إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

الحمد للہ کہ کتاب مستطاب در ذکر مفصل آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از نبوت تا سال سوم ہجرت نبویہ علی صاحبہا الصلوٰۃ والتحیہ

المسمّٰی

اظہارِ کمالِ محمدیؐ

جلد ثانی موسوم بہ

گلزار احمدی صلعم

ترجمہ

معارج النبوۃ منظوم بزبان پنجابی

تصنیف مولوی غلام نبی صاحب حنفی قادری کلانوری امام مسجد کٹڑہ موتی رام امرتسر

بفرمایش منشی محمد شرف الدین صاحب خوشنویس

بار اول در ۱۳۱۶ھ ہجری مقدس

مطبع روز بازار امرتسر میں

جنرل الحسن الحسینی

منشی فاضل شیخ غلام محمد سپرنٹنڈنٹ مطبع کے اہتمام سے طبع ہوئی

فہرست مضامین اظہار کمال محمدی معروف گلزار احمدی جلد ثانی۔

تمام شد

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدِنِ النَّبِیِّ الْاُمِّیِّ وَاٰلِہٖ وَصَحْبِہٖ وَسَلِّمْ

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سبھے وچہ رکھہ کے حمد پڑھان غفار — ہر ہر دم وچہ جس دے ہین احسان ہزار

کردی یاد خدائے نون ہر ہر چیز مدام — کردے ذکر الٰہ دا خاص اتے ہور عام

کردے یاد خدائے نون جن انسان حیوان — پرند چرند درخت سب ملک زمین آسمان

پیالہ دل دا جو کوئی وسوسہ تہین کر صاف — نال شراب توحید دے بھر کے باانصاف

حمد کرے پھر رب دا نال نشے توحید — دیکھے مزہ تحمید دا پھر اوہ مرد رشید

عاشق حمد الٰہ ہے ساری مخلوقات — ایپر حمد الٰہ ہے کرنا مشکل بات

حق حمد دا مول نان ہووے کدی ادا — بھانوین خلقت رب دی کردی رہے سدا

قُلْ لَّوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمٰتِ رَبِّيْ لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمٰتُ رَبِّيْ وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهٖ مَدَدًا

تو کہہ کہ اگر دریا سیاہی ہو کہ لکھے باتین میری رب کی بیشک دریا نبڑ چکین ابھی نہ نبڑین میری رب کی باتین اور اگر دوسرا بھی لا دین ہم ویسا اوسکی مدد کو

جے دریا جہان دے ہون سیاہی سب — لکھے خلقت جمع ہو ساری باتان رب

لکھدے تھکن ختم بھی ہو ون سب دریا — بھانوین مدد واسطے اتنے ہور لیا

تان بھی باتاں رب دیاں ہوون نہیں ختم قلم بچاری خشک چوب کی کجھ کرے رقم
کھڑی کھڑی بات واکریئے حمد ادا بے حد اپنیاں نعمتاں کیتیاں اوس عطا
جیونکر صفت الٰہ واحد حساب نہ کا اینویں اوسدیاں نعمتاں وچ حساب نہ آ
اک اک نعمت رب دی باجھ حساب تعریف کھڑی کھڑی پھول کے آکھے عبد ضعیف
وڈی نعمت اوس نے کیتی ایہہ عطا امت نبی کریمؐ وچ ساونوں کیتا چا

نعت سیدنا وسندنا محمد رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

ایس نبی دا مرتبہ کی مین کراں بیان جسدی آکھی صفت ہے خود مولا سبحان
عرضاں وچ جناب دے کردے رہے رسول جو وچ امت احمدی ہوئے ایں شمول
حضرت آدم عرض جاں کیتی وچ جناب ڈٹھی شکل محمدیؐ ناخن وچ شتاب
اکھیاں تے تاں رکھ دا ناخن چم آدم سنت نام رسولؐ پر وچ اذان اسدم
شیثؑ احمدؐ دا مرتبہ سن حیرت وچ آ نوحؑ اتے ادریسؑ بھی کردے رہے ثنار
اینویں حضرت ہودؑ بھی نالے ابراہیمؑ اسماعیلؑ یعقوبؑ بھی تے ایوبؑ کلیمؑ
داؤدؑ اتے سلیمانؑ بھی عیسےٰؑ نبی عیان شان جمال محمدیؐ کردے رہے بیان
خود اللہ قرآن وچ کردا ہے اوصاف وچ سورت احزاب دے پڑھ توں آیت صاف

اِنَّ اللّٰہَ وَمَلٰٓئِکَتَہٗ یُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِیِّ

سب فرشتے رب دے نالے آپ خدا درود جناب محمدیؐ کردے ورد سدا
ہین عاجز دا قدر کی دعوے کراں ثنا لازم پڑھن درود ہے جتنی طاقت آ
بعد جناب رسول دے افضل چارے یار چارے گوہر بے بہا خالص جان نثار
ابابکرؓ فاروقؓ تے عثمانؓ شاہ علیؓ جا بجا قرآن وچ اوہناں مدح جلی
آلؑ اصحابؓ محمدیؐ سارے ہین کرام سبہناں دا دل جان تھیں ہے غلام غلام

راضی رب تھین ایہہ ہے راضی رب انہان ۔ رحمت ہووے انہان پر یارب ہر ہر آن
ایس غلام النبی تہین دم دم لکھ سلام ۔ روح رسول کریم پر یارب بھیج مدام

باعث تصنیف

اظہار کمال محمدی پہلی جلد کمال ۔ ختم ہوئی جس وچ ہے پیغمبر دا حال
حال میلاد رسول دا بالتفصیل تحریر ۔ چہل برس دی عمر تک ذکر بشیر نذیر
اگے تیک وفات دے مجمل طور بیان ۔ کیتا ایس غلام نے مدد نال رحمان
ایسے وعدہ اوس وچہ کیتا ایس مسکین ۔ جیکر مہلت دیویگا مالک عرش برین
عرب عجم دے شاہ دا لکھان مفصل حال ۔ کجھ مدت مین رہیا سان اندر ایس خیال
ہوئی دل دے وچہ پھیر پختہ ایہہ دلیل ۔ نہین امید اس عمر دی کجھ کثیر قلیل
تاک امید خدائے دی پھڑ لے جلد قلم ۔ جیونکر خواہش ہے دلی اوہنوں کرین رقم
اندر ساری عمر دے نیک نہ کیتا کار ۔ شاید برکت ایس دی بخشے رب غفار
ہن مین اگے رب دے منگان ایہہ دعا ۔ وچہ حیاتی ایہہ میری خواہش کر پہنچا
نکلے میرے قلم تھین یارب اوہ احوال ۔ جس وچہ مرضی ہو تیری غیر نہ ہووے خیال
مینون ہرگز شعر دا نا ہے علم ذرا ۔ کیونکر شامل مین ہووان وچہ زمرہ شعرا
بھلاں جیتھوں رب جی دسین سدھا راہ ۔ اندر دنیا عاقبت حامی بنین اِلٰہ
نالے روح معین نون مدد میری گھل ۔ جو مشکل الفاظ ہین آکرے اوہ حل
پورا عاشق احمدی (اسم مصنف معارج النبوۃ ۱۲) رحمت ہوس خدا ۔ قبر اوسدی تے دمبدم رحمت مینہہ ودھا
معارج النبوت اوہنان ہے لکھی پر انوار ۔ اوسے دا ہے ترجمہ ایہہ میری گلزار
اظہار کمال محمدی اندر جو احوال ۔ لکھیا حال نبوتوں تیک وفات کمال
اوہ مجمل سب حال پر اس جا جدا جدا ۔ ایہہ مضمون فہرست اوہ دیکھین نظر لگا

ہے یہہ دفتر دوسرا حال شفیع امم ذکر نبوت احمدی اسدے وچہ رقم

بھل چک اسدے وچہ جو کرو درست معاف پاک اللہ دی ذات ہے عیبان پاسون صاف

یارب روح رسول پر لکھہ لکھہ بار درود ہووے اس مسکین تہین دم دم وچہ ورود

مالک مولا اسان دا حامی نبی لطیف حال نبوت احمدی لکھان ذکر شریف

باب اول در وقائعے کہ از سال چہلم از مولد حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم بظہور پیوستہ

فصل اول در مقدمات نزول وحی

اللہ باب اسان کر حال نبی مختار جابر سمرہ دا کرے روایت ایہہ اظہار

پیغمبر فرمایا اندر اونہان ایام ہون لگا مبعوث سان جان دل خاص عوام

جس پتھر تے رکھہ پر میرا ہووے گذر سلام علیکم یا نبی کہندا سنگ شجر

جس رستہ وچہ جاوندے سن آوازان نیک یا محمد مصطفی ہووے سلام علیک

سبھے سبھے دیکھہ دے حضرت فرخ خو کوئی نظر نہ آوندا کہندا غائب ہو

غالب ہوندا وہم سی اوتھون جاندی نس پاس خدیجہ ؓ اپنیکے دیندے حالت دس

کہندے میںنون خوف ہے پہونچی آفت کو کہے خدیجہ یا نبی ناغم کر اک مو-

آفت تیرے واسطے روا نہ رکہے رب ظاہر تیتون ہووسی خیر تے نیکی سب

اگے وحی نزول تہین اک روائیت آ عرصہ پندران سال تہین سنیان غیب ندا

پر صاحب آواز دا ڈٹھا نہین نشان پہر عرصہ ست سال تہین ہووے لو عیان

اوہ روشنائی ویکہہ کے ہوندا خوشی نبی پیش نزول الوحی تہین حالت ایہہ رہی

کہندی حضرت عائشہ ؓ اول چیز جناب ہوئی ظاہر وحی تہین آہی سچی خواب

ہوندا ڈٹھا خواب دا وانگون فجر ظہور کرامت والے ہوندے دمدم ظاہر نور

سی ابتدا اس واقعہ ربیع الاول ماہ
وحی الٹے الہام دی تاپکڑے اوہ خو
نال ریاضت کوٹلے گہوڑا نفس شریف
آنحضرتؐ دی عمر جان ہوئی سی ست سال
رہیا موکل نبیؐ دی خدمت وچہ تن سال
پندران سال تمام جان کیتے بعد ازان
وچہ حفاظت وحی دے اونتی سال عمر
ہوئی چالی سال دی جان پہر عمر کمال
ہویا اُنس حضور دا ویلا جدون قریب
کوہ حرادی غار وچہ رہندے جاجناب
رکھدا اندر غار دے ذکر فکر اشغال
دولتخانہ وچ آ رہندے کتنے روز
خدیجہ خرچ خوراک واکردی کجھہ طیار
آہی اندر طول دے چار گز ان اوہ غار
کمیون ہے تن میل تے کہبے طرفے جا
جان سردار جہان دا رہن لگا وچہ غار
بی بی خدیجہؓ نون کہن طعنہ دے عورات
مال نعمت دے دتا نالے جاہ جلال
تیری صحبت وچہ کیون کردا نہین دہیان
تسلی ہے ہر وجہ تہین میرے وچہ ضمیر
صبح سعادت ومبدم اسے پر ہووے ظہور

حکمت خواب رسول وچہ رکھی ایہہ الہٰ
نال نزول ملائیکان رغبت اوسدی ہو
ہوگے تابعدار تان عادت بہجے لطیف
بہیجیا اسرافیلؑ نون اللہ جل جلال
کدی کدی اظہار ہو گذان کرے کمال
خادم ہویا وحی سی نال امر رحمان
گذری پاک رسول دی ڈٹھا ناسی پر
ظاہر ہویا وحی تان امر الٰہی نال
صحبت کرن ملائیکان ہوئے پسند حبیب
دن تے رات گذار دے اکثر یادوہاب
ہوندا اہل عیال دا جان دل وچہ خیال
پھر ول طرفے غار دے جاندے اوہ فیروز
لے جاندے تشریف سی اندر اوسے غار
اک گز چوڑی ثلث بھی کم بھی جگھہ ہنجار
جاوے مسجد حرم تہین جو کوئی طرف منا
اکثر دن تے رات بھی اوتھے دین گذار
محمدؐ نون سب وجہ تہین تون اے بابرکات
ہن اوہ تیری طرف کیون کردا نہین خیال
بی بی نے فرمایا جو کجھہ تسان گمان
قطع علاقہ نان کیتا نان مین ہان دلگیر
طلوع خورشید پیغمبری دا ہے وقت ضرور

جان میری دے مغز نوں کردا خوشبو دار — کئی برساں دی آرزو دل وچہ سی اسرار (یعنی پوشیدہ)
ثریا آوے کافلہ ایہہ وحی از غیب — ایہہ پر نظر نہ آوندا پردہ ہے لاریب
بد شکلاں دل خوبرو سول نہ چکن گام — بلبل اندر باغ دے آوے دیکھ مدام
وقت آیا جو غیب تھیں آوے وحی رحمان — اوپر احمد مصطفےٰ ظاہر ہووے عیان
جیونکر روغن آوندا شیر اندر توں جان — اینویں لامکان ہن آوے وچہ مکان
جیونکر ہوندی عقل ہے اندر چمڑی جان — بے نشان نشان وچہ آوے پیا عیان
اک روایت وچہ ہے پاک نبیؐ ہر سال — اک مہینہ بیٹھہ دے خلوت وچہ کمال
وچہ عبادت رب دے دیندا ماہ گذار — جان گھر مڑ کے آوندا عالم دا سردار
کر کے کعبہ پاک دے ست طواف ادا — پاس خدیجہ آوندا اوہ خاتم انبیاء
اہل اشارت آکھدے گوشہ پہاڑاں رسولؐ — اندر غار پہاڑ دے ہین چھ چیز قبول
ثابت قدم پہاڑ دی ہے اک صفت کمال — اصل مہم سلوک ہے اوپر ایسے حال
ثابت قدمی کوہ تھیں تا ایہہ کرن حصول — رہنا وچ پہاڑ دے تا ہویا مقبول
عجائب مخلوقات ہے دوجا وچہ پہاڑ — کرن تامل ایس وچ ہے مفتاح اسرار (یعنی پسند)
کان جواہر ہوندی تیجا وچہ پہاڑ — باجھوں محنت کوششاں حاصل ہے دشوار
وچہ تبدیل اخلاق دے ایہہ معنے شامل — ایہہ گل کدی نہ ہوندی بن مرشد کامل
چوتھا چشمے ہوندے وچوں کوہ روان — تا سالک دے ذہن وچہ آوے ایہہ بیان
درخت ریاضت بیج کے مشاہدہ والے پھل — باجھوں رنج مصیبتاں ملنا ہے مشکل
پنجویں صفت پہاڑ دی تحمل ہے بسیار — کھانے زخم تے دیونے موتی قیمت دار
سالک نوں ایہہ معنے ہیگے عزت شان — ہے دفتر اخلاق تھیں پختہ ایہہ نشان
سایہ والے رکھہ تھیں ناکم ہو پسار — دیکھیں پتھر کھائیکے دیوے خوب ثمر
نال ظلم دے جو کوئی پٹے جگر پہاڑ — وانگ کریماں دیوندا زر کانوں بسیار

چھپیوں وچہ پہاڑ دے کرے جو ذکر اذکار
ہووے موافق ذاکران جو کوئی بندہ رب
ہین اماماں دین دے اس اندر اقوال
بعضے کہندے فکر سی اندر مصنوعات
بعضے آکہن فکر نال ذکر بہی سی ہمراہ
روشنائی دل ذکر تہین حاصل ہووے کمال
شعلہ جی دل جان وچہ مارے ذکرے نور
دوجا قول ایہہ عالمان صالح نیک اعمال
پر اس وچہ اختلاف ہے جو اوس شاہجہان
بعضے کہندے عمل نان کسی شریعت کے
لایق نا ہین پیشوا تائین ایہہ کلام
بعضے آکہن عمل سی اونہاں شریعت نال
ایسپر نہین تعیین ایہہ کس شریعت پر
شریعت ابراہیم پر بعض کرن گفتار
بعضے موسٰی پاک دا کہندے متیان دین
بعضے سب شریعتان پر کہنے معمول
اللہ اعلم جاندا ایہہ اختلاف اقوال
اوس خلوت وچہ ہو گئے حاصل سب انوار
جان مطلع عرفان تہین ہوندا نور ظہور
شراب عشق سے نفے ملے نون ایسا کیتا پاک
قطع علایق خلق تہین خالق ول دہیان

ملے جواب پہاڑ تہین بھی اوسے اطوار
عالی درجہ اوسنون ملدا ایس سبب
عباوت پاک رسول دی سی اوپر کس حال
ہور تدبر اونہاں اندا اندر مخلوقات
صفائی دل دی جس تہین حاصل ہو یا جاہ
لیکن اوہ جو ذکر دے فکر بہی ہووے نال
ظاہر باطن ہوندا روشن نور ضرور
مناسب حال رسول دے موافق ہوئے نال
نال شریعت سابقہ عمل کیتا یا نان
کیتا احمد مصطفٰے سُن ایہہ سب خبر
ہووے کسی دا مقتدا جو ہو آپ امام
فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ ہے فرمان جلال
کیتا ہے گا عمل جو شافع روز حشر
ہے اماماں دین دا قول ایہو مختار
بعض عیسٰی دا آکہدے بعضیاں نوح یقین
اس مسئلہ وچہ بعض ہین کہندے کجھہ نہ مول
ایسپر غار حرا وچہ گوشے رہیا کمال
غیر اللہ دے مٹ گئے دل تہین سب آثار
ہے اندہیر ہزار جے ہوندا روشن نور
شراب طہور بہشت دا ساقی ہویا بیباک
لوح دلے تے عشق دا ہویا نقش عیان

شیشے دل تہین ہو گیا جسدم دور زنگار
جمال حقیقت ہو گیا تاکلی اظہار

روشن چہرہ ہویا نور عزت تہین وہو
علم لدنی سکہیا چھپیا رہیا نہ مو

کیتا ایہہ جہان جو اللہ نے آباد
اوسے خاطر ہے کیتی دنیا دی بنیاد

رحمت وسے وریا تہین اوس وجود نشان
رحمت ہووے ابر اوہ ہے دریافشان

پڑہ دیباچہ غیب دا رقم کیتی بیشک
ساری لوح محفوظ ہے شان اُسدی پک

اوسدے چہرہ باغ تہین ہی جنت اک پہُل
جبرائیل اُس باغ دے اندر ہے بلبل

امت دے پناہ دا دیکھہ کرم احسان
کردے اسین گناہ ہان منگدا اوہ امان

فصل دوئم دربیان نزول وحی برآن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

حضرت دے احوال دے عالم فن سیر
کردے ایہہ بیان ہین حال شفیع حشر

پہونچی چالی سال تک جان سن عمر شریف
چھ مہینے خواب وچہ آیا وحی لطیف

موجب ایس حساب دے پس صالح دی خواب
چھتالی جزو نبوتون ہے جزو چہ حساب

گذرے چالی برس پر چہہ ماہ جان خوشذات
نصف رمضان شریف دا شنبہ یا اس رات

آیا جبرائیل تان لے فرمان خدا
پاس رسول کریم دے اندر غار حرا

اسے پر وچہ اس وقت دے ہوئی نا کلام
تا پہر روز سوار دے ستاران ماہ صیام

اندر غار حرا دے آیا جبرائیل
تکیہ لایا خواب دی خاطر نبی جلیل

پچہلی طرفون آئیکے جبرائیل وحی
اونوین ٹنب جگایا بیٹھے اُٹھہ نبی

سجے کہبے دیکھیا نظر نہ آوے کو
پہر تکیہ فرماوندے حضرت فرخ خو

یا محمد کہلا ہو پہیر کہیا جبرائیل
اٹھہ کہلو تا دیکھدا اگے قدر جلیل

اک شخص جو اوسدا سر سی وچہ سماء
پر کہولے تا گھیریا مشرق مغرب تاء

طول عرض اوس دیکھیا حضرت ایہہ ضرور
بازو سبز تے زرد پیر پیشانی پر نور

نورانی رخسار سن دند سفید کمال ॥ وانگون رنگ مرجان دی وال سر دے لال
آہا سرخ یاقوت داگرون بند وحی ॥ دو چشمان وچہ لکھیا قدرت تہین ایہہ سی

اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمد رسول الله ؞

بعض روایت اس طرح وصف اندر جبرئیل ॥ اُنہی گیسوا وسدے گُندے ہوئے اصیل
چشم مبارک اُنہاندے زیبا سر مروار ॥ نور وجود فرشتیان اندر سورج وار
یعنی وچہ فرشتیان جبرائیل شال ॥ سورج جیُون ہے چمکدا وچہ اندھیکال
چھے لکھہ بازو اوسدا آیا وچہ بیان ॥ ہر بازو تے اسقدر پر ہین کرین دہیان
بہت چھوٹا پر اپنا جے اوہ کھولے پک ॥ شرق مغرب تیک تان دنیا دیوے ڈہک
قوت ایہہ جبرئیل دی ول وچہ کرین خیال ॥ بہت چھوٹے پر اپنے چھوٹے بازو نال
شہرستان جو لوط دے گنتی وچہ چہار ॥ لے گیا پٹ زمین تون تا آسمان کنار
پلٹ سٹی اوہ زمین کُل حکم الٰہی نال ॥ بہار انہاندے بوجہہ تہین کیتا کسے سوال
فرمایا شہرستان دا ہیسی اتنا بھار ॥ مچھر جیون کرسی دے بیٹھے بدن شمار
القصہ جان وحی دی ڈٹھی شکل عظیم ॥ ڈریا عظمت دیکھکے پیچھے نبی کریم

من انت رحمک الله فانی لم ار شیئا قط اعظم منک خلقا ولا احسن منک وجها

کون کوئی تون چیز مین ڈٹھی نہین کدی ॥ سوہنی اتے بزرگ تر تین تہین کہے وحی

انا روح الامین المنزل علی جمیع النبیین والمرسلین اقرأ یا محمد

روح الامین مین نام ہے مین ہی آیا ہون ॥ سب نبیان تے مرسلین اوپر پڑھہن توان
خواجہ عالم آکھیا کی پڑھان مین دس ॥ حالانکہ مین نہین ہان پڑھنے والا بس
پر ہیٹھون جبرئیل نے نامہ کڈھیا تان ॥ مرصع دُر یاقوت تہین زمرد خاص جنان
ہوٹھہ پر نبی کریم دے دیندا سٹ وحی ॥ کہیا پڑہ فرمایا پڑھیا نہین کدی
لکھی اس وچہ چیز کجھہ نظر نہ آوے مول ॥ تان پھر گھٹیا وحی نے پھڑکے پاک رسول

سی نزدیک بیہوش جو ہووے اُن سرور تاں پھر چھڈکے وحی نے کہیا پڑھ ناڈر

پڑھن والا مین نہین ہاں کہندا پاک نبیؐ تیجی واری گھٹ دا پھر چھتنی طاقت سی

تیجی باری گھٹ کے کہیا پڑھین نبیؐ اقراء سورت دسدا اونوین آپ وحی

اقراء باسم ربک الذی خلق خلق الانسان من علق اقراء وربک الاکرم الذی علم بالقلم علم الانسان ما لم یعلم

پڑھ توں رب دے نام تہین خالق ہر دا جو پیدا کیتا آدمی علقہ تہین خوش رو

پڑھ تے تیرا رب ہے بڑا بزرگ کریم علم سکھایا قلم نوں ہے اوہ بڑا علیم

جو کجھہ ناسی جاندا سکھلایا انسان اوسے رب دے نام تہین پڑھ توں سبحان

کہندے بعض بزرگ جو گھٹیا آ وحی گھٹن پاک رسول وچہ ایہہ کجھہ نکتہ سی

حاضر ہووے آپ داتا جو دل مقبول نیت صادق ہو جاوے ہمت با معمول

پھر اندر تکرار دے ایہہ توں حکمت جان تن مراتب گھٹیا سی جو شاہجہان

نفس نفیس رسول تاں تن مراتب پر سر منزل پر ہو جاوے ترقی پا افسر

یعنی درجے نفس دے ہین تن وچہ شمار امّارہ تے دوسرا لوّامہ ملہمہ یار

امارہ سرکش نفس جو تابع نا ن زنہار لوّامہ نال ملامتاں بدیوں کرے کنار

ملہمہ جو الہام تہین دل وچ پاوے خیر ایہاں درجیوں نبیڑا ہو کے باہر پیر

اندر منزل مطمئن دوڑے جلدی نال گھٹن وچہ تن مرتبہ حکمت جل جلال

پڑھیاں جان جبرئیل نے ایہہ آیات قرآن ہو کھلوتا سامنے پاس نبیؐ ذی شان

آنحضرت فرماوندے سنیاں اُس تہین جو نقش حجر جیوں ہویا دل تے سو بہ سو

پیر اپنے جبرئیل نے مار زمین تے تاں پانی کڈھ زمین تہین وضو کیتا اُس آں

موتھہ نک پانی پایا دھوتے منہہ ہتھہ پیر تن تن واری عضو دھو مسح کیتا سر خیر

اشارہ کیتا آپ بہی کرن وضو اس طور کیتا وضو رسول جد تدوں وحی با غور

اِک بُک پانی چکیا فارغ ہو جبرئیل چھنکے موتھہ رسول پر اونوین ملک جلیل

دو رکعتاں وحی نے پڑھیاں ہو امام
ہویا آپ مقتدی نبی علیہ السلام

فارغ تاں جبریل ہو کہندا یا نبیؐ
وضو اتے نماز دا ایہہ طریقہ ہی

تعلیم وضو نماز دی بعضے کرن بیان
آہی دوجی مرتبہ وحی آیا سی جان

روائیت در ترکیب تعلیم وضو

روضۃ العلما وچ لکھی ایہہ دلیل
ملک حبشہ دا بادشاہ ناں جیدا شرجیل

لکھیا حضرت علیؓ نوں آہا اوسنے حال
سیرت نبی کریم دی لکھ کے کر ارسال

لکھے امیر المومنین اوسنوں خوب سوار
شامل حال رسولؐ وچہ ہور سارے اطوار

فرض سنت دا حال بھی لکھیا جدا جدا
اونہاں سب مضمون تھیں ایہہ اک سی بھرا

فرمایا جو آپنے خاطر نبیؐ کریم
پنج نمازاں واسطے وضو کیتا تعلیم

اول جبرائیل جاں آیا پاس نبیؐ
تخت سونے دا لیایا پاوے چاندی ہی

زبرجد موتی اوس وچہ جڑے یاقوتاں نال
استبرق تے سندسی دیبا فرش کمال

لیایا سی آسمان تھیں ایسا تخت وحیؐ
بطحا مکہ وچہ آ آکے پاس نبیؐ

کرے سلام بہاوندا اپنے نال رسولؐ
نبیؐ کہے میں ویکھیا جبرائیل قبول

ڈٹھے بازو چھ اوس اک دا اوس توں حال
روشن موتی اک سی دوجا جوہر کمال

سرخ یاقوتوں تیسرا زبرجد سبز دن ہور
پنجواں نور خدا تھیں چھیواں بھی باغور

بازو اسدے جاوندے مشرق مغرب تا
گیسو سورج وانگ دو سرتے نظری آ

اک جو سورج وانگ سی دوجا وانگوں ماہ
جوہر یاقوت زبرجدوں ملمع عالیجاہ

معطر مشک کافور تھیں گیسو جبرائیل
ستر ہزار ہور ملک سی ہمراہ قدر جلیل

ہمقاں کھلوتے بیٹھکے گرد تخت جناب
پیر زمین جبرئیل مار کڈھیا چشمہ آب

کیہا میری طرف دیکھ اے رسول کریمؐ
جو کجھ تیرے رب توں آندا کر تعلیم

تن لونبت ہتھہ وحی دہو کرولی کر تن بار ۔ پانی نک وچہ پایا پہیر ایسے اطوار
تن واری مونہہ دہو سیکے بازو کہنیان تک ۔ سر کنا ندا مسح کر ظاہر باطن پاک
اد ٹھہ کہلو تا پیئر دہو وحی اپنے تن وار ۔ کلمہ اشہد آکہدا تان اسطور پکار

اشہد ان لا الہ الا اللہ وحدہ لا شریک لہ وانک رسولہ بالحق بعثک

گواہی دیان معبود نان اللہ باجہون ہور ۔ اکو لا شریک اوہ دیکہو کر کے غور
اوسدا خاص رسول تون بہیجیا تینون حق ۔ کیہا جبرائیل نے اے نبیؐ خلق
ایہہ طریقہ یاد رکھ جو پڑہیا پڑہ تون ۔ وضو کیتا سی مصطفےٰ وحی کیتا سی جیون
کلمہ شہادت آکہدا کر کے وضو تمام ۔ تان پہر جبرائیل نے کیتی ایہہ کلام

غفر اللہ لک ما تقدم من ذنبک وما تاخر

بخشے اللہ پاک نے تیرے سب گناہ ۔ اگلے پچہلے جو ہوئے کیتا فضل الٰہ
تیرے وانگون جو کوئی وضو کرے گا ہور ۔ بخشے اللہ اوسدے سب جرم فی الفور
نویں پرانے جو ہوون سرا تے اعلان ۔ عمداً اتے خطا وے بخشے سب عصیان
اگ دوزخ تہین حشر نون دیسی رب امان ۔ اللہ دے توفیق ایہہ جملہ مسلمان

مقصد اصلی

آنحضرتؐ فرمایا جان جبریل امین ۔ غایب ہویا نظر تہین ہویا خوف مبین
ہیبت تے ڈر جسم وچہ مین کیتا محسوب ۔ ایہہ جو شعر جنون تہین نان ہوون منسوب
بہت برا سان جاندا شاعر تے مجنون ۔ شاید کرن قریش نان نال انہان مطعون
اس غم تے اندوہ تہین دل وچ پیا خیال ۔ جا کے سرے پہاڑ تے ہیٹہان مارا ن چھال
رستہ وچہ آسمان تہین مین اک سنی ندا ۔ ڈٹہا جان اسمان ول نظری وحی پیا
اندر صورت آدمی کہلا بلندی پہ ۔ کرے ندا محمدا ہرگز نان تون ڈر

تون رسول خدائے دا مین ہان جبرائیلؑ | کہلا ہو یا مین راہ وچہ سُنکے ایہہ دلیل
جس طرفے اسمان ول میرا اوپے خیال | اوہو صورت آوندی نظر مینون فی الحال
اس حیرت وچہ شام تک رہیاسان حیران | خدیجہؓ میری طلب نون بھیجے سن انسان
آئے میرے پاس جان بعضے پگڑ سبیل | تان پہر غایب ہو گیا نظرون جبرائیلؑ
پاس خدیجہ آئیکے مین ہویا بیہوش | میرے سب اعضا پر لرزہ کیتا جوش
اک روایت وچہ ایہہ کہندا خیر بشرؐ | ڈر واتے ہور مضطرب جان مین آیا گہر
بی بی نون آ آکہیا مینون لئین چہپا | زملونی زملونی مینون خوف بڑا
ہوئی تسلی خوف تہین بی بی ڈہکیا جان | اک روایت اس طرح کہندا شاہجہان
خدیجہؓ دے گہر آیا مین ترسان لرزان | اوپر زانون اوسدے تکیہ کیتا آن
حال حقیقت پچہدی بی بی خیر اندیش | مین تان صورت واقعہ آکہی اوہنان پیش
مین ڈرنان ہان نا ہووان جو کاہن ناگاہ | کیہا خدیجہؓ یا نبیؐ دیوے رب پناہ
اللہ اپنے فیض تہین ہرگز خیر معنیر | حق تیرے وچہ روا نان رکہے کجہہ ہور غیر
قسم خدادی جسدے ہتھہ قدرت وچہ جان | اس امت داتون ہووین پیغمبر ذی شان
اِک روایت اس طرح خدیجہ کرے کلام | تان ڈر نبیؐ اللہ دے تون ہین خیر انام

لاتخف فان ربک لایفعل بک الا بک خیرالانک حسن الوجہ وحسن الخلق وحسن الخلق وحسن الصوت وحسن القول وحسن العقل وحسن النیۃ

یعنی حق سبحانہٗ اندر تیرے باب | باجہون خیر نہ کجھہ کرے تون سوہنا شاداب
خلق خُلق تین نیک ہے نالے نیک کلام | نالے نیک آواز ہی نیت عقل تمام
تسلی بی بیؓ جان دتی حضرتؐ نون اسحال | کہندی حضرت جو کہین ایہہ سب حال مقال
ورقہ تائین دسکے پچہان کہندا اکی | پُت نوفل دا ادہ جو چاچا میرا سی
دین نصارا رکہدا ورقہ نیک دلیل | عربی کرکے ترجمہ لکہی اوس انجیل

کتب آسمانی جاندا آہا ایہہ تمام
خدیجہؓ ورقہ پاس جا کہندی نال آداب
ورقہ سُنکے آکھدا ہے قدوس علام
ایس ولایت اوسنوں کون کریندا یاد
آوے طرف پیغمبران لے ربدا پیغام
اوپر میرے ہویا نازل جبرائیلؑ
ورقہ سُنکے آکھدا مینوں قسم جلیل
برکت باجھ شمارتاں بھیجے رب غفار
اے خدیجہؓ جے کدی تیرا سچ بیان
خدیجہؓ کہیا دس توں وچہ توریت انجیل
پاس پیغمبر جو ہووے اندر ایس زمان
حسب نسب وی بہی ہوئی اک زن عزت دار
ورقہ کہیا درج ہے پر اوس زن اوصاف
خدیجہؓ کہیا اوسدی ہوسی ہور صفات
وانگوں عیسےٰؑ نبی ہو اوپر آب روان
پتھر کرے سلام اُس جو آوے وچہ راہ
اک روایت آکھیا ورقہ ایہہ بیان
نازل ہویا وحی سی اوسے جا گہہ پھیر
توں اُس جا گہہ اپنے کھولیں سر دے وال
آنحضرتؐ اُس وقت بہی اوستھیں کری کلام
جے سر ننگا دیکھہ کے غایب ہووے تان

نابیناں تے پیرسی اندر ایس ایام
بھائی جبرائیل دا دسیں حال شتاب
پوچھن والیاں بتاں نے دھمک کی اوسدا کام
ہے رسول امین اوہ طرفوں رب عباد
خدیجہؓ کہندی آکھدا محمد علیہ السلام
سنی جو صورت حال سی دسی سب دلیل
جے کر ایس زمین تے آوسے جبرائیلؑ
اوپر ایس زمین دے ہووے فضل ہزار
موسےٰؑ عیسےٰؑ تے آیا ایہو ملک پچھان
ہے لکھیا جو آوسے اج کل جبرائیلؑ
ہووے فقیر یتیم جو غنی کرے رحمان
ہووے ذمہ وار اوس اندر ہر ہر کار
تیرے اندر آوندے نظر مینوں ہے صاف
ورقہ کہیا صفت ایہہ ہوسی وچہ اُس ذات
کرے کلاماں مُردیاں نال جو عیسےٰؑ شان
نبوت اوپر اوسدے ہوون رکھ گواہ
اے خدیجہ جاہ توں اوپر اوس مکان
اوپر احمد مصطفےٰؐ آوگ دوجی ویر
جیکر رہیا کھڑا اوہ اوپر اپنے حال
دیکھے اوسنوں تاں نہیں اوہ ملک علام
پاک محمد مصطفےٰؐ بہی اوس دیکھے تاں ان۔

اوہ فرشتہ رب دا طرفوں رب جلیل　　آوے پاس پیغمبراں اوہ ہے جبرائیلؑ
کہے خدیجہؓ پھیر مین آگئی دل غبار　　دسی حضرت پاس جا ورقہ دی گفتار
آنسرورﷺ نوں کیہا مین آوے وحی جاں پھیر　　واقف کرناں یا نبیؐ مینوں باجھوں دیر
جاں پھیر پاک رسولؐ تے آیا وحی خدا　　بی بی تائیں دسیا تاں لیوے آزما
چنانچہ سجی ران تے بٹھلا کے شاہجہان　　کیہا دسے وحی تیں بی بی کہندی ہان
کہی ران بٹھائیکے بی بی پھیر رسولؐ　　پچھدے آوے نظر ہن کہندی ہاں مقبولؐ
اک روایت ابتدا اوپر کہبی ران　　پھیر سجی بٹھلایا آہا شاہ جہان
بغلاں وچہ بٹھلائیکے پھیر جنابِ رسولؐ　　پچھدے آوے نظر تیں کہندا ہاں مقبول
پھیر خدیجہؓ دال کھول ننگا کیتا سر　　کہندے ہن ہبی آوندا تینوں وحی نظر
فرمایا ہن نہیں اوہ نظری آوے مین　　کہے خدیجہؓ یا نبیؐ ہووے بشارت تین
ٹھیک فرشتہ رب دا ناوسواس شیطان　　جو کجھہ اوستھیں توں سنے ہر اوہ وحی رحمان
خواجہ عالمؐ جس پر ہووے لکھہ درود　　واقف تے مضبوط سی اوپر رب معبود
وچہ رسالت آپ نوں ناں سی کوئی شک　　ایسپر سی وحی ابتدا ناہ تسلی پک
اندیشہ تے فکر تھیں خالی ناہ ضرور　　اوس ساعت جاں دغدغہ دلتوں ہویا دور
پے در پے پھر وحی سی لگا ہون نزول　　آیت آیت قرآن دی سورت بہی مقبول
حاصل ہوئی آپ نوں تاکلی تسکین　　اندیشہ ہویا دور سب ثابت ہویا یقین
بوجہ نبوت چک کے ثابت قدمی نال　　دعوت کرنی خلق نوں کیتی شروع کمال

رفتن بی بی خدیجہؓ پیش ورقہ بن نوفل

بی بی خدیجہؓ آکھدی پھیر مین ورقہ کول　　جاں کے حالت غار دی دسی اوسنوں کھول
ورقہ سنکے آکھدا ایہہ ناموس اکبر　　ایہہ قصیدہ اُس وقت کہندا نیک سیر

ابیات عربی مصنفہ ورقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ

وان یک حقا یا خدیجۃ فاعلمی
حدیثک ایانا فاحمد مرسل

وجبریل یاتیہ ومیکال معھا
من اللہ وحی بشرح الصدر منزل

یفوز من فاز فیہ نبوتہ
یشقی بہ العاتی القوی المضلل

فریقان منھم فرقۃ فی جنانہ
واخری باخوان الجحیم تغلل

اذاما دعوا بالویل فیہ شایعۃ
مقامع فیھا بانھم ثم مرجل

نسبحان من تھوی الریاح بامرہ
ومن ھو فی الایام مایشاء ویفعل

جیکر تیرا حق ہے خدیجہؓ ایہہ مضمون
پس ایہہ احمد نبیؐ ہے بات اپنی وس توں

آیا جبرائیلؑ ہے نالے میکائیلؑ
سینہ کہولن لیا آیا وحی خدا جلیل -

نبوت او سدی جو منے پہونچے نال مراد
بے فرمان جو او سدا ہے بدبخت ناشاد

دو فرقیاں تہیں ہو وسی فرقہ وچہ جنان
دوجا بنہہ زنجیر تہیں دوزخ دل روان

جسو بلے ول ویل دے سدہے جاون اوہ
بکن جیون وچ دیگ دے پکے اوہ با اندوہ

پاک ہے جسدی امر تہیں دگن سب ہوا
پاک جو اندر روناندے کر دا جو من بہا -

پھر ورقہ فرمایا اے خدیجہؓ پاک
بھیجیں میرے پاس توں اوہ صاحب لولاک

تا اوہ اپنے حال دی دسے خود حالات
آیا ورقہ پاس تاں خود اوہ عالی ذات

کیتا سرور اپنا سارا حال بیان
اَبْشِرْ یَا مُحَمَّدُ ثُمَّ اَبْشِرْ ورقہ کہندا تاں

ثُمَّ اَبْشِرْ خوشی ہو سرور ہر ہر بار
دیاں گواہی ٹھیک ہیں توں اوہ نبی غفار

جسدی دسی خبر سی عیسیٰؑ پاک نبی
توں ہی احمد مصطفےٰ پاک رسول ربی

آیا عیسیٰؑ پاس سی جو ناموس اکبر
بیشک نازل ہویا اوہ ہن تیرے پر

نال جہاد کفار دے جلد ہوسیں مامور
جے او سوقت میں ہو وندا زندہ با دستور

کردا بالتحقیق میں مدد تیری تاں
اسے افسوس میں ہوندا اوس ایام جوان

قوم تیری اس شہر تھیں دے جو تساں نکال
مدد کردا اوس دن حضرت تیرے نال

اسے پر میںوں زندگی دی امید نکا
ورقہ نوں فرماوندے آنحضرت ایہہ تار

ٹھیک میںوں اس شہر دے وچوں دین نکال
ورقہ کہندا یا نبی سن میتوں احوال

کوئی نبی مبعوث ناں ہویا قوم اوپر
نال عداوت قوم نے بہہ ہی کمر مگر

دکھ تصدیعہ نبی نوں دتا ظاہر حال
دلداری نبی کریم نوں ورقہ دے کمال

آنسرور دا چم دا ورقہ اگوں سر
تھوڑی مدت بعد تاں ورقہ جاندا مر

پائے ناں ایام سن دعوت پاک جناب
فرمایا پاک رسول نے ویکھیا اوسنوں وچہ خواب

ڈٹھا وچہ بہشت ہے ورقہ سبز پوشاک
لیا آیا سی ایمان جو بالتصدیق بیباک

روایت محمد اسحاق دی باقی ماہ رمضان
رہیا اندر غار دے نبیاں دا سلطان

جاں رمضان گذار کے آیا مکہ دا۔
سی دستور جاں آوندے گھر ول نبی خدا

کعبہ اندر آئیکے اول کرن طواف
پھر تشریف لیاوندے گھر وچہ سینہ صاف

گھر ول جدوں طواف کر آیا عالیذات
ورقے نے وچہ راہ دے کیتی سی ملاقات

پچھدا کی کجھ ڈیکھیا سیناں ابن اخی
ڈٹھا سنیا نبیؐ جو ساری بات کہی

وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِہٖ اِنَّکَ النَّبِیُّ بِھٰذِہِ الْاُمَّۃِ۔ اِلٰی آخِرِہٖ۔

بیان رفتن بی بی خدیجۃ الکبریٰ پیش عداس راہب پرسیدن از حال جبرائیل علیہ السلام

راہب نام عداس سی اندر اوس زمان
بڈھا بہت ضعیف سی عمر بڑی دا جان

ابر واوسدیاں اکھیاں اُتوں آئی زیر
گئی خدیجہؓ پاس اوس ملنے خاطر پھیر

پچھدا ایہہ خاتون ہے وچوں ناں قریش
نام خدیجہؓ ایسدا شاید خیر اندیش

کہندی ایہو نام میں میںوں خبر سنا
پگڑی سر پر رکھدا راہب تاں منگوا

خادمان تائین آکھدا تان اوہ پیر کمال
خدیجہؓ تائین آکھدا بیٹھہ میرے تون کول
کہے خدیجہؓ خبر دس سینون جبرائیل
پاک اللہ اوہ پاک ہے سن بی بی خوشخو
وسجکو جبرائیل داکی لیناہے نام
راہب کیہا قسم رب دسان نال احوال
خدیجہؓ کیہا مین دسان اس شرط دینال
کہے عداس نہ دس سان کہندی تا مقبول ۔
ایہہ حضرت جبرئیل ہے کہندا تا عداس
آوے جے اس شہر دے اندر جبرائیلؑ
یا بی بی پر یا ور کھہ بعضے وقت شیطان
بندہ اوسنون ویکھکے ہوندا ہی مجنون
نیچے آسیب شیطان تہین ویکھے جدان کتاب
کتاب جدون عداس دی لیائی سرور کول

ابرو میریاں اکھیان چکو ویکھان حال
بوٹے میرے کو ہین کی کہندی ہین بول
راہب سجدہ جا دہندا اسکے نام جلیل
شہر جہڑے وچہ بندگی رب دی ہو لغ ہو
بی بی کیہامین چاہن دس اس صحف کرام
جدتک مینون نال دسین باعث ایس سوال
دسین کسے نہ ہور نون رکھہ پوشیدہ حال
کہے محمدؐ وحی ہے مین پر ہو یا نزول
ایہو آیا پیشتر موسیٰؑ عیسیٰؑ پاس
قسم خدا دی بڑی ہو برکت رب جلیل
ظاہر صورت دسدا ہو وی آسیب عیان
میری ایہہ کتاب کہڑ پاس محمدؐ تون
جے رحمانی کا رہے برکت باجھ حساب
لیایا جبرائیلؑ بہی رب پاسون ایہہ قول ۔

ن ۔ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ مَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ
قسم ہے قلم کی اور جو کچھہ لکھتے ہین تو نہین اپنے رب کے فضل سے دیوانہ ۔ اور تجکو اجر ہے بے انتہا اور تو پیدا ہوا ہے بڑے

خُلُقٍ عَظِيمٍ فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ

خلق پر سو اب تو بہی دیکھہ لیگا اور وہ بہی دیکھہ لینگے کون ہے تم مین کہ بچل رہا ہے ۔

خوشی خدیجہؓ ہو گئی سن آیات قرآن
چلین پاس عداس دے حضرت میر بلال
اپنے پاس بہائیکے سرور نون عداس

کہندی تین پر یا نبی مان پیو مین قربان
آنحضرت تا جاوندا پاس عداس کمال
کپڑا پشت مبارک نون اٹھہ [illegible] دیا سر

محرم نبوت دیکھدا موہڈیاں وچہ تاباں
جہدے توں سرتک کہے قدوس قداس
موسیٰ عیسیٰ جبدی گئے بشارت سوہے
سدیں جان اسلام ول خلقت لوں اظہار
پھیر کیہا عداس لئے حضرت وسومیں
آنسرور فرمایا ہن تک امر نہ کو
دعوت کارن خلق دے توں ہوسیں ماموں
ضرورت نال اس شہر تھیں کرسیں ہجرت لوں
مدعا رسالت آپ دا نال اسں دو گواہ
پچھے اسدے وحی وچہ پیدا ہویا فتور
حضرت ایس فتور تھیں بہت ہوئے غمناک
چڑھکے کسے پہاڑ تے بیٹھان ما ران چھال
یا محمد اِنَّکَ رَسُوْلُ حقا توں رسول جلیل
کہندے چلیوں یا نبی میں ہاں تیرا یار
پس دل نبی کریم دا پاوے تاتسکین
عبداللہ انصار دا جابر بیٹا جو
ابتدا سے جد وحی سی اندر اوس ایام
جاں میں اکھیاں کھولیاں ڈٹھا نال قیاس
بیٹھا زمین آسمان وچہ یعنے جبرائیل
پھر آکے گھر وچہ میں کیتی ایہہ ندا
حق تعالے بھیجیا وحی اوتوں فی الحال
مہر سجدہ وچہ رکھدا راہب اوسے آن
اے محمد توں نبی اوہ ہیں باناموس
واللہ جیکر زندگی اوتہوں تیک رہے
ویریاں تیریاں نال ہیں ماراں گا تلوار
ہن تک کیہڑی بات دا حکم ہویا ہی تین
کیہا تا عداس نے جلدی جاسی ہو
خلقت تینوں کذب دی تہمت دیوگ ضرور
مدد فرشتے کرن گے نال حکم بیچون
مقرر ثابت ہویا حکمے نال الٰہ
بعض کہن تن سال تک وحی نہ ہویا ظہور
کسی مراتب قصد ایہہ کیتا ہو بیباک
پھر نوبت جبریل آکر دا ایہہ مقال
اک روائت آکھدا ایہہ گل جبرائیل
جبرائیل ہیں نام سے بھیجیا رب غفار
اطمینان تا نفس نوں ہوندی نال یقین
کہندا ہے فرمایا سرور فرخ خو
اک رستہ وچہ جاندیاں ناگاہ سنی کلام
اوہ فرشتہ جو آیا غار اندر ہیں پاس
خوف میرے دل آیا دیکھ اوہ ملک جمیل
زَمِّلُوْنِیْ زَمِّلُوْنِیْ ڈھکنے یعنی اہل بیت تا کجھہ پا
ایہہ آیات قرآن دی پڑھ کے دہی بہال

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ

اے لحاف مین لپیٹے کہڑا ہو پہر ڈرسنا اور اپنے رب کی بڑائی بول اور اپنے کپڑے پاک رکہہ اور پلیدی کو چہوڑ دے اور ایسا نہ کر کہ احسان کرے اور بہت چاہے۔

ایہہ جو پہدا ئیف توں ہو کہڑا ہوشیار
ڈرا دین حکم خدا تہین تے کریا د غفار
اپنے کپڑے پاک رکھ پلیدی تائین پہ چہڈہ
نا کرجو احسان کر طلب کرین دا اودہ

غزل بمضمون یاایہا المدثر

صلوٰۃ سلام تیرے پر ہووے اے رسول خدا دے
وقت آیا جو چہرے او توں برقہ ذرا اٹہا دے
پردہ چک بنیا اپنا سورج تا شرماوے
ید بیضا جیون ہویا ظاہر وانگ کلیم صفا دے
کدتک چہپیا اندر رہسین اے ربدیا محبوبا
ظلمت شرک کفر دی ساری جلوہ نال اٹہا دے
زلف تیری دے چمکاری تہین روشن عرش معلّے
مشرق مغرب روشن ہووی جہب دیدار دکہا دے
کدتک غار حرا دے اندر خلوت کرین نبیا
خلقان تائین حکم الٰہی ظاہر ہو سنا دے
جہل فساد زمین تے ودیا اے محبوب الٰہی
توحید اللہ دی تیغ صقل کر گردن کفر اڑا دے
دوست تیری وچہ اڈیکان بیٹھے تکن راہین
جہب کلام الٰہی والا اونہان مزہ چکہا دے
آمد تیری دی خوشخبری دتی سب رسولان
اوہ خوشخبری علم یقین تہین عین یقین کرا دے
کہرے کہوٹے لوں پرکہن والا توں صراف الٰہی
لے کسوٹی دین شریعت کہرا کہوٹا پرکہا دے
جہڑا منے تیرے تائین وچہ بہشتان جاوے
منکر جہڑا کافر ہووے دوزخ طرف چلا دے
یار پیارے تیرے سارے جان نثار تمامی
ابا بکرؓ فاروقؓ تے عثمانؓ حضرت شیرؓ خدا دے
رب تہین راضی سب اونہان تہین اے ربدیا مقبولا
طفیل اونہاندے اللہ پاسون غلام ہمی نون بخشا دے

برجوع بمضمون قصہ

حکم الٰہی آیا خلقان امر پہونچا
چہڈن فسق فجور لون منن اک خدا۔

خواجہ عالم اوس وقت حکمے نال غفار　　دعوت کرن اسلام دی ہو بیٹھا طیار
پے در پے پھر ہوونے لگا وحی نزول　　سُن حکمت کیوں تن سال آیا وحی نہ ہول
عالم کہندے ابتداء حضرت اسرافیلؑ　　رہیا خدمت احمدی اندر ملک جلیل
اِس مدت جبرئیلؑ نان وحی لیا آیا ہول　　ابن جوزیؒ ایہہ آکھدا اسُن ہور قول قبول
وچہ کتاب وفادے جو ہے ابن اثیر　　ہور جامع الاصول وچہ اشارت ہے تحریر
وچہ توقف وحی دے حکمت رب عباد　　شوق رسُول کریم دا ہووے بہت زیاد
ایتھوں تیک رسُول دی پہونچی شوقوں گا　　قصد کرن جو ڈگ پون چڑہ کے کسے پہاڑ
تیز ہوئی اگ شوق دی اندر جان رسُول　　دم دم آہے منتظر ہووے وحی نزول

فصل سوم در آنکہ ابتدائے نزول وحی کے بود و اوّل سورۃ نازل گشتہ و نزول وحی مر آنسرور را بچہ طریق می بود

فن سِیَر تاریخ دے ماہر تے دانا　　جیوں محمد اسحاق سنے ہور اکثر علماء
بھی امام حدیث دے اوپر ایسے جان　　ابتدائے نزول الوحی سی اندر ماہ رمضان
اِنَّآ اَنزَلنٰہُ فِي لَيلَةِ القَدرِ اونہاں حجت ہی　　لیلۃ القدر رمضان وچہ ہے اتفاق قوی
بعض ارباب حدیث دی بھی اصحاب سِیَر　　ماہ ربیع الاولین کردے ہین مقرر
عمر مبارک آپ دی وچہ اکتالی سال　　تیجی ۳ اٹھویں ۸ بارھویں ۱۲ دن اختلاف الحال
جامع الاصول وچہ ایسے پر ترجیح -　　کہے نزول قرآن دی سُن ایہہ بات فصیح
نازل لوح محفوظ تہیں جو آیات قرآن　　دنیا دے آسمان پر اندر ماہ رمضان ج
حسب مصالح بندیاں او سجا تہیں ہر حال　　آیا نبی کریمؐ تے اندر تیئی ۲۳ سال
بعضے عالم اس طرح کرن تاویل بیان　　ہے فرمان اللہ دا او وچہ قرآن عیان

[illegible]

شَهرُ رَمَضَانَ الَّذِي اُنزِلَ فِيهِ القُرآنُ -

نازل ہویا قرآن ہے وچہ رمضان تحقیق　　پر بعضے متاخرین کردے ایہہ تطبیق

ماه ربیع الاولین وحی آیا وچه خواب — سی اکتالی سال جو اندر عمر جناب
وچه بیداری هویا نازل جد قرآن — سی ایهه سن عمر دا اندر ماه رمضان
پہلے سورت نبی تے اِقرَاء هوئی نزول — یا ایها المدثر آکهدے وچه اک قول قبول
کہے خدیجه ابتداء سے هے الحمد نزول — مین سُنیان فرمایا جیونکر پاک رسول ؐ
مین تنها جان هوئیا سُنیان ایهه ندا — یا محمد یا محمد پر کهند انظر نه آ۔
غالب مین په هویا اُس دم خوف هراس — تا سرور لون لئے گئی بی بی ورقه پاس
تا ایهه صورت واقعه ساری دسے جا — ورقه کہیا پهیر جے تون اوه سُنے ندا
کهڑا هووین تے خیال رکھ کہے کی اہل ندا — اوه ندا جان سُنی پهیر کهلا هوئیا اوسجا
کہیا سی لبیک تان سرور نے فی الحال — کلمه شهادت آکهه کے منادی کرے مقال

بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله رب العالمین۔ تا آخر فاتحه

بسم الله الحمد تان پڑهدا پاک رسول ؐ — کردے بعض متاخرین اس وچه ایهه منقول
اول نازل جو هوئی هے سورت اِقرَاء — سورت مدثر بعد اس اوپر نبی خدا
لیایا جو وچه غار دے اول جبرائیل — اقراء تے الحمد سی بعضیان هور دلیل
هے آیات اقراء دی حقیقی اول جان — مدثر وچه تبلیغ دے هے اول فرمان
پوری سورت اوتری هے الحمد اول — باقی حالت جا ندا الله عزوجل
اسے پر ایهه بیان سُن کیونکر وحی نزول — هوئیا کننی وچه تهین اوپر پاک رسول ؐ
اول قسم ایهه وحی دی آهی سچی خواب — پائی سی تائید ایهه چهه ماه قبل جناب

قال عائشة رضی الله عنها اول ما بدئ به رسول الله صلی الله علیه وسلم من الوحی الرؤیا الصالحة

کہندی حضرت عائشهؓ اول وحی جناب — نازل هویا رسول تے هیسی سچی خواب
دو جا قسم ایهه وحی دا جبرائیل امین — دل تے نبی کریم دے کرے اول تلقین
تان پهر سرور دیکهدے اوسنون ظاهر حال — جیونکر حکم خدا هے اوپر ایسے بحوذیل [illegible]

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ

ہور حدیث صحیح ہے شاہد اتے گواہ
تیجا قسم ایہہ وحی واسُن تون کران بیان
آنحضرتؐ نون دسدا وحی پیغام خدا
بعض اصحابی دیکھدے ایس شکل نون خاص
وانگ آوازے ٹل دے آوے وحی رحمان
کہندے جے اسوقت وچہ ہوندا شتر سوار
کہندی حضرت عائشہ رضی اللہ عنہا
مین اُس ویلے دیکھیا آنحضرت دا حال
احمد حنبل لیایا یا رحمت ہوس ربی
پچھے کعبہ پاک دے بیٹھا نیک خصال
پاس اپنے بٹھلائیکے کرن کلام بیان
اونوین طرف زمین دی سرور کرے نظر
پھیر یا مونھ عثمانؓ تہین سرور نیک نہاد
کرے اشارہ نبیؐ تان سیس مبارک نال
پھر متوجہ ہویا طرف ابن مطعون
ایس طرح تہین دیکھیا کدی نہ تینون مول
کیونکر تون ہے دیکھیا تا سب حال بیان
فرمایا بھیجا رب نے سی اس وقت پیغام

نفث فی روعی کہے رسول اللہ
بعض دفعہ جبرئیل جو آوے بن انسان
دحیہ کلبی وانگ بن رب دا حکم سُنا
چوتھا قسم ایہہ وحی دا سُنتون با اخلاص
ایہہ صورت سب صورتان اندر سخت پچھان
ہندا نینوان اوٹھ سی جھل نہ سکدا بھار
اک دن سردی سخت وچہ آیا وحی خدا
پیشانی تہین نکلیا مڑھکا سختی نال
اندر مسند آپنی جو اکبا (پسینہ ۱۲) بہ نبیؐ
عثمان بن مطعون سی آیا ایسے حال
ناگاہ طرف آسمان دی سرور کری دھیان
پھر سجا پہلو اپنا پھیرے نیک سیر
جیون مشغول تعلیم وچہ ہووے کوئی استاد
پھر طرفے اسمان دی دیکھے کرے خیال
عرض کرے عثمانؓ تان اے سرور بیچون
جیونکر ڈٹھا اج مین کہن رسول قبول
کیتا کھول عیان مین کہندا ہے عثمانؓ
عرض کیتی پیغام کی سرور کرے کلام

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ۔

تحقیق اللہ حکم کرتا ہے ساتھ عدل اور احسان کے اور دینا قرابت والوں کو اور منع کرتا ہے بیحیائی اور برائی اور سرکشی سے نصیحت کرتا ہے تمکو شاید کہ تم نصیحت پکڑو۔

کہندا ایہہ عثمانؓ ہے مین سان سلمان ‏— پر میرے دل وچہ نان سی اسلام مکان

جان ایہہ حالت مصطفےٰ دیکھی اکھین نال ‏— پھر دل وچ اسلام نے ڈیرا دتا ڈال

عثمانؓ ابن عفان بھی کردے ایہہ بیان ‏— نازل ہوئی جیدن ایہہ آیت ذی شان

لَا یَسْتَوِی الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ

مین سان پاس رسول دے تے سر پاک رسول ‏— اوپر میری ران دے دھریا سی مقبول

ایہہ آیت سان لکھدا بیٹھا وچہ اس حال ‏— عبد اللہ ام مکتوم دا آکے کرے سوال

یا نبی اللہ ہوئیا میرا عذر عیان ‏— وچہ غزا نہ جا سکان جو نابینا ہان

غَیْرُ اُولِی الضَّرَرِ نازل ہوئیا تان ‏— ایہہ حضرت عثمانؓ ہے کہندا اسنی بیان

نزول وحی دے باعثون بدن جناب نبیؐ ‏— بھارا ہویا اس قدر بہت نیڑی ایہہ سی

ٹٹ جاوے اوس بھار تھین ہیٹھان میری ران ‏— ایہہ جے لوازمات قسم چہارم جان

پنجوان قسم ایہہ وحی تھین جو شکل جبریلؑ ‏— ڈٹھی اصلی حال پر باجھ مثل تبدیل

دسیا حکم اللہ دا اصلی صورت نال ‏— حضرت جبرائیلؑ نے چھینوین داسن حال

حضرت پر معراج وچہ جو کچھہ ہوئیا نزول ‏— اوپر جا آسمان دے اندر رات قبول

ستوان قسم ایہہ وحی دا جو خود رب علام ‏— باجھہ وسیلے ملک دے وچہ معراج کلام

کیتی سوائے حجاب دے اندر شب معراج ‏— اٹھوان قسم ایہہ وحی دا سن اے نیک مزاج

باجھ وسیلہ ملک دے بے حجاب جمال ‏— ڈٹھا شب معراج وچہ اکھیان سر دیان نال

وچہ زمانے فترتی کہندا ابن عباسؓ ‏— یعنی اوس زمان جو اگون خیر الناسؐ

پچھے عیسےٰؑ نبی دے وحی ہویا موقوف ‏— عرصہ چھ سو سال دے قریب زمان موصوف

آنحضرتؐ پر وحی جان بھیجیا عز و جل ‏— سنی آواز ملائکان وانگ آواز دُہل

ہیبت تھین بیہوش تان ہوئے ملک خدا ‏— روز قیامت آگیا ایہہ دل وہم پیا

جان ہویا معلوم ایہہ نازل ہویا وحی ‏— پچھانے جبریلؑ نون سانون دس اخی

کسنوں ہے پہونچایا توں ایہہ وحی خدا
اللہ اکبر قد قامت الساعۃ کہندے ملک پکار
ہے نشان قیامتوں بعثت نبی کریم

نام لیا جبریل نے تا سرور انبیاء
ٹھیک قیامت ہوگئی قایم تے اشکار
ہور ابن مسعودؓ دی روایت ہے ترقیم

وعن ابی مسعود رضی اللہ تعالی عنہ۔ لما تکلم اللہ سبحانہ وتعالی سمع اہل السماء صلصلۃ کصلصلۃ الحدید وعلی الصفصا فخروا سجدا وغش علیہم و فی روایۃ لم نزل ایۃ الا بعد مدتہما الملئکۃ وسمع فی السماء صلصلۃ کصلصلۃ جرت فی الزجاجۃ

کہے ابن مسعود ایہہ راضی ہوس علام
سنی آواز ملایکاں وانگ لوہی چھنکار
اک روایت اس طرح راوی تہیں منقول

جس دم حق سبحانہ کیتی پاک کلام
سجدے اندر جا پئے غش ہویا آشکار
بعد مدت نال رب تہیں آیت ہوئی نزول

فصل چہارم در تبلیغ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و ذکر کسانیکہ در مدت بعثت بدولت اسلام مشرف گشتہ اندرین فصل دو واقعہ است۔ واقعہ اول اسلام خدیجۃ الکبریٰ رضی

علما سیر تواریخ دا اس اوپر اتفاق
بلغ ما انزل الیک جان فرمایا رب
تاں دعوت اسلام تہیں بدہی کمر نبی
پایا جس نے اولیں شرف دولت اسلام
ایہہ خلعت ایمان دا تاج عرفان درست
جاتا نال یقین دے پیغمبر ہے پک
اندر ٹولہ سابقاں داخل ہوئی قبول
ہویا جبرائیل دے قدموں جو آشکارا

قم فانذر جان نبی نوں حکم کیتا خلاق
جو کجھ تینں پر اوترے لوکاں دسیں سبھ
لگے دسن خلق نوں سدّا راہ ربی
خدیجۃ الکبریؓ سی زوجہ خیر انام
سر بی بی دے آیا محکم تے ہوہ چست
نال دلیلاں واضح ناں رہیا کجھ شک
اوپر چشمہ غار دے جاندی نال رسولؐ
سکھی نبی تعلیم جو وحی پاسوں اظہار

طریقہ وضو نماز دا وتا سب سکھلار — آنحضرتؐ دی ہمدم سی غمخوار سدار
دنیا وچ تے آخرت والے سب امور — محرم تے غمخوار سی حضرت دی ہمدرد
آنحضرتؐ جد خلق نوں دسدے رستہ دین — منکر ہو کے نبی نوں لوک کرن غمگین
گھر دے وچہ تشریف جان لیاون ہو غمناک — بی بی خاطر داریاں کردی ہو بے باک
کہندی نبیؐ آکھ دے دل خوش رکھ ضرور — دشمن تیرے عاقبت کرسی رب مقہور
اندر تیرے حکم دے اک دن ہون تمام — خدمتگاری نبیؐ وچہ ہیسی ایہہ مدام
کہندا نبیؐ کریم نوں آکرن آ جبریل — سلام بی بی نوں آکھ توں طرفوں رب جلیل

اقری خدیجۃ السلام من ربہا یا رسول اللہ

آنحضرتؐ فرمایا خدیجہ سنی کلام — کہندا جبرائیل ہے طرفوں رب سلام
دے جواب سلام دا بی بی تا خوشنام — سلام ہووے جبریل نوں اللہ آپ سلام

اللہ السلام وعلی جبریل السلام

خدیجۃ الکبریٰ دی تہیں ایہہ روایت بھی — آنحضرتؐ فرمایا اک دن ہینوں سی
اسے بی بی آہے ہویا رب دا ایہہ امر — بشارت دیاں بہشت وچہ تیرا ہوسی گھر
اک موتی دے دانیوں پولا ہوسی جو — کوئی بیماری رنج غم اندر اوس نہ ہو

واقعہ ثانیہ ایمان امیر المومنین حضرت علی کرم اللہ وجہہ این واقعہ در جلد اول مسطور شدہ لہذا ترک کردہ

واقعہ ثالثہ ایمان زید بن حارثہ است نگاشتہ مے آید

بعد خدیجہؓ جو کوئی لیایا سی ایمان — علی امیر المومنین شیر خدا دا جان
کرچکا تحریر ہاں حالت اوس ایمان — اندر پہلی جلد دے ہن سن ہو بیان
زیدؓ جو بیٹا حارثہ آیا وچہ اسلام — حال اودسدے ایمان دا سن توں ایہہ تمام
بھتیجا خدیجہؓ پاک دا حکیم ابن حزام — ملکے کر سوداگری آیا طرفوں شام

اپنے نال غلام کجھ شاموں لیا آیا جان — پھوپھی خدیجہ اوسدی ملن گئی سی تان

حکیم پھوپھی نوں آکھدا لے تعظیم تمام — جھڑا تینوں لوڑ ہو کریں قبول غلام

بی بی خدیجہؓ زید نوں کیتا سی اختیار — جان گھر لیا آئی مصطفےٰ ہوئے خواستگار

آنحضرتؐ نوں دیوندی خدیجہؓ ہو کے شاد — پاک نبی نے زید نوں کر دتا آزاد

پُت بنایا زید نوں حضرت نال خوشی — ایہہ کجھ آہا ماجرا پیش نزول وحی

حارثہ باپ جو زید دا رہندا بہت حیران — وچہ جدائی پُت دی پھردا وچہ جہان

مکے اندر آیا ایسے حال اوداس — ڈھونڈا آکے زید نوں آنسرورؐدے پاس

سر موہنہ اپنے پُت دا چمدا روندا زار — آنحضرتؐ نے دیکھ کے کیتی ایہہ گفتار

زید تینوں اختیار ہے رہ توں ایس مکان — جے مرضی ہے باپ نال جلدی ہو روان

عرض کریندا زید تاں اے میرے سردار — غلامی تیری خواجگی تے بہتر بسیار

تینوں چھڈ کے جانئی جان نہ نال پدر — چھڈاں نان وچہ زندگی حضرت تیرا در

عذر کر اپنے باپ نوں موڑ دتا مقبول — جان پھر پاک رسول تے ہویا وحی نزول

لیا آیا پاک رسولؐ تے تسدم زید ایمان — تیجا مومن ہویا ایہہ بندہ رحمان

فرزند محمدؐ ایسنوں کہن اندر ابتدا — اُدعُوھُم لِآبائِھِم جان پھر کہیا خدا

یعنے بیٹا باپ دا چاہیئے کہن ضرور — زید بیٹا تا حارثہ ہویا سی مشہور

خدیجہؓ علیؓ تے زیدؓ سی تینے مسلمان — تینے ایہہ ایمان نوں رکھدے سن پنہان

وقت نماز جان آوندا پیغمبرؐ خوش پے — باہر مکیوں جاوندا نال علیؓ نوں لے

جنگل اندر جائیکے کردے ادا نماز — دیکھے کوئی نمول جو ایہہ ستر و روا راز

روایت وچ اس طرح کرن جان ادا نماز — کردا علیؓ محافظت نال نگاہ دراز

تاکوئی دشمن مکہ تہیں دیوے ناہ ایذا — آکے نال فریب دے نان کوئی ضرر پہنچا

ابو طالب نوں اک دن لبھا نان علیؓ — مان علیؓ دی اوہناں نوں کہندی ایہہ چلی

محبت وچہ محمدؐ کی رہندا علیؓ مدام
ڈٹی ہان کسے کم وچہ لگے نان الزام

جس تہین ہوش سندگی مذہب وچہ اجدادا
ابوطالب نے آکھیا سن بی بی خوش زاد

باجہون میرے مشورے ہرگز کوئی کم
کدی نہ ہوسی علی تہین نان کری بی غم

اتفاقاً کسے شغل نون ابوطالب اک بار
نکل مکہ شہر تہین ڈٹھا حال ظہار

پڑھدے آپ نماز ہین علی کہلا نگہبان
روایت محمد اسحاق دی دونوین پڑھن پچھان

ہو متعجب بیٹھا پاس اونہاندے جا
فارغ ہوئے نماز تہین جبدم نبیؐ خدا

پچھدا وس محمدؐ ایہہ کیسا ہے دین
تے ایہہ کیسا عمل ہے جو تون کرین مبین

آنحضرت فرمایا اے چاچا ایہہ دین
اللہ اتے فرشتیان ہور انبیا مبین

هٰذَا دِيْنُ اللهِ وَدِيْنُ مَلٰئِكَتِهٖ وَدِيْنُ رُسُلِهٖ وَدِيْنُ اَنْبِيَائِهٖ وَدِيْنُ اَبِيْنَا اِبْرَاهِيْمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
بَعَثَنِيَ اللهُ تَعَالٰى بِالرِّسَالَةِ اِلَى الْعِبَادِ ؕ

دین اساڈے باپ دا جدا نام خلیل
بھیجیا طرفے بندیان مینون رب جلیل

اے چاچا ہن ہین سدان تینون طرف خدا
واحد لاشریک جو اوسدی طرفے آ

کرین عبادت اوسدی دیہ نمول لگا
بڑے بڑے جو بادشاہ اوسدے ہین گدا

پھر فرمایا اے چاچا تون لایق اس کار
کران نصیحت شروع مین تیرے تون اظہار

تون لایق اس کار دے وچہ اسلامے آ
اندر کلمہ حق دے تون کوشش فرما

دشمن میرے بہت ہین دوست ناہین کو
جیکر دوست تون ہووین پھر کیا غم ہو

طرح جدائی کس طرح تون کیتی اختیار
جیونکر اگے یار سین ہن بھی ہووین یار

ابوطالب نے آکھیا اے میرے فرزند
سچا تون پر نفس ایہہ کردا نہین پسند

باپ دادے دے دین نون جو ایہہ دیوے چھڈ
ایہہ پسند جو مین رہان ملت اندر جد

یعنی عبد المطلب دا سی جیہڑا دین
اندر اوسے دین دے میری ہے تسکین

اے پر سنی محمدؐ اغم کر دل تہین دور
اوپر جیہڑے کم دے تون ہویا مامور

پائی تے مشغول ہو اندر اوسے کار ۔ میں زندہ ہاں جدتک فکر نہ کر نہار
دشمن کوئی تاں ویکھے مندا تیری ول ۔ حاسد کوئی حسد دی کرے نہ تیری گل
پھر ستوجہ علی ول ہویا نیک تبار ۔ پچھدا تیرا دین کی علی کرے گفتار
اے والد ایہہ دین ہے سچا کریں دھیان ۔ اوپر رب رسول دے میں لیایا ایمان
کیتی فرض نماز ایہہ بندیاں خاطر رب ۔ پڑھدے ایہہ نماز ساں رل دونویں اس ڈھب
ابوطالب نے آکھیا اے میرے فرزند ۔ لازم خدمت نبیؐ دی تینوں کرن پسند
تینوں رستہ نیک توں دسے غیر نہ راہ ۔ حافظ ناصر تساں دا ہر دم ہووے اللہ
وچہ حفاظت تساندی جدتک زندہ ہاں ۔ اوپر دوہاں تساندے جان کراں قربان
اک روایت ہور ہے ابوطالب خوشنام ۔ اکدن اپنے پت نال جعفر جیدا نام
رستے وچہ پہاڑ دے ڈٹھا نبیؐ خدا ۔ ناے حضرت علیؓ بھی کرن نماز ادا
ابوطالب نے آکھیا اے ولدے آرام ۔ چلچے دے پت پاس کر بازو میل قیام
نال اشارت باپ دے جعفر نیک خصال ۔ پاس محمد مصطفیٰ کھلا ہویا فی الحال
رلکے نال رسول دے کرے نماز ادا ۔ حق جعفر وچہ نبیؐ نے کیتی ایہہ دعا

وَصَلَ اللّٰہُ اِلَیْکَ بِجَنَاحَیْنِ تَطِیْرُ بِھِمَا فِی الْجَنَّۃِ

وصل کرے رب تساں نوں دو بازو نال ۔ جنہیں وچہ بہشت دے اڈیں خوشیاں نال
اوسدے حق وچہ نبیؐ دی ہوئی دعا قبول ۔ جعفر ہویا شہید جاں جنگ موتہ مقبول (نام مقام)
بازو کٹے جنگ وچہ اہناں دے کفار ۔ دو بازو ہور اونہاں نوں بخشے رب غفار
اوڈ گیا وچہ جنتے ایہہ دو بازو والے ۔ نام جعفر طیار تاں ایس سببوں ہے
ابوطالب مڑ آئیا گھر اپنے وچہ جان ۔ فاطمہ مائی علیؓ دی پچھدی اگوں تاں
کہئے بیٹا علی ہن کی کردا ہے کار ۔ سینوں لونڈی آئیکے کیتا ہے اظہار
نال محمد مصطفیٰ پڑھے ہے نماز علی ۔ ہے افسوس جو اساں توں منکر ہویا علی

ہو طالب نے آکھیا بی بی ہو خاموش — لایق مدد نبیؐ دی ہے علی باہوش
جیکر ہیں النفس ایہہ ہوندا تابعدار — دین جو عبد المطلب اوستون ہو بیزار
ہوندا تابعدار ہین تدون نبیؐ دا ایک — پہونچی قوم قریش تک ایہہ گل جان بیشک
بری لگی ایہہ بات سی اونہان تائین تان — خوف اونہاندے دلان تے غالب ہویا عیان

واقعہ رابعہ ایمان آوردن آن سر دفتر ارباب تحقیق امیر المومنین ابابکر صدیق رضی اللہ عنہ

اندر پہلی جلد دے حال ایمان صدیقؓ — لکھ چکا ہان پیشتر دیکھین باتحقیق
ربط قصے دے واسطے اسجا باقی حال — لکھان ایس مقام وچہ فضل الٰہی نال
اندر قصص الانبیا عبد اللہ بن مسعودؓ — ابابکر صدیقؓ تہین راوی ہے خوشنود
بعثت پاک رسولؐ تہین اگے کجھہ زمن — بہر تجارت گیا سان ہین جو طرف یمن
قوم ازد (نام قبیلہ) دے پیر پاس ڈیرا کیتا جا — پڑہیا ہویا پیر اوہ ہیسی کتب سماء
تن (۳۹۰) سو نوے سال تک پہونچی اوس عمر — پیر صاحب تدبیر سی نالے اہل فکر
میری طرفے دیکھہ کے کہندا ایہہ گمان — حرم مکی تہین تون ہین تامین کیہا ہان
پچھدا اکس قبیلیون تامین کیہا جواب — ہان ہین بنی تمیم تہین کردا پہیر خطاب
اک علامت ہور ہے کیہا ہین اوہ کیا — کہندا اپنے شکم تون کپڑا ذرا اوٹھا
ہین کہیا نان چک سان جد تک دسین نشان — کی تیرا مقصود ہے تا اوہ کرے بیان
وچہ کتابان ہین ڈٹہا حرم اندر اظہار — اک پیغمبر اپنان بہیجے رب غفار
اوسدے مددگار دو ہوسی اک جوان — دوجا ادکڑ کہ بڈا اللہ دا مردان
جوان جو یار رسولؐ دا اندہ مشکل کار — ہور بلاوان دفع کر ہووے مددگار
اوس ادکڑ دا ہووسی چٹا مونہہ جیون ماہ — پتلا جسم تے شکم پر ہوسی داغ سیاہ
اوپر کہبی ران دے اوسدے ہون نشان — ہینون ایہہ گمان ہے تون ہین اوہ انسان

مین چباہان اوہ داغ وس شکم برہنہ کر
وٹھا اوپر ناف دے خال سیاہ جون قیر
گہل یعنی اوہ کر بڑا تو ہی ہین اوہ بجھہ
پھر مین اندر مین وسے کرکے اپنا کار
کہن لگا کجھہ بیت ہین نعت اُس پاک رسُول
مین کہیا پہونچا وسان تا اوس پیر منیر

الم تر انی سمیت معاشری ونفسی

کیا نہین دیکھا وہ کہ نام رکھا مین عیش اپنے اور نفس اپنی کا

وانت رب البیت تلقی محمدا

اور تجھکو قسم ہے رب کعبہ کی جب ملاقات کرے محمد کی

وامحی رسول الله دینی فانی

اور محو کیا رسول الله نے دین میرا پس تحقیق مین

فیالیتنی ادرکته فی شیبتی

پس اے کاشکے اگر پاتا مین اوسکو بیچ جوانی کے

ابوبکر صدیق پر ہو رب دی برکات
اوسدیان اوہ وصیتان مین سب کہیان یاد
عتبہ ابی معیط دا نالے شیبہ جان
آئے قوم قریش تہین کرن میری ملاقات
ہے کوئی اندر تسان دے ہوئی تازہ بات
یتیم جہڑا ابوطالبی جس محمد نام
سانون کہندا ہو تسین باطل پر بالکل

ننگا کیتا شکم مین کہندا ابابکر
رب کعبے دی قسم کہا کہن لگا اوہ پیر
کیتی وانگون دوستان پھیر وصیت کجھ
پاس آیا اُس پیر دے ملنے نون مڑ وار
میری طرفون اونہان نون پہونچاوین رسول
دسے باران شعر ایہہ اول اتے اخیر

قد اصبحت فی الحمی ھاھنا

تحقیق صبح کی مین نے بیچ مرغزار کے اس جگھہ

لعامك ھذا قد اقام البراھنا

تیرے اس برس کے واسطے تحقیق قایم ہوئی دلیل ہمکو

علی دینه احیی وان کنت واھنا

اوپر دین اوسکے کے زندہ ہون اگرچہ ہون مین سست

فکنت له عبدا والا لفحا ھنا

پس ہوتا مین اونکا غلام ورنہ ٹوٹا اس جگہ

کہندا ایہہ مین پیر تہین یاد رکھی ابیات
مکے مڑکے آیا مین گھر سا دبشا و
نالے ابوالبختری ہور کتنے انسان
ملنے بعد مین اونہان تہون پچھی سبھی ایہہ بات
اونہان کہیا عجیب تر ہے ایہو حالات
دعوے کرے پیغمبری اگے خاص عوام
پیو دادا بھی تسانندے موئی رستہ بھل

٩٧ یعنی اول ربع آخر او سبع تک یہ

جیکر تیرا نا ہوندا سانون خوف وہیان — ویندے اوسنون مول نان تا پھر اسین امان
ہن تون آئیا آپ خود کرین کفایت کار — اوہدے تے ہرگز کسے دا بندا نا ہین یار
جس دم پاسون اونہاندے سنی مین ایہہ کلام — رخصت کیتے عذر کرتا اوہ لوگ تمام
محمدؐ رہندا کس جگہ مین پھر پچھیا تان — کہن خدیجہ پاک دے گھر ہے شاہجہان
کنڈا مین کھڑکایا پاک نبیؐ دا جا — اندر وان باہر آوندے تدون رسول خدا
مین پچھیا یا مصطفےؐ لوک کہندے ہن کی — اندر تیرے حق دے کہندا پاک نبیؐ
مین پیغمبر رب دا ہان اے ابا بکر — جلدی لیا ایمان تون ہرگز دیر نکر
اوپر تیرے تا ہووے راضی رب رحمان — ہو ووے خلاصی روز خون جنت ملے مکان
مین کہیا برہان کی اوپر اس سخن — فرمایا اوہ پیر جو ڈٹھا وچ یمن
عرض کیتی وچہ مین دی کسے جوان تے پیر (دلیل ۱۲) — ڈٹھے کیتا ونج مین اونہان نال کثیر
فرمایا اوہ پیر جس وسے سی ابیات — امانت تیری پاس اوہ سن سارے حالات
بارہ ان بیت رسولؐ نے دتے رب سنا — ابوبکر صدیقؓ سن وچہ تعجب آ
کہندا کس اس حال دی دسی تساں خبر — فرمایا اوہ ملک جو ہے ناموس اکبر
پاس رسولاں ساریاں آیا سیتہون پیش — پاس میرے ہن آیا سن اے خیر اندیش
عرض کیتی مین پانئ ہتھ میننون پکڑا — پھڑ کے ہتھ جناب دا تا مین کہیا سنا

اشھد ان لا الہ الا اللہ واشھد انک رسول اللہ

گھر اپنے ول آیا اوتہون نال خوشی — اگے ایسی خوشی ایہہ کدی نہ ڈٹھی سی
آنسرور دا ہر وجہ سی ارباب تحقیق — ایہہ امیر المومنین ابابکر صدیقؓ
ایہہ نزدیک دو صفت دی سی صاحب شخو — اک موکد گواہیاں دوجا ذیر نہ کو
بغیر تردد کاہلی لیا ئیا سی ایمان — مستقضی وچہ جس طرح آیا ایہہ بیان

قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ما عرضنا الاسلام علی احدٍ الا کانت لہ عیدۃ وکبوۃ الا

ابی بکرؓ فانہ لم یتلعثم ای لم یتوقف فی قبول الایمان ہ

ترجمہ فرمایا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے نہیں عرض ہی اسلام اوپر کسی کے مگر ہوا واسکو غم اور تردد سوا ابی بکر کے پس اسنے نہیں دیر کی یعنی نہیں توقف کیا قبول ایمان

آنحضرت فرمایا اسان جس نون اسلام	دسیا اوسنون ہویا تردد تے غم تام
ابا بکرؓ دے باجھ جو اوس قبول ایمان	کیتا با جھوں دیر دے ہی صاحب ذیشان

دربیان ایمان سابقین رضوان اللہ علیہم اجمعین

ایپر کئی روایتان اندر ایس بیان	لیآندا سب تون اولان خدیجہؓ نے ایمان
اندر زمرہ مومنان اول آیا جو	اوہ بلالؓ پچھان تون بندہ نیکو خو
نال نبوت آپ دے جس کیتا اقرار	ابا بکرہ صدیقؓ سی اول بزرگوار
جس تصدیق پیغمبری اول کیتی سی	آہا شیر خدا اسید احضرت شاہ علیؓ
اول شخص جو نبیؐ تہین کیتا سی اقرار	زیدؓ آہا ابن حارثہ راضی ہوس غفار
بعد ایمان صدیقؓ دے راوی کرے بیان	آنحضرتؐ تے لیآیا سی بلالؓ ایمان
انہان دی ترتیب ہے ایس طرح دینال	خدیجہؓ زنان ایمان وچہ اول ہوئی کمال
اول وچون لڑکیان مومن شاہ علیؓ	مردان اندر جان تون ہے صدیقؓ جلی
وچہ غلامان اولان مومن جان بلالؓ	زیدؓ غلام آزاد سی اول مرد کمال
حقیقی اول جان تون خدیجہؓ دا ایمان	ہور اضافی حال کل جانے رب رحمان

ذکر کسانیکہ بدلالت امیر المومنین ابابکر صدیق رضی اللہ عنہ ایمان آوردہ اند

فرمایا ایہہ بیان ہے بزرگان فن سیر	ایہہ امیر المومنین حضرت ابا بکرؓ
آہا خوب آراستہ کتنیان صفتان نال	جس تہین ہیسی پیشوا وچہ قریش کمال
عبادت نیک اخلاق تہین نالے نیک اعمال	عقل کامل تے لطف دے شامل سب خصال

ضیافت ستے مہمانیاں والے سارے طور　　مکے وچہ نظیر سینہ ان انہاں جیہا ہور
بابت انہاں خصلتاں کرن تعظیم تمام　　لین صلاح تے مدداں اندر مشکل کام
اعلم علم تاریخ دا ماہر فن انساب　　عربی لوک انہاں تھیں ہوندے فائدہ یاب
بعد مشرف اسلام تھیں جو جو پہلے یار　　سد داسدے راہ تے نال دلیل اظہار
لوکاں نوں سمجھاوندا نال دلیل قوی　　صدق نبوت احمدی کرواپیا جلی
اکابر قوم قریش دی اک جماعت تاں　　برکت ہمت انہاندی لیائی سی ایمان
نام مبارک بعضیاں باترتیب عیان　　پڑھ توں ایس مقام تے اے صاحب ایمان
اسماں بیٹی بوبکر کردی ایہہ ذکر　　مومن ہوکے باپ جاں آیا اپنے گھر
سب نوں دین اسلام ول سددا نیکو کار　　کسے نہ ساتھیں منیاں کیتا سی انکار
مجلس وچوں اوٹھیا ناں سی عالیشان　　پنج شخصاں نے بعد اس آندا سی ایمان
عثمانؓ ابن عفان اک ہور زبیر عوام　　عبید اللہ دا طلحہ سی تیجا مرد کرام
سعد بن ابی وقاص دا تے عبدالرحمان　　سی ایہہ بیٹا عوف دا راضی ہو سبحان

واقعہ پنجم ایمان عثمانؓ ابن عفان کہ در جلد اول تحریر شدہ است گذاشتہ شد واقعہ ششم سعد ابن وقاصؓ است نگاشتہ آید

لکھیا پہلی جلد وچہ حال ایمان عثمانؓ　　سعدؓ ابی وقاص دی حالت کراں بیان
جاں آئیا ایمان وچہ سی ایہہ مرد خدا　　اجے جناب رسولؐ سن پڑھن نماز چھپا
تاکوئی قوم قریش تھیں دے تکلیف نہ ول　　ایسی خاطر جنگلیں پڑھدے نماز رسولؐ
الغرض اوپر انہاندے گذرے کجھ جہال　　ٹھٹھا کرن نماز نوں کردے جنگ جدال
اوہناں حضرت سعدؓ نے ہڈی لئی اوٹھا　　سر کافر تے مارکے وتا خون وہا
سنے کافر زخم کھا اول وچہ اسلام　　کیتا حضرت سعدؓ نے ایہہ جہاد دی کام
نالے عشر مبشرہ وچوں ہے مقبول　　او سدے حق دعا ایہہ کیتی آپ رسولؐ

اَللّٰھُمَّ اَجِبْ دَعْوَتَہٗ وَسَدِّدْ رَمْیَتَہٗ

یا رب کریں قبول توں جو اوہ کرے دعا
بھی مضبوط ہو تیر اوس پئے نشانے جا
مستجاب الدعوات تاں ہویا سعد پچھان
لگے نہ اوس دا تیر ہی ٹرگیا باجھ نشان
روایت ہی جو ہویا اندر عمر اخیر
نابینا تے آکھیا یاراں با تدبیر
نال دعا تیں پائیے اسیں بیمار شفاء
کیوں توں اپنے حق وچ کردا نہیں دعا
روشنائی تا اکھیاں دیوے تدہ رحمان
کیتا حضرت سعدؓ نے اُس دم ایہہ فرمان

قَضَاءُ اللّٰہِ عِنْدِیْ اَحَبُّ مِنْ بَصَرِیْ۔ ترجمہ اللہ کی قضا محبوب تر ہے مجھکو بینائی سے۔

اللہ جل جلال دی ہے محبوب قضا
اس اکھیاں دی لو تہیں ہور اسید نکا

واقعہ ہفتم ایمان عبدالرحمٰن عوف ست رضی اللہ عنہ

عبدالرحمٰن عوف جیوں لیایا ہویا ایمان
آپے کہندا پیشتر بعثت شاہ جہان
بہر تجارت یمن ول گیا جو اک زمان
اوتریا شکلاں دے پاس ہیں اُس دم تاں
ابی العوالم اوسدے پیو دا ہیسی نام
ذات حمیری اوسدی اوہ سی مرد کرام
بہت ضعیفی وچہ سی باعث عمر کثیر
ہویا کثرت ضعف تہیں چوزہ وانگوں پیر
جان ہیں جا واں یمن وچہ اوتراں اُسدے پاس
ہر واری سی پچھدا میں تہیں نال قیاس
کوئی تساں وچہ ہویا ظاہر ہے انسان
شہرت تے ہور شرف ہو جیدا وچہ جہان
ہووے مخالف مرد اوہ اندر دین تساں
ہیں کیہا ہن تیک تے کوئی ہویا ناں
اس نوبت جو اوسدی پاس گیا میں ساں
ڈٹھا بہت ضعیف اوہ لگے تالوں تاں
بولے ہوئے کن ہن سنے نہ نرم کلام
جمع ہوئے فرزند سن گردی اوس تمام
بٹھلاندے اُس پیر نوں پاس ہیں بہندا جا
سیہوں کہندا آپنی نسبت نام سنا
کہیا میں عبد رحمان ہاں عوف ہے پیو دا نام
حارث اوسدے باپ دا ہیسی نام کرام

کہن لگا بس ایہو ہے کافی نسبت تین
جو تجارت بمن تہین بہت تے مقبول
بہت مکرم خلق دا اندر پہلے ماہ
منع کرے بت پوجنون دسے راہ اسلام
بنی ہاشم تہین اوہ ہے تون ہین اوسدا یار
ہو موافق اوسدا اوسدی کر تصدیق
پڑہدا سے سامنے کتنے بیت اوہ سیر
اُس جملہ ابیات تہین ایہہ تن بیت عیان
اشہد باللہ ذ للعالے
اشہد باللہ رب موسیٰ
تکن شفیعی الی ملیک
تامین اپنی کار سب کیتی جلدی نال
ابابکر صدیقؓ نون ملیا جا کے جہب
ابابکر صدیقؓ نے کیتی ایہہ کلام
نام محمد مصطفیٰ عبداللہ دا پت
کرین قبول اسلام تون اے عبدالرحمان
لئی اجازت ملن دی در دولت تے جا
فرمایا ہان دیکہدا مین اوہ موہنہ تابان
پہر کہندے اسلام لیا عرض کیتی مین تان
فرمایا لیا ئیون جو تحفہ پیغام
فرمایا وچہ مومنان ہے اوہ مومن خاص

دیان بشارت اک ہن بہتر تیںنون ہین
قوم تیری تہین رب نے بہجیا اک رسول
نازل کیتی اوسنے اک کتاب آلہ
کہیا مین کس قبیلیون کہے تا ایہہ کلام
اے عبدالرحمان تون جا ہو مددگار
جو نہ منے اوسنون اوہ ہوسی زندیق
کہندا اوس جناب وچہ وسین جا تقریر
پڑہ تون ایس مقام تے جو آکہے شکلان
وفالق الیل بالاصباح
انک ارسلت بالبطاح
یدعو البرایا الی الصلاح
آیا اپنے وطن وچہ مین منون فی الحال
بات حمیری اوسنون دسی بہکر سب
بیشک بہجیا رب نے نبی علیہ السلام
کہندا بندے رب دے پوجن ناہین بت
خدیجہ دے گہر اوسدم ہیسی شاہ جہان
ہے اگون دیکھ کے مینون نبی خدا
جسدے پاسون خیر دی ہر امید عیان
وچہ اثبات اسبات دے کی ہر تسان نشان
حال حمیری دا کیتا تا مین عرض تمام
شعر حمیری دے پڑہے تامین بااخلاص

پڑھی شہادت مین اونین اگے نبی سنا
ہور بشارت اوسدی کہندے نبی خدا

رُبَّ مُؤْمِنٍ وَمَا رَاٰنِیْ وَمُصَدِّقٍ بِیْ وَمَا شَهِدَ زَمَانِیْ اُولٰئِکَ حَقًّا اِخْوَانِیْ

اسمائے اصحاب کرام کہ بدلالت ابوبکرؓ مشرف باسلام شدہ اند

نال دلالت بوبکرؓ لیائے جو ایمان
عمرو بن عبسہ بھی آہا نال اس پنج جوان

اندر جملہ سابقان ایہہ ہن سب مقبول
محمد بن اسحاق اٹھہ کہندا ہے مقبول

اندر جملہ سابقان یعنی آٹھہ نفر
حضرت علیؓ تے زیدؓ ہور تیجا ابوبکرؓ

طلحہؓ بن عبید اللہ تے حضرت عثمانؓ
زبیرؓ بن العوام تے ہور عبد الرحمانؓ

سعدؓ بن ابی وقاص بھی رضی اللہ عنہم
وچہ مستقصی ہور ہے عالم کرے رقم

ابی شیبہ دا عمروؓ بھی اندر ہشتؓ نفر
نال بشارت بوبکرؓ ہور بہی نیک سیر

ابو عبیدہ بن جراح عثمان بن مظعون
ارقم بن ابی الارقم ہور باقی جن تون

ابو سلمہؓ جس باپ بھی عبد الاسد پہان
داخل ہوئے ایہہ سن اندر دین ایمان

پہیر عبیدہؓ آیا حارث دا فرزند
بیٹا عبد المطلب اندر دین بلند

سعیدؓ جو بیٹا زید دا ابن عمرو ابن نفیل
فاطمہؓ بنت خطاب بھی مومن ہوئی جلیل

زوجہ ایس سعیدؓ دی خواہر عمرؓ خطاب
قدامۃ بن مظعون تے ابن الارث خباب

عبد اللہ بن مظعون تے عمیر بن ابی وقاص
عبد اللہ مسعود تے مسعود ربیع دا خاص

عیاش جو ابی ربیعہ دا سلیط بھی ابن عمر
حنیش ابن حدارن بن ربیعہ عامر

عبد اللہ بن جحش تے جعفرؓ مرد خدا
ابی طالب دا پت لے زوجہ اوس اسماؓ

حاطبؓ اتے خطابؓ بھی حارث دے پت جان
معمرؓ ابن حنیف بھی سائبؓ بن عثمان

نعیم بن عبد اللہ دا آیا وچہ ایمان
فہیرہ دا پت ہویا عامرؓ مسلمان

خالدؓ ابن سعید بھی حاطبؓ ابن عمر
جو بن عبد الشمس بھی مومن ہویا مقر

حذیفہ بھی اسلام وچہ آیا نیک سیر
عتبہ ابن ربیعہ دا آہا ایہہ پسر
عبداللہ دا پُت ہویا وا قد مسلمان
عمار بن یاسر ہور سن صہیب ابن سنان
ایاس ابن بکیر تے خالد ابن بکیر
غفاری ابوذر بھی راضی ہوسن قدیر
طلیب عمرہ دا بیت بہی صعب ابن عمر
سبھناں انہاں تے ہووے رضی رب اکبر
ایمان لیائے نبی تے منیاں پاک خدا
قصہ اتے سبب ہے سبھناں جدا جدا
پر ایس کتاب وچہ نہین گنجایش ہول
لکھاں سارا اوہ جے ہوندا دا طول
اک دو جے دسے بعد ایہہ لیائے ہین ایمان
تا ہویا اسلام پھر وچہ جہان عیان

واقعہ ہشتم در ذکر ممنوع شدن شیاطین از آسمان بسبب بعثت پیغمبر آخر زمان صلی اللہ علیہ وسلم

آنحضرت دی بعثتوں اول جن شیطان
اوپر چڑھ آسمان دے بہندے اک مکان
سُنن کلام ملائکان غیبی باتاں جا
نال اک کلمہ حق دے باطل لین رلا
خلقت تائیں دسدے آہے خبر شیطان
ظہور نبوت دیہہ دن گذرے آہے جان
چڑھنے توں آسمان تہیں ہوئے منع تمام
شہاب ثاقب دی رجم تہیں ملن سُنن کلام
اس منصب تہیں ہو گئے اوہ سارے معزول
یعنی سُنن کلام تہیں جیونکر ہے منقول

وَاَنَّا لَمَسْنَا السَّمَآءَ فَوَجَدْنٰهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيْدًا وَّشُهُبًا وَّاَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا
مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَّسْتَمِعِ الْاٰنَ يَجِدْ لَهٗ شِهَابًا رَّصَدًا ۝ سورہ جن۔

اہل طائف نوں اولاں ہویا سی معلوم
منع ہوئے آسمان توں نکلے رجم ایہہ شوم
طاقت موجب ہر کسے اہل طائف نے تاں
بتاں خاطر بکریاں شتر کیتے قربان
سی نزدیک جو انہاں پاس ہی نہ کوحیوان
بتاں کارن جس قدر کر دتے قربان
کہندے آپس وچہ تاں تلف ہویا اساں مال
تارے ڈگن آسمان توں کم نہ ہوئے روال
اوہ تارے انہاں وچہ جو آہے مشہور
اونہاں وچوں اک نہ ساقط ہویا دور

بازآئے قربانیوں تا مارے ناچار　ہور عجائب نقل سُن اوس ابلیس مکار
ڈٹھا جاں آسمان توں بند ہوئے شیطان　پا ہیا باعث ایسدا ہووے ایس عیان
سب شیطان شیطو نگڑے کیتا حکم بیباک　ہر ہر قطعہ زمین دی تاں لے آوے خاک
اک اک تائیں سُنگہہ کے سٹ دیندا مُردار　خاک تہامہ دی آئی نوبت آخر بار
سونگہہ کے کہندا ہووندا معلم وچہ اس خاک　ہویا حادث امر کو جانے رب افلاک
اُس مٹی وچ بو تہیں اگ حسرت دی تان　جاندی وچہ دماغ دے نال حکم سبحان
گمراہی دے راہ نوں جا کے کیتا بند　اوس شیطان لعین نوں پائیا چاگمند

واقعہ نہم دعوت نمودن آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خلق را بسبیل علانیہ گوید

وقت نزول الوحی تہیں تیکر دعوت عام　عرصہ تِنّاں سال دا جس دم ہوئیا تمام
آئیا حکم خدائے دا لوکاں حکم پہونچا　ساڈی طرفوں وحی جو تینوں دتی آ

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِيْنَ اِنَّا كَفَيْنٰكَ الْمُسْتَهْزِءِيْنَ ط

ترجمہ۔ پس حکم کر ساتھ اوسکے کہ حکم کیا گیا تو اور موںہہ پھیر مشرکوں سے تحقیق کافی ہیں ہم تیرے ٹھٹھا کرنیوالوں کو۔

یعنے ویلا اوہ آیا اے سید ابرار　کہ توں دین اسلام نوں خلقت وچہ اظہار
اوہ جی پڑہیں قرآن توں فارغ دل دینال　خطرہ طرفوں مشرکاں کریں نمول خیال
اسیں شرارت انہاں تہیں تینوں لواں بچا　جاں ایہہ آیت اُتری تدوں رسول خدا
ابلاغ رسالت دی رکھی اوسویلے بنیاد　مسجد وچہ حرام دے آکے فیض نہاد
خلقت تائیں ظاہر اسدیا دل اسلام　کوہ صفا تے آ ٹیکے کرے ندا تا عام
اے سب قوم قریش دی مجمع ہوؤ تمام　آئیو ایس مقام تے میں کجھہ کراں کلام
جمع ہوئے تاں آپ نے کیتا ایہہ فرمان　کدی میرے توں تساں ہے سُنیاں جھوٹھیاں
سبہناں کیہا کدی ناں کہندا ایہہ نبی　سینوں کیتا نبی ہے مینوں پاک ربی

طرف تساں دی بھیجیا دیکھے پاک کتاب　　ایہہ آیت قرآن دی پڑھی رسول وہاب

قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّىْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيْعًا ۨ الَّذِىْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْىٖ وَيُمِيْتُ تا آخر

کہدے لوگو تحقیق میں ہوں رسول اللہ کا تمہارے سب کی طرف وہ اللہ جس کا ملک ہے آسمانوں اور زمین کا نہیں کوئی معبود مگر وہ زندہ کرتا ہے اور مارتا

یا محمدؐ آکھہ توں سنیوں خلق تمام　　میں ہاں نبیؐ خدا دیا طرفے خاص عوام

اوسے دا سب ملک ہے ایہہ آسمان زمین　　یُحْیِیْ اتے یُمِیْت ہے ہور معبود نہیں

ابولہب نے آکھیا غصے نال مبین　　ایس بھتیجے چھڈیا پیو دادے دا دین

ہویا دیوانہ ایس دی سنیوں نہیں تقریر　　ایہہ گل سن ملعون دی نبیؐ ہویا دلگیر

گھر وچہ حضرت آئیا ایسے طور ملول　　کوئی ایمان نہ لیائیا اوہناں وچوں مول

تا پھر پچھوں آیا ایہہ فرمان خدا　　خویش قبیلہ اپنا دوزخ کنوں ڈرا

وَاَنْذِرْ عَشِيْرَتَكَ الْاَقْرَبِيْنَ ۙ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ط

اور ڈرا اپنے کنبے کے نزدیکیوں کو اور نرم کر بازو اپنے واسطے تابعداران مومنوں سے - ۱۲

جیہڑے تیری تابع مومن مسلمان　　اوہناں نال سلوک کر توں اے نبی زمان

حضرت نے فرمایا شاہ علیؓ نوں تان　　کروا اللہ پاک ہے ایہہ مینوں فرمان

خویش قبیلہ اپنا دل اسلام بلا　　پورا کراں اس حکم دا مینوں سخت پیا

کہلا ہووان جان قوم نوں دساں راہ اسلام　　ویندے اوہ ایذا ہین کہکے سخت کلام

میں بھی چاہیا چپ کراں بیٹھاں نال صبر　　تا جبرائیلؑ لیا ئیا رب دا ایہہ امر

یا محمدؐ جے کدی موجب حکم خدا　　کریں قیام نہ مول جے ہوگ عذاب بڑا

اے علیؓ اک صاع قدر کھانا جلد بنا　　تھوڑا جیہا اوسدے گوشت اندر پا

اک پیالہ شیر بھی لیا اتے نیک نہاد　　جمع کریں اک جگہہ تے مطلب دی اولاد

دساں اوہناں ساریاں تا رب دا فرمان　　کیتا حضرت علیؓ نے ایسے طور سامان

سنہے عبد المطلبی تا چالی انسان　　جو سن پاک رسولؐ دے عم اتے اقران

ابوطالب عباس تے حمزہ نیت خیر ابولہب مردود بھی انہاں باجھوں غیر
بوٹی گوشت ابتدا پھڑ کے نبیؐ خدا کھاوا باقی رکھیا اندر طبق اوٹھا
پھر فرمایا سب کھاؤ نال خدا دے نام تاںھاناں ساریاں کھاوا اوہ طعام
سبھے حکم خدا تھیں رجے کہے علیؓ قسم خدا دی شیر تے کھاناں اوہ سبھی
اِک بندے دی خورش ہی کھاناں تے اوہ شیر جس تھیں برکت مصطفےٰ رجے مرد کثیر
تاں پھر چاہیا مصطفےٰ کراں انہاں تھیں بات ابولہب مردود تاں بکن لگا خرافات
کوئی تساں تھیں ناں ہووی ہرگز برخوردار محمدؐ اوپر جس نے سحر کیتا مردار
کہندا اِک رسول نوں تاں پھر اوہ غوی قوم تیری دیوچہ ناں اتنی طاقت ہی
جو ایہہ کرن برابری قوم عرب سب نال آخر ایس مہم دا ہوسی ایہو حال
قید خانے دے وچہ جو کرسی تینوں قید ہرگز عیش نشاط دی رکھیں ناں امید
ایہہ گل اساں آسان ہے تے سب قوماں نال کرنا جنگ مقابلہ سانوں بہت محال
خویشاں اپنیاں نال ناں سوچے کوئی بدی جیسی تیتھوں احمدا ظاہر ہوئی بدی
آنحضرت ایہہ بات سن چپ ہوئے حیران اِس مجلس دا خاتمہ ہویا تا اِس آن
آنحضرت فرمایا سن اے شاہ علیؓ ایس لعین دی گفتگو توں ہی سُنی جلی
سبقت اِس مردود نے کیتی وچہ کلام توں ہن پہلی طور پھر کریں تیار طعام
تاں پھر حضرت مرتضےٰ کیتا پہلی طور حاضر شیر طعام بھی سدّے سب فی الفور
کھاوا اوہ طعام تاں پیتا سبھناں شیر لگا کرن کلام تاں اوہ بشیر نذیر
حمد الٰہی آکھدا عادت جیویں حضور کردے بعد کلام سن اول حمد غفور

الحمد للہ نحمدہٗ ونستعینہٗ ونؤمن بہٖ ونتوکل علیہ

پھر توحید خدا تعالیٰ کرے کلام فروغ فرمایا زاہد کدی ناں کہندا بات دروغ
کھاواں قسم خدائے دی جیکر لوکاں نال جھوٹھ بولاں پرنا بولاں تساں نال رواں

قسم خدا دی جو نہین اوسدے باجھہ خدا
مین رسول ہوا وسدا آیا تسان دا

نال لے ٹولہ خلق ول بھیجیا رب وہاب
واللہ مرنان تسان سب جیوین مرو وچہ خواب

جیونکر خوابون اٹھہ دے مرکے اٹھو سب
عمل کروگے جس طرح کرگ حساب او رب

جزا احسان احسان ہو بدلہ بدی بدی
مینون وچہ اس ابتدا جو ہے امر ربی

یعنی حکم خدائیدا جو دسان پیغام
اس وچہ میرا ضعف ہے دیکھو تسین تمام

اسدے وچہ درکار ہے مینون مددگار
تامین حکم خدائیدا خوب کران اظہار

پس کیہڑا ہے تسان تہین میرا مددگار
خلیفہ بھائی وصی ہو میرا وچہ ہر کار

وتا کسے نہ قوم دے وچون موڑ جواب
علیؓ امیر المومنین کہے جواب شتاب

یا حضرت جے عمر وچہ ہان مین خورد نادان
حسب نسب تے غضب وچہ سب تون وڈا ہان

کران جو مین تہین ہوسکے دیان تہین بیباک
کحل الجواہر نال ہی قدم تیریدی خاک

کہی علیؓ ایہہ بات جان سنی رسول خدا
گردن میری ہتھہ پا کرن دعا ثناء

وصی برادر ہے میرا کہندے شاہجہان
منون دل تے جان تہین اسدا فرمان

سن ایہہ باتان اوٹھ کھڑے کردے ایہہ کلام
بھتیجے دی بوطالب سن لے بات تمام

من اوسدے فرمان نون ہوکے تابعدار
جعفر عبداللہ تہین ہوئی روایت ایہہ اظہار

ابوطالب سی بولیا پہلون علیؓ امیر
تون میرا محبوب ہین اسے بشیر نذیر

رعایت ہر کم مین کران تون ہو بیوسواس
امر قبولن آیا مین ہان تیرے پاس

ایہہ ہین تیرے باپ دے حاضر کھڑے بھرا
اک اونہان تہین مین ہی حاضر ہان آجا

جیکر تیرا حکم ایہہ سارے کرن قبول
سبھنان تون مین پیشتر منان ای مقبول

جیکر کرن انکار ایہہ میرا ہے اقرار
باپ دادے دین تون پھران نہ مین نہار

تون جیہیں ماموریں اوستے کرین قیام
حکم خدا دا من بدن وسیین دین اسلام

واللہ جدتک جان ہے راکھا مینون جان
حمایت تین وچہ جان ہی کردیسان قربان

ابولہب تاں آکھدا ایہنوں بات ضرور
و اللہ جو کجھ ایسنے کیتا ہے منظور

موجب ہے تکلیف دا یارو اسدا کام
چھڈو مول نہ ایسنوں کر بیٹو کام تمام

کارن اسدے دفعہ دے اوٹھے جان کوئی ہور
اوستوں اول ایس تھیں سمجھ لیئو ہر طور

ابوطالب نے آکھیا اے احمق بے باک
اس کلمہ تھیں باز آ مونہہ تیرے وچہ خاک

اندر صورت دوستی توں دشمن نہ ہو
گویا تیرے راجہ نال جنیاں مائی کو

تینوں رتی عقل جس رتی ہور نہ کار
ہین جد تک ہاں جیوندا مینوں قسم خدا

جانب داری ایسدی چھڈاں نال کدی
ہتھہ اندر ہین دشمناں دیواں نال نبی

ہوندی عبدالمطلب دی جے غرض نہ ہین
مومن اس دم ہووندا منکر وانگ نہ تین

جیکر کجھ انصاف ہے کرو ایمان قبول
جے مومن نہیں ہووندے مدد کرو ہر رسول

تا رب اوسدی حکم دی محکم کرے بناء
جھنڈا اوسدے دین دا کرے بلند کھڑا

وچہ روایت واقدی آیا ایہہ بیان
وَاَنْذِرْ عَشِیْرَتَکَ الْاَقْرَبِیْنَ نازل ہویا جان

چڑھ کے کوہ صفا تے پاک رسول خدا
سدّے قوم قریش نوں جمع ہوئی سب آ

کہندے ساتوں سدّیا کیوں ہے ایس مقام
تاں پیغمبر آکھیا سنیوں قوم تمام

خبر دیواں جے ہین تساں پچھے ایس پہاڑ
لشکر ہویا جمع ہے لے نیزے تلوار

جاں تساں دی آ کے کڈھن گے تحقیق
تسیں میری اس بات دی کرو یا نہ تصدیق

سبھناں کہیا منساں مول نہ کراں عدول
سنیاں کدی نہ جھوٹھ ہے تیتوں اگے مول

تا فرمایا تساں نوں میں دساں اوہ ڈر
ہوگ عذاب جو منکراں اندر یوم حشر

اے بنی عبدالمطلبا اے بن عبدمناف
بنی زہرہ دی قوم بھی سارے سنیوں صاف

اک اک قوم قریش دے لے نام نبی
سبھناں نوں فرمایا مینوں کیہا ربی

وَاَنْذِرْ عَشِیْرَتَکَ الْاَقْرَبِیْنَ اپنے خویش بہرا
خوف قیامت دسکے سبھناں اونہاں ڈرا

قیامت دے دن اونہاں نوں نفع نہ ہوگ حصول
کدی عذاب جنہوں ناں چھڈاوان مول

جد تک نال محبوب دا ک لیاون ناہیں ایمان | میری من پیغمبری ہووں مسلمان
ابولہب ملعون تاں کہندا ہو خفیف | تبا لک اسواسطے وتی توں تکلیف
اللہ جل جلال سنے خاطر پاک رسول | تبت یدا ابی لہب تاں کیتا جلد نزول

واقعہ ہم آمدن جماعتی از رؤسای قریش پیش ابوطالب تا آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را از احداث دین جدید ملامت کنند

محمد بن اسحاق ہے راوی ایس بیان | ڈٹھا جدوں قریشیاں حضرت دا اعلان
یعنے اپنے دین نوں کردا ہے اظہار | حکم خدا دا دسدا لوکاں آشکار
ترقی دن دن ہووندی اندر اوسدے دین | وچہ عبادت بتاندے ہے ظاہر توہین
تد تک قوم قریش نوں آن ہیسی دشوار | جد تک باطل بتاں دا چھولیا ناہیں اسرار
باپ دادا جو اوہناندا موئے باجھ ایمان | دوزخ اندر اوہناندے وسّے نہیں مکان
بڑی لگی سی قوم نوں ایہہ تقریر رسول | مجلس آپس قریش دے گذری جان مقبول
آپس اندر آکھدے عبد اللہ دا ناد | آسمانی خبراں دسدا خلقت نوں ہو شاد
عالم بالا اوس نال کردے نت کلام | پوتا عبد المطلب دیکھو ایہہ تمام
کتنی مدت ہو گئی جان اوپر اس حال | آیات قرآنی آئیاں طرفوں جل جلال
بت پرست تے بتاندی جہان اندر توہین | پڑھیاں پاک رسول نے سندی قوم بیدین
تا حضرت تہیں دشمنی دی رکھی بنیاد | بھی اصحاب احباب نوں دیندے کہہ فساد
سرداران تہیں قوم دے عتبہ شیبہ نام | ابوجہل تے ہور بھی اوٹھ کے ایہہ تمام
ابوطالب دے پاس آکر دے ایہہ بیان | توں ساڈا سردار ہیں اے ابوطالب جان
اسیں ہمیشہ رہے ہیں تیری وچہ رضا | ایس بھتیجے جو تیرے کڈھیا دین جدا
گالی دیوے اوہناں نوں جو ساڈے نے معبود | سانوں گمراہ آکھدا کافر بے مقصود

تون سمجھا جے نان سُنے تیرا کیہا مول
ابو طالب نے اونہان نون موڑیا شفقت نال
شاغل اپنے کم وچ اوسے طور نبیؐ
ہوئی اونہان دشمنی دل دے وچ کمال
پھیر اکابر قوم دے اگے وانگون رل
اگے رلکے اسین جان آئے تیری پاس
اسین نہ چاہن جو کوئی اک ذرہ نقصان
ساڈی طاقت ہو گئی ہن ہیگی سب طاق
وچہ ایذا محمدی ہوئے ہان مشغول
کہندی ساری قوم ایہہ ہو کے اک کلام
زیادہ طاقت ایس تہین ساڈے وچ منول
کیتی کوشش تا سمجھے نا رجہالت عام
ابو طالب تہین اوٹھ گئے غصے ہو جہال
نا چاہے جو نبیؐ نون پہنچے کجھ آزار
نالے خویشان وچہ جو ہودی عداوت جنگ
دشمن ہوئی محمدا ساری تیری قوم
خویشاندے وچہ دشمنی بات چنگی مول
جھگڑا تے ہور دشمنی تان ہووے سب دور
نسبت نان کر اونہاں تون کفر ضلالت نال
تون جانین ستے دین تین جھگڑا ہور نہ کا
ہویا حمایت آپ تہین شاید چاچا تنگ
دفع کرن نون اوسدے اسین سچ سان شغل
دسے پاک رسولؐ نون سب حقیقت حال
بت پرست تے بتان نون کہندی سندا ہی
گذرے کجھ ایام جان اندر ایسے حال
ابو طالب دے پاس آکہندی تان ایہہ گل
ایپر ساڈی بات واکیتا نا نہہ قیاس
پہنچے ساڈی طرف تون تینون ایپر جان
ضبط صبر دا نا نہہ رہیا تان کیتا اتفاق
منع رفع تے دفع اوس کریے جیتک تعل
اسین رہیے یا اوہ رہے کے وچہ مدام
ابو طالب ایہہ بات سن ہویا بہت ملول
ایپر کجھ مفید نان ہوئی بات کلام
ابو طالب نون ہویا ایس سبب ملال
ایہہ بھی نا نہہ جو اوستہین ہو دی قوم بیزار
ایہہ گل سوچ رسولؐ نون سدکے کہی نسنگ
کرن ملامت آئیکے مینون ہر ہر یوم
ایس کم اندر اونہان تہین نرمی کر ہر سول
اوہ ایسے مقدار تے سارے ہین مسرور
معبودان نون اونہاندی ہرگز کدہ نہ گال
پیغمبرؐ ایہہ بات سن وچہ اندیشے آر
چھڈسی میری پرورش توہم پاسون ہن سنگ

فرمایا تاں آپ نے چاچا کریں دھیان
قسم خدا دی جسدے قبضے وچ ہے جان

جیکر قوم قریش ایہہ لیا رکھن آفتاب
میرے سجے ہتھ وچ کھبے وچ ماہتاب

مینوں آکھن چھڈ دے ایہہ رسالت کم
مول نہ چھڈاں یا مراں ہووے بات ختم

ایہہ گل کہکے ڈھاہ کے زار رووین پاک رسول
ابوطالب دے جان ڈٹھا ہویا نبی ملول

سمجھایا چاچا آکھیا حضرت نوں بلوا
کہندا کریں محمدا جو دل تیرے آ

کراں حمایت میں تیری جد تک میری جان
رضا تیری مطلوب ہے مینوں ہر ہر آن

آنحضرت دی ہوگئی تسلی سن ایہہ بات
ابوطالب تھیں رواں تاں ہویا نیک صفات

ڈٹھا جدوں قریشیاں ابوطالب دا حال
حمایت پاک رسول دا چھڈدے ناہیں خیال

دس سردار قریش دے مڑکے تیجی بار
عتبہ شیبہ بن ربیعہ امیہ ہور سردار

ابوجہل ہشام دا عاصم وائل زاد
مطعم طعمہ دوہاں دا باپ عدی کر یاد

نبیہ ابن حجاج دا اخنس ابن شریق
عمارہ دسواں نال لے پت ولید تحقیق

عمارہ حسن جمال وچ آہا باجھ نظیر
اندر اپنے وقت دے جیسی بدر منیر

ابوطالب تے آوندے عمارہ نوں لے نال
کہندے سن بوطالبا معلم تینوں حال

سوہنا ایس جوان تھیں نا کوئی وچ عرب
باپ اسدا مشہور ہے جانن لوکی سب

ایہہ فرزند جو جان دا اساڈا ہے پیوند
تینوں دیندے سونپ ہاں ایہہ گل کراں پسند

بدلے اسدے اساں نوں دیہہ محمد پاک
کیتا دین خراب جس کریئے اوس ہلاک

ابوطالب ایہہ بات سن کہندا غصے نال
ہینگے عقلوں دور سب ایس قسم دے خیال

کوئی عاقل کس طرح ایہہ گل کرے پسند
پالاں اندر ناز دے لئے تساں فرزند

مارن کارن میں دیاں پت اپنا دل جان
کسنے کیتا معاملہ ایسا وچ جہان

رکھے مینوں سب جو کہندے ہو ایہہ کام
اگے ساں میں رکھدا سخن نگاہ مدام

ایہہ گل ظاہر میں کہاں تہیں سنوں سبھی
میرا دشمن خاص ہے دشمن پاک نبی

ابو طالب تھیں سُنی جاں اونہاں ایہہ کلام — دشمن ہوئے کھجے ڈھہ گئے اوہ سارے بدنام

ابو طالب نے جاں ڈٹھا قوم اپنی دا حال — ہاشمیاں نوں سددا نالے اہل عیال

کہندا ساری قوم دا ہیگا بُرا خیال — مدد دیوے نبیؐ نوں جو ہے میرے نال

سبھناں کیہا اسیں جو حاضر ہاں اسیجا — حکم تیرا منظور ہے کراں نہ چوں چرا

ابو طالب نے اونہاں تھیں سُن ایہہ گل بھی — خوشی ہویا دل جاں تھیں پڑھیا حمد ربی

جاتا جدوں قریشیاں بنی عبد المطلب یار — بنی ہاشم بھی نبیؐ دے ہوئے مددگار

دیوں مکر فریب تھیں سرور نوں ایذا — یا رب روح رسولؐ پر بھیج سلام سدا

فصل پنجم در ذکر ضرار مشرکان بسید انس و جان صلی اللہ علیہ وسلم و نسبت صحابہ کبار رضوان اللہ تعالے علیہم اجمعین در این فصل دو واقعہ بیان میگردد

واقعہ اول در ذکر کسانیکہ در ضرار و خصومت آنسرور صلی اللہ علیہ وسلم کوشیدہ اند

آنحضرتؐ نوں دین جو لگے سن ایذا — نام اونہاں دے ظاہرا اس جا جدا جدا

ابو جہل ہشام دا ابو لہب مجہول — چاچا پاک رسولؐ دا سی ایہہ نا معقول

عقبہ ابی معیط دا حکم بن ابی العاص — اسود بیٹا مطلب تے اک اسود خاص

آہا عبد یغوث دا ایہہ پُت نا معقول — ولید ابن مغیرہ عاص وائل مجہول

امیہ تے ہور ابی سن پُت خلف مجہول — ابو قیس تے نضر بن حارث نا معقول

نبیہ ابن حجاج دا صایب عاص بیدین — دونویں پُت سعید دے جانی نال یقین

حارث بیٹا قیس دا سہمی جو مشہور — اسود ابن الاسد دا ہویا عقلوں دور

عدی بیٹا حمراد دا عاص ابن ہشام — وڈا بے انصاف جو نضر بن حارث نام

لعنت اوپر ایسدے اوپر اونہاں تمام — ایہہ گروہ بدکار سی دشمن خیر انام

کمر عداوت انہاں نے بدھی بہر ایذا | جہندا ظلم ایذا دا کیتا انہاں کھڑا
کردے ٹھٹھا مسخری حضرت تہین بدحال | اللہ کروا تقویت مدد چلے نال
نالے ٹولہ ہاشمی عبدالمطلب لوک | مدد کردے نبیؐ دی دیون دشمن روک
اِنَّا کَفَیْنٰکَ الْمُسْتَھْزِئِیْنَ آیا حکم خدا | مین کافی ہان اونہاں جو ٹھٹھا کرن جفا
حال ہلاکت انہاندا قصہ دفع شرر | ہنشاء اللہ ہووسی اپنی جگہہ ذکر

واقعۂ دوم نجاست فگندن عقبہ ابی معیط در راہ عایشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا

کہندی حضرت عایشہؓ میرا سی ایہہ حال | سان وچہ دو ہمسائیان دوہان بُری خیال
عقبہ ابی معیط وا اک ملفخر ملعون | دوجا سی بولہب خبد جاندی قصد زبون
میرے رستے سٹدے جمع نجاست کر | جان مین گھر تون نکلان دیکھان نال نظر
آپ پلیدی راہ تون کردی دور تمام | ہور نہ آکھان موہنہ تہین باجھون ایس کلام
کیسی ایہہ ہمسائیگی ای بن عبد مناف | نال اساڈے تسین جو کردے ہیگی صاف
منذر بیٹا جہم داکرے روایت ایہہ | عقبہ ابی معیط جو سرا وسدی تے کہیہ
اک دن کوڑا جمع کر لیا گیا ایہہ شیطان | تان گھر پاک رسولؐ دے سُٹے بے ایمان
ہوئی خبر طلیب نون آیا جلدی نال | کھوہ کے اوستون ٹوکرا اوپر دتا ڈال
سر موہنہ اوس پلیدیون لبڑیا نہا جب | آکے مان طلیب تے کہندا حالت سب
اردی اسدا نام سی پہوپھی شاہجہان | کہندا پت طلیب تین ہہی ہو مسلمان
ایہہ کجھ کیتا اوس تے میرا سندا لعل | اندر طعن قریشیان آیا رل اس نال
کہندی پت طلیب نے کیتا کم بہلا | حق قرابت اوس نے کیتا خوب ادا
ہے قربان محمدؐ ون ساڈا مال تے جان | تیک قیامت اوسدا پہریا ہے دامان

واقعہ سوم زخمی شدن پاشنہ مبارک آنحضرتؐ از اضرار کفار

بن عبد اللہ وا کہے طارقؓ نیک تبار ۔ ہے بازاران عرب تہین ذو المجاز بازار
مین اک ڈٹھا جاوندا اوتہے مرد جوان ۔ پچھے او سدے مار دا پتھر اک نادان
پیر مبارک او سدا ٹٹھا خون آلود ۔ کہندا اوہ جوان سی سنیون خلق موجود

قولوا لا الہ الا اللہ تفلحوا لا الہ الا اللہ

جاندا پچھے او سدے اوہ جو سنگ انداز ۔ اِنَّهُ كَذَّابٌ فَلَا تُصَدِّقُوهُ کہندا کر آواز
ایہہ جو تہانان ایسدی کریو نہ تصدیق ۔ طارق کہے مین پچھیا ہین ایہہ کون تحقیق
کہندے اوس جوان دا ہے محمدؐ نام ۔ دعوے کرے پیغمبری اندر ملک تمام
اوہ جو پتھر ماردا کردا ہے تکذیب ۔ ابو لہب اوس نام ہے چاچا نبی حبیب

واقعہ چہارم

کہندی حضرت عائشہؓ مین اک روز سوال ۔ کیتا پاک رسول تہین یا حضرتؐ سہال
اوپر تیرے گذریا بہت سخت کوئی روز ۔ روز احد تہین یا نبیؐ اوہ سی دن پا سوز
خویش تیرے دن احد دے ہوئے بہت شہید ۔ دند مبارک آپ دے ٹٹے درد شدید
فرمایا جو کجھ دیکھیا پا سون قوم قریش ۔ ایسا دکھ تکلیف نان ڈٹھا کدی ہے بیش
اک دن اک گروہ دے پاس گیا مین جان ۔ شاید میرے نال اوہ لے آون ایمان
وچہ ابلاغ رسالتے ہووِن مددگار ۔ اوہنان میری بات نون منیا نہ زنہار
دین لگے تکلیف اوہ مار پتھر مردود ۔ اڈی میری ہو گئی اوتہے خون آلود
اوہ دن آہا سخت تر ہویا بہت ملول ۔ سوا گالان نفرین دے سُنی نہ بات قبول
گھر اندر آ بیٹھا اگوشے ہو غمناک ۔ کرن لگا مناجات مین وچہ جناب پاک

دشنام

تیری طرف جو پہنچیا رب غم نہ وال
ایہ تون ہین دیکھدا ربا میرا حال

میری عجز بیچارگی تینون سب معلوم
تون مدد کر سکدا ہین مالک قیوم

حضرت جبرائیل تان لیا آیا ایہہ پیغام
یا محمد آکھدا تینون رب سلام

تینون رب دا امر ہے کرین جے تون ارشاد
مکے دی وچہ زمین دے غرق کران بنیاد

دوہوین ایہہ پہاڑ جو مکہ کرن ویران
مکہ لے ہور مکیان رہے نہ نام نشان

تینون تیرے حکم دی یا حضرت ہے ویر
کی مرضی ہے آپ دی تان مین کہیا پھیر

مین اس خاطر نان آیا وچہ دنیا غمناک
تا مین ساری خلق دا ہووان سبب ہلاک

لَعَلَّ اللّٰهُ يُخْرِجُ مِنْ اَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ

انہاں دی بھے نسل تون شاید جل جلال
پیدا کرے جو اک رب پوجن ہر ہر حال

واقعہ پنجم از سعید بن جبیر رضی اللہ تعالیٰ عنہ

سعید ابن جبیر پر راضی ہووے خدا
کہے مسافر آوندے کارن حج سدا

دور دور دون آوندی مکے خلقت جان
پاس اوہناندے مصطفےٰ جاندے باہر تان

کران اظہار اسلام دا ہی جو مکے آ
اوہناں نون بھی رب دا کلمہ دین سنا

سی سردار قریش تہین ولید مغیرہ جو
وڈا عاقل آپ نون جانے ایہہ بدخو

نالے وڈی عمر دا انہان وچہ تمام
اکدن اپنی قوم تہین کردا ایہہ کلام

ہر طرفاندے آوندے زیارت کارن لوک
سنن آوازہ احمدی کوئی سکے روک

پاس رسول اللہ دے جاونگے ایہہ خیل
گلان سن سن مٹھیان اوسول کرسن میل

کرسن اوس دے دین نون اکثر لوگ قبول
سوچو ایسی بات جو ایسا ہووے نہ مول

ہووے ایسی بات جو کرن نہ اوسول خیال
سانون اکے بات پر ہو اتفاق کمال

ایسا نہ ہو اک کجھ دوجا کجھ کہے
پے اختلاف کلام دا نا اعتبار رہے

سبھناں کہیا جو کہیں ساتوں اوہ قبول
پہلاں ونسو تسیں سب کہن لگا مجہول

سبھناں کہیا کہتا لگے کاہن ایہہ ہوشیار
کہندا واللہ میں ڈٹھے کاہن ہین بسیار

کوئی نسبت کاہناں اسدے نال نہ مول
ایہہ تجویز نہ تساں دی کوئی کرسے قبول

کہن لگے پھر کہاں لگے ایہہ دیوانہ ہے
کہندا ایہہ کلام بھی خام بہانہ ہے

ہرگز نال دیوانیاں نسبت ایس نہ کا
کئی دیوانے مین ڈٹھے اوہناں بات جدا

کہن لگے تاں کہاں لگے شاعر ایہہ کمال
کہندا واللہ جاندا ہیں شعراں دا حال

رلدی نال نہ شاعراں اوسدی کوئی کلام
کہن لگے پھر کہاں لگے ہے ایہہ ساحر عام

کہندا ناہیں ساحراں والی اس وچ بات
کہن لگے پھر دس توں کی کہئیے خرافات

کہندا بات ولید تاں سنیوں سب گروہ
واللہ بات محمدی وچہ حلاوت اوہ

نالے حسن قبول ہے سب پر غالب آ
اگے اوسدی بات دے ساڈی پیش نجا

محمد اندر احمقی بہی ناں ہے گی مول
احمق کہئیے جے اسیں بات نہ ہووے قبول

حسب اتے ہور نسب اوس اصل شریف تمام
بلاغت فصاحت وچہ بہر اوہ مشہور امام

نال اوراں سابقہ جے کریئے منسوب
خلقت ویکھے انہاں تہیں اسوچہ نہیں عیوب

ساتوں جہوٹہی جان سن خلقت خاص عوام
کہندے دس ولید توں اپنی بات کلام

البتہ اسباب وچہ کریئے فکر کیا
توں سب توں دانا ہیں تیرا محکم رائے

کہے ولید میں سوچیا اندر اسدے باب
ایہہ جو دسے تساں نے ہین سارے القاب

ساحر اوسنوں آکھناں سنا سب تے برجا
کیوں جو اوسدی بات تہیں ہوے خویش جدا

بہین بہراواں وچہ ایہہ اندر پدر پسر
جدائی دیندا پاہے اندر زن شوہر

ایہو کہئیے اوسدی جادو بہری کلام
سکھے پاسوں ساحراں جادو ایس تمام

مسیلمہ تے ہور ساحراں بابل توں لاریب
سکھیاں باتاں دسدا تاہیں خبراں غیب

جاں ایہہ مکر فریب سب دسے اوس شیطان
بہی آیت رب نے اندر اوسدی شان

ذَرْنِی وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِیْدًا۔ وَجَعَلْتُ لَہٗ مَالًا مَّمْدُوْدًا وَبَنِیْنَ شُہُوْدًا وَمَہَّدْتُّ لَہٗ تَمْہِیْدًا۔ ثُمَّ یَطْمَعُ اَنْ اَزِیْدَ۔ کَلَّا اِنَّہٗ کَانَ لِاٰیٰتِنَا عَنِیْدًا۔ سَاُرْہِقُہٗ صَعُوْدًا۔ اِنَّہٗ فَکَّرَ وَقَدَّرَ فَقُتِلَ کَیْفَ قَدَّرَ۔ ثُمَّ نَظَرَ۔ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ثُمَّ اَدْبَرَ وَاسْتَکْبَرَ۔ فَقَالَ اِنْ ھٰذَا اِلَّا سِحْرٌ یُّؤْثَرُ۔ اِنْ ھٰذَا اِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ۔ سَاُصْلِیْہِ سَقَرَ۔ الخ ۲۹ ۱۵ ۷۴

ترجمہ۔ چھوڑ دے مجھکو اور اوسکو جسے مین نے اکیلا پیدا اور پھر اوسکو بہت سا مال دیا اور اوسکے ساتھہ حاضر رہنے والے بیٹے دیئے اور ہر طرح کا سامان اوسکے واسطے مہیا کیا پھر امید کرتا ہے کہ مین اوسکو اور بھی زیادہ دون ہرگز نہین وہ ہماری آیتون سے مخالفت کرتا تہا قریب ہے کہ مین اوسکو صعود پہاڑ پر چڑہا کر عذاب کرونگا کیونکہ وہ قرآن کی بابت سوچا ہے اور انگل دوڑاتا ہے پس قتل کیا جائے کیسا خیال دوڑاتا ہے۔ پھر قتل کیا جائے کیون ایسے خیال دوڑاتا ہے۔ پھر نظر کی پھر تیوری چڑہائی اور مونہہ بنایا پھر پشت پھیری اور غرور کیا اور کہنے لگا کہ یہہ قرآن تو ایک جادو سحر جو پہلے سے چلا آتا ہے یہ قرآن نہین ہے کسی آدمی کا کلام ہے قریب ہے کہ ہم اوسکو دوزخ مین ڈالین گے۔ +

واقعہ ششم ایذائے قریش با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عروہ ابن زبیر تہین عبداللہ بن عاص
آکہین جو کجہہ ویکہیا نال بشیر نذیر
قریشیاندے سردار کجہہ اندر حجر مقام
کہن لگے وچہ مشکلان اندر اسین کدی
محمدؐ تہین جو اسان نون یہہ پہنچے دکہہ تمام
اندر ساڈے دین دے کڈہی عیب ہزار
ایہہ کجہہ اوستہین جہلئے کہیے کجہہ منول
حجر اسود نون آئیکے چمن پاک نبیؐ
ناشائستہ آپ نون اتنا کہیا اونہان

حال ایذائے قریش دا اکدن پچھدا خاص
سانون دس احوال اوہ کہے عروہ تقریر
بیٹہیان ہوی گفتگو بابت نبی کرام
ایڈ تحمل نان کیتا جو وچہ باب نبی
کہے اسانون برا ایہہ ہور دیوے دشنام
متفرق کردا قوم نون بہتان کرے خوار
آہے ایسے سخن وچہ آیا پاک رسولؐ
اوہ بدمذہب ویکہہ کے گردی ہیئے سبہی
اثر کرامت ہویا چہرہ نبیؐ عیان

کیتا جدون طواف دوم تا ہی ایہو حال | تیجی بار کہیلو جیکے کرد انبیؐ مقال

اِسْتَمِعُوا یَا مَعْشَرَ الْقُرَیْشِ وَالَّذِیْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِیَدِہٖ لَوْلَمْ تَقْبَلُوا الْاِسْلَامَ لَقَدْ اَذْبَحُکُمْ

سنو ان گروہ قریش وہ سنو ان قسم خدا
جسدے قبضے وچہ ہے میری جان سدا

جیکر دین اسلام نوں نان کر سو منظور
بکری وانگون تسان نون کرسان ذبح ضرور

آنحضرت نے جسدم آکھی ایہہ کلام
کمبن لگے خوف تہین ہوئی چپ تمام

مین ڈٹھا جس نبی دے حق وچہ کہیا زبون
نال خوشامد نبیؐ تہین سخن کرے ملعون

یا حضرت تسین جائیے اوپرا اپنے راہ
قسم خدا دی تون نہین جاہل خواہ مخواہ

مڑکے پاک رسولؐ نے کیتا طواف تمام
دوجے دن پہر اوس جا جمع ہوئے بدنام

عبداللہ ہے آکھدا مین بہی سان اوسجا
آپس اندر گفتگو کردے ایہہ جفا

گل مذمت نبیؐ دی اسان کیتی جس حال
پاس اساڈے جان آیا سانون کڈہی گال

سانون طاقت نا رہی کران جواب بیان
گویا ساڈی اوسنے کیتی بند زبان

اس لونیت جے اساندے آوے اندر دام
بدلہ اُستہین لے لئے سارا اسین تمام

آہے وچہ اس گفتگو آیا نبیؐ خدا
لگا کرن طواف جان اوٹھے اہل جفا

کہنے تو ہین اسان تے بتان کہین برا
تا فرمایا آپنے اس وچہ شک نہ کا

کہندا ہان تے کہانگا بتان نت برا
عقبہ ابی مغیظ پر لعنت ہوس خدا

گوشہ چادر آپ دا پہڑکے اوہ ملعون
اندر گردن پاک پا دیوے وٹ زبون

کیتا اوس مردودنے تنگ نبیؐ دا ساہ
ابابکر رضی اوس جا کہندا روبا آہ

اَتَقْتُلُوْنَ رَجُلًا اَنْ یَّقُوْلَ رَبِّیَ اللّٰہُ وَقَدْ جَآءَکُمْ بِالْبَیِّنٰتِ مِنْ رَّبِّکُمْ ۔ ترجمہ کیا قتل کرتے

تم اوس شخص کو کہ کہتا ہے رب میرا اللہ ہے اور تحقیق لایا ہے تمہارے پاس نشانیان تمہارے پروردگار کی طرف سے ۔

کیا مارو اُس مرد نون جو ایہہ کرے بیان
میرا اللہ رب تے لیایا صاف نشان

چہڈیا پاک رسولؐ نون سنکے ایہہ کلام
لگے مارن بوبکرؓ تائین اوہ بدنام

اتنا ماریا ظالمان ہویا بیہوش صدیقؓ قوم اوسدی نون خبر جان ہوئی بالتحقیق
چہوڑا کے ہتہہ کفار تہین گھر لیگئے اوٹھا اوپر اونہان ظالمان لعنت ہووے خدا

واقعہ ہفتم خاک انداختن آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم برچہرہ ہا اشرار

عبداللہؓ ابن عباس ہے کہندا اک دن جان جمع قریشی ہوئے سن اندر حجر مکان
کیتا عہد پیمان سی آپس وچہ اونہان جدون محمدؐ دیکھیئے کریئے قتل تدان
ایہہ سنی جان فاطمہؓ رونی زار وزار آنحضرتؐ دی پاس آ کیتا سی اظہار
آئے حرم شریف وچہ جدم بعد ازان ڈٹھا جان کفار نے رہی نہ تاب اونہان
مٹھہ اک پہڑکے خاکدی سٹی اونہان ول کہیا شَاہَتِ الوُجُوہُ مونہہ تہین خیر الرسلؐ
جس جس اوپر پئی سی اس ہٹی وی خاک پہونچے دوزخ وچہ اوہ ہو وچہ بدر ہلاک

واقعہ ہشتم آمدن عتبہ برائے بحث آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

حضرت جابرؓ آکہدا عبداللہ واجو ڈٹہی جدون قریشیان پاک نبیؐ دی لو
ترقی ویکہی دن بدن اندر دین اسلام تان کرونے ایہہ مصلحت رل ساری بدنام
فن کہانت وچہ ہووے جو ساڈے وچہ عام سحر شعر وچہ جنون ہووے مہارت تام
جاوے پاس رسولؐ دے اس تہین کرے کلام چہٹے غم اندوہ تہین تان ایہہ قوم تمام
القصہ ابن ربیعہ نون عتبہ جیدا نام پاس نبیؐ دے بہجدے رلکے بدانجام
پاک نبیؐ نون حرم وچہ ملدا کرے سوال تو بہتر یا باپ سی تیرا نیک خصال
کجہہ نہ کہیا نبیؐ نے کہندا پہیر ہوس تو بہتر یا جد تہین عبدالمطلب دس
پہر بہی سرورؐ اوستہین ہوئے مخاطب نان کہن ہوندا معلوم ہے شاید تسان گمان
عبداللہ عبدالمطلب بہتر باپ تے جد بت پرستی اونہان نے ہر کیتی آہی تد

جیسکر تیر احمد اشاید ایہہ گمان — بہتر توں ہیں اونہاں تھیں تاکہو سناں بیان
اک روایت ایہہ کیہا عتبہ نے جھب — اے بھتیجے توں ہیں عالی حسب نسب
ایہہ کیتا ایہہ جو توں ہے تازہ دین — وچ جماعت تفرقہ پایا تساں سبین
قوم ابا اجداد نوں کافر کریں بیان — سانوں اندر عرب دے کریں خراب عیان
جو وچہ قوم قریش دے کہندے عرب تمام — ساحر کاہن ہویا ظاہر ایس مقام
باعث شہوت ہویا جے ایہہ داعیہ سب — جو زن کریں پسند توں دیئے تینوں جھب
جے احتیاج تے فقر دا ہووے سبب خیال — کراں تونگر ویکھے تیسنوں بہتا مال
جے مقصود ریا ہے اندر خواہش جاہ — کریئے نال اتفاق دے تیسنوں اپنا شاہ
جیکر خلل دماغ ہے تاں بھی آکھہ سنا — کریئے مادہ خلل دا دفع تاں نال دوا
جاں عتبہ ایہہ کہہ چکا وہی سب کلمات — آنحضرت فرمایا کہہ لئی سب توں بات
کہن لگا بس اسقدر توں ہن آکھہ جواب — آنسرور نے شروع تاں کیتا ایہہ خطاب

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۔ حٰمٓ ۔ تَنْزِيْلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۔ تا ایں آیت رسید فَاِنْ اَعْرَضُوْا فَقُلْ اَنْذَرْتُكُمْ صٰعِقَةً مِّثْلَ صٰعِقَةِ عَادٍ وَّثَمُوْدَ ۔

شروع اللہ دے نام تھیں جو رحمان رحیم — نازل ہویا قرآن ہے طرفوں اوس قدیم
بخشش والا مہربان ہیگی جسدی ذات — ایہہ کتاب جو ایسدی واضح ہین آیات
دراں حالے قرآن ہے عربی صاف زبان — کارن اوس گروہ جو سمجھے نال دھیان
خوشخبری دیوے اونہاں نوں عمل کریندے جو — ہے ڈراوے کافراں بدعملاں بدخو
سو نہہ پھیریا ہی بہتیاں پس اوہ سن نمول — مشرک کہندے دل ساڈے وچہ پردہ حائل
سمجھہ نہ آوے چیز جو سددیں اوس ول توں — بھی وچہ کناں ساڈیاں ہیگا پردہ ردن
تیرے ساڈے وچہ ہے ڈاڈھا پیا حجاب — نور نبوت تا تیرا نظر نہ آوے تاب

عمل کر اپنا دین توں اسیں بھی عامل ہاں ۔ کہو محمد تساں دانگ میں بھی ہاں انسان
وحی کریندا طرف میں جہڑا تساں خدا ۔ اکو اوہ الٰہ ہے ہور نہ اوس سوا
کرو توجہ اوس ول بخشش کرو سوال ۔ ویل اونہاں ہے مشرکاں دین کوہ نہ مال
تے اوہ قیامت نال ہین کافر بد احوال ۔ تحقیق صاحب ایمان جو کیتے نیک اعمال
اونہاں کارن اجر ہے جیہدا نہیں حساب ۔ کہہ دے کیا تسیں کفر ہو کردے نال جناب
جیہدا کیتا زمین نوں جس سنے وچہ دو یوم ۔ اتے کردے ہو تسیں اوسدا مانند تے ہم قوم
ایہہ ہی رب العالمین جیہدا پہیر پہاڑ ۔ کیتے اندر اوسدے برکت دے بسیار
اندازہ کیتی اوس وچہ پہیر خوراک اونہاں ۔ اندر چوہاں دناں دے کارن اہل جہان
برابر کارن سائلاں آیا ایہہ بیان ۔ قصد پیدائش پہیر کیتا طرف آسمان
دہوئیں دی اوہ شکل سی کیتا امر خدا ۔ نالے ایس زمین نوں طوعاً کرہاً آ
کہیا دوہاں ہاں آئے ہو کے تابعدار ۔ بنائے ست آسمان پہیر دوہاں وچکار
کیتا ہر آسمان نوں وحی اوسدا فرمان ۔ ستاریاں نال سجایا دنیا دا آسمان
کیتی ہر آفات تہیں حفاظت ہے آسمان ۔ غالب اتے علیم دا ایہہ اندازہ جان
پس جے مکّی موہنہ پہیرن لیاون نہ ایمان ۔ پس کہو ڈراوں تساں نوں اوس عذابوں جان
جہڑا کرے بیہوش اوہ طرح عذاب عاد ۔ ہور عذاب ثمود دا قصہ کریو یاد
ایہہ آیات قرآن تہیں حضرت پڑہیاں جان ۔ حسبک حسبک آکہدا عتبہ کہول زبان
یعنی کافی آپ نوں ایہہ کلام نہ غیر ۔ کہیا پاک رسول نے ایہہ ہگی سب خیر
اک روایت جد نبی پڑہدے سن قرآن ۔ عتبہ پشتے ہتھ دہر تکیہ کر کے راں
سنداسی جاں پہنچیا آیت سجدہ کول ۔ سجدہ کر کے مصطفےٰ کہندے اوسنوں بول
سنیاں جو کجھ ہے سنانا توں اے ابو ولید ۔ ہین جاکر جو جی آوے اندر قوم پلید
آنحضرت تہیں ہویا طرفے تہم روان ۔ آپس اندر دیکھ کے اوسنوں کرن بیان

ہٹ پیا ایہہ چہرہ دسنا حضرت تاں ایسا مول — جس چہرہ تہیں بھی گیا خدمت وچ رسول
عتبہ پر ہن توہم دسے کہیں لگاڑ سول — واللہ سنی کلام جو اگے سنی نہ مول
واللہ ستاں شعر ہیں اوس ... پڑھی کلام — پھر کہندا ایہہ مصلحت مین تہیں سنوں تمام
اوس ... اپنی ... رد تسیرو تمام — ہرگز دکھ تکلیف ناں دیو ویکھو انجام
سب قبائل عرب دے اوس پر غلبہ پا — بے زحمت مقصود تاں ہووے تساں بنا
جیکر غالب اوہ ہویا تاں پھر کوئی نہ غم — ملک تساں جو ملک اوس چنگا ہوسی کم
عزت اوسدی تساں دی ہرگز نہیں جدا — سب قوماں تہیں ہوسو اندر فخر سوا
کہندے اگوں قوم تاں ساڈا ایہہ گمان — تیں پر بھی اوس کر لیا جادو نال زبان
عتبہ کہیا مشورہ میرا سی ایہہ خوب — اگے جانوں تسیں سب جو ہووے مطلوب

واقعہ دہم انداختن کفاران مشیمہ شتر بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم

عبداللہ بن مسعود تے راضی ہووے خدا — میں کدی سنی نہ نبی توں کہندا بری دعا
مگر اک دن جو ہو گئی اوہ قبول دعا — آنحضرت سی اک دن کرن نماز ادا
ابوجہل مردود سی نال گروہ قریش — بیٹھا ہویا اوس جا اندر مجلس خویش
پاس اوہناں دے اوٹھ سی ذبح ہویا او سجا — اوجھڑی خون آلود تاں لیاوے اوہ اوٹھا
کہندا ہیگا کون جو اندر سجدہ حال — محمد دے وچہ موہڈیاں ایہہ جا دھرے کمال (یعنے معدہ شتر ۱۲)
عتبہ ابی معیط جو بدبخت ترین بدذات — کیتا اس نے کم ایہہ لعنت ہوس بہیات
سجدے اندر آپ نے کیتی اوسدم دیر — ہسدے ایہہ ملعون ہون اک دوجے تے ڈھیر
کہند ابن مسعود ایہہ میں ہے ساں اوسجا — ایہہ ہسدے میں رووندا پیش نہ کوئی جا
فاطمہ زہرا نوں کہیا جا ایہہ کسے حال — بی بی آکے اوجھڑی لاہوسے جلد بنال
بی بی تاں کفار نوں دیندی سی دشنام — فارغ ہو نماز توں سرور کرے کلام

اَللّٰھُمَّ عَلَیْکَ بِقُرَیْشٍ کہے نبی ؐ تن باَ — یارب قوم قریش نون تینون دیان سپار
ایہہ مجمل تفصیل پھر کیتی بعد ازان — ہر ہر نام سویں دین والے لے کہے عیان

اللھم علیک بابی جہل بن ہشام و عتبہ بن ربیعہ و شیبۃ ربیعہ ولولید بن عتبۃ وعتبہ بن ابی معیط و ابی خلف و عمارۃ ابن ولید لعنت اللہ علیہم اجمعین

کہندا ابن مسعود ایہہ تینون قسم خدا — موئی ڈٹھی جنگ بدر وچہ ایہہ سب قوم جفا
کتیان وانگ گھسیٹ کے لاشان سب مردود — سٹدے وچہ چاہ بدر دے ڈٹھے مین موجود
امیہ بیٹا خلف دا تے عمارہ ملعون — جدا کیتے بند اتہاندے اندر حال زبون
عمارہ آہا ماریا بری وجہ دے نال — رب چاہے جنگ بدر وچہ آوگ وہان

واقعہ دہم در ذکر شمہ از اذیہ مشرکان بر بعضے ضعفا صحابہ کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین

ایہہ محمد اسحاق ہے کردا سب بیان — ابوطالب جد تیک سی رہیا وچہ جہان
بت پرستان وچہ نان آہی ذرا مجال — آنحضرتؐ نون دکھہ جو دیوے کوئی جہال
پہی اصحاب رسولؐ دے جو جو سن سردار — بابت حمایت قوم دی نا پاون آزار
عاجز اتے فقیر جو ایپر سن اصحاب — مانند بلالؓ صہیبؓ دی عمار یاسرؓ خبابؓ
انہان جیہان نون دیوندے کافر سخت عذاب — بعضیان زرہ پہنا کے رکہن وچہ آفتاب
اوپر تتی ریت دے دیندے انہان لٹ — بعضیان بہکھہ تریہہ تہین کافر دین ایذا
منکر دین اسلام تہین تا ایہہ ہون تمام — جو نا طاقت صبر وچہ ٹولہ اہل اسلام
کافر جو گہلا وندے کہنے نال زبان — پرادہ ٹولہ جنہان وچہ ہیسی صبر توان
دکھہ مصیبت جہلکے رہن اوپر اک حال — اس ٹولہ دے وچہ سی جان بلالؓ کمال

قصہ ایذای بلالؓ و ایمان آوردن او

اندر پہلی جلد ہے مجمل حال بلالؓ　　اسجا باتفصیل پڑھ حال بلال بلالؓ

امیہ بن خلف جو سی بدبخت لئیم　　خانہ زاد غلام سی ایہہ بلالؓ قدیم

بیٹا ایہہ ریاح دا ماں حمامہ نام　　امیہ دی مملوک ایہہ لونڈی اتے غلام

نال اولاد پلید دا اکثرت نال غلام　　ایپر سب توں پیار سی نال بلالؓ مدام

داروغہ بیت الصنم دا کیتا ایہہ بلالؓ　　جان دولت ایمان دی وتی جل جلال

بتخانہ وچہ رب دی کرے عبادت نت　　کافر بتاں پوجدے اہناں بول چپ

حال ایمان بلالؓ دا سنے امیہ جان　　رب محمد نوں کریں سجدہ پچھیا تاں

کیہا ہے مسجود میں اللہ المتعال　　ایہہ امیہ بات سن غصے ہویا کمال

مارن اتے عذاب دے وچہ ہویا مشغول　　ہوندا وقت دوپہر جان کردی ہین مقتول

تپ دا وانگ تنور دی جان میدان جہان　　سکے دے وچہ جنگلے لیا دے بے ایمان

ننگا کرکے ریت وچہ شکاں بنہہ جفا　　اندر تتی ریت دے لماں ویندے پا

گوشت بھنن جس تہیں کرکے تتا سنگ　　سینہ پشت تے شکم تے پاسے وہرن سنگ

نالے تتی ریت پادے تکلیف لعین　　چھڈ دیوے بیزار ہو تاں محمد دی دین

عزا اتے ہور لات تہیں لے آوے ایمان　　احداً احداً آکھدا اتس دم کھول زبان

یعنی اک خدائے دی پوجاں واحد ذات　　پھر کنڈیاں تے کھچدا ایہہ ناری بدذات

ہڈیاں اوپر پہو پجدے گوشت لنگ کے خار　　احداً احداً آکھدا تاں بہی پھیر پکار

گذریا اک دن اوس جا ورقہ بن نوفل　　ڈٹھا حال بلالؓ دا آکھندا تاں ایہہ گل

چھڈیں ناہیں ہرگزاں تو ایمان توحید　　نالے کہندا مونہہ تہیں ایہہ ابیات رشید

لَا تَعْبُدُنَّ إِلٰهًا غَيْرَ رَبِّكُمْ　　فَإِنْ دَعَوْكُمْ فَقُولُوا دِيْنُنَا جُدُدٌ

غیر خدا را مپرستید اے قریش　　گویید بہترین طرائق طریق ماست۔

مُسَخَّرٌ كُلُّ مَنْ تَحْتَ السَّمَاءِ　　لَا يَنْبَغِيْ أَنْ يُسَاوِيَ مُلْكَ الْوَاحِدِ

ملکِ جہان مسخر خلاق عالم است　　پس ملکے کہ شرکت خلاق کند کجا است۔

نال پوچھو تسین ہور رب غیر اک سب بریت
کہندیو بدلے ایہہ دے بہتر [illegible]

مسخر عالم او سدا تحت نے ذوق دیا
اوسدی شرکت غیر اوہن [illegible] نہین سدا

کہندا عمرو بن عاص ہے مین اک روز بلالؓ
ڈٹھا لٹے [illegible] نال

کہندا اوہ جہنی کہو میرا ایمان
عزا تے ہور لات نے بیچ سی تیری جان

کہے بلالؓ بیزار مین پا سون عزا لات
اوس کتے نون آیا غصہ سن ایہہ بات

بہندا چہاتی اوسدے جہب دو زانو ہو
گہٹدا حلق بلالؓ دا اوہ تاری [illegible] خو

اکہین ڈٹھا اوس وچہ حرکت رہی نہ ول
مین جاتا بیجان ہے ہویا مرد قبول

مین جس خاطر گیا سان اوتہون گذر گیا
جان [illegible] بیہوش مین ڈٹھا مرد خدا

ناگاہ اندر ہوش دے آئیا تدون بلالؓ
کہے لعین ایمان کہو [illegible] عزا نال

احداً احداً آکھدا مونہہ کر ول آسمان
ایہ ضعف ناطاقتون صاف نہ ہووے بیان

امام اوحدی ہے آکھدا پاسون کعب بیان
سنیان جس بلالؓ نون مین تہین کرے عیان

کہندا ایہہ بلالؓ ہے اکدن اُس بدبخت
بدہا گرمی گرم وچہ مینون اوسنے سخت

رکہیا ساری رات بھی تا مینون اس حال
دوجے روز دوپہر نون پہر اُس بری احوال

روڑان اوپر سٹیا جسم برہنہ کر
پتھر تتے دیوندے سینے میرے دہر

مین ہویا بیہوش سان سختی تہین دلتنگ
خبر نہین کدچہا تیون میرے لاہے سنگ

سورج چہپیا بدلین ڈٹھا مین کر ہوش
پڑھیا حمد خدائیدا نال دلے دے جوش

کیہا مین کیا ٹھیک سی یارب ایہہ بلا
حمد تیرا ہر حال ہے میرے یار خدا۔

نکتہ

عارف رب دے جاندے محنت اتے بلا
ہیگا ثمرہ ایسدا نعمت اتے عطا

جان اتے ہور مال دی جسم اندر نقصان
عزت اتے جلال دی پونجی ہے پنہان

ہیگی سختی بدن دی صیقل آئینہ جان | دیکے جان خرید لے ایہہ ریاضت ابدان
تن خدمت وچ جے دیوین بہت سی جان عزیز | جھلین سختی بدن دی کرکے خوب تمیز
وچہ ریاضت ہونا چاہیئے بے اختیار | سر رکھہ حکم خدا وچہ ہوکے تابعدار
وچہ ریاضت مرتبہ کر تون حمد خدا | تیری طاقت نہین سی کیتا اوس عطا
ایہہ بہی کہے بلال رضؓ جو اکدن اوس بذات | اوپر میری جان دے قہر کیتا ہیہات
موٹیان والان او ٹہہ وارستہ لک تباہ | گردن میری پائیا لمسان گزان پنجاہ
لڑکے مکے شہر دی جو سن بہت شریر | ہتھہ اونہان پکڑایا رستا اوس بے پیر
تان مینون اوہ کہچدے اوچیون نیوین تہان | نیوین تہاؤن وہونوندے پہیر بلند مکان
گردن میری ہوگئی اوتہے زخمی تا ر | پہیر خلاصی اونہان تہین کیتی سبب عطا
روائیت ایہہ جو اکدن کرن عذاب شدید | رکہہ کے میٹہان پتہران دیون کہہ مزید
ابابکر صدیق رضؓ نے اکدن حال بلال رضؓ | اکہین ڈٹہا جا سیکے ہوئیا بہت ملال
امیہ نون فرماوندے مینون دس بیان | ایس عذاب غلام تہین کون مہم آسان
ڈرین خدا دے خوف تہین نان کر ایسا کام | ایہہ کہے مل خریدیا دیکے مال غلام
ویان عذاب مین اوسنون مین ہان لائق تر | ابابکر رضؓ فرمایا سن اسے صاحب شر
جہڑا واحد رب دی کہندا ہے توحید | ایسا ظلم عذاب تون اوستہین کرین مزید
ابابکر رضؓ نون آکہدا تون کیتا نقصان | بت پوجن تہین منع جو کیتا اوسنون جان
دتی دین محمدی دی تون جو ترغیب | تون ہین ہن چہڈا لے پاسون اس تعذیب
میرے پاسون مل لے دیکے مال بلال رضؓ | ایہہ غنیمت جانیان کہندا فرخ فال
نصرانی اک غلام ہی میرا رنگ سپید | دتا لے دس اوقیہ سوناں با امید
امیہ تائین دیکے لیا بلال رضؓ خرید | ہسن لگا مال لے تان پہیر اوہ پلید
فرمایا صدیق رضؓ نے ہستیون کیون اس حال | کہندا او انّدلیا تون ہے نقصان کمال

قسم خدا دی بے کدی میتھوں ایہہ غلام ۔ اک درم تہیں لیوندن دیندا باجھ کلام

ابوبکرؓ فرمایا میںنوں قسم خدا ۔ ہویا بے حد فایدہ تیںنوں خبر نہ کا

اندر میری ملک ہے جو کجھ مال اسباب ۔ منگدوں اسدے عوض جے دیندا اونہیں شتاب

تاں پھیر ہتھ بلالؓ دا پھڑ کے اس خوش نام ۔ اپنی چادر پاک تہیں پونجی گرد تمام

امیہ دے سامنے دے پوشاک پہنا ۔ خدمت نبی کریم دی حاضر کیتا لیا

فرمایا تحسین قریشیو ہو سب گواہ ۔ ایہہ بلالؓ آزاد ہے بہہ رضا اللہ

ابابکرؓ دی شان وچ اللہ جل جلال ۔ نازل ہے وَالَّیْل نوں کیتا کریں خیال

قیامت تیکر ذکر خیر ابابکر صدیقؓ ۔ وچ محراباں منبراں ہوندا ہے تحقیق

در بیان ایذائے عمار یاسر و پدر و مادر او رضوان اللہ علیہم

عمار یاسرؓ دا حال بھی ہیگا مثل بلالؓ ۔ آہے ہے بنی مخزوم دے جو سردار جہال

عمار یاسرؓ تے اسیدی مادر اتے پدر ۔ ہوئے مسلمان جاں سُندی قوم خبر

دکھ اتے تکلیف بس دیندے انہاں حرام ۔ اندر تتی ریت پا ننگے کر اندام

تتے پتھر جہاں تے گوشت کرن کباب ۔ دھر کے ننگے بدن تے دیون سخت عذاب

کہندے سے کہو اسلام تہیں بہتر عزالات ۔ کہن بلا عطارب رونان مندی بات

تا خوشی تجفر یار دا بہتر پاسوں جان ۔ دل دکھاوے یار جو جان میری قربان

قہر لطف پر اوسدے ہیں ہاں عاشق یک ۔ عشق میرا اوہ ضد پر اس وچ عجب بے شک

آنحضرت اس وقت ہی گذرے اوس مکان ۔ سختی اونہاں دیکھ کے کیتا ایہہ فرمان

اِصْبِرُوْا یَا اٰلَ یَاسِرٍ فَاِنَّ مَوْعِدَکُمُ الْجَنَّۃُ

صبر کرو تکلیف تے یاسرؓ دی اولاد ۔ وعدہ تساں بہشت دا ہو گئے دلشاد

آہی ہاں عمارؓ جو سینہ نیک نہاد ۔ دو شتراں وچہ اوسنوں بنھن اہل فساد

ابو جہل مردودے لعنت ہوس خدا
قتل سمینہ تے چھری ماری باجھہ حیا

خاوند جیدا نام سی یاسر مرد رشید
اوسنوں سخت عذاب تہیں کیتا مار شہید

اول وچہ اسلام دے ہوئے ایہہ شہید
عورت خاوند گئے رل جنت وچہ سعید

نکتہ

رنج محنت جد رب دی طرفوں ہووے عطا
اہل محبت پاوندے لذت وچہ بلا

نعمت راحت وچہ جو دو جہان نا نہہ حصول
کیوں جو طرفوں رب دی ہووے خطاب قبول

مست میرا جد ہوئیوں کی پہر سر دا غم
ہرن میرا اسے جان توں غم شیران کس کم

ماہرو تیرا ہیں ہوئیا کیا فکر سن ماہ
شور شوق جد ہے میرا شر شور کیا آہ

جان میں تیں تہیں گرم ہاں کیوں ہے ٹھنڈی آہ
جان ہیں بام آسمان پر خشک تری کیا داہ

لیکے جنگل باغ نوں کہاہ تمام شکر
بہن جے دروازیاں تان ہے کیا فکر

اسے پر نال زبان دے کہہ دتا عمار رض
کہندے جو کفار سی نبی سنی اخبار

کہندے کافر ہوگیا یا حضرت عمار رض
حضرت کہیا بات ایہہ نا ہوسی زنہار

سر توں لیکے قدم تک پرہے نال ایمان
اوسدے گوشت خون وچہ ہے ایمان رلن

جدوں خلاص کفار تہیں ہویا سی عمار رض
رونان سرور پاس آ تہوں ظلم کفار

آنسو سرور پونجدے دست مبارک نال
نالے پاک زبان تہیں کردے ایہہ مقال

إِنْ عَادُوا لَكَ فَعُدْ لَهُمْ بِمَا قُلْتَ

اگر اونہوں نے تجھہ سے عداوت کی تو اونسے کرجیسا تونے کیا۔

مفسر جو قرآن دے الدر دے مقبول
اس آیت دا لکھدے ایہو شان نزول

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ بَعْدَ اِيْمَانِهٖ اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهٗ مُطْمَئِنٌّ بِالْاِيْمَانِ ط

جو کوئی کفر کرے ساتھہ اللہ کے بعد ایمان اپنے کے مگر وہ کہ جبر کیا جاوے اوسکو دہنا لیکہ دل اوسکا ہے تسلی والا ساتھہ ایمان کے

ہے قصہ عمارؓ دا اس وچہ درج کمال | عبداللہ بن ابی سرح دا جیوان اسو چہ ہی حال

وَلٰکِنْ مَّنْ شَرَحَ بِالْکُفْرِ صَدْرًا

یارب روح رسول پر ہر صبح و ہر شام | بھیج تحائف الٰہی ہمیں لکھہ درود و سلام

باب دوم در ذکر سال پنجم نبوت و بیان ہجرت اصحاب بجانب حبشہ

درین باب سہ فصل است فصل اول در ذکر مہاجران حبشہ و کیفیت مہاجرت ایشان و درین پنج واقعہ است

واقعہ اول سبب مہاجرت و تعداد مہاجران از رجال و نسوان

اللہ یا رب آسان کر ذکر رسول وہاب | لکھان جو کجھہ گذریا اندر دوجے باب

کہندا ہے ایہہ واقدیؒ جسدم قوم قریش | لگے کرن اصحاب تہین بہت تعدی طیش

پہونچیا حد کمال تک ظلم انہاں دا جان | شکائت خدمت مصطفےٰ کرن اصحابی تان

کجھہ نہ اوسدم اُنہاں نون دتا آپ جواب | تا آکے صدیقؓ ایہہ کہندا با آداب

حاطبؓ ابن عمیر نون جو کجھہ ظلم جفا | کیتا قوم قریش جو جے تسان نظری آر

بیشک اوسپر رحم تون کردون ای سلطان | اجازت ہجرت واسطے تا کیستا فرمان

تان کہیا صدیقؓ نے اے رسولؐ اللہ | کس طرفے ارشاد ہے ہجرت دا دلخواہ

فرمایا حبشہ طرف جو بہت نہین ہے دور | نسبت آب ہوا اوس مکے نال ضرور

ہجرت کارن حبش دل ہوئے یار طیار | پندرانؓ آہے مرد اوہ وچہ عورات چہار

نام مبارک اونہاں دے سنتون ای مقبول | عثمانؓ بن عفان تے رقیہؓ بنت رسولؐ

ابو حذیفہؓ باپ جس عتبہ فرخ خو | سہلہؓ بیٹی سہیل دی زوجہ اسدی جو

زبیرؓ بن العوام تے مصعبؓ ابن عمیر | عبدالرحمانؓ عوف دا اُس اسے باتدبیر

ابو سلمہ سی باپ جس عبد الاسد پچھان ۔ ام سلمہ بھی اوسدی زوجہ ہوئی روان
بیٹی سی ایہہ اسد دی ابن مغیرہ جو ۔ عثمان بن مظعون بھی رحمت ربدی ہو
عامر ابن ربیعہ دا اپنی بی بی نال ۔ ابو خثیمہ دی بیٹی سیلی نام کمال
ابو سبزہ بن ابی رحم تے حاطب ابن عمر ۔ جو بن عبد الشمس دا آہا نیک گہر
حارث ابن سہیل بھی ہیسی باتدبیر ۔ عثمانؓ بن مظعون نون کیتا نبیؐ امیر
بعضے کہن امیر سی عثمانؓ ابن عفان ۔ اوپر انہاں ساریاں راضی ہووے رحمان
روایت ہے جان چلیا سی حضرت عثمانؓ ۔ کرے ارادہ جو کراں ہجرت تنہا جان
بی بی رقیہ نال کھڑ کیہا شاہ ابرارؐ ۔ اک دو وجے بن تساں نون نلہے صبر قرار
اسماء بنت صدیقؓ نون بھیجے بعد ازان ۔ لیا دے خبر سلامتی اونہاں دی اس آن
اسماء لیا آئی خبر تاں رقیہ نون عثمان ۔ مرکب تے بٹھلا ہوئی ول دریا روان
تا حضرت فرمایا میرا پت عثمان ۔ پہلیاں وچہ مہاجراں اندر راہ رحمان
پچھے حضرت لوط دے نالے ابراہیم ۔ ہو مہاجر چلیا اندر راہ علیم

واقعہ دوم

پہونچے جدوں مہاجرین تا دریا کنار ۔ نوفل ابن معاویہ ملدا ہو اظہار
ابی الاسود نال ایہہ نوفل سی منسوب ۔ کہندا اس اجماع تہین قصد کدہر ہی خوب
کہندی سنی تجار دی کشتی ایس مقام ۔ آئی ہان تا ویکھہ کے لئے مل تمام
نیت عمرہ آوندا سی ایہہ نوفل تان ۔ آکہ وچہ ایس نے کیتا حال بیان
کنارے پر دریا دے مینون ملی فلان ۔ کہندی بیڑی مل لین آئی ایس مکان
کہن قریشی ہے نہین بیڑی والی گل ۔ بلکہ ساتہون نس کے گئی نجاشی ول
بعض قریشی گئے تان کرن اونہاں گرفتار ۔ ڈٹھے سب مہاجرین پر دریاؤں پار

ایسا ہویا اوہ سی حکمے نال ستار — جان پہونچے دریا تے بیڑی سی طیار
پہونچے حبشہ وچہ تان اوہ بیڑی دے نال — دین پیغام ایہہ دوستان نال زبانی حال
اسان تسان وچہ رب نے پردہ دتا پار — دیکھو ساڈا حال بھی کدی خیال اوٹھا
پچھے گئے جو اونہاندے مڑے ندامت نال — بعثت تھیں ایہہ واقعہ آیا پنجویں سال

واقعہ سوم نزول سورت والنجم اذا ہوی بود۔

حبشے طرفے گئے جان ایہہ ساری مقبول — کیتا سورت نجم نون اللہ تدون نزول
مجمع سب قریشیان مسجد وچہ حرام — پڑھن لگا وچہ اونہاندے نبی علیہ السلام
کرن تو تنف آیتان وچہ جناب رسول — اس آیت پر پہونچیا جان رب دا مقبول

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ

کیا دیکھا تو نے لات اور عزا کو اور منات تیسرے اور کو۔

پڑھیا تا شیطان نے کر کے مکرون فن — کلمے ایہہ پہونچا دتے کفار اندے کن

تِلْكَ الْغَرَانِيقُ الْعُلَىٰ وَإِنَّ شَفَاعَتَهُنَّ لَتُرْتَجَىٰ۔

یہ بت بڑے درجے کے ہین اور انکی سفارش کی امید کی گئی ہے۔

ایہہ سادات بزرگ ہین یعنی ایہہ صنم — ہے امید جو ایہہ سب کرن شفاعت کم
سنیان جان ایہہ کافران کیتا ایہہ گمان — شاید ایہہ کلمات بھی ہین آیات قرآن
فرمائی جو مصطفٰے ایہہ ہے پاک کلام — ایس سببون ہو گئے راضی اوہ تمام
ساری سورت پڑھی جان حضرت خیر بشر — سجدہ اندر جاوندا ہویا جیویں امر
دشمن شبہ شیطان تھیں دوست خواہش نال — نال نبی دے جاوندے سجدے وچہ فی الحال
سن سردار قریش بھی حاضر مجلس خاص — ولید جو ابن مغیرہ سعید جو ابن العاص
اک روایت آکھدے عتبہ ابن ربیعہ — امیہ بن خلف نون بعضے کہن سریع

بعضے جہت تکبر ون بعض ناطاقت حال
سجدہ گئے نہ زمین دی خاک ملن ہونہہ نال

جان مجلس تہین اوٹہہ گئے کافر کن کلام
کیتا سجدہ بتان نون نبی علیہ السلام

کیتی اج موافقت دین اساڈے نال
کیون جو ساڈا رب ول آہا ایہ خیال

رزاقی تے خالقی نالے موت حیات
ہیگی وس اللہ دے پر ایہہ ہت سن بات

ساڈے ہون شفیع ایہہ وچہ جناب عظیم
کیتی اج موافقت ساتہین نبی کریم

صلح کیتی ہے اسان بہی ہن تہین اوسدے نال
چہڈو وتے تکلیف دے جو سن برے خیال

ایہہ خبر مشہور تان ہوئی سب مکان
کیتی صلح قریشیان نال محمد جان

ولید مغیرہ آکہدا پاک نبی نون آ
اے محمد رہ تون ثابت قدم سدا

اندر اپنی کار دے مول نہ سستی کر
سب قریشی نال ہین تیرے وچہ امر

مدد تیری کران گے ہیکے تیرے نال
قواعد سب شریعتی محکم ہون کمال

گہر تشریف لے آیا جان سی نبی رسول
ہویا جبرائیل بی لے پیغام نزول

اوس القاء شیطان تہین کرتا اعلام
حضرت سن ایہہ واقعہ ہویا ملول تمام

تسلی خاطر نبی دی پہر پیغام خدا
لیا کے جبرائیل نے دتا جلد سنا

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّىٰ أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ
فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

اور نہین بہیجا ہم نے تجہ سے کوئی رسول اور نہ نبی، مگر جس وقت آرزو کرتے تہے ڈالدیتا تہا شیطان اونکی آرزو میں پس اللہ موقوف کر دیتا ہے جو کچہ شیطان ڈالتا ہے پہر مضبوط کرتا ہے اللہ اپنی آیتین اور خوب جاننے والا صاحب حکمت ہے ۱۲

سنیان جان ایہہ کافران لگے کرن بیان
ہویا بزرگی تبان تہین محمد جان پشیمان

اسین بہی اپنے عہد تہین ہوئیان پشیمان
لگے دکہہ تکلیف دین مڑ پہر بے ایمان

واقعہ چہارم مراجعت مہاجران حبشہ

خبر متابعت مشرکان صلح اہناں نداحال ‏ پونچی پاس مہاجراں کہن لگے فی الحال
ہجرت کرکے اسین جو چھڈ آئے گھر بار ‏ سبب عداوت دشمنی ہیسی قوم کفار
بھان ہن ہویا امن ہے دور ہویا سب ڈر ‏ بہتر حاضر ہوونان خدمت خیر بشر
مکے دی ول مڑن دا کیتا قصد اصحاب ‏ اندر ماہ شعبان دے مُڑدے با اداب
پہونچے جد حرم دے گھر دی پچھن حال ‏ ہیگی قوم کفار دی کیا صلح دی چال
اصحاباں معلوم جان ہویا ایہہ احوال ‏ صورت سی ایہہ مشتبہ کفار اندیال
فکر قیاس جان اونہاں ندا فاسد ہویا معلوم ‏ کرن لگے سب دشمنی مُڑ کے سارے شوم
سُن کے خبر مہاجرین سب ہوئے پشیمان ‏ حبشہ تہین کیون آ گئے اندر ایس مکان
اک اک مرد قریش دی مہاجر ملی امان ‏ آئے اپنے گھراں وچہ مکے اہل ایمان
بی بی رقیہؓ نال سی عثمانؓ ابن عفان ‏ سعید ابن العاص دی آئی وچہ امان
ابو حذیفہ آیا اپنی بی بی نال۔ ‏ وچہ حمایت باپ دے اگے سُن احوال
آہی لئی امان سی زبیر ابنؓ العوام ‏ زمعہ جبدے باپ دا اسود آہا نام
مصعب ابن عمیرنے جبدی لئی امان ‏ نضر بن حارث اوسدا آہا نام پچھان
ابو سبرہ بن ابی رہم جو مہاجر یار ‏ اخنس ابن شریق دی آیا وچہ جوار
اک روایت سی وتی سہیل بن عمر امان ‏ حاطب بیٹے عمرو نون حویطب دیندا تہان
ہویا اپنے خویش دی حضرت سہیل ماموں ‏ لیندا ابن مغیرہ دی پناہ عثمان مظعون
اک روائیت آیا عبد اللہ بن مسعود ‏ داخل اہناں مہاجراں اندر سی خوشنود
اوسنے ہرگز کسی دی لئی امان نہ چل ‏ مکے کتنے روز رہ جاندا حبشہ ول
آہا وچہ شوال دے ایہہ مُڑنا دلخواہ ‏ توقف حبشہ وچہ سی کجھ دن کم دو ماہ

واقعہ پنجم خروج عثمان بن مظعون از امان ولید بن مغیرہ

کتنی مدت عثمانؓ نوں سی وسے ولید امان　　رعایت جانب داریاں رکھدا خوب بہیان
تاں کہیا عثمانؓ نے ایہہ گل ناں قبول　　وچہ حمایت مشرکاں مین نہ رہساں ہول
کیہا تدوں ولید نے اسے فرزند بہرا　　شاید میتھوں پہوچیا تینوں کوئی ایذا
کیہا کسی ایذا تہیں مین ناں ہویا بیزار　　اسے پر ذمہ رب دا مینوں ہے درکار
نال عثمان ولید تاں آیا کعبہ ول　　کہندا سنوں قریشیو میری ساری گل
مین ہیگا سی رکھیا حمایت وچہ عثمان　　ایس سببوں منع سی اوس تکلیف زبان
ہن میتھوں بیزار ایہہ مین بہی ہاں بیزار　　کوئی حمایت ناں میری جانی اپنی کار
طلب حمایت جد تلک میتھوں کرسی پہیر　　تد تک مینوں اوس تہیں ہیگی دوری دیر
روایت ہے جو اک دن اک مشرک بیدین　　عبد اللہ دا پت جو عثمان نام لعین
عثمان بن مظعون نوں اک طماچہ زور　　اوپرا کہیں مار کے نیلی کیتی شور
ہتیا ویکہہ ولید ایہہ کہندا اسے عثمان　　میرے ذمیوں نکل کے ڈٹہا ہے نقصان
عثمان کیہا مین خوشی ہاں اندر ایسے کار　　ولید کیہا کس واسطے مینوں کر اظہار
کیہا ذخیرہ رب پاس ایہہ ہے سب ایذا　　جسم صحیح محتاج مین وچہ اس قسم بلا-
دوست کارن جو سہاں محنت تے ہور رنج　　ہے ایہہ راحت جان نوں وچہ آزمایش گنج
گدائی ہے دریار دی شاہی توں افضل　　جہلیاں رنج مصیبتاں مشکل ہوندی حل
کہندا ہے ایہہ واقدیؒ سعد بن ابی وقاص　　ہویا ایس حقیقتوں جس دم واقف خاص
اوس عثمان شریر دے جا کے پاس بیشک　　مار گئی تہیں اوسدا توڑ دتا سی نک

عثمان بن مظعون دا بدلہ لیندا جا
رحمت اوپر اوہناں دے دم دم بہیج خدا

فصل دوم - در ہجرت اصحاب کرت دوم بجانب حبشہ

کہندا حضرت واقدی رحمت ہوس خدا | حبشہ تہین جان مڑے سی یار رسول خدا

دین لگی تکلیف تان دن دن قوم کفار | ہجرت کارن پھر نبیؐ کیہا ہولا چار

اس نوبت وچہ جمع ہو چلے بہت اصحاب | نال روایت واقدی اک[۱۰۳] سو تن احباب

اکی[۲۱] اس وچہ عورتان بیاسی[۸۲] مرد تمام | ایہہ رہے وچہ حبش تان ہجرت خیر انام

مدینہ طرف جان نبیؐ دی ہجرت سنی انہان | تیتی[۳۳] شخص تمام تہین حبشون آئے تان

مکے اندر دوہان دا آہویا انتقال | ست جنے ہتھہ مکیان ہوئے قید کمال

باقی چوئی[۲۴] آگئے مدینہ پاس رسولؐ | جھڑے حبشہ وچہ رہے سنتون اوہ مقبول

ست اونہان تہین فوت سن ہوئے اوس مکان | اک عبداللہ جحش بھی وچہ اونہان سی جان

ہو نصرانی مرگیا آہا بعد اسلام | باران لڑکے لڑکیان پیدا اوس مقام

ست بیٹے پنج لڑکیان حبشہ وچہ تولید | فتح خیبر جد ہویا سن اسے مرد رشید

ابی طالب دے پت نال جعفر جد انام | آئی چھہبی[۲۶] نفر سی خدمت خیر انام

تیران[۱۳] اوس وچہ آدمی چھہ زن ست طفل | اس ہجرت وچہ واقعات ہین ست کران نقل

واقعہ اول در اجازت گرفتن مہاجران حبشہ از نزد آنحضرت علیہ السلام وبیان احوال ایشان

واپس جان اصحاب سن حبشون ہوئی تمام | آب ہوا اوس ملک دی ہوافق کرن کلام

میوے اتے طعام ہور چشمہ صحت تن | موافق نال مزاج دے قوت دن ہر دن

ہک ہک حالت ملک دی کرن بیان عیان | چار کنیسے اوس جا ہے گے عالیشان

کردے ہین قربانیان کہاندے ہین فقرا | غریبان اتے مسافران حاجت رہی نکا

جان اونہاندے ملک وچہ کیتا اسان قیام | نجاشی سا دے حال دی کر تحقیق تمام

سانون اوس امان دے کیتا بڑا احسان
یا نبی اللہ حبش ہے جگہ تجارت گاہ
ہویا حاصل فائدہ تجارت نال بڑا
مسلمانان دے واسطے جد تک پاک خدا
یا ایہہ قوم اسلام وچہ آوے ہوکے صاف
ساڈے حق وچہ اوسنے بہت کیتے احسان
سن باتان فرمایا تان ایہہ پاک خطاب
جاؤ ملکے حبش ول برکت اوہ الہ
حضرت عثمانؓ آکھدا اے رسول لطیف
ہے امید جو اوہ ہین لوکی اہل کتاب
شائد سنکے آپ تھین آون اندر دین
رسول اللہ فرمایا مینون رب غفور
فرمان الٰہی منتظر ہجرت کارن تان
پہیر امیر المومنین ذو النورین عثمانؓ
عثمانؓ ابن عفان تان کردا ایہہ بیان
اسیین اوتھے جو رہے ہان مدت اکو ماہ
مسلمانان نون حبش تھین بہتر ہور نہ جا
ہجرت کرے مفر نان رہیے حبشہ جا
بہت ایذا اس قوم تھین نجاشی دی الطاف
نوازش اتے محافظت لطف کرم ارزان
فَارْجِعُوْا اِلَیْھَا عَلٰی بَرَکَتِ اللّٰہِ۔ ای میرے اصحاب
کرے حفاظت ملک دی اُس جاگہہ دا شاہ
جیکر تون بھی اوس جا لیجاوین تشریف
سنن حکم خدائے دا جانن رسم اداب
مدد ہوا اسلام دی نصرت اہل یقین
کیتا ہجرت واسطے ناہین تک مامور
تسیین ہوئے مامور ہو بجا لیاؤ فرمان
ہویا نال مہاجران بہی اسبار روان

واقعہ دوم ہجرت امیر المومنین ابوبکر صدیق بود رضی اللہ عنہ

ہجرت کارن بہی ہویا ابابکر طیار
عقبہ اولی جان ہوئی بیعت سی تحقیق
امان دیکے جس موڑیا اوسوچہ بہی اختلاف
ابی دغنہ دا ذکر ہے بعض کرن ارقام
ایس گروہ زندیق دے دکہون زخم جگر
دشمنین سال نبوتون بعض لکھن اذکار
کرن روایت حبش ول تریا تان صدیقؓ
حارث ابن یزید نون بعضے کہندے صاف
لکھیا پہلی جلد وچہ جیونکر ایس غلام
وچہ جدائی مصطفٰے تریا ابا بکرؓ

لکھیا پہلی جلد وچ ہے ایہہ سارا حال
ابی دغنہ جیون موڑیا امان اپنی دینال
مکہ اندر جیون رہیا وچ امان رحمان
اس قصہ نوں چھڈ کے اگے لکھاں بیان

واقعہ سوم فرستادن قریش عمرو بن عاص و عمارہ بن ولید را بحبشہ بنزد نجاشی از برائے مہاجران و مناظرہ ایشان و غالب آمدن مومنان بتوفیق ملک منان جل ذکرہ۔

ارباب سیر تواریخ ہین کردے ایہہ بیان
یار رسول کریم جاں حبشہ ہوئے روان
نام صحیمہ اوس وقت حبشہ دا سلطان
نجاشی تہین مشہور سی اوہ شاہ عالیشان
اصحاباں دا حال جاں اوسنوں ہویا عیان
عزت کیتی اوہناں دی قدر نعمت جان
اندر اپنی جگہہ دے دتا اوہناں مکان
ادا کیتا سب اوہناں تہین جو طریقہ احسان
مکیاں جسدم سُنی سی جمعیت ایس گروہ
دل اندر پریشان سن سارے با اندوہ
تحفے کرن طیار تاں بہر نجاشی شاہ
جو مرغوب پسند سی عمدہ خاطر خواہ
اوہیم طائف تے ہور بہی چیزاں کرن طیار
پاس نجاشی بھیجدے نال اپنے کر یار
عمرو ابن العاص نے تے عمارہ ابن ولید
بعض عبد اللہ آکھدے بن ابی ربیعہ پلید
پاس نجاشی بھیجدے اوپر ایس امید
موڑے فوج مہاجراں پاس اساں کر قید
بہر وزیراں پادشاہ تحفہ جدا جدا
بھیجن کرن امداد تاں نال ساڈے مدعا
روایت ہے وچ راہ دے کشتی پر اسوار
عمرو و عمارہ پیوندے خمر دوہویں وچکار
جھگڑا ہویا وہاندا اندر نشہ شراب
عمارہ لگا عمرو نوں سٹن اندر آب
پکڑی اسے پر عمرو نے کشتی محکم کر
لوکاں نے چھڈوا دتا بیٹھے جگہ مقر
ایہہ کینہ دل عمرو دے اندر سی پنہان
پکڑ اوسے بد احوال تہین پاس نجاشی تاں
اس مجمل احوال دی ہے گی ایہہ تفصیل
پاس نجاشی سن بیٹھے اکدن دوہویں بخیل
اک کنیزک شاہ دی صاحب حسن جمال
عمارہ دی دل ویکھ دی مڑ مڑ نال خیال

عمارہ بھی خوش شکل سی نالے خوب جوان
اوہ کنیزک ایس بول مڑ مڑ کرے دھیان

جان آئے سلطان تھیں دونویں وچہ مکان
عمر عمارہ نوں کہے مینوں ہویا عیان

پائیں لونڈی شاہ دی ڈٹھی تیرے ول
توں بھی اوستھیں دوستی کرلی ہووے گل

شاید مدد اوس تھیں مطلب حاصل ہو
تھوڑی جیہی اوس تھیں نالے منگ خوشبو

شروع کیتی اوس دوستی نال اشارت یار
عمارہ جلدی پالیا نال کنیز پیار

نالے اوس تھیں شاہ دی خاص لئی خوشبو
عمر عمارہ توں لیوے اوہ خوشبو خوش ہو

پاس نجاشی جائیکے کہندا اونویں حال
رلیا میرا یار ہے تیری لونڈی نال

تیری خوشبو خاص ایہہ دے کنیز نشان
نجاشی آیا غضب وچہ سن کے ایہہ بیان

کرے ارادہ جو کراں حکم قتل بدذات
پھر دل اندر سوچدا مڑ دوبارہ بات

نال امان جو آیا سی کر وچہ دربار
لایق ناہیں اوسنوں کرنا قتل خوار

دینا چاہیئے اوسنوں دوجی طرح عذاب
ایہہ گل کہہ کے ساحراں تائیں کری خطاب

نال جادو دے ایس وی ہووے عقل گوا
تاں اونہاں اوسدی ستر وچہ پائی کجھ دوا

تاں عمارہ ہو گیا اونویں عقلوں دور
لوکاں پاسوں نسدا جویں وحوش طیور

مدت تک وچہ جنگلاں پھریا حال حیوان
تاں رل قوم قریشیاں کیتا بندیوان

اوس ویلے ہو مضطرب مویا بے ایمان
وچہ درکات جحیم دے ہویا جلد روان

القصہ حبشہ وچہ اوہ پہنچے جدوں قریش
سرداراں شاہ حبش دے ہدیہ کیتے پیش

نالے کیتی عرض ایہہ جو جوان نادان
مکے تھیں بیدین ہو آئے ایس مکان

نالے دین اس شاہ تھیں بھی اونہاں انکار
خویش قبیلہ اونہاں دے بہت ہوکے لاچار

سانوں ہیگا بھیجیا تاں شاہ فرخ فال
موڑ سے اونہاں وطن ول کر کے ساڈے نال

تاں سرداراں آکھیا تیں ایہہ صورت حال
کہیو اگے شاہ دے اسیں بھی ہوساں نال

جان آئے دربار وچہ قاصد ایہہ قریش
سجدہ کرن تعظیم دا تحفہ رکھن پیش

پچھدا عمرو بن عاص تہیں تدون نجاشی شاہ
کہندے مکے وچہ ہان اسین قبایل عام
بنی ہاشم تہین نکلیا مرد ہیگا اس حال
پیدا کیتا اوسنے ہے اک تازہ دین
منع کریندا جان اوہنان نون تان اوہ کمران کس
اک جماعت اساندی چاچے بیٹے سب
مخالف تیرے دین دے بھی ہین اوہ تمام
سی نجاشی شاہ دا نصرانی تان دین
ایہہ گل کہندے شاہ نون کراداو قریش
ایہہ گروہ مہاجران ساڈھی ایہہ تجویز
نجاشی سن ایس بابت نون کہندا غصہ ہو
قوم جہڑی ہو آگئی میری وچہ پناہ
کتب اسمانی شاہ نے ڈٹھیان سی سبہا
وچہ توریت انجیل دے دیکھی وصف مبین
ایہہ بہی اوس معلوم سی قوم کرگ تکذیب
پچھدا اپہیر قریشیان پاسون کی اوس نام
معلم شاہ نون ہوگیا اوہ رسول غفار
پچھدا پاسون عمرے کی ہے اوسدا دین
عمر کہیا نال اوسدا مذہب کو معلوم
میری وچہ پناہ دے آئے ہوون سو
اپہیر مجلس ہین کمران سدان تسان اوہنان
کی ہے حاجت تساندی آکہو خاطر خواہ
قبیلہ اک بنی ہاشمی ہے ساڈے وچہ نام
وہوٹے کرے پیغمبری جادو عجب کہال
بعض کمینہ لے آئے ہین ایمان یقین
کدہری کدہرے جاوندے ساڈے پاسون نس
آئے ہو بیدین ہین شہر تیرے اس ڈہب
مذہب ملت اوہناندا ہیگا دین اسلام
اوہنان وزیران جو لیا رشوت نال مبین
بیگانیان تہین ہووندے محرم زیادہ خویش
کران سپرد قریش دے راضی ہون عزیز
واللہ ہے اس بات وچہ نال بھلیائی کو
سونپان اوہ ہتھہ دشمنان اندہ حال تباہ
صفت محمد مصطفے ویکھی سی اظہار
وقت خروج قریب ہے جانی نال یقین
مکے وچون کڈھن نال ہزار تعذیب
کہندے اوسدا نام ہے محمد علیہ السلام
اسے پر اگے اوہناندے نان کیتا اظہار
دعوت کیہڑی چیز دی کردا اوہ مبین
شاہ کہیا جس شخص دا دین نہ ہو معلوم
ہرگز ویوان موڑنان اوہنان دا اک مو
اک دوجے دے سامنے کریو بات بیان

تاں ہووے سے معلوم میں تساں کیفیت حال
تاں نجاشی شاہ نے سد سے مسلمان
کریئے اصل بیان یا موافق شاہ تقریر
کہن لگا سوا سچ دے بات نہ بہتر کو
پس جعفرؓ نوں سبنے کیتا سی مختار
حکم بموجب شاہ دے عیسائی علماء
سب رئیس اُس ملک دے آئے اوس مکان
کرن سلام مہاجرین جیونکر طرز اسلام
سجدہ کیتا مومناں ہرگز نہ ادا
جعفر کہیا رب بن سجدہ روا نہ غیر
نجاشی دا دل کنبیا سُنکے ایہہ کلام
جعفر نوں شاہ آکھدا تاں ایہہ نال قیاس
کہندے قوم مہاجراں کرو پیرواساں
ساتوں ہی انہاں لیا سی مل غلام خرید
جعفرؓ کہیا اساندے ذمہ ہے کجھ قرض
جعفرؓ کہیا کسی دا کیتا ہے اساں خون
عمر کہیا کوئی انہاں تہیں ہرگز ناہیں حال
بات پہنچی اس تیک جان کروا عمر کلام
کیتی انہاں مخالفت ہے آبا اجداد
ساتوں انہاں سونپ دے ساڈی ایہہ مراد
تاں پھر طرف مہاجراں کیتا شاہ خیال

اونہاں دی تقریر میں سُن ساں کناں نال
آپس اندر آکھدے کیونکر کراں بیان
سی جعفرؓ طیار جو اونہاں وچہ امیر
جو کجھ ہاں اسیں جان دے ظاہر کرساں سو
آئے رلکے شاہ دے تاں اندر دربار
جمع ہو کے انجیل بھی کھول رکھی سی تا
مجمع ہویا عظیم سی آئے مسلمان
حبشہ سجدہ کرن دی آہی رسم تمام
پُچھن حبشی کیوں نہیں سجدہ کیتا آ
ساتوں ساڈے نبیؐ نے حکم دتا ایہہ خیر
جعفرؓ دی تعظیم تاں کرن علماء تمام
ایلچی ہن قریش دے آئے میرے پاس
جعفر کہیا اونہاں تہیں شاہا پچھہ بیان
بولیا عمرو العاص تاں ہن ایہہ حُر رشید
عمر کہیا نہ قرض دی کوئی ہے گی غرض
جس باعث ہی مواخذہ نال اس طور زبون
جعفرؓ کہیا پھر تساں کی ہے ساڈے نال
مخالف ساڈے دین دے شاہا ہیں تمام
انہاں پایا اختلاف ہی کر فاسد اعتقاد
رہیئے پہلے دین تے اسیں تمامی شاد
حضرت جعفرؓ وسدا تاں پھر صورت حال

جاہلیت وچہ اسیں سان اے شاہ ساری قوم وچہ پرستش بتاں دے گذرن ساڈے یوم
سی اعتقاد ازلام تے کہاندے سان مردار اعمال افعال قبیح تے ساڈا سی اصرار
تاں پھر اپنے فضل تھیں اللہ متعال پاس اساڈے بھیجیا اپنا نبی کمال
حسب نسب تے اوسدا صدق تے کمال تقوے اتے امانتاں سب معلوم احوال
اوس پرستش رب دی دتیا راہ اسلام ہور طریق توحید دا امر معروف تمام
منع کیتا برائیوں دتیا حکم صلوۃ صلہ رحم تے خلق نیک دسے نیک صفات
جوئے اتے زناہ تھیں ہور گناہ کثیف سب چھڑائے اساں نوں نبی شرع شریف
نال کلام انسان دے سنے نہ اوہ کلام نال دلیلاں واضح تے معجزات کرام
ساڈوں ہویا عیاں جے سچا اوہ [illegible] سمجھی اوہ کلام ہے بھیجی رب مبین
اساں کیتی تصدیق سنے تے [illegible] ایمان [illegible] تھیں اس قوم دا ڈاڈھا چھیڑ تمام
نال عداوت قوم ایہہ ساڈوں دیندی عذاب مقابلہ کرن اس قوم تھیں ساڈی وچ نہ تاب
بعینہ ساڈے اساں نوں کیتا ہولا پار جا ہو حبشہ ول تسیں ہے عادل سردار
آئے تیرے پاس ہاں تا پائیے آرام ظلم تعدی قوم تھیں اے شاہ نیک مقام
پھیر نجاشی آکھیا پڑہو کلام نزول جو تساں دے نبی تے کیتی رب نزول
سورت مریم ابتدا جعفر کرے شروع سن لگا اوہ بادشاہ دل تھیں ہو رجوع
اس آیت پر پہنچیا جاں جعفر طیار اثر ہویا دل شاہ دے رونا زار و زار

فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا۔

اتناں رویا بادشاہ دامن ہویا تر داہڑی بھی تر ہو گئی آنسو تھیں اکثر
وانگ نجاشی رو پئے اوہ علماء تمام داہڑی مصحف تر ہوئی شوقوں کرن کلام
چشماں دوست واسطے جو رکھاں اسیں تر چشمہ جیکر ہو رواں اوہ ہے دوست تر
پانی پایا چشم دا اسے پر بجھیا نان جھڑ الو پر جگر دے رکھاں داغ نہان

شاہ نجاشی آکھدا ایہہ کلام قبول — یحیٰ ہوسی نے تے ہوئی ہیسی پیش نزول
ہے اک روشندان تہین سدا او سدا نور — واللہ ایس کلام وچہ ہرگز نہین قصور
عمر عمارہ نون کہے پہیر نجاشی شاہ — ہرگز دیان نہ تسان نون جماعت ایہہ دیچاہ
ام سلمہؓ فرماوندی راضی ہوس الٰہ — شرمندے اوس مجلسون اوٹھدے روسیاہ
کہیا عمر العاص نے مینون قسم خدا — کل نجاشی پاس جا جڑہان ستان پٹوا
عبداللہ ابن ابیعہ نے کہیا چھڈ ایہہ خیال — صلہ رحم تے خویش دا اوسیا اوسنون حال
ایہپر بازنہ آیا اوہ ہرگز بد خواہ — دن دوجے جا آکھدا پاس نجاشی شاہ
باب عیسیٰؑ دے وچہ بھی خلاف اعتقاد تسان — کرہیو ایہہ بیان ہن شاہا کرین عیان
سدوا پہیر مہاجران شاہ اندر دربار — پچھدا حق مسیحؑ دے کہندے کیا ہو یار
کہندے اوہ ہان آکھدے جو کجھ کہیا خدا — عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهٗ نبی سے تے عبد منا
روح اللہ ہے ہویا مریم طرف انقا — سُن اک تیلا زمین تون لیندا شاہ اوٹھا
کہندا حق مسیح جو کیتا تسان بیان — تیلے جتنا فرق نا ان حرمت تسان رحمان
مرحبا صد آفرین اوپر اوس دیا دہ — آئے جسدی پاس ہین مین بھی ہووان گواہ
اوہ رسول خدا ایہا جسدی عیسیٰؑ پاس — دی بشارت گیا ہے جس وچہ ناہین شک
وصیت اوسدی واسطے وچہ انجیل انال — ترک میرے وچہ رہو تسین ہوکے فارغبال
بدلہ لیسان اوس تہین تسان جو دکھ دوانہ — دیان نہ اونہان تسان نون دین جو زر دن پہاڑ
جو کوئی پاسون تساندے کہود ہے اک دینار — اس تہین لیکے تسان تحفہ دیوان بے تقرار
ام سلمہ فرماوندی پہیر ہویا ایہہ حال — چاہیے اسین قریش تہین کریئے سخت مقال
ایپر ساڈے نال اوہ کرن نہ ذرا کلام — شاہ نجاشی آکھدا اسینون رب علام
بے رشوت ایہہ ملک ہے کیتا سب عطا — لے نہ رشوت کسی دی سنان ثبات ذرا۔
تحفہ قوم قریش دے واپس کیتے تان — مکذب قوم ایہہ نبیؐ دا تحفہ لیوان نان

یارب میری طرف تہین شاہ رسولان پر — بہیج صلوٰۃ سلام تون ہر دم شام سحر

واقعہ چہارم۔ ذکر ابتدائی سلطنت نجاشی وتتمہ از عداوت

باپ نجاشی شاہ دا نام ابجر سلطان — مالک حبشہ ملک دا وڈا عالیشان
بغیر نجاشی شاہ دے نان کوئی پت دلشاد — اک برادر شاہ دا سی صاحب اولاد
باران[۱۲] بیٹے اوسدے حبشیان ہویا گمان — ابجر مار ہرا اوس کر دیئے سلطان
تا کثرت اولاد دے باعث ملک تمام — رہے وراثت طور تہین انہان وچہ مدام
محکم کرکے دلے وچہ ایہہ خیال محال — قتل کیتا سی حبشیان اوہ شاہ نیک خصال
بہائی ابجر شاہ دا نجاشی دا جو عم — چا بہایا حبشیان تخت اوپر بے غم
نجاشی ہویا جوان جان حکم الٰہی نال — چاچے دی وچہ خدمتے رہندا سد انہال
باعث عقل کمال دے چاچا کرے پیار — اکثر سونپے بادشاہ اوسنون شاہی کار
ابجر دی وچہ قتل دے کیتی سی جنہان — فکر ہویا دل اونہاندے ویکہہ آثار نہان
نان ہووے جو تخت پہر اسدی قبضہ آ — اسین اپنے اعمال دی پائیے پہیر جزا
تان اس صورت حال نون سہنان ہولا چا — رلکے اگے بادشاہ جا کیتی اظہار
ایس بہتیجے تون تیری شاہا خوف ضرور — اوہ جو اوسدے باپ حق ساتہون ہویا ظہور
رات دنے ہن اسان نون رہندا ایہو غم — ہن انہان دو بات تہین شاہا کر اک کم
حکم قتل کرا وسنون یا ملکون اخراج — باجہون ایس معاملہ ہور نہ کوئی علاج
سنکے ایس کلام نون شاہ ہویا حیران — کہندے اگے ایسدا باپ کیتا بیجان
ہن بیٹے دا قصد بہی کر دے ہوس حال — اندر ایس معاملہ حبشی پیئے خیال
حکم کیتا اخراج دا ایس شرط دے نال — بیچو ہتہہ سوداگران ہووے دیس نکال
جیون یوسفؑ تہین بہایاں کیتا آہا پیچ — گہرون مکانون جدا کر وتا آہا وتیچ۔

بیچیا ہتھہ سوداگران تان سرداران نل
کشتی وچہ بہایا سوداگرنے جا
لگے باد مراد جان کشتی کران روان
عم نجاشی جو آہا حبشہ دا سلطان
بجلی کڑک آسمان تہین پئی اوتون ناگاہ
حبشی ویکھ احوال ایہہ ہوگئے حیران
اسے پرلایق تخت دی کوئی نہ پیا نظر
موڑ نجاشی لے آئے جاکے پاس تجار
طلب نجاشی واسطے آئے بحر کنار
اک روایت روان سی بیڑی وچہ دریا
حبشہ دے سردار تان آئے بیڑی وچہ
تاج شاہی تان رکھدے سرتے جلدی نال
دن وہ جے آتاجران منگیا قیمت زر
تان کیتی سوداگران شاہ اگے فریاد
دیہو نقدی اہناندی یاتے دیہو غلام
اونین شاہی حکم تہین ملیا اوہنان مال
آثار نجاشی شاہ تہین اول ایہہ اثر
اس قصہ دے لکھن تہین اسجا ایہہ مراد
باجھون رشوت ملک ایہہ دتا مینون رب
لیندی وچہ سو درم نل بیچ اوسدی کر حل
آسے پیسے اوڈیک ویسے اوہ موافق وا-
اتفاقاً ویلے عصر دے ابر ہویا باران
نکلیا خاطر سیر دی جنگل سےتے باران
اوپر سر سلطان دے کیتا ساڑ تباہ
چاہیا اوس اولاد تہین اک کرن سلطان
تان سوچی تدبیر ایہہ اوہنان خیر امر
کریئے اوسنون بادشاہ ہے اوہ لایق کار
دیکھیا بیڑی اچے تان روان ہوئی ول پار
پھر فرمان خدا تے تہین مڑ دی حبشہ دا-
پکڑ نجاشی لیاوندے باہر اوہین کچ
ہور لباس جو سلطنت پہناون فی الحال
تان ارکانان وین وچہ کیتا کجھ عذر
حکم کیتا تان بادشاہ ملے اوہنانون داد
بھاوین ہووے غلام دا اوپر تخت مقام
سب اقراری ہوگئے نال انصاف کمال
وچہ عدالت ہویا ظاہر معلم کہ
جو نجاشی شاہ نے کیتا سی ارشاد
مین کیون رشوت کسی تہین لیوان کس سبب

واقعہ پنجم ایمان آوردن نجاشی ہست بآنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بخفیہ وانکار کردن حبشہ مرویرا-

ارباب تواریخ اکھیندے جیوان ایہہ عمرو العاص ۔۔۔ مڑیا پاسوں شاہ دے نا امیدی تہین خاص
خفیہ کردا انجی نوں نجاشی ایہہ اسلان ۔۔۔ تہین اوپر تے رب پر لیایا مین ایمان
آئے دوہاں طرف تہین خفا تے پیغام ۔۔۔ انشاء اللہ کجھ ہوسن موقعہ پر ارقام
تاں سرداران قوم نوں شاہ سد کہندا پاس ۔۔۔ دل میرا ہے دیوندا گواہی نال قیاس
محمد نبی اللہ دا ہے گا خاص رسول ۔۔۔ محکم اوسدا دین ہے اللہ دا مقبول
جیکر اوپر اوسدے لے آئے ایمان ۔۔۔ تاں عذاب خدائے تہین پایئے اسین امان
حبشی کہن اس باب وچ اسین نہ دیان رضا ۔۔۔ اسین نہ جاناں اوہ نبی ہرگز نال صفا
جدوں نجاشی جانیاں میری ایہہ کلام ۔۔۔ کرسن ایہہ قبول ناں کہندا تا خوشنام
کسوٹی پر امتحان دے نقد اعتقاد تساں ۔۔۔ آکھا مین ازماوندا ہور نہ غرض اساں
ثابت اپنے دین تے مین ہاں ہر حال ۔۔۔ نظر عنایت رکھدا اسلماناں دے نال
رکھے اپنی قوم تہین پوشیدہ اسلام ۔۔۔ حضرت نوں اس بات تہین کیتا سی اعلام
آنحضرت بھی اوسنوں رکھیا سی معذور ۔۔۔ ہویا جدوں قریش نوں ایہہ معلوم امور
ہویا انہاں واسطے مشکل ایہہ امر ۔۔۔ نجاشی پھر ایمان سی دتا ظاہر کر
نجاشی دے اسلام دا سنی سبب اظہار ۔۔۔ جعفر تے اصحاب دا جاں کیتا اعتبار
دتی اوپر دشمناں اوہناں دے ترجیح ۔۔۔ مقہور اتے مغلوب سن دشمن ہوئے قبیح
علماء نصارا آکھدے ایہہ گل شاہ نوں تاں ۔۔۔ سچا جاتا انہاں نوں وچ ایس بیان
لازم جو مخالفت اندر ساڈے دین ۔۔۔ کرساں اسین مباحثہ مجلس کر تعیین
اللہ جل جلال نے پاس رسول کمال ۔۔۔ بھیجیا اونوں وحی ایہہ دسیا سارا حال

قُلْ یٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَیْنَنَا وَبَیْنَكُمْ - تا آخر شش آیت۔

آنحضرت نے لکھ کے ایہہ سب چھ آیات ۔۔۔ جعفر تے اصحاب پاس بھیجے نیک صفات
جس دم ہویا مخاصمہ نجاشی دے دربار ۔۔۔ پڑھدا ایہہ آیات تاں جعفر تد دن پکار

مَا كَانَ اِبْرَاهِيْمُ يَهُوْدِيًّا وَّلَا نَصْرَانِيًّا - پارہ ۳

نان سی ابراہیم کجھ نصارا تے یہود
کہے نجاشی سچ ہے ایہہ تسا ہا مقصود

یہود نصارا ہوئے ہین پچھے ابراہیم
حضرت جعفر پھیر پڑھے آیت با تعظیم

اِنَّ اَوْلَی النَّاسِ لِلَّذِیْنَ اتَّبَعُوْہُ وَھٰذَا النَّبِیُّ وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَاللّٰہُ وَلِیُّ الْمُؤْمِنِیْنَ ط

نزدیکی ابراہیم دی ہیسن تابعدار
ایہہ نبی تے ہور جو مومن نیک اطوار

اللہ والی مومنان دا ہے جان مدام
شاہ نجاشی آکھدا اُن کے ایہہ کلام

مین ہان ابراہیم دا ربا اج ولی
ایہہ گل کہہ اسلام نون ظاہر کرے جلی

وچہ جناب رسول دے بھیج دتا پیغام
یا حضرت ہان لیا ئیا تیرے پر اسلام

جعفر تے اصحاب دی دلداری بسیار
کرکے کہندا ہن کوئی دسے نہ تسان آزار

اجازت پاسون شاہ دی کرن علما طلب
ویکھن پاک رسول نون تان اوہ آئے جھب

آنحضرت تہین اونہاندے ہوئے سوال جواب
بھیج درود رسول پر دایم اسے وہاب

واقعہ ششم آمدن رہبانان حبشہ بدیدن جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

لئے اجازت شاہ تہین تان گروہ علما
آئے مکہ شہر وچہ پاس رسول خدا

اوہ رہبان کبیر سن ویہہ اندر تعداد
ابراہیم مقام وچہ ملے نبی نون شاد

وڈا عالم اونہان تہین نام اوسدا طابور
لگا کرن کلام نون آکے وچہ حضور

دعوے کرین پیغمبری توہین اوہ انسان
مین ہی ہان فرمایا نبیاندے سلطان

کہیا تان طابور نے دیان گواہی پک
اللہ واحد اک ہے توں اوس نبی بیشک

پھر باقی اصحاب جو اوسدے آہے یار
دے گواہی اس طرح کرن اسلام اظہار

جان اوہ اٹھے تان مل پئے ابوجہل بدچال
امیہ بن خلف تے ہور قریشی نال

کرن نجاشی شاہ تے لعنت اونہان سنا
کہن خدا تہین ہون اوہ نا امید سدا

خاطر ڈھونڈن دین جو بھیجیا اونہاں تسان
تسین آئے تاں ایس وا دسو حال اونہاں

عقل تسان نوں کجھ نہیں جو بہہ اک گھڑی
چھڈیا دین قدیم دا سوچیا نہیں ذری

حالانکہ اوس ہوگئے وچہ ساڈے کئی سال
کسے نہ اوسے دین نال کیتا مول خیال

ایہہ لڑکے بے عقل یا محتاج فقیر
آئے وچہ اسلام دے ہوئے حکم پذیر

کوئی تسان تہین بے عقل نالے جاہل تر
ڈٹھا وچہ جہان نان ہرگز کوئی بشر

ہووے سلامت تسانوں کہندی تا علما
ہرگز کوئی تسان وا دیان نہ حق گوا

اوپر ساڈے تساندے جو حق ہویا عیان
نال مقولہ جاہلان پھیران ناہ عنان

تا پھر پاس رسول دے رہندی اہل یقین
پڑھدے تا قرآن نوں سکھیا رستہ دین

ہوکے خوب آراستہ ساری نال اسلام
طرف ولایت اپنی جاندے پھر خوشنام

زیدو سلمہ تہین نقل ایہہ جو بن عبد رحمان
کہندا اپنے وطن جان آئے اوہ رہبان

شاہ نجاشی اونہاں نوں سددا وچہ حضور
پچھے وصف رسول دی عرض کری طابور

جو کجھ وصف جناب دے ڈٹھے اکھین نال
پاس نجاشی دسدا اوہ سب نیک خصال

شاہ نجاشی آکھدا ایہہ اوصاف تمام
کتب الٰہی وچہ ہین ثابت نے ارقام

روایت ہے جو منتظر رہے نجاشی شاہ
خبران پاک رسول دا نال ولیدی چاہ

فتح ظفر جد نبی دی سندا سی اخبار
بہت خوشی سی ہووندا راضی ہوس غفار

واقعہ ہفتم دلیل این معنی واقعہ نجاشی بود

کہندا ہے ایہہ واقدی رحمت ہوس الٰہ
سفید پرانے کپڑے اک دن پہنے شاہ

صرف دو پہنے کپڑے نان سر اوپر تاج
لیا نہ اوپر موڈھیان ہور جامہ دیباج

اس حالت وچہ نکل کے گھر توں نیک مقام
بیٹھا اوپر زمین دے کرن تعجب عام

جعفر تے اصحاب نوں بہہ پھیر سدے فی الحال
اوہ بھی آ حیران ہو ویکھن شاہ دا حال

کردا جعفر نال تاں شاہ اس بعد بیان — ملک تساں وال سی کیتا مین جاسوس وان
بشارت اسدم لیایا ہے جاسوس مین پاس — کیتا پاک رسول نوں اللہ خیر الناس
فتح عنایت اوسنوں کیتی اللہ پاک — کیتے موضع بدر وچہ دشمن بہت ہلاک
بزرگترین قریش دے عتبہ شیبہ نام — ابی الحکم تے زمعہ بھی امیہ بدانجام
ہوئے ایہہ مقتول ہین قید فلان فلان — جعفر ہویا خوشی سُن پچھدا پھیر بیان
کیا باعث ہے بادشاہ بیٹھا اوپر خاک — نالے پہنی بدن تے ہے کہنہ پوشاک
شاہ کہے مین دیکھیا وچہ احکام انجیل — واجب اوپر بندیاں کیتا رب جلیل
میری طرفوں جان ہووے نعمت کجھ انعام — کران اختیار تواضع وقت اخبار کلام
جان ہُن پاک رسول نوں دتی فتح الٰہ — مین چاہیا اس نعمتوں کران تساں آگاہ
تا احکام انجیل دے آوے مینوں یاد — پھڑاں طریق تواضع جیوں رب دا ارشاد
بادشاہاں تہین تواضع ہوندا بہت پسند — شیرینی ہے مطلوب جو ہووے اندر قند
کردا او تواضع جو ہووے انسان — نخوت اتے تکبری ہے افعال شیطان
اس رستہ وچہ ہووناں عاجزی ناتاں — شاہی تے شہزادگی پاسوں بہتر جان
بعضے دوجے واقعات اندر اس حالات — انشاء اللہ لکھانگا شاہ دے ذکر وفات
نماز جنازہ غیب دے پڑھیا نبی خدا — مدد نال الٰہ دے دیساں حال سُنا

فصل سوم۔ سال ششم از نبوت و درین فصل چند واقع مبین گردد

واقعہ اول۔ اسلام حمزہ بن عبدالمطلب رضی اللہ عنہ

مؤلف ایس کتاب نوں دیوے رب جزا — نافرمانی اپنی پاسوں لئے چھپا
ارباب علم دی خدمتے کردا عرض عیان — ہین روایت مختلف اندر ایس بیان
پر امام مستغفری رحمت ہووس خدا — دلائل نبوت وچہ جیوں لکھدا ہے اس جا

ہیگا ہور روایتاں پاسوں باتفصیل رعایت ایس کتاب بھی ہے تفصیل دلیل
ولائل نبوت دیکھ کے تاں کیتا ارقام حمزہ دے اسلام دا پڑھیں احوال تمام
عطا ابن یسار تھیں ایہہ روایت جان اوہ روایت عبد تھیں کردے ہین بیان
عبد اللہ دا پت ایہہ جو ہے بن مسعود اوپر انہاں ساریاں رب ہووے خوشنود
سائیں خدمت نبیؐ دی کہندا ابن مسعود مکیوں باہر سی گیا اوسدم نیک وجود
ڈٹھے مشرک جمع سن پاس پہاڑ صفا ولید مغیرہ پاس بت پوجن سب اوس جا
پاس اوہناں دے جائیکے کہیا نبیؐ سنا اے گروہ قریش دے پوجو اک خدا

یَا مَعْشَرَ الْقُرَیْشِ قُوْلُوْا لَا اِلٰہَ اِلَّا اللہُ ط

ابوجہل نوں آکھدا تاں مردود ولید کی صلاح تیں بوالحکم وچہ اس بات پلید
محمدؐ نوں جے ایس جا کراں خوار خجل ابوجہل نے آکھیا دیر نہ کر اک پل
قسم تینوں جو نبیؐ نوں شرمندہ توں کر اوٹھیا اوہ پلید تاں بت گردن تے دھر
پاس نبیؐ دے آئیکے کہندا اتا شیطان توں ہی کہیں محمدؐ میرا رب رحمان
شا رگ توں نزدیک تر حضرت کہیا ہاں پاک نبیؐ دی بات سن کہے پلید اوہ تاں
دیکھیں میری گردنے بیٹھا میرا رب توں بھی اپنا رب وس تاں اوہ دیکھن سب
سی دل ساری قوم دا نور عقل تھیں دور سمجھ نہ آوے اوہناں دی حقایق ایس امور
کجھ نہ حضرت اوہناں نوں تا موڑ جواب پھر اوہ طرفے بت دی کردے موںہہ شتاب
سجدہ کرکے بت نوں کہندے سب مردود سید مولا ساندے اے ساڈے معبود
ساڈا اہے ایہہ مدعا ساڈی مدد کر قتل محمدؐ نوں کراں مٹ جاوی سب شر
تاں وچوں اس بت دے آئی جلد آواز وچہ مذمت مصطفےٰ سندے سب ناساز
کتنے بیت اس بت دے موںہوں ہوئے عیان اول اوسدا بیت ایہہ سن مومن اخوان

قَبَّحَ اللہُ ابْنَیْ کَعْبِ بْنِ فِھْرٍ مَا اَضَلَّ الْعُقُوْلَ وَالْاَحْلَامِ
تباہ کرے اللہ اے کعب بیٹے فہر کے جیسا گمراہ کیا ہے عقلوں اور جاننے والوں کو

مذمت دین اسلام دی وچہ انہاں اظہار
اوپر قتل حضور دے سی ترغیب کفار

کہندا ابن مسعود ایہہ راضی ہووس خدا
بیت سُنے جان مصطفٰے مڑوا اولیں تا

مین بھی پچھے آپ دے مڑیا کران سوال
بُت بولن وا یا نبیؐ کی ہے بھید محال

فرمایا شیطان ہے بیٹھ بتان وچہ وڑ
اوپر قتل انبیا دے دے ترغیب مقر

کوئی شیطان اس امر تے کردا نہین قیام
لعنت اوپر انبیا کرے نہ بدانجام

مگر ہلاک ہے ہووندا جلدی نال بذات
کہندا ابن مسعود ہے گذری دو ترن رات

پاس نبیؐ دے سان بیٹھے غیبون اک سلام
کہندا پاک رسولؐ نون سُندے اسین تمام

ایپر نظر نہ آیا کہے جواب نبیؐ
پوچھیا اہل اسمان ہین یا ہین قوم جنی

کہندا قوم جنات تہین پچھیا آئیو کیون
کہندا ابن العم تہین مین اج سُنیاں ایون

مشغر نامی جن نے وڑ وچہ بت ملعون
نسبت تیری یا نبیؐ آکھے سخن زبون

تون ہویا غمناک ہین آیا وچہ حضور
لیسان بدلہ اوستہین کیتا قتل ضرور

ملیا کوہ صفا تے میںون اوہ مردار
اک ضرب تہین اوسنون بھیج دتا وچہ نار

شرارت اوس شریر تہین مومن لئے بچا
ہُن ایہہ میری عرض ہے سُن اے نبیؐ خدا

فجرے کوہ صفا پر لیا تشریف قبول
پوجن گے اوس بُت نون جان اوہ رل مجہول

مین وڑ وچہ اوس بُت دے اوسدی نال زبان
مدح تیری تے دین دی کرسان سخن عیان

دشمن میری بات سن ہوون گے غمناک
دوست اندر دوستی ہوونگے چالاک

آنحضرتؐ نے پوچھیا کی ہے تیرا نام
کہندا سمح نام مین کہے علیہ السلام

بہتر رکھان نام تین جیکر چاہین تون
کہندا بہتر یا نبیؐ جو فرماوین تون

سرور عالمؐ آکھیا عبداللہ تیرا نام
رکھیا بہتر جان کے اندر نام تمام

ہو خوشحال رسولؐ تہین مڑیا نیک صفات
کہندا ابن مسعود اوہ گذری لمین رات

کیون جو آہے منتظر وعدہ اوسدے نال
کل مشغر دی بات دا بدلہ ہوگ کمال

فجر ہوئی تے جاوندے نال رسول خدا — اوپر کوہ صفا تے مشرک ڈٹھے جا

وچہ پرستش بت دے سارے سن مشغول — جا کلمہ توحید دا دسیا پاک رسول

اوہ نہایت انکار تہین سجدہ کرن تمام — اگے وانگون کردے ہے با دستور قیام

اگے بت پلید دے کہول اوہناں زبان — دین سنے پاک رسول دا کرو خلاف عیان

سمجھ مومن بولیا جن اوتوین ناگاہ — عبد اللہ جس دا نام سی رکھیا نبی الہ

پیٹ وچون اوس بت دے بولیا با تدبیر — نعت جناب رسول دی وصف دینی تقریر

سندی اندر نظم اوس پڑھے آہے ابیات — اول او سدا بیت ایہہ سنتون نیک صفات

انا عبد اللہ ابن الہیعرا — انا قتلت ذا الفخر وسطرا

بہمتہ فضرب سیف منکرا — اری الصفا بلا عتی واستکبرا

وخالف الحق ورام المنکرا — بشتمۃ نبی المطہرا

پت ہاں ہیعرا جن وا عبد اللہ میرا نام — مین ہی کیتا قتل ہے مشغر بد انجام

کیتی اوس پلیدنے ہجو جناب رسول — اوس سرکش نون تیغ تہین کیتا مین مقتول

مخالف ہویا حق دا تابع منکر ہو — پاک نبی دے حق وچہ ہویا اوہ بد گو

جدون زبان اوس بت تہین نعت جناب رسول — سُندے سارے مشرکین خفا ہوکے مجہول

ترت زمین تے سُٹدے ٹٹدا بت فی الحال — کردے تان اس امر دی نسبت جادو نال

آنحضرت دی طرف ہو لگے دین ایذا — کرن اہانت نبی دی رلکے اوہ جفا

نہایت جہل کمال تہین ابوجہل مردود — اوہ طایفہ بے دین سب منکر اہل جحود

سنے بان پلید تہین گالین تے دشنام — سید جن انسان نون دیون بد انجام

اک گروہ کمینیان جیون ملعون عدی — بیٹا جو حمراء دا شقی اہل بدی

نال لے بت وحید دا لعنت اوہناں خدا — مارن پاک رسول نون لگے اہل جفا

مونہہ مبارک آپ دا کیتا خون آلود — کیتا گرد آلود سب اوہ بدن محمود

آنحضرت دی ذات پر لکھ درود سدا | موجب حکم اس امر دے کرن نہ چون و چرا

وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُوْنَ قَالُوْا سَلَامًا ۝ ترجمہ اور جس وقت مخاطب ہووین جاہلوں سے کہتے ہین سلام۔

رب دے حکم صبر نون پایا ہتھہ کمال | پایا دکھ کمال پر کیتا نان خیال
ایہو پاک زبان تہین کردے سن منقول | اے گروہ قریش دے مین ہان نبی رسول

یَا مَعَاشِرَ الْقُرَیْشِ لِمَ تَضْرِبُوْنَنِیْ فَاِنِّیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَیْکُمْ ۝

اے گروہ قریش کیون مارتے ہو مجھکو پس بیشک مین اللہ کا بھیجا ہوا رسول تمہارے طرف آیا ہون

اے گروہ قریش دے مارو نا ہین مول | مینون بھیجیا تسان ول کرکے حق رسول
دلائل نبوت وچہ ہے جو اک جاہل پیر | عاصا ہتھہ وچہ تو کدار کرداقصد شریر
ماران شکم حضور دے جو سرور انبیا | خشک اولوین ہتھہ او سدا کیتا پاک خدا
لیندا او سدے شرتہین آپ خدا بچا | القصہ جان مصطفےٰ پایا سخت ایذا۔
گوشہ مسجد حرم وچہ باخاطر غمگین | سر نیوان کر بیٹھدا بہت ملول حزین
خدیجۃ الکبریٰ نون معلم ہویا جان حال | سر اوپر ہتھہ ماروی نکلی نال ملال
روندی کر فریاد سی پچھدی حال نبیؐ | کہندی کتھے ہے گیا اوہ محبوب ربی
کس تہین اپنے یار دا پچھان پتہ نشان | ہوئی جان جدا مین تن رہیا بے جان
بی بی پاک رسول نون دیکھے بعد از ان | مونہہ زخمی دے گردو سر اندر حال حیران
مونہہ سر پاک رسول تہین پونچی گرد غبار | نالے آہی درد تہین کردی ایہہ گفتار

حَبِیْبِیْ مُحَمَّدٌ ضَرَبُوْکَ حَبِیْبِیْ مُحَمَّدٌ وَ مَعَکَ وَ اَنْکَرُوْا مَعْرِفَتَکَ حَبِیْبِیْ مُحَمَّدٌ لَا یَعْلَمُوْنَ اَنَّکَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

اے میرے پیارے محمد لوگ تجھکو مارتے ہین اے میرے پیارے محمد لوگ تجھہ سے عداوت کرتے ہین اور تیری جان پہچان سے منکر ہوتے ہین اے میرے پیارے محمد وہ جانتے نہین کہ بیشک تو اللہ کی طرف سے رسول اللہ کا

حمزہ پاک رسول دا چاچا نیک لقا | او سدن کرن شکار نون گیا آہا صحرا
اتفاقاً اک ہرن نون لگا کرن شکار | مارن لگا تیر جان کیتی ہرن پکار

تَرْمِیْ بِالسَّهْمِ اِلَیَّ کَلَّا تَرْمِیْ اِلٰی قَاتِلِ ابْنِ اَخِیْکَ لَوْ رَمَیْتَ هٰذَا السَّهْمَ اِلٰی قَاتِلِ ابْنِ اَخِیْکَ لَکَانَ خَیْرًا

ماریں میںوں تیر توں اے حمزہ مقبول ۔ قاتل ابن اخی نوں کیوں ناں ماریں مول
تیرے بھرا دے پت نوں دتا جس آزار ۔ ماریں جیکر تیر اوس ہووے بہتر کار
سنکے بات اس ہرن دی ہو جاندا حیران ۔ آیا گھر دے وچ تاں بی بی کرے بیان
قصہ سارا مشرکاں دتا سب سنا ر ۔ سرور جن انسان نوں دتا جویں ایذا
جو کجھ اکھیں دیکھیا بی بی کہے تمام ۔ حمزہ اگے لیا دھرے نالے خوان طعام
حضرت دا احوال جو ڈٹھا اکھیں نال ۔ ضبط نہ ہویا روپئی دیکھے حمزہ حال
عورت کولوں پچھدا کیوں روویں کی بات ۔ بی بی کہندی قسم ہے میںوں عزالات
ہوندا خاص یتیم ہی جے احمد مقبول ۔ حسب نسب اوسدا ظاہر ہوندا مول
یا کوئی ہو ضعیف ہی ہوندا غیر انسان ۔ ہرگز ظلم نہ ہوندا اوسپر ایسا جان
جہیا بھتیجے پر تیرے ہویا ظلم فتور ۔ ایہہ تے تیریاں اکھیاں داسی روشن نور
حمزہ سن اس بات نوں کہندا غصہ نال ۔ وائے محمد نال ہے کی کجھ گذریا حال
جو کجھ اکھیاں دیکھیا بی بی کرے عیان ۔ ابوطالب سی کس جا حمزہ پوچھے تاں
کہندی دیکھن مال نوں گیا آ ناصحرا ۔ چار پلائے جو اپنے اوسنوں خبر نہ کا
ابولہب سی کس جا پچھے پھیر بیان ۔ کہندی جاہل سخت دل اوہ بیخوف شیطان
باری اندر بیٹھکے کردا ایہہ ندا ۔ اس ساحر کذاب نوں جانوں دیہو گوا
حمزہ کہیا عباس بھی ناں ہیسی اس جا ۔ کہندی گردے شمع دے جیوں پروانہ سا
رحم کروسی آکھدا اے سب قوم بیداد ۔ خویش قریب پیوند خود نالے ہے اولاد
پیش نہیں سی جاوندی بدبختاں دینا ل ۔ روندا زار و زار سی حمزہ سن احوال
کہندا ہویا حرام ہے میںوں آب طعام ۔ بدلہ لاں نہ جد تلک پاسوں بدانجام
میرے بھتیجے خاص نوں دتا جس آزار ۔ بدلہ لیساں اوستوں ٹلاں نہیں زنہار
حمزہ تن دن رات تک کہادا ناہ طعام ۔ اک روایت اس طرح راوی تہیں ارتام

عبداللہ جدعان دی لونڈی ایہہ خبر — حمزہ تائین سی دسی سن لے نیک سیر
بدلہ لین اس قوم تھین کیتا اس طیار — آخر پہنے زرہ نون لٹکا وسے تلوار
گھوڑے پر اسوار ہو لیندا ہتھہ کمان — ہویا گروہ شریر ول طرف صفا روان
اکٹھے مشرک اوس جا ہوئے سن مردار — حمزہ تائین دیکھہ وسے باہتھیار سوار
آپس اندر آکھہ وسے سارے بے انصاف — نال ساڈے جے مرحبا کہکے کرگ طواف
جانان گے تان اوسدی ساڈے نال رضا — جے اوہ طرف طواف گاہ سدہا گیا سدہا
بھتیجے خاطر غضب ہے جانان اسین تمام — لفظ آہا ایہہ مرحبا اونہان جگہہ سلام
تان پھر ڈٹھا اونہان نے حمزہ دا احوال — ہرگز اونہان طرف کجھہ کیتا نہین خیال
نال غصے وسے آکھدا اونہان پاس کھلو — اسے لوکہ بے انصاف سب جلدی نال کہو
بھتیجے میرے نال کس کیتا ظلم زبون — اونہان وچون بولدا ابوجہل ملعون
مین محمد پاک نون دتا ہے ایذا — حمزہ کہیا کس وجہ وس لے بات جفا
کیون فرزند عزیز نال ہویا پسند گزند — عزا تے ہور لات دی مینون ہے سوگند
حاضر ہوندا جے کدی مین اوس ویلے نال — سبھنان نون اس تیغ تھین کردا پکڑ حلال
گھوڑے اوتون اوترے غصہ نال جوان — اوپر سر بوجہل دے مارے ضرب کمان
زخم ہویا ست جگہہ تے سر اوپر ملعون — نال بڑی شرمندگی کہندا ایہہ مطعون

ذَرُوْا يَا اَبَا عُمَارَةَ فَاِنِّيْ شَتَمْتُ ابْنَ اَخِيْكَ

ابا عمارہ چھڈ مینون مار نہین زنہار — بھتیجے تیرے نون کدہی مین اک گال خوار
چھڈے اوس ملعون نون منگکے ایہہ کلام — تان پھر طلب رسولؐ دی کردا وچہ حرم
اک گوشہ وچہ ویکھیا بیٹھا پاک رسولؐ — مونہہ کر کعبہ پاک ول ہو کے بہت ملول
کہے سلام علیک آ خدمت وچہ رسولؐ — آنحضرتؐ نے مطلقاً نظر نہ کیتی مول
دوجی نوبت پھر کہے سلام اے ابن اخی — آنحضرتؐ نے اس دفعہ اوس ول ڈٹھا سی

حمزہ تائین دیکھ کے روپئے کیبار
کیہا بکیس دا نہین کوئی خویش تبار

نان چاچا نان باپ مان بھائی مددگار
نان وزیر نصیر کو نان کوئی غمخوار

نان صاحب سہرا رکو نان کوئی ہمدم
میرا او جہان وسے نان کوئی محرم

حال میرے دا کسی نون ہرگز ناہین غم
جران ولیسے زخم نون کون رکھے مرہم

قصہ غصہ جو میرا ہے گا دلدے نال
کسنون آکھان ہے نہین کوئی محرم حال

حمزہ کیہا قسم ہے مینون لات عزا
تیری مدد واسطے آیا ہان اس جا

آنحضرتؐ فرمایا اے چاچا خوش نام
مینون قسم خدا جو خالق خلق تمام

مینون جس نے بھیجیا خلقت ول رسولؐ
میرے دشمن سب جے کردیوین مقتول

بے ادبانہ خون تہین جے گھوڑی دے پا
کرین آلودہ نان دیوے ہرگز اجر خدا

اللہ دی درگاہ تہین کجھ نہ ہووے حصول
کلمہ پاک زبان تہین جدتک کہین قبول

کرین نہین تصدیق جے نال رسالت مین
اللہ دی درگاہ تہین کجھ نہ حاصل تین

حمزہ کیہا خاطرے تیری لخت جگر
ابوجہل مردود دا توڑ آیا ہان سر

وست تعدی سرکشان بند کیتا اس حال
ہن گستاخی کرن دی اوہنان نہین مجال

فرمایا پاک رسولؐ نے اے عم نیک نہاد
جے خلعت ایمان دا پہنے ہووان شاد

مینون بدلہ لین تہین زیادہ خوشی ایمان
حمزہ کیہا قریش تہین سنیان ایہہ بیان

ترسے پاس کلام اک بڑی حلاوت دار
ٹنکے خلقت جس نون تیری ہووی شکار

کس تہین اوہ کلام نون سکھی کرین بیان
آنحضرتؐ فرمایا اوہ کلام رحمان

حمزہ کہیا کلام اوہ مینون کجھ سنا
سورۂ مومن شروع تان کرے رسولؐ خدا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ. حٰمٓ. تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيْدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اِلَيْهِ الْمَصِيْرُ

اللہ دی درگاہ تہین اوتری ایہہ کتاب
ہے عزیز علیم جو عالیقدر جناب

بخشنہار گناہ دا توبہ کرے قبول ۔ اوسدا سخت عذاب اوہ منعم ہے ہر سول

اکو اوہ الٰہ ہے ہور معبود نہ کو ۔ طرف اوسی دی جاوسن سبھا ایہو ہو

حمزہ کہیا یا نبیؐ ہوندا ہے معلوم ۔ ایس کلام مجید تہیں جو رب حی قیوم

بخشنہار گناہ ہے حضرت کہیا تاں ۔ حمزہ کہیا ہور پڑھ حضرت پڑھدے تاں

سورت طٰہٰ شروع کرتاں آیا اس جا ۔ ہے کلام خدائیدا وچہ سورت طٰہٰ

لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرٰى

یعنی جو اسمان وچہ جو کجھ وچہ زمین ۔ جو وچہ انہاں دوہاں دے سب دا رب مبین

جو کجھ تحت ثرا ے وچہ سب دا رب مختار ۔ حمزہ کہیا اساندا بت ہے ڈیڈھ ہزار

کعبہ اندر رکھیا ن سو سٹھ ۳۶۰ سوار ۔ باقی مکہ شہر وچہ ہر ہر جگہ شمار

حکم اوہناں دا سول تاں اک گھٹا جاری ہو ۔ توں آکھیں اک رب ہے دوجا ناہیں کو

وچہ اسمان زمین دے رب دا حکم روان ۔ خواجہ عالم آکھیا ہے بیشک عیان

بلکہ اس تہیں وده ہے جاری حکم خدا ۔ حمزہ کہیا اج رات سوچیاں گھر وچہ جا

آکے کل حضور وچہ لیا آواں گا ایمان ۔ ایہہ گل آکھ رسولؐ نوں گھر وَل ہویا روان

دلداری یار حبیب دی کارن رب رحیم ۔ چار فرشتے بھیجدا پاس رسول کریمؐ

ملک پہاڑاں اک تے موکل اک دریا ۔ فرشتہ سوم آفتاب دا چوتھا مالک وا

خدمت وچہ رسولؐ دے جاواں ایہہ چہار ۔ حکم جناب رسولؐ تہیں کرن نہیں انکار

جاں وچہ خدمت مصطفٰے حاضر ہوئے چہار ۔ حال حقیقت اوہناں دی پچھے شاہ ابرار

اک نے کیتی عرض تاں سن اے فخر بشر ۔ دریاواں تے مامور ہاں رب دے نال امر

امر کریں تے لے آواں سب دریاواں آب ۔ نوحؑ دا جویں طوفان سی ہوون سب غرقاب

تا اس سرکش قوم تہیں بچے نہ کوئی غبی ۔ سن ایہہ بات لاحول تاں پڑھدا پاک نبیؐ

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ

پھر دوجے تھیں پچھیا کون فرشتہ تون ۔ قدرت قوت کیا تینون دتی رب بیچون
عرض کیتی اوس یا نبیؐ ہان موکل باد ۔ حکم کرین تان واتھین ہووَن ایہہ برباد
قوم جوہین سی عاد دی اوڈی اوپر وا ۔ اس بدبخت گروہ تھین تینون لوان بچا
سن حضرت فرماوندے پھیر اونین لاحول ۔ پچھن تیجے ملک تھین تون کیسا کہہ قول
مین موکل آفتاب ہان کروا ملک بیان ۔ حکم کرین کوہ اُحد تے سورج چمکے آن
مغز سران کفار دے آون اندر جوش ۔ وچ ہلاکت مبتلا ہوون چھڈن ہوش
تون انہاندے شہر تھین ہووین وچہ امان ۔ سن لاحول زبان تھین پڑھے حبیب رحمان
پچھن چوتھے ملک نون کی ہی تیرا حال ۔ عرض کیتی اوس یا نبیؐ مین ہان ملک جبال کوہ
حکم کرین چالے آوان مین کوہ ابوقبیس ۔ سٹان اوپر مکیان سارے جاون پیس
شہر انہان تھین یا نبیؐ تینون لوان بچا ۔ پڑھ لاحول زبان تھین کہندے نبیؐ خدا
اے فرشتیو رب دیو تسانون پاس آن ۔ پاس سیکر ہی بھیجیا من نون فرمان
عرض کیتی اونہان یا نبیؐ لیا وان حکم بجا ۔ تان حضرت فرمایا مین ہن کران دعا
میری نال دعا دے آمین کرو بیان ۔ سبھنان کہیا ہر طرح تابع ہان فرمان
دست مبارک اپنے پیغمبر لیے تان ۔ چک کے طرف آسمان دی کہندے اے رحمان
سارے قسم عذاب دی ساتون لئین اوٹھا ۔ نالے میری قوم نون سدھا راہ دکھا
میتون تھین پچھاندی میری قوم بیدین ۔ فرشتے موجب حکم دے کہندے سن آمین
پھر کہندے ہو آفرین تیسنون نبیؐ خدا ۔ اللہ دیوے آپ نون ہر دم خیر جزا
ساتون آہا بھیجیا نبیان پاس قہار ۔ جیدم ہوندے مضطرب پاسون قوم بیزار
لعنت کردے قوم نون منگدے ہے عذاب ۔ تون ہدایت قوم نون منگیا راہ صواب
آنحضرتؐ فرمایا اے ملائک رب ۔ میتون رحمت عالمین کیتا کارن سب
نہ اس خاطر جو ہووان مین سبب عذاب ۔ ایہہ سن رخصت ہوندے اونین ملک وہاب

حمزہ دے ایمان وِل آنحضرت دا دمیان ... سی متعلق اوس رات کرن دعا بیان

اَللّٰھُمَّ قَرِّ عَیْنِیْ بِاِسْلَامِ عَمِّیْ حَمْزَۃَ

اے سامع دعوات دے اللہ اکبر ... حمزہ دے اسلام تہیں اکھیاں روشن کر
کہندا ابن مسعودؓ ہے حمزہ وچہ اُس رات ... چاچیؓ نوبت آیا مڑ مڑ نیک صفات
اظہار محبت شوق دا کردا حضرت نال ... صبح ہوئی پھر آوندا خدمت نبیؐ کمال
حمزہ اوپر آپ دی جیدم پئی نظر ... فرمایا چاچا رات دا وعدہ پورا کر
کہندا ایا کراں گا اسے پر اوہ کلام ... کل سُنائی پھر سُنا پڑھدا خیر انام

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَلرَّحْمٰنُ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَّمَہُ الْبَیَانَ اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ وَّالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ یَسْجُدَانِ

جان اسجاتے پہونچیا پڑھدا نبیؐ خدا ... حمزہ کہیا بس ہے اے فرزند بھرا
مینوں میری عقل ایہہ دسے خوب نشان ... پتھر رکھ مخلوق نوں سجدہ کردی نان
دیاں گواہی ناں کوئی باجھوں رب معبود ... توں ہیں بندہ اوسدا اتے نبیؐ خوشنود
حضرت حمزہؓ ہویا داخل وچہ اسلام ... تقویت اسلام نوں ہوئی وچہ اس کام
ہوئی شکست قریش نوں ہور روایت سن ... مستقصیٰ دا قول ہے لکھیا ایہہ سخن
حمزہؓ اول نبیؐ تے لیایا سی اسلام ... پچھوں پاس قریش دے لین گیا انتقام
ست جگہ تہیں توڑیا تا سر اوس ملعون ... سر تہیں اوس پلید دے جاری ہویا خون
مجلس وچوں اکنے کیتا اوٹھ بیان ... ابا عمارہ صبر کر غصہ ہے اس آن
پشیانی پھر عاقبت آوے ناہیں کم ... حمزہؓ کہیا ہیں دیاں گواہی ایہہ اسدم
جاناں ہور معبود ناں اللہ باجھوں مول ... محمدؐ بندہ رب دا نالے اوس رسول
میں اس ملت دین تہیں ہٹاں نہ کس سبب ... طاقت جے ہے تساں وچہ آ ہٹاؤ سب
ہو گئے غمناک تاں سن ایہہ بات کفار ... ہٹ دی اہل اسلام دے دیوں توں آزار

مسلماناں نوں سی دیندے اگے دکھ تمام
بدلے لے نہ سکدے ناہیں اہل اسلام

روایت جس دن ہویا حمزہؓ مسلمان
ہویا اوسے روز سے واقعہ ایہہ عیان

ہوئی یار رسول دی اونتالی تعداد
ابوبکرؓ تاں آکھہ دا خدمت فخر عباد

پوشیدہ کیوں رہیئے یا حضرت اسلام
ظاہر کریئے دین نوں کہے علیہ السلام

اجے اساڈے وچہ ناں قوت ہے اظہار
کیتا بہت مبالغہ ابابکرؓ اس کار

گھر تھیں باہر آوندے نال نبیؐ نوں لے
بہندے مسجد حرم وچہ آسارے خوش ہوئے

پڑھدا خطبہ اوٹھ کے ابابکرؓ صدیق
اول ایہہ اسلام وچہ خطبہ جاں تحقیق

اوس خطبہ وچہ سی کیتی دعوت دین اسلام
برا لگا سی مشرکاں ابابکرؓ دا کام

نال غصے دے اوہدی ایہہ سب قوم جفا
ابابکرؓ نوں پکڑ کے دیندے سخت ایذا

عتبہ ابن ربیعہ پر لعنت رب ثقلین
مارے موہنہ صدیقؓ پر ایس قدر نعلین

بینی اتے رخسار دا فرق نہ ہووے عیان
چھڈیا بنی تیم نے ابابکرؓ نوں آن

کپڑے وچہ لپیٹ کے لیگئے بنی تیم
قریب ہلاکت ہویا یار رسول کریمؐ

اوس دن تیکر رات دے رہیا بیہوش ناتان
اول کیتا سخن ایہہ ہوش آئی اس جان

حال جناب رسولؐ دا کہیا دستو یار
اوہ گل موہنہ وچہ رکھدے سن ایہہ سخن حضار

ویکھو خاطر نبیؐ دی کجھ ہویا ایذا
اجے بھی پاک رسولؐ دا نام نہ دلوں بھلا

ماں حضرت صدیقؓ دی ام الخیر نام
لیائی پاس صدیقؓ دے کر طیار طعام

ابابکرؓ فرمایا جد تک حال رسولؐ
ہووے نہیں معلوم جے کھاواں ناہیں مول

منت زاری کر رہی ہر چند اوسدی ماں
کھانے وچہ صدیقؓ نے ہتھہ پایا سی ناں

بھیجے ام جمیل پاس تاں پھر اپنی ماں
بیٹی عمر خطاب دی سی ایہہ نیک نشان

تاں احوال رسولؐ دا اوستھیں پچھے جا
کہندی ام جمیل تاں خوفوں اہل جفا

مینوں ہرگز کسی دی ناہیں ذرا شناس
جیکر چاہیں ہیں چلاں ابابکرؓ دے پاس

ہمراہ ام الخیر دے آئی ام جمیل   ابابکرؓ نون ویکھیا زخمی حال ذلیل
کہندی کیتا ظالمان تیرا مندا حال   ہون خراب ایہہ حشر نون بابت بداعمال
پچھدا پاک رسولؐ دا کی ہے دسّین حال   صحیح سلامت آکھدی گھر ارقم فی الحال
ابوبکرؓ نے آکھیا نذر کیتی مین سی   جد تک ویکھان نان نبیؐ کھاوان نہیں کوئی
اوسدن کیتا صبر اوس تان آئی اوہ رات   خالی رستہ ہویا تان اوہ نیک صفات
چک اوہ دو عورتان لیائیان پاس نبیؐ   بغلین لے صدیقؓ نون چمدا نبیؐ تہی
متابعت پاک رسولؐ تہین سارے اہل اسلام   چمدے جوڑ صدیقؓ دی روندے یار تمام
عرض کیتی صدیق نے اے رسولؐ غفار   کوئی زحمت نہین مین مگر ایہہ زخم اظہار
ماریا اوپر موہنہ دے جو عتبہ مردود   ہن ایہہ میری مان ہے پاس تیرے موجود
کرے ہدایت رب ایس تون ہن کرین دعا   سدّین ول اسلام دی حضرت اوسنون تا
مومن مان صدیق دی ہوئی اوس مقام   اک مہینہ مصطفےٰ اوس گھر رہیا قیام
اونتالی تعداد سی تا اصحاب کمال   اک روائیت وچہ ہے اوسیدن دا حال
ابابکر صدیقؓ نے جان دکھ پایا سی   اوسے دن اسلام وچہ حمزہؓ آیا سی
کیتا اس نقصان دا حمزہؓ آ کمال   حمزہؓ دے ایمان تہین مومن ہوئے نہال

واقعہ دیگر از وقایع سال ششم بعثت ایمان امیر المومنین عمر خطاب رضی اللہ عنہ

حضرت عمرؓ خطاب دی کجھہ حالت ایمان   وچہ ضمیمہ لکھیا پہلی جلد بیان
ایپر اوہ سی مختصر ہن سن با تفصیل   باقی قصہ جو رہیا وچون ذکر جمیل
ڈٹھا پاک رسولؐ نے اکدن ایسا حال   بیٹھا عمرؓ خطاب سی ابوجہل دے نال
اوسدن لئے اوس رات وچہ اللہ دا مقبول   اندر ایس دعا دے رہیا سی مشغول

اَللّٰھُمَّ اَعِزَّ ھٰذَا الدِّیْنَ بِعُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ اَوْ بِاَبِیْ جَھْلِ بْنِ ھِشَامٍ ؕ

نصرت وہ اس دین نون اہو رب جل جلال
ایمان عمرؓ خطاب یا ابوجہل دی نال

حق وچہ عمرؓ خطاب دے ہوئی دعا قبول
پا ہدایت رب تہین ہو گیا مقبول

جان ایہہ آیت اوتری طرفون رب قہار
مشرک تے بت ہونگے حشر اندر فی النار

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

بیشک تم اور جن کو تم اللہ کے سواے پوجتے ہو بالن ہین دوزخ کے تم اوس مین داخل ہوگے۔

ابوجہل نے اپنی سدی قوم تمام
کہے تساندے دین نون نبیؐ دیوی دشنام

باپ دادے جو تساندے موٹھ باجھہ ایمان
اوہناندا ہے وسدا دوزخ وچہ مکان

حق معبودان اساندے بھی آبا اجداد
سندے ہوہے آکھہ داکی کجھہ فخر عباد

غیرت تے ہور مردمی تہین ہے بہت بعید
کن نیوین کر اوس تہین سُننے سخن شدید

جو کوئی وچون تساندے قتل کرے اُس جا
سو شتر اوس سرخ مو ہزار اوقیہ بیضا

ہوندا وچہ تعداد دے درم جو چہل ہزار
دیوان مین انعام اوس گِن کے بے تکرار

ہویا عمر خطاب تان بہر اس کار طیار
نال ضمانت ہبل دے پکا کر اقرار

گل وچہ پا شمشیر نون کارن قتل نبیؐ
عزا تے ہور لات دی کہا کے قسم قوی

مڑان نہ ایس ارادیون بیٹھان ناہین ہول
جدتک کر کے قتل نان لیاوان سیس رسولؐ

اللہ جل جلال بہی کہا دے قسم مقر
بیٹھن دیان نہ ہرگزان جدتک تیرا سر

وچہ صدیق مقربان لیاوان نان دریغ
قتل محمد واسطے اے عمر تون تیغ

لٹکائی گل نے وچہ تون جو ہیگی اسدم
طوق شوق داکران گا وچہ گردن بے غم

عشق محمد دا مزہ کرسی جان شیرین
اے عمر تون یاد رکھہ مینون قسم برین

اک ہزار تے چار سو شہر اوپر ہوچار
زیور پہنن دین دا نال تیری تلوار

ملک روم فرسنگ جس دوسو اک ہزار
مسخر تیرا کرانگا تے فرمابنردار

ایہہ عمامہ برا جو بدہا ہے سرپر
ایہہ قبا دیبا دی جو پہنی وچہ بر

کوئی مہم نہ ایتھین ہوگ آسان دلیر ۔ مگر جو اوہ اک گودڑی ہوگ ستاران سیر
دوکان بزازان عشق وچہ تقدیری سلطان ۔ خلعت تیری خاطرے کیتا ہی سامان
تون بہانوین بیو ظلم دا ایچین پیا سنگ ۔ ساڈی طرفون صلح ہے تیری طرفون جنگ
بدہی خاطر دشمنی ظاہر وچہ کمر ۔ مہمانی ساڈی دی نہین تینوں کوئی خبر
ہووین ساڈے دام تون کدی خلاص نہین ۔ گردن تیری پیا ہے رستا جبل متین
اس حالت تہین چلیا جان اوہ عالیجاہ ۔ بنی زہرہ دا مرد اک ملیا اندر راہ
باطن مومن اوہ سی ایپر نا نہہ عیان ۔ پاسون خوف قریش دے پچھدا اوہ اُس آن
اِس حالت وچہ چلیون کتہے وس عمر ۔ قتل محمدؐ واسطے بدہی کہے کمر
اوس زہرے نے آکھیا ایس مرد دے نال ۔ کرین دلیری جیکدی پہر تیرا کی حال
ٹبر عبد المطلب بنی ہاشم دے نال ۔ کیکر کرین مقابلہ کر دا عمر مقال
میںون ہووے معلوم ایہہ مومن ہویون تون ۔ اول تیرا ایس جاکر دا مین ہان خون
زہری کہیا مین ہان وین اوپر اجداد ۔ ابراہیمؑ نے ذبیح دی رکھی دلون مراد
ایہہ گل کردے آوندے دوہوین وچہ بطح ۔ ہے سی نام مقام دا یعنی جائے ذبح
ذبح کرن دی خاطرے وچہا اوس مقام ۔ لیاندی ہوئی جمع سی اوتہے خلقت عام
وچہا حکم خداے تہین نال زبان فصیح ۔ کہندا ایہہ کلمات سی کرے بیان صریح

یَا الذَّرِیْحُ اَمْرٌ نَجِیْحٌ رَجُلٌ یَصِیْحُ بِلِسَانٍ فَصِیْحٍ یَدْعُوْکُمْ اِلٰی دِیْنٍ صَحِیْحٍ

اے لذریح ایک عجیب امر ظاہر ہوا ہے کہ ایک شخص بڑی آواز سے پکارتا ہے زبان فصیح سے تمکو بلاتا ہے سچے اچھے دین کیطرف ۱۲

بروایتی ۔ یَدْعُوْکُمْ اِلٰی شَھَادَۃِ اَنْ لَّا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰہِ

اوس وچہے نون چہڈدے سنکے ایہہ کلمات ۔ خوف پیا دل عمر دے جان ڈٹھی ایہہ بات
وارث اسماعیل آیا مڑ کعبہ وچہ چل ۔ ڈٹھی لوکی جمع پہر کرے وچہے دی گل
ابوجہل تان آکھدا ہے عجب اسرار ۔ بغیر عمر کوئی آکھدا کردا نان اعتبار

ایہہ پر میری عرض نوں کرے عمر قبول
ہور کسی نوں بات ایہہ دسیں ناہیں مول

کیہا عمر خطاب نے مینوں قسم خدا
حق باطل جو میں سُنان رکھاں نانہہ چھپا

تا رؤسا (جمع رئیس) بنی عدی دے کر دیو رل گفت
اے عمر اس بھید نوں کریں نہیں اظہار

بات اونہاں دی عمر نے کیتی ناہ دھیان
ایہہ پر طلب رسول وچہ ہویا پھیر روان

بنی خزاعہ قوم دے راہ وچہ ملدے لوک
جھگڑا سی اک اونہاں دا لیں عمر نوں روک

چلے خاطر فیصلہ بت مہم ول رل
کہندے عمر خطاب نوں نال اساڈے چل

جاندا عمر خطاب بھی رلکے اونہاں نال
اگے ہو اُس بُت دے کہندے سار حال

آہے سارے منتظر کی بُت دے جواب
پیٹ وچوں اُس بُت دے ہاتف کرے خطاب

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ذَوِي الْأَجْسَامِ
مَا أَنْتُمْ وَطَائِشُ الْأَحْلَامِ
أَعْدَلُ ذِي حُكْمٍ مِّنَ الْحُكَّامِ
أَكْرَمَهُ الرَّحْمٰنُ مَا مِنَ الْأَيَّامِ
وَالْبِرُّ وَالصِّلَةِ الْأَرْحَامِ

وَمُسْنِدُ الْحُكْمِ إِلَى الْأَصْنَامِ
هٰذَا النَّبِيُّ سَيِّدُ الْأَنَامِ
يَصْدَعُ بِالنُّوْرِ وَبِالْإِسْلَامِ
يَأْمُرُ بِالصَّلٰوةِ وَالصِّيَامِ
يَزْجُرُ النَّاسَ عَنِ الْآثَامِ

اے لوکو جو تسیں ہو سارے ذوالاجسام
لیجانیوالے فیصلہ بتاں پاس تمام

باوجود اس عقل دے تساں ہویا ہے کی
سید ایہو جہان دا ہے برحق نبیؐ

بہت عادل تے حکمتاں پاسوں سب احکام
ظاہر کردا نور ہے دستے دین اسلام

بزرگ کیتا رحمان نے اندر مخلوقات
روزے اتے نماز دی حکم کریندا بات

نیکی صلہ ارحام دا کردا ہے فرمان
برے کماں تھیں روکدا خلقت نوں ہر آن

سنے زبان اُس بُت تھیں جدا بیات عمر
بتخانہ تھیں نکل کے دل وچہ کرے فکر

کتنیاں چیزاں عجب میں ڈٹھیاں ہین لریش
بالا کار رسولؐ دے ہو توں اگے پیش

قتل کراں جا مصطفےؐ تریا جلد بینال
قبیلہ عبدالمطلب وچوں اک اس حال

رستے اندر مل پیا اوسدا نام نعیم
کدہر چلیوں یا عمر کہے محمد ول
بنی ہاشم تے جتنے عبد المطلب زاد
عمر کہیا معلوم ہے مینوں ہوندا ایوں
پہلاں تینوں قتل ہے کراں جے ہی ایہہ گل
کہیا تدوں نعیم نے سن اے عمر عیان
خاوند اوس سعید بہی مومن نیک دلیل
اول اپنے خاندان تائیں جا سنوار
سن متعجب ہوندا ایہہ گل عمر خطاب
جلد اول وچہ لکہیا ہے کجھہ ایہہ بیان
جیوں قرآن لوکایا ہی خباب اصحاب
اونہاں نے اسلام دا کیتا سی اقرار

پت عدی ابن قحّام دا کرے اداب تعظیم
قتل کراں جا اوسنوں کہندا ایہہ مشکل
ڈراونہا ندا ہے نہیں ہرگز تینوں یاد
توں بہی اوسدے دین وچہ شامل ہویا جیوں
تینوں اول مار کے جاواں احمد ول
بہین تیری جو فاطمہ ہوئی مسلمان
پت زید بن عمر دا جو ہے ابن نفیل
کر کے اونہاں درست پہر ساڈے تائیں مار
کیکر صدق اس بات دا آوے دس شتاب
جیوں گہر جا کے بہین دے سنیاں عمر قرآن
جیونکر ہویا غضب کر نرم عمر خطاب
طاہا دا تاں ابتدا دین سنا پکار

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ طٰہٰ ۔ مَاۤ اَنۡزَلۡنَا عَلَیۡکَ الۡقُرۡاٰنَ لِتَشۡقٰۤی اِلَّا تَذۡکِرَۃً لِّمَنۡ یَّخۡشٰی تَنۡزِیۡلًا
نہیں اتارا ہم نے اوپر تیرے قرآن تو کہ رنج کہینچے مگر نصیحت واسطے اوس شخص کے کہ ڈرتا ہے اتارا ہے
مِّمَّنۡ خَلَقَ الۡاَرۡضَ وَ السَّمٰوٰتِ الۡعُلٰی الرَّحۡمٰنُ عَلَی الۡعَرۡشِ اسۡتَوٰی لَہٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَ مَا فِی الۡاَرۡضِ وَ مَا بَیۡنَہُمَا وَ مَا تَحۡتَ الثَّرٰی
اس شخص کیطرف سے جسنے پیدا کیا زمین کو اور آسمان کو بلند اور رحمٰن بیچ اوپر عرش کے قرار پکڑا اوسی واسطے اوسکے ہے جو کچہہ بیچ آسمانوں کے
اور جو کچہہ بیچ زمین کے ہے اور جو کچہہ کہ درمیان اون دونوں کے اور جو کچہہ نیچے گیلی مٹی کے ۱۲

عمر دلے وچہ سوچ کے ہو جاندا حیران
کہندا اپنی بہین نوں کی تیرا مقصود
نالے تحت ثرا دے وچہ سب ہے ملک خدا
عمر کہیا بت اساں دا پنج سو اک ہزار
مینوں دیو کتاب ایہہ کراں مطالعہ تاں

جو کجھہ زمین آسمان وچہ مالک اوس رحمان
جو اسماناں زمین دے اندر ہے موجود
فاطمہ کہندی قسم رب ناہیں شک ذرا
مکیوں باہر اک ہتہہ ناں اونہاں آسیا
بہین کہیا قرآن وچہ ہے رب دا فرمان

باجھ وضو دے نا چھوُوا ایہہ کتاب مجید
وچہ نجاست شرک دی توں ہیں بہت پلید

او تھکے اول وضو کرتاں پھڑ ایہہ کتاب
او تھکے کیتا غسل تاں اونوں عمر خطاب

فاطمہ کہندی قسم رب میںنوں سوہنے اعلام
نظری آوے دل تیرے اسدم حب اسلام

اوہ صحیفہ دیوندی ہتھ عمر دے تاں
بہندا پاس سعید آ اوسدم نیک نشان

سناوے حضرت عمرؓ نوں پڑھ سورت طٰہٰ
اس آیت تے آیا پڑھدا سورت تا

لَآ اِلٰہَ اِلَّا ھُوَ لَہُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰی

ایس کلام شریف دا مزہ حلاوت پا
فصاحت بلاغت دیکھکے ہویا عمرؓ فدا

چھڈی واگ انکار دی کیتا ایہہ اقرار
کیا بزرگ خطاب ایہہ کیا سوہنی گفتار

اِنَّ ھٰذَا الرَّبَّ اَھْلٌ اَنْ نَّعْبُدَ اَشْھَدُ اَنْ لَّآ اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَاَشْھَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰہِ

بیشک یہ رب لایق ہے اسکے کہ ہم اوسکی پرستش کریں گواہی دیتا ہوں

ہے تحقیق ایہہ رب دی سچی پاک کلام
لازم ساںوں پوجنا اوہو صبح و شام

دیاں گواہی، باجھ رب ہور نکو معبود
محمد سچیا رب دا ساڈا ہے مقصود

جسدم کہی زبان تھیں ایہہ گل عمر خطاب
لکیا ہویا خبابؓ سی آیا نکل شتاب

بشارت تینوں اے عمرؓ کہندا جلدی آ
تیرے حق سی نبیؐ نے کیتی کل دعا

اثر اجابت دیکھیا سو میں اج ضرور
کہیا عمرؓ خبابؓ نوں لے چل وچہ حضور

ہو ہمراہ خبابؓ تاں لیایا وچہ جناب
اک روایت اوس رات حضرت عمرؓ خطاب

وچہ جناب خدائے دے کرے دعا فریاد
شوق دیدار محمدی دمبدم ہووے زیاد

فجر ہوئی تاں نور دا جھنڈا ہویا بلند
اوپر قصر زبرجدی سن اے دانشمند

چادر خوشی سروردی اوپر ایس بساط
بچھی آرام تمام تھیں دیکھن اہل نشاط

کہندا عمرؓ خبابؓ نوں چل جلد نال
وچہ حضور محمدی دیکھاں پاک جمال

میں بھی اوس دے دین دا ہوواں شرف پذیر
خدمتگاری میں کراں معاف ہووے تقصیر

کہیا تاں خبابؓ نے آنحضرتؐ اسدم — گھر حمزہؓ دے وچہ ہین رکھدے نیک قدم

گھر ارقم دے وچہ سن اک روایت جان — نال سعیدؓ تے عمرؓ بھی ہویا خبابؓ روان

جماعت بنی سلیم دی ملدی اندر راہ — جھگڑن سنگن فیصلہ بت پا سون گمراہ

نام آہا اوس بت دا کہندی قوم ضماد — بیٹ وچون اس بت دے کری ہاتف فریاد

ترکو الضماد واعبد و الله وحده — قبل الصلوة علی النبی محمد

قل للقبائل من سلیم کلها — هلك الضماد و عاش اهل المسجد

اردی ضماد و کان یعبد مدةً — قبل الکتاب الی النبی محمد

ان الذی ورث النبوة والهدی — بعد ابن مریم من قریش مهتدی

سیقول من عبد الضماد و شبیه — لیت الضماد و مثله لم یعبد

اصبر اباحفصٍ قلیلاً انه — یاتیك عزٌ فوق عز بنی عدی

ابشر اباحفصٍ بدینٍ صادقٍ — تهدی الیه و بالکتاب المرشد

لاتعجلن فانت ناصر دینه — حقاً یقیناً بالکتاب و بالید

پرستش چھڈ ضماد دی پوجو اک خدا — محمدؐ نبی الٰہ تے پیش درود پہونچا

کہدے بنی سلیم دی سب قوماں نوں جہب — ہویا ہلاک ضماد ہن مومن خوش ہون اب

اولٹا ہویا ضماد ہن پرستش ہوئی بڑی — پیش نزول قرآن تہین اوپر پاک نبیؐ

ہدایت نبوت دی ہوئی بیشک وارث اوہ — پچھے عیسیٰؑ نبی دے بعد قریش گروہ

جلدی کہن جو پوجیا کیوں ضماد اصنام — اے افسوس نہ پوجدے ایہہ بت بدانجام

اے عمرؓ توں صبر کر تھوڑی مدت تک — بنی عدی تے ہووسی تیری عزت پک

دین سچے دی خوشی ہو تینوں اے عمرؓ — ہدایت پائی اوس ول منیاں حق امر

تا جلدی کر دین دا توہے مددگار — حق یقین تمام تہین نال کتاب غفار

سن متعجب ہوندی ایہہ گل قوم تمام — موہنہ کرکے ول عمرؓ دے کردی ایہہ کلام

تون بھی دین محمدی کیتا ہے اختیار　　کرداعمرؓ خطاب تان اوہنان تہین گفتار
بیشک اک خدا جس دین اتے فرمان　　ہے سموات بلند تے جاری امر پچھان
زیادہ ہویا عمرؓ دا اوس جا گہہ اعتقاد　　طرف جناب رسولؐ دی ٹریا نیک نہاد
گھر ارقم ول آیا یا حمزہؓ دی وار　　چھپے ہوئے اصحاب سی پاسون خوف کفار
اوس گھر دا دربان سی اک اصحاب اوسدم　　سن سن قتل رسولؐ دی گلان سن وچہ غم
سنیان جمع کفار ہین کعبے دے در پر　　خاطر قتل رسولؐ دی بھیجیا اوہنان عمرؓ
طبل نقارہ وجدا دمبدم سنن آواز　　آ ہے خطرے خوف وچہ اوہ سب اہل نیاز
سب اصحابان جانیان ہوسان جلد شہید　　بعض اصحاب کبار جو کرن افسوس مزید
ہتھون قوم کفار دے جیکر اسین مران　　کلمہ شہادت ظاہر اکیون نان اسین ٹہان
روائیت ہے جو آوندے سارے حسرتنال　　وچہ جناب رسولؐ دے کردے عرضان حال
دیہہ اجازت یا نبیؐ سانون ہو خورسند　　گھر تون باہر ہوئیکے کلمہ پڑہان بلند
تان مجمع ملکوت دا ساڈی سُنے ندا　　ہو وان پھیر شہید سب جے خطرہ خوف مکا
آنحضرتؐ فرمایا اے گروہ مسکین　　قوی رکھو دل اپنا طرفے رب برین
جس آتش نمرود دی اوپر ابراہیمؑ　　کردتی گلزار سی قادر اوہ علیم
جادو جادوگران دا رب کیتا سی دور　　موسےؑ بن عمران تون کیتا رب مسرور
تیز چھری تہین رکھیا اسماعیلؑ بچا　　اینوین حافظ تسا ندا ہے گا پاک خدا
پھیر جناب رسولؐ نے کیتی ایہہ تقریر　　عکس اسرار خدائیدا میرے وچہ ضمیر
پیندا پردے حجاب تہین جو اک شکل مبین　　وچہ تساڈی نظر دے آوے یا نہین
اصحابان کہیا یا نبیؐ تیرا پاک ضمیر　　جام جہان نما ہے کر صورت تقریر
فرمایا میری نظر وچہ عجب آوے اک حال　　مشرق مغرب تیک ہے رچھیا ہویا جال
مرغ وحشی اک آیا میرے ہتھہ طناب　　پھڑی ہیگی اوس جال دی اکثر ملک وہاب

لیا وندے ہین اوہ مرغ نون اس پہا ہی ویل　　ہولی ہولی آوندا اوہ مرغ بھی چل
ہوندا ہے آسمان تہین ایہہ ندا پکار　　اوہ آیا اوہ آگیا ہو جاؤ ہوشیار
آیا اوہو یار جو سی میرا مطلوب　　راست ہویا کار اوہ جو آہا مرغوب
آیا وحشی جانور اندر پہا ہی چل　　اوسے طور جو ولے دے اندر آہی گل
اک روائیت اس طرح جدون جناب رسولؐ　　ڈٹھا ہوئے یار سن سب پریشان ملول
گوشہ گھر وچہ بیٹھکے لگا کرن دعا　　عمامہ سرون اوتار کے چادر گل وچہ پا
مشرق مغرب وچہ سب اے اللہ اس آن　　ایہہ اونتالیؓ آدمی پوجن تینون جان
برکت سینہ سوز جو انہان فقیر اندے　　رکھین دکھ شرار تون انہان شریر اندے
ٹولہ ایہہ ضعیف ہے اے میری غفار　　انہان وچہ سردار ہیچ کوئی مددگار
مرہم زخمان انہاندا اوہ ہووے جو آ　　آیا جبرائیلؑ تان اندر حال دعا
جناب الٰہی تہین کیتی جو اسدم فریاد　　منگیائی سردار قوم بھر دینی امداد
ہویا خطاب فرشتیان اسدم ایہہ صفا　　خانہ کعبیون لیکے گھر ارقم دے تار
صفان بناکے کھڑے ہو لوزی طباق　　کرن نظارہ اس گھڑی ساکن بلند رواق
خاطر بیوہ عورتان امت خاص حبیب　　بھیجان خدمتگار ہین اسدم اک عجیب
نہ نہ تنبو احمدیؐ دا ہو پردہ دار　　مقرر ملک اسلام دا کران سپہ لار
کھولو طرتو آکھدے اے فرشتیو　　کھولو راہ ہدائیتان بھر اوس عالیجاہ
پانی چھنکو راہ تے آوے پیا نگار　　دے خوشخبری باغ نون آوے بوبہا
یا نبیؐ اللہ بھیجیا ایہہ دیکھہ عمرؓ خطاب　　تقویت اسلام دی تا آکر ہی شتاب
اوسدے استقبال نون ہوا نبیؐ طیار　　فرمایا جبرائیلؑ نون بنیاندے سردار
لڑنے خاطر آیا یا صلح دے نال　　کہیا جبرائیلؑ نے کیا ہے نام جدال
ملک مقرب ربدے کر کر عجز ہزار　　ایہہ درخواست ہے کیتی تان مولا غفار

تا دفتر اشقیا تہین نام ان عمرؓ خطاب
کٹ کے گیتا درج ہے وچہ سعید کتاب

آہے ایسے بات وچہ تا ناگاہ عمرؓ
نال زبانی حال دے کہندا آ در پر

امید وار اک ہویا ہے حاضر دربار
تیرے باجھون اوسدا ہور نہین کوئی یار

شرمندہ تے عجز وچہ ہے گا بدکردار
کیتے کہنے اپنے تون نادم بسیار

جدا ہویا ہے یار تون نالے بے روزگار
ہن تیر اور چھڈ کے مڑے نہین زنہار

کنڈے در دی سُنی جان یاران جدون پکار
دیکھن آیا عمرؓ ہے لٹکا کے تلوار

قصد رسول کریم کر آیا ٹھیک عمرؓ
اصحابان نون پے گیا دیکھہ نہائت ڈر

حمزہؓ کہیا نان ڈرو ہے اکو انسان
شیر ہووے شمشیر نال اوسنہین کران بیان

جیکر آیا خیر تہین نال مبارک آ
قصد شرارت جے ہووی میرا ذمہ تا

جدا کران سر اوسدا لے اوسدی شمشیر
ایہہ کہہ باہر نکلے حمزہؓ مرد دلیر

کہندا اوسین اے عمرؓ کی کجھہ تسان گمان
ٹبر عبد المطلب دا ہے کجھہ دھیان

اسین اوہ ہان جو چبیئے لوہا دندان نال
خاطر ننگ ناموس دی جان نہ کران خیال

تیری جے امید ہے فتح محمدؐ پر
ایس خیال محال تون خالی کر تون سر

جان اس گفت شنید دی حضرت سُنی آواز
نکلے ذات شریف تہین باہر دیکھن ساز

دیکھن عمرؓ خطاب دے ہے موہڈے شمشیر
دست مبارک اپنے تا سردار دلیر

کمر اندر پا اوسدے گھٹ دا شاہ ابرار
کھچے بند پیوندا اوس ڈگ پیندی تلوار

ہیگی عمرؓ خطاب تہین ایہہ روائت جان
کہندا جسدم گھٹیا مینون شاہ جہان

ایسا ہویا ننگ مین مینون ہویا گمان
ہڈیان باہر گوشتون ٹٹ نکلیان ہن جان

ڈٹھی حضرت عمرؓ نے جان قوت سلطان
کلمہ اشہدا کہندا نال آواز بیان

اَشْھَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْھَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ ۵

سر نیوان کر دیوندا شرمون اوسدے حال
حضرت سینہ نال لا چمن موہنہ سر وال

نالے پاک زبان تہین کہے تکبیر پکار — سن تکبیران آکھے سب حضرت دی یار

دین مبارکبادیان کردے استقبال — خوشی اوسدے اسلام دی ہوئی بہت کمال

عرض کیتی تان عمرؓ نے اے سرور سلطان — ہن تک کتنے ہوئے ہین وہ مسلمان

فرمایا چالیؓ ہو گئے ہن ہین تیرے نال — کہیا حضرت عمرؓ نے اے رسولؐ کمال

مشرک ظاہر پوجدے عزلتے ہورلات — عبادت رب دی ہووندی ہے چھپکے ہیہات

عبادت کریئے ظاہر اسین بہی قسم خدا — ظاہر باطن رب نون کریئے یاد سدا

اوسے دن ہی نکلے اک روایت دوم — لیکے پاک رسولؐ نون دیکھے ساری قوم

سبھے طرف صدیقؓ سی حمزہؓ کہبے ول — اگے حضرت علیؓ سی جاندا باجہ خلل

اگے حضرت علیؓ دے ہویا عمرؓ روان — کر تلواران ننگیان باقی مسلمان

تردے صفان بنائیکے پچھے نبیؐ جلیل — کعبہ وچہ قریش سن وچہ دار اسماعیلؑ

اک روائیت حجر وچہ دیکہن دو رون حال — ویکہن آوسے عمرؓ بھی حضرت یاران نال

اول ولوچہ اونہاندے ہویا ایہہ خلل — شاید عمرؓ لیا آیا سبہنان بہر قتل

ناگاہ حضرت عمرؓ نے کیتی ایہہ آواز — جانن لے تے نان جاننے والا جانے راز

دار اسمٰعیل مکان ندوہ تھا نزدیک کعبہ ۱۲

مَنْ عَرَفَنِیْ فَقَدْ عَرَفَنِیْ وَمَنْ لَمْ یَعْرِفْنِیْ فَاَنَا عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ ؓ

جسنے مجھکو پہچان لیا پس پہچان لیا اور جس نے نہ پہچانا ہو پس مین عمرؓ ابن الخطاب ہون ۱۲

اے سب قوم قریش دی مین ہان عمرؓ خطاب — منون دین اسلام نون توبہ کرو شتاب

ورنہ اس تلوار تہین کردیسان مقتول — چھڈان گا نہ جیوندا کافر کوئی بہول

سنی ندا ایہہ دشمنان نٹھے اوتھہ تمام — دین کفر تہین ہو گئے نا امید انجام

کہندے ہوئیون ای عمرؓ توں بہی مسلمان — پڑھے عمرؓ اشعار ایہہ وچہ جواب اونہان

مَالِیْ اَرَاکُمْ کُلُّکُمْ قِیَامًا — اَلشَّیْخُ وَالشَّابُ وَالْغُلَامَا

قَدْ بَعَثَ اللّٰہُ لَنَا اِمَامًا — مُحَمَّدٌ قَدْ شَرَعَ الْاِسْلَامَا

فَالْیَوْمَ حَقًّا نُکَسِّرُ الْاَصْنَامَا
وَ نَتْرُکُوا اِخْوَانًا وَالْاَعْمَامَا

ہو سب میںنوں ویکھ کے چھوٹے بڑے غلام
ساڈی خاطر کر دتا ثابت دین اسلام

ہویا محمد مصطفےٰ ساڈا خاص امام
بتاں تائیں توڑ ساں چھڈ اخوان اعمام

ہوئی ایس حقیقتوں قوم ساری حیران
مارن گیا نبیؐ نوں ہویا مسلمان

کریئے کوشش اسیں بھی ہے ایہہ امر عظیم
دن دن زاید ہوندا ایہہ اسلام کریم

ایہہ اگ ہیگی پکڑدی شعلہ روز بروز
کوشش نال بجھایئے جاوے ولدا سوز

کردے حضرت عمرؓ پر تاں حملہ اکبار
عمرؓ مقابل اونہاندے ہویا پھڑ تلوار

بھجی تلواریاں تھیں کڈھی شاہ علیؓ
کافر نٹھے ویکھ کے ایہہ تلوار چلی

ڈھایا حضرت عمرؓ نے اک وڈا سردار
سینے تے چڑھ بیٹھدا کردا اوہ پکار

یارو میںنوں عمرؓ تھیں جلدی لئو بچا
حملہ کر کے عمرؓ تھیں کافر لین چھڈا

خالی ہویا کفار تھیں کعبہ دا میدان
دو رکعت نماز تاں پڑھیاں شاہ جہان

اک روایت ظہر سی پڑھی جماعت نال
ایہہ اعلام اسلام دا اول روز کمال

عرض کیتی تا عمرؓ نے اے رسولؐ خدا
داخل کعبہ ہوندا ہے تیرے دل چا

آنحضرتؐ نے اپنا کیتا شوق اظہار
ہتھ حضرتؐ دا پکڑ کے لیایا اندروار

خانہ کعبہ ویکھیا بھریا بتاں نال
عاصا کر دل اونہاندے کردا نبیؐ مقال

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوْقًا

کہندے آیا حق ہے باطل ہویا عیان
باطل سی گم ہوونے والا بیشک جان

کرے امیر المومنین بتاں نال خطاب
پڑھدا سی اس رجز نوں رحمت ہوس وہاب

یا ایہا الاصنام هذا احمد۔ هذا رسول الله حقا فاشهدو۔ ان کان للاله فاسجدو۔

اے بتو ایہہ آیا احمد نبیؐ خدا
سجدہ کرو اللہ نوں بتوں گواہ صفا

سجدے اندر جا پیئے اوہ بت سارے جان
ہویا جناب اللہ تھیں نازل ایہہ فرمان

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

کافی تینوں اے نبیؐ اللہ پاک رحمان ॥ نالے تابعدار جو مومن اھل ایمان
کہن مفسر تابیان تہین ہے عمرؓ مراد ॥ صہیبؓ ابن سنان ہے کہندا اُس نوں شاد
جو کوئی کافر اساں نوں کردا آہا زچہ ॥ طاقت بدلہ لین دی نال سی ساڈے وچہ
جان پہر وچہ اسلام دے آیا عمرؓ خطاب ॥ طاقت دتی اساں نوں پہر قادر وہاب
روایت ہے جس روز تہین عمرؓ آندا ایمان ॥ ترقی دین اسلام نے دن دن پکڑی جان
خواہی اہل اسلام نے پہیر نہ ڈٹھی کا ॥ راضی اوپر اونہاندے دائم ہووے خدا
یارب روح رسول پر بہت درود سلام ॥ آل اصحاب ازواج پر کہے سلام غلام
دوجا باب تمام ہے باامداد ربی ॥ فضل خدا تہین تیسرا لکھیا غلام نبی

باب سوم۔ وقائع سال ہشتم تا سال دہم از بعثت و درین باب چار فصل است

فصل اول۔ در غلبۂ فارسیان بر رومیان و مراہنہ ابوبکر رضی اللہ عنہ با ابی بن خلف (شرط باندھنا) و معاہدۂ قریش با یکدیگر در صدد قتل و ایذای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم درین فصل چہار واقعہ مبین گردد۔ واقعہ اول۔

اللہ کرا آساں توں حالت شاہ ابرار ॥ اندر تیجے باب دے ہووے حال اظہار
ستویں سال نبوت نوں گذریا سخت احوال ॥ یعنی خزرج اوس وچہ ہویا جنگ جدال
وچہ قصہ میلاد دے اسدا دخل نہ ہی ॥ بلکہ ایہہ تاریخ ہے پاک مدینہ دی

واقعہ دوم۔ از وقائع سال ہشتم از نبوت

مکہ اندر ہو گئی ایہہ خبر معلوم ॥ فارسیان نے پایا غلبہ اوپر روم

مشرک سن اس خبر نوں بہت ہوئی شاداب — کہن ہوئے مغلوب ہین رومی اہل کتاب
فارسی اگ پرست سن غالب ہوئے جو — اینویں دینی فوج پر مشرک غالب ہو
مومن غمگین ہوندے سُنکے ایہہ کلام — آیا جبرائیل تان لے رب دا پیغام

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ۔ الٓمّٓ۔ غُلِبَتِ الرُّوْمُ فِیْٓ اَدْنَی الْاَرْضِ وَھُمْ مِّنْۢ بَعْدِ غَلَبِھِمْ سَیَغْلِبُوْنَ فِیْ بِضْعِ سِنِیْنَ
مغلوب ہوگئے ہین رومی بیچ بہت نزدیک زمین کے یعنی حد شام کی اور وہ پیچھے مغلوب ہونے اپنے کے شتا غالب آوینگے بیچ کئی ایک برس کے

مغلوب جو رومی ہوئے ہین وچہ قریب زمین — غالب مُڑکے ہووسن اندر بضع سنین
بعد نزول اس حکم دے مومن ہوئے شاد — کفاران نوں آیا نان ہرگز اعتقاد
کہن محمدؐ دی کہی ہے گی ایہہ کلام — اسین نہ اوسدی بات نوں جانان سچ مدام
ابی بکر صدیقؓ تے رحمت ہوس خدا — ساتھ ابی بن خلف دے جو ملعون بڑا
شرط بدہی اس بات دی تا مدت ۳ سال — اک روایت چھہ برس غلبہ ہوگ کمال
فارسیان تے ہووسی غلبہ قیصر روم — لیوانگا دس اوٹھ ۱۰ مین تیتون کر معلوم
جے نان غالب ہووسن دیسان دس شتر — اصحابان اس شرط دی جبدم ہوئی خبر
کہندے بضع سنین دے اندر ہے اختلاف — عرف عرب وچہ تن ۳ سال یا نو کہندی صاف
کرن تعیین اسبات نوں نو برسان تہین کم — بنھہ لینان اس شرط نوں نہین مناسب کم
شاید رومی نان ہوون غالب پیش نو سال — اک روایت نبی نوں دسن صورت حال
فرمایا تان آپ نے کر زائد تعداد — اوتھان تے وچہ سال دے جاکی نیک نہاد
پاس ابی ملعون دے کہندا جا صدیقؓ — سال اتے ہور مال بھی کر زیادہ تحقیق
القصہ نو سال دا عرصہ ہویا قرار — لینا دینا سو شتر قول کرن اظہار
ہوئی آہی شرط ایہہ نان سی تد دن حرام — دونوین راضی ہوگئے اوپر ایس کلام
کجھہ دن بعد لعین نوں گذریا ایہہ خطر — چلا جاوے جے مکیون شاید ابو بکرؓ
پھر مین کستون لیوسان ایہہ شرطیہ مال — لیندا عبد رحمان دی ضمانت ایہہ خیال

جان سرورِ ثقلین دی ہجرت ہوئی عیان　　جنگ اُحد نوں سی چلے رلکے کافر جان

لیندا ابی بن خلف تہین ضامن عبدرحمان　　ضامن ویکے ہویا طرفے اُحد روان

ہتھوں پاک رسولؐ دے مویا ایہہ بدحال　　عبدالرحمان لیوندا ضامن پاسوں مال

پاس رسول کریمؐ دے حاضر کرے شتر　　کہیا پاک رسولؐ نے استے قبضہ کر

واقعہ سوم معاہدہ قریش بود بر قطع بنی عبدالمطلب و بنی ہاشم

ارباب سیر تواریخ پر راضی ہووے علام　　کہندے جان کفار نے ڈٹھا حال اسلام

دن دن قوت پکڑدا شان رسولؐ بلند　　حسد عداوت ہوگئی اگے تہین دوچند

ایپر آہا واسطہ ابو بکرؓ دا جو　　حمایت عبدالمطلبان ہور جوسی خوشخو

تان سی طاقت دشمنان جو کوئی ضرر پہونچا　　حمزہؓ عمرؓ جان ہوسگئے مومن مرد خدا

محکم ہویا دین تان انہان وہان نال　　اندر سارے عرب دے ہویا معلوم احوال

اک گروہ اصحاب دا حبشہ ہویا مقام　　مکہ اندر دن بدن زیادہ ہے اسلام

تان کیتا اتفاق ایہہ رلمل کے کفار　　جیونکر ہووے انہاندی یوجڑان او کہا

جیونکر ہووے نبیؐ نوں جانوں دیئے مار　　ابو طالب تے آوندے رل سارے کفار

کہن لگے بو طالبا سُن ساڈا مدعا　　دوبا تان تہین اک کر جو تیرے دل بھا

سونپ محمدؐ اسان نوں تان کریئے مقتول　　تیرے ساڈے دین دا دشمن ہے ہر سول

یا تے وچہ مخالفت ساڈی ہو طیار　　تیرا ساڈا جنگ ہو ٹلان نہین زنہار

جانی نال یقین وچ اسین نہ چھڈان ہول　　جد تک پاک رسولؐ نوں نان کریئے مقتول

یا تے ساڈے دین نوں کری نہین بدنام　　معبودان نوں اساندے نان دیوی دشنام

ایہہ گل کہکے اوتھہ کھڑے مقرر کرا ایہہ بات　　فیر کے دیئین جواب ایہہ سوچ لیئن اج رات

ابو طالب نے مصطفےٰ سدیا اپنے کول　　کہے حقیقت قوم دی آنسو روتے پھول

پہیر نصیحت نبیؐ نون کرن لگا خورسند
جیون جانے تون اپنی روک زبان کلام
موجب ایہہ فساد ہے تے باعث انکا
مین جو کجہہ ہان آکہہ دا سب ہے امر خدا
تیرے ایہہ گل ہن تہین کجہہ نہ ہے تبدیل
میری وچہ اس کار دے مدد کرین جے تون
ایہہ گل کہہ کے او تہہ کہڑا سر و نیک عمل
بہٹہلا کے پہ نبیؐ نون کہندا اے فرزند
دشمن غلبہ نان کرے جد تک میری جان
آکہے کسے بزرگ نے معنی اوس ابیات

اوپر میرے آپنے رحم کرین فرزند
معبوداں نون انہاندے ویہہ نہین دشنام
خواجہ عالم آکہہ دا سن چاچا گفتار
مین پہونچا نواں خلق جو سینوں پہنچا
خوف الہی ہور جہڑک تہین ٹلنے امر جلیل
بہتر ہے ۔ جے نان کرین کافی بے چون
ابو طالب نون ہوگئی رقت سن ایہہ گل
اوپر اپنی کار دے قایم ہو خورسند
ابو طالب ابیات ایہہ کہندا نال زبان
ایہہ نظم وچہ فارسی پڑہ اے نیک صفات

غزل فارسی

کس نیارد کرد قصد جانت ای فرزند من
کار بر فرمان حق کن ہیچ از خواری مترس
پیشہ واندیشہ است در شان ما صدق ست و مہر
عرض دینی میکنی بر ما و ما را روشن است
گر ز خواری و ملامت من نبودے محترز

تا نخواہد گشت در خاک لحد عمت دفین
شاد باش اے نور چشم من مشو اندوہگین
دعوتی کردی و حق در جانب تست ای امین
اینکہ از اہل نجات است آنکہ روآرد بدین
بودمی اندر قبول دین تو حقا متین ۔

قصد تیری کوئی جان دا ہرگز کرے نہین
مول نہ ڈر تون رب دا کہنا کر ہر دم
تیری سب دلیل ہے روشن صدق متین
روشن اوپر اسان دے چہپیا مول نہین

جد تک چاچا نان ہووے اندر خاک دفین
میرے نور دو اکہیان خوش ہو ناکر غم
دعوت کرین تون حق دی تون حقدار امین
بیشک اہل نجات ہے جو آوے وچہ دین

ملامت خواری دا کدی جے نہ ہوندا ڈر
ڈٹھا جان کفار نے ابو طالب دا حال
بنی ہاشم دی ہو گئے دشمن جان یعنی
کردے آپس وچہ تان عہد سارے ناشاد
آپیئے انہاں نال نان کوئی بات کلام
نسبت ناطہ انہاں تہین ہرگز نا نہہ کرو
نہین مکہ وچہ انہاں نون نفع نہ ہووے کو
کوئی ہرگز نان کرے صلح انہاندی نال
عہدنامہ اس بات وچہ لکھدے کر اقرار
وچہ حریر لپیٹ دے اوپر موم لگا
تان ہووے اس عہد دی بہت مزید تاکید
بیٹا سی اوہ عکرمہ بن عامر بے پیر
اک روایت نضر بن حارث کاتب جان
بعضیاں وچہ روائیتان لکھیا اہل سیر
پچھہ بھی سی ابوجہل وی سا نہہ کہو اوہ تان
عہدنامہ دی ہووسی کچھہ تعداد مبین
ابو طالب نون ہو گیا جدم ایہہ عیان
بہر حفاظت مصطفےٰ مدد کرے طلب
کارن ننگ ناموس دی مشرک قوم کمال
عادت سی ایہہ عرب دی جمع قبیلہ ہو
ابو طالب نے نبیؐ نون نال احتیاط کمال

کرداوین قبول مین شوق ولید اکر
حمایت پاک رسولؐ دی چھڈی نہین خیال
کمر عداوت بنہہ دے کر اتفاق قوی
بنی ہاشم تے جس قدر مطلب دی اولاد
رلنا ملنا چھڈیئے وچ بوپار تمام
کسے امر وچہ انہاندے مددگار نہ ہو
سلام صلہ ارحام بھی قطع انہاں تہین ہو
قتل محمدؐ نون کرو ہووے جت کت حال
چالی جہران لاوندے رل چالی سردار
لٹکایا مضبوط کر در کعبے تے جا
کاتب اس قرطاس دا سی منصور پلید
لولا ہویا ہتھ اوس شامت اس تحریر
طلحہ بن ابی طلحہ دا بعضے کرن بیان
دیندے ام جیلاس نون کاغذ اوہ مقر
اندر انہاں روائیتان جو اختلاف عیان
لٹکائے کچھہ حرم تے بعضے پاس امین
بنی ہاشم تے مطلبی جمع کرے اک تہان
جو مومن سن اوہ تے بہر رضائے رب
بن کمر موافقت ابو طالب دے نال
خاطر ننگ ناموس دی کر دیو فرق نکو
بنی ہاشم تے مطلبی ساری ہوئی نال

سیکے آئے شعب وچہ سن تون اُسدا نام
آہا درہ پہاڑ دا مکے پاس مقام
ابولہب نے انہاں تہین کیتا سی انکار
جان ہویا کفار نون ایہہ سب حال عیان
موسناں تائین گھیر دے اندر غار کفار
دیندے سب سوداگران تائین ایہہ اخبار
ہدیہ اتے عطا تہین کرن نہ اونہاں یاد
باہر اوتہوں جو آوے وچوں اہل سلام
تا اصحاب رسول نون رہی نہ کجھہ مجال
حج عمرہ دے آوندے جسدم سی ایام
ہر اک کجھہ طعام لے مڑدی جلدی نال
اندر موسم حج دے ابوجہل بدنام
عقبہ ابی معیط داہور بھی انہاں شال
جا جا اوپر رستیاں کرن اعلام عوام
لٹیا کھویا جاوسی بے شک مال تسان
زیارت اتے طواف دے موسم وچہ بدخو
بہتی قیمت دیکے لے لیندی اوہ چیز
مقیم مکے بازار دے رکھن نا نہ مجال
صلہ رحم دا جے کوئی مشرک کرکے خیال
بیرحمان نون ہووندی جسدم خبر عیان
دیندے آون جان تان پاس فقیران مول

شعب بوطالب آکھدے ملکی لوک تمام
ابوطالب دی ملک سی اوہ زمین تمام
شقی ازلی ایہہ سی ستے ظالم بدکار
پختہ کردے عہد پھیر کھاکے قسم ایمان
باہر مومن جے آوے دیون بہت آزار
ہاشمیاں دے نال تان کرن نہ ونج بوپار
تنگ ہوئے وچہ شعب دے سارے نیک نہاد
دیندے دکھ تکلیف تان ساری بد انجام
حج عمرہ دے دنان بن نکلن ہویا محال
نکلن اوس مقام تہین کوشش نال تمام
تنگی نال گذاردے اوس وچہ سارا سال
نضر بن حارث جو آہا ہی بن وائل نام
جنہاں کیتا عہد سی مشرک بہرے احوال
جو جو بھین لیا آوندے مکے قسم طعام
جیکر بیچیا تان چا پاس گروہ ایمان
مومن کوئی چیز جے دیکھن لیندا ہو
رہجاندے محروم سن مومن اہل تمیز
جو ایہہ اہل ایمان نون دین طعام روال
بھیجے خویشاں پاس سب جے کھانا خفیہ چال
جہڑکان خوف ایذا دے کردی منع اونہاں
جو کوئی جاوے اونہاں پاس مارن منندے رسول

مڑ مڑ کر دے منع ایہہ لین نہ کُل طعام
تنگ نہایت ہو گیا تان اونہاں دا کار
ولید مغیرہ دوسرا ابوجہل مجہول
سب کفار فجار تہین کوشش ایہہ کرن
بھتیجا خدیجہؓ پاک دا حکم ابن حزام
گھر پھوپھی لیجاوندا دیکھے تان شیطان
رستے آ کے گھیر دا اوس ویلے بدنام
کیتا عہد خلاف تون چل قریشیان پاس
آہا اک بوالبختری بیٹا جو ہشام
پھوپھی پاس لے چلیا چک طعام جو ایہہ
صلہ رحم دا ایہہ ہے لیا وے حق بجا
اوٹھیا ابوالبختری او نوین غصہ کر
لگی سر ملعون دے زخمی ہویا تا
ابوجہل نے ویکھیا جان حمزہؓ اوس تھان
بیٹا عمر ربیعہ دا جس دا نام ہشام
ہویا جدون قریشیان تائین ایہہ معلوم
بہت تشدد نال کر وکھے ابوسفیان
کریئے جیکر اسین بھی ایسا خویشان نال
اللہ جل جلالہ نے جبدی ذات علیم
مشرف دین اسلام وچ کیتا آہا جان
ایہہ بھی داخل ہویا وچ لوکہ اسلام

چارپایہ کوئی جوہ وچ چرے نہ اہل اسلام
اطفال ضعفائے اسلام دے کردی گریہ زار
خون گروہ اسلام دا پیا سا نامعقول
سارے اہل اسلام جو اندر شعب مرن
پانڈی نون چکوائے کے کجھ مقدار طعام
ابوجہل مردود جو ناری بے ایمان
کہندا کیون لے چلیون پھوپھی پاس طعام
شرمندہ تینون کرانگا کہندا اوہ خناس
ہیسی کتا بدنفس پر ایہہ کرے کلام
منع نہ کر تون ایسنون بیشک جاوے ایہہ
پر اوہ کتا ابوجہل ہرگز باز نہ آ
ماری اوتھون پکڑ کے ہڈی پیر شتر
حضرت حمزہؓ اوس وقت حاضر سی اوبجا
شرمندہ ہوجاوندا خائف تے لرزان
اک راتین لیجاوندا چک تن بہار طعام
وسدے ابوسفیان دے تائین جا شوم
صلہ رحم نون جو منے منع نہ کرو اونہان
بہتر ساڈے واسطے ہووے قسم تعال
ایس ہشام نے حکم نون بابت رحم عمیم
تے اوس قدر انصاف جو کیتا بوسفیان
رب چاہے بر موقعہ ظاہر کران تمام

اوہ کُتّے ملعون جو ابوجہل بدنام
رحم چاہین تے رحم کرن نال عاجز ضعفا
دنیا اندر رحم جو کردا نال ضعیف
روایت ہے بوالعاص سی بیت ربیع دا جو
جاندا اندر کاروان آہا ویلے رات
حق اوسدے وچہ مصطفٰے کیتا ایہہ ارشاد
حق دامادی اساتدا کیتا اوس ادا
اوس ویلے جو اساں نوں گھیریا قوم کفار
ابوطالب نوں نبیؐ دی خاطر شفقت نال
حفاظت پاک رسولؐ تھیں غافل ہووے نمول
گل لگا شمشیر نوں ابوطالب خوش نام
سوندے پاک رسولؐ جے جیا اول رات
پت بھرا اوان سدکے ون نوں کرتی تاکید
سختی جد ون قریش دی پہونچی حد کمال
عہد کیتا جنہاں کافراں اونہاں وچوں بسیار
باعث نقص اس عہد دا وچوں قوم کفار
جاندا پاس زبیر دے اکدن ایہہ ہشام
کس مذہب تے دین وچہ ایہہ ہے دس روا
دن تے راتاں تیریاں گذرن نال آرام
اس حیثیت نال جو ہرگز اونہاں نال
قسم اللہ دی ابوجہل جو باعث اقرار

باجھوں نور ایمان دے دوزخ ہویا مقام
ہسنا چاہین دائمی رو آنسو برسا
رحم دیکھے گا حشر نوں پاسوں رب لطیف
ایہہ داماد رسولؐ دا اکدی کدی خوش خو
کنک کھجوراں لیا آوندا پاس نبیؐ خوش ذات
اساں ابوالعاص نوں پایا نیک داماد
لیا وے جا وچہ کاروان کنک کھجور لدا
ہویا اندر شعب دے ساڈا مددگار
وچہ مضبوطی شعب دی کوشش کرے کمال
جان سوندا اوس شعب وچہ اللہ دا مقبول
پروانہ وانگوں شمع دے گردی پہرے مدام
دوجی جگہہ سوا وندا اوتہوں نیک صفات
اصحاباں تے نبیؐ دی راکھی کرو مزید
بنی جو عبدالمطلب تے بوطالب نال
ہوگئے پشیمان سن اوپر اس اقرار
اول ہویا ہشام سی بیٹا عمر شمار
کہندا اے زبیر دس ہینوں ایہہ کلام
کہاہ طعام لذیذ توں پیویں آب صفا
بھائی مندے حال وچہ تیرے رہن مدام
کرو نہ ونج بوپار کوناں الفت اک وال
اوسدے خویشاں نال جے ہوندی ایسی کار

یعنی جیکر آکھدون ملے نہ خویشان نال ایہہ گل کدی نہ مندا اوہ ظالم بدحال
کہیا جواب زبیر نے سنکے ایہہ احوال قسم خدا دی جے ہوندا دوجا میرے نال
توڑن وچہ اس عہد دے کوشش کردا تان کہیا ہشام مین دوسرا ساتھی تیرا ہان
کہیا زبیر کو تیسرا ساتھی پیدا کر تان رل توڑن عہد وچہ بنان خوب کمر
مطعم بیٹے عدی پاس تان جاندا ہشام نال محبت اوستھین کردا ایہہ کلام
تون راضی اس وچہ ہین ٹبر عبد مناف محنت فاقہ فقر وچہ کرن ہلاکت صاف
رلکے نال مخالفان کیتا عہد اقرار واقف ہو اس حال دا ہے افسوس ہزار
مطعم کہندا اک جنان مین توڑان پیمان حاصل کی ہو فائدہ کہے ہشام بیان
مین بھی تیرے نال ہان خوف نہ ذرہ کر تیجا ہور زبیر ہی ساتھی جان مقرر
مطعم کہندا جے ہووے چوتھا موافق یار تان رل چارے یار تھین ہووے بہتر کار
جاندا ابوالبختری پاس تدون ہشام اوسدے نال بھی اس طرح کردا بات کلام
اونوین ابوالبختری بھی کیتی گفتار اک اکلا کس طرح مین توڑان اقرار
اک اک دا ہشام نے دتا نام سنا ایہہ بھی تیرے نال ہین ہول نہ تون گھبرا
مطعم کہندا پنجوان ہور جو ہووے نال تان اس عہد پلید نون رل توڑان فی الحال
جاندا زمعہ پاس تان پھر اوہ نیک نقا بن اسود بن مطلب جو بن عبد عزا
ایہو جیہی اوس تھین کردا جا گفتار زمعہ کہیا صلاح ایس ہور بھی کوئی یار
تان دسیے ہشام نے سب یاراندے نام ہوئی مقرر اس طرح تان پھر بات کلام
جمع ہوون اج صبح نون ایہہ سب نیکو کار قبرستان حجون وچہ پختہ کرن اقرار
فجر ہوئی رل جاوندے پنجے یار عزیز وچہ موضع مذکور دے کردے ایہہ تجویز
مجلس وچہ قریش دی گل چلانگے رل اوہ وثیقہ ظلم دا پاڑ دیئے رل کل
کہیا زبیر مین کرانگا کل مجلس وچہ گل مدد میری بات دی ساری کریو رل

آپو اپنے گھراں نوں جاندے کر اتفاق ۔ دن دوجے جاں جمع سب ہوئے اہل نفاق

مجلس اندر آوندے اوہ پنج نیت صاف ۔ اول بھے زبیر آ بعد فراغ طواف

کہندا اُٹھیو ملکیو کدا یہہ ہووے روا ۔ کھلیے اسیں آرام تھیں کھانی خوب پکا

پہن پوشاکاں چنگیاں رہئے خوشیاں نال ۔ خویش اساڈے تنگ ہون اندر رنج ملال

بیٹے عبدالمطلب تے بنی ہاشم سب ۔ اندر بھکھ کمال دے ہون ہلاک غضب

قسم خدا دی بیٹھناں لائق ناں اس تھاں ۔ اوہ صحیفہ ظلم دا جد تک پاڑاں ناں

خانہ کعبیوں نکل کے ابوجہل بدنام ۔ کہندا قسم خدائیدی آکھیں جھوٹھ تمام

پاڑ نہ سکیں توں کدی اوس وثیقہ نوں ۔ زمعہ کہے بوجہل نوں وڈا جھوٹھا توں

وقت وثیقہ لکھن دے رضی اسیں سیان ۔ کہندا پھر بو البختری رب دی قسم اساں

زمعہ کہیا جو ٹھیک ہے ساڈا ایہو حال ۔ جو وچہ کاغذ لکھیا اساں رضا نہ وال

اوہنیں پچھوں بولیا مطعم ابن عدی ۔ زمعہ تے بو البختری کہندی ایہو ہی

کہندا انہاں خلاف جو اوہ کذاب اشر ۔ یاراں دی تصدیق تاں کر ہشام عمر

اکثر ہور قریش بھی جانب داری کر ۔ مادہ کردے انہاندی وچہ کلام مقر

ابوجہل تاں بولیا ایہہ اقرار مدار ۔ ہوئیا اندر رات دے بیشک سی اظہار

ہو گیا اختلاف تاں اندر رات پدید ۔ حکمت رب حکیم دی سن توں ہور جدید

اوہ صحیفہ ظلم دا اتفاقاً اس حال ۔ کاغذ خورہ کھا لیا امر الٰہی نال

حضرت جبرائیلؑ نے موجب امر خدا ۔ دسیا پاک رسول نوں حال کاغذ دا آ

چاچے تائیں دسدا اس سرور ایہہ خبر ۔ چاچا کہندا ابنیؐ نوں سن اے نور بصر

ساڈے وچوں نکلدا ناں کوئی باہر ول ۔ باہروں کوئی نہ دسدا آ خبر معقول

توں کیونکر ہیں دسدا مینوں ایہہ دلیل ۔ حضرت کہیا خبر ایہہ دسی جبرائیلؑ

ابوطالب نے آکھیا سچا تیرا رب ۔ توں بھی سانوں دسدا باتاں سچیاں سب

ابوطالب تاں نکلیا لے یاراں نوں نال
مجلس وچ قریشیاں جا بیٹھے سارے رل
نگہبانی چھڈنی وی آیا کرن خیال
کر تعظیم آداب تاں کہن لگے مجہول
ابوطالب نے آکھیا میں آیا اس جا
جس کاغذ وچہ دشمنی ساڈی ہے تحریر
ابوجہل نے ہور جو اوسدے تابعدار
ابوطالب جاں ویکھہ سی اوہ تحریر اسان
ابوطالب کول لیاوندے جلدی کاغذ جا
عہدنامہ ایہہ ٹھیک ہے مہر تساڈی نال
ابوطالب کہے نبیؐ تہیں مینوں خبر ملی
قطع رحم جو ظلم سی اوس اندر تحریر
جے محمدؐ دی ہووے جھوٹھی ایہہ گفتار
جیکر اوسدی بات دا سچ ہووے اظہار
پھیر محمدؐ نال نہ کرو عداوت مول
جاں اوہ کاغذ کھولیا ڈٹھا ہوئی حیران
سب شرمندہ ہو گئے کر دے نیواں سیس
ثابت قدم انکار وچہ رکھیا سی بدنام
پردہ کعبہ پاک دے پاس کھلو کے تاں
اس تھیں بعد اوہ پنج تن نام جنہاں اظہار
اکثر قوم قریش دی چھڈن ایہہ بدی

جھیڑے اوسدے متفق آہے اہل کمال
ڈٹھا جدوں دشمناں ابوطالب دے بول
ہویا اندر شعب دے جاں ہن تنگ کمال
شاید راضی ہو آئیوں کارن قتل رسولؐ
کارن اک مہم دے سو میں ویاں سنا
اوہ لیاؤ میں ویکھاں ای سب قوم شریر
راضی ہوکے آکھدے دل اندر مردار
پیغمبر نوں سونپ سی ساؤں باجھ گمان
ابوطالب نے آکھیا سنیوں قوم جفا
سبھناں کہیا ٹھیک ہے فرق نہیں اک وال
کاغذ خورے کرم نے کھادا کاغذ ہی
باجھ خدا دے نام دے اوہ سب کھادا جیہ
سونپ دیاں میں تساں نوں کریو جو درکار
چھڈ دیو پھر دشمنی والی ساری کار
کہن قریشی بات ایہہ ہے انصاف قبول
باجھوں نام خدائے دے ہور نہ حرف نشان
اس صورت نوں ویکھہ کے اس بوجہل خسیس
ابوطالب تاں اپنے لیکے یار تمام
لعنت کہکے اونہاں نوں مڑ وا اپنے تھاں
کہندے اس تحریر تھیں اسیں ہوئے بیزار
اوہ صحیفہ پاڑیا مطعم ابن عدی

باطل کرا اس عہد نوں لین موافق نال — پہن ہتھیار تاں آوندے شعب اندر فی الحال
باہر کڈھ لیا آوندے زمرہ اہل اسلام — آپو اپنے گھریں آہوئے آبا و تمام
رہی نہ ہرگز دشمناں تائیں پہیر مجال — ظاہر صورت ایہہ ہوئی اندر دوئیں سال
ورڑے شگاف پہاڑ وچہ آہا ستواں سال — تن برساں ایس بلا دے اندر رہے ملال
سال انونجا عمر سی کہندے اہل سیر — باہر جاں اوس غار تہیں آیا فخر بشر
سال پنجاہواں شروع سی ہویا سو لکریم — ہے باقی احوال دا اللہ آپ علیم

واقعہ چہارم کفایت شر مستہزاں و رسیدن ایشاں بخسران و زیان

بعض ناقل اخبار دے کردے ایہہ گفتار — پنج جنے وچہ مشرکاں سن وڈے مردار
اکلا جس دم دیکھدے حضرت نبی کریم — کردے ٹھٹھا مسخری چھڈ آداب تعظیم
نام پنجاں اشرار دے اول عاص پلید — وائل سہمی دوزخی داجو پت بیدید
اسود بیٹا مطلب دوجا سی شیطان — اسود عبد یغوث دا تیجا بے ایمان
ولید ابن مغیرہ بہی حارث بدنام — بیٹا قیس طلاطلہ لعنت انہاں تمام
باعث مندے کم دا سب توں بڑا پلید — آنحضور نوں دکھ سی دیندا ایہہ ولید
انہاں پنجاں بدبخت تہیں نبی رہے دلگیر — اکدن بیٹھا حرم وچہ آہا نبی بشیر
حضرت جبرائیل بہی آہے اوس مکان — اگوں انہاں لنگھدے ایہہ پنج شیطان
طرفے عاص پلید دی اشارہ کرے وحی — اکہیاں اسود مطلب طرفے ڈٹھا سی
اسود ابن یغوث دی ویکھیا سر ویول — ساق ولید پلید دی شکم حارث سن گل
بشارت ہووے یا نبی کہندا جبرائیل — شر کفایت انہاں دی ہوسے ایہہ ذلیل
شر انہاں تہیں یا نبی ہویوں فارغ بال — تھوڑی مدت وچہ ایہہ موئے مندے حال
اکدن عاص پلید ایہہ لے دو بیٹے نال — کھیتی ویکھن جاوندا ہو اسوار کمال

کھیتی وچہ جا او تریا گھوڑے توں بدزاد
میںنوں کیتا سپ نے کہندا ایس مکان
برابر گردن اوتھے دے سج ہویا اُس سیر
اسود بیٹا مطلب باہر کیوں ن جا
حضرت جبرائیل پھر سر اوسدا ناشاد
جھڑا نال غلام سی اوسنوں کہندا اسد
کیہے غلام نہ لبھدا کوئی اسجا مول
رب محمد دا مارے ہے ہی میںنوں لج
اسود عبد یغوث دا جو آ ہا گمراہ
جان گھر اندر آئیا شکلوں ہو بد رنگ
نال پچھان اوسنوں بند کیتا ایسے زور
ایسے حالت مر گیا اوہ ظالم سر توڑ
غلبہ کیتا تریہہ نے پیندا آب کثیر
رب محمد ماردا کہندا کرلاٹ
رہیا ولید مغیرہ موئیا اوہ اس طور
دامن کھچیدا جاوندا اوتھاں نہ چکے مول
دیکھ جماعت عورتاں جو سی اوس مکان
تیر نہ ہر گز کڈھیا جاندا اوہ لمکار
روندا زخم اوس تیر تھیں اوہ ظالم بیداد
کنڈا چبھیا پیر وچہ رو یا کر فریاد
بیٹے دیکھن سپ نوں ملیا ناہ نشان
محمد دے رب مار یا کہندا ایسے ویر
بیٹھا بیٹھہ درخت دے تھان ہوئیا سا
مارے نال درخت دے کردا اوہ فریاد
جلدی آ جو ماردا میںنوں دیو چھوڑ
تاں ان کرکے فریاد ایہہ کہندا نا معقول
تاں وزخ وچہ جاوندا عاص پچھے اوہ بھج
باہر کیوں واگی ہوئیا رنگ سیاہ
اوسنوں وڑن نہ دیوندے گھر دیوچہ ننگ
غصے تھیں سر اپنا مارے کندھاں پر
حارث بیٹے قیس نے کھادی مچھلی شور
ہر چند پیندا آب سی رجدا ناں شریر
اتنا پانی پیوندا شکم گیا اُس پاٹ
جاندا پاس اک تیر گر نال تکبر زور
اوسدے دامن چمڑیا تیر اک اوسے سول
نال تکبر چکیا ناں دامن شیطان
زخم لگا وچہ ساق وی جو رگ عرق نسار
قتلنی رب محمد کہندا کر فریاد

جاندا اندر عدم دے اوہ ظالم اس حال
اِنَّا کَفَیْنٰکَ الْمُسْتَھْزِئِیْنَ موید ایس مقال

فصل دوم در واقعات سال دہم از نبوت و درین فصل ہشت واقعہ مبین گردد

واقعہ اول موت ابوطالب ست

علما سیر تواریخ دے کہندے ایہہ فیروز ۔ شعبوں نکلیاں ہوئی جاں اٹھہ ماہ اکی روز

ابوطالب عم نبیؐ نے پائی تدوں وفات ۔ محمد بیٹا کعب دا قرطبی سبھے حالات

ابوطالب بیمار جاں ہویا نیک قیاس ۔ قریشی آئے خبر لین رلکے اوسدے پاس

اوہناں نوں بٹھلاوندا عزت نال تمام ۔ پھیر نصیحت اوہناں نوں لگا کہن کلام

کعبہ دی تعظیم دے وچہ رہیو ہر سول ۔ صلہ رحم مہمان دی عزت کرو قبول

کرو عطا سوالیاں سچی کرو کلام ۔ وچہ ادا اماناں ہے تاکید تمام

پھیر کہیا میں تساں نوں کراں وصیت ایہہ ۔ مدد اتے متابعت پاک نبیؐ دی بھہ

اوہ امین قریش دا ہے عربی صدیق ۔ آیا ہے جس امر نوں دل کیتی تصدیق

زبان گواہی صدق دی دیکو اُسدے نال ۔ قسم خدا دی ویکھدا میں ہاں اوسدا حال

سب اشراف آفاق دے تے سادات عظما ۔ منیاں ہے دل جان تھیں لیاندا حکم بجا

ہویا اوسدی تابع سارا عرب عجم ۔ ہے تدبیر جہان دی اوسدے زیر حکم

کھنجیاں وراں سعادتاں اوسدی اندر جب ۔ اے بنی ہاشم ہویو تابع اوس لاریب

مدد کریو اوسدی جان مال دے نال ۔ کہن قریشی نبیؐ تھیں کر توں ایہہ سوال

تاں کوئی چیز بہشت دی میوے قسم طعام ۔ جسدی کردا صفت ہیں نال زبان مدام

بھیجے تیرے واسطے تینوں ہووے شفا ۔ ابوطالب اک شخص نوں بھیجے اونیں تا

آنحضرتؐ دے پاس جا میتوں کر اعلام ۔ میں بیمار نزار ہاں بھیج شراب طعام

جہڑا خاص بہشت دا ہویا ہے طیار ۔ موجب ہووے شفا دا میتوں ای دلدار

ابوطالب دا بھیجیا آیا سرورؐ پاس ۔ حضرت کجھہ جواب ناں دتا نال قیاس

ابوبکر صدیقؓ نے پھر کیتی گفتار
ابوطالب نوں وسدا جاں قاصد احوال
اس نوبت پھر آپ نے کہی کلام مبین
طعام شراب بہشت دا یعنی رب علام
ابوطالب دا آکھیا لیایا مُڑ جواب
پھر آیا تُوہ قریش تہین سی چاچے دا گھر
... واسطے خالی کر مکان
دیہاں نبیا جے تیری خوشی ہے اس نال
سر چالے تے لیٹیکے کہندا پاک نبیؐ
طفلی اندر پرورش میری کیتی تین
ہُن ویلا اوہ آیا چاچا نیک سیر
قیامت دے دن رب پاس کران شفاعت مین
آنحضرتؐ فرمایا کہہ وے نال یقین
وحدہٗ لاشریک لہ اکو اوہ مدام
ابوطالب نے آکھیا جانان نال یقین
قسم خدا دی ناہ جے ہوندا ایہہ خیال
موتوں ڈر کے ہویا چاچا مسلمان
اک روایت اوس دم ایہہ پڑھی ابیات
ودعوتنی علمت وانک ناصحی
روایت ہے جد قوم نے ایہہ سنی ابیات
باپ دادے دے دین توں پھر یا ہی سردا

حرام طعام بہشت دا ہے اوپر کفار
مُڑ کافر بھجواوندے کر کے ایہہ سوال
اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِيْنَ
کیتا اوپر کافران ہے حرام مدام
پچھے اسدے خبر لین جاندے آپ جناب
آنحضرتؐ فرمایا اے حضار بشر
مین کجھ چاچے نال ہے کرنی بات بیان
ہان قریبی اسین بھی کر توں کجھ خیال
اے چاچا رے تساں نوں ان بدلہ خیر بلی
رعایت شفقت وچہ توں بیشک رہیا ہین
اک کلمہ وے نال توں مددمیری کر
ابوطالب نے آکھیا دس کی کہندا ہین
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ اک اِلٰہ مبین
کوئی شریک نہ اوسدا اے چاچا خوشنام
توں ہین میرا نیک خواہ ہرگز فرق نہین
تینوں طعنہ مار کے کہسی قوم جہال
بیشک کلمہ آکھدا پر ہے ایہہ گمان
جنہاں ندا ایہہ ابتدا پڑھ توں نیک صفات
ولقد صدقت وکنت فیہ امینا
کر فریاد پکار کے کہندی ہے ہیہات
حضرت مُڑ مُڑ آکھدے اے چاچا کیا

کہہ کلمہ توحید دا میرے اگے تین / کران شفاعت تان تیری رب دے اگے مین

عبداللہ ابی امیہ دا ابوجہل مردود / دوجی بار مبالغہ کردے ناخوشنود

اسے ابوطالب کیوں چھڈیں پیو دادا دین / تاں ابوطالب آکھدا سندے سب لعین

رستہ اپنے باپ دے عبدالمطلب جو / ابوطالب ہے جاوندا جھگڑا کیسے نہ کو

اک روائیت آکھیا حضرت چاچے نوں / بہناں کریں وصیتاں میری خاطر توں

کرو متابعت ایسدی منوں ایس کلام / توں کیوں کریں مخالفت میری ای خوشنام

ابوطالب نے آکھیا واللہ اسے دلدار / ہوندا حالت صحت وچہ کردا ناہ انکار

قسم خداوی بری گل دشمن کرن بیان / لیاندا مرض الموت وچہ ابوطالب ایمان

مول نہ مومن ہوئیا اندر صحت حال / ایسے خاطر مین مراں اوپر پہلی چال

روائیت ناامید جاں ہوئیا نبیؐ خدا / چاچے دی بالین تھیں اوٹھ کھلوتا تا

کہندا واللہ رب تھیں مین جاکراں دعا / تیری بخشش واسطے جیکر سنے خدا

روائیت ہے جاں مرض دا غلبہ ہویا کمال / اچھا ہوگ نہ مرض تھیں کرن قریش خیال

کہندے آپسوچہ تاں اکدوجے دے نال / حمائیت کردا نبیؐ دی سی ایہہ حد کمال

ہن ایہہ لگا مرن ہے اسیں ہوئیے ہوشیار / غافل مول نہ ہوئیے اندر اسدی کار

دوجا چاچا ایسدا حمزہؓ مسلمان / ثانی جبدے زور وچہ نان کوئی عرب بیان

نالے مومن ہوئیا حضرت عمر خطابؓ / جسدا ظاہر دبدبہ ہے گا جوں آفتاب

آئے ہر ہر قوم تھیں اندر اوسدی دین / دن دن ترقی اوسدی ہوندی پئی مین

آوازہ اوسدے دین دا اندر عرب تمام / ہوندا ہے گا مشتہر جانے خاص عوام

جسدم اوسدا مرتبہ ہوسی بڑا بلند / ملکاں اوتے خاصکر غلبہ ہوگ دوچند

سانوں چاہیئے اوسدم اوسدا تابعدار / یاسے تے کراں مقابلہ اوسدا باتلوار

مصلحت ایہہ جو آکھئے ابوطالب نوں کہول / سدے پاک رسولؐ نوں تا اوہ اپنے کول

ساڈے تے وچہ اوسدے ویلو صلح کرا　استھین بعد جو دین وچہ کران چون چرا
اوہ بھی ساڈے دین نال نہ کہے ناہین کار　کرکے تا اتفاق سب اوپر اس گفتار
عتبہ شیبہ بوجہل امیہ ابن خلف　ابوسفیان بن حرب دا ہور بھی اہل حلف
ابوطالب تے آکہندے سکے قوم قریش　کہندے اے ابوطالبا تیرا اسین ہمیش
ریاست تے ہور سروری دا کیتا اقرار　ہرگز تیرے حکم تہین نان کیتا انکار
توں دنیا توں چلیا ساؤن خوف تمام　محمد تے وچہ اساندے رہی نزاع مدام
مصلحت جانئے کدی پاس اپنے اُس سدین　کہندے ساڈے دین دا دی تعرض چھڈ
اسین بھی اوسدے دین وے ہووان مزاحم نا　ابوطالب تان سدوا سرور نوں اُس آن
کہندا بیٹا اسدم میری سن گفتار　ساری قوم قریش وے کہندی ہین سردار
جیکر منے انہاندی توں عرض اسدم　سارے تیرے حکم وچہ ہوون کرین نہ غم
میری بھی اک عرض ہے کہندا شاہ ابرار　جیکر منن اسنوں ایہہ ہوون سردار
عرب عجم تے انہاندا ہووے حکم روان　ابوجہل نے آکھیا کہہ دے اوہ عیان
اک عرض دی خاطرے پنج سو کران قبول　کی اوہ ہی فرماوندا اللہ دا مقبول
آکھو سارے لا الہ الا اللہ اسدم　محمد رسول اللہ ہے دور ہووی سب غم
جسدم قوم قریش نے ایہہ سنی گفتار　ہو متغیر آکھدی ہتھہ سران تے مار
اے محمد اساندا ہے معبود ہزار　سبھنان نوں چھڈ پوجیئے اک عجب ایہہ کار
تیری ہر چند ڈھونڈدے اسین مراد تمام　توں نہ چاہین صلح وے اندر ہووی آرام
اسدے پچھوں آکھدا ابوطالب ایہہ تا　اے محمد انہاندی عرض نہ سہی بیجا
اپنی جاگہہ تساندی واقع ہے گفتار　پھر امید ایمان دی کرکے شاہ ابرار
کہندا کلمہ اک بار کہدے میرے عم (چاچے)　کران شفاعت حشر نوں تا ہو کے بےغم
ابوطالب نے آکھیا میوں قسم مقر　ملامت قوم قریش والے جے ناہوندا ڈر

ایہہ کہن ہے لیا آیا موتوں ڈر ایمان
دل تیرا خوش ہو دین کروا کلمے نال
ایہہ گل کہہ کے ہووندا حال اوسدا تغییر
تا حضرت عباسؓ جو چاچا نبیؐ خدا
اسے بھتیجے اوہ جو کہندا کلمہ سین
وڈا وچہ مؤرخان محمد بن اسحاق
بوطالب کردا رہیا سی کلمے توں انکار
سُنیاں جیوں عباسؓ نے نال آواز خفیف
ولائل نبوۃ وچہ ہے لیا آیا ایہہ بیان
ابوطالب جو گیا ہے جگ توں با ایمان
بہت دلیلاں ایسدے اوپر ہین خلاف
پائی جدوں وفات سی ابوطالب نے جان

سے جے ایہہ خوف نہ ہووندا ہوندا مسلمان
اکھاں روشن ہوندیاں ہور نہ کجھ خیال
موٹھ وسے وچہ زبان نوں پھیرے مرد کبیر
کن اوسدے موہنہ نال کر سنکے کہے صفا
ابوطالب ہے آکھدا اہن سُنیاں ہو ہین
ارباب سیر ہور نبیؐ وا کہندا با لاتفاق
ہولی کلمہ آکھیا اسے پر آخر بار
تاں سُنایا قوم نوں باعث ضُعف نحیف
ہے اتفاق اہلبیتؑ دا اوپر ایس عیاں
اہل سنت وے وچہ ہی پر اختلاف پچھان
پہلی ایہہ دلیل توں پڑھ اس جاگہ صاف
جاکے کہیا علیؓ نے پاس رسولؐ عیان

عَمُّكَ الشَّيْخُ الضَّالُّ قَدْ مَاتَ

تیرا چاچا اسے نبیؐ گمراہ ندا سردار
روئیا سُنکے مصطفےٰ ایہہ فرمایا تا
اِنَّہٗ مَاتَ مُشْرِکًا کہیا شاہ علیؓ

مؤیا ایس جہان تہیں فانی چھڈ سینا
کفن دفن تے غسل توں اوسدا لیا بجا
آنسرورؐ فرمائیا اوسنوں پھیر جلی

اِذْهَبْ فَاغْمُرْهُ غَفَرَ اللّٰهُ لَهٗ وَرَحِمَهٗ ۔ط

برو پوشیدہ کن او را بخشد خدا او را و رحم کند برو۔

جا ڈھک بخشے اوسنوں اللہ رحمت نال
اسے پر کردے منع ہین بخشش منگ نمول
وچہ جدائی اوسدے روندا پاک نبیؐ

بخشش اوسدی منگساں پاسوں رب جلال
روائیت ہے جو مصطفےٰ ہویا بہت ملول
نال جنازے جاوندا ایہہ فرماندا سی

صلہ رحم دا حق تون چاچا لیا سجا
پہیرے حق تقصیر تون کیتی نہین ذرا

تینون بدلہ خیر دا دیوے نیک خدا
بالجملہ ایہہ سخن جو کہیا شیر خدا

تیرا چاچا مر گیا گمراہا ندا اسروا
اِنَّہٗ مَاتَ مُشْرِکًا پہیر کیتی گفتا

ابوطالب دے کفر پر مرنون ایہہ دلیل
دوجی ایہہ دلیل سُن سب حجت بے حیل

ابوطالب نون دفن کر مُڑیا نبی خدا
وعدہ سی جو کرانگا تیرے حق دُعا

حضرت گھر دے وچہ سی رہیا کتنے روز
بخشش اوسدی منگدا رب پاسون باسوز

اصحابان نون معلوم جان ہویا ایہہ معمول
ابوطالب دی منگدا بخشش نبی رسول

موئے مان پیو اونہان جو اندر کفر تمام
لگے بخشش واسطے کرن دعا کرام

خاطر اپنے باپ دی جیونکر ابراہیم
بخشش کیتی طلب سی اگے رب علیم

کیتی اللہ پاک نے آیت ایہہ نزول
ہویون کیہڑے شغل وچہ ای حضرت مشغول

مَا کَانَ لِلنَّبِیِّ وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اَنْ یَّسْتَغْفِرُوْا لِلْمُشْرِکِیْنَ وَلَوْ کَانُوْا اُولِیْ قُرْبٰی مِنْ بَعْدِ مَا تَبَیَّنَ

لَھُمْ اَنَّھُمْ اَصْحٰبُ الْجَحِیْمِ وَمَا کَانَ اسْتِغْفَارُ اِبْرٰھِیْمَ لِاَبِیْہِ اِلَّا عَنْ مَّوْعِدَۃٍ وَّعَدَھَا اِیَّاہُ

لائق نہین ایہہ نبی نون نالے مومن سب
بخشش وچ حق مشرکان جے اوہ کرن طلب

ہون قریبی اونہاندے بہانوین وڈے یار
ظاہر ہویا اونہان جان ہین اوہ صاحب نار

آہا ابراہیم دا استغفار سوال
بخشش منگن واسطے وعدہ سی پیو نال

کہندے ہین ایہہ رب دا جو فرمان کریم
اِنَّکَ مَنْ اَحْبَبْتَ وچہ قرآن کریم

اِنَّکَ لَا تَھْدِیْ مَنْ اَحْبَبْتَ وَلٰکِنَّ اللّٰہَ یَھْدِیْ مَنْ یَّشَآءُ وَھُوَ اَعْلَمُ بِالْمُھْتَدِیْنَ ط

تان ہدایت تون کرین جس نون تیری چاہ
ایہہ چاہے رب جس ہادی سدھے راہ

ہدایت پانوالیان تہین اللہ آگاہ
کرے ہدایت جس نون اوہ کدہو گمراہ

بشارت بڑی لطیف ہے اندر ایس بیان
منافقان تے حق مشرکان منع کیتا رحمان

پیغمبر نوں آکھیا کرے نہ استغفار	حق اندر سب مشرکاں جو ہین لایق نار
امت عاصی خاطرے رب کیتا فرمان	استغفار دعا کرے اگے رب رحمان

وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

منگیں بخشش اپنی توں اے پاک نبی	نالے خاطر مومناں عورت مرد سبھی
امام فارابی آکھدا رحمت ہوس خدا	بخشش منگ نہ جبدی کیتا منع خدا

فَكَمَا لَا يَجُوْزُ اَنْ يَغْفِرَ لِمَنْ نَهَاهُ عَنِ الْاِسْتِغْفَارِ اِنَّهُ لَا يَجُوْزُ اَنْ لَا يَغْفِرَ مَنْ اَمَرَ بِالْاِسْتِغْفَارِ

پس نہیں لایق تساں نوں بخشش کرو طلب	بخشش جبدی واسطے منع کیتا ہے رب
جیونکر بخشش مشرکاں جایز ناہیں مول	اینویں بخشش مومناں جایز ہر ہر سول
بخشش خاطر مومناں رب توں کرو سوال	بخشش منع نہ مومناں مانع برا زوال
صحیح بخاری وچہ ہے تیجی سنی دلیل	عبداللہ ابن عباس تہیں کہندا نبی جلیل

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ - اَهْوَنُ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اَبِيْ طَالِبٍ لَهُ شِرَاكَانِ مِنَ النَّارِ يَغْلِيْ مِنْهُمَا دِمَاغُهُ

ابو طالب داہووسی بہت آسان عذاب	پاسوں سبھناں کافراں اندر روز حساب
پیریں اوسدی ہووسی دوزخ دی نعلین	گرمی تہیں اوس رج سی سر دا مغز
اوسنوں ایہہ گمان ہوسیتہوں سخت عذاب	ہیگا کسے نہ ہور نوں دوزخ وچ بیتاب
بعضے عالم آکھدے قسم کفر دی چار	کفر جحود نفاق تے تیجا کفر انکار
چوتھا کفر عناد ہے ایہہ کفر انکار	اوہ ہے جہڑا رب دا کرے نہوں اقرار
ولدے نال نہ مندا اسنکر نال زبان	سنتوں کفر جحود دا میں توں شرح بیان
ولدے اندر جاندا کہے نہ نال زبان	جیونکر کفر شیطان دا ہیگا نال رحمان
نے ہے کفر یہود دا نال رسول عیان	جیونکر وچہ قرآن ہے اللہ دا فرمان

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى - فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوْا كَفَرُوْا بِهِ - اسے جحود

تیجا کفر نفاق ہے نال زبان اقرار	ولدے وچہ اعتقاد نال اللہ تے زنہار

چوتھا کفر عناد داسُن توں سیریا ۔ دلوں بچایوں مندا پر حکموں بیزار
ابو طالب دا کفر جیوں کہندا ہر دم سی ۔ سب دیناں تھیں دین ہے بہتر پاک نبیؐ

وَلَقَدْ عَلِمْتُ اَنَّ دِیْنَ مُحَمَّدٍ خَیْرُ اَدْیَانِ الْبَرِیَّۃِ دِیْنًا

اور البتہ تحقیق میں جانتا ہوں کہ بیشک دین محمدؐ کا خلقت کے تمام دینوں سے بہتر دین ہے ۱۲۔

ایھہ مقرر جو کوئی ہو متعصب جان ۔ انہاں چوہاں تھیں اک تے اڑیا ہووان
باہر بخشش رب تھیں ہویا اوہ گمراہ ۔ ہر دم استغفار کر دیوے رب پناہ

واقعہ دوم۔ فوت خدیجہ کبرای است رضی اللہ عنہا

بزرگان فن تواریخ دے نالے اہل سیر ۔ بدلہ دیوے خیر دا اوہناں رب اکبر
کہندے جداں سی مویا ابو طالب خوش ذات ۔ موئی خدیجہؓ تن روز پچھوں نیک صفات
مصیبت نبیؐ کریم پر دونا ہویا غم ۔ یار آہے غمخوار ایہہ محرم راز اتم
کثرت غم اندوہ تھیں رنج ملال الم ۔ گھر دے وچوں آوندے باہر حضرت ہم
عام الحزن اس سال دا رکھیا سرور نام ۔ دہواں سال نبوتوں سی ایہہ نبی کرام
ابو امامہ باہلی تھیں ہے ایہہ تحریر ۔ خدیجہ حالت نزع وچہ جاں ہوئی دلگیر
کرے شکایت موت دی سختی ہوئی عیان ۔ حضرت سن سن روندے کرن وعا بیان
ہے تیرے دیدار دا جنت ہن مشتاق ۔ بہتر ماواں مومناں وچ ہن اہل وفاق
سب نسا جہاں تھیں توں افضل سردار ۔ مریم ستے ہور آسیہ پاسوں اہل وقار
حوا اپنی ماں توں تینوں سونپاں عین ۔ سارہ ماں اسحاقؑ دی تیری او سجا بہین
اے خدیجہ مل انہاں راضی تے خوش ہو ۔ ثانی اندر مومنات مثل انہاں نان کو
ہرگز انہاں قسم نان کہا دی رب تعال ۔ اللہ جل جلال دی خوف تعظیم کمال
عذر جھہڑے ہین عورتاں وانگوں حیض نفاس ۔ پاک مطہر رکھیا انہاں توں رب ناس

نیڑے سدرہ منتہیٰ رات معراج کمال ۔ اللہ کیتا دوہان واعقد ہے میر نیال
وچہ بہشتان دوہان واتے ہے پاس مقام ۔ روایت ہے جان نبیؐ دی بی بی سنی کلام
سی حالت سکرات وچہ بی بی کہندی بس ۔ ہووے مبارک یا نبیؐ صحبت انہان بس
نفع لین اوہ تدہ تہین لذت پھل انہان کہا ۔ شکر آکھیا وسدم ہینوں خوف نکا
تان ادہ میریان سوکنان ان خدیجہ یا رضہ ۔ تکیہ ہینان سید ان اینوں آکھین سکھ
تان فرمایا مصطفےٰ سن کے ایہہ بیان ۔ اے خدیجہؓ وسدم رحمت تین رحمان

هٰذِهٖ وَاللّٰهِ حَقُّ الْمُبِيْنِ وَتَمَامُ الْيَقِيْنِ وَالْفَضْلُ فِي الدِّيْنِ ط

اے خدیجہ ہویا جو تینوں اظہار ۔ واللہ حق مبین ہے وچہ رضا غفار
ہور تمام یقین ہے فضل اندر ہے دین ۔ اک روایت وچہ ایہہ بی بی کہیا مبین
زنگ چہرے وا دلیا ایہہ غیرت نال ۔ ہوندا جو کجھ سوکنان تائیں رنج ملال
خدیجۃ الکبریٰؓ نے پائی جدوں وفات ۔ پچھی بی بی فاطمہؓ آنحضرتؐ نوں بات
خدیجہؓ وی نوں یا نبیؐ وچہ ایام حیات ۔ رعایت خاطر سی رکھی ایہہ وقت وفات
کیوں دل اوپر اوسدے جائز رکھیا غم ۔ پاک نبیؐ فرمایا مین سوچیا اسدم
اوسدیان سب عبادتان نال سی کی روال ۔ غزوہ اتے جہادین ہور سب نیک اعمال
غزوہ اتے جہاد ہے غیرت عمل عورات ۔ مین چاہیا اس عمل دا اجر لئے خوشذات
ہووے ثواب جہاد دا وچہ نامہ اعمال ۔ ایسے خاطر ایہہ غم دل تے دتا ڈال

ذکر شمہ از خصائص خدیجہ رضی اللہ عنہا

اگرچہ غوطہ مارنا وچہ دریائے عمیق ۔ بی بی دے اوصاف وچہ ہے مشکل تحقیق
ایہہ کجھ فضیلتاں اونہاں کراں رقم ۔ ورجیاں صدق یقین وچہ ہیسی پیش قدم
ایہہ ہے ام المؤمنین خدیجۃ الکبریٰؓ ۔ آہی فاضلہ کاملہ رضی اللہ عنہا

آہی بنت خویلد دی پت اسعد شاداب
بیٹا سی ایہہ لوئی داسن میتوں احوال
اندر پہلی جلد دے حال ہویا ترقیم
خدمت محبت انہاندی نال حبیب رحمان
سردار نساجہان دے ہن کجھ خاص خصال
اندر عقد رسولؐ دے جد دم آئی سی
بکر رسولؐ کریم سی ملیا اسدے نال
خدیجہؓ تے ہور عائشہؓ دوجا حرم رسولؐ
اک گروہ محدثاں دوجے دی تفضیل
طرفوں رب العالمین جبرائیل سلام
عقد جدوں دا ہویا حضرت نبی رسولؐ
دہیاں پتر جتنے حضرت نبی کریمؐ
اول قاسم جس تہیں کنیت نبی رسولؐ
زینبؓ بیٹی دوسری رقیہؓ کر معلوم
چھوٹی سب تہیں فاطمہؓ اندر اک بیان
چھیواں بیٹا مصطفےٰؐ عبد اللہ مقبول
خدیجۃ الکبریٰؓ تہیں بیٹے نبی رسولؐ
قاسم ہور دوسرا طیب نیک شعار
عبد اللہ ہے چار میں کہندے نیک صفات
دختراں بالغ ہویاں ہوئے اونہاں ویاہ
آپو اپنی جگہ تے حال انہاندا سب

بیٹا عبد عزا بن قصی ابن کلاب
قصی تیکر جا رلے نسب نبیؐ دے نال
عقد ہویا جیوں انہاندا نال رسول کریمؐ
سے سبقت ایمان دی ہویا ذکر بیان
لکھاں سنیوں اوہیں ایہہ وچوں مفضل
دوجی عورت لیتے کیتی نا نبیؐ
زناں امت وچہ ایہہ ہن فضل جان کمال
فضیلت وچہ اختلاف ہے بعض اولیٰ مقبول
توقف کردے اک ہین اوپر ایس دلیل
نال وسیلہ مصطفےٰؐ کیتا آکرام
ناں آزروہ انہاں نے کیتا کسے سول
پیدا ہوئے انہاں تہیں باجھوں ابراہیمؑ
ابو القاسم ہویا اللہ دا مقبول
چوتھی حضرت فاطمہؓ پنجویں ام کلثوم
ایہہ سب پیش نبوتوں پیدا ہوئے پچھان
طیب طاہر لقب سی انہاندا ہر سول
اک روائیت وچہ ہن تن نفر مقبول
تیجا طاہر جان توں وچہ اک قول چہار
طفلی اندر فوت پر ہوئے عالیذات
سبھناں گھر اولاد سی دتی رب الٰہ
لکھساں جیکر چاہیا سے کر عالی رب

اولاد رسولؐ کریم دا سلسلہ نسب کرام — خدیجۃ الکبریٰؓ تک ہوندا جان تمام
اول انہاں لیا سی سب توں شرف اسلام — شروع کرے کم نیک جو دونا اجر اوس نام
بہت انہاندا مال سی وچہ رضا علآم — اوپر پاک رسولؐ دے کیتا خرچ تمام
ایہہ فضیلت انہاندا ہوئی حصہ خاص — اوپر سب ازواج دے سُنتوں باخلاص
وچہ تفسیر کبیر دے آیا ایہہ بیان — وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنٰى اللہ دا فرمان
غمگین خاطر اک دن آیا پاک نبیؐ — خدیجہؓ پچہے پانبیؐ اج کی حالت ہی
فرمایا وچ قحط دے ہن محتاج نقیر — اونہاں دی دل ویکہکے ہویاہاں دلگیر
کراں احسان جے اونہاں تہیں تا ایہہ تیرا مال — ہوجاندا نقصان ہے ایہہ حجاب کمال
جیکر میں احسان تہیں رکہاں تہہ اُٹہا — ہوندا ہے معلوم تاں خوف عتاب خدا
سدہی قوم قریشیاں خدیجہؓ سُنکے تاں — حاضراں وچہ ابوبکرؓ سی کہندا ایہہ بیان
اتنا سونا لائیا بی بی لیا کے ڈہیر — دوجی طرف نان لبھے بیٹھا ہو یا پاہیر
بی بی نے دینار دالا دتا خروار — کہندی سُنوں قریشیو ایہہ میری گفتار
ملک محمدؐ پاک ہے ایہہ سب دیکہو مال — چاہے خرچے جس جگہہ ویوے جس خیال
دعائے استغفار بھی وچہ حیات ممات — اندر اوسکے حق دے کیتی عالیذات
مرنوں بعد بے اونہانوں حضرتؐ کردی یاد — غیرت حضرت عائشہؓ کردی سُن ارشاد
اکدن حضرت عائشہؓ کیتا ایہہ بیان — عورت بُڈہی پانبیؐ یاد کریں جیندا ان
پیری باعث حبدا اوند نہ رہیا کو۔ — آہی پہوچی عمر نوں یاد کریں توں سو
بدلہ اسدم بخشیا مینوں اللہ پاک — سُنکے غصہ ہوئیکے کہندا با اوراک
قسم خدادی اوس تہیں بہتر عورت کو — مینوں ملی نہ مول ہے پابی بی خوشخو
کافر جس دم سب سن لیائے اوہ ایمان — کیتی اوس تصدیق جان منکر ساری جان
جان مینوں محروم سی رکہیا قوم تمام — اوسنے کیتی دوستی میری نال اکرام

اوس تھین دنی رب نے میںنوں ہر اولاد
شرط کیتی میں ایہہ جو ہرگز نال بدی
روایت ہے جو مصطفےٰ اپنے ہتھاں نال
ہجر بی بی دے نبیؐ نوں بہت کیتا غمناک
عمر بی بی دی جان توں آہی پنج سٹھہ سال
بہت زیادہ گنتیوں بی بی دے اکرام

کہندی حضرت عائشہؓ سنکے ایہہ ارشاد
یاد خدیجہؓ نال کراں مُڑکے پھیر کدی
گورستان حجون وچ دبی فرخ فال
دسواں سال نبوتوں سے صاحب لولاک
پنجی سال رسول دے پاس رہی خوشحال
ربا روح رسول پر دم دم بھیج سلام

واقعہ سوم کفالت ابی لہب مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

دلائل نبوۃ وچ ہے ایہہ حالت مرقوم
ابو طالب جان فوت سی ہویا نال رضا
کیتا غم تے رنج نے دل حضرت دا ریش
روایت ہے جو اکدن نیاں دا سردار
سٹی جھولی خاک دی بھرکے اک مردود
وہیاں پاک رسول تھیں اک بی بی اسحال
آنحضرت فرمایا ایہہ سارے مجہول
جو دکھ تیرے باپ نوں دیون ایہہ کدی
روائت ہے جاں ڈیکھیا ابولہب نے حال
قوم قریشی نبیؐ نال کردی جور جفا
ابولہب دی دشمنی آہی حضرت نال
اک دن پاک رسول نوں ملکے کہندا آ
ابو طالب دے جیوندیاں جس وچہ سیں مشغول

ہوئی اماماں ثقہ تھیں ایہہ حدیث معلوم
خدیجۃ الکبریٰ بھی ملیا دار بقا
سختی دن دن دشمناں نظری آوے بیش
مجلس قوم قریش پر گذریا نیکو کار
موںھہ سر پاک رسول دا ہویا گرد آلود
اُٹھکے جھاڑے گرد نوں رونی غم دینال
ابو طالب دے جیوندیاں ناں سکدے تن مول
ہن حمایت آپ رب کرسی سنتوں دہی
ایہہ بھی چاچا نبیؐ دا سی سردار جہال
زیادہ اہل اسلام نوں دیندے ہین ایذا
رحم آیا دل ایسدے ویکھ نبیؐ دا حال
اے محمد اپنا کم فکر اوٹھا
ہن بھی اوسے شغل نوں چھڈیں ناہیں مول

لات عزا دی تحرا سینوں ہے سوگند — میرے جیوندیاں نان کوئی تینوں دی گزند
کہے قریشی تینوں اک دن وڈی گال — ابولہب نوں ہویا جان معلوم احوال
وٹا یندا گال دا ابولہب سنے زود — جاندا پاس قریشیاں روندا اوہ مردود
ابولہب بھی ہویا آہندا مسلمان — قریشی سنکے آکھدے ابولہب نوں تان
داخل دین محمدی توں بھی ہویا ہین — کہندا عبدالمطلب والا مذہب مین
بھتیجے وچ برابر ہن حمایت مین اسدم — فارغ ہوکے تاکرے اوہ ہن اپنا کم
کہیا قریشیاں سب نے ایہہ تے تیری کار — صلہ رحم واحق جو بجا لاوین اظہار
ابولہب [illegible] خوف تہین پہر مشرک مجہول — بے ادبی نان کر سکن ہرگز نال رسولؐ
نال طریقہ کر دے اکدن ایہہ شیطان — ابوجہل نے دوسرا عتبہ کرے بیان
اے ابی لہب رسولؐ تہین پچھین ایہہ بہلا — جاگہ عبدالمطلب دی ہے گی کس جا
ابی لہب نے نبی تہین پچھیا ایہہ بیان — مویا عبدالمطلب ہے وچہ کس مکان
کہیا جواب مکان اوس قوم اپنی دے نال — ابی لہب نے قوم نوں جا ایہہ دسیا حال
کہندے بے ایمان اوہ بعض ایس کلام — ہیگا عبدالمطلب دوزخ وچہ قیام
ابولہب سن ہویا غصہ ایہہ بیان — کہندا عبدالمطلب دا ہے دوزخ تھان
فرمایا بیشک ہے ہور جو او سدے دین — وایم ہوسی دوزخی جائی نال یقین
غصے ہوکے آکھدا ابولہب مجہول — کہندا سنی محمدؐ ایدوں اگے مول
حمایت میری وی طمع دلتوں دیئیں اوٹھا — میری تیری دوستی ہرگز ناہین کا
ابولہب دی بات سن ہوئے قریش دلیر — وچہ آزار رسولؐ دے رجوع ہوئے اوہ بہیر
ابولہب بے ادب جو کیتا باجھ حیا — وچہ ایذا رسولؐ دے بنھے کمر جفا
کیتا بہت مبالغہ اسنے وچہ اس باب — چھڈن لگا وطن نوں تا پھر آپ جناب
طرف قبائل عرب دی کیتا پھیر دہیان — اس حالت وچہ چھڈ کے مکہ شاہ جہان

واقعہ چہارم رفتن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بجانب طایف والتجا نمودن ببعضے از طوائف

وچہ کتاباں معتبر لکھن ارباب سیر
بے ادبی کفار دی باعث خیر بشر

مکے ناہ رہ سکیا رہن نہ دین جہال
لیکے زید بن حارثہ تائیں اپنے نال

نکلیوں باہر آیا قصد طایف دا کر
شاید مینوں طایفی اوسدا حکم امر

قبیلہ وچہ بنی بکر دے اول گیا نبی
جا دعوت اسلام کر دسیا امر ربی

توفیق رفیق قبول دی اوہناں نا سی مول
قبایل بنی قحطان وچہ اوتھوں گیا رسول

اوہناں اول نبی نوں دتی آہی جا
پھیر ہوئے پشیمان اوہ تاں ہر نبی خدا

قبیلہ بنی ثقیف وچہ لے آیا تشریف
اک روایت دس دن رہیا نبی لطیف

طائف وچہ اوہ قوم سی اک روایت آ
سب اشرافاں قوم نوں دسیا حکم خدا

کسے نہ ہرگز نبی دا لیاندا حکم بجا
پائے پچھے نبی دے سگوں کمینے چا

ویندے دیکھ رسول نوں رلکے اوہ جہال
ہویا حضرت زید سی پاک نبی دے نال

پتھر وٹے ماردے اوپر اوس فرزند
سیس مبارک ہوگیا زخمی بہرہ مند

کعب قرظی داپت جو نام محمد جان
کہندا طائف وچہ سن اندر اوس نشان

قبیلہ بنی ثقیف دے تن بھائی سردار
عبد یالیل مسعود دے ہور حبیب شمار

بیٹے آہے عمر دے جد اباپ عمیر
ملدا جا کے اوہناں نوں حضرت نبی بشیر

مدد منگی اوہناں تھیں طرف اسلام بلا
اوہناں وچوں اک نے ایہہ گل آکھی چا

جے پیغمبر توں ہوویں کعبہ لواں چرا
دوجا کہندا بہتری تیں وچہ کجھ ذرا

ڈٹھی ناہیہ جو بھیجدا کر پیغمبر تیں
تیجا کہندا سخن ناں کرساں تیں تھیں میں

کیوں جیکر ہیں توں نبی تیری شان کرام
میری کیا مجال ہے تیں تھیں کراں کلام

بیشک اہیں نبی توں پھر کیوں کرن کلام — اوہناں نوں فرماوندا نبی علیہ السلام

رسالت میری ہے تسیں کرو نہیں قبول — پھر اس میری بات نوں ظاہر کرو نمول

ایہہ آہی اسباب وچہ غرض رسول کریمؐ — اس جا گہہ دا حال جے سُنن قریش لئیم

ہوگے بہت دلیر تاں دیون گے ایذا — کیتا انہاں قبول ناں حکم رسولؐ خدا

تاں اسید ہو اوہناں تہیں آیا پاک رسولؐ — اوہناں پلیداں قوم دی سدکے کجھ مجہول

پچھے پاک رسولؐ دے ہیجن بے ایمان — گالیں دیون مار دے پتھر بھی شیطان

کہندے رسلکے ساحرانالے او مجنون — آئیوں پاون تفرقہ ساڈی اندر تون

اندر ساڈی قوم دے جھڑے لوک ناداں — کرن اوہناں گمراہ توں آئیوں ایس مکان

نقل

روایت ہے جاں مصطفےٰ مڑیا مکے دا — راہ وچہ آیا باغ اک عتبہ شیبہ دا

ہے چکی اس باغ دی ہے حالت ارقام — اندر پہلی جلد دے حال عداس غلام

القصہ اُس باغ تہیں ہوکے رواں رسولؐ — بطن نخلہ وچہ آئیکے کیتا پھیر نزول

مکہ اوتھوں راہ ہے اک منزل دا جان — جن رسول کریمؐ پاس آئے اوس مکان

ایہہ نصیبین شہر دے ساکن آہے جان — مومن ہوئی ایس جا سُن توں اوہ بیان

واقعہ پنجم (۵) در آمدن جن بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و ایمان آوردن و انقیاد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کردن

بطن نخلہ وچہ آئیا جاں صاحب لولاک — آہا مگر کفار تہیں دل حضرت غمناک

لگا ہون غروب سی سورج ویلے شام — بنیاں دا سردار تاں ٹھہریا اوس مقام

تارے روشن ہوگئے ہویا انھیرا رات — کیتی شروع نماز تاں سرور عالیذات

نالے عجز نیاز سی وچ درگاہ خدا
جو محرم اسرار دا اوسدے پاس دعا

ناگاہ ست جن آگئے یا نوجن اوس تھاں
اوہ نصیبین شہر دے نینوی بعض بیان

زلفاں عنبرین نبی دی سُنگھی اونہاں لو
ہور آواز قرآن وی سُنکے سگئے کھلو

ہویا نماز قرآن تھیں فارغ جدوں نبی
ظاہر ہوکے آوندے نیڑے تدوں ہی

سرور جن انسان وا پڑھ کے تا قرآن
سدھے اونہاں ایمان وال ہوئے مسلمان

تصدیق والے میدان تھیں اونہاں کیتی تحقیق
سب توں اول قوم تھیں لیکے ہوئی عتیق

پیغمبر فرمایا مڑو جاں ول مقام
پھیری طرف اوں قوم نوں جاکے دیو پیغام

کیتا اونہاں قبول تاں جیوں ایہہ وچ قرآن
اس قصہ دی خبر ہے ہوندی پئی عیان

وَاِذْ صَرَفْنَآ اِلَیْکَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ یَسْتَمِعُوْنَ الْقُرْاٰنَ فَلَمَّا حَضَرُوْهُ قَالُوْٓا اَنْصِتُوْا وَلَّوْا اِلٰی قَوْمِهِمْ مُّنْذِرِیْنَ

آئے اپنی قوم پاس جاں جن مسلمان
فصاحت کلام رسول دی کہتی سب عیان

جناں لئے بن ویکھیاں الفت نبی کریم
محکم دل وچ کرلئی با آداب تعظیم

وچ تفسیراں بعضیاں آیا ایہہ منقول
سن گلاں اسمان تھیں جاں جن ہوئے معزول

چڑھنے توں اسمان دے منع جاں ہوئے سب
کہندے کوئی ضرور ہے ظاہر ہویا سبب

جسدے باعث ہویا ساڈے وچ حجاب
خبر اسمانی تاں سُنناں جانے رب ارباب

ڈھونڈو رلکے بات ایہہ مشرق مغرب تک
تا ہووے معلوم اوہ کی ہے باعث پک

زمین مکے دی جناں نوں ملی ڈھونڈن نوں جاں
ایہو ستے نفر سن جو آئے اس تھاں

کہندے واللہ اساں وچ حایل ہویا جو پک
تے وچ خبر آسمان دے ایہو ہی بیشک

تا دولت ایمان وچ آئے نیکوکار
شرف متابعت نبیؐ وچ اوہ ہوئے طیار

جان اوہ اپنی قوم وچ پہنچ کرن بیان
اندر سورت جن دے جیوں رب دا فرمان

اِنَّا سَمِعْنَا قُرْاٰنًا عَجَبًا یَّهْدِیْٓ اِلَی الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِهٖ وَلَنْ نُّشْرِکَ بِرَبِّنَآ اَحَدًا

سُنیاں اساں قرآن ہے عمدہ عجب بیان
راہ دسے ول راستی آندا اساں ایمان

شرک نہ کرسان رب نال اسیتھین بعد کدی
آندا اسان ایمان ہے نال رسول رب دی

نقل

روایت ہے اس رات تھین جان گذری تن ماہ
آئی قوم جنات تھین پاس نبی ذیجاہ

قبرستان جحون جو مکہ دا اظہار
آئے اُس وچہ وحی نے آ دسی اخبار

اک روایت وچہ ایہہ راوی خبر سُنا
کہیا اک درخت نے پاک نبی نون آ

ہویا جمع جحون وچہ جنان اک گروہ
شوق تسادڑے ملن دا حضرت رکھن اوہ

وسدا اپنی قوم نون تان حضرت ایہہ بات
مینون ہویا حکم ہے یا رواج دی رات

پاس جنان دے جلیکے پڑھن قرآن خدا
سدان ول ایمان دے مین جاکے اُس جا

کہڑا میرا یار اج چلے میرے نال
کوئی نہ ہرگز بولیا چپ ہوئے سن حال

کہیا ابن مسعود نے یا رسول اللہ
ہوندا ہان اج رات نون مین تیری ہمراہ

کہندا ابن مسعود ہے مین ہویا ہمراہ
آکے وچہ جحون دے سرور عالیجاہ

کھچدے اوپر زمین دے دایرہ اونگل نال
کہندے تون اس خط تھین باہر ہوئین نہ وال

دیکہین گا اس دایرہ اندر تون مینون
باہر جیکر ہوئیون پہیر نہ دیکہین تون

اک پشتہ تے پہیر چلے لگے پڑھن نماز
طٰہٰ وچہ نماز دے کیتی شروع آغاز

ہر طرفان تھین جن تان آئے حضرت پاس
باران ہزار تعداد سی اونہان وچہ قیاس

چھ لکھ وچہ اک قول دے بعضے کرن بیان
اک روایت وچہ سن اوہ سب چھل نشان

جماعت اک کثیر سی ہر ہر زیر نشان
گردے پاک رسول دے ہوئے جمع عیان

بعد فراغ نماز دے اونہان پاک رسول
دسیا راہ ایمان دا کردے سب قبول

اک روایت جنیان پاس رسول اللہ
عرضی کیتی پیغمبری دا ہے کون گواہ

آہا اوس مکان تے اک درخت لگا
حضرت کہیا اوسنون حکم خدا تھین آ۔

آیا وچہ رفتار دے اونویں اوہ درخت
شاخاں مارے زمین تے اوپر پتھر سخت

برابر پاک رسولؐ دے ہویا آ کھلا
گواہی دین کس چیز دی پچھدا نبیؐ خدا

نال فصیح زبان دے کرے درخت کلام
گواہی دیاں توں رب دا ہیگا نبیؐ کرام

پھر فرمایا مصطفےؐ مڑ جا اپنی جا
اپنی جاگہہ مڑ گیا سن فرمان صفا۔

نقل

روایت ہے اس رات وچہ نبیاں دے سردار
یاراں جن اشراف قوم کیتی سی اختیار

طریقہ دین اسلام دا تا اونہاں سکھا
حکم کیتا تاں ہوراں دینان تناں پڑھا

آپو اپنے وطن نوں گئے ہو مسلمان
کہندا ابن مسعود ہے میں اس رات عیان

پرندے شکل ڈراونی میں ڈٹھے اس رات
سناں آوازے سخت میں خوف آوے اس بات

پاس نبیؐ دے آوندے دین نہ کجھ ایذا
بہت انبوہ وچہ ہو گیا غائب نبیؐ خدا

بھی آواز رسولؐ دی سناں نہ ہرگز مول
بدلاں وانگوں تڑپدے پھر جن اوسی سول

ہولی ہولی جاوندے ٹولہ ٹولہ ہو
پھر اوہ پردے ہٹ گئے ظاہر ہوئی لو

ہویا اندھیرا رات دا نال صبح کافور
سورج آ چھپاوندا اونویں چادر نور

پاس سویرے تاں آیا سرور عالیذات
پچھدا کجھ ویکھیا توں ہے اجدی رات

عرض کیتی میں یا نبیؐ ڈٹھے اک سیاہ
پہنے چٹے کپڑے عجب اونہاندا راہ

فرمایا اوہ جن سن اہل نصیبین سب
ہیسے پاسوں آئیکے پچھیا رستہ رب

نالے پچھیا اونہاں خوراک اساں کی ہے
نالے گھوڑے اساں دے کھاون کہڑی شے

زاد مقرر اونہاندا کھانا ہویا سو
ہڈیاں گوشت کھائیکے سٹ دیندے تاں جو

جہڑی ساڈے گھوڑیاں بلداں ہووے لد
گھوڑے بولد اونہاندے کھاون تاں جہوں ضد

عبداللہؓ کہندا آکھیا میں اے حضرت خوش خو
ہڈیاں تے سرگین وچہ کی حاصل اونہاں ہو

فرمایا جو ہڈیاں بستان اسین او ٹھا   مڑ پھر گوشت اوتہاں ویوے رب اوگا
کوئی گوہا لید جو ساڈا کرے حیوان   دانہ گھاہ جو کھایا پیدا کرے رحمان
چارپائے جو جنیاں کھاون اوہ تحقیق   جیوں الفاظ حدیث تھیں ہوندی ہے تصدیق

لا تستنجوا بالعظم ولا بالروث فانها زاد اخوانکم من الجن

استنجامت کرو ہڈی اور گوہے سے اسلئے کہ یہ تمہارے بھائی جنوں کا توشہ ہے

وٹوانی تسیں نال کرو نال ہڈی سرگین   بھائیاں جناں تساں ندی ہے ایہہ زاد معین

رجوع بقصہ

بطن نخلہ وچہ مصطفٰے رہیا کتنے روز   سنکے خبر رسول دی یار ہوئے دلسوز
مکیوں پاک رسول پاس بھیج دیون پیغام   جلدی مکے نال آوین باہر کرین مقام
حال مخالف طائفیاں مکیاں سنی خبر   نال ہووے رل اونہاں تھیں دیون اساں ضرر
کوہ حرا تے آیا آنحضرت پھر تاں   اخنس ابن شریق جو دوجا سہل پچھان
بیٹا سی ایہہ عمر دا مکے وچہ سردار   کہیا سرور انہاں نوں مینوں پھر دو جوار
وچہ حمایت اپنی یعنی پھڑ و تسیں   مکے اندر آسیے جیکر کہو اسیں
انہاں دوہاں نبی دی منی ناہہ کلام   تاں پھر مطعم عدی نوں سرور کریں پیغام
اے مطعم ہوسکدا ہے تیتھوں ایہہ حال   گھر اپنے وچہ آسیے حمایت تیری نال
گردے کعبہ پاک دے کراں طواف عیاں   مطعم کرے قبول تاں حضرت دا فرمان
ادا کرن دے واسطے صلہ رحم دا راہ   اوٹھ اوپر اسوار تاں ہویا عالیجاہ
گردے جنگل حرم دے پھر کے ہر ہر ول   کہندا سنو قریشیو سارے میری گل
محمد عبد اللہ دا بیٹا عالی زاد   وچہ حمایت ہے میری سارے رکھو یاد
کوئی اسنتھیں بدی دا کرے نہ دست دراز   ابوجہل ملعون تاں سنکے کرے آواز

اے مطعم توں آئیوں اندر اوسدے دین
مطعم کہیا اوہ ہے میری وچ پناہ
کہندا اوہ ملعون پھر جے ایہہ گل تاں خیر
تاں خواجہ کونین دا سرور علیہ السلام
اپنی مجلس خاص وچ آیا شاہ ابرار
وچ حفاظت نبیؐ نوں رکھدے سن ہر حال
دسے دین اسلام جاں قوماں تائیں جا
سُنن نصیحت وعظ تھیں لوکاں دیوے روک
ہووا دسے دی دین دا ایہہ چہداوے راہ
کہیا حضرت جائیکے مطعم نوں اک روز
مطعم کہیا سبب کی کہیا سرورؐ تاں
الدن توں ودہ ناں ہاں تیری وچ پناہ
دائم کافر کر رہے کوشش ہر ہر سول
ہر ہر طرفوں خلق نوں دیندے آہے روک
تا ناں ہووے نبیؐ دی صحبت اندر جا
خاص کر اندر حج دے ویلے اوہ خسیس
نام طفیل اک مرد سی مکے آیا جو
روک سے کفار سی اوس نوں ہر ہر سول
جو کوئی صحبت رکھدا ہے سو رہ جے ناں

یا حمائیت اوسدی کیستی دس مبین
بات نہیں کوئی ایس بن ای ظالم گمراہ
ساڈی تیری اک ہے بات نہیں کوئی غیر
حجر اسود آچُمدا وچ مسیت حرام
مطعم ستے ہور اوسدے جو سن تابعدار
تا قوماں بیدین پر ظاہر ہو یار سولؐ
اوہ ابولہب جہنمی پچھواں آوے ول
کہندا ایہہ کذاب ہے گلاں سُنن نہ لوک
دین نواں ہے وسدا لوکاں خواہ مخواہ
حمایت تیری دی نہیں سانوں لوڑ ہنوز
وچ پناہ ہے مشرکاں چاہاں نہیں ہاں
پھیر حمائیت رب وچ رہیا نبیؐ نگاہ
ہرگز دین محمدی کرے نہ کوئی قبول
کوئی مسافر جے آوے اوہ بہی ویوں لوک
پاوے شرف متابعت منے راہ خدا
لوکاں تائیں روکدے اوہ خبیث رئیس
عمر و دوسے داپُت سی روکن ایہہ بدخو
پراوس پاس رسولؐ آکیتا دین قبول
رات اندہیری اوسدی روشن روز کمال

یا رب بھیج درود توں وقت بوقت ہمیش
اوپر امّی نبیؐ دے آل اصحاباں خویش

واقعہ ہشتم - از وقایع سال نہم ایمان طفیل بن عمرو دوسی است

طفیل بیٹا سی عمرو دا مہتر استے امیر
مکے اندر آیا اک گروہ اس حال
کہندے مرد بزرگ توں دوست تیرے ہاں
کہے طفیل اوہ کیا ہے کہندے تا کفار
اوسدے ہتھوں اسین ہاں ہوئے تنگ لاچار
پایا پھر تفرقہ ساڈے وچہ تمام
جو کوئی سُندا اوس تہین ساتھوں ہووے بیزار
روندا عاشق سرو دا ہوندا قمری وانگ
آئے تیرے پاس ہاں ایسے خاطر رل
جاوین پاس نہ اوسدے سُنی نہ اوس مقال
حکم حکومت جاوسی نال رہسین سردا
محکم کیتا قصد مین دیکھاں نبیؐ کمال
مکے اندر گیا مین تاں پھر جست سول
اندر مسجد حرم جاں میرا ہووے گذر
سحن جناب محمدؐ دی کنین مین نہ مول
ڈٹھا وچہ نماز سے پڑہدا پاک قرآن
پیدا دل وچہ ہوندی لذت اوس آواز
حلاوت اوس کلام دی زیادہ ہوئی تاں
شاید باتاں قوم دی ہوون غرض آمیز
اندر دوسی قوم دے ہر جا گہہ تشہیر
اوسدا قوم قریش تہین کردے استقبال
نال پچھلی معرفت کراں نصیحت تاں
ساڈے اندر مرد اک ہویا ہے اظہار
دین قدیمی اساندا کیتا اوس خوار
جادو وانگوں اوسدی ہیگی سب کلام
توڑے بند پیوند سب چھڈے خویش تبار
خویش قبیلہ چھڈوا اوسدا بندا ساتاں
تا اوسدا احوال سُن سمجھین ساری گل
نہین تے وانگوں دوجیاں ہوسی تیرا حال
کہے طفیل جاں اونہاندی ایہہ سُنی گفتار
سُناں کلام نہ اوسدی ہرگز کسے حال
اندر اپنی کار دے ہویا جا مشغول
روں کناں وچہ پاؤندا ایہہ ارادہ کر
تا اتفاقاً اک دن مسجد وچہ رسولؐ
آواز مبارک آوندی میرے کنین تاں
دوجی وار کلام اوہ سُندا نال نیاز
میرے دل وچ آیا اوسدم ایہہ دہیان
اگ حسد دی اونہاندے دل وچہ ہوئی تیز

نال حسد دے اوہنان نے آکہی ہوگ کلام
کیون کران پرچہ ہین آکہے اوہنان تمام

وچہ قبائل عرب دے جو کوئی مشکل آئے
اُس مشکل نون کہولدا ہیگا میرا اے

عقل لئے تدبیر ہے اندر سب اُمور
سُنان کلام نہ اوس دی کیون ہین ہٹ کے دور

کیون ہین اوس دی کار نون ویکہان نال نہ غور
دعوے او سدا نیک جے منان گا فی الفور

جیکر دس دا نیک گل ہو وان تابعدار
آیا پاس حضور ہین ایہہ گل سوچ وچار

فارغ ہو نماز تہین اوٹہیا سرورؐ تان
گہر ول چلیا ہین ہولے پچہے اوہنان وان

گہر وچہ داخل جا ہوئے لئے اجازت مین
عرض کیتی یا مصطفےٰ تیری قوم بے چین

ایسی ویسی اوہنان نے مین تہین کر گفتار
بہت ڈرایا آپ دی صحبت تون ہر بار

بہت کیتا پرہیز ہین ایس سبہون تان
کنین پایا روان ہین سُنان نہ بات تُسان

اج اچانک آپئی کنان وچہ آواز
حلاوت چکہی جان نے جسدی نال نیاز

آیا وچہ حضور ہان ایہہ گل دہر وچہ چیت
دیکہان وسین کی تون لوکان تائین نت

شاید دیکہان خیر جے ہو وان تابعدار
ورنہ کر پرہیز ہین سُنان نہ پہر گفتار

آنحضرتؐ نے تان دسے شریعت دے احکام
ہور سُنائی رب دی مینون پاک کلام

عرض کیتی مین یا نبیؐ مینون قسم رب دی
ہرگز بہتر ایس تہین سُنی نہ بات کدی

مین جاتا اُس قوم نے حسد عداوت نال
مینون دسی بات سی تان ہین اوسے حال

کلمہ طیب نال مین دتی کہول زبان
ناہین کوئی معبود ہور باجہون رب رحمان

دیان گواہی ایہہ جو محمدؐ پاک رسولؐ
ہیگا طرفون رب دی ہرگز شک نہ مول

زمرہ اہل اسلام وچہ داخل ہویا تان
عرض کیتی مین یا نبیؐ میرا سُنی بیان

مین قبیلہ دوس دا ان مہتر سردار
جا وان جس دم قوم پاس یا حضرت اسبار

مینون چاہیئے ہو وے کوئی نشانی کول
تان میرے اسلام دی دے گواہی پھل

ہووے تیرا معجزہ اوہنان پاس عیان
دیکہہ نشانی اوہ میری لیاوے قوم ایمان

تا پیغمبر پاک نے کیتی ایہہ دعا
کوئی نشانی اسنوں دیوین میرے رب
میرے اندر ابروان چمکے ویکھان نور
جان گئے اوہ اگے مونہہ تے ہی عیان
ونہہ میرے تون کر دئین دوجی جا انتقال
ہوندی سی لو او سدی وانگون شمع عیان
لیکن حال معلوم نان اوہنان تائین کو
مین کہیا اے باپ تون ہو جا میتھون دور
اوسنے کہیا کیون بیٹا مین کہیا اے باپ
دین محمد مصطفےٰ مین کیتا اختیار
کہندا میرا دین جو دین تیرا خور سند
مین کہیا اے باپ جی جلکے نہا اول
آوین میرے پاس پھر تان دسان اسلام
آکے میرے پاس تان ہویا مسلمان
اُس ہی دین قبولیا نان کیتا انکار
پھر مین اپنی قوم نون سدیا دل اسلام
کجھہ مدت دے بعد مین خدمت وچہ نبی
دو فرقہ ہوئی قوم ہے اے رب دے مقبول
ہیون ہلاک اوہ یا نبی رب تون منگ دعا
اسے پر نیک دعا مین اوہنان حق کران
پھر فرمایا آپنے اسے طفیل ہن جا

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ اٰيَةً میرے یار خدا
رخصت لیکے قوم پاس تان مین آیا جب
مین ڈریا جو قوم نان کرے گمان فتور
مین کہیا اے رب جی ایہہ نشان ایمان
روشن تا سر کو ٹا ہویا اوسے حال
جان ایہہ ڈٹھا قوم نے ہوئی عجب حیران
جان گھر آیا مل پیا باپ میرا خوش ہو
تون مین تہین نان مین تین تہین اسدم جان ضرور
مین ہان مومن ہویا تون کافر پر باپ
تون لجے باطل دین تون ہویا نہین بیزار
جھڑ ارکہین دین تون مینون اوہ پسند
نالے پاک پوشاک ہی اسدم جا بدل
غسل کیتا جا کپڑے پہنے پاک تمام
اپنی بیوی نال بھی کیتا ایہو بیان
مومن ہوئے خویش بھی آ ایسے اطوار
بھتیان نان قبولیا کافر رہے عوام
آکے وَسّی قوم دی حالت ایہہ سبھی
بعضیان تینون مینان بعض نہ کرن قبول
فرمایا بری دعا نان منگان پیش خدا
ہدایت کر قوم دوس نون ای میرے رحمان
نرمی نال تے ہور صلح تہین اوہنان جا سمجھا

دیوے تیری قوم نوں تاں اللہ اسلام
تاں میں جا کے قوم وچ کیتی نرم کلام

دن خیبر میں آیا پاس رسولؐ الٰہ
آہے اسّی خاندان مومن میں ہمراہ

حصہ مال غنیمتوں سب نوں کرن عطا
مینوں ذی الکفلینؐ ول بھیجیا نبیؐ خدا

بُت اوہناں دا پھوکیا نال اوہناں کر جنگ
کافر مدد رب تھیں نٹھے ہو کے تنگ

وچ مدینہ نبیؐ پاس رہیا میں تیک وفات
اہل یمامہ جاں ہوئے مرتد سنتوں بات

لشکر بھیجیا اوہناں پر ابابکرؓ خوش نام
طفیل دو بیٹیاں نال سی وچ لشکر اسلام

پاس یمامہ پہنچیا جاں لشکر اصحاب
کہے طفیل میں دیکھیا ہے راتیں اک خواب

میں ڈریا اُس خواب تھیں بہت نہایت بیان
کہندے کی اوہ خواب ہے تاں میں کہیا عیان

ایسا ہے میں دیکھیا مُنیاں میرا سر
ہے اک اوڈیا جانور میرے مونہہ تھیں پھر

اک عورت نے پکڑیا بغلاں اندر تاں
پتر میںنوں ڈھونڈدا ڈٹھا بعد ازاں

میرے پاسوں اوس نوں کیتا وچ حجاب
کہندے تاں اصحاب ایہہ سُن کر میری خواب

انشاء اللہ خیر ہو تاں میں کہیا جواب
میں اس طور تعبیر ہے کیتی اپنی خواب

جو اندر اس جنگ دے کٹ سی میرا سر
مُنیاں جو وچ خواب دے سر ہو قضا قدر

جو ڈٹھا ہے جانور اوڈیا راہ دہان
مونہہ دے وچوں نکل سی اسجا میری جان

اوہ زن میری قبر ہے پھڑیا جس کنار
پتر میرا ڈھونڈدا جو لوکاں وچکار

اوہ بھی ہو گ شہید پھر اپیر تاں اسحال
القصہ جاں ہویا جنگ مرتداں نال

ہویا طفیلؓ شہید سی لڑیا بہت شدید سخت
زخمی ہویا بہت سی پر تاں ہویا شہید

وچ زمانہ عمرؓ دے اندر اول سال
اوہ بھی ہو شہید سی رلیا پیو دے نال

واقعہ ہفتم (۷) تزویج عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا وعن ابیہا است

دسویں سال نبوتوں بھی وچ ماہ شوال
خولہ بنت حکیم دی صلاح وسیلہ نال

آنحضرت ﷺ عائشہؓ دا سی ہویا نکاح ۔ قصہ سی ایہہ اس طرح سن ای نیک صلاح
خدیجۃ الکبریٰؓ دے وی مرنے نال تتور ۔ ہویا اندر خاندان پاک رسولؐ ظہور
جیونکر ایہہ ششہ ہوگئی گھر سب سامان ۔ ہونا عورت نال ہے اندر ایس جہان
خویلہ نے جان ویکھیا پاک نبیؐ دا حال ۔ خدمت اندر آئیکے کہندی نرمی نال
خدیجۃ الکبریٰؓ نے چھڈیا ایہہ سنسار ۔ رفیق موافق آپ دی یار آہی غمخوار
گھر دے کم نہ ہوندے یا حضرت آسان ۔ کرین پسند صلاح جے بہی دیوین فرمان
عورت تیرے واسطے ڈھونڈاں ای سرکار ۔ فرمایا عورت کون ہے لائق ساڈی کار
کہندی عورت بکر بہی بیوہ بہی موجود ۔ حضرت پچھے دس اوہ کون عورت مسعود
عرض کیتی سے عائشہؓ بیٹی ابا بکرؓ ۔ بیٹی تیرے یار دی کواری نیک سیر
ثیب یعنی ویکھیا جسنے خاوند پیش ۔ سودہؓ بیٹی زمعہ دی مومن نیک اندیش
آنحضرتؐ فرمایا دونوین نیک صلاح ۔ ہوسکے کر وہ ماندا میرے نال نکاح
خویلہ اول جاوندی ابا بکرؓ دے گھر ۔ چاہی بی بی عائشہؓ زبانی آنحضورؐ
ابا بکرؓ دے دلے وچہ گذریا ایہہ خیال ۔ ہیگا عقد براوری میرا حضرتؐ نال
یعنی ہے موہہ بولیا میرا نبیؐ بہرا ۔ وہی بہرا دی کس طرح وچہ نکاح آ
خویلہ پاس رسولؐ دے اونوین چلی گئی ۔ اس مسئلہ نوں پچہدی جاکے پاس نبیؐ
فرمایا جا صدیقؓ نوں کہدے ایہہ کلام ۔ میرے تیرے وچہ ہے بس اخوت اسلام
بہائی نسبی ہاں نہیں ہور رضاعی کو ۔ دہی تیری دے عقد وچہ باعث حرمت جو
خویلہ پاس صدیقؓ دے لیائی ایہہ خبر ۔ فارغ اس اندیشیوں ہویا نیک سیر
ابا بکرؓ نوں ہویا پیدا ہور خیال ۔ مطعم بیٹے عدی نے اپنے پتر نال
درخواست حضرت عائشہؓ کیتی آہی جان ۔ وعدہ سی ابوبکرؓ دا اوسدے نال پچھان
وعدہ کدی خلاف نان کیتا آہا جان ۔ خویلہ تائین آکھدا ٹھہر بن ایس مکان

گھر مطعم کے جاوندا تاں خونیک سیر — عورت مطعم جد ڈٹھی دوروں ابا بکرؓ
کہندی اے ابوبکرؓ ہے تیری ایہہ امید — پتر میرا دین تہیں بہیریں کرکے کید
دیویں بیٹی اوسنوں کرکے مسلمان — ایہہ مہم نہ ہووسی تیری کدی آسان
پھر مطعم تہیں پچھدا ابا بکرؓ ایہہ جا — اوس بھی آکھیا اس طرح مڑیا مرد خدا
جان غنیمت آیا گھر اپنے صدیقؓ — خویلہ تائیں آکھدا آکھو جاکے تحقیق
میرے گھر وچہ مصطفےٰ لے آوے تشریف — خویلہ آکے آکھدی اگے نبیؐ لطیف
ابا بکرؓ ہے سددا حضرت اوتھے چل — آیا گھر صدیقؓ دے سُنکے سرورؐ گل
کیتا بی بی عایشہؓ نال نکاح رسولؐ — چھیئے سالاں دی عمر سی اوسدم ایہہ مقبول
پہلے ہجری سال وچہ ہوئی رات زفاف — انشاء اللہ اوس جا ذکر لکھاں گا صاف
اتے فضایل عایشہؓ خصایص ہور تمام — رب چاہے تے لکھانگا اندر اوس مقام

واقعہ ہشتم تزویج سودہ خاتون بود رضی اللہ تعالےٰ عنہا

سودہؓ بیٹی زمعہ جو بیٹا قیس سی پچھان — بن عبد ود بن نضر جو بن مالک دا جان
اوہ سی بیٹا فہر دا جو عامر فرزند — بن لوئی پیو جس دا غالب دانشمند
سی جیلے چے دے پُت نال ایہہ بیاہی جان — نام جسدا سکران سی بیٹا عمرو پچھان
ایہہ تے خاوند ایسدا ہو مومن خوش فال — حبشہ دیول گئے سن اندر اول حال
عیسائی سی ہویا اوس جگہ سکران — مکہ دیول جان مڑے ہویا فوت پچھان
سودہؓ بیوہ رہی سی تاں اندر اس سال — شرف فراش محمدی پایا وچہ شوال
مہر بی بی دا چار سو ہویا درم عیان — بعد خدیجہؓ حرم ایہہ ہویا شاہجہان
مشرف صحبت نبیؐ تہیں ایہو ہوئی سی — خدیجہؓ الکبرےٰ دی بعد وفات صحی
صحیح روایت آیا ایہہ سی عمر بڑی — صحبت اسدی نبیؐ نوں ناخوش لگی سی

حضرت چاہیا ایسنوں دیوے چھڈ طلاق ‖ اک روایت وسے نبی پر ایہہ باتفاق
اوپر راہ رسول دے بہندی روندی زار ‖ کہندی سیتی نال کر رجعت پھر سرکار
صحبت کارن یا نبی نال مین ذرا خیال ‖ ایہہ پیا ہاں حشر نوں ہووان تیرے نال
اندر حوران تیریاں میں ہووان محشور ‖ عقد میرے نال حضرتا کر توں پھیر ضرور
نوبت اپنی عایشہ تائیں بخشان میں ‖ ہور نان خواہش یا نبی مڑ مڑ آکہان تیں
ہین علما تفسیر دے الله دے مقبول ‖ اس آیت وا سدے ایہہ سبب نزول

وَاِنِ امْرَاَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوْزًا اَوْ اِعْرَاضًا - الی آخرہ-

فضیلت سودہؓ پاک دی ہو ایہہ خاص شمار ‖ ہور روایت ہے ڈٹھی اندر اس اذکار
سودہؓ دا جو اولین خاوند سی سکران ‖ فوت ہویا تے رہی سی بیوہ ایہہ پچھان
بھیجیا پاک رسول نے کوئی اسدے پاس ‖ جے چاہیں تے کریں توں خاوند کوئی راس
رکھان ہمت یا نبیؐ سودہؓ کہے بلند ‖ جیکر خاوند کران گی توں ہوسیں خورسند
اونویں جبرائیل نے دتا آ پیغام ‖ یا حضرت فرمایا ہے الله علام
دیس بیچاری نوں کریں توں محروم نول ‖ اندر اپنے عقد دے لیا اے پاک رسولؐ
تا نکاح جناب نے کیتا اسدے نال ‖ ایہہ نان پسند سی آئی وچہ خیال
اوہ بھی آہی جاندی دلدی خواہش نان ‖ رکھدا میرے نال ہے ہرگز شاہ جہانؐ
باوجود اسبات دے سندی خبر طلاق ‖ تان اوہ بی بی سوختہ اندر اگ فراق
روندی روندی آوندی گھر عائشہؓ دیول ‖ دروازہ تے آ کے بہندی بوہا مل
چاہیا حضرت عایشہؓ بوہا کھولے جا ‖ بیٹھی رہو فرماوندے تان اس نبیؐ خدا
اگے درد فراق وچہ ہے گی اوہ حزین ‖ تان ہوئے جو دیکھ تیں بہت ہوئے غمگین
آپ جناب رسول نے بوہا کھولیا جا ‖ سودہؓ دیکھ رسولؐ دی پیریں لگدی تا
کہندی وچ نکاح دے جو نا کریں قبول ‖ مینوں گولی اپنی کر اے پاک رسولؐ

فیر [illegible] [illegible] — اوہ وچہ [illegible] الله [illegible]

بھیجیا جبریل [illegible] رب خدا نے — بے حیائی واسطے سودہ ولیوین طلاق

عفوا سے جبال [illegible] انسان — کی گرسیئن [illegible] رکھان جدا او نہان

سودہ کرین قبول [illegible] — [illegible] حشر [illegible] بخشان لکھہ گناہ

بعد وفات رسول دے سودہ [illegible] — اوہ مرم جو [illegible] مصطفے آہے بعد ممات

بی بی سودہ انہان وچہ شامل نیک صفات — خلافت عمر خطاب وچہ پائی اس وفات

جس بی بی دا اولا ہویا تابوت طیار — وچہ مدینہ پاک دے سی ایہہ نیکوکار

گورستان بقیع وچہ دفن ہوئی خوش ذات — راوی پنج حدیث دے ہے ایہہ نیک صفات

صحیح بخاری وچہ ہے اک حدیث انہان — الله باقی جاندا حال عیان نہان

فصل سوم — در حکایات و محاکات آنحضرت صلی الله علیه وسلم با گروه ضلالت

(محاکات: باہم حکایت کردن ۱۲)

اوہ گروہ بدبخت جہان نال جناب رسول — وچہ عداوت دشمنی ہوگئے مشغول

ٹھٹھے تے ہور مسخری کردے حضرت نال — بھیجے الله آیتان موافق اونہان مقال

دسوین سال نبوتوں ہے مخصوص ایہہ حال — اگے پچھے آکھدے بعضے اہل کمال

جان سب ہن ایہہ واقعات اک طرح مذکور — اس خاطر اس فصل وچہ ہوئی ہین مسطور

واقعہ اول اجتماع قریش بود و سوال ایشان از حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم

اکدن قوم قریش دے رل سردار عیان — عتبہ شیبہ حرب دا پت ابوسفیان

ابوجہل بو البختری دونوین پت ہشام — نضر بن حارث ہور سی اسود بد انجام

امیہ بن خلف تے رب دا قہر سدا — عتبہ ابی معیط دا لعنت انہان خدا

کعبہ گردے جمع ہوا ایہہ ساری مجہول — کرکے رل کے مشورہ اندر باب رسول

پاس نبی دے بہجدے اک بندہ فی الحال
کہندے سدیا یا نبی تیسنوں ایس مکان
فرمایا کیا آکھدے آکھو دیاں جواب
کسے نہ کیتا عرب وچ ہرگز ایہہ احوال
ایہہ ارادہ ہے ایہناں سمجھ تیرا مقصود
جے ریاست سروری تیرا ہووے خیال
جیکر تیری سلطنت والی ہووے چاہ
جیکر تینوں وسوسہ یا کوئی ہو خیال
تاں اوہ تیری آئیکے لیوں مرض پچھان
تاں معبوداں ساڈیاں کریں نہیں بدنام
مینوں حب نہ سلطنت حاجت مال نول
ہے قرآن خدایدا نازل میرے پر
بہتر دنیا آخرت جیکر کرو قبول
حضرت پاسوں اونہاں نے سنیاں ایہہ جواب
لگے جھگڑن نبی تہیں اولے کرن سوال
ہاں پیغمبر رب دا سچ میرا مدعا
کر توں اپنے رب دے اگے ایہہ دعا
چشمے نہراں اوس جا اللہ کرے رواں
کشایش اتے ارام تہیں کریئے زمین آباد
قصی ابن کلاب دے ساڈے وڈے جو
تیرے دعوے صدق دی دیہن گواہی آ

سد لیا یا نبی نوں وچہ مجلس جہال
کریئے سنیئے گفتگو تیرے نال عیان
کہندے سن اسے مصطفٰے ساڈا ایہہ خطاب
جیسا کیتا حال توں ہے گا ساڈے نال
جیکر خواہش مال ہو مال کراں موجود
بن توں حاکم اساں دا اندر ایسے حال
کریئے رلکے اپنا تیسنوں اس دم شاہ
سد طبیباں حاذقاں پچھاں تیرا حال
کریئے اسیں معالجہ راضی ہووے جان
سرور عالم آکھیا مینوں قسم علام
اپیر مین ہاں تساں ول رب دا خاص رسول
دیاں بشارت جنتی دساں دوزخ ڈر
صبر کراں سبھے تاں مینوں میرا زور نہ ول
ہوئے ناامید تاں اوہ سب لے اداب
اول کہندے یا نبی تیرا ایہہ خیال
ہین وسیلاں معجزے میری پاس صفا
پہاڑ ٹلکے وی غیب ہو بنن فراخ صحرا
جیونکر شام عراق دی ہیگی زمین عیان
اس تہیں بعد دعا پھیر رب اگے کر یاد
رب اوٹھاوے زمین تہیں اوہ اکٹھی ہو
تاں پھر تینوں جانیئے سچا نبی خدا

سید عالم آکھیا میںنوں رب رحمان
بلکہ میںنوں بھیجیا تاں پیغام خدا
دنیا تے ہور آخرت ہووے خیر تساں
میںنوں کردا حکم کی پھر مولا بیچون
جے توں کردا ایہہ نہیں تاں پھر تیرا رب
صدق رسالت آپ دا اوہ آپے گواہ
فرمایا اس واسطے بھیجیا نال میںنوں
تیرے تے وچ کسی دے فرق نہیں نہار
ایہہ دعوے جو توں کریں چاہیے کوئی نشان
ہن توں اپنے رب تھیں منگ خزانے سب
سب کجھ تیرے واسطے اللہ کری طیار
آئیا میں اس واسطے حضرت کہیا تاں
ہاں پیغمبر رب دا لے ایہہ چیزاں سب
چاہے پیدا کر دیوے ایسیاں کئی ہزار
کافر کہن محمد ایہہ التماس عیان
بھی نال دعا اساں نہ اجو لیائیے ایمان
قادر ہے تاں اساں پر بھیجے جلد عذاب
دیوی بھیج عذاب اوہ چاہی بھیجے نال
گلاں اسے حکائیتاں اس اطوار میں
رحمان یمامہ نال نال لیا وانگے ایمان
ساڈا محکم قصد ایہہ اسے تھیں پچھے جان

اس خاطر نہ بھیجیا اندر ایسے جہان
دساں اگے تساں دے میںنوں جیکر
جیکر میںنوں نال تسیں صبر کراں میں تاں
تاں پھر کافر آکھدے سنیں محمد توں
کوئی فرشتہ بھیجدی پاس اساڈے جھب
تاں ایمان لیائیے تیں پر خواہ مخواہ
کافر کہندے نہیں کجھ ہاں تک تینوں
کھاویں پیویں تے جاویں وچ کوچہ بازار
جس تھیں ساری خلق وچ ہووے حق عیان
چاندی سونا باغ ہر ہور سنہری گھر
فضل مراتب تاں ہووے سبھناں تے اظہار
اسے سب قوم قریش دی جانوں چھڈ گمان
منگدے جو ہوئیں ایہہ اندر قبضہ رب
نہیں اجازت جو منگاں ایس قسم نہار
بجا نہ لیاویں توں جے نال لیاواں ایمان
ہن توں اپنے رب نوں کہہ جلد عیان
فرمایا اختیار اوس سب عذاب صواب
تاں پھر کافر آکھدے ساڈا ایہہ گمان
رحمان یمامہ تھیں کیتی توں یاری تلقین
زیادہ گفت شنید دی طاقت نہیں اساں
تینوں رسکے مارئیے ساری چھڈ دھیان

پھر وہ شرم حیا دا ہنے بن لیا اٹھا — جیونکر سا تھوں ہو سکے دیواں اسیں ایذا
جان سرداران نبیؐ تھین کیتی ایہہ گفتار — بولے وانگوں کتیاں اوہناں تابعدار
بولن لاڈاں مار کے نعرہ اتے فغان — اک جھولاں قوم تھیں کروا ایہہ بیان
پوجان اسیں فرشتیاں دہیاں اوہ ندا — گواہی جیکر دیا آوین ملک خدا اس جا
آکھے کہن اوہ رب دا توں ہیں نبیؐ محمدؐ آل — تد تک تیرے دین نوں اسیں نہ کراں قبول
امیہ دا اک پت جو عبد اللہ نام — بھاپے دا پت نبیؐ دا دے ہاکے کرے کلام
اسے محمدؐ مول نال نیا واسنگے ایمان — جب تک پوڑی نال کہیں توں اوپر آسمان
فرشتے اوس مکان تھین لیا وین نہیں گواہ — آکھے آکھن ٹھیک ہے ایہہ رسولؐ الله
نالے اپنے نال توں کوئی کتاب اوتار — تیرے صدق مدعا داجس وچ ہوا انکار
باوجو اس بات وچ سب کرین ادا — ہرگز کراں یقین نال سچا نبیؐ خدا
اوہناں پاسوں اوٹھ کھڑا ہو دلتنگ رسولؐ — گھر وے اندر آوندا غمگین اتے ملول
تسلی پاک رسولؐ دی خاطر رب رحمان — بھیجیاں اوس دم آیتاں پاک نبیؐ دی شان

وَقَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنبُوعًا أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ
اور بولے ہم نہ مانینگے تیرا کہا جب تک تو نہ بہا نکالے ہمارے واسطے زمین سے ایک چشمہ یا ہو جاوے تیرے واسطے
وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ۔ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا أَوْ تَأْتِيَ
ایک باغ کھجور اور انگور کا پھر بہا لے تو اوسکے بیچ نہریں چلا کر یا گرا دے آسمان ہم پر جیسا کہا کرتا ہے ٹکڑے ٹکڑے
بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا ۔ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ ط وَلَن نُّؤْمِنَ
یا لے آ اللہ کو اور فرشتوں کو مقابل۔ یا ہو جاوے تجھکو ایک گھر سنہرا یا چڑھ جاوے تو آسمان میں۔ اور ہم یقین نہ کرینگے
لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرَؤُهُ ۔ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنتُ إِلَّا بَشَرًا رَّسُولًا ط
تیرا چڑھنا۔ جب تک نہ اوتار لاوے ہم پر ایک لکھا جو ہم پڑھ لیں تو کہہ سبحان اللہ میں کون ہوں مگر ایک آدمی ہوں بھیجا ہوا
سورہ بنی اسرائیل ۱۲

واقعہ دوم

محمد بن اسحاق ایہہ کہندا جیدوں رسول
ابو جہل ملعون تاں لگا کرن بیان
کردا اس مردے نے ساڈا دین تباہ
پاوندا وچہ قوم دے جھگڑا اتے فساد
کسی طرح ایہہ اساں دل کردا اہیں درمیان
ہن میں اپنے رب نال کیتا عہد دراز
پتھر اک عظیم میں چکاں ایہہ گل کر
قتل کراں پر قوم نوں غم توں دیہاں چھڈا
اوس وقت جاں مصطفٰے پڑھدی پاک نماز
حجر اسود تے دوسرا رکن یمانی جو
دن دوجے جاں مصطفٰے بادستور قدیم
گوشہ اک کھلویا دل وچہ ایہہ وچار
ہور قریشی منتظر دوہ کھڑے بیدین
سجدہ اندر جاوندا نبیاں دا سلطان
مارن لگا نبی نوں اونہیں باجھوں دیر
زرد ہویا رنگ اوسدا ڈریا چھاں لعین
کہندی ایہہ بوالحکم دس تینوں ہویا کی
تاں میں سر پر اوسدے مارن سنگ اوٹھا
آیا میں ول اژدہا کرکے موہنہ فراخ

رس مجلس تھیں آیا ہو حیران ملول
کہندا یارو ہن نہیں طاقت صبر امان
گالاں دیوے بتاں نوں کہو ساں نوں گمراہ
پھیر بھی رہیئے ڈھونڈدے اسدی ایں مراد
ولجوئی ساڈی دی نہیں خواہش اسنوں جان
گل محمد جان آندے خاطر ہیں ما
سجدہ اندر جاں جاوے ماردیاں سر پر
بجھاونیں بدلے اوسدے ماراں میں نوں آ
بیت مقدس ول موہنہ کردے صاحب راز
دوہاں وچہ کھڑو ہوندے کعبے ول بھی ہو
ہویا کھلا نماز وچہ تاں آ اوہ لئیم
سجدہ اندر رکھ جاوے نبیاں دا سردار
دیکھیں کیکر ماردا پتھر ایہہ لعین
جان غنیمت چکدا پتھر بے ایمان
خشک ہوئے ہتھ اوسدے پتھر ڈگیا زیر
اگے نٹھی قوم بھی حالت دیکھ بیدین
کہندا جاں میں پہنچیا جا نزدیک نبی
ناگاہاں اک اژدہا میری نظرے پیا
خشک میرے ہتھ ہو گئے ڈر نٹھا گستاخ

مستیاں ہویا اوہ جیوں اژدہا عظیم　زرد ہویا رنگ خوف تھیں ہوئی جان سقیم
اندر بعض روائتاں آیا ایہہ بیان　اوہ پتھر ابوجہل نال چمڑیا ہویا حیران
ہر چند چاہیا او سنوں تھوں کرے جدا　ایہہ پر جدا نہ ہویا ہو حیران کھڑا
کوئی علاج نہ ویکھیا اس باجھوں مروا　اگے پاک رسول دے رویا عجز نزار
اگے اللہ پاک دے حضرت کری دعا　اس سنگدل دے ہتھ تھیں ہویا سنگ جدا
قائم پھر انکار تے ہویا اوہ مردود　وچہ عداوت دشمنی جاندا ایہہ حسود
محمد بن اسحاق ایہہ کہے جاں نبی خدا　خبر سنی اژدہا دے پاسوں اوس جفا
فرمایا جبرائیل سی سپ نہ سی بیباک　جے ہوندا نزدیک اوہ کردا مار ہلاک

واقعہ سوم۔ قصہ ابولہب و زن او حمالۃ الحطب است

روایت ہے اوہ دو جنے سن بدبخت قدیم　ابولہب تے اوسدی عورت شوم لئیم
منکر روز حشور دے ایسے اوہ مجہول　ہر چند ربیا ڈراوندا اوہناں پاک رسول
قیامت دے احوال نوں بھی دوزخ دا ڈر　کردے نال اعتبار سن اوہ اشد اشر
روایت ہے ابولہب ایہہ سن دوزخ دا حال　ایہہ مثال بناوندا دوہاں ہتھاں نال
اکٹھے دو لوئیں ہتھ کر آپس وچہ ملا　پھوک مارے وچہ اوہناں دے نالے کہے سنا
روح ایسا وچہ بدن ہے جد مر ہووے جدا　مڑ پھر کیکر بدن وچہ آوے وانگوں وا
عورت اوسدی نبی نوں دیندی نت آزار　رستے وچہ رسول دے سٹدی آہی خار
چبھدی پیریں آپ دے اوہ کنڈے اس ڈھب　تبت یدا ابی لہب تاں نازل کیتی رب
ہوون ہلاک اوہ ہتھ دو پھوک ماری جو جوڑ　عورت اوسدی حشر نوں دوزخ پیسی لوڑ
بدلے اک اک خار دے لکڑیاں ندا بھار　گردن اوسدی نال بنھ پاساں اندر نار
اگ لگے گی لکڑیاں اوہ سڑ ہوگ تباہ　جانیگی ساں سٹدی کنڈے کسدے راہ

کیڑے تھیں ڈرا ایس جا ہے اوہ خون گذار — کنڈی توں پرہیز کرا وہ ہوسی تلوار
آک مچھر دے ٹلے نوں ہرگز نا نہہ دوکھا — ہر دل وا دل رب دے ہے دروازہ وا
جان عورت بولہب نے سنیاں ایہہ احوال — اسماناں تھیں اوتری ایہہ سورت ہحال
نہایت غصہ ہوئیکے قصد پیغمبر کر — پتھر چک لیاوندی تاں ماری وچہ سر
خانہ کعبہ وچہ جان اوہ آئی اس حال — بیٹھا ڈٹھا مصطفےؐ ابابکرؓ دے نال
آئی پتھر مارنے پاس نبیؐ دے جان — رب نے اوسدی نظر تھیں نبی کیتا پنہان
ابوبکرؓ نوں دیکھدی پچھے کرے کلام — محمدؐ کتھے ہے گیا ہُن سی ایس مقام
کجھ نہ کہیا صدیقؓ نے بات اوسدی نوں سُن کر — کہندی قسم خدائیدی نبیؐ جے ہوندا ہن
ایہہ پتھر میں مارکے اوسنوں ویندی مار — ساڈی کردا ہجو ہے نا جانے زنہار
ہجو اوسدی جو کرسکاں میں بھی شاعرہاں — کہندے آکھی اس طرح ہجو رسول بیان

مذمما عصینا + و امرہ اینا + ودینہ تلینا +

مذمم نام رسولؐ دا رکھیا اوس مجہول — مذمت کیتا گیا جو معنے ہن ات سول
محمدؐ دے ایہہ معنے کیتا گیا تعریف — مذمم نام خلاف اوس کردا تحریف
وچہ شیطان قریشیاں شہرت نام خلاف — سدن پاک رسولؐ نوں اوہ بے انصاف
فرمایا پاک رسولؐ نے نفع نہ پاہن شریر — جنہاں میرے نام نوں کر دتا تغیر
نام محمدؐ بدلیا جنہاں مذمم نال - — القصہ اوہ فاجرہ جاندی ایسے حال
سرور کولوں پچھدا ابابکر صدیقؓ — یا حضرتؐ کیا حال سی نبیؐ کہے تحقیق
مینوں اوس نہ ویکھیا کیوں جو رب رحمان — مینوں اوسدی نظر تھیں کر دتا پنہان

واقعہ چہارم

امیہ بن خلف جان دیکھے نبیؐ کریم — اکھیاں مونہہ تے ونگیاں کردا اوہ لئیم

ہمزا تے ہور لمز وچہ آوے اوہ شیطان ॥ ویل الکل رب نے بھیجی اوسدی شان

ہمزہ اوہ جو دیوندا طعنہ ہر لوکاں گال ॥ عیب کریندا خلق دی اکھیاں ابرو نال

لمزہ اوہ جو خلق دے عیب کرے نہان ॥ پیا وکھاوے مردماں پوشیدہ انجان

واقعہ پنجم

عاص بن وائل نبی نوں دیندا سی ایذا ॥ کرداسی ٹھٹھے مسخری حضرت نال جفا

خباب جو بیٹا ارث دا اپنا حق کجھ جان ॥ عاص ہا سیوں سی منگدا اکھندا عاص شیطان

وعدہ نبی بہشت دا دیندا ہے تساں جو ॥ جو چاہو وچہ جنتے حاضر جاسی ہو

خباب کہیا وچہ ایسدے ہرگز ناہیں شک ॥ عاص کہندا جد ایہہ گل ہے تساڈی پک

بس توں ایتھے صبر کر وچہ بہشتاں تا ॥ قرض تیرا ایں اوس جا کرساں سب ادا

اللہ وچہ بہشت جاں کرسی دخل تساں ॥ ایں گھٹ ناہاں تساں تھیں اپنا اس تھاں

ایہہ آیت حق اوسدے بھیجی اللہ تاں ॥ کافر سنگ آیتاں جاسی وچہ نیراں

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ۝ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ۝

بھلا تو نے دیکھا وہ جو منکر ہوا ہماری آیتوں سے اور کہا مجھ کو ملنا ہے مال اور اولاد کیا جھانک آیا ہے غیب کو یا لیا ہے نزدیک اللہ کے سے عہد

واقعہ ششم محاکات و مناظرات نضر بن حارث

نضر بن حارث ایہہ سی از جملہ شیاطین ॥ دکھ دیندا سی نبی نوں فتنہ ساز لعین

کرے عداوت دشمنی حضرت تھیں شیطان ॥ مقابلہ ایہہ قرآن دا کردا بے ایمان

بہت سفر سی ایسنے کیتے وچہ جہان ॥ وچہ ولایت عجم دے پھیر آیا جان

رستم اسفندیار دی پڑھی آہی داستان ॥ سنیاں ہور حکایتاں شاہاں عجم بیان

نہایت خوش آواز سی ایہہ نضر مردار ॥ پیغمبر جاں وسدا رب دا حکم اظہار

پڑھ قرآن جان جاوندا انبیاندا سلطان	جاگہہ نبی کریم دی کھڑا ہوندا ایہہ آن
رستم اسفندیار دا قصہ کرے آغاز	باوشاہاں ہور عجم دے دسّے حال دراز
سندے قصے اوس تہیں جمع ہوکے جہال	صلاحن اندے باطنی بعضے سنگی حال
شیرین سخن رسول پر دیندا اوس ترجیح	وہمی قصے جھوٹھ دے آکھن ایہہ صحیح
کہندے باتاں ایہہ جو کردا نضر بیان	خوش ہے اوس کہانیوں یعنی جو قرآن
سایہ شرف نہ اوسجا پاہمار زنہار	طوطی کم ہو ال تہیں اندر جس دیار
اندر بارے ایسدے آیت ایہہ قرآن	بھیجی اللہ پاک نے جس وچہ ایہہ بیان

اَنْ کَانَ ذَا مَالٍ وَّبَنِیْنَ اِذَا تُتْلٰی عَلَیْهِ اٰیٰتُنَا قَالَ اَسَاطِیْرُ الْاَوَّلِیْنَ ط

اسواسطے کہ تہا صاحب مال کا اور بیٹوں کا جبوقت پڑہی جاتی ہین اوپر اوسکے آئتین ہماری کہتا ہے کہانیان ہین پہلونکی۔

اہل مجلس جو اوسدے گلاں کرن پسند	وچہ اونہاندے حق دی آیت ایہہ بلند

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ یَّشْتَرِیْ لَهْوَ الْحَدِیْثِ ط

اور بعض لوگوں سے وہ شخص ہے کہ مول لیتا ہے غافل کرنے والی بات کو ۱۲

مسجد وچہ اک روز سی بیٹھا نبی رسولؐ	ولید مغیرہ بہی آہا نال گروہ مجہول
نضر بن حارث بہی آیا بیٹھا اوس مکان	لگا نال رسول دے بحث کرن شیطان
آنحضرتؐ نے اوسنوں پختہ نال دلیل	ایسا ملزم کردتا ہویا خوار ذلیل
جاتا سبہناں حاضراں بات نہ آئی کا	پہیر سنائی نبیؐ نے ایہہ کلام خدا

اِنَّکُمْ وَمَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ اَنْتُمْ لَهَا وَارِدُوْنَ ط

تحقیق تم اور جس چیز کو عبادت کرتے ہو سوائے اللہ کے جہونکنا ہے دوزخ مین تم اونکے پاس آنیوالے ہو ۱۲

تسیں تے جسنوں پوجدے باجہ اللہ دی ذات	بالن دوزخ ہوسبھی جا سو وچہ درکات
مجلس وچوں نکلیا ایہہ گل آکھ رسولؐ	قریشی سن اس بات نوں ہوئے بہت ملول
مجلس اندر اجے سن بیٹھے اوہ شیطان	عبد اللہ ابن زبیر دا آیا اوس مکان

ایہہ قصہ تاں دسدے عبد اللہ نوں بھول
پیغمبر دے سامنے نظر نہ سکیا بول
اپنی عقل کمال دا اسنوں سی اعتقاد
کہندا جے مین ہووندا ویلے بحث فساد
ایہہ آیت جو تساں پر پڑھی جناب رسولؐ
ملزم کرواں نبیؐ نوں مین تاں اوسے سول
اونہاں کہیا کس طرح کہندا اوہ مردود
محمدؐ کہندا اسین تے بہی ساڈی معبود
دوزخ اندر سڑنگے بالن وانگ وجود
حالانکہ ہین عرب وچہ کئی گروہ موجود
فرشتیاں تائیں پوجدے ہور مسیح عزیز
موافق اس تقدیر دے سبھناں دوزخ سیر
قریشی راضی ہوگئے سنکے ایہہ کلام
شاباش تا اوسنوں جاہل کہن تمام
دوجی واری اونہاں نے مجلس کیتی تاں
کردے اوہو بات تاں مڑکے پھیر بیان
کہندے سنی محمدؐا موافق تیری گل
ملک عزیر مسیح بھی دوزخ جاسن جل
عیسےؑ اتے عزیر ہین ایہہ رسول وہاب
آنحضرتؐ نے اونہاں نوں دتا ایہہ جواب

كُلُّ مَنْ اَحَبَّ وَيَعْبُدُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ فَهُوَ عَبْدُهٗ اِنَّهُمْ اِنَّمَا يَعْبُدُوْنَ الشَّيْطَانَ

ہر وہ شخص جسکی نسبت محبت کرتا ہے اور عبادت کرتا ہے سوا اللہ کے پس وہ بندہ اوسکا ہے تحقیق اور سوائے اسکے نہیں کہ پوجتے ہیں وہ شیطان کو

یعنی راضی جو ہووسے پوجن والیاں تہین
دوست رکھی عابداں دوزخ جانک ہین
جیوں فرعون شداد ہے تے نمرود بیدین
ملک فرشتے انہاں تہین جانوں پاک یقین
ہرگز اونہاں رضا ناں اس پوجن دینال
وچہ ایام حیات دے تاں خیال اس حال
پچھے مرتے انہاں دے اس شیطان بدکا
بنا تصویر خیال دی کردتی اظہار
اک نوں کہیا عزیر ایہہ اک دا عیسےؑ نام
اس صورت نوں پوجدے ایہہ گروہ تمام
وچہ حقیقت دیو دی پوجا کردے جان
عیسےؑ اتے عزیر ایہہ جانن نال گمان
جدوں قیامت آوسی دیو جو اونہاں معبود
دوزخ اندر جاوسی لے عابد مردود
عزیر نبیؑ تے دوسرا عیسےؑ علیہ السلام
تخت جنت تے انہاں دا ہوگ بلند مقام
حجت ہوئی اونہاں پر ایہہ کلام جناب
رہی مجال نہ اونہاں وچہ جو پھیر دین جواب

موافق سخن حبیب دے الله جل جلال آیت ایہہ قرآن دی بہیج دتی فی الحال

اِنَّ الَّذِیْنَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِّنَّا الْحُسْنٰۤی اُولٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُوْنَ

تحقیق وہ لوگ کہ پہلے ہو چکا واسطے اونکے ہماری طرف سے وعدہ نیک یہ لوگ اُس سے دور کئے گئے ہین ۱۲۔

واقعہ ہفتم

عقبہ ابی معیظ تے ابی خلف واجان دوست آپس وچہ سن دشمن نبی رحمان
عقبہ اک دن آ ٹیکے پاس جناب رسول سنکے گلان جاوندا پاس ابی مجہول
ابی غصہ وچہ آ کے کہندا ہو جا دور تیرے نال کلام نان کرسان کدی ضرور
موکھ نہ تیرا ویکھسان بہان تیرے پاس اوپر ایس کلام دے قسم کہا وی خناس
مطلب ایہہ جو گیا کیون ایس محمد تون کنین گلان اسدیان سنیان جاکے کیون
عقبہ ہر چند آکھدا ہین اوستون بیزار پر ابی اسبات وانان کردا اعتبار
تان اوپر اس کارے ہویا اوہنان قرار عقبہ جاکے نبی ول تہک سٹے مردار
صلح ہووے تان اوسدی تا اوس بے ایمان طرف پیغمبر سٹیا جاکے آب دہان
اس بارہ وچہ ہو گئی آیت ایہہ نزول اے میری محبوب تون ہو وین نہین ملول

يَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلٰى يَدَيْهِ يَقُوْلُ يٰلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُوْلِ سَبِيْلًا ۝ يٰوَيْلَتٰى لَيْتَنِي

اور جسدن کہ کاٹ کاٹ کہاویگا ظالم اوپر دوون ہاتہوں اپنے کے کہیگا اے کاشکے مین پکڑتا ساتھ رسول کے راہ۔ اے وائے مجہکو نہ پکڑتا مین

لَمْ اَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيْلًا ۝ لَقَدْ اَضَلَّنِيْ عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ اِذْ جَآءَنِيْ ۭ وَكَانَ الشَّيْطٰنُ لِلْاِنْسَانِ خَذُوْلًا ۝

فلانے کو دوست۔ البتہ تحقیق گمراہ کیا مجہکو پیچہے اوسکے کہ آیا میرے پاس اور ہے شیطان واسطے آدمی کے خوار کرنے والا۔

واقعہ (۸) ہشتم

ولید مغیرہ نبی دا دشمن اتے حسود ہمیشہ نال رسول دے حسد کرے مردود

کروا ٹھٹھا مسخری عجب کرے اظہار | ہو سکے ایہہ کس طرح مین وانا سردار
ہو وان مکہ شہر وچہ وجا اوہ مسعود | عمیر ثقفی وا پت ہو طائف وچہ موجود
آوے جبرائیل نان ہرگز ساڈے پاس | پاس محمدؐ آوندا ہے ایہہ بات قیاس
ابو طالب تہین جو رہیا ایہہ یتیم جلیل | کی امکان جو اوس پاس آوے جبرائیلؑ
اللہ جل جلالہ نے ایہہ آیت باشان | نازل وچ اس حال دے کیتی سنی بیان

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيْمٍ ۔ اَهُمْ يَقْسِمُوْنَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ؕ
اور کہا اونہوں نے کیوں نہ اوتارا گیا یہ قرآن اوپر ایک مرد اوپر دونوں بستیوں مین سے بڑی کے۔ کیا یہ قسمت کرتی ہین رحمت پروردگار تیری کی
نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجٰتٍ ؕ
ہمنے بانٹی ہے درمیان اونکے فضیلت اونکی بیچ زندگانی دنیا کے اور بلند کیا ہم نے بعضے اونکو اوپر بعض کے درجون مین ۱۲-

واقعہ (۹)

اکدن بھگیان ہڈیان چک ابی شیطان | کہندا سنون محال ہے یارو ایہہ بیان
محمدؐ کہندا ہو وسن مڑکے پہیر حیات (بوسیدہ ۱۲) | قبران وچون اوٹھسن ساری بعد ممات
پیغمبر دے سامنے ہڈیان اوہ دکھا | ملدا نال اوہ انگلیان ہویان جزان جدا
کہندا توں ہین احمدؐ اکردا ایہہ بیان | ایہہ اجزا پہر جمع ہو مڑکے پیسی جان
پیغمبرؐ فرمایا مین ہی کہندا ہان | اے ابی جد مرینگا قبری ہوسی تھان
مڑکے پہیر اوٹھاوسی تینوں رب جبار | دوزخ اندر لیاوسی سچ میری گفتار
کروتی تصدیق تان اللہ جل جلال | آیت ایہہ قرآن دی بہیجی اوسے حال

اَوَلَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنٰهُ مِنْ نُّطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيْمٌ مُّبِيْنٌ ۔ وَضَرَبَ
کیا نہین دیکہا آدمی نے کہ ہم نے پیدا کیا اوسکو پانی منی کے سے پس ناگہان وہ جھگڑنے والا ہے ظاہر اور بیان کرنے لگا
لَنَا مَثَلًا وَّنَسِيَ خَلْقَهٗ ؕ قَالَ مَنْ يُّحْيِ الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيْمٌ ۔ الی آخر سورت یٰسین
واسطے ہمارے ایک مثال اور بہول گیا پیدائش اپنی۔ کہتا ہے کون زندہ کریگا ہڈیون کو اور وہ گل گئی ہونگی ۱۲-

واقعہ دہم (۱۰)

اسود بیٹا مطلب نال گروہ کفار — اکدن وچہ طواف دے حضرتؐ تھیں مردار
کہندا ٹھٹھے نال ایہہ یا محمدؐ آ — اسیں تسیں رل پوجیے تیرا پاک خدا
توں خدایاں اساں نوں پوج اے پاک نبیؐ — جیکر بہتر ہوگیا پوجیا پاک ربی
خیر اتے برکات تاں سانوں ہوگ حصول — ہوں خدا جے اساندے بہتر تے مقبول
خیر اتے ہور برکتاں تینوں ہون حصول — ایہہ سورت اس شان وچہ کیتی رب نزول

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ ۔ قُلۡ یٰۤاَیُّہَا الۡکٰفِرُوۡنَ لَاۤ اَعۡبُدُ مَا تَعۡبُدُوۡنَ وَلَاۤ اَنۡتُمۡ عٰبِدُوۡنَ مَاۤ اَعۡبُدُ تا آخر

کہ اے کافرو نہیں میں عبادت کرتا اُس چیز کی کہ عبادت کرتے ہو تم اور نہ تم عبادت کرنیوالے ہو اُس چیز کی کہ عبادت کرنیوالا ہوں میں

ہور مناظرے اس طرح سبب نزول قرآن — نسبت پاک رسولؐ دی ہین بیحد بیحساب
کتب سیر تفاسیر وچہ سب ہینگے مذکور — ایس قدر بس ایس جا کافی ہین مسطور
کافر کردے آپ توں مشکل طلب امور — بحثاں اتے مناظرے کردے باجھ شعور
ہر اک اُستھیں ہوندا سبب کمال جلال — عزت اتے مراتبہ ہور باعث اقبال
دکھ تصدیعہ دین دا کردے قصد کفار — ہوندا اوہ معاملہ عزت شرف وقار
جیونکر اندر مثنوی ہے مولاناؒ روم — شرح بیان اس حال دی کیتی ایہہ مرقوم
منکر کردے قصد سن نبیاں کرن خوار — عزت ہویا معجزہ اونہاں ندا اظہار
قصد اونہاں انکار تھیں نبیاں دی تذلیل — عین عزت اوہ ہوگئی بہر انبیا دلیل
جیکر ہر بدکار دا نا ہوندا انکار — پاک دلیلاں معجزے کد ہوندے اظہار
مدعی منکر جد تلک نہ چلے ہے تصدیق — قاضی کد دن گواہ سد کرواہے تحقیق
اینویں آیا معجزہ نبیاں ہو گواہ — اوپر دعوے صدق دے طرفوں پاک الٰہ

نادانان دی طرف تھیں طعن جاں ہویا ظہور
معجزہ ویکھے رب نے دتا شرف ضرور

فصل چہارم - در وقایع سال یازدہم (۱۱) از بعثت و اسلام انصار رضی اللہ عنہم

اندر سال گیارہویں بعثت نبی کریمؐ
سید عالم اوس پر لکھ صلوات سلام
اگون جلکے اونہاں نوں وس دین اسلام
خزرج دی جو قوم سی وچہ مدینہ پاک
زرارہ دا اک پُت سی اسعدؓ نیک مقام
تیجا قطبہ باپ جس عامرؓ ابن حدید
پنجواں جابرؓ باپ وس عبداللہ ابن رباب
اندر متھے انہاں جاں سی تقدیر تحریر
سی احبار یہود تھیں سُنی انہاں اخبار
جھنڈا دولت اوسدا سب پر غالب ہو
اوس جمال کمال تھیں ہے قریب ہنگام
بُت پرستی کرلگا دنیا وچوں دور
غرور دماغوں دشمناں ہوویگا سب دور
دعوت دین اسلام دی کیتی نبیؐ بیان
اوپر سارے مدنیاں نال خلوص اعتقاد
وچہ مدینہ جاں گئے ایہہ چھے مرد خدا
صیقل نصیحت نال تاں غفلت دے زنگار
جیونکر مکہ پاک وچہ سابق اہل اسلام
وچہ مدینہ طیبہ ایہہ چھ نیکو کار

ابتدا اسلام انصار سی ذکر کراں ترقیم
حاجی آہے آوندے جاں وچ حج ایام
گئے اگوں اس سال بھی نبی علیہ السلام
اونہاں وچوں چھ نفر ملے صاحب لولاک
دوجا حضرت عوفؓ سی بن حارث خوشنام
چوتھا عقبہ باپ اوس عامر جاں رشید
مالک دا پُت رافعؓ رحمت انہاں ہو ب
ایہہ انصاروں پیشتر ہوسن شرف پذیر
بنی لوی ین غالبوں ہوگ نبیؐ اظہار
وقت ظہور اوس آگیا دیر نہیں ہُن کو
اندھیرے کفر انکار دے زائل ہون تمام
غیرت دی تلوار اوس جبدم ہوگ ظہور
القصہ جاں اونہاں نوں دسیا راہ غفور
صدق دلے تھیں ہوگئے اوہ چھ مسلمان
فائق سابق ہوسیکے پائی نیک مراد
اگے بھائیاں مدنیاں ویندے دین سنا
دل یاراں تھیں دھو وندے ایہہ چھ بزرگوار
جماعت اک مخصوص سی اینویں ایہہ کرام
وچہ میدان ایمان دے سابق ہوئے سوار

ایہہ تے تبع انہاں دے وچہ رضا اللہ
والسابقون کا دونون رب کیتا فرمان
فضل خدا تھیں ہویا ایہہ بھی باب تمام
شرف سعادت پائیکے ہوئے عالیجاہ
عالی رتبہ انہاں دا وچہ رضا رحمان
یارب اپنے نبی پر بھیج درود سلام

باب چہارم (۴)

در ذکر معراج حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم و درین باب چہار فصل است

فصل اول

در بیان حکمت بردن حضرت خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وسلم بمعراج

یارب باب معراج دا بھی کر دے آسان
کروا ایہہ تحریر ہے جو حالت معراج
مؤلف ایس کتاب نون یعنے آپ معینؒ
غرائب اتے عجائبات اسرار تے اخبار
اک رسالہ جمع سی سو اندر اس باب
معارج نبوت نام ہو ایہہ کتاب شریف
محدثان اتے مفسران دے سارے اقوال
وچہ کتاب معراجیہ حکمت باجہہ شمار
روح جناب معینؒ پر کر رحمت باران
روشن ظاہر معجزہ ہے اوس صاحب تاج
وقت ذکر معراج دے آہی طمع مبین
اندر ذکر معراج دے ہور جو ملے آثار
مسودہ کر کے صاف اوہ کیتا درج کتاب
اہل فکر دی طرز تے لکھیا ذکر لطیف
درج ہوئے ایس باب وچ حال معراج کمال
درج ہوئی پر ایس جا دینہ حکمت اظہار

حکمت اول در معراج

بعض روایت آئیا جو جناب رسولؐ
اول ابجے جو ایہہ نال آیت ہوی نزول

وَمِنَ الَّیْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَّكَ ۔

شاغل کدی نماز وچہ کدی اندر آرام
ستا آہا اک رات حضرت خیر انام

چشم مبارک خواب وچہ دل آہا بیدار
آواز پران جبرائیل دی سُندا شاہ ابرار

اوٹھہ بیٹھا تان خواب تہین آیا جبرائیل
کہندا کہیا سلام ہے تینون رب جلیل

نالے ہے فرماوندا سُن اے پاک نبی
تینون ہین اس خاطرے پیدا کیتا ہی

عذر چاہین تان بندیاں ایہہ کار صلوب
ہوندا نہین درست ہے اوپر بستر خواب

سُن اُٹھہ بستر خواب تہین قدم رنجہ فرما
بطحاے مکہ وچہ ہن جلدی باہر آ

اعمال اتے احوال دیکھ امت دے افعال
وقت بیداری خواب یا تان جانے احوال

بطحاے مکہ آیا نبی وحی دے نال
دیکھے حضرت آپ کے امت دے اعمال

باہر حد تعداد تہین ڈٹھے نبی گناہ
کہیا جبرائیل نے سُن اے نبی الہ

داعیہ جیکر تون رکھین وچہ مقام محمود
کوشش اپنی خرچ کر وچہ قیام قعود

کم کھانے تے جاگنے بدلے اے خوشنام
لے شفاعت مرتبہ وچہ جناب علام

ایہہ آیت تان نبی تے پڑہدا جبرائیل
وَمِنَ الَّیْلِ فَتَهَجَّدْ ہے فرمان جلیل

غمگین خاطر آیا گھر وچہ شاہ ابرار
امت والے جرم دیکھ ہور عتاب قہار

کہندا کس گناہ دا یارب عذر کران
امید شفاعت کسطرح وچہ جناب دے ہران

ہویا خطاب جناب دا سُن ای نبی ضرور
شب بیداری نال اوہ ہوون گناہ مغفور

امت دا بخشاونا تان ثلث جی ہو مطلوب
تیجا حصہ رات دا جاگ میرے محبوب

اوہی امت دے چاہین نصف بیداری رات
دو حصے تا دو حصے ساری ساری رات

سورت مزمل دا کہین ایہو شان نزول
یَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ قُمِ الَّيْلَ ای میرے مقبول

پیغمبر فرمایا جساب ثلث ثلثان
نالے اوہی رات دا مشکل نہین آسان

بستر سرور خواب دا لیا لپیٹ تمام
شب بیداری رات کل گذری وچہ قیام

القصہ کر مجاہدہ بدہی نبی کرامؐ — وچہ نماز نیاز دی گذرے وقت تمام
راتین دنین آرام نان ہرگز نبیؐ خدا — دو رکعت قیام وچہ چاندی رات وہا
پیر مبارک سُج گئے کروا نالہ زار — وچہ جناب الٰہ دے عرضان ہر ہر بار
ملک مقرب رب دے دیکھہ ہوئے حیران — کہندے وچہ جناب دے اے ساڈے سُبحان
ایہہ کیسی تکلیف ہے اس بیجرم اوپر — عوض امت گنہ گار دے اوپر نیک سیر
ہر دم غم اندوہ دا نالہ با اوراک — پہوچنے ہے افلاک پر اندر عالم پاک
اللہ جل جلال نے تان سورۃ طاہا — نازل کر فرمایا دل تون فکر اوٹھا

طٰہٰ۔ مَا اَنزَلنَا عَلَیکَ القُراٰنَ لِتَشقٰی اِلّا تَذکِرَۃً لِّمَن یَّخشٰی ؕ

یعنی سُن اے مصطفٰے اسان کیتا اعلام — کر تون امت خاطرے استغفار قیام
نا ایہہ کہیا مجاہدہ کرکے ہووین ہلاک — گناہ امت جے تون ڈٹھے بہت اندر ادراک
ملکوت اعلٰے تے ہن تینون سدان اپنے کول — خزانے رحمت بخشتان دسان تینون پھول
تا دیکھین تون امتان ہینگے بہت خطا — یا خزانے رحمتی ساڈے حد نہ کا
ایہہ حکمت معراج وچہ رب نے سدیا پاس — دیکھہ خزانے رحمتان تان آوے دہرواس

الحکمۃ الثانیہ

بعض اندر معراج دے حکمت کرن تحریر — حکم جناب الٰہ دا سی اندر تقدیر
امت دا دن حشر دے ہوگ شفیع نبیؐ — حل عقدہ جان ہو دسی نیکی نالے بدی
کیتا وچہ قرآن دے حکم خدائے علیم — اِنَّ زَلزَلَۃَ السَّاعَۃِ شَیْءٌ عَظِیْمٌ
آپ وا ہی کل نون پیسی روز حشر — اک دوجے دے حال پر کرے نہ کوئی نظر
پیغمبرؐ نون سدیا ایسے کارن رب — عجیب غریب آسمان پر دیکھی آکے سب
ورجے نعمت جنتی تے درکات جحیم — دیکھے ثواب نعمتان ہور عذاب الیم

جنت لئے ہور نار دا خوشی اتے ہور ڈر — اک اک ڈٹھا جائیگے اکھین خیر بشر

روز قیامت اوسی ہیبت ظاہر ہوگ — آپو اپنا ہر کسے غم ہوسی تے سوگ

نفسی نفسی ہر کوئی اوسدم کرگ پکار — پاک محمد جان ویکھی رات معراج نار

اوہ دن اوپر مصطفےٰ گذرسے بہت آسان — کہسی امتی امتی اوسدن نبی رحمان

نظیر

موسےٰ جان فرعون ول بھیجیا پاک خدا — معجزہ منگیا رب توں ملیا وچہ عصا

عاصا سُٹ زمین پر کیتا حکم خدا — جان سُٹیا تان بنگیا عاصا سپ بڑا

موسےٰ ڈرکے نسیا آیا ایہہ خطاب — نان ڈر عاصا پکڑ لے پھڑ واجا شتاب

اوہو عاصا ہویا خوف نہ رہیا مول — حکمت اللہ پاک دی اِس وچہ سی معقول

جان اگے فرعون دے سٹیا پھر عصا — ڈرکے سی اوہ نسیا موسیٰ رہیا کھلا

جے ڈٹھا نہ ہووندا موسےٰ پہلی بار — ایہہ بھی ڈرکے اوستون نسدا ہولا چا

معجزہ ضایع ہووندا رعب نہ رہندا مول — اینویں رات معراج وچہ جیکر پاک رسولؐ

امر جو عالم غیب دے ڈٹھے ہوندے نا ن — سبھنان وانگون ہووندا ترسان لرزان

امت عاصی واسطے ہوندا کون شفیع — ہوئی وچہ معراج دے حکمت ایہہ بدیع

الحکمت الثالثہ

اے درویشا بندیان نال جناب غفار — کیتا وچہ بہشت دے ہے وعدہ دیدار

سدیا سبھنان طالبان مجلس وچہ مراد — وَاللّٰہُ یَدْعُوْا اِلٰی دَارِ السَّلَامِ جیونکر ہے ارشاد

اس نعمت دا واسطہ ہور سبب وصول — ہے سردار جہان دا اللہ دا مقبول

خریدار اسباب جو خریدے رغبت نال — ہوندا اوہ منظور ہے نال تعریف دلال

حقیقت پر اسباب دی اوہ دلال دانا — واقف ہووے نان جے کیکر کرے ثنا

پس سردار جہان دا اکرم با افضال — سبب وصال وصول دا ہے وچہ دار جلال
پہلے اوہ جہان جو گہر افضال نوال — لیگئے اوس محبوب نون دتا سب وکہال
کھانا پینا فاخرہ زیورا تے لباس — اک اک جا کے ویکہیا حضرت خیر الناس
طالبان دی ترغیب نون بہیجیا وچہ جہان — تا دلالت آکرے سارا کہول بیان

الحکمۃ الرابعہ (۴)

بعضے کہندے ایہہ ہی حکمت وچ معراج — ہے حبیب خدا ئیدا انبیان دا سراج
چاہیے ہووے حبیب نون اطلاع سب جہان — محبت کردا جس تہین مجازی ہی سلطان
سب خزانے اپنے ویندا اوس وکھا — اپنی سب املاک دی ویندا سیر کرا۔
ایسے طور رسولؐ نون اللہ المتعال — مخفی گنج زمین دے دتے سب دکھال

روئیت الی الارض فاریت مشارقہا ومغاربہا

ڈٹھا طرف زمین ہین نبیؐ کرن فرمان — مشرق مغرب اوسدا ہویا سب عیان
لیگئے پاک رسولؐ نون پہیر اوپر آسمان — سب ملکوت آسمان دے دسے رب رحمان
پائیان اندر حبیب دے کنجیان جنت نار — نال شفاعت جو کوئی ہووے برخوردار
فیروزی دے تخت لے[بخشندی۱۲] بیٹھے ہو شاداب — جو محروم اس دولتون رہسی وچہ عذاب

الحکمۃ الخامسہ (۵)

پیدا کیتا رب نے جدون زمین آسمان — وچہ آسمان زمین دے ہوئی بحث عیان
جیونکہ بحر الدرر [تفسیر] وچہ ہے ساری تفصیل — ایس جگہہ وچہ مختصر سنتون لکھان دلیل
آسمان کہیا مین رکہدا رفعت قدر بڑا — وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَا مینون کہیا خدا
زمین کہیا مین وچہ ہے بسط فراخی عام — وَجَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ بِسَاطًا مینون کہیا علام

آسمان کہیا مین رکہدا بخشش حد نگا — موتی مینون جو ملن سارے کران عطا
زمین کہیا مین رکہدی اوہ وجود کبا — چکان اوپر اپنے جتنان رکہن بھار
آسمان کہیا مین وچہ ہین روشن تے انوار — زمین کہیا مین وچہ ہین مخفی کل اسرار
آسمان کہیا مین وچہ ہین روشن سورج چند — وَالشَّمْسِ وَضُحٰهَا کیتا رب بلند
وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰهَا نالے ہے فرمان — ہور ستارے بیعد میری زینت جان

اِنَّا زَیَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْیَا بِزِیْنَةِ الْکَوَاکِبِ

اس قلعہ قلعی رنگ تے جو عالی بنیان — حفظ حمایت واسطے رکہے ہین نگہبان
وچہ لشکر شیطان دے مارن سنگ بطلان — جیونکر وچہ قرآن دے ہے رب دا فرمان

اِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهٗ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

ہوندا ہے ہر شام نون جدون انہیر جہان — اوپر گھوڑے نور دے تارے ہوون روان
ہر فجر دے جان آوندا ہے سلطان فجر — نال خزانے معدنان اسجا کرے گذر
اوہ ستارے رات دے مدارج وچہ ایوان — جا لگہہ آکے پکڑ دے کہیا ایہہ آسمان
زمین کہیا آسمان نون کتنا ناز کرین — زینت تے سرکشی دی آیت کیا پڑہین
اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَی الْاَرْضِ زِیْنَةً لَّهَا کہیا رب قدیر — اس آیت دی جاندا شاید نان تفسیر
نہین ڈٹہا جو کس طرح حکمت دے نقاش — زنگارنگی کس طرح نقش کیتے ہین فاش
پہر مشاطہ قدرتی زلفان گل ریاحین — رخسار عروسان باغ نون کیتی ہے تزئین
اندر فصل بہار دے دیکھین لالہ زار — وگنے باد صبا تہین زینت گل گلزار
رخسار معشوقان باغ دے غنچہ وانگ چشم — کھڑیا ہویا نظر کر اوس مالی دے کرم
بلبل وانگ خطیب دے خطبہ نت سنا — سبحان ذی الملک والملکوت قدرت دیکھہ خدا
قمریان تے ہور بلبلان اندر ہر گلزار — گاون وانگ مغنیان دیکھہ عجیب بہار
سنکے بات زمین دی پہیر کہے آسمان — باغ اسدے ریحان جو مرغان خوش الحان

کجھ نہ حاصل ہووندا جے چاہیں احسان
نغمے تسبیحات دے پڑھن ملک ہر آن

جو تیری گلزار دی ہے آواز طیور
نال آواز ملائیکان کی تشبیہ ضرور

کیون میری اسبات دی ہوندی نہیں ہیچ
لکھان شاخان برگ ہین میرے وچہ بدیع

ہر تارے دی شکل ہے وانگون پھلان لال
ہر پتر ہر شاخ تہین لٹکیا ہے کس حال

دیکھین طرفے چند دی لایا تنبو نور
عطارد وانگ عطار دے دیوی عطر شعور

زہرہ جیندے حسن دا شہرہ ہے ہر جا
ہتھہ طنبور سرور دا پھڑیا ہے کس دا

خورشید وانگون جمشید دے اندر تنبو نور
اوسدے تخت وجود تون کیا شعاع ظہور

ایس صفحہ تواریخ تے ویکھن دل مریخ
کیتے کیسے نقش ہین شنگرف تے زرنیخ [ہرتال ۱۲]

مشتری جو انگشتری بھی دولت اقبال
سعادت اسے کمال پر جلوہ کرے جمال

ویکھین طرفے زحل دی اندر بڑی محل
نال سیاہی رنگ دا بدبختان دی گل

سہیل ستارے کھولیا اپنا دامن نور
جیونکر بیوی یمن دی کردی ناز وفور

حمایل اپنی زرنگار جوزا کرے عیان
نال نشانیان نور دے ظاہر کرے نشان

پھیر بنات النعش [نام سیارہ] نے وانگ عروسان ناز
وچہ اس عالی قصر دے کیتے پیر دراز

ہر اک جنس آسمان تہین ایسے طور کمال
دہوتا چشمان نور تہین ہے چہرہ خوشحال

تارے اتے سیاریان وانگون شاہ عروس
گردن تے ہتھہ رکھیا تخت اوپر آبنوس

اے زہین خیال کر اس سب زینت ول
نہین آخر آسمان ہان عالی قلعہ محل

عبادت جگہ ملائیکان نالے عرش رفیع
کیا میرے وچہ نہین ہے کرسی بڑی وسیع

کیا میرے وچہ نہین ہے وحی میکائیل
مسکن اسرافیل ہان نالے عزرائیل

صومعہ عیسے نبی ہان محرم لوح قلم
مدرسہ ہان ادریس دا بیت معمور حرم

القصہ آسمان دا سنکے جاہ جلال
خاک خجالت نال تان سرنون دتا ڈال

کئی ہزاران سال تان گذرے ایسے حال
خواجہ عالم جان گیتا پیدا جل جلال

فخر اتے ہور ناز تہین بولی ندون زمین | اے آسمان خیال کر میرا قدر ببین
اوہ پیغمبر جیسدی خاطر کل جہان | ملک مقرب اوسدی یاد اندر ہر آن
اگرچہ گوہر پاک اوس ہے آسمان سوا | ایسیر اصل وجود اوس تناکون ہویا ضیا
دیکھین بعثت اوسدی ہین تہین ہوئی عیان | نالے تربت اوسدی ہین وچہ عالیشان
باعث شرف محمدی حاصل ایہہ بیان | فضیلت لئی زمین نے اوپر سب آسمان
ہو مغلوب زمین تہین تان آسمان برین | وچہ گوشہ شرمندگی ہویا جا غمگین
وچہ جناب خدائیدے تان اطباق سما | کیتی عجز نیاز تہین ایہہ فریاد دعا
برکت قدم محمدی ہو اوپر آسمان | حق تعالے مینیان اوسدا عرض بیان
تا عظمت معراجدی اوپرست آسمان | سد خواجہ کونین نون وتا شرف عیان
سفلی مرتبیون لیکے درجہ وچہ علا | دَنیٰ فتدلیٰ مرتبہ اندر دے پہنچا
تان مراد آسمانیان تے مقصود آسمان | اوس حجاب جمالنون باہر آوے تان

الحکمۃ السادسہ ۶

بعضے آکہن نبی نون سدا اوپر آسمان | امت نون بیواسطہ سونپیا سی رحمان
جیونکر اللہ پاک وا حضرت نون ارشاد | امت سونپیان زمین وچہ سُن ای فخر عباد
ایسیر صرف زمین وچہ دیکھین انہان نون | آوج جاگہہ قرب دے مین تہے حضرت تون
سونپن والے تون دیکھین تا جو سونپی شے | جھڑا انینون سونپ دا دیکھین کھڑا ہے
اے محمد جدتلک نان سونپنے جیجال | ہیسن میرنیال اوہ سب عیباندے نال
مین عنایت اونہان تہین رکھی نان اٹھا | تون بہی شفقت انہان تہین ہرگز نان بہلا
ایہو باعث جد ہوسی قیامت والا شور | نفسی نفسی آکہن سب پیغمبر ہور
امتی امتی رب تے حضرت کرن سوال | ایس جگہہ وچہ بہید ہے بہت لطیف کمال

اوہ ایہہ ہے جو آکھن نفسی نفسی سب
نفس حق نان ہوں ہے سن ای بندے رب

امتی حضرت آکھسی امت بھی حق نان
ظاہر مظلم ایہہ ہووے جو وچہ اُسدی شان

بزرگی ہمت وچہ تان نبیاں دا سلطان
جا گہہ امتی آکھدا ربی ربی تان

ایہہ اندر ایسدے ہے اک بھید نہان
اندر کہنے امتی ربی ہووے عیان

ویلے آکھن امتی امت نہیں عیان
بلکہ امت دیونے والے طرف ہیان

گویا ہے فرماوندا جو وچہ قرب مقام
امت مینوں رب جی کیتی سی انعام

جے اج مشکل وقت وچہ بنان نہ اوہنان نصیر
دوستی دے انعام نوں لیوان سمجھ حقیر

امتی امتی اپنا کرے تان ورد لاچار
رہا بھیج درود توں اوستے باجھ شمار

ودرین لطیفہ دیگر است

اندر ایس بیان دے اک لطیفہ ہور
شرح تعرف وچہ ہے کہندا صاحب غور

اللہ جل جلالہ نے اس امت دینال
کیتے عجب دے کار ہین سنکے ہو خوشحال

اک اوہ جو سب امتاں چھڈیاں اوہناں نال
پہن جنیو کفر دے توڑے عہد کمال

پیغمبر جاں انہاں تہین باہر گئے تمام
کارن صلح نہ انہاں دا رہیا کوئی مقام

نفسی نفسی آکھیا تاں پیغمبران سب
ڈھہیاں لائق صلح نان امتاں باجھ ادب

ہکی جاں وچہ راستی امت سب نگاہ
اصل عقد تان دوستی ہول نہ ہویا تباہ

ایسے کارن ایہہ نبی صلے اللہ علیہ
امتی امتی آکھ سی بھید ایہو بس ہے

دو جا کم عجیب جو اس امت دینال
کیتا اللہ پاک نے سنتوں نال خیال

ضعفا نبی دے باعثوں اس امت تے جے
کیتے بہت گناہ ہین اگلیاں تہین سن لے

اصل صلح دار کہیا ایپر ہے ہر جا
بھر خواری انہاں دے ناس اوہ جفا

بلکہ سی اصواسطے ہووے دو چیز اظہار
اس امت دے نال اک الفت رب غفار

ہور شفاعت مرتبہ پاک رسول اللہ ۔ بزرگان نے اثبات وچہ کہیا خواہ مخواہ

التجاوز علی الجفاء علی قدر محبتہ وعظم الجفاء علی عظم جاہ الشفیع

یعنی از بسیاری جفا در گذشتن دلیل تاکید محبت است؛ وجفائے بسیار دلیل بر عظمت مرتبہ شفیع است ۱۲

کرنا معاف گناہ ہے محبت قدر رفیع ۔ نال شفاعت بخشنا رتبہ وقر شفیع

الحکمۃ السابعۃ

خلوت وچہ زمین دے آہی نبیؐ کریم ۔ جس تہین ایہ مراد ہے وچہ فرمان عظیم

لِی مَعَ اللّٰہِ وَقْتٌ لَا یَسَعُنِی فِیْہِ مَلَکٌ مُقَرَّبٌ وَلَا نَبِیٌّ مُرْسَلٌ

فرمایا میرا وقت اک ہے اللہ دے نال ۔ ملک مقرب نہ پہوچے ہور نبی اس حال

دایم مطلب اوہ سی جو ہووے موجود ۔ پہنچاون اوس مقام تے جو حاصل مقصود

نقد وقت نال اوسدی ہووے اوہ دلیل ۔ ملک مقرب لفظ ہے مطلب جبرائیلؑ

اشارا مرسل نبی ہے طرفے ابراہیمؑ ۔ نہ نہ بلکہ جان تون قالب نبی کریمؐ

ملک مقرب رمز ہے طرفے اوسدی روح ۔ یعنی قالب روح پر بہی نا ہو مفتوح

نقد وجود کونین دے وچہ اوسدی میزان ۔ وزن نہ ہووے ذرہ بہی ایسے خاطر جان

منزل بے ثبات تے وچون حدان چار ۔ چہہ طرفہ تہین باہرا کہڑیا نبیؐ غفار

جو مقصد بالذات سی دسیا اوسنوں سب ۔ واہ واہ شان محمدیؐ کیتا ساڈے رب

مقالہ

جیون گردش ایام تہین یونسؑ نبی رسول ۔ ہویا صحبت خلق تون دل دیوچہ ملول

گوشہ جنگل ڈہونڈیا تان فارغ دل ہو ۔ مطلب رکہے یار نال غیر نہووے کو

اگے اپنے بادشاہ عرض کرے اظہار ۔ شکم مچہی دا ہویا حجرہ بہراس کا

تسبیح تے تقدیس دے وچہ ہویا مشغول ۔ جو مقصود مراد سی ہوئی سب حصول

سرورِ عالم دسدا اوسدی خیر الحال　　تفضلونی علی یونس بن متی میر افضل کمال
یعنی میر افضل ہے یونسؑ اوپر جان　　میرا ہویا عروج ہے طرف بلند مکان
یونس دا معراج سی ہویا سفلی ول　　یعنی وصل اِلٰہ ہے تحت فوق اک گل
حاصل ہون مراد دا عرش تے تحت ثریٰ　　ہے برابر ایس وچہ فرق نہ جان ذرا
ابراہیم خلیل دا قصہ ایسے طور　　خلوت ہوئی اوسدی اگ اندر کر غور
باجھوں رحمت غیر وی دل اپنے مشغول　　کر کے وتے مرتبے عالی تے معقول

الحکمۃ الثامنہ (۸)

بعضے کہن معراج وچ حکمت ایہہ مرغوب　　کیتا حق سبحانہ جان احمد محبوب
آوازہ ایس پیار دا وچہ عالم ملکوت　　پہونچیا ہوئے فخر کر الفت وچ ثبوت
پہلے اس گفتار تہین نادم سن حیران　　اتجعل فیہا من یفسد فیہا کیتا جدون عیان
جان فرمایا رب نے مین وچہ ایس زمین　　کران خلیفہ اپنا پیدا جا نشین
کہیا فرشتیان کیون کرین کری جو خون فساد　　انی اعلم ما لا تعلمون سنیان تان ارشاد
جو کجھہ مین ہان جاندا تسان نہ ہول عیان　　مفسر اس علم غیب تہین کروی ایہہ بیان
نال وجود محمدیؐ اشارہ سی اظہار　　یعنی آدم نسل نون تسین سمجھو گنہگار
میری اوس فرزند ول ہی تحقیق نظر　　ہویا جدسے باعثون سب موجود اثر
جان مقصود وجود دا وچہ سارے سنسار　　جاتا احمد مصطفٰے ہویا شوق دیدار
اللہ جل جلال تہین کردے ملک سوال　　محب اپنا اسمان تے لیا کے اسان دکہال
بہر تسلی عاشقان جو مشتاق دیدار　　کہڑیا پاک رسول نون کر براق سوار

عالم وے ایجاد دی تان حکمت اظہار
جاتی سب ملائکان کر کے پاک دیدار

نظیرہ

زلیخا دی جیوں ہوگئی الفت یوسف نال — قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا پڑھ فرمان کمال
ہور زنانیاں مصر دیاں نے یوسف ڈٹھا نان — زلیخا مسکین نوں طعنے کر دیان تان
زلیخا دل دے وچہ تاں کیتا ایہہ خیال — طعنے کرنے والیاں یوسف دیاں دکھال
ضیافت کر کے مصر تھیں سدیاں سب زنان — یوسف تائیں آکھدی نکل ہو عیان
یوسف دا جد دیکھیا اونہاں پاک جمال — ہوگیاں بیہوش سب یاد نہ جسم خیال
ہتھاں اندر پھیریاں چھریاں ہو بیہوش — مَا هٰذَا بَشَرًا آکھیا تا اونہاں کر جوش

الحکمۃ التاسعۃ (۹)

بعضے کہن معراج تاں ہویا اوپر آسمان — عبادت دیکھہ فرشتیاں آوے شاہ جہان
طریق عبادت ویکھہ کے نال خوشی الحال — کرے عبادت رب دی ہو کے فارغ بال

الحکمۃ العاشرۃ (۱۰)

حکمت وچہ معراج دے بعض کہندے خوش پے — جلالی جمالی رب دے تجلے پے در پے
ویکہن سنن مقام وچہ پہنچو نال سبب — مرتبہ علم الیقین تھیں نال ارادے رب
پہونچے عین الیقین دی سرحد تیک کمال — پھیر حق الیقین دا لئے لباس سنبھال

الحکمۃ الحادی العشرۃ (۱۱)

بعضے وچہ معراج ایہہ حکمت کران بیان — محل عالی ارکان پر لیگئے چھڈ زندان
تا لطائف آخرت دیکھے اکھیں نال — دامن ہمت دنی تھیں سانبھے فرخ فال
فانی دنیا چھڈ کے باقی کرے پسند — سی حکمت معراج وچہ سن اے دانشمند

الحکمۃ ثانی العشر (۱۲)

ارباب اشارت نے کہیا ہیگی ایہہ مثال — عاشق تے معشوق دا جو سبب وصال
اوہ دلالہ جسطرح وصف جمال عروس — نوشہ اگے جا کرے تا ہووے مالوس[الفت ۱۲]

محبت ہووے تحقیق تاں جد خود عاشق حال
ویکھے تاں معشوق دا جلوہ حسن جمال

لمعے نور جمال دے باجھ سبب اغیار
ویکھے طالب وصل جاں ہووے پختہ کار

ایسے طرح محمدؐ امدت ہوئی دراز
ساڈے حسن جمال دا سُندا ہیں آواز

سُنیاں جبرائیلؑ توں دبدبہ جاہ جلال
آبحیات وصال دی تینوں عطش (پیاس) کمال

قُلْ رَّبِّ زِدْنِیْ عِلْمًا تیری نت دعا
آہن جلدی واسطہ وچوں دیہہ اوٹھا

ساڈا احسن جمال تاں زیور نال کمال
ویکھیں آراستہ باجھ نقاب وصال

مالا مال افضال دے موجاں وچ دریا
اوپر اوج شہود دے آکے دیکھ ذرا

ساقی تیرے واسطے خالص بھری شراب
جیکر دل وچ شوق ہے چکیا دیکھ نقاب

رخ اپنے دے عکس نوں ڈٹھا اندر جام
خالص بھری شراب ہے روشن ہویا تمام

الحکمۃ الثالثۃ عشر (۱۳)

بعضے کہندے چاہندا سی اللہ رحمان
ساری قسماں وحی تھیں دیوے شرف عیان

بیواسطہ جبرائیلؑ دی سنی جو نبیؐ کلام
افضل قسم اوہ وحی دا وچوں سب اقسام

اٰمَنَ الرَّسُوْلُ جو ہے فرمان خدا
بیواسطہ جبرائیلؑ دے سُنیا نبیؐ صفا

اندر شب معراج دے سُنیاں ایہہ ارشاد
اوس عالی درگاہ تھیں ڈھونڈی سب مراد

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا آخر سورت تا
نوید اجابت پہنچدا جاں ایہہ کرن دعا

پس حکمت معراج وچ ہوئی ایہہ اظہار
پڑھے ہے رسولؐ کریم تے آپ اللہ غفار

الحکمۃ الرابع عشر (۱۴)

روایت ہے جو ملک ہیں ملأ اعلیٰ ذی جاہ
بحث ہوئی کسی بات دے اندر خواہ مخواہ

اِک دوجے وچ اوہناں دے ہوئی کسی سوال
ایپر کوئی جواب ناں ملیا شافی حال

کہندے وچ اس بحث دے برس گذری لکھ چار
کوئی جواب نہ ہویا حاصل سنے اظہار

تاں سردار جہان دا صلی اللہ علیہ
سایہ ایس زمین تے پایا فرخ ہے

وصف کمال محمدی سُن کروں گل — کہندی ساڈی اوہناں تہیں مشکل ہوسی حل
عرضاں وچہ جناب دے کردے پاک تمام — لیا خواجہ کو بن نوں اوپر عالی بام
تا جواب مسائلاں ساڈا دیوے کُل — اس خاطر معراج نوں جاندا فخر رسلؐ
انشاء اللہ حال سب ایس سوال جواب — لکھاں گا ہر موقع مدد نال وہاب

الحکمۃ الخامسۃ عشر (۱۵)

حکمت ہور معراج دی جعفرؓ کہے امام — محمد باقرؓ باپ جس راضی ہوس علام
چاہیا اللہ پاک نے پاک رسولؐ بلا — طریقہ بانگ نماز دا دیوے سب سکھا
جاں طبقات آسمان تہیں گذریا نبی کریمؐ — کرسی نالے لوح قلم چھڈ گئے عرش عظیم
پہونچیا خاص حجاب دے جسدم نبیؐ خدا — اوس حجابوں نکلیا اک فرشتہ تا
آکھی بانگ نماز اوس جیونکر ہے ایجاد — رکھی سی اوس ملک تہیں تا حضرت نے یاد
انشاء اللہ ایہہ بھی قصہ با دستور — اوپر اپنی جگہہ دے ہووے گا مذکور

الحکمۃ السادسۃ عشر (۱۶)

بعضے کہن معراج وچہ سی ایہہ سر خدا — ہووے حضرتؐ پیشوا ملکاں تے انبیاءؑ
ہووے امام انبیاء دا بیت مقدس جا — بزرگی سب انبیاء تے ظاہر کرے خدا
ہووے امام فرشتیاں وچہ بیت المعمور — تا فضیلت ملک سب جانن با دستور
بھیجیا وے پیغمبری مشرق مغرب تا — بُعِثْتُ اِلَی الْخَلْقِ الْکَافَّۃِ جیئوں حضرت فرما
تا سب جن انسان پر ہو حاکم لئے شاہ — حکمت ایہہ معراج وچہ آہا فضل الٰہ

الحکمۃ السابعۃ عشر ۱۷

حکمت وچہ معراج دے ایہہ بھی کرن تحریر — حضرتؐ دنیا وچہ سن بہت ہوئے دلگیر
یہود نصارا اگر تہیں جھلی سی تکلیف — عبادت اتے ریاضتاں اندر ہویا ضعیف
بدلہ اس تکلیف دا بغیر عروج آسمان — باجھوں کر لئے سیر دے حرم سرا سلطان

حاصل نال لے ہو وندا کوئی ہور عطا	چاہیا حق سبحانہ رفعت دیان دکھا
اُس عظمت دے سلسے دنیا دی تکلیف	نظر آوے ناچیز تے واہڈی سبک خفیف
دل مبارک آپ دا تاپاوے تسکین	محنت اتے بلا تھیں وچہ آرام مکین

الحکمت الثامنہ عشر (۱۸)

حکمت وچہ سعد اجد کے بعض کہن خوش خو	تا مقدار رسول دی نظروں ساقط ہو
یعنی ہر اک چیز دا قدر اتے مقدار	رہے نہ اندر نظر دے کر ہو مالک مختار
ایس سخن دی اس طرح میتھوں سنی کلام	منصب شاہی خلعتاں رفعت تے ہور نام
عزّ اتے احترام بھی لوا الحمد نشان	آدم و ما دون تحت لوائی جیوں ہویا فرمان
شفاعت ابیض احمری کوثر ہو عطا	قبروں سب تھیں اولاں نکلن روز جزا
پہلاں سب انبیا تھیں جاناں وچہ بہشت	لکھاں ہور عنایتاں بہار دسن نیک سرشت
کیتیاں اللہ پاک نے نام رسول رحمان	بادشاہاں دیاں عادتاں جیوں کر ہین عیان
خلعت اتے عطا تھیں نوکر کرن جے خاص	کر وا اوس عطاؤں نوکر فخر قیاس
کیوں جو اوس عطا تھیں اوہ ہی ہویا عزیز	جانے ایسے واسطے اوہ فخر یہ چیز
ایہہ سبھا ساریاں چیزاں تائیں رب	نال رسول کریم دے عزت دتی سب
اوسنوں دوجی چیز نال کیتا رب عزیز	ایسے خاطر اوس نال فخر کرن سب چیز
فخر اوہناں آپنے ڈاڈھا عزت نال	کیتا ایسے واسطے ایہہ فرمان کمال

انا اول من تنشق الارض عنہ ولا فخر ولواء الحمد بیدی ولا فخر

یعنی سب توں اولاں میری شق قبر	ہوسی اول حشر نوں اوتھاں نہیں فخر
ہتھ میرے وچہ ہوسی لوا الحمد نشان	مینوں اوس نشان نال ناں کجھ فخر عیان
فخر اہناں نوں ہوسی بلکہ میرے نال	مینوں اُچے نال ہے فخر کری ہر حال
فخر کرن ہین نال کل ہین جو ہویا عزیز	فخر کران ہین نال اوس جو عزیز ہر چیز

الرفیق الاعلیٰ میرا بڑا رفیق — یا تقریر اس سخن دی ایوں کریئے تحقیق

سرور نوں معراج وچہ لیگئے کر اسوار — حقارت سب جہان دی تا ہوئی اظہار

مانند مٹھی خاک دی کر کے سب جہان — ہیٹھاں قدم رسول دے کر کے کرن عیان

تاں شفاعت اوہناں دی کرنی ہووے آساں — کہندے قاب قوسین وچ گیا جان شاہجہان

حکم ہویا درگاہ دا اسے صاحب لولاک — ساری امت آپ دی ہے پیراں دی خاک

روز قیامت جے منگیں تیں ان میتھوں اوہ خاک — ہرگز اوس دے دین تہیں کراں دریغ نہ باک

دل اپنے نوں خوشی رکھہ تے ہمت شاداب — کرساں نہیں مضائقہ میں اندر اس باب

الحکمۃ التاسعہ عشر (۱۹)

نور احدیت اپنے تہیں حضرت دا نور — اگے ساری خلق توں کیتا رب ظہور

مقرر اوس دے واسطے کیتے تن مقام — مقام ہیبت تے لطف اک تیجا قرب کرام

مقام ہیبت وچہ رکھیا پورا برس ہزار — تاں مؤدب ہویا نور نبی ابرار

اندر لطف مقام وسے پھیر ہزار اک سال — رہیا تاں ہویا خوشی سی امر الٰہی نال

اندر قرب مقام پھیر رہیا برس ہزار — پھڑی محبت نور نے اوسجا نال قرار

قالب اندر لے آئے اوس مقاموں جان — ہویا اوس مقام دا روح مشتاقی تاں

کجھہ قرار آرام ناں رہیا وانگوں نار — بالن جیونکر اگ نوں پکڑے ناں قرار

اچی طرف جاندا شوق لگایا ہو — خواہش دل وچہ وطن دی ذوق سولیا ہو

جیونکر باغوں مرغ نوں کوئی قید کرے — تڑفے شوقوں وطن دے نا ہنہ قرار پھڑے

القصہ جان روح اوس وچہ ہیبت دے تھاں — گالیا تے پھیر پالیا رکھہ وچہ لطف مکان

رکھہ وچہ قرب مقام پھیر جان کیتا متاں — قالب وچہ اُس جگہہ دا آہا شوق دراز

قالب وچہ قرار ناں ڈھونڈے قرب مقام — جان لیجانی بدن بن اوسجا ناسی کام

جیکر قالب ایس جا رہندا باجھوں جان — ہوندا انصب شریعتوں عاجز اُس دم تاں

ایسے خاطر جان نوں نال طفیلے سر — لیگئے قرب مقام وچہ پایا ذوق مقر
دل او سدا اُس جگہہ وچہ اوتریا باجہوں دیر — کہندا خوب مقام ایہہ پہران نہ ایتھوں پھیر
دَنیٰ فَتَدَلّیٰ لفظ وچہ ایہو ہے تقریر — ہویا خطاب جناب دا اسے حبیبؐ امیر
جیکر جل کے طالبان نوں نان وسین راہ — کہڑا دسّے اوہنان نوں رستہ خواہ مخواہ
جیکر سیکے عاشقان تائین ور عرفان — ناکہولین تون جائیکے کہولی کون عیان

مثل

اے درویشا بنی دی مثل وانگون ہے باز — باز ہزار دینار تہین لیندے مُل بناز
پہر او سدے نال چڑی داکر دی ہین شکار — اوس چڑی دا درم اک ملے نہ وچہ بازار
باز راز توں اساندا کہیا جل جلال — امت تیری چڑی ہے کران شکار تین نال
لیا وے کہڑا اوہنان نوں جان ہیون اُجال — مڑ کے پہیر زمین تے اے محمدؐ جا
باز عشق توں زمین وچہ نہ مرغک دا نہ خوار — ساڈے ہتہوں اوڈ یون خاطر الس شکار

مثل دیگر

اِس دنیا وچہ جان توں عالم دا سر دا — آپے صید صیاد وبھی سُن سارا اسرار
اَنَا مِنَ اللّٰہِ دی آہلنوں اُڑکے مرغ طرار — بن صورت صیاد دی آیا بہر شکار
بَعِثْتُ اِلَی الْاَسْوَدِ وَالْاَحْمَرِ جیونکر ہے ارشاد — یعنی سرخ سیاہ ول آیا مین دلشاد
وانگ شکاری باز دے اُڑیا گرد جہان — آخر مرغ وصال دا پایا عالی شان
کیتی جہڑے مرغ دی حضرت موسیٰؑ بہال — اَرِنِیْٓ اَنْظُرْ اِلَیْکَ نوں کہندے رہے کمال
ہرگز نان کر سکیا اوہ ایہہ مرغ شکار — لَنْ تَرٰنِیْ وی روح تہین عاجز ہویا لاچار
پس اوہو سی جانور اوہو دانہ سی — اوہو روشن شمع سی خود پروانہ سی
اپنے عشق دے فکر وچہ آپے ہان غمخوار — آپے اسین صیاد ہان آپے اسین شکار

الحکمت العشرون (20)

پیدا کیتا رب نے جس دن دا آسمان	اپنی قدرت کا ملون ایہہ عالی ارکان
زینت نال ستاریاں دتا ایہہ سجا	سورج چند بنایا قدرت نال خدا
سورج اپنے حال دی کردا سی تعریف	چند جگہہ وچہ اپنی کردا سی توصیف
جھگڑا اتے مجادلہ دوہاں دے وچہ کار	آہا کتنے چر اندا چند کرے گفتار
مین ولائیت رات وچہ ہاں عالی سلطان	بدر قمر مین نام ہے روشن کران جہان
چہرہ زنگی رات دا جس دم ظاہر ہو	آکے وچہ بازار دے تارے لاون لو
خطبہ میرے نام دا پڑہن خطیب ضرور	یخرجہم من الظلمت الی النور رب نے لایا نور
زحل اتے ہور مشتری آپو اپنی جا	عطارد وی تے مریخ بہی پہرہ کرن کہڑا
زہرہ عیش نشاط تہین پہڑدی اپنا ساز	بنات النعش وی تے کہتیاں آون کر کر ناز
اگے میرے تخت دے آ ہون شمول	پر شطرنج مراد دا پورا اجے نہ مول
جہنڈے ناگاہ صبح دے آن کرن طلوع	لشکر شاہ خورشید دا آکے کرے رجوع
مہرے نرد ستاریاں وچہ شطرنج آسمان	آکے اوہ لپیٹ دا لیندا اٹھ سامان
ایہہ شکائیت چند جان کیتی با امید	اندر ایس جواب دے بولیا شاہ خورشید
کیتی دہقان قدر نے ایہہ کہیتی پرنور	چراگاہ میرے اسپ دی خاطر ایہہ ضرور
میرا گہوڑا نور دا ہر دم وقت فجر	مشرق دے اصطبل تون باہر کڈہے سر
رومی نادیان صبح نون ہے میرا فرمان	چنگے روڑے تاریاں صاف کرن میدان
گہوڑے میرے واسطے مڈہون ہے چراگاہ	اس جاگہ کد ہوردی ہے گی جائے پناہ
دار القضا آسمان دا مشتری کاتب جو	دعوے اتے جواب ایہہ لکہہ لیندا ہر دو
وکیل قضا نے قدر نون سونپے ایہہ سب جا	مشتری تائین حکم ایہہ دتا تدون سنا
دکہین ایہہ سب ملتوی سارا حال بیان	حاکم ولائیت شرع دا اندر اک زمان
اوپر گہوڑے نور دے کر اوسنون اسوار	ایین منقش محل تے لیاون گا اکبار

آئی ایہہ سب مقدمہ فصل گرگئی تمام ۔۔۔ ایس خاطر معراج سی ہویا علیہ السلام

فصل دوم

در حکمت تعیین شب از برائے معراج آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درین فصل پنج حکمت مقرر گشتہ

حکمت اول

ہوئی خاطر معراج دی رات مقرر جو ۔۔۔ اوس وچہ حکمت ایہہ ہی جیونکر سورج دو
اندر اک آسمان وسے جمع ہو سکن نان ۔۔۔ ایہہ ڈوبیا اوہ چڑھ گیا تا اوپر آسمان
کیتا بہر معاش دے دن نون رب سبحان ۔۔۔ ہوئی رات لباس ہے پردہ دار جہان
سید عالم بیٹھدا گوشے خلوت رات ۔۔۔ قدرت رب دی غور تہین دیکھی با برکات
تا اک رات جو رات سی صبح سعادت خوب ۔۔۔ آہی دو لتان روز تہین وچہ زیارت خوب
لیلۃ القدر مثال سی اوسدے نال قدر ۔۔۔ حصہ اوسدے نور تہین لیا سی لیل بدر
سیاہی زلفان رات تہین شرمندہ ہو حور ۔۔۔ بیاض سفیدی اوسدی نور اوپر سی نور
میخان نال ستاریان ایس آسمان سیاہ ۔۔۔ کیتے بند جہان تے دروازے ادبار
خلوت خانہ نبیؐ دے آئیا جبرائیلؑ ۔۔۔ آہے اندر خواب دے اوسدم نبیؐ جلیل
نہ جاتا جو کس طرح کرے اونہان بیدار ۔۔۔ کیون جو ہویا مامور سی الفت نال پیار
اسجاد در روائیتان راوی کرے بیان ۔۔۔ اک اوہ جو جبرئیل نون ہویا حکم رحمان
اے جبرائیلؑ دور ہو مین خود کران بیدار ۔۔۔ آبرکے وائیا نان اوٹھے ہرگز میرا یار
دل مبارک اوسدا نان ہووہے ملال ۔۔۔ کیون اچانک وحی سنے دتا آن اوٹھال
رب دے حکمون تا اونہین حضرت نبیؐ جلیل ۔۔۔ چشم مبارک کہول کے ڈٹھا جبرائیلؑ
دوم روائیت وحی تہین ایہہ ہیگی منقول ۔۔۔ جسم میرا رب نے بنایا سی ات سول
جنت دے کافور تہین خلقیا مینون رب ۔۔۔ جسم میرا کافور تہین نان معلوم سبب

معلم ہویا سبب اوہ اندر شب معراج
جان مین آوے جگایا بنیا ندا سرتاج

ڈٹھا مین وچہ خواب دے آنحضرت نون آ
نا معلوم جو کس طرح حضرت دیان جگا

تان مینون الہام تہین رب دا ہوئیا امر
تلیان پیر حضورؐ دے تے موتھ مین وتا دہر

سردی وی تاثیر جو ہے اندر کافور
پیرین گرم جناب دی ہویا اثر ضرور

جاگ پئے تان خواب تہین آنحضرتؐ پرنور
حکمت ایہہ پیدائشی جا تا جسم کافور

حکمت دوم

دوجی حکمت رات وچہ کہندی نے علماء
فرق صدیق زندیق دا تان ہووے پیدا

جیکر ہوندا روز وچہ حضرت دا معراج
دیکھ لیندی سب جاندی نا ہوندی محتاج

ابا بکرؓ تصدیق کر ہویا سی صدیق
عتبہ کہیا جہوٹھ ہے بنیان تا زندیق

حضرت اوپر اسدے کیتی بری دعا
یارب اسدے جسم نون کتےؓ نون چروا

انشاء اللہ ایہہ بھی قصہ اپنی جا
لکھان گا کجھ آیا پہلی جلد سنا

حکمت سوم

برقعہ داران عورتان رسم قدیمی جان
جسدم دیکہن مرد نون چھپدیان گوشے آن

جسدم مرد میدان دا اوپر گیا سماء
سورج برقعہ پہن کے چھپدی گوشہ جا

نور روشن ہے عارضی اندر اس آفتاب
نور حقیقی سامنے ہون نہ اس وچہ تاب

اَوَّلَ مَا خَلَقَ اللّٰہُ نوری جسدی ہووے بنا
کیا طاقت ہور نور نون کوئی مقابل آ

حکمت چہارم

لوکاندے وچ قاعدہ جاری ایہہ ہمیش
ہوندا عقد نکاح جان غنی ہوون درویش

ساری رات اوڈیک دے ہیگے وقت زفاف
رات آوے تا غیر تہین حجرہ کر دی صاف

مشاطہ اوس عروس نون خاطر شاہ کمال
زیور اتے لباس تہین زینت دے الحال

حجرے اندر شاہ دے بھیجے کر کے چاہ
ہوندی تدون موافقت دوہان خاطر خواہ

خواجہ عالم اسان دا جو صاحب معراج — حرم سرا قدوسیان دا جو موتی تاج

مشاطہ قدرت رب نے اوہ مبارک رات — غالیہ سنبل عنبرون سنوارے بابرکات

لِی مَعَ اللّٰہ دی خلوتون اوہ معشوق نوں چاہ — دَنٰی فَتَدَلّٰی او سدا بنیان خلوت گاہ

قَابَ قَوسَین دی فرش تے اَو اَدنٰی وا تخت — جا بہایا قدسیان ایہو عالی بخت

گویان عالم غیب تہین ایہہ سرود عجیب — جا سنوایا جس تہین ہویا خوشی حبیب

سرود

اَو اَدنٰی دے بزم تہین اک حرف کر یاد — مَا اَوحٰی دے بھید تہین عجب طرح ارشاد

وحدت دے اسرار پر جے اعتباری ہان — کھول کنان نون ہوش دی سُن لے کام ہان

ظلمت تے ہور نور بھی کثرت تائین چھوڑ — وحدت دا اسرار پھر اپنے پاسون لوڑ

رونان ہان کدی شوق تہین خبر نہ کجھ جہان — موہنہ ملنان ہان خاک وچ بھید سینی ای جان

ہردم اوس جہان تہین کنین پئی آواز — سُنیان تیرا بھید مین تون میرا سُن راز

حکمت پنجم

حکمت رات معراج وچ پنجوین سُن اظہار — پردہ دارا سرار ہے رات محرم غمخوار

پردہ عصمت والیان جذبہ رحمت ہے — نالے باغ یقین ہے متقیان خوش پے

اولیاوان دیو اسطے تخت اتے ہور تاج — انبیاوان دے واسطے تخت تے ہور معراج

سجدہ گاہ ہے عابدان خلوت گاہ زہاد — پردہ دار ہے عاشقان محرم راز و داد

ایسے باعث یار نے یار بلایا رات — غیرون ہو نویکلا کرے محبت بات

یارب اپنے یار پر ہر ہر دم لکھ بار — بھیج صلوٰۃ سلام تون ایس غلام نزار

فصل سوم

در تمثیلات کہ صیقل وار غبار انکار از قرار حقیقت معراج سید عالم صلی اللہ علیہ وسلم بزداید و جمال از آئینہ شہود نماید

سبب ہے کوتاہ نظر جو رکھن عقل نہ مول ۔ قیدی نفس شیطان دے وہمی تے مجہول
تے کوتاہ اندیش ہور ناقص وہم خیال ۔ قدرت اللہ پاک دا سمجھن نال احوال
کردے نال تصدیق جو قادر ہے گا رب ۔ اوپر ہر اک چیز دے ہر دم باجھ سبب
جو خوارق عادتاں معجزے تے کرامات ۔ کردے نا اعتبار ہن عقل اوہناں دی مات
مقصد صدق یقین تہین ابوجہل دے طور ۔ موہنہ پھیر تے آکھدے کرکے ناقص غور
جان ہوا لطیف ہے جسم ثقیل زمین ۔ ممکن ناہین ہول ایہہ آوے کدوں یقین
اہل سنت معراج دی کردے ہین تصدیق ۔ کردے ہین اس طور تہین ایہہ بیان تحقیق
جیکر جسم کثیف دا اوپر باد لطیف ۔ ممکن ناہین پھیر توں سُن اے مرد شریف
جسم لطیف ہوا دا اوپر ایس زمین ۔ آوے جاوے کسطرح ممکن نہین مبین
پس معراج رسولؐ دا جو منکر انسان ۔ منکر اوہ ضرورتاں ہوسی ایس بیان
یعنی جبرائیلؑ جو جسم لطیف صحیح ۔ آوے نہین زمین تے ہے ایہہ کفر صریح
ابا بکر صدیقؓ تہین روایت ایہہ منقول ۔ کہندی جان معراج تہین پچھے گئے رسولؐ
رسی ایہہ دلیل سی نبیاں دے سلطان ۔ انشاء اللہ آپنی جا گہہ ہوگ بیان
مین اندر اس فصل دی لکھاں کجھ تمثیل ۔ معراج رسول کریمؐ دی جس وچ خوب دلیل

تمثیل اول

نال دلیلاں ہندسہ جو ہین اہل حساب ۔ کردے ایہہ ثبوت ہین جو جسم آفتاب
اک سے چونسٹھہ واں گنا تے کجھ کسر دنیال (۱۶۴) ۔ برابر کرہ زمین دے اندر قدر سنبھال
کئی ہزاراں سال دا اک لمحہ وچ راہ ۔ حرکت کردا قطع کر منزل خواہ مخواہ
مراد حرکت آفتاب تہین حرکت اُس آسمان ۔ جلدی جان اس قسم دی عند العقل پچھان
وچ چمکارے چشم دے نہین بعید ایہہ ہے ۔ اتنے سالہ راہ نوں سورج کر دا طے
اوپر دل دانا دے کیوں ہو ایہہ پنہان ۔ خورشید آسمان پیغمبریؐ جد اعلیٰ شان

لکھاں جرم آسمان دے روشن تے تابان
اوسدے نور وجود تھیں لیندے ہین فیضان

مدواس ارشاد نال کہے جو رب عباد
سُبْحٰنَ الَّذِیٓ اَسْرٰی بِعَبْدِہٖ پڑھ کے ہووے شاد

بعض جے حصہ رات وچہ اوپر ست آسمان
دَنٰی فَتَدَلّٰی تے پاوے قاب قوسین مکان

کی اندر اسبات دے ہے گی عجب وچار
اوپر اوسدی ذات دے پڑھاں درود ہزار

تمثیل دوم

گھوڑا اٹ بناوندے جادوگر کشمیر
کوٹلہ چوب جاروب تھیں لیندی خبث ضمیر

راہبری شیطان تھیں اندک وچہ زمان
بہتی منزل قطع کر آون پھیر مکان

اسجا سید مرسلین جیہو وے اسوار
گھوڑا ہو براق جو بلپیا وچہ گلزار

یاقوت بہشت برین دا کوٹلہ ہووے خاص
جبرائیل امین ہو راہبر با اخلاص

واگ مبارک آپ دی ہتھہ وچہ اسرافیل
لے جاونے والا جیہدا حضرت رب جلیل

پھیر جے محمد مصطفٰے اک لمحہ وچہ کار
عالم علوی تے گیا کی ہے عجب وچار

شیطان بدتر خلق دا اک لحظہ وچہ جان
آوے جاوے نت اوہ شرق غروب عیان

جداس بدتر خلق وچہ ایہہ طاقت اظہار
مشرق مغرب پہنچدا اک لحظہ وچکار

بہتر ساری خلق جو عالم دا سردار
گیا جے عرش عظیم تے کیا عجب اسرار

تمثیل چہارم

مدو نال خدائے دے عیسٰی نبی پچھان
گیا چوتھے آسمان پر تے ادریس جہان

ثابت ہین قرآن نال ایہہ دونون احوال
گئے اوپر آسمان ایہہ جسم اتے روح نال

پس کھڑی گل بالغ جو صاحب لولاک
آوے اپنی جگہہ تے جا اوپر افلاک

تمثیل پنجم

گلی لکڑی بنہدے اندر پیران باز
تا سبیلون بہار دے کرے نہین پرواز

جے اوہ لکڑی وچ آپ تھیں ہووے خشک عیان
بہار رطوبت اوسدا ہووے زائل جان

ہولی ہووے بازادہ آوے وچہ پرواز — اینویں احمد مصطفےٰ رب دا ہے شاہباز

اَنَا مِنَ اللّٰہِ دی اہنیوں اُڈیا ہے مقبول — وَمَا اَرْسَلْنٰکَ اِلَّا رَحْمَۃً اندر ہو نزول

اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُکُمْ والی لکڑی بھار — باز بلند پرواز دے پیراں وچہ شمار

اَبِیْتُ عِنْدَ رَبِّیْ تہین رو کی رفتار — پھڑیا بشری بہار تہین امت وچہ قرار

تاب آفتاب عنایتوں بشری جبدم بہار — طبیعت پانی خاک دی خشک ہوئی یکبار

اندر رات معراج جے جسم اتے وچ نال — عالم بالا تے گیا عجب نہین احوال

تمثیل ششم

لیکے آنڈا ککڑی بازی گر اس حال — سوئی نال سوراخ کر وچوں دین نکال

یعنی اندر خول جو سفیدی زردی ہو — کڈھن راہ سوراخ تہین خالی کر دے سو

شبنم پوے جو گھاہ پر اندر دنان بہار — اکٹھی کر سوراخ راہ پاون وچہ سنوار

بھر واجدوں تریل تہین آنڈا اوہ فراخ — لیکے تھوڑی موم تاں بند کرن سوراخ

آنڈا اوہ تریل دا بھریا ہویا پھیر — وچہ سورج دی دھپ دے رکھن تھوڑی دیر

آنڈا ہوندا گرم جاں گشش کرے آفتاب — کر دا قصد او تہاندا جاواں اُڈ شتاب

اے عارف کجھ سمجھیوں ہین کی کہندا ہاں — وجود با جود محمد دے اندر ایس جہان

بیضہ مرغ لاہوت سی بازیگر تقدیر — لم یزلی دی صنعتوں پھڑ سوزن تدبیر

اَلَمْ نَشْرَحْ لَکَ صَدْرَکَ سینہ کرے شگاف — خلطاں بشری جسم تہین کڈھکے کیتا صاف

تا منا دیاں شوق نے نال زبان بیان — کیتی ایہہ ندا ہے اندر ایس جہان

لَسْتُ کَاَحَدٍ نہین ہین وانگوں خلقت ہور — وچ سحر گاہ ازل دے اوہ شبنم کر غور

اوپر قدسی نہر دے جو سی سبزہ زار — برسی ایہہ تریل سی سن سارا اسرار

اندر شیشہ شوق دی بھرکے اوہ تریل — وچہ اُس بیضہ مرغ دی پا موئہ تا میل

بیضہ اوہ وجود جو سی سید سالار — تاب تجلی سامنے مدت پھڑی قرار

نال حرارت عشق دے جوش شوق دے نال	کشش جو سبحان الذی اسریٰ ہوئی کمال
قصد ہوا کبریا کر چڑھیا ول آسمان	دنے فتدلے پایا وچہ قوسین مکان

تمثیل ہفتم

وچہ شریعت قاعدہ سن سیئے محبوب	جمع ہوون دو چیز اک غالب اک مغلوب
غالب داہی حکم ہے مسئلہ دیاں سنا	دودھ رلا وچہ آب جے بچہ دین پلا
جیکر غالب شیر ہے ہووے رضاع ثبوت	جیکر غالب آب ہے نہیں رضاع ہے فوت

مسئلہ دیگر

ہویا خون آلود ہے جیکر آب دہان	غالب جیکر خون ہے ٹوٹا وضو پچھان
غالب جے کر خون ناں رہیا وضو قرار	ایس قسم دے مسئلے پڑھ توں ہن بسیار
غالب اوپر جسم سی روح رسول کریم	ایسے باعث لے گیا اوپر عرش عظیم
کی اس اندر عجب ہے شک نہ مول لیا	یارب روح رسول پر نت سلام پہنچا

تمثیل ہشتم

روایت ہے جد روح بندہ بدنوں ہووے جدا	اک لمحہ وچہ بعض روح اوپر جان سما
ساق عرش دے تے جائیکے اندر منزل نور	کردا روح آرام ہے بدنوں ہوکے دور
جسم شریف رسول دا صلے اللہ علیہ	لکھیاں درجہ جان تھیں صاف تے افضل ہے
جیکر سب بعضے رات وچہ رستہ ہفت آسمان	قطع کرے کیا عجب ہے اندر ایس بیان

تمثیل نہم

سنکر کوتاہ عقل ایہہ کیوں نہ کرن خیال	نور بینائی انہاں دا اکھ پھیرن دے نال
تارے ست آسمان دے کر دے ہین معلوم	شمس قمر تے مشتری عطارد زحل نجوم
جے کر جسم محمدی صلے اللہ علیہ	قرۃ العین انسان دے ملکوں اشرف ہے
اندر آکے رات دے قدرت رب دے نال	ہوکے آوے عرش تے عجب کیا ہی حال

تمثیل دوم

ہے فلک الافلاک جو حد محدود جہان
اوس عظمت دی جسم نال گر کیجے ویکھ بیان
اندر اک دن رات دے دورہ کرے تمام
قدر مسافت اوسدا اسمجھن خاص نہ عام
پس جیکر اوہ رافع حکمت نال حکیم
صانع مدہ قدیم دا قدرت نال قدیم
حرکت دیوے تاریاں تے فلک الافلاک
جیکر جسم محمدی جو صاحب لولاک
عجب کیا جے لے گیا کر اسوار براق
لحظہ وچہ دکھا دتے ایہہ سب نہ رواق

تقریر دلپذیر در صنعت رب قدیر برائے منکران معراج بیان ہویدا گردد

وچہ واقعہ معراج دے حاصل ایہہ کلام
حکمت ظاہر رب دی قدرت داہی کام
منصف سر انصاف تہین جیکر کری وہیان
عجائب غرائب صنعتان ویکھ رب رحمان
از روئے تحقیق جے کرے تامل غور
سمجھے تان ہر چیز تہین قدرت والا طور
ہے نہ کوئی اوسنوں پہیر جگہہ انکار
مثلاً اپنے جسم وچہ کرلے سوچ بچار
نقش عجیب جیدا ایتی لکھیا کس نقاش
کس تعمیر اس بدن دی کیتی کری تلاش
جیدا تے میعاد ہی نالے اسدا کوچ
طرف جہان کبیر دے ہی نزدیک نہ پوچ
پیدا کیتا کس طرح دیوے کون غذا
وچہ نہران پستان دے بہیجے کون بہلا
ہر اجزا وجود دی کیتی کس مضبوط
ہر اعضا وجود دا کیتا کس مربوط
بینائی وچہ اکہیان شنوائی وچہ گوش
سونگنان کسنے نک وچہ دتا سر وچہ ہوش
لذت کہانا پیونا کس نے دتی چا
نالے قوت ناطقہ کس تہین ہوئی عطا
ہور قوا نے طبیعتان خاطر ہر ہر کار
ہور ترتیب معاش دی کس کیتی اظہار
سب کجہہ کیتا رب نے جانے عقل دانا
پیدا کیتا اوس جو سب بیچون صفا
ماہیت ہر اک چیز دی عقل نہ کرے معلوم
ہر اک شئے دی معرفت جانے رب قیوم

کی طاقت عاجز خاک نوں کہے توحید خدا
صفتاں صنعت جو کرے اوس مثال سجا
لا احصی جد کہہ گیا حضرت حیرت نال
جلوہ جس صحرا وچہ نور تجلے ہو
دل دے شیشے وچہ جو نور لاہوتی آ
تاں اک بھی جان نام اوس خبر نہ اوسدی کو
نقطہ نور بانیک جو آیا کاف تے نون
ویکھیں گھاہ جو اوگدا چھڈ وصف جاندار
کہندا جو بیچون ہے اوسنوں خبر نکا
قطرہ وانگوں عقل ہے صنعت اس دریا
وچہ وہائے عقل دے وصف ہووے صاف
غافل ناں ایہہ جاندے جو ہویا آگاہ
بینوں نال اس جاہلی دین پسند ایہہ آ
ہے معراج اوس جان دانت اوپر قوسین
اے درویش ایہہ ساریاں تمثیلاں ہین خیال
تابعداری مصطفےٰ جیکر سے ملے اتم
اک بزرگاں دین دا جیؤ نکر ہے فرمان
کہندے بہت اوقات ہین ایس طرح دینال
ہووان بعد وظیفیوں توجہ وچہ مشغول
اندر اوس جہان دے اکسو دو سو سال
چنانچہ اک سال اوہ تن سو تے ٹھہن ہو

ذات مقدس دی کرے ایہہ کس طور ثنا
بات کرے آشنا دی ڈوبا وچہ دریا
طاقت کیا جو ہور کو آکھے وصف کمال
حیرت دسے عقل نوں راہ عدم دی طرف سو
اوہ سب وہم خیال ہے ناہیں اصل صفا
اندھے ہے مادرزاد وانگ صفت کہے لو
اوس صنعت دے واغ تہیں ہوئی عقل زبون
صفت زمین دی گھاہ دی کون کرے اظہار
اوہ بھی ناہیں جاندا کہے جو چون وچرا
قطرے دیو چہ میوندا کد دریا سُنا
ذرہ کرے ہوا تہیں سورج دی اوصاف
کد حیرت اوس چھڈدی کہے جو نام اللہ
مین منان اوہ قول جو نان نان کرے جو دانا
طریق نبی دا اقتدا جو کوی کرے بعین
سالک کرے معراج نت ناہی کوئی محال
ہزار ہزاراں سال دی طاعت ہوا کدم
علاء الدولہ شیخ جو سمنانی توں جان
پڑہاں نماز مین فجر دی ہوساو راکمال
نکلاں ایس جہان توں دوجے گراں جول
تک ہزار اک سال بھی ذکراں اشغال
پنج نمازاں وقت پر پڑہاں مین حاضی

روزے تیہہ رمضان دے کہان وچہ ہر سال ‏ سنت تے ہور مستحب کران ادا ہر حال
جان توجہ تہین چکان سرنون نال خشوع ‏ سورج حد اشراق تے دیکہان ہویا طلوع
سمجہن ایس کلام نون عامان مشکل جان ‏ ارباب باطن تے ظاہر اسورج وانگ عیان
اتہین بہی ہور واقعہ ہیگا عجب عجاب ‏ کہے محمدؐ پارسا اندر فصل خطاب
مریدان شیخ جنیدؒ تہین اک مرید اکبار ‏ نہاؤن لگا دریا تے کپڑے رکہہ کنار
نہا کے اس دریا تہین باہر آیا جان ‏ ویکہے اپنے آپ نون اندر ہندوستان
مدت ہندوستان وچہ رہیا اوہ مرید ‏ عورت کیتی اوسجا ہوئی اولاد تولید
دوجی واری پہیر اوہ آکے وچہ دریا ‏ نہا کے جان دریا تہین باہر آیا سا
کپڑے ڈٹہے اوس نے رکہے اوسے تہان ‏ کپڑے اونوین پہن دا اپنے امن امان
آیا طرف خانقاہ ڈٹہا آکے راز ‏ کردے سارے وضو سن خاطر اوس نماز
ایہہ بہی ہے فرماوندا اوہ خواجہ موصوف ‏ سالک ایس مقام تے جان آکری وقوف
ہزار سالہ وی بندگی اندر اک دم ‏ کر سکدا کجہہ عجب نان اندر ایسے کم
بزرگان ایسے واسطے کیتی ایہہ کلام ‏ سالک دا اک نفس ہے سال ہزار عوام
بہت بزرگان اک گہڑی اندر سب قرآن ‏ آیت آیت حرف پڑہ کیتا ختم پچہان
ایہہ حالت فخر الاولیا حضرت شاہ علیؒ ‏ روائیت ہے جان رکہدے پیر رکاب جلی
اس تہین اگے پیر جو دوجا وچہ رکاب ‏ رکہن ختم قرآن سب کروایا آداب
حاصل ایہہ کلام ہے جدون رسول کریمؐ ‏ دائرہ کون مکان تہین ترقی ہوئی عظیم
جو کجہہ باجہون رب سی سب کجہہ دتا چہڈ ‏ ایتہون تک جو جسم تہین ہستی دتی کڈ
مَا کَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ پڑہین کلام خدا ‏ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللهِ لِنْتَ لَهُمْ ہے انعام خدا

وَمَا اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً رحمت رب رحمان
کیا عجب جو چڑہ گیا اوپر عرش پچہان

فصل چہارم

در بیان برون خواجہ عالم صلے اللہ علیہ وسلم از مکہ بہ بیت المقدس

راویان خبر معراج نے روایت با جہہ شمار — زنگا رنگ حکائیتاں کیتیاں ہین اظہار

اندر وقت معراج دے بہی اختلاف اظہار — ربیع الاول ماہ وچ اکثر کرن قرار

کہندے سال سی بارہواں بعثت نبی کریمؐ — ڈٹہا سی معراج وچہ حضرتؐ عرش عظیم

بعضے اگے ہجرتوں پنج ماہ تے اک سال — کہندے سال سی بارہواں اندر ماہ شوال

ماہ رجب ستائیویں ہیگا بعض بیان — بہت محدث ایس پر ہیگے متفق جان

اک روایت آیا ستویں ماہ رمضان — سال بعثت توں بارہواں آہا شاہ جہان

بعضے بعثت پنج سال پچہے نبی کریمؐ — کہندے ہویا معراج سی ڈٹہا عرش عظیم

اکثر کہن معراج دی آہی رات سوار — بیئی نفر اصحاب ہین راوی اس اخبار

مثل امیر المؤمنین حضرت شاہ علیؓ — عبد اللہؓ بن مسعود نالے ابیؓ بن کعب ولی

خدیفۃؓ الیمانی ہور خدری ابو سعیدؓ — عبد اللہ انصار دا جابرؓ پت رشید

ابو ہریرہؓ جان توں نالے ابن عباسؓ — نالے حضرت انسؓ بن مالک نیک قیاس

مالکؓ بیٹا صعصعہ ام ہانی ہور جان — انہاں باجہوں ہور بہی رحمت انہاں رحمان

بیان واقعہ معراج بہ تفصیل

ہویا سفر معراج دا اندر جہڑی جا — اس وچہ بہی اختلاف ہے سنتوں دیاں سنا

اک روایت وچہ ہے مکے اپنے گہر — چہت خانہ دی پاڑ کے آیا وحی مقر

اک روایت حرم وچہ کہندے حضرت سان — کدی کہندے وچہ حجر دے جو وچہ حرم مکان

آیا جبرائیلؑ سی نالے میکائیلؑ — اک روایت وچہ ہور کہیا نبیؐ جلیل

گھر ام ہانی وچہ سان مونجھہ مصطفےٰ
ایس روایت تے گئے بہت محدث جان
جمع جے کیتے اک تھان ساری اوہ طریق
گھر ام ہانی وچہ سن آنحضرت اوس رات
صفا مروہ وچہ حرم دے ہے داخل اظہار
کہیا ایسے ونسطے ایہہ گھر اپنا صاف
ایتھوں ہویا قصد پھر بیت مقدس ول
السدسب کجھہ جاندا پر مشہور بیان
روایت ہے جان سو گئے بعد نماز عشا
طرفے امت خاکسار نالے ہویا وہیان
ہویا جبرائیلؑ نوں حکم خدائے جلیل
تسبیح تے تہلیل لاج رکھہ موقوف امر
خدمتگاری کمر لاج بنھین اوپر لک
کہدے میکائیلؑ نوں چھڈ رزق اندازول
کہدے عزرائیلؑ نوں قبض کر لاج جان
تا طبقات آسمان پر جھاڑو دیون نور
نقارچیان صدق صفا نوں دیہہ ایہہ گل سنا
کہہ رضوان نوں جا سیکے تا ہو کے خورسند
مالک تائیں آکھہ تان دوزخ وچ وود رکات
شمرین لاج شب وگن تہین دریا لے تے ہوا
[illegible] تائیں آکھہ جا لاج شب کرن آرام
گران طیاری خواب دی سچ رہیا سان گل
گھر ام ہانی اوس رات آیا شاہ جہان
ہوسکدا اے اس طرح سن ایتھوں تحقیق
صفا مروہ وچہ واقعہ سی قصر با برکات
ابو طالب دے پاس جان اس گھرن مراد
ایتھوں مسجد حرم وچہ کیتا آ طواف
حجرے تے مسجد حرم دی کردے تہی گل
ام ہانی دے گھروں ہی چڑھیا شاہجہان
اکھاں ظاہر خواب وچہ دل وچہ یاد خدا
اُمتی اُمتی حشر تک ہویا ورد زبان
حجرہ طاعت اپنا چھڈ لاج جبرائیلؑ
کر توں لاج آراستہ اپنے بازو پر
سر پر تابعدار وانگ ٹوپی رکھہ مشک
رکھہ دیوے کرنا لاج اسرافیلؑ انڈول
فراشاں نور ضیا نوں دس میرا فرمان
اندر ہر ہر جگہہ دے رکھن عیش سرور
بجاون وار بقا وچہ نقارے جو عطا
زینت دے بہشت نوں کرے آئینہ بند
جندڑیاں حلم سکون تہین بند کرو لاج سات
نالے حرکت سیر تہین ٹھیرن لاج سماء
حوراں نوں وچہ جنتے دیہہ میرا پیغام

جو ابہر شاری واسطے لے طباقان نور
پہہدے سالمان عرش نون پہناون پاک پوشاک
آدمؑ نوحؑ براہیمؑ نون موسٰےؑ عیسٰےؑ کل
ملک مقدس اساندے پہیر لے ستر ہزار
جا پہر اوپر زمین دے قبران ویکہہ شتاب
جاوین مغرب مین مل پہر اوتہون طرف شام
قبیلہ قحطان ول پہیر حرا نون جا
پہیر قبیلہ مضر نون پہیر قریشیان بہال
اونہان وچہ جوان ہے قد سرو تے ماہ رخسار
جاکے نال آداب دے اوسنون کرین بیدار
اج شب ہے شب قدر تہین حضرت اٹہہ شتاب
آرایش ہے سردی حضرت احدی رات
واہ دولت اُس رات دی جہڑی وانگون روز
جبریلؑ خدائے جلیل دا جان سُنیان فرمان
ڈٹہا وچ بہشت دے چہل ہزار براق
ڈٹہا اک براق نون اونہا نوچہ غمگین
پاس اوس جبرائیلؑ آ پچہے حال ملول
سُنکے نام محمدؐ دی عاشق ہویا ہان
عاشق پاک رسولؐ جان لیہا جبرائیلؑ
کہندا ابن عباسؓ ہے کہیا نبیؐ خدا
ربیع الاول ماہ سی ستا پیر بیسار
اوپر کنگریان جنتی صفان بناون حور
کرسی دے سر تاج بہی اج شب کہن پاک
خبر کرین جو آوسی اج شب فخر رسلؐ
جاکے لیا براق نون چڑے جو وچہ گلزار
مشرق مغرب مین تون کروی دور عذاب
یثرب دی ول گذر کر پہر حرا دل گام
پہیر کنانہ قوم نون ڈہونڈین دیر نہ لا
بنی ہاشم عبدالمطلب ڈول کرین خیال
محنت غم اندوہ وچہ ہویا ہے سرشار
شفقت نرمی نال پہر اوستے عرض گذار
قدر اپنی شب قدر دا اکر معلوم جناب
ہے معراج محمدؐ دی حضرت احدی رات
ہولی تیرے قدم تہین ہے عالم افروز
لین آئیا براق نون اوڈین وچہ جنان
محمدؐ دا ناؤن لکہیا ہر متہے خلاق
آنسو جاری اوسدے روندا حال اوہین
کہندا برس ہزار تہین سنیان نام رسولؐ
تدا ہی دل نان جاوے طرفے بیون کہان
لے دروازے نبیؐ تے آئیا ملک جلیل
گھر ام ہانی وچہ سان پڑہی نماز عشا
اکہیان ظاہر میٹیان دل میرا بیدار

آواز پران جبرئیل وی آئی اندر گوش | اٹھہ بیٹھا مین خواب تھین اونین کر کے ہوش
کہلا ڈٹھا جبرئیل ہین کروا ایہہ کلام | اللہ تینون یا نبی سددے کہے سلام

ان اللہ تعالیٰ یقرئک السلام وھو یدعوک وانا حاملک الی اللہ تعالیٰ ان یکرمک بکرامات لم یکرم بھا احد من قبلک ولا یکرم بھا احد اغیرک ولا سمع ما احدا ولا خطر علی قلب بشر قط

اللہ تینون یا نبی سددے کہے سلام | تینون چک لیجاوسان طرفے رب علام
اوہ بزرگی اج تینون دیسی پاک خدا | اگے دتی نان کسے کسے نہ ہوگ عطا
خطرہ کدہی نہ گذریا اوپر دل انسان | سنیان کنان نال نان جو کجھہ دیگ رحمان
روایت ہے فرماوندے اٹھکے نال نیاز | وضو کیتا لے تے پڑھی مین دو رکعت نماز
اک بروایت اس طرح چاہیا وضو کران | آیا جبرائیل نون اللہ دا فرمان
حوض کوثر تھین وضو نون پانی جلد لیا | اچے گریبان نا کھلا رضوان نظر پیاء
آب کوثر تھین بھرے سن وو ابریق یاقوت | طشت زمرد سبز جس گوشہ چار ثبوت
گوہر تھین آراستہ ہر گوشہ سامان | چپک جدہی سی جاوندی عکس اوپر آسمان
حاضر کیتا لیا کے رضوان اسوچہ آب | خواجہ عالم غسل تان کیتا اٹھہ شتاب
حلہ نور پہنا دتے ہور عمامہ نور | سیس مبارک تے بدھا ملکان اٹھہ مسرور
ست ہزاران سال تھین آدم اگون جان | عمامہ ایہہ لپیٹ کے رکھیا سی رضوان
عمامہ دی تعظیم وچہ چہل ہزار ملک | کہلے آہے وچہ یاد رب دے تا ایس تلک
تسبیح تے تہلیل دے وچہ آہے مشغول | پچھے ہر تسبیح دے پڑھن درود رسول
اوہ عمامہ لیا یا اس شب جبرائیل | چہل ہزاران ملک اوہ آئے نال جلیل
اوس عمامہ پر نقش آہے چہل ہزار | اندر ہر ہر نقش دے لکھے خط چہار
لکھیا پہلے خط وچہ محمد رسول اللہ | دوجے خط وچہ لکھیا محمد نبی اللہ
محمد خلیل اللہ سی تیجے خط مرقوم | محمد حبیب اللہ نون چوتھے کر معلوم

وتی جبرائیل نے اوپر چادر نور — نعلین زمرد سبز دی پیراں وچہ حضور
دست مبارک آپ دا پھڑ کے جبرائیلؑ — لیایا مسجد حرم وچ اونہیں ملک جلیل
روائیت ہے جو مصطفےٰ پانی زمزم نال — کرکے وضو طواف سُنت کیتی وداع کمال
بیٹھا وچہ حطیم آ بعد طواف وداع — تاں پھر جبرائیل نے سینہ بدر شعاع
لماں پاکے چیریا سینہ پاک جناب — کہندا میکائیلؑ نوں لیا توں زمزم آب
زمزم دے تن طشت تاں لیایا میکائیلؑ — رووہ سینہ آپ دا دہوندے ملک جلیل
دل تے اندر آندراں جو سی میل روال — دور کیتی جبرئیل نے دہو کے زمزم نال
پر حکمت ایماں تھیں جو سی طشت طلا — دل پر کر کے رکھدے سینہ پاک صفا
ہتھ حضرت دا پکڑ کے اونہیں جبرائیل — باہر لیایا حرم تھیں جیونکر امر جلیل
ہے حضرت فرماوندا ایں ڈٹھے او سجا — حضرت اسرافیل تے میکائیلؑ کھڑا
ستر ہزاراں ملک دا اک اک نال قیام — نال تعظیم اکرام دے سارے کرن سلام
دیاں جواب سلام دا ایں بہی باتکریم — مینوں پھیر بشارتاں دین رضا کریم
پھر ایں اوتھے دیکھیا گھوڑا اک کھلا — نیواں آہا خچروں خر توں کجھ بڑا
موتھہ وانگوں اوس آدمی ہاتھی وانگوں کن — گھوڑے جیسے پیر اوس شیر جیہی گردن
سینہ استر وانگ اوس شتر وانگوں دنبال — پیراں تے سم اوسدے گائے کریں خیال
دو پر اوپر راں دے ڈھکیا پنیاں دہڑ — مشرق مغرب پہنچدے جو کھولا اوہ پر
اکٹھا کرے جو اوہناں نوں لگن یا ہے نال — عجب ہما پر نور دے وتنے جل جلال
سینہ اوسدا چمکدا جیونکر سرخ یاقوت — موتی وانگ سفید دے چمکے پشت ثبوت
بہت چالاک براق سی نظر پوے جس جا — قدم اوتھے ہی رکھدا ہرگز دیر نہ لا
بجلی وانگوں چال سی اوس براق چالاک — روشن سورج وانگ سی سیر او مدا افلاک
راوی کہے براق اوہ ہیسی خوش رفتار — سب پیغمبر اوپر ہوندے سن اسوار

جہڑا اوس براق دی سونگھدا سی خوشبو ۔ مردہ بہالوین ہووندا زندہ جاندا ہو
جہڑے وقت انبیا وامرکب سے براق ۔ ایسی تیزی چال ناں ان دتی سی خلاق
وقت سواری نبیؐ دے پایا ایہہ قدر ۔ کہندے بعض سوار کو ہویا نہ ایس اوپر
پیس پکڑی جبرائیل نے اوسدی آرکاب ۔ حضرت میکائیلؑ آپہڑدا واگ شتاب
عرض کرن یا مصطفٰے اسپر ہو سوار ۔ ملاء اعلےٰ دے ملک سب کردے ہین انتظار
اِک روایت جان ڈٹھا اوہ براق رسول ۔ سر نیوان کر سوچ وچہ ہے ہویا کہلا ملول
ہویا جبرائیلؑ نوں اللہ دا فرمان ۔ پچھہ سبب حبیب تہین ہے کس دل وچ ہان
آنحضرتؐ فرمایا سُن اے جبرائیلؑ ۔ مین ہن گہر تہین نکل کے خلعت لئی جلیل
ملک بہیجے تعظیم نوں ہے ستر خلاق ۔ بہر سواری بہیجیا بجلی چال براق
حشر دہاڑے نکل سی قبروں امت آہ ۔ بہکہے ننگے ہووسن سرتے بہار گناہ
کئی مظلومان اونہاں دا پلا پہڑیا ہوگ ۔ پنجاہ ہزاران سال دا اگے رستہ ہوگ
تیہہ ہزاران سال دا راہ باریک تاریک ۔ پل دوزخ تے ہووسی رکہیا ہویا ٹہیک
بہکہے ننگے ہووسن اوہ نقیب تمام ۔ قطع کرن کس طور تہین ایہہ رستہ انجام
اے حبیب نہ فکر کر آیا ایہہ فرمان ۔ نظر عنایت جیسر میری ہوگ پچہان
تیرے در پر آیا اج شب جوین براق ۔ امت تین دی قبر تے بہیجان تو ین براق
اوپر ہر براق دے ساری کر اسوار ۔ پل صراطوں کرانگا صحیح سلامت پار
پنجاہ ہزاران سال دا راہ قیامت سے ۔ وچہ جیکارے اکہہ دے اونہاں ہوسی طے
وچہ بہشت برین دے اونہاں دیاں پہونچا ۔ دل توں توں اسبات دا حضرتؐ فکر اٹہا
لگا ہون سوار جان شاہ غریب نواز ۔ بولیا ایہہ براق تان تندی کر آغاز

دعزة ربی لا ترکبنی الا النبی الہاشمی الابطحی القرشی محمد بن عبد اللہ صاحب القرآن

قسم اللہ دی کوئی ناں مین پر ہوگ سوار ۔ باجہہ نبی الابطحی قرشی بزرگوار

عبد اللہ دا پت جو ہے صاحب قرآن — نام محمد مصطفٰے بنیاں دا سلطان
کہیا جبرائیل نے قسم خدا رزاق — جیہڑی واحد ذات ہے سنتوں ای براق
بزرگ زیادہ کو نبی نزد خدا غفار — محمد نالوں ناں ہویا تیرے پر اسوار
جنکے نام محمدی اوہ ہویا لرزان — ہوئی نہایت شرم تہیں قطرے عرق روان
نال زمین لگاوندا اپنا جسم لاچار — تاں خواجہ کونین دا اوسپر ہویا سوار
جبرائیل رکاب پھڑ ہویا نال روان — مسجد اقصےٰ ول چلے اوہنیں شاہ جہان
اک روایت وچہ ہے جاں براق اس رات — تندی کیتی چڑھن جاں لگا عالی ذات
نعرہ جبرائیل کر کہندا اسے براق — ایہہ بے ادبی کیوں کیتی اسدم بالاتفاق
نال چلانے ایہہ کون جو لگا ہوں سوار — ایہہ تے سب جہان دا ہے اعلیٰ سردار
ہے ایہہ سبحان الذی دا مطلع انوار — فاوحی الی عبدہ ما اوحی دا منبع اسرار
دنی فتدلی دا ایہو ہے بلند نشان — ہیگا قاب قوسین وچہ اسدا خاص مکان
ہے بیماری گناہ دا ایہہ طبیب لبیب — ایہہ محمد مصطفٰے ربدا خاص حبیب
عرض کیتی براق نے ای امین وحی — میںنوں اس جناب تہیں عرض حاجت اک ہی
آنحضرت فرمایا کیا ہے گی اوہ بات — عرض کرے براق تاں یا حضرت اج رات
پایا تیرے وصل تہیں شرف جو اشتاق — قیامت نوں کئی ہووسن حاضر پیش براق
میرے اوپر اوسدن کرنی لطف نظر — ضایع کریں نہ حضرتا میںنوں دن محشر
اج شب میری حضرتا حاصل کریں مراد — رکھیں قدم رکاب وچہ میںنوں کرکے شاد
تاں خواجہ کونین نے عرض کیتی منظور — تیرے اوپر چڑھانگا جدم ہوگ حشور
دوہاں طرف براق دی روایت ہے اس رات — اسی اسی ہزار سی ملک کہلا خوشذات
نور عرش دی شمع سی روشن ہر ہر پاس — قدم مبارک نبی نال سارے نیک قیاس
بطحا دا میدان سی روشن شمعاں نال — جیوں کر نور جمال تہیں روشن دار جلال

مغز معطر قدسیاں ہویا پاکے بو — سورج چند تے تاریاں وچہ نہ ایہی لو
حکم ہویا درگاہ دا پردہ ستر ہزار — اوپر نور حبیب دے جو رکھیا ستار
اوہناں پردیاں تہیں ایسدم اکو دیہو اوٹھا — جاں اک پردہ چکیا ہویا نور ضیار
اوہ روشن انوار جو اک سو سٹھہ ہزار — سب تے فائق ہویا اوہ نوری اسرار

لطیفہ

نور محمدی اک جز وچوں جزاں ہزار — اک سو سٹھہ ہزار جو مشعل پر انوار
سب تے غالب آیا اک جز نور رسول — اک اوپر ہے رب دا نام ہزارات سول
ہزاراتے اک صفت جو نال اسما معبود — گناہ بے اوڑک اساں دے جیکر کریں نابود
بخشش لطف خدائے تہیں عجب نہیں ایہہ ہول — یارب بھیج درود توں اوپر روح رسول

رجوع بقصہ

ہویا جدوں براق تے آنحضرت اسوار — کھچیا پکڑ لگام نوں تیز ہووے راہوار
کہیا جبرائیل نے کھچو ناں لگام — ایہہ سب کجھہ ہے جاندا جاناں جس مقام
ہویا رواں براق تاں ڈاہڈی تیزی نال — عرض کیتی جبریل تاں حضرت سن ایہہ حال
جیکر اندر راہ دے سنوں آوازہ کو — دیئیں جواب ناں اوسنوں کجھہ متوجہ ہو
میں نوں حضرت دیکھہ سیں بیت مقدس جا — اک روایت اس طرح کہندا نبی خدا
جبرئیل تے ہور ملائکہ طرف یمین یسار — مسجد اقصے آگئی اک لمحہ وچکار
دوم روایت اس طرح کہندا شاہجہان — مسجد اقصے طرف جاں ہوئے اسیں رواں
پایا ہتھہ رکاب وچہ حضرت جبرائیل — غاشیہ موہڈے چکیا حضرت اسرافیل
حال بزرگی اوہناں تہیں میں نوں ہوئی حیا — عذر کیتا میں تاں کہندا سنو حبیب خدا

کر کے رب دی بندگی کئی ہزاران سال
غاشیہ داری آپ دی منگی خواہش نال

کئی ہزاران سال ہین کیتی ربدی یاد
ہیٹھاں عرش عظیم دے تاں ہویا ارشاد

خدمت تیری اساں نوں آئی بہت پسند
منگ جو خلعت منگناں کیہا رب بلند

عرض کیتی مین رب جیو ایہہ خلعت سامان
حوالا امت نبیؐ دی کر داہاں اس آن

جس صاحب دا نام توں نام اپنے دینال
ساق عرش تے لکھیا میرا ایہہ سوال

کِیتم عدم تھین اوسنوں جدوں کرین پیدا
خدمت اوسدی اک گھڑی مینوں کرین عطا

حکم ہویا درگاہ داسن اے اسرافیل
قرب کرامت اک شب اوسنوں ہوگ جلیل

لیاوان گامین زمین توں اوپر ست سما
سب خزانے کھول کے اوسنوں دیاں کہا

مکے توں لئے آوساں مسجد اقصیٰ تا
اوس جگہہ تھین لیاوساں اوپر ہفت سما

شہر مکہ تھین لیکے بیت مقدس تا
غاشیہ داری اوسدی توہین کرنی جا

القصہ فرمایا سرور عالی شان
گذرے تھوڑی راہ جان ہوئی آواز عیان

سجی طرفوں آکھد اکوئی ایہہ تحقیق
لَا تَعْجَلْ فَاِنَّکَ اَخْطَار الطَّرِیْق

یعنی جلدی نان کر دہل گیا ہین راہ
یاد کہنا جبریل کر کیتی نان نگاہ

کھبی طرفوں اس طرح آئی پھیر ندا
کیتا کجھہ خیال نان گئے براق چلا

عورت اک آراستہ سوہنی زیور نال
ہوئی کھڑی براق دے اگے آنی الحال

کہندی پھیر محمدا عرض میری سن جا
نظر نہ کیتی اوس ول جاندے واگ اٹھا

مین پچھیا جبریل تھین ایہہ سن کون سنا
کیہا روح یہود دا پہلا آہا سار

کر دوں حضرت اوسدی جیکر بات قبول
ترسا امت ہوندی تیری سندی سول

اک روائیت وچہ ہے اگوں پچھوں ہی
ایسی طلوع آواز سی سندا پاک نبیؐ -

جے مناوی پیش دی سندوں ای مقبول
مشرک امت ہوندی پیش نہ جاندی ملول

جیکر پچھلی طرف دا کردوں نبی خیال
گبر ہو آتش پوجدی امت سب جہالن

اوہ عورت آراستہ دنیا ہے نظر
جیکر اوسول وکیہدون اذن اے خیر البشر

حرص امت ہووندی تیری دنیا دار
شکر الٰہی اُنہاندی سُنی نہین گفتار

سُن آواز منادیان دینیان نان جواب
ایہہ سی حکمت ایس وچہ جو اوہ نیک خطاب

دائم ایہہ فکر سی جو امت دا حال
میرے پچھے کیا ہوسی کیا چلسن ایہہ چال

ثابت قائم کس طرح ہوسن اوپر دینا
ایس اندیشہ وچہ رہے دل حضرت غمگین

دِتّیا شب معراج وچہ اللہ نے اسرار
امت تئیں اسلام پُر رہسی نت قرار

قَوْلُهُ تَعَالٰى - يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا

ثابت رکھیگا اللہ اون لوگون کو کہ ایمان لائے ساتھ قول ثابت کے بیچ حیاتی دنیا کے ۱۲

روایت ہے فرمایا حضرت نبی کریمؐ
اوستھین پچھین گئے سان پاس اک سنگ عظیم

اوس پتھر دے وچہ سی چھوٹا اک سوراخ
پانی اوس سوراخ تون نکلے پیا فراخ

پانی اوس سوراخ وچہ چاہے پھیر وڑے
ایپر نان وڑ سکدا ڈٹھا نبیؐ کھڑے

پچھیا تان جبرئیل تھین کی ہے اسدا حال
کہیا ایس سوراخ دی ہیگی موہنہ مثال

پانی وانگون بات ہے موہنہ تھین نکلے جو
پھیر نہ داخل موہنہ وچ ہوندی ہرگز کو

پھیر فرمایا ملے آمینون تنؐ انسان
اک بڈھا اک کر بڑا تیجا مرد جوان

طرف بڈھے لے کر بڑے کیتا نان دھیان
نظر کیتی الطاف دی ایپر دل جوان

اچھا کیتا یا نبیؐ کہندا جبرائیل
بڈھے لے دل کر بڑے کیتی نہین دلیل

بڈھا بن کے آگئی دولت سی اس جا
نصیب بدلے کر بڑا حاضر ہوئیا سا

ایپر اوہ جوان سی عافیت آرام
کیتا تسان پسند جو نیک ہویا ہی کام

دولت اتے نصیب بھی پکڑن ناہہ قرار
سبب نعمت آرام ہے جو رہے وچکار

خوش خبری ہویا نبیؐ تینون ہر ہر حال
عافیت تین ساتھہ ہے ہو امت دنیال

دو پیالہ پھیر کیتی حاضر وچہ جناب
اک دے اندر شیر سی اک دے وچہ شراب

وینے سے سبکر تہہ وچہ اوہ دولوین بکڑا ۔۔۔ بہتہ سجے وچہ شیر مین کہیے خمر لیا
اوہ پیالہ شیر دا مین پیتا خوش ہو ۔۔۔ بچ گیا مین اوس تہین کہے وحی خوشخود

اھدیت لامتک الطریق المستقیم وحرمت الخمر علی امتک

امت تین پر یا نبی کہلا سدھا راہ ۔۔۔ دسی ایہہ تعلیم ہے حرمت خمر تباہ
طعام اتے ہور آب ہے اندر دوہ عیان ۔۔۔ ملیا ایہہ جہان سبہے نال اوہ جہان
دو پیالہ ہور سبہے لیائے بعد ازان ۔۔۔ الدسے اندر آب سی اک وچہ شہد عیان
دولوین پیتے اوہ مین کہندا جبرائیلؑ ۔۔۔ خوب کیتا تون پانی اس وچہ نیک دلیل
ہے امت دی واسطے شہد سبب بقا ۔۔۔ ہیگا عملان واسطے آب سبب صفا
کہیا جبرائیلؑ بات تہوڑا راہ گیا ۔۔۔ ایہہ مدینہ طیبہ اس جا اوتر آ
اوتر ایس جگہ تے نفل نماز گذار ۔۔۔ تیری ہجرگاہ ہے ایہو دار قرار
پڑہ کے نفل نماز مین ہو گیا پہر سوار ۔۔۔ طور سینا پہیر آیا وحی کرے گفتار
نفل پڑہو دوا ایس جا نفل پڑہے اس تہان ۔۔۔ پہیر اگے اک آدمی مینے ہویا عیان
لکڑیاں ندا اوس نے باندہ بنڈا ۔۔۔ چکے نال نیک سکدا پہیر رکہو ادسجا
لکڑیاں اوس بہار وچہ لے اگے رکہو ہور ۔۔۔ پچہیا مین جبرئیل تون ایہہ کیہا ہو طور
کہندا حرصی مرد دا حضرت ایہہ نشان ۔۔۔ جمع کریندا مال ہے خرچین وہ پچہان
زیادہ کر دا جمع ہے مال اوپر ہور مال ۔۔۔ جمع کرندا اوسنون رہندا نت خیال
بوکا کہوہ وچہ پاوندا ڈٹہا مین اک ہور ۔۔۔ خالی بوکا آوندا اہان کڈہے اس طور
کہیا وحی مثال ہے ایہہ ریا اعمال ۔۔۔ محنت ضائع ہووندی نال جواب اک وال

ایس غلام النبی تہین بانٹ درود
آل سنے روح نبیؐ پر ہر دم کرین ورود

فصل پنجم

دربیان واقعاتی کہ دربیت المقدس برآنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ظاہر شدہ

مسجد اقصےٰ جان پہنچے نبیؐ کرن بیان ... اک گروہ فرشتیاں اوسجا ہویا عیان
میرے استقبال نوں اوہ آئے سی سب ... مبارک تینوں آکھدے نال کرامت رب
کہندے ایس طریق نال اوہ تمام سلام ... السلام علیک ایہہ جیہ نکرہے ارقام

السلام علیک یا اول یا آخر یا حاشر

کہیا مین جبرئیلؑ نوں ایہہ کس طور سلام ... کیا وجہ جو انہاں ایہہ سدے میری نام
کہیا جبرائیلؑ نے اول تیرا نام ... اول شافع حشر نوں ہوسین پیش تمام
حشر خلایق ہوسی اول تیرے نال ... توں آخر انبیا ہین آخر نام کمال
روائیت اس عنوان پر ہوئی ہے مرقوم ... ورنہ مناسب معنی ہوندے ایہہ علوم
اول ساری خلق توں ہویا اوسدا نور ... سب دنیا تہین اوسد آخر ہویا ظہور
اوتاریا نبیؐ براق تہین آکے جبرائیلؑ ... مسجد پچھے بہندے اوہ براق اصیل
مرکب سب انبیاؑ دے جس حلقہ دینال ... بدہے آہے ین دتا ایہہ براق کمال
مسجد اقصےٰ وچہ ہین آیا بعد ازان ... جماعت اک انبیاؑ دی نظر پئی اوس تہان
لیائے سن تشریف اوہ خاطر استقبال ... شرط تعظیم تکریم دی کیتی اونہاں کمال
اک روائیت اُس جگہہ انبیا ندے ارواح ... جمع کیتے سن رب نے خاطر نیک صلاح
کہیا جبرائیلؑ ہین تیرے سب بہرا- ... کرین امامت پیش ہو ہین سارے انبیا
سبہناں صفاں بنایاں مینوں کرن امام ... کیتی میری اقتدا سب انبیاؑ کرام
فارغ ہوئے نماز تہین اسین جدوں اُسجا ... کہیا بعض انبیاؑ نے اول حمد خدا
خاص فضایل اپنے لگے کرن بیان ... پہلاں ابراہیمؑ نے کیتا ایہہ عیان

اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ الَّذِیْ اتَّخَذَنِیْ خَلِیْلًا

حمد خدا دا جس مینوں کیتا خاص خلیل
کہیا تہا امتی کیتا قدر جلیل

اِنَّ اِبْرَاھِیْمَ کَانَ اُمَّۃً قَانِتًا لِلّٰہِ حَنِیْفًا

خلاصی اگ نمرود تہین مینوں وتی رب
سرد کیتا رب اگ نوں نال سلامت سب

موسٰے کرے بیان پہر اگے نبی کریمؐ
حمد خدا دا جس مینوں اپنا کہیا کلیمؑ

وتے باران معجزے مینوں رب ارباب
جاری ہوئے پتہروں باران چشمہ آب

مین تے میری امتان کارن رب مقبول
من سلوا نوں کردتا جنگل وچہ نزول

سر تے سایہ ابر دا کیتا پہیر خدا
وتی پہیر توریت رب ہور ہزار عطا

پہیر کہیا داؤد نے حمد خدا غفور
جس کیتی تعلیم مین پاک کتاب زبور

میرے اوپر اوس نے رکہیا ہے احسان
کیتا مینوں خاص ہے نال عجب الحان

لوہا میرے ہتہہ وچہ کیتا موم مثال
کیتے میرے تابع طائر اتے جبال

دتا مینوں رب نے سارا ملک جالوت
ہور حکومت فیصلہ دتے رب ثبوت

پہیر کہیا سلیمان نے آکہاں حمد خدا
جس نے کیتے تابع جن شیطان ہوا

دیو پریان دی فوج کل زیر کیتی فرمان
کرن تعمیر عمارتاں ہور تصویران جان

دیگاں وانگوں حوض دے اوچی وانگ دلوار
میری خاطر حکم تہین کروسے جلد طیار

جانوران دیاں بولیاں مینوں ہوئی تعلیم
دتا اللہ پاک نے مینوں ملک عظیم

میرے جیہا ملک ناں ہویا کسے عطا
ملک اتے ہور مال سب دتا پاک خدا

عیسٰے علیہ السلام پہیر کردا حمد رحمان
کیتا کلمہ آپنا مینوں جس عیان

روح اللہ بہی آکہیا آدم مثل بنا
تعلیم انجیل وچہ شکم جان کیتی آپ خدا

توریت انجیل زبور وچہ مخفی حکمت گنج
سارے معنے وس دتے اللہ نے بیرنج

مٹی لواں زمین تہین شکلاں مرغ بنا
پہوک ماراں وچہ اوسدے زندہ کرے خدا

کوٹھا تے ہور ہور جو اندھے مادر زاد
مین ہتھہ لایان ہووندے راضی تے دلشاد

پھیر مینون آسمان تے زندہ لیا اوٹھا
ہور تمام الائیشون کیتا پاک خدا

سچا یا شر شیطان تھین مین تیجے میری مان
کسی وجہ تھین اسان پر غلبہ اوسدا نان

پیغمبر فرمایا جان سارے انبیا
وارو وار فضیلتان چلکے سب سُنا

مین بھی کیتا رب دا اوسدم حمد عیان
مینون کیتا جس نے رحمت عالمیان

کیتا ساری خلق تے مینون نبی بشیر
قرآن شریف عطا پھیر کیتا رب خبیر

جسدے وچہ سب چیز دا ہیگا ورج بیان
امت میری امتان پاسون افضل جان

اونہان تائین آکھیا وسط تے عدل پکار
اول آخر اونہان نون کیتا رب غفار

سینہ میرا کھولیا کیتا نام بلند
فاتح خاتم آکھیا کیتا رب پسند

اندر بعض روائیتان آکھے ایہہ کلمات
عطا جناب وہاب تھین جو سن خاص صفات

فاتح کیتا جس مینون اوسدی حمد ثنا
مراد کشائش ایس تھین ہے ون بدر ہرا

فاتح دی تفسیر وچ ایہو کہن مراد
سے ہے معلوم خدائے نون جو اصلی ارشاد

اول سب تون کھل سی میری قبر حشر
نبوت میرے نال ہو ختم دتی رب کر

ہوسی سب دے بعد نان ہرگز کوئی نبی
اول آخر نام مین شاہد لئے مُزکی

مینون کیتا رب نے نبی بشیر نذیر
داعی طرفے ربدی ہور سراج منیر

نام محمد رکھیا میرا وچہ قرآن
احمد وچہ انجیل دے کیتا رب عیان

وچ کتابان پہلیان حامد میرا نام
بھی محمود زبور وچ نام میرا رقام

حاشر عاقب منتقی رحمت عالمیان
شکر خدا زمین مین مسجد ہوئی عیان

حکم پانی دا خاک تھین کیتا رب روا
ہدیہ اتے غنیمتان وچہ فتوحات عطا

خواتم سورۃ بقر تھین وتا شرف کریم
سبع مثانی آئیتان ہور قرآن عظیم

وتی بہتر امتان نالون امت رب
علم بیان توحید دا وچہ قرآنے سب

فرشتے بھیجے اپنے بہر میری امداد
حوض کوثر بھی ہویا مینوں خاص عطا
مین ذخیرہ اپنا رکھی اوہ دعا
جان فضیلت آپنی کیتی نبیؐ بیان
محمدؐ افضل تسان تہین انہان فضائل نال
تینوں حق سبحانہٗ بھی امت مقبول
جیتھون تیکر ہو سکے اسے نبیؐ ذی جاہ
بعد اس تہین فرمایا حضرت نبیؐ جلیل
صخرہ اوپر لیا آیا جوہے سنگ پچھان
ایسے حسن جمال تہین پوڑی سی مرغوب
سیجے وانگون اوسدے بازو آہے جان
اک زمرد سبز دادوجا لال یاقوت
اندر بعض روائیتان آیا ایہہ بیان
جیکر اوہ بچھا دیوی دنیا لئے چھپار
پنجاہ مقام اوس نردبان کیتے اللہ پاک
ملک مقرب رب دا ہر ہر وچہ مقام
اک دوجے نون دیوندے اوہ بشارت سب
پوڑی ایہہ فرشتیان دا راہ اول جان
قبض کرن ارواح بھی کہندے عزرائیلؑ
کہندے ویلے مرگ جان اکھان ہون پریشان
نال صحیح روائیتان آنسرورؐ ذی جاہ
توبہ دا در رکھیا قیامت تیک کشاد
ہور پیغمبراندی سنی دنیا وچہ دعا
گناہگاران نون حشر دن لیوانگا بخشا
کیتا ابراہیمؑ نبیان نون فرمان
تان پھر سارے انبیا کہن لگے فی الحال
دتیان خاص کرامتان ہوری کسے نہ مول
امت کارن حکم سہل منگین پیش الٰہ
تہہ میرا تان پکڑیا آکے جبرائیلؑ
ڈٹھی پوڑی اوسنے کھلی تیکر آسمان
ہور ڈٹھی تان جیہی سی ہین اس نالون خوب
اک سر اوپر زمین دے دوجا تا آسمان
اک پایہ چاندی جڑی سی موتی نال یاقوت
پر پوڑی نون دوسن سبز زمرد جان
قدرت اللہ پاک دی وچ حساب نہ آ
ستر سالہ راہ سی اک تون دوجے تاک
پنجاہ ہزاران جس دا تابع ملک مدام
میری دل خوش ہو سیکے کرن اشارت سب
اسمانون ول زمین دے زمیون ول آسمان
آوے ایسے پوڑیون جاوے ایس سبیل
ایہہ پوڑی نظر وچہ پیندی اوسدم جان
ہو سوار براق دا گیا اوس پوڑی راہ

اک روایت ایہہ ہے حضرت جبرائیلؑ
اک روایت آکھیا ایہہ ہے نبیؐ خدا
اونہیں جان مین کہولیان چشمان امن امان
اک روایت وچہ ایہہ کہیا نبیؐ خدا
ست طبقہ آسمان دے ہور زمین تمام
عرض کیتی اوس یا نبیؐ مینون جل جلال
اس پوڑی دے سری پر پہرا ہویا مقام
پڑہان درود شریف مین ہردم نال زبان
جان لنگیا اس ملک تون آیا اک دریا
دریائی تے جنگلی جو جنا ور سب
اس دریا دا قاصیہ رکہیا نام خدا
اک قطرہ نہ ڈہلدا نیلا رنگ پچہان
پہونچیا لنگ دریا مین پاس خزانہ وا
ستر ہزاران ملک سی ہر اک نال زنجیر
پہر مین پہونچیا فلک تے اوہ ہی اک دریا
جنانچہ دامن اوسدا آئیا اوپر زمین
ہیگا ہر آسمان دا فلک ایسے اطوار
وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ہے فرمان خدا
دورہ چہڈیا اپنا تان آسمان اول

پران اوپر اسوار کرلے گیا الیس سبیل
کہیا مینون جبرئیل نے اکہیان ہیٹ ذرا
ڈہٹہا اپنے آپ نون مین اوپر آسمان
اوس پوڑی تے دیکہیا مین اک ملک کہڑا
ہتہان اندر پکڑیان مینون کہے سلام
پیش آدمؑ تون خلقیا پنجی ہزاران سال
رکہان دل وچہ حب مین تیری نبیؐ مدام
اج شب تیکر منتظر تیرا حضرتؐ سان
دو سو سالہ راہ داسی اوسدا چوڑا
اندر اوس دریا دے ڈٹہی قدرت رب
آہا قدرت رب تہین معلق وچہ ہوا
نظری آوے اوس تہین نیلا رنگ آسمان
ستر ہزار زنجیر تہین یدہا نظری آ
رہن محافظ باد دے سارے ملک قدیر
اوپر موںہہ آسمان دے قدرت پاک خدا
تبنو وانگون آوندا اندر نظر مین
تارے اس آسمان دے ترن وسدی وچکار
آیا حکم خدا ئیدا ٹہہریا تدون سما
چڑہیا مین آسمان تے حکم خدا تہین چل

الیس غلام النبی وادم دم لکہہ سلام
اوپر روح رسولؐ دے یارب بہیج مدام

فصل ششم (۶)

در عرض ہے کہ در آسمان اول بنظر خواجہ عالم صلے اللہ علیہ وسلم رسیدہ

سرور عالم آکھدا جان آسمان اول
باب الحفظ اُس باب دا کھندے نام خطاب
جندرا اوپر رکھیا ہیسی مروارید
ندا سُن جبرائیل وی بولیا اوہ دربان
کون آوازہ دیوندا ہے گا باہر باب
نال تیرے ہور کون ہے پچھے اسمٰعیل
اوسنوں ہے اج سدیا اللہ وچہ حضور
خوش آئیوں توں مرحبا کہکے کھولیا باب
فرشتہ باران ہزار سی اسدا تابعدار
اک روائیت وچہ ہے اک لکھ تابعدار
پڑھدا اسماعیل سی نالے تابعدار

دروازہ کھڑکائیا جبرائیلے چل
موتی سُرخ یاقوت تہین ہو اوہ سارا باب
سی دربان اُس باب دا اسماعیل سعید
ایسی سُنی آواز نان مین سی وچہ جہان
کہیا جبرائیل ہاں بوہا کھول شتاب
کہیا میرے نال ہے محمدؐ نبی جلیل
سُنکے نام محمدی ملک ہویا مسرور
داخل وچ آسمان دے ہویا نبی شتاب
ہر ہر اگے ملک پھر تابع باران ہزار
ہر ہر اگے اس قدر تابع ملک شمار
اس تسبیح نوں دمبدم اندر لیل نہار

سُبحَانَ الْمَلِكِ الْاَعْلٰى سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْاَعْلٰى سُبْحَانَ مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيْءٌ

حضرتؐ سے نے فرمایا دنیا دا آسمان
اک روائیت وچہ ایہہ دنیا دا آسمان
نام رفیقا اوسدا پنج سو سالہ راہ
اندر اس آسمان دے کئی اُمور عجیب
جماعت اک فرشتیاں ڈٹھی وچہ قیام

بہت مصفا دیکھیا گویا شیشہ جان
ہے گا مروارید جو سبز بنایا جان
موٹیائی آسمان دی کیسی پاک الٰہ
آئے اندر نظر دے کہندا خاص حبیبؐ
سر نیواں کر عجز تہین تسبیح پڑھن مدام

سبوح قدوس رب الملئکۃ والروح۔

ایہہ عبادت اونہاں ہے پچھدا پاک نبی — وحی کہیا آسمان دی جدون پیدایش ہی
تد دسے اس تسبیح دے اندر ہین مدام — تیک قیامت اونہاندا رہسی ایہو کام
کر درخواست رب تون ثواب عبادت ایہہ — امت تیری نون ملے ایسا درجہ بہ
حضرت اگے رب دے کیتی تدون دعا — امت میری نون کرین رتبہ ایہہ عطا
حکم ہویا درگاہ دا وچہ نماز قیام — امت تیری واسطے فرض کیتا اکرام
لازم وچہ نماز دے کرن قیام ادا — ثواب عبادت اونہاندا اونہان نے ہووے عطا
پھر پچھیا جبرائیل تھین حضرت نبی کریم — کتنے وچہ تعداد دے ہین ایہہ ملک عظیم
کہیا جبرائیل نے اونہان عدد شمار — باجھ اللہ نہ جاندا ہے کوئی نہار
پھر فرمایا مصطفےٰ اندر ایس سمار — ڈٹھا آدم صفی مین ملیا او سنون جا
مروارید سفید دے تخت اوپر خوش حال — بیٹھا ڈٹھا آپنے پورے قد دے نال
بدن مبارک تے پہندی سی نوری پوشاک — ارواح اوسدی اولاد دے حکم کیتا رب پاک
پاس اوسدے لیجاندے ساری کرن عیان — جان روح دیکھے مومنان ہوندا سی شادان
روح الطیب من بدن الطیب کہکر کرے دعا — پھر اعلےٰ علیین وچہ دیون روح پہونچا

کما قال اللہ تعالےٰ ان کتاب الابرار لفی علیین

کافران اتے منافقان جان روح ظاہر ہو — لعنت کردا اونہان تے غمگین خاطر ہو
روح الخبیث من بدن الخبیث مونہہ تھین کہے سنا — لیجاندے سجین وچہ روح اونہان دے تان
کہیا جبرائیل نے یار سول علام — آدم تیرا باپ ایہہ اسنون اکھ سلام
سرور اوسدے پاس جا کرے آداب سلام — آدم خوش دل ہوئیکے دے جواب سلام
اے پت صالح مرحبا اکھان حمد ربی — جس نے میری نسل تون اکرم کیتا ہی
تینون صالح نبی ہے کیتا عالیشان — حضرت آدم آکھدے ایہہ تسبیح ہر آن

سُبْحَانَ الْحَنَّانِ الْاَجَلِّ سُبْحَانَ الْوَاسِعِ الْغَنِیِّ سُبْحَانَ اللّٰہِ وَبِحَمْدِہٖ سُبْحَانَ اللّٰہِ الْعَظِیْمِ وَبِحَمْدِہٖ اَسْتَغْفِرُ اللّٰہَ

حضرت آدمؑ ول ہین کیتی جدون نظر ۔ سجی طرفے ویکھیا خوشبو والا در
اک دروازہ ڈیٹھیا او سدے کھبی ول ۔ بو بری ہے آوندی اوتھین ہر سر چل
سجی ول جان دیکھدا ہے راضی ہو ۔ کھبی ول جان ویکھ دا اوتون پیا رو
پچھیا جبرائیلؑ تھین حضرت ایہہ بیان ۔ ایہہ دروازے کیا ہین مینون دس عیان
کہیا جبرائیلؑ جو در سجا مفتوح ۔ ہے ایہہ باب بہشت دا جاوندیان روح
دروازہ کھبی طرف دا ہے دوزخ دی ول ۔ جاندی اس دروازیون روح بدبختان چل
سجی طرفے ویکھکے نیکاندے ارواح ۔ راضی ہوندا حضرت بابا آدم نیک صلاح
بدبختان دی دیکھ کے حالت کھبی ول ۔ روندا ہے افسوس کر ایہہ ہیجھت گل
پھر فرمایا مین ویکھی اگے ہور وان ۔ کھیتی وچ مشغول سی جماعت اک انسان
جان اوہ دانے بیج دے اگ پیندی فی الحال ۔ اکدے ست سو ہوندی مین پچھیا ایہہ حال
کہیا جبرائیلؑ نے ایہہ اوہ ہین ذیشان ۔ صدقہ خدمت طاعتان کردے بہر رحمان
شاید سنیان نہین تون اللہ دا فرمان ۔ وچ قرآن شریف دے ہیگا صاف عیان

مَثَلُ الَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَھُمْ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ کَمَثَلِ حَبَّۃٍ اَنْۢبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِیْ کُلِّ سُنْۢبُلَۃٍ مِّائَۃُ حَبَّۃٍ

مثال اونہاندی خرچ جو کردے اپنا مال ۔ رستہ وچ اللہ دے مانند ایس مثال
اک دانہ نون بیجدے اوہ ست خوشے ہو ۔ ہر خوشہ وچ ہوندا دانہ پیدا سو
اک جماعت پھیر مین ڈٹھی حالت رنج ۔ پتھر لے لے ماردے ملک اونہان سر وچ
حال اونہاندا پچھیا وحی کہے تا راز ۔ ایہہ سن سستی کاہلی کردے وچ نماز
جو جماعت وچ نان رلدے جلدی نال ۔ کرن رکوع سجود نان پورا نال خیال

قال اللہ تعالیٰ۔ فَوَیْلٌ لِّلْمُصَلِّیْنَ الَّذِیْنَ ھُمْ عَنْ صَلٰوتِھِمْ سَاھُوْنَ ط

ویل ہے اونہان نمازیان اوہ جو وچ نماز ۔ سستی کردے رات دن پڑھن نال نیاز

اک جماعت ہور تے میرا ہویا گذر — ننگے بھکے تریہہ تہین حال ہویا ابتر

اوہنان ملائک دوزخی تکّن دوزخ ول — کہانان پینان دوزخون تا اوہ کہاون چل

چار پائے جیون ہکدے ہینگ ول چراگاہ — پچھیا جبرائیلؑ تہین کون ایہہ لوک تباہ

کہیا جبرائیلؑ نے ایہہ ہین صاحب مال — کیتی ادا زکوٰۃ نان تا ہے انہان حال

قال اللہ تعالے۔ اَلَّذِیْنَ یَکْنِزُوْنَ الذَّھَبَ وَالْفِضَّۃَ وَلَا یُنْفِقُوْنَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ فَبَشِّرْھُمْ بِعَذَابٍ اَلِیْمٍ

چاندی سونا جمع جو کردے ہین سدا — کردے خرچ نمول ہین اندر راہ خدا

دے بشارت اوہنان نون نال عذاب الیم — سن مین اگے چلیا کہندا نبی کریم

اک جماعت مین ڈٹھی اگے جاکے پھیر — رنگا رنگ نعمتان اوہنان اگے ڈھیر

دوجے پاسے اوہناندے ہی گوشت مردار — چھڈ نعمت کہاوندے اوہ مردار خوار

پچھیا جبرائیلؑ تہین مین انہاندا حال — کہیا ایہہ اوہ جنہان نے چھڈ نکاح حلال

کیتی طرف حرام دی ہیگی انہان نگاہ — تیک قیامت انہاندا ہوسی حال تباہ

اَلْخَبِیْثٰتُ لِلْخَبِیْثِیْنَ جیون فرمان خدا — زانی عورت مرد دا ہوسی حال برا

فرمایا ہور گروہ تے میرا ہویا گذار — چاہڑے اوپر سولیان بندے بدکردار

اک پچھے اوہنان دے کنڈے باجھ شمار — آون جاون والیان کپڑے دیون پاڑ

کہیا جبرائیلؑ نے ایہہ اوہ لوک تباہ — راہ گذران نون تنگ ایہہ بیٹھہ کرن وچ راہ

اکھیان اتے زبان تہین اشارہ تے ہور گال — کرکے آہے ہسدے ایہہ گروہ جہال

قال اللہ تعالیٰ۔ وَیْلٌ لِّکُلِّ ھُمَزَۃٍ وقال اللہ تعالیٰ وَلَا تَقْعُدُوْا بِکُلِّ صِرَاطٍ تُوْعِدُوْنَ وَتَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰہِ۔ وقال اللہ تعالیٰ۔ وَاِذَا مَرُّوْا بِھِمْ یَتَغَامَزُوْنَ ط

پھر فرمایا پہنچیا مین اک بندہ پاس — رکھیا بہار اوس پشت دے اوپر باجھ قیاس

ہلن دی اوس بہار دے ہیٹھان نہین مجال — لوکان تائین آکھدا بہار دیہو ہور ڈال

لوکی بہار لیائیکے ہور بھی دیون دھر — مین پچھیا جبرئیل تہین حال اس ظاہر کر

کہیا ایہہ خیانتی ہے گا بدکردار	حق لوکاں دے ایسدی گردن اندر بہا
ہور زیادہ ایسدی گردن ہون گناہ	ڈردا ناہیں اللہ تھیں ایہہ بندہ گمراہ

قولہٗ تعالےٰ - یٰاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تَخُوْنُوا اللّٰہَ وَالرَّسُوْلَ وَلَا تَخُوْنُوْا اَمٰنٰتِکُمْ -

اللہ تے رسول وی کرو خیانت ناں	آپس اندر بھی چھیڑو ہو امانت ناں
پھر اک آئی قوم سی راہ سے کر فی الحال	کٹن موںھ لب اونہاں دی قینچیاں آتش نال
ثابت ہوندے پھیر اوہ کٹن دو وچی وار	دیر نہ کردے اک گھڑی ملک اندر اس کار
میں پچھیا جبریل تھیں کون ہیگی ایہہ ٹول	کہیا ایہہ خوشامدی بادشاہاں دے کول
نال خوشامد اونہاں دا جھوٹھ کرن تصدیق	ظلم فسق تھیں منع ناں کردی ایہہ تحقیق

وَلَا تَرْکَنُوْا اِلَی الَّذِیْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّکُمُ النَّارُ

پھر فرمایا راہ وچہ ڈٹھا ہور گروہ	بدن اونہاں تھیں کٹ کے گوشت باندوہ
پھیر اونہانوں دیوندے تا اوہ کھاون جب	پچھیا جبرائیل تھیں ایہہ کیا حال عجب
عرض کیتی تاں وحی نے ایہہ ہین چغلی خور	غیبت کردے خلق دی ہو اللہ دی چور

قال اللہ تعالےٰ - اَیُحِبُّ اَحَدُکُمْ اَنْ یَّاْکُلَ لَحْمَ اَخِیْہِ مَیْتًا فَکَرِھْتُمُوْہُ ۱۲

کہیا تسیں ہو چاہوندے کھاؤ ماس بھرا	بیشک گوشت بھایاں کھاون بہت برا
پھر فرمایا ویکھیا اک گروہ دا حال	کیریاں اکھیں روسیاہ لب پہنچی قدماں نال
یعنی لب زیرین جو لمے ایس قدر	قدماں ہیٹھاں لمکدے حال اونہاں ابتر
اوپرلے لب اونہاں دے سر تے پہنچی جا	پاک اسے تے لہو وگدا ہویا حال برا
پاک نے لوہو دوزخاں اونہاں نوں لیا	گدھیاں وانگوں ہینگدے (آواز خر ۱۲) دے پناہ خدا
حضرت پچھیا کون ایہہ کردا وحی بیان	شرابی ستی سے امتی جھڑے نافرمان

اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَیْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّیْطٰنِ ۵ ط

پھر فرمایا میں ڈٹھے ہور اک نافرمان	پچھلے پاسے اونہاں دی کڈھی کجھ زبان

صورت وانگون خوک دے ہوئی بدل خراب ‖ اوپر ہیٹھان اوہنان نون ہووے بیا عذاب

کہیا جبرائیلؑ نے جھوٹھے ایہہ گواہ ‖ جھوٹھ گواہی دیکے ہویا حال تباہ

قوله تعالیٰ - اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ ۵

پھر فرمایا ہور قوم ڈٹھی سوجے پیٹ ‖ رنگ اوہناں دے زرد ہین پئے زنجیر لپیٹ

ہتھین پیرین بیڑیاں طوق گلاں وچہ سا ‖ اُٹھہ نہ سکن جے اوٹھین ویون لمے پا

اوپر ہیٹھہ عذاب وچہ پچھے حال نبیؐ ‖ کہا دا اوہنان بیاج ہے دسی حال وحیؑ

کہادا جہان بیاج ہے حشر اوہنان اسحال ‖ جیونکر چمڑیا جن ہی ہوش نہین اک وال

اَلَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ الرِّبٰوا لَا يَقُوْمُوْنَ اِلَّا كَمَا يَقُوْمُ الَّذِيْ يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰنُ مِنَ الْمَسِّ ط

پھر ہین ہور اک قوم دا ڈٹھا حال برا ‖ پھڑ کے چھریاں آتشی کوہن فرشتے آ

نکلے کالا خون جان زندہ ہوون پھیر ‖ پھیر فرشتے ماردے ہون نہ لاون دیر

کہیا جبرائیلؑ نے خونی ایہہ زبون ‖ مومناں دا ناحق ہے اہنان کیتا خون

وَمَنْ يَّقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهٗ جَهَنَّمُ خٰلِدًا فِيْهَا ط

پھر ہین ڈٹھیاں عورتاں نبیؐ کرن فرمان ‖ مونہہ کالے تے اکھیاں کیریاں اُنہاں جان

گرز فرشتے ماردے روون کتیاں وانگ ‖ پہنے کپڑے آتشی برا اوہناں دا سانگ

خصم دکھائے اہنان نے کہندا جبرائیلؑ ‖ تاں ہن ایس عذاب دے اندر حال ذلیل

اَلرِّجَالُ قَوّٰمُوْنَ عَلَى النِّسَآءِ - ترجمہ - آدمی غالب ہین عورتوں پر ۱۲

فرمایا اک قوم نون ہین پھر ڈٹھا قید ‖ لٹکے وچہ ہوا دے اوہ اُہے جاوید

موکل اوپر اوہناں دے دو ملک اوتھان ‖ اکھیاں نے نک کن تہین نکلے اگ اوہنان

تھم اوہناں نون آتشی دتے آہے رب ‖ ستر ہزاراں شاخ سی ہر تھم نال غضب

جے کوہ ابوقبیس پر رکھہ دیون اوہ شاخ ‖ گل خاکستر ہو جاوے اوہ پہاڑ فراخ

ماران اوہ اس قوم نون اہنان تھماں نال ‖ نالے اس تسبیح نون پڑھدے اوہ ہر حال

سُبحَانَ الْقَادِرِ الْمُقْتَدِرِ سُبحَانَ الْمُنْتَقِمِ عَلَی اَعْدَائِہٖ سُبحَانَ الْمَلِکِ الْعَظِیْمِ ط

کہیا جبرائیلؑ نے ایہہ منافق خوار ۔۔۔ جیوں اللہ فرماوندا منافق ہین فی النار

اِنَّ الْمُنَافِقِیْنَ فِی الدَّرْکِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ط ترجمہ تحقیق منافقین نیچلے دوزخ مین ہین۔

پھر فرمایا آپ نے ڈٹھا اک گروہ ۔۔۔ اندر جنگلیان آتشی قیدی غم اندوہ
اگ اوہنان نون ساڑدی تازہ ہوندے پھیر ۔۔۔ پھیر اوہنان اگ ساڑدی مُڑ مُڑ جیوں ڈھیر
حالت دسی اوہناندی حضرت جبرائیلؑ ۔۔۔ بیفرمان مان باپ دے ایہہ سب لوک ذلیل
فرمایا رب مان باپ دی تابع رہو قدیم ۔۔۔ نان جھڑکونان اُف کرو آکھو قول کریم

قَالَ اللّٰہُ تَعَالٰی۔ فَلَا تَقُلْ لَّھُمَا اُفٍّ وَّلَا تَنْھَرْھُمَا وَقُلْ لَّھُمَا قَوْلًا کَرِیْمًا ط

فرمایا اک طایفہ پھیر مین ڈٹھا ہور ۔۔۔ رکھے اگدے طبق سن سینیان اوپر جوڑ
اکھیان اوہنان کیریان آہے روسیاہ ۔۔۔ ہور جامے قطران سی پہنے ہوئے تباہ
تہم فرشتے آتشی مارن اوہنان تمام ۔۔۔ کہیا جبرائیلؑ نے مطرب ایہہ بدنام
پھر مین ڈٹھا ملک اک صورت مرغ سفید ۔۔۔ سر اُس عرش عظیم دے ہیٹھان با امید
ستوین ہیٹھہ زمین اوسدے آہے پیر ۔۔۔ سدرۃ المنتہیٰ وچہ ذکر پڑھین اوس خیر
سدری والے ہوسن ذکر عجایب جان ۔۔۔ انشاءاللہ ایہہ بہی ذکر ہوسی اُس تہان
پھر فرمایا ویکھیا ملک شکل انسان ۔۔۔ اوپرلا دہڑ آتشی ہیٹھان برف عیان
گالے اگ نہ برف نون نہ اگ برف بجھا ۔۔۔ پڑھدا ایہہ تسبیح سی دائم ملک خدا

سُبحَانَ الَّذِیْ اَلَّفَ بَیْنَ الثَّلْجِ وَالنَّارِ وَاَلَّفَ بَیْنَ قُلُوْبِ عِبَادِکَ الصَّالِحِیْنَ ط

ایہہ فرشتہ رعد ہے کہندا جبرائیلؑ ۔۔۔ موکل ہے ایہہ بدلان کیتا رب جلیل
بدل ایہہ پہونچاوندا جس جا خواہش رب ۔۔۔ بجلی سے تے ہور کڑک وا ایہو جان سبب
بدل جدون چلاوندا ہووے کڑک آواز ۔۔۔ رغبت کرے بجے ابر پر بجلی بنے دراز
گذرے جان اُس جگہہ تہین آیا اک دریا ۔۔۔ عجایب غرائب اوسدی صفت لکہی جا

چھپیا انگوں وددوں وے اوسدا آنا آب
وانگ پہاڑاں اوس وچہ موجاں باجہ حباب

کہیا جبرائیلؑ نے ایہہ بحر الحیوان
حشر وہاڑے ہون جد مُڑ پیدا انسان

مینہہ زمین تے برس سی وچوں اس دریا
ہر اعضا اس آب تہین ویسی جوڑ خلط

پہر فرمایا مصطفیٰؐ جان لنگھے دریا
در دوجے آسمان دا ظاہر ہویا آ

فصل ہفتم

در واقعات و غرائبے کہ در آسمان دوم مشاہدہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گشتہ

جان دوجے آسمان تے پہونچے جا اسی
نورانی آسمان ایہہ ڈٹھا کہے نبیؐ

نظر نہ ہرگز ٹھیردی ایسی ایس ضیا
اک روایت اس طرح کہندا اپنی خدا

ہیسی سونے سرخ دا نام اوہدا قیدوم
اگے ہو جبرئیلؑ نے کھڑکایا در معلوم

کس بوہا کھڑکایا بولیا تاں دربان
نال تیرے کہو ہور کون ہے جلدی کریں عیان

کہیا مین جبرئیلؑ ہاں پاک محمدؐ نال
اگوں مُڑ دربان نے کیتا ایہہ سوال

پاک محمد مصطفیٰ ہویا ہے اظہار
کہیا ہاں درکھول دے دیر نہ کر زنہار

کرکے حمد خدا ئیدا کھولوتا اُس در
عجائب اس آسمان بہی ڈٹھے خیر بشرؐ

اول ہے فرمایا جان کھلا اوہ باب
ڈٹھا مروارید دا جھنڈڑا نور عجاب

اوس در دا دربان سی نام اُس اسرافیلؑ
دو لکھہ اوسدی تابع آہے ملک جلیل

اک اک اگے اس قدر لشکر اتے سپاہ
سلام علیکم کہیا مین کہندا عالیجاہؐ

دین جواب سلام دا سارے با تعظیم
ہور اکرام بشارتاں سبھے دین عظیم

تسبیح اسرافیل دی آہی ایہہ عیان
جو دوجے آسمان دا ملک ہیسی دربان

سُبحَانَ اللّٰہِ کُلَّمَا یُسَبِّحُ شَیءٌ وَالحَمدُ لِلّٰہِ کُلَّمَا حَمِدَ حَمدًا وَلَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ کُلَّمَا هَلَّلَ اللّٰہَ تَهلِیلًا وَاللّٰہُ اَکبَرُ کُلَّمَا کَبَّرَ اللّٰہَ تَکبِیرًا ۔

لنگھیہ اوہناں تھیں ملک ہور ڈٹھی بہت فصیح | صفاں بنا رکوع وچ پڑھدے ایہہ تسبیح

سُبْحَانَ الْوَارِثِ الْوَاسِعِ سُبْحَانَ الَّذِی یُدْرِکُ الْاَبْصَارَ سُبْحَانَ الْعَظِیْمِ الْعَلِیْمِ

ایہہ فرشتے جدوں دے کیتے رب پیدا | کھڑے رکوع خشوع وچ ہوئے ناں بالا
سر او چا کر ویکھیا ناں دو جا آسمان | حضرت جبرائیل نوں نبی کرن فرمان
کرن عبادت رب دی ایس وجہ ایہہ کل | کہیا جبرائیل نے ہاں اے فخر رسل
توں ہی پاسوں رب ایہہ منگیں نال نیاز | دعا منگی تاں ہویا فرض رکوع نماز
پھیر فرمایا اوہناں توں اگے ہو رواں | ڈٹھے دو جوان میں پچھیا اوہناں بیان
کہیا جبرائیل نے سن اے فخر عباد | عیسٰے یحییٰ نبی ایہہ بھائی ماسی زاد
سلام کہیا میں اوہناں نوں دیندے اوہ جواب | نال اوہناں الفاظ دے باتعظیم آداب

مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِیِّ الصَّالِحِ

بہت بشارت دیوندے اوٹھ مصافحہ کر | نال الطاف خدائید دے دیندی ہور خبر
ہویاں جو کراماتاں مینوں خاص عطا | عیسٰے علیہ السلام دی ایہہ تسبیح سدا

سُبْحَانَ الْحَنَّانِ الْمَنَّانِ سُبْحَانَ الْاَبَدِ الْاَبَدِ سُبْحَانَ الْمُبْدِیِٔ الْمُعِیْدِ

اک فرشتے تے ہوئی میری پھیر گذر | ستر سر یا اودے ستر ہزاراں سر
ہر ہر سر دے نال سی چہرے ستر ہزار | ہر چہرہ تے مونہہ سی ایسے قدر شمار
اندر ہر ہر مونہہ دے ستر ہزار زبان | ہر ہر بولی جدا سی ذکر کرے رحمان

سُبْحَانَ الْخَالِقِ الْعَظِیْمِ سُبْحَانَ الْعَظِیْمِ الْاَعْظَمِ سُبْحَانَ اللّٰہِ وَبِحَمْدِہٖ

آیا وچ حدیث دے نبی کرن فرمان | تنگی ہووے رزق دی جنہوں وچ جہان
بعد فجر دی سنتاں فرضاں پیش پچھان | ورد کرے تسبیح ایہہ ہووے فضل رحمان
پچھیا جبرائیل تھیں ایس ملک دا حال | کہیا موکل ایہہ ہے رزقاں پر ہر حال
ہر بندہ دا رزق ایہہ ہر دن کری رواں | جو کجھ او سدا لکھیا بے زیادہ نقصان

قاسم اسدا نام ہے دیوے رزق مدام
پھر تیجے آسمان پر گئے علیہ السلام
کھلوایا در جبریل نے اوہ بھی پچھلے طور
در کھلا تان ڈیکھیا اوہ بھی کرکے غور

فصل ہشتم (۸)

دربیان آنچہ در آسمان سوم نظر آن سرور صلی اللہ علیہ وسلم از غرائب و عجائب آمدہ

آنحضرت فرمایا در تیجا آسمان
کھول دتا سی آ تیکے جس ویلے دربان
داخل ہو مین ڈیکھیا اوہ فلک پرنور
مروارید سفید دا چمکے نور و فورہ
رکھی ہوئی اوس وچہ اک نوری قندیل
زیلون اوسدا نام سی قدرت رب جلیل
سی دربان آسمان دا اوڈا عالیشان
تن لکھہ اوسدی تابع ملک کیتا رحمان
تن تن لکھہ پہر ملک سی تابع ہر اک نال
پڑہدے ایہہ تسبیح سن ہور نہ کجھہ خیال

سُبْحَانَ الْمُعْطِی الْوَهَّابِ سُبْحَانَ الْفَتَّاحِ الْعَلِيمِ سُبْحَانَ الْمُجِيبِ لِمَنْ دَعَاهُ۔

ہور فرشتے مین ڈٹھے کھندا انہی وددود
صفان بنا کے بیٹھے ہوئے ساری وچہ سجود
کہیا سلام علیک مین پاس اونہاندی جا
سرچاک دین جواب پھر پیندی سجدے جا
ایہہ تسبیح سی اونہاندی سجدے وچہ مدام
کدی نہ اٹھے سجدیون ہر دم یاد علام

سُبْحَانَ الْخَالِقِ الْعَلِيمِ سُبْحَانَ الَّذِي لَا مَفَرَّ وَلَا مَلْجَاءَ إِلَّا إِلَيْهِ سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَىٰ

پچھیا پاسون وحی دے ایس عبادت حال
ہان کہیا جبریل نے تون بھی کرین سوال
امت لئے ہور آپ نون ہووے ایہہ عطا
کیتے فرض نماز وچہ دو سجود خدا
کیون جو اونہان ملائکان پھیر جواب سلام
سرچکیا تے پھر پئے سجدے وچہ تمام
وچہ فرشتیان پھر ڈٹھا یوسف نبی الٰہ
عابد اوسدے امتی بھی آہے ہمراہ
باعث کہنے وحی دے اوسنون کہیا سلام
دسے جواب سلام دا ملدا با اکرام
مین سنیان اوہ ذکر سی کردا صبح و شام
پڑہدا ایہہ تسبیح سی یوسف علیہ السلام

سُبْحَانَ الْكَرِيْمِ الْاَكْرَمِ سُبْحَانَ الْجَلِيْلِ الْاَجَلِّ سُبْحَانَ الْفَرْدِ الْوِتْرِ سُبْحَانَ الْاَبَدِيِّ الْاَبَدِ

یوسفؑ پاسوں وداع جاں ہوئے شاہجہان — کہندے مینوں ملے پھر داؤد تے سلیمانؑ
سلام علیکم کہیا میں دین جواب اوہ جھب — ہور بشارت دیوندے نال کرامت رب
کہندے اج شب نال کریں شفاعت چہ تقصیر — اس تسبیح دے نال سی کردے یاد قدیر

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْمُلُوْكِ سُبْحَانَ الْقَاهِرِ الْجَبَّارِ تَصِيْرُ اِلَيْهِ الْاُمُوْرُ۔

اگے ہوئے رواں پھیر کہندے نبی کریمؐ — کرسی اوپر ڈٹھیا بیٹھا ملک عظیم
پر ڈٹھے اُس ملک دے آہے ستر ہزار — مشرق مغرب پہونچدا ہر پر کریں شمار
میں ڈٹھے اس ملک دے گرد ملایک ہور — عظیم الجثہ طول قد سُنتوں کرکے غور
دو سو اک ہزار سال رستہ ہر اک طول — اک جماعت نوں کرن بہت عذاب ملول
مارن اوپر اوہناں دے لے آتش دے تھم — ریزہ ریزہ ہوندے بیٹھے تھہاں پر غم
ریزہ ریزہ ہوئیکے ہوندے پھیر بحال — میں پچھیا جبریلؑ توں انہاں دا احوال
وحی کہیا اس ملک دا سرخائیل ہے نام — جباراں تے متکبراں دی ایہہ قوم تمام
اُمت تیری وچہ جو ہوون لوک جبار — موکل اوپر اُنہاں ایہہ ملک کرے غفار
قیامت تیکر اوہناں دا ہوسی ایہو حال — سُنیاں ایہہ تسبیح سی پڑھدا ملک کمال

سُبْحَانَ مَنْ هُوَ فَوْقَ الْجَبَّارِيْنَ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ فَوْقَ الْمُسَلَّطِيْنَ مِمَّنْ عَصَاهُ

فرمایا اک دریا تے پہونچے بعد ازاں — وڈا اوہ دریا سی صفت نہ ہووی بیاں
کوئی بھید نہ اوسدا جانے باجھہ خدا — بحر النعم اس نام ہے کہندا وحی سُنا
دنیا نالوں ست حصے پانی اس دریا — مشرق توں تاں غرب تک ہو زمیں سما
پھر دروازہ آئیا جاں گذرے دریا — ایہہ چوتھا آسمان سی کہندا نبیؐ خدا

فصل نہم (۹) ـ دربیان غرائب آسمان چہارم

فرمایا میں ویکھیا جان چوتھا آسمان ۔۔۔ خالص چاندی دا کیتا میں معلوم عیان
مرواریدسفید دا اک روائیت جان ۔۔۔ تن آسمان تے ست زمین اگر اس آسمان
چہلا آوے نظر جیون جنگل وچ پیا ۔۔۔ ایڈا اس آسمان دا کیتا قد خدا
اک روائیت ایسدا نام آہا زیلون ۔۔۔ سی دروازہ خندڑا دونین نور بیچون
کلمہ طیب لکھیا اوپر قفل اصیل ۔۔۔ خازن تے دربان اس ملک سی عزرائیل
ہو ضیائیل یا مومیائیل بعض روائیت آ ۔۔۔ جا کے جبرائیل نے دتا در کھلوا
بہت عجائب مین ڈٹھے جا چوتھے آسمان ۔۔۔ چار لکھہ تابع ملک سی اگے اس دربان
ہر ہر اگے چار لکھہ نوکر تابعدار ۔۔۔ سنیان مین تسبیح ایہہ کردے سب اذکار

سُبْحَانَ الْخَالِقِ وَالنُّوْرِ سُبْحَانَ الْخَالِقِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ الْمُنِيْرِ سُبْحَانَ الرَّفِيْقِ الْاَعْلٰى۔

بعد اسدے پھر مل پیا موسےٰ علیہ السلام ۔۔۔ اندر اس آسمان دے بعضیاں ششم کلام
نال دلالت وحی دے کہیا سلام مین جا ۔۔۔ دے جواب سلام دا او ڈٹھیا نبی خدا
بغلان اندر پکڑ کے مینون نال پیار ۔۔۔ دونوین چشمان چم کے کردا احمد غفار
شکر الٰہی جس نے دسیا مینون تون ۔۔۔ پھیر بشارت دیوندا کر امت نال بیچون
یا محمد اج رات تون جا پاس خدا ۔۔۔ بہسین مجلس خاص وچہ غیر نہ کوئی سما
ہے تینون معلوم کجھہ کی کجھہ منگسین جا ۔۔۔ امت عاجز اپنی دیوین نان بھلا
جیکوئی خدمت اوہنان ذکری مقرر رب ۔۔۔ وچہ تخفیف اعمال دے کوشش کرنی سب
پیغمبر فرمایا مین سنیان کن نال ۔۔۔ موسےٰ علیہ السلام دی ایہہ تسبیح کمال

سُبْحَانَ هَادِيْ مَنْ يَّشَاءُ سُبْحَانَ الْغَفُوْرِ الرَّحِيْمِ

روائیت ہے فرمایا حضرت نبی کریمؐ ۔۔۔ رخصت اگے ہویا جان رویا بہت کلیمؑ
پچھیا کیون ہین رویا بھائی حال سنا ۔۔۔ کہیا مین ہان رویا اسے خاتم انبیاؐ
سے کے بعد جوان اک کیتا رب نبیؐ ۔۔۔ داخل جنت کرے گا امت اوس سبھی

ہوسی بہتری امتوں اوہ امت بسیار — بعض روایت اس طرح موسیٰ دی گفتار

آدم دی اولاد تھیں اسرائیلی سب — بہت بزرگ سی جاندی مینوں اگے رب

حقیقت اندر ایہہ ہے وچہ جناب خدا — افضل بیٹھن ہویا ہے خاتم انبیا

فضل نفس جے اوسدا مجرد ہوندا خاص — تاں بھی مینوں سہل سی لیکن فضل اخلاص

افضل امت ایسدی پاسوں امت مین — اوپر ساری امتاں فضل اوہناں دا عین

پھر فرمایا مین ڈٹھے ملک چارم آسمان — گوڈیاں پرنے سی بیٹھے سی ایہہ ذکر رحمان

سُبحَانَ الرَّؤفِ الرَّحِیم سُبحَانَ الَّذِی لَا یَخفٰی عَلَیہِ شَیءٌ سُبحَانَ رَبِّ العَالَمِینَ ط

ایہہ عبادت اوہناں دی کہندا جبرائیلؑ — امت خاطر منگ توں پاسوں رب جلیل

منگیا وچہ نماز دے کیتا فرض خدا — مین سے تے امت قعدہ پچھلا کرن ادا

پھر فرمایا سی ملی مریم مینوں تار — تے موسیٰ دی والدہ رحمت اوہناں خدا

آسیہ زن فرعون بھی بی بیاں نیک جمال — تنے رلکے آئیاں خاطر استقبال

مریم دا مین دیکھیا ستر ہزار محل — مروارید سفید دا بنیاں خوب شکل

ماں موسیٰ دا ہور سی ستر ہزار مکان — سب زمرد سبز دے آہے عالی شان

آسیہ دا بھی دیکھیا کوشک ستر ہزار — آہا سرخ یاقوت ہور مرتبان اس مقدار

ملاقات حضرت ملک الموت علیہ السلام بہ آسمان چارم

اک فرشتہ دیکھیا کہیا پاک نبیؐ — بیٹھا اوپر تخت دے غمگین خاطر سی

چار گوشے اس تخت دے ہر گوشے ستر ہزار — پوڑیاں چاندی سونیوں مروارید شمار

بہت فرشتے مین ڈٹھے گردی تابعدار — باجھوں رب نہ جاندا کوئی اوہناں شمار

سبھی طرفے اوس دے نورانی ملک تمام — سبز پوش تے سوہنے نالے نیک کلام

دل بیدار تے خوب رو اوہناں دا خوش حال — ڈٹھیاں بھکھ نہ لتھدی مناں ہووے محال

کہیے پہلے ملک اوس ڈٹھے رنگ سیاہ
موہنہ تے ہور لباس بھی کالا رنگ تباہ

آتش موہوں نکل وی پڑہدے جان تسبیح
کیا طاقت کوئی اوہناں دی ویکھے شکل قبیح

بیٹھا اوپر تخت دے جو سی ملک کرام
سر توں لیکے قدم تک اکھیاں جسم تمام

مشتری تے مریخ وانگ چمکے نور چشم
پر ڈٹھے میں اوسدے بڑی بزرگ اتم

تختی اک ہتھ وچہ سی اوہ دیکھے ہر دم
اک لحظہ نہ اوستھیں پھیرے کتے چشم

اگے اوسدے اوگیا اک درخت عظیم
گنتی اوسدے پتراں جانے رب علیم

اوپر ہر ہر برگ دے نام آہا ارقام
تہاں مثال اک چیز سی اگے ملک کرام

ہر ساعت میں ویکھیا کردا ہتھ دراز
پھڑدا اسی اوس تہاں تھیں کوئی چیز باراز

ملائکاں سبھی طرف نوں کدی دیوے پکڑا
کہیے ولدیاں نوں کدی دیندا اوہ صفا

خوف پیا دل ویکھ کے اوس فرشتے نوں
کنین لگا جسم سی ہوئیا حال زبوں

میں پچھیا جبرئیل تھیں کی ہے اسدا نام
کہیا عزرائیل ایہہ ملک علیہ السلام

سب کوئی دیکھے ایسنوں ایہہ ہادم لذات
کردا جدا جماعتاں ایہو اسدی بات

پاس اوسدے جبرئیل جا دسیا میرا حال
ایہہ محمد مصطفےٰ ہے محبوب جلال

کرے تبسم ویکھ کے اٹھیا بہر تعظیم
کہندا آئیوں مرحبا توں اج نبی کریم

تیں تھوں کوئی عزیز تر ہوئیا نہیں رسول
تیری امتوں امتاں کوئی بزرگ نہ مول

امت تیری واسطے میں ہاں بہت رحیم
ماں پیو نالوں اوہناں دے سن ای نبی کریم

کہیا میں ملک الموت نوں راضی ہویا ہاں
پر میرے دل وچہ جو اوہ بھی کریں عیاں

مقبوض الٹے اندوہگین دیکھاں تینوں جو
کس دل ولدا شغل ہے آکھ سناویں سو

کہندا جد دا سونپیا مینوں رب ایہہ کم
امانت مدتاں روح دی ڈردا ہاں ہر دم

شاید میتھوں نہ ہووے کجھ تقصیر اظہار
جسدے وقت جواب دے میں ہوواں لاچار

میں کہیا اس تہاں دا مینوں دسیں حال
کہندا سب جہان دی ہے ایہہ تہاں مثال

میرے اگے رکھیا قاف تون لیکر تا قاف
کل دنیا لتے ہے میرا قبضہ اینویں جیوں ہاف

کہیا مین اس لوح دا ہینوں حال سنا
کہندا نانویں کل دسے اس وچ لکھے صفا

مدت ہر اک عمر دی اس وچہ ہے مرقوم
حالت ایس درخت دی حضرت کر معلوم

نیک ہووے بدبخت یا دنیا وچہ انسان
ہر پتر تے لکھیا ہر دا نام عیان

شقاوت سعادت اک طرف پتر اوپر حال
ہوندا جان بیمار ہے بندہ قدرت نال

رنگ بدلے اوس برگ دا جان پہر ہووے قضا
ہوکے جدا درخت تہین لوح تے پیندا آ

تختی او لوتن اوسدا محو ہوندا ہے نام
قبض کران روح اوسدا ہوندی جس مقام

رحمت والے ملک ہین سبھے نیک قیاس
نیکاں دے روح قبض کر سونپیان انہاں پاس

کہی طرف عذاب دے ہینگے ملک عیان
سونپ دیان ہین اوہناں نون بدبختاں دی جان

پہر مین پچھیا انہاں دی کتنی ہے تعداد
کہیا عزرائیل نے گنتی ناہین یاد

اسے پر قبض جان ہووندی ہر بندے دی جان
رحمت والے پچھے لکھہ حاضر ہوندی آن

پچھے لکھہ ملک عذاب دے حاضر ہوندی آ
اس فرقہ نون دیان روح جسنون امر خدا

نوبت آوے پہر ان قیامت تیک اوہنان
ہر روحے دی خاطرے ہووے گروہ نوان

پچھیا ملک الموت تہین دسوا ایہہ بہی طور
تون خود کردا قبض ہین یا کوئی دوجا ہور

عرض کیتی یا مصطفے اندر ایس مکان
جسدن دا ہان بیٹھیا اوٹھیا ناہین ہان

ایپر ستر ہزار ہے قائد تابعدار
ہر اک دی ہین تابع فرشتہ ستر ہزار

جس بندے دیجان دا وقت قبض دا آ
اوہنان نون ہان بھیجدا قبض کرن روح جا

جان اوسدی نون لیاوندے حلق تیکر اٹھا
پورا کردا کم ہان ایتہون ہتھہ پسار

تان پہر ملک الموت دا پہڑیا ہتھہ رسول
ملکا کران مین عرض اک جیکر کرین قبول

کہیا ملک الموت نے منان جو ارشاد
تان حضرت فرمایا میری ایہہ مراد

سہولت نرمی تون کرین میری امت نال
جماعت اوہ ضعیف ہے ہور نحیف کمال

تاں قابض ارواح نے دتا ایہہ جواب ‏ ‏ ‏ خاطر عاطر اپنا حضرتؐ رکھو شاداب

قسم مینوں ہے جس مینوں کیتا ختم رسولؐ ‏ ‏ ‏ ستر ہزار مراتبہ ہر دن رب قبول

آپے ہے فرماوندا امت احمدؐ نال ‏ ‏ ‏ کرناں سہل معاملہ ہو کے نرم کمال

ایسے خاطر اوہناں تے سن ای نبی کریمؐ ‏ ‏ ‏ ماں پیو جیوں فرزند پر ہین ماں بہت رحیم

رخصت عزرائیلؑ توں ہو کے شاہجہاںؐ ‏ ‏ ‏ کہندے اک دریا ڈٹھا وچہ چوتھے آسمان

برفوں چٹا اوسدا ڈٹھا پانی سبھی ‏ ‏ ‏ پچھیا جبرائیلؑ تھیں کہندا ایہہ وحیؐ

بحر الثلج اس بحر دا حضرتؐ ہیگا نام ‏ ‏ ‏ تھوڑی برف سے نکلے وچوں ایس مقام

زمیاں تے آسمان دے رہنے والے جم ‏ ‏ ‏ ہون ہلاک اس سردیوں زندہ رہے نکو

بیان سیر بیت المعمور کہ قبلہ ملائکان بہ آسمان چارم است

راوی کہن ہے دیکھیا ہی بیت المعمور ‏ ‏ ‏ اندر اس آسمان دے سرورؐ پاک حضور

بعضے کہندے دیکھیا جا ستویں آسمان ‏ ‏ ‏ نیڑے سدرۃ المنتہیٰ سن ہین کران بیان

اوس گھر دی تفسیر ایہہ حضرتؐ کرے بیان ‏ ‏ ‏ ہے اک سرخ یاقوت تھیں اوہ گھر عالیشان

ہیگے سبز زمرد دوں دو سوہنے اوس در ‏ ‏ ‏ دس ہزار قندیل ہے لٹکے وچہ اس گھر

سونے سرخ یاقوت تے گوہر دی قندیل ‏ ‏ ‏ روشن سورج چند توں صنعت رب جلیل

منبر سونے سرخ دا رکھیا سی وچہ گھر ‏ ‏ ‏ منارہ چاندی خالصوں اوچا پیا نظر

بلندی آہی اوسدی پنج سو سالہ راہ ‏ ‏ ‏ بنایا سی جس روز دا اوہ گھر پاک الٰہ

ہیٹھاں تخت عظیم دے ہے نوری دریا ‏ ‏ ‏ فرشتہ ستر ہزار روز آوے اس وچہ نہا

نوری چادراں پہن کے کرن لبیک تمام ‏ ‏ ‏ اس بیت المعمور دا کرن طواف مدام

اوہ جاندے تاں آوندے دوجے ملک خدا ‏ ‏ ‏ قیامت تیکر اوہناں دی نوبت پھیر نہ آ

ہتھ ہیراتاں پکڑ کے حضرت جبرائیلؑ ‏ ‏ ‏ لیا بیت المعمور وچہ کہے اسے نبیؐ جلیل

سب نبیاں دا زمین وچہ جیونکر ہوئیوں امام
امامت سب فرشتیاں کرتوں ایس مقام

دو رکعت نماز مین نیتی او تہے تار
کرن میری امت داتاں ملائک ست سما

جمعیت اوس جماعت دی ڈٹہی مین جس حال
خواہش ہوئی جے ہووے امت ایس مثال

میسے دلدے حال نون اللہ لیا پچھان
جمعیت امت وچہ ہو روز جمعہ فرمان

عابد ایس مقام وچہ کرن عبادت جو
وچہ نامہ اعمال دے امت تیری ہو

کتب اہل تذکیر وچہ ڈٹہا ایس فقیر
روز جمعہ جان آوندے اوتھے ملک قدیر

ملاء اعلی کروبیان ہور عالم بالار
وچہ بیت المعمور دے جمع ہوندے ہن آر

بانگ پڑہی جبرائیل ہے چڑہ اوپر مینار
خطبہ اسرافیل چڑہ منبر پڑہے پکار

امامت آکر اوندا میکائیل پچھان
ہوندے آگے مقتدی ملک ستاں اسمان

فارغ ہون نماز تہین جسدم ملک تمام
اول جبرائیل ہے کردا ایہہ کلام

ایہہ ثواب اذان دا مینوں ملیا جو
امت احمد مصطفےٰ تائین بخشاں سو

حضرت میکائیلؑ پہیر کردے ایہہ خطاب
اماماں امت نبیؐ نون بخشاں ایہہ ثواب

پہیر فرشتے آکہدے تا سارے اکبار
دتا اسین نماز دا جو ثواب غفار

جو نمازی جمعہ دی امت پاک رسولؐ
بخشاں اوہناں نمازیاں ایہہ ثواب قبول

پہیر جناب اللہ دا ہوندا ایہہ خطاب
کرو سخاوت عرض نال میری وچہ جناب

خالق سخاوت مین ہاں ہوئیو تسین گواہ
بخشی امت احمدی مین ہاں بے پرواہ

عذاب عقبیٰ تہین اوہناں نون رکہاں امن امان
یارب بہیج درود توں نبیؐ اوپر ہر آن

بیان دیدن آفتاب در آسمان چہارم

سورج نون پہر ویکہیا وچہ چوتہے آسمان
برابر کرہ زمین دی اک سو سٹہہ جران

روائیت ابن عباسؓ دی ہے میدان آفتاب
اسی ہزاراں سال دا رستہ وچہ حساب

کیتا حق سبحانہ سورج پیدا جان — کشتی اوسدے واسطے کیتی اک عیان
تخت سرخ یاقوت اک کیتا رب ستان — تیہہ سو سٹھہ ہے اوسدا پایہ وچہ سمان
ہر پاوے نون پکڑیا ہے فرشتے جان — اوس کشتی زرین وچہ سورج سُننی بیان
تخت اوپر اوہ وہری ہی بیڑی قدرت رب — تیہہ سو سٹھہ ہزار جو اوہ فرشتہ رب
ہیٹھہ چوتھے آسمان دے اوہ جو ہی دریا — تخت اوہ چک لیجاوندے وچہ دریا سیدا
مشرق وچون کڈہ دے ہر دن فجری آ — مغرب وچہ غروب ہے کردے وقت شام مسا
شاغل ہوندے ذکر وچہ اوہ فرشتے تار — تیہہ سو سٹھہ ہزار ہور آون ملک خدا
شغل کرن اس کار وچہ بھلکے آون ہور — نوبت نان پھر پہلیان آوے کسے طور
قیامت تیکر اینہاندا رہسی ایہو حال — وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا پڑہ فرمان جلال
بعض مفسر آکھدے جائے قرار آفتاب — ہیٹھان عرش عظیم دے سُن میرے احباب
سورج بعد غروب دے ہیٹھہ عرش سے جان — سجدہ کرکے رب نون ٹھہر کر اوس مکان
طلوع فجر جان ہووندا با فرمان خدا — مشرق طرفون لیاوندے ایسے طور سدا
اوس وقت جان ہووسی اللہ دا فرمان — مغرب طرفون چاہڑسن سورج وچہ جہان
وچہ عرائس ثعلبی ایہہ حدیث تمام — دیکھین جیکر شوق ہے باقی ذکر کرام
پھر فرمایا مصطفے اگے ہوئے روان — آئیا سرخ یاقوت دا پھر پنجوان آسمان
روائیت ابن جبیر دی آہا سونا لال — پہلے طور کھولا در وچہ گئے فی الحال

فصل (۱۰) دہم

در ذکر بعض اموری کہ در آسمان پنجم بنظر انور آنسرور صلی اللہ علیہ وسلم آمد

فرمایا اس آسمان وچہ داخل ہوئے جان — ایسا ایہہ بزرگ سی جے چارے آسمان
نالے ست زمین بھی رکھیئے اسدے پاس — حلقہ پیاجیون جنگلی آوے وچہ قیاس

الیا ینقون ہے ایس فلک دا نام ۔ غرائب ایس آسمان وچہ ڈٹھی علیہ السلام
اول ایہہ فرمایا سرور خیر بشر ۔ اک فرشتہ مین ڈٹھا بیٹھا کرسی پر
سقطائیل اوس ملک دا راوی کہندے نام ۔ کہیا سلام جا اوسنوں دے جواب سلام
کرامت نال بشارتاں مینوں دیندا آ ۔ فرشتہ پنج لکھہ اوسدی تابع وچہ کہلا
سارے ایس تسبیح دی وچہ آہے مشغول ۔ ہردم اندر ذکر دے کرن قصور نہ مول

قُدُّوْسٌ قُدُّوْسٌ رَبُّ الْاَرْبَابِ سُبْحَانَ رَبِّنَا عَلِیِّ الْاَعْظَمِ قُدُّوْسٌ قُدُّوْسٌ رَبُّ الْمَلٰئِکَةِ وَالرُّوْحِ

پھر فرمایا جان ٹرے اگے ول رحمان ۔ ہوئے ابراہیم اسماعیل عیان
ہور اسحاق لتے لوط بھی تے یعقوب نبی ۔ بیٹھے اک مکان وچہ ڈٹھے ایہہ سبھی
مین انہاں نوں آکھیا جل کے پاس سلام ۔ دین جواب سلام دا سبھے با اکرام
کیتا ابراہیم مصافحہ میرے نال ۔ کہیا محمد اج ہے تین پر فضل کمال
تنہا اگے رب دے ہوسین اج کہلا ۔ تخفیف امت دی خاطر منگین ہر چند جا
جتھوں تیکر ہو سکے ہو تخفیف اعمال ۔ ایہہ تسبیح سی انہاندی کردی ذکر جلال

سُبْحَانَ مَنْ لَّا یَصِفُ الْوَاصِفُوْنَ عَظَمَتَہٗ مُنْتَهِیَةً سُبْحَانَ مَنْ خَفَّفَ لَہُ الرِّقَابُ وَذَلَّتْ لَہُ الصِّعَابُ

اک روایت وچہ ہے حضرت ابراہیم ۔ سی ستویں آسمان تے ڈٹھے نبی کریم
کیتیاں کجھہ وصیتاں جو اوہ قصہ سب ۔ لکھاں اوپر موقعہ جیکر چاہیا رب
پھر فرمایا انہاں توں اگے ہو رواں ۔ فرشتے عابد مین ڈٹھے وچہ پنجویں آسمان
قدماں اوپر انہاندی دایم رہے نظر ۔ نال بلند آواز دے کردی ایہہ ذکر

سُبْحَانَ الْقَاضِیْ الْاَکْبَرِ سُبْحَانَ الْعَدْلِ الَّذِیْ لَا یَجُوْرُ

پچھیا جبرائیل تہیں ایہہ عبادت خوب ۔ وحی کہیا توں رب تہیں ایہہ بھی کر مطلوب
طلب کیتا مین رب تہیں مینوں ہویا عطا ۔ نال خشوع خضوع دے کرو نماز ادا
کہندا ابن عباس ہے راضی ہوس خدا ۔ قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِیْنَ اندر فکر لگا

پھر فرمایا مصطفےٰ اگے ہوئے روان　ہور فرشتہ مین ڈٹھا صاحب عظمت شان
صفت بزرگی اوسدی کری بیان نہ کو　ساری خلقت رب دی لقمہ اوسدا ہو
ہور فرشتے مین ڈٹھے گردی اوس ملک　سر اوہناندے گئے سن عرش عظیم تلک
ستوین ہیٹھ زمین دے آہے اوہنان قدم　ہر اکدے ہتھ آتشی پکڑے آہے ہتھم
ڈٹھا اگے اوہناندے اک ٹولہ انسان　کپڑے پائے آتشی اولٹے لٹکے جان
اوہ فرشتے ماردے اوہنان ہتھان نال　چنانچہ اوہ اوس ضرب تھین بلدی ہو کے لال
گوشت ٹوگدا اوہنان داہوندے جوڑ جدا　پھر وچہ حالت اولین اوہوین بندی آ
مین پچھیا جبرئیلؑ تھین کون ایہہ بر عتاب　ایہہ موکل جنہان نون کردی ایہہ عذاب
کہیا جبرائیلؑ نے مشرک ایہہ تمام　ثالث ثلاثہ آکھدے نصرانی بدنام
اندر ایس عذاب دے رہسن ایہہ مدام　سی تسبیح ملائکان پڑھدے ایہہ کلام

سُبْحَانَ اللّٰہِ الْوَاحِدِ الْاَحَدِ سُبْحَانَ الصَّمَدِ الْغَفَّارِ سُبْحَانَ الَّذِیْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُوْلَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَّہٗ کُفُوًا اَحَدٌ۔ سُبْحَانَ مَنْ لَّیْسَ بِوَالِدٍ وَّلَا وَلَدٍ ط

کہیا ابن عباسؓ ہے پڑھو کلام صفا　کافر ہوئے جنہان نے کہیا تن خدا

لَقَدْ کَفَرَ الَّذِیْنَ قَالُوْا اِنَّ اللّٰہَ ثَالِثُ ثَلٰثَۃٍ ط

پھر فرمایا بعد زان ڈٹھا اک دریا　آہا سارا آتشی کنڈھے ملک خدا
اوہ ملائک مین ڈٹھے سب غلاظ شداد　کیتا جبرائیلؑ نون مین ایہہ پھر ارشاد
حالت اس دریا دی مینون دس تمام　بحر الصعق تا وحی نے دسیا اوسدا نام
بجلیان اس دریا تھین ظاہر ہون سبھی　وَیُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ جون فرمان ربی
عجائب اس دریا وچہ ڈٹھے جو کجھہ ہور　صفت نہ آوے اوہناندی ہرگز اندر غور
پھر چھیوین آسمان پر گئے براق چلا　نام اوبس دا جاروس سی موتیون سب بنا
وانگون پچھلی طرز دے کھلوایا جا باب　عجائب اوس آسمان دے ڈٹھے جا شتاب

فصل یازدہم

در بیان عجائب و غرائبی کہ در آسمان ششم بنظر آنسرور صلی اللہ علیہ وسلم رسیدہ کہ ابن عباس رضی اللہ عنہ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت کردہ ہست چنین بیان کرد

سرور عالم آکھیا جان چھیویں آسمان
گئے ایں تاں ڈٹھیا اس دردا دربان

روعائیل اُس نام سی ہیں جا کہیا سلام
دے جواب سلام دا نال دعا کرام

اندر تیریاں نیکیاں برکت کرے خدا
زیادہ کرے کرامتاں برکت اسوچ پیار

ہیں کہہ کے آئیں نوں ڈٹھا اسول تا
چھ لکھ ملک مطیع سی اگے اوس کہلا

اک اک دا چھ لکھ سی اگے تابعدار
پڑہدے اس تسبیح نوں ہر دم لیل نہار

سُبْحَانَ اللّٰہِ الْکَرِیْمِ سُبْحَانَ النُّوْرِ الْمُبِیْنِ سُبْحَانَ سُبْحَانَ اِلٰہُ مَنْ فِی السَّمٰوٰتِ وَاِلٰہُ مَنْ فِی الْاَرْضِ

ڈٹھے اس آسمان دے عابد ملک کرام
پڑہن خشوع خضوع تہیں وچہ قیام کلام

سُبْحَانَ مَنْ یُسَبِّحُ لَہُ الْھَوَامُ فِیْ اَمْکِنِھَا سُبْحَانَ مَنْ یُسَبِّحُ اَنْعَامُ فِیْ صَحَارِیْھَا سُبْحَانَ مَنْ یُسَبِّحُ الْوُحُوْشُ فِیْ رَوَاسِیْھَا سُبْحَانَ مَنْ یُسَبِّحُ لَہُ الدَّیْدَانُ فِیْ صِفَتِھَا وَصَنْعَتِھَا ط

ایہہ فرشتے دیکھہ کے لگے ہوئے روان
درکا نور سفید اک ڈٹھا وچہ آسمان

تحت ثریٰ تک اوسدی پہونچی سی ہیلز
جانب اعلیٰ اوسدا اوپر عرش عزیز

دو تختہ سی اوسکے قدرت رب کریم
زمیاں تے آسمان تہیں اوسپر قفل عظیم

عظمت میں اوس قفل دی دیکہہ ہویا حیران
پچھیا جبرائیل تہیں کیتا وحی عیان

باب الامان اس باب دا حضرت ہیگا نام
پیدا دوزخ جدوں سی کیتا رب علام

ظاہر ہوئے اوسدے غل اتے زنجیر
رنگا رنگ عذاب تاں رکھے وچہ سعیر

بہو کان آون دوزخوں ہو آواز چالاک
تمام پیدائش رب دی لگی ہون ہلاک

فرشتے ست آسمان دے آئی وچہ فغان ۔ ہور وسکین زمین دے کرن امان امان
کیتی رحمت اپنی اوس رحیم کریم ۔ ایہہ دروازہ ہے کیتا پردہ نار جحیم
حضرت نے فرمایا اے جبریل امین ۔ کھول اس دروا جندڑا ویکھان حال مبین
عرض کیتی جبریل نے اے سردار کمال ۔ ایہہ دروازہ دوزخان تینون کی اس نال
رات کرامت ہے تیری یا نبی خوشذات ۔ مقام کرامت تے چلو جلدی بابرکات
مین کہیا جبریل نون میراولی خیال ۔ دیکھہ لوان اس جگہہ وچہ کی کجھہ ہے احوال
اشارت تھہ جبیب تھین حکم آیا درگاہ ۔ کھلیگا ایہہ جندڑا دیکھو کرو نگاہ
اشارہ کیتا آپنے انگشت مبارک نال ۔ اولوین کھلا جندڑا ڈٹھا دوزخ حال

مشاہدہ دوزخ بآسمان ششم

ڈٹھا دوزخ وچہ مین نبی کرن فرمان ۔ فرشتہ صاحب دبدبہ آوی خوف عیان
وڈا اقد اس ملک تھین ہور فرشتہ کو ۔ اگے ڈٹھا نہین سی جیسا ڈٹھا او
برابر ست اسمان دے نالے ہفت زمین ۔ پہنے کالے کپڑے دیکھہ ہویا غمگین
غلاظ شداد ملائکہ اگے اوس کھڑے ۔ سبھنان سیاہ پوشاک سی غصہ نال بھرے
ہر اک دے ہتھہ آتشی پھڑیا ہویا تھا سُم ۔ اوپر منبر آہنی بیٹھا ملک بے غم
اوس منبر دا آٹھہ لکھہ پایہ وچہ شمار ۔ ہر پایہ آسمان تھین تیک زمین وچار
سر نیوان کر دمبدم پڑھدا ایہہ تسبیح ۔ کردا یاد خدائے نون نال الفاظ صحیح

سُبْحَانَ الَّذِیْ لَا یَجُوْرُ وَهُوَ مَلِكٌ جَبَّارٌ سُبْحَانَ الَّذِیْ یَنْتَقِمُ عَلٰی اَعْدَائِهٖ سُبْحَانَ الْمُعْطِیْ لِمَنْ یَشَآءُ سُبْحَانَ مَنْ لَیْسَ کَمِثْلِهٖ شَیْءٌ۔

جان پڑھدا تسبیح ایہہ موہنہ تھین ہر بار ۔ نکلن وانگ پہاڑ دے آتش دے انگیار
نالے اوسدے نک تھین شعلہ باہر ہو ۔ ایہہ فرشتہ ترش رو غصہ حد نہ کو

دو اکھیاں سی اوسدیاں برابر دنیا سب
ہر اک اکھ توں نکلن شعلہ اگ غضب

مین ڈریا اوہ شکل دیکھ بدی پھری پناہ
مر جاندا جے رکھدا ناں رب وچہ نگاہ

مین پچھیا جبرئیل توں کون فرشتہ ہی
بند بند کنبیا خوف تہین میری ہوش گئی

کہیا جبرائیل ایہہ مالک ہے خازن نار
پیدا جد دا ہویا ناں ہسیا اک بار

پاس اوسدے تاں جا مین اُسنوں کہیا سلام
اوس سر اوچا ناں کیتا باعث شغل تمام

کہیا جبرائیل نے اے مالک سُن گل
ایہ محمد آیا پاس تیرے اج چل

سر اوچا کر دیکھ دا سُن کے میرا نام
اوٹھیا پھر تعظیم دے دے جواب سلام

ہتھہ میرا اُٹھ پکڑ دا نال تواضع آ
کہے بشارت یا نبی تین پر فضل خدا

گوشت تیرا دوزخاں اوپر ہویا حرام
ہور جو تیری تابع اوہ بھی بچن تمام

مینوں حق سبحانہ کیتا ایہہ فرمان
بدلہ لیواں عاصیاں رحم نہ کدی کراں

تیرے اوپر جو کوئی ناں لیایا ایمان
دوزخ اندر جلن گے سارے بیفرمان

مالک دے ہتھہ دیکھیا مین اک تھم عظیم
نہایت عظمت قدر دا سنئوں یار فہیم

خلقت اول آخری جے رل لاوے زور
اک طرف تہین دوسری ول نسکن موڑ

اک روائیت آکھیا پاک رسول خدا
سب درکات جہنمی مالک اسان دکھا

تا درکات عذاب دے ڈٹھے نبی وہاب
ڈٹھا اک اک طائفہ اندر خاص عذاب

اک روائیت وچہ ہے مڑنے وقت رسول
ڈٹھا ہر اک طائفہ وچہ عذاب ملول

انشاء اللہ کجھ ذکر وقت واپس معراج
اندر اپنی جگہہ دے پاوے ذکر رواج

پھر حضرت فرمایا اگے ہوسے جاں
ادریس اتے نوح آملے دونویں اس آسمان

کہیا سلام مین اوہناں نوں دیہن جواب سلام
خوش ہو کراں معانقہ کر کے ایہہ کلام

الحمد للہ الذی آرانا وجھک

اک روائیت وچہ ہے ملے چوتھے آسمان
اک روائیت دیکھیا وچہ بہشت انہاں

نال روایت مختلف کہیا پاک نبیؐ
ہر حالت ادریسؑ دی ایہہ کجہہ تسبیح سی

سُبحانَ مَن تحتجب السائلين سُبحانَ القابض الجبابرة سُبحانَ الذي على فلاة تعلوه احد

و تسبیح نوح علیہ السلام این بود

سُبحانَ الحَيِّ الحليم سُبحانَ العزيز الكريم سُبحانَ العزيز الرحيم

دوہاں بزرگوار تہین اگے ہور وان
پہو پچے میکائیلؑ دے اوپر خاص مکان

حضرت میکائیلؑ سی بیٹھے کرسی پر
اک ترازو واو نہاندے آہا پیش نظر

زمیاں تے آسمان تہین چہاب اوس بڑے
مشرق تون تا مغرب لے ڈنڈی اوس سرے

بیحد نالے بے عدد دفتر بڑے عظیم
ڈٹھے رکھے اوس جا کہندا نبیؐ کریم

کہیا سلام علیک مین پاس اوہاندے جا
دے جواب سلام دا اہو یا اوٹھہ کہڑا

بغلاں اندر پکڑ کے مینون کرے دعا
تینوں خوشی کراماتاں زاید کرے خدا

بشارت تینوں مین دیاں خیر کرامت جو
ملیا امت آپ نون ہور نہ کسے ہو

ہلکی پاسون امتاں اہناندی میزان
روز قیامت خوشی جو زیر ترے فرمان

ہے افسوس جو ہویا تیرا بے فرمان
روز قیامت ہووسی دوزخ وچہ روان

آیا بعض روائیتاں اندر ایہہ مذکور
سیاہی ست لکھہ ملک ہے ربدے وچہ حضور

ہر ہر اک دے پاس ہے جھنڈا عالیشان
ست ست لکھہ ہور ملک ہے ہر اک زیر نشان

صفاں بنا کے کہڑے ہین سارے ملک جلیل
سنگے حکم اوڈیک دے کہے جو میکائیلؑ

مینوں سارے آکھدے یا رسول اللہ
خادم تیرے ہاں کہڑے اسیں شام پگاہ

پیش پیدائش آدمون پنجی ہزاراں سال
تین پر پڑہاں درود نت فرق نگراں رواں

ہر قطرے بارش نال ہور برفے گہاہ زمین
موکل اہناں فرشتیاں وچوں جان یقین

پاسے حد کمال تک واپس آوے پہیر
دوجی واری زمین تے اوہ نہ جاوے پہیر

مین سنیاں تسبیح ایہہ آہی میکائیلؑ
یاد خداون اس طرح کردا ملک جلیل

سُبحانَ رَبِّ کُلِّ مُؤمِنٍ وَکافِرٍ سُبحانَ مَن تَضَعُ مِن هَیبَتِهٖ مافِی بُطُونِها الحَوامِل

رخصت میکائیل تہین ہوکے نبیؐ خدا — کہندے اگے ویکھیا آیا اک دریا
سبز نورانی اوس وچہ آہے ملک خدا — باجہہ خداوے اوہنا ندی گنتی کسے نہ آ
پڑہدے اس تسبیح نون نال آواز بلند — ایہہ اوہنان الفاظ سی سُن لے دانشمند

سُبحانَ القادِرِ المُقتَدِرِ الکَریمِ الاَکرَمِ سُبحانَ الجَلیلِ الاَعظَمِ

پچھیا جبرائیل تہین ایہہ کیسا دریا — بحر اخضر اس نام ہے کہندا وحی صفا
سب سبزی دا اصل ہے ایہہ ای نبیؐ الہ — ایتھون گذرے آیا پہیر دریا سیاہ
فرشتے باجہہ شمار سن اُس وچہ بہی ہر چند — پڑہدے ایہہ تسبیح سن نال آواز بلند

سُبحانَ مَن عَلا فَقَهَرَ سُبحانَ المُطَّلِعِ عَلیٰ مَن خانَ وَجَهَرَ

پچھیا جبرائیل تہین اہنان دا احوال — کہندا کوئی نہ جاندا باجہون جل جلال
پہر ستوین آسمان پر گئے رسولِ الٰہ — موٹا ہر آسمان سی پنج سئے سالہ راہ
ہے ہراک آسمان تہین تان دوجے آسمان — پنج سئے سالان راہ دی دوری وتہ پچہان
جوہر خاص سفید تہین ہے ستوان آسمان — اک روائیت ایہہ ہے موتی چٹا جان
اک روائیت وچہ ایہہ ہیگا خالص نور — قائیل اسدا نام ہے سُن اگے مذکور

فصل دوازدہم (۱۲)

در عرائیبے کہ در آسمان ہفتم بنظر آنسرور صلی اللہ علیہ وسلم رسیدہ

کہولا یا جبرائیل جا در ستوان آسمان — داخل ہو آسمان دا ڈٹھا مین دربان
روحائیل اُس نام سی مین جا کہیا سلام — دے جواب سلام دا خوش ہو ملک کرام
نال قبول حسنات دے ہور رضائے خدا — دے بشارت ہور بہی وعدہ دیہہ سُنا
فرشتہ ست لکھہ اوسدی ڈٹھا تابعدار — ہر اک اگے ست لکھہ پڑہدے ایہہ اذکار

سُبحان الذی بسط السموات فرفعها سبحان الذی سطح الارضین ففرشها سبحان اطلع الکواکب وازهرها سبحان الذی ارسی الجبال فیها

نیماں اس آسمان وسے ڈٹھو ملک کرام	اوہ جی ایہہ تسبیح سی پڑھدے وچ قیام

سبحان العلی العظیم سبحان العلیم الکریم سبحان من لا یصف الواصفون کنہ صفتہ عالم الغیب فلا یظہر علی غیبہ احدا

اک فرشتہ دیکھیا صاحب عظمت شان	اُنہاں فرشتیاں وچ کھڑا سر تا عرش رحمان
پیر زمین وسے ہیٹھ اوس جے اللہ فرمار	سب پیدائش رب دی کر لقمہ موںھ پا
کجھ معلوم نہ اوسنوں ہووے کسے حال	ایہہ تسبیح سی اوسدی کردا ذکر جلال

سُبحان المحتجب بنور جلالہ سُبحان المصور فی الارحام ما یشاء

اُنہاں فرشتیاں وچ ہور ڈٹھا ملک کھڑا	ست لکھ سی سر اوسدا خلقت عجب خدا
ہر ہر سر دے نال سی چہرہ ستر ہزار	ہر چہرہ دے نال سی موںہہ ایسے مقدار
اندر ہر ہر موںہہ وسے ستر ہزار زبان	بولی ستر ہزار سی ہر ہر وچ پچھان
بازو ستر ہزار اوس سن ای نیک سرشت	ہر دن نہر النور وچ جو ہے نہر بہشت
غوطہ مارے اوس وچ باہر آوے جان	جھاڑے بازو بال پر قدرت رب رحمان
ہر قطرہ تھیں خلق دا اک اک ملک خدا	کردے یاد خدا اُسے نوں قیامت تیک سدا

سُبحانک ما اعظم شانک سُبحانک سیدی باعلی مکانک سُبحانک سیدی ما ارحم خلقک

پھر حضرت فرمایا اک فرشتہ ہور	بیٹھا کرسی تے ڈٹھا اُنہاں وچہ اس طور
چار آہے موںھ اوسدے اک موںہہ آدمیاں	اک سی دانگوں گاؤ دے اک درندہ جان
چوتھا وانگوں مرغ دے اک روایت آ	درندہ جاگہ شیر سی کرگس مرغی جا
ایہہ تسبیحاں ہر موںہوں پڑھدا جدا جدا	آدم گاؤ درندیوں مرغوں ذکر خدا

تسبیح آدم ــ سُبحان من یرزق کیف یشاء سُبحان من یریٰ ولا یُریٰ ہے۔

تسبیح گاؤ ۔ سُبحان من یُسبّح له الخلائق اجمعین ط

تسبیح سباع ۔ سُبحان من یرزق من یشاء سبحان من یرزق السباع یا مفضل ط

تسبیح مرغ ۔ سُبحان الجواد المفضل یُسبّح له الطیر فی اذکارها سبحان رازق الطیور ط

اک روایت وچہ ہے جو ہر موکل دینال — پچھے ہر تسبیح دے رب نوں کرے سوال
نسبت جہڑے مونہہ دی ہے جس ٹولہ نال — رزق منگے اوہناں واسطے او دی رب جل جلال
ہور فرشتہ ڈیکھیا اگے ہو روان — کرسی اوپر سی بیٹھا صاحب عظمت شان
پیر زمیناں ہیٹھ اوس سر ہیٹھ عرش عظیم — ایڈ بزرگی قد دی سُن توں باتکریم
ساری دنیا آخرت اکو لقمہ کر — پالیوے وچہ مونہہ دی جے رب کریم امر
دو بازو سن اوسدے مشرق مغرب تیک — فرشتہ ست لکھہ تابع کھڑا اوہدے نزدیک
ہر اک اگے ست لکھہ لشکر تابعدار — پچھیا جبرائیل تھیں کھڑا ایہہ سردار
کہیا اسرافیل ہے ایہہ صاحب کرنا — کہیا سلام میں اوسنوں نیڑے اوسدی جا
نال بڑی تعظیم دے دے جواب سلام — ہور بشارت کرامتاں دیوے پڑھے کلام

سُبحان السمیع العلیم سُبحان المحتجب من خلقه سُبحان ربنا وتعالیٰ ۔

روایت ہے فرمایا حضرت نبی کریم — وچہ ستویں آسمان دے ڈِٹھا ابراہیم
کہیا جبرائیل نے باپ تیرا ایہہ ہی — کہیا سلام آداب کر دسیا جیدوں وحی
دے جواب سلام دا نالے کرے دعا — ایہہ وصیت آکھدا مینوں پھیر سنا
اُمت اپنی نوں کہیں اے صاحب لولاک — لایق کھیتی کرن دے زمین بہشتاں پاک
بیجن بہتے اوس وچہ بوٹے اتے درخت — حضرت کہیا درخت کی دس ای صاحب بخت
بوٹے ایہہ بہشت دے کہیا ابراہیم — لاحول ولا قوۃ پڑھنا نیک عظیم
اک روایت آکھیا حضرت ابراہیم — سب کلمہ تمجید دا پڑھیا نیک عظیم
پھر ستویں آسمان تھیں گذری نبی خدا — سایہ سدرۃ المنتہیٰ اگے جاندا آ ۔

فصل سیزدہم (۱۳)

در بیان سدرۃ المنتہی و غرائبے کہ بر آن محتوی بود

سدرۃ المنتہی پاس جان جاندے پاک رسولؐ | وجہ تسمیہ ایسدی کرن علما منقول
بعضے کہندے منتہی اوس تک علم علما | حقیقت اوس نہ جاندا کوئی باجھ خدا
حضرت ابن عباسؓ نوں ایہو قول پسند | بعض کہن جو کجھ جاوے ہیٹھوں طرف بلند
اوپر تھیں ہے آوندا جو کجھ طرف زمین | تیکر سدرہ منتہی اگے ہور نہیں
بعضے کہندے جاوندے جو ارواح شہدا | سدرہ تیکر منتہے اوہناں ہوندا جا
ایسے خاطر منتہے او سدا ہویا القب | ہور بہی وجہاں آکہدے اکثر عالم رب
وچہ تفسیراں ذکر ہے کہندا ابن عباسؓ | سدرہ اک درخت ہے سن لقیں نال قیاس
ہے اوس سونے سرخ تھیں شاخاں ساق تمام | مروارید زمرودوں بعض یاقوت کلام
پنجاہ ہزاراں سال دا راہ ڈھ توں تا شاخ | پتر کناں فیل دی صورت بڑی فراخ
مٹاں وانگوں اوسدے پہل ہین جان ضرور | ڈہکیا ہویا اوسنوں ہیہ اللہ دے نور
فرشتے ویکھے اوسدے اوپر باجھ شمار | گنتی اوہناں نہ جاندا کوئی باجھ غفار
ڈہکے سب فرشتیاں پتر اوس درخت | زرین ڈڈاں وانگ اوہ چمکن صاحب بخت
وانگ ستاریاں نور دی روشن تے تاباں | اذ یغشی السدرۃ دیکھہ توں پڑہکے وچہ قرآن
روایت ہے ہر برگ دے اوپر اوس درخت | ستاریاں قدر آسمان دے ملک بیٹھے خوش بخت
ریت جیویں ہے جنگلاں گنتی بے تعداد | وانگ زرین پروانیاں بیٹھے نیک نہاد
ویکھن خاطر نبیؐ دی ایہہ سب ملک خدا | نال نہایت خوشی آکرن سلام دعا
تیری وچہ جناب دے فرشتے جن انسان | عرضاں کردے رات دن لقین ساڈا سلطان
آئیوں تیرے آون تھیں سانوں بہت خوشی | مونہہ تیرے دا دیکھنا ماضی کردا جی

راہ تیرے دی خاک تو ساڈے سر دا تاج
خواجۂ عالم آکھدا ایہہ ملائک سب
میری امت نوں انہاں بخشیا سب ثواب
عجائب سدرۃ المنتہیٰ دو جا سنی کلام
آنحضرتؐ فرمایا شاخاں وچہ اک شاخ
اک لکھ سالاں راہ دی ہے اوہ شاخ بلند
نال فراخی اپنی ست زمین آسمان
بچھیا ہے اوس برگ تے بستر نور ثبوت
اسی ہزاراں سال دا راہ محراب بلند
عجائب سدرہ وچہ ہور تیجا سنی بیان
نام رسولؐ کریم دے کرسی اوہ موجود
ہرگز کوئی نہ سی بیٹھا پھر بھی بیٹھک تاں
مین او سپرتاں بھگیا ڈٹھا طرفے چار
مروارید سفید تھیں کرسیاں اوہ تمام
ہر اک کرسی گردسی چہل ھزار ملک
دوجی طرفے ہور سی کرسی دس ہزار
ہر اک کرسی گردسی فرشتہ تیہہ ہزار
تیجی طرفے ہور سی کرسی دس ہزار
پڑھدے ایسے طور تھیں اوہ کتاب زبور
ہیسن سرخ یاقوت تھیں کرسیاں اوہ تمام
تلاوت وچہ قرآن دے فرشتہ چہل ہزار

ہر شب تیری عمر دی ہووے شب معراج
قیامت تیکر جو کرن دائم طاعت رب
یارب ہووے غلام بھی امت وچہ جناب
اوہ سے ہے جبرائیلؑ دا عالی شان مقام
اک دانہ مروارید تھیں بنی عجیب سراخ
اک پتر سر شاخ تے ہے سن دانشمند
ڈھک لیوے اوہ برگ اک ستون ہور بیان
اوپر اوس بساط دے ہے محراب یاقوت
سبے مقام ایہہ وحیؑ دا کہے نبیؐ خورسند
سامنے اس محراب دے کرسی اک عیان
پیدا جد دی سی ہوئی تا اس شب مسعود
وحیؑ کہیا یا حضرتؐ تا اسپر کراج تہاں
رکھی آہی سامنے کرسی دس ھزار
ڈٹھی اوپر اوہناں دے سی توریت ارقام
پڑھن توریت شریف نوں دائم حشر ملک
سب زمرد سبز تھیں لکھی انجیل سوار
پڑھن انجیل شریف نوں ایہہ اوہناں دی کار
فرشتہ چہل ہزار سی ہر کرسی اس اطوار
کرسی دس ہزار ہور چوتھی ول پر نور
سی قرآن مجید سب اوہناں پر ارقام
رات دنے مشغول سی ایہو انہاں کار

پھیر کہیا جبریلؑ نے اے سرورؐ سالار — میری بھی اک عرض ہے کہیا کر اظہار
عرض کیتی جبریلؑ نے یا حضرتؐ خوشنام — دو رکعت نماز پڑھ اندر ایس مقام
برکت تیرے قدم دی میرا ایہہ مقام — حصہ پاوے حضرتؐا برکت رہے مدام
عرض کیتی منظور تاں نبیاںؑ دے سردارؐ — دو رکعت نماز نوں نیتے شاہؐ ابرار
سدرہ والے ملک تاں پچھے ہوئے تمام — بیت مقدس وچہ جیوں نبیاںؑ ہویا امام
اسجاگہ بھی ہویا شرف جناب تحقیق — ہویا امام ملائیکاں نبیؐ دہاب تحقیق
سدرہ اندر دیکھیا چوتہا عجب ایہہ کار — مڈھوں اوس درخت دے نکلن نہراں چار
اونہاں تہیں دو ظاہر ادو ہوون پنہان — پچھیا جبرائیلؑ تہیں میں پھر ایہہ بیان
کہیا جبرائیلؑ نے ایہہ پوشیدہ دو — جاون وچہ بہشت دے تے اوہ ظاہر جو
نیل تے آب فرات ہے دنیا وچہ روان — پھر فرمایا نہر ہور ڈٹھی اک عیان
یاقوت زمرد موتیاں پیالہ باجھہ شمار — دہرے جناور اوسدے ڈٹھے بہت کنار
گردن اونہاں جناوراں بختی جیوین شتر — کہیا جبرائیلؑ نوں ایہہ بھی ظاہر کر
کہیا حضرت ایسدا کوثر ہے گا نام — عطا جناب وہاب تہیں تینوں ہوئی تمام
انا اعطینٰک الکوثر کہندا تینوں رب — دودہ تہیں چٹا شہد تہیں پانی مٹھا سب
اوہ برتن جو پیئے سی کنڈھے نہر عیان — اک برتن پر آب کر میں پیتا اس تہان
پایا پاسوں شہد دے اوسدا بہت سواد — خوشبو زیادہ مشک تہیں رحمت رب عباد
مڈھوں اوس درخت دے چشمہ ہور روان — نام اوسدا سی سلسبیل ہے کہندا شاہؐ جہان
اک روایت وچہ ہے جو بیت المعمور — ڈٹھا ایس مقام وچہ آنحضرتؐ پرنور
اک جماعت میں ڈٹھی چٹے مونہہ اس تہان — ڈٹھا ہور اک قوم نوں بدلیا رنگ اونہان
اندر آ اس نہر دے غسل کریندے اوہ — سفید چہرہ ہو جاوندا پہلے جیہا گروہ
پچھیا جبرائیلؑ تہیں حقیقت اس احوال — کہندا امت آپ دی رلے ملے اعمال

بدیاں اندر نیکیاں وتیاں انہاں رلا
آنحضرتؐ فرمایا اس تھیں بعد ازاں
دودھ اتے ہور شہد سی تیجے وچہ شراب
کہیا جبرائیلؑ نے سی ایہہ دین اسلام
امت تیری رہیگی ثابت اوپر دین
حمد خدا دا توں لیا ایہہ ہے دین اسلام
آنحضرتؐ دو مرتبہ ڈٹھا ایہہ اسرار
سدرہ اندر دیکھیا میں اک ملک عظیم
اوچا قد اُس ملک دا ہزار سالہ سی راہ
ستر ہزاران موہنہ سی ہر ہر سر دینال
موتی آہے لمکدے ہر ہر گیسو نال
ہر موتی دے وچہ سی نوری اک دریا
دو سو سالہ راہ سی طول مچھی چالاک
ایس فرشتے رکھیا اک ہتھہ اوپر سر
ہر واری تسبیح جد پڑھدا خوش آواز
پچھیا جبرائیلؑ تھیں ایہہ کیفیت دیہہ
اگے حضرت آدموں دو ہزاران سال
حضرتؐ کہیا رہیا ہے ہن تک کس مکان
جائے قرار اُس ملک دی اوہ ہیگی مرغزار
ہن اندر اس جگہہ دے کلیا ہیں ات سول
کہو سلام ہن ایسنوں کہیا میں تد وی سلام

مڑ توبہ کر آ گئے وچہ درگاہ خدا
تن پیالے لیا دہرے میرے پیش عیان
کیتا دودھ پسند میں پیتا ہو شاداب
کیتا تساں پسند جو ہویا اچھا کام
اک روایت اس طرح کہیا وحیؐ امین
خمر لیندے ناں تاں ہوندی گمراہ امت تمام
بیت مقدس راہ وچہ اس جا دوجی بار
طول عرض اُس ملک دا سب توں ارحیم
ستر ہزاران اوسدا سر عالیجاہ
ستر ہزاران سینڈیاں ہر سر اوپر دال
گنتی وچہ ہزار ہر قدرت رب تعال
مچھلیاں اوس دریا وچہ تردیاں حد لکا
ہر مچھی دی پشت تے لکھیا کلمہ پاک
دوجا اوپر پشت دے شاغل وچہ ذکر
کہندا عرش مجید سی سُن آواز نیانہ
کہندا اگے آدموں پیدا ہویا ایہہ
کردا ذکر خدا تیدا اندر ایسے حال
وحیؐ کہیا اک جنگلا ہے گا وچہ جہان
ہن تک اوس مکان ہے رہیا ایس قرار
ہر دم وچہ تسبیح دے رہندا ہے مشغول
نہایت شاغل ذکر توں سنے نہ اوس کلام

میری حالت وحی جا دسی جلد نال ۔ تاں میری تعظیم نوں کھولے بال اقبال
چنانچہ ست آسمان ایہہ نالے ست زمین ۔ ڈھکے اوسدے بازو آن سنتوں نال یقین
میرا اوہ بیوند ابغلاں اندر لے ۔ کہندا اج محمد دا بہت مبارک ہے
توں ہتے امت تساں دی برکت ماہ رمضان ۔ بخشش دتی ہے فضل کر اس خالق رحمان
ایس بشارت تھیں ہوئی مینوں خوشی حصول ۔ ڈٹھے دو صندوق میں اگے اوس مقبول
لکھ لکھ ہر صندوق نوں جندڑا نور لگا ۔ پچھیا جبرائیل نوں دسدا حال سنا
عرض کیتی جبریل نے اے رسول خدا ۔ ایسے تھیں پچھہ حال ایہہ دیسی سب سنا
میں پچھیا تاں اوستھیں کہندا ایہہ اسرار ۔ تیری امت وچہ جو ہے گے روزہ دار
ثواب اونہاں دا رکھیا انہاں صندوقاں وچ ۔ آزادی ہو دوزخوں ناں ہوون فل نچ
آنحضرت فرمایا اک فرشتہ ہور ۔ صورت مرغ سفید دی ڈٹھا میں باغور
قبہ ہے یاقوت تھیں ہیٹھاں عرش عظیم ۔ ہے اوپر ہاتھم نور دے قبہ باتعظیم
ست لکھ ہے اس مرغ دا بازو خالص زر ۔ ست لکھ ہور یاقوت دا اوسدا بازو پر
ست لکھ ہور زمردوں ست لکھ مروارید ۔ ست لکھ چاندی خالصوں ست لکھ مشک سعید
ست لکھ آہا کیسروں اوسدا بازو پر ۔ برابر سب جہان دی عظمت اوس یکسر
ستویں ہیٹھ زمین توں تیکر عرش کمال ۔ قد اوسدا ہر بال پر لکھیا جل جلال

بسم اللہ الرحمن الرحیم لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ کل شیء ھالک الا اللہ الواحد القھار

آوے وقت نماز جاں سر نوں اوچا کر ۔ بسم اللہ العظیم کہہ جھاڑے بازو پر
نکلن اوسدے موہنہ توں نغمہ خوش الحان ۔ چنانچہ ایہہ آواز اوس جاوے وچہ جنان
بہشتی شاخاں اوستھیں حرکت اندر آ ۔ حوراں اوس آواز تھیں واقف ہوون تا
اوپر کنگریاں جنتے جو ہیں لعل یاقوت ۔ اک دوجے توں دیندیاں تا ایہہ خبر ثبوت
وقت عبادت آیا امت نبی رشید ۔ ملک ہلے تاہلدا قبہ عرش مجید

کیوں ہلیں توں ہو وندی طرفوں رب آواز
کہندا امت احمدی او تھے وقت نماز

توں سب توں دانا ہیں ہوندا حکم الٰہ
رحمت واجب اونہاں پر سوئی ہین گواہ

وَجَبَتْ لَهُمْ رَحْمَتِىْ اَشْهَدُ عَلَيْهِمْ وَنَظَرْتُ عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ

طرف اونہاندی دیکھیا میں ہی رحمت نال
دوزخ توں آزاد ہو وٹن بہشت کمال

فصل چہاردہم (۱۴)

در واقعاتے کہ بعد از گذشتن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از سدرہ صادر شدہ

سدرہ دا کر سیر سب کہندا پاک نبی
باہر سدرئیوں لیایا اوپر طرف وحی

مینوں کر وداع پھیر حضرت جبرائیلؑ
کہندا اگے آپ جا وچہ دربار جلیل

کہیا تہاکیوں چھڈیں مینوں اندر راہ
عرض کیتی جبرئیل نے سُن اے نبیؐ الٰہ

مینوں ایتھوں جاندی اگے طاقت نان
وَمَا مِنَّا اِلَّا لَهٗ مَقَامٌ مَّعْلُوْمٌ ہے رب دا فرمان

نوبت خدمت یا نبیؐ گذری ایتھوں تک
فرمایا اسے جبرئیل توں ایہہ کہیاسی پاک

لے جاونگا آپ نوں وچہ عالی دربار
ہن کیوں اگے جان تھیں کرداہیں انکار

پھڑکے ہتھ جبرئیل دا اونیں نبیؐ خدا
کرکے تیز براق نوں دتا پوئیہ پا

نال اپنے نال وحیؑ نوں کھڑیا اک قدم
چڑھی برابر وحیؑ دا قد ہویا اُس دم

کنبے ہیبت رب تھیں ہویا باجھہ قرار
رورو پاک رسول تے عرضاں کرد ازار

مینوں میری جگہہ تے حضرت واپس کر
اگے انگل جے ہوواں جلسن بازو پر

لَوْ دَنَوْتُ اَنْمُلَةً لَّاحْتَرَقْتُ ۔ ترجمہ اگر آگے چلوں برابر ایک انگل البتہ جلوں میں ۔

خواجہ عالمؐ آکھیا اسے یار اہمدم
اگے جیکہ میں چلاں ایتھوں اک قدم

اوسدے شوق وصال تھیں میں ہی جلدا ہاں
تینوں ایتھے چھڈکے میں جاواں کس تھاں

وٹھا جبرائیلؑ دل حضرت پاک نبیؐ
جلیا ہے تے وہم ہی ہوگ نابود ابھی

اشارت کیتی آپنے دست مبارک نال — طے کیتا اک قدم وچہ رستہ پنجسو سال

اپنے وچہ مقام وسے واپس گیا وحیؐ — ایہہ آوازہ غیب تہین سُندا پاک نبیؐ

اے محمدؐ کیون کرین اتنا ہول فکر — رستہ دور دراز جو ہیگا یوم حشر

اک اشارت ہتہہ تہین رستہ پنجسو سال — لیا وین جبرائیلؑ نون اک قدم دینال

پہر شفاعت کل جے ہلے تیری لب — پنجاہ ہزاران سال راہ طے ہو گیا عجب

وچہ روائیت دوسری کہندا پاک نبیؐ — سدرے تہین جان گذریا مینون کہیا وحیؐ

یا محمدؐ مصطفٰے تون ہن اگے چل — مینہون آپ بزرگ ہو وچہ جناب اجل

اگے ہویا روان مین پچھے جبرائیلؑ — اک زربفت حجاب پاس پہونچی قدر جلیل

پردہ چاہلا یا حضرت جبرائیل — آئی تدون آواز ایہہ کون ہو ایس سبیل

کہندا امین جبرئیلؑ ہن پاک محمدؐ نال — آیا رات معراجدی وچہ درگاہ جلال

فرشتہ اوس حجاب تہین کہندا نال نیاز — اللہ اکبر اللہ اکبر پہیر آئی آواز

صدق عبدی انا اکبر انا اکبر

سچا میرا عبد ہے مین ہان بڑا بڑا — پہیر فرشتہ آکہدا اوسدم ایہہ صفا

اشہد ان لا الہ الا اللہ آئی پہیر آواز — انا اللہ لا الہ الا انا ملک کہے پہر راز

اشہد ان محمدؐ رسول اللہ ہویا پہیر خطاب — انا ارسلت محمداً بہیجیا اسان شاداب

پہیر فرشتہ بولیا اولوین نیک صلاح — حی علی الصلوٰۃ تے حی علی الفلاح

پہیر حجابون آئیا اوسدم ایہہ ندا — سچا میرا عبد جو نیکی طرف بُلا

صدق عبدی ودعا الی عبادی انا دعوتہم الی بالی فلم من اجاب داعی

اللہ اکبر اللہ اکبر کہندا ملک پکار — ہوئی پرے حجاب تہین پہیر ندا اظہار

صدق عبدی انا اکبر انا اکبر

میرا بندہ سچ کہے مین ہان رب بڑا — ملک کہے پہر لا الہ الا اللہ سُنا

صدق عبدی لا الہ الا انا ہوئی پھیر ندا	اِستھین پھیر آواز ایہہ سُندا نبیؐ خدا

یا محمد صلے اللہ علیہ وسلم اکمل اللّٰہ بِکَ الشَّرفِ عَلَی الْاَوَّلِیْنَ وَالْاٰخِرِیْنَ۔

یا محمد مصطفٰے تیرا اشرف کمال	اوپر اول آخرین توں ان اکمل اکمال
پُچھیا جبرائیلؑ تھین ایس ملک دا حال	عرض کرے یا مصطفٰے مینوں قسم تعال
مین ہاں اقرب خلق دا اللہ دے نزدیک	کدی فرشتہ ایہہ ناں ڈٹھا آس تیک
اس ساعت اس جگہ تک آیا تیرے نال	مینوں نہین معلوم ہن ایدوں اگی حال
ہتھہ حجابوں باہر ناں ملک کیتی اک آ	مینوں او سنے چکیا رہیا وحیؐ کہلا
کہیا مین جبرئیلؑ نوں اندر ایسی جا	کیوں ہٹناں ہیں یا وحیؐ عرض کریندا انا
وما منا الا لہ مقام معلوم کردا وحیؐ عیان	ہے ہر اک دا اسان تھیں اک معلوم مکان
کوئی اوس مقام تھین اگے ہووے نان	اج شب حرمت آپ دی مین ڈٹھا ایہہ تھان
میری جگہ معلوم ہے حضرتؐ سدرہ تک	آنحضرتؐ فرمایا مین جاتا سی پک
توں اللہ دے نال ہین پر ہُن ہویا معلوم	توں بھی وچہ مقام دے رہیا ہین معصوم
تنہا اگے چلیا آپے وچہ جناب	ظلمت تے ہور نور دی آئی کئی حجاب
قطع مسافت اونہاں دی کیتی مین تنہا	ستر پردہ اس طرح مین سان لنگھہ گیا
اک اک پردہ سی موٹا پنج سَئے سالاں راہ	وِتھ اک دوجیوں اس قدر کہندا نبیؐ اِلٰہ
اِک روائیت وچہ ہے اوہ براق چالاک	آیا ایتھوں تیک سی مرکب شاہ لولاکؐ
اوہ بھی رخصت ہویا آگے ایتھوں تک	پیر پیادہ ہویا حضرتؐ ایتھے پاک
رفرف ظاہر ہویا حکم الٰہی نال	صفائی پر آفتاب دے غلبہ اوس کمال
مین اوپر اسوار ہو پہونچیا عرش قریب	اک روائیت وچہ ایہہ کہندا پاک حبیب
ہمراہی نہین ہٹ گیا جبدم جبرائیلؑ	ڈٹھا آیا پاس مین اوسدم میکائیلؑ
شرط آداب بجا لئیکے کہندا با تعظیم	میرے خدمت کرن دا وقت اے نبی کریم

میںوں اوپرا پنے کرکے اوس سوار
پردے آئے جہنا ندا پنجسے ہزار سالاں راہ
پردے آئے ہور تاں خاطر کرنے
ڈٹھا میکائیلؑ تاں اوڈنوں ہویا خفیف
آیا اسرافیلؑ تاں اوسدم میرے پاس
میںوں اوپرا پنے کر اُس لئے اسوار
اوڈہ لنگھائے اوس لئے پھیر آئے دریا
ستر حصے جے ہووے دنیا ایڈی ہور
مشرق توں تا مغرب تک اوہ دریا تحقیق
سارے ایہہ دریا جاں میں لنگھ ہویا پار
کوئی فرشتہ نظر ناں آوے نام نشان
گویا عظمت رب دے وچہ ایہہ سب کون مکان
پاس حجاباں ہور میں پہونچا آکے تاں
ہلاوے اسرافیلؑ تاں پر اپنے جس باں
پردہ قدرت آیا لنگھیا ملک شریف
کیتا عذر جو میں نہیں میں وچہ طاقت کا
رفرف آیا پاس میں آکے کری سلام
مرواریدِ سفید تھیں وچہ روایت ہور
میں تاں اوپر اوسدے ہو بیٹھا اسوار
آنحضرتؐ فرمایا ڈٹھے بہت حجاب
اوس جملہ تھیں میں ڈٹھا پردہ ستر ہزار

آئے دریا آتشی اوڈہ لنگھائے پار
ناں اوڈاری لنگھیا اوہ بھی ملک الٰہ
پنج ہزار سالاں راہ اوہ اک اک پردہ ہے
میںوں او تھے چھڈ کے مڑیا ملک لطیف
کیتی آ تعظیم تاں اوسنے ناں قیاس
ایہہ حجاب جو سی موٹے راہ ہر سال ہزار
ڈٹھے ست دریا میں بڑے عظیم صفا
ہر اک اوہ دریا سی ایڈا صاحب زور
ستر ہزار آسمان دے تیک زمین عمیق
تسبیح تے تہلیل وی سناں نہ کیتے پکار
غائب ہویا خلقتوں میں ہویا حیران
سئے متلاشی ہوگئے ناں وچہ وہم گمان
صفت نہ ہووے اونہاندی اندر عمر بیان
انہاں حجاباں تھیں لنگھے ناں اوڈاری پار
پاس حجابے عظمتی ہویا آ ضعیف
پردہ عظمت پاس تاں مڑدا ملک پہونچا
اِک بساط اوہ نور ہے راوی کری کلام
تسبیح تے تہلیل دا آوے اُتھیں شور
اک حرکت تھیں پہونچیا تا آ عرش کنار
ساق عرش تک جانیاں جانی رب حساب
آہی سونے سرخ ہور چاندی اس مقدار

ہور حجاب زمردون سی ہفت ہزار — مروارید سفید دے بہی ایسے مقدار
ستر ہزار یاقوت سی ستر ہزاران نور — ظلمت دے بہی اس قدر سن اہو ابا شعور
ستر ہزاران آب دے آتش ستر ہزار — ستر ہزاران باد دے آہے وچہ شمار
ستر ہزاران سال دا راہ ہر اک حجاب — موٹا آہا جان توں قدرت رب وہاب
پیغمبر فرمائیا صلے اللہ ہر بار — ایہہ سب پردہ لے گیا رفرف کر اسوار
پردہ داران عرش تک مین پہر پہونچیا جا — پردہ ستر ہزار تان میری نظر پیا
ہر پردہ دے نال سی ستر ہزار زنجیر — ستر ہزاران ملک دی گردن با تدبیر
رکہیا اوہ زنجیر سی تا ور قدرت نال — بزرگی ہر اک ملک دی سُنتون نال خیال
اک موہڈے توں ملک دے دوجے تیکر راہ — رستہ سال ہزار دا قدرت پاک اِلٰہ
پردے مروارید دے بعضی سی یاقوت — بعض جواہر موتیان چمکن سیّے ثبوت
ہر اک نال جو ملک سی عرشی پردہ دار — تابع اندر اونہاندے فرشتہ ستر ہزار
رف رف مینون لیگیا ایہہ پردہ سب جا — ہُن وچہ عرش عظیم دے پردہ اک ہیا
غائب میری قدم تہین رفرف ہویا پہیر — اک صورت آئی پاس مین اوینہان باجہون دیر
دانہ مروارید تہین گہوڑے وانگ صحیح — موںہہ تہین نکلے نور اوس جان پڑہدا تسبیح
مینون چک لیا آیا ساق عرش دے کول — پاس حجاب کبریا غائب ہویا انڈول
کوئی مرکب ہور نان مینون چکے جو — اوس جنگل وچہ رہیا مین ہو حیران کہلو
ہویا خطاب جناب تہین میری یار حبیب — لنگہ اگے مین لنگہیا ڈٹہا حال عجیب
گذریا اک آواز نال اوہ کبریا حجاب — اُدن مِنّی پاس آ ہویا پہیر خطاب
تان چکیا سی قدم مین سُنکے ایہہ خطاب — آیا زمینون ایس جا جتنا وچہ حساب
طے کیتی اک قدم نال اوتنی منزل تا — اُدن مِنّی سُنی مین بارھ ہزار ندا
چک دا آہا قدم سُن ہر اک نال خطاب — زمینون جتنا آیا اوسجا تیک حساب

سطے منزل سی ہو وناری ہر اک قدمی نال　　تا دنے دے مرتبہ پر پہونچا فی الحال

فتدلیٰ دا اگیا درجہ بعد ازاں　　خلوت خانہ خاص پہر آیا لامکان

فکان قاب قوسین او ادنیٰ اظہار　　فاوحی الی عبدہٖ ما اوحی کہلا پہر اسرار

قال الحسن رحمۃ اللہ علیہ فی قولہ تعالےٰ۔ دنیٰ فتدلیٰ۔ دنیٰ من العرش فتدلیٰ تنزل علی الوحی
فکان بینہٗ وبین العرش قاب قوسین او ادنیٰ

جعفر صادقؓ اکہدا راضی ہوس خدا　　دنیٰ ہویا بےکیف سی احمد نزد خدا

فتدلیٰ تا چکیا اوسنے جا حجاب　　لنگہیا پہر حجاب اوہ سنیاں نیک خطاب

ملک مقرب ہور کسے ڈٹھا اسنوں نال　　پردے ستر ہزار ہو پہر ظلمت دے تاں

ستر پہر آفتاب دے ستر ماہ حجاب　　زمرد دے ہور اس قدر ہوتی ایس حساب

یاقوت اتے ہور جوہروں پردے اس مقدار　　ہویا حبیب محبوب وچہ قاب قوسین اظہار

جیکر قاب قوسین پر کرداہے اکتفار　　ہوندا وہم مکان پر کہیا او ادنے

بلکہ بہت قریب ترا قرب اقرب جان　　تا کوئی وہم گمان دا کرے نہ مول بیان

ایہو تاج مذکرین اندر رہے مسطور　　شرح تعرف وچہ جیوں اوہ بہی سن مذکور

جدا ہویا جان مصطفےٰ پاسوں جبرائیلؑ　　اوپر ست مقام دے گذرے نبی جلیل

ہر ہر اک مقام اوہ سو ہزاراں بار　　تحت ثرےٰ توں عرش تک زیادہ وچہ شمار

جبرائیلؑ جو نبیؐ دا سی محرم اسرار　　اوسنوں اک مقام دی خبر نہ سی زنہار

ہور مقاماں دی کیا اوسنوں ہو اطلاع　　خورشید نبوت دی جتہے چمکے جا شعاع

روائیت ہے جان مصطفےٰ اوہ خواجہ کونین　　اودن منی وچہ سنے جددن خطاب بعین

رکہدا جس دم قدم سی ہووی نداعیاں　　اے دوست ہین نہین ہاں ہرگز وچہ مکان

تا نزدیکی قدم نال میری ہووے حصول　　کرداعرض جناب وچہ تا پہر نبی قبول

رہا میسر ہتہہ دے اندر ایہو ہے　　قرب حقیقی پاس تین ہے جو کجہ اوہ شئے

کہلا نبی کریم پر تاں پھر ایہہ اسرار
تحت ثریٰ توں عرش تک جے ہے تیرا یار

ناں ڈر توں کم بیش تھیں اک قدم ہے راہ
نحن اقرب ایسدے اوپر سمجھ گواہ

القصہ جاں مصطفےٰ اتنا ہویا رواں
ہیبت جلال جمال دی اوس پر ہوئی عیاں

ہوئی پھیر جناب تھیں اوس دم ایہہ ندا
اگے آ محمد تاں پھر نبی خدا

اوپر قرب بساط دے ہوئے آ موجود
جس تھیں ہویا ابتدا اوسیول ہے عود

او جائی قوسین دی خط امتیازی نال
وانگ شکل اک دائرہ ظاہر ہویا حال

حاصل ایہہ کلام دا قدم جناب رسولؐ
بساط قدم پر گیا سی تن خدمت مشغول

دل قربت دے وچہ سی مشاہدہ اندر جان
پہنچیا اندر وصل دے اوہ سر عالیشان

دیکھن سننان ظاہر اسب ہویا سانئے
عالم عنایت تھیں سنی سب غیبی آواز

سنے سلام بے واسطہ طرفوں رب عباد
اکھیاں تھیں ہویاں تاں کیتی فریاد

ما زاغ البصر وما طغیٰ فرق نہ ہویا ذرا
جیونکر کیتا ہور ناں اساں نہ کیتا آ

یعنی کوئی کجروی ہوئی نہ وچہ نظر
اپنا مقصد چھڈ کے پھیریا نہیں فکر

جانب حق دی چھڈ کے ہور کیسدی سو
متوجہ نہ ہویا پھریا ناں اک مو

مقام او ادنےٰ وچہ جا ہویا عین علم
مسافت اتے مقابلہ سب ہٹا اک دم

ہویا حجاباں واسطے نور ربانی فرق
وانگ آئینہ ہویا نور نورانی غرق

دل وچہ شیشہ اکھیاں ڈٹھا صاف جمال
الم تر الیٰ ربک ظاہر ہویا حال

یدرکہ الابصار روا ہویا نو یدپدید
ڈٹھا جو کجھ دیکھنا اوسدم نبی مجید

اندر انہاں معنیاں شیخ فرید عطارؒ
ایہہ اشارت ہے کیتی سن میرے دلدار

گذریا جس دم جہت تھیں راہ ہویا باریک
رب العزت پاس تاں آخر ہو نزدیک

کیونکر سی اوہ کس طرح کہاں میں اُس درگاہ
باہر وجوداں آپنیوں سی اوسدم ذیجاہ

جس اتے ہور جاں بہی چھڈی سی مطلق
بیخود ہو کے حق تھیں ڈٹھا طرفے حق

اکھیاں اوسدیاں جس دم کردیاں ہین کار　دل اوسدا وچہ چشم دے کر داسی دیدار
اُس ہیبت دے وچہ رہیا محمدؐ تابیکار　محمد محمد تھین ہویا اوس دیلے بیزار

فصل پانزدہم (۱۵)

در تفسیر آیہ کریمہ دَنٰی فَتَدَلّٰی فَکَانَ قَابَ قَوْسَیْنِ اَوْ اَدْنٰی۔

دَنٰی فَتَدَلّٰی دی کرن مفسر ایہہ تفسیر　عبارت دلوں جبریل تھین کردے ہین تقریر
ہویا قریب زمین دے یعنے جبرائیلؑ　پیغام الٰہی تا کہے پاس آ نبی جلیل
اوسدا رہبر تا ہووے اندر راہ معراج　قریب ہویا جیون دو کمان ہووندی جمع رواج
کہندا ابن عباسؓ ہے انہی ہوس خدا　قاب قوسین ایہہ دو ذراع سطلب دیاں سُنا
نام ذراع دا قوس ہے اندر عرب دیار　ناپ کرن جس چیز تھین بیچ تھوڑا مقدار
جسنوں کہن قریب تر ہویا اُسدے نال　کہندے قرب قوسین سے سمجھ ہین نال خیال
ہے کمال محمدی اس آیت وچہ جان　ثم دنٰی وچہ بعض ایہہ کردے ہین بیان
یعنی وچہ جناب دے ہویا نبیؐ قریب　قرب کرامت مرتبہ ہویا جیہہ نصیب
فتدلّٰی پس رب نوں کیتا نبیؐ سجود　کہیا دولت ہے دنی خدمت عوض معبود
پس پہنچیا اُس حد تک جانے کوئی شئے　کہتے اوسدا قدمگاہ اوہ کس جاگہ ہے
قدم نہ جاتا نفس دا ہے کسجا مکان　نفس نہ جاتا دل کتھے دل نہ جاتی جان
جان نہ جاتا سر کتھے سُن سارا اسرار　طلب قدم وچہ اوسدے سی سب کون اظہار
قدم طلب وچہ نفس دے نفس طلب وچہ دل　دل لبھدا سی جان نوں پتہ نہ لگدا تل
طلب سر دے وچہ جان سی سر وچہ طلب مقام　وصل الحبیب الی الحبیب اس وچہ ختم کلام

لطیفہ ثانیہ

ارباب اشارت آکھدے بعضے ایہہ کلام　دنٰی اشارہ نبیؐ دا ہیگا نفس مقام

ننڈلی دی رمز ہے مقام قلب دے نال ۔ قاب قوسین دل روح دی اشارت سمجھ کمال

آؤ اوکے لئے نوں سمجھے طرف مقلب دے ۔ انہاں چوہاں مقام وچہ ایہو چار سے سر

نفس اتے ہور قلب روح ہی سر با مطلب ۔ پہنچے آپو اپنے مطلب وچہ مرغوب

مثلاً پہنچیا نفس سی خدمت اندر جا ۔ روح قربت دی جگہہ تے آ ماتدون گیا

مقام محبت وچہ جا دل نے لیا آرام ۔ سر نے وچہ مشاہدت پہڑیا جا مقام

چار حقیقت وچہ ہوئے واصل با مطلب ۔ ارباب تحقیق ایہہ آکھدے سن میری محبوب

حیات نفس دا جان توں ہیگا خدمت نہاں ۔ بقائے دل نال محبتے روح دا قرب مکان

غذا سر جان مشاہدہ تے ایہہ دولت جا ۔ انہیں جائین نبی نوں حاصل سن اظہار

نفس مبارک نبی جے کردا کتے نظر ۔ رہندا باجھوں خدمتے تے دل ایہہ جگہ

ہوندا طرف نفس دی دل جگہ مشغول ۔ رہندا باجھہ محبتوں حیران اتے ملول

اوس ویلے جے دیکھدا روح دل ولد تاں ان ۔ قربت توں محروم تاں رہندا کرین دھیان

سر جگہ دل روح دے کردا تدون نظر ۔ رہندا باجھہ مشاہدہ اوس ویلے ایہہ سر

ہینگی کامل واسطے ایہہ خیران نقصان ۔ شیخ رومی فرماوندا جیونکر ایہہ بیان

دور کرے جو یار تھیں اوہ ہی چیز بری ۔ باجھوں اوسدے جو دیکھیں ہووے عزیز بری

فراق یار دا جے تھوڑا تھوڑا مول نہ جان ۔ وال او ہا جے چشم وچہ کرے اوہ نہی نقصان

لطیفہ حکمت در قاب قوسین و مراد ازاں چیست

عرب اندر مشہور ہے بڑی جو دو سردار ۔ کرن یارانہ دوستی آپس وچہ اظہار

عقد محبت وچہ کرن پکا عہد پیمان ۔ جو اندر اس دوستی کدی نہ ہو نقصان

دو کمانان میل دے اک دوجی نال لا ۔ قبضے دوہاں پکڑ کے دیون تیر چلا

سی اندر اس کار دے ایہہ مراد دونہاں ۔ اک دوجے دی دوستی پختہ ہووے عیاں

جیہڑا راضی ایہہ ہووے رضی او سہڑا او
جیہڑا غصہ ایسدا غصہ اوسدا ہو

پس اشارت ایہہ ہے اندر اس فرمان
اللہ اتے رسول دا ہویا عہد پیمان

محبت قربت مرتبہ وچہ خدا رسول
جو مقبول رسول وا اللہ دا مقبول

جو مردود محمدی اللہ دا مردود
وچہ قرآن مجید جیون ہے رب دا فرمود

مَنْ يُطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ اِنَّ الَّذِيْنَ يُبَايِعُوْنَكَ اِنَّمَا يُبَايِعُوْنَ اللّٰهَ ط

یعنی تابع احمدی رب دا تابعدار
بیعت کرے جو مصطفیٰ بیعت کرے غفار

جو جناب محمدی دے ہین تابعدار
چکھیا اونہاں مزہ ہے خمخانہ شاہ ابرار

خرمن نبوت نبی دے وچوں خوشہ چین
لطف ازل تہین ایہہ غذا چکھی اونہاں بہین

ہوئے خمر توحید دے اوہ ہین جرعہ نوش
شان اونہاں دی وچہ ایہہ پڑھ ای صاحب ہوش

مَا زَالَ الْعَبْدُ يَتَقَرَّبُ اِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتّٰى اُحِبَّهٗ فَاِذَا اَحْبَبْتُهٗ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِيْ يَسْمَعُ بِهٖ وَبَصَرَهُ الَّذِيْ يُبْصِرُ بِهٖ وَيَدَهُ الَّتِيْ يَبْطِشُ بِهَا

میرا قرب جو ڈھونڈہ دا بندہ نفلان نال
میرا بنے محب اوہ الفت وچ کمال

کن اوسدے پہرمین ہووان سُنے جو اُسدے نال
اکھیاں اوسدیاں ہین ہووان اُتہین کرے خیال

ہتھ اوسدے بہی ہین ہووان پکڑے اونہاں نال
ہوندے میرے حکم تہین سب رفتار مقال

یارب میری طرف تہین بہیج درود سلام
اوپر احمد مصطفیٰ ہر دم صبح و شام

مقولہ مولف

قلم اسجاگہ آئیکے ہو گئی حیران
کہندی ذرہ ہوش کرای بندے نادان

اس عالی دربار دے کیون کھولین اسرار
پہونچیا جبرائیل نان ایتھوں تک نہار

عاشق تے معشوق دے اندر رمز جو ہے
کی سمجھینگا ایسنون تون ہین کہڑی شے

لازم ایس مکان تہین تون ہٹ جلدی نال
امت دے سردار دا لکھہ ظاہر احوال

فصل شانزدہم (۱۶)

در ذکر قرب حضرت خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وسلم بہ حضرت حق سبحانہ وتعالےٰ و لطائف و اشارات در راہ

روایت ہے فرمایا ایسا نبی خدا ۔۔۔ پاس حجابان عرش مین جس دم پہونچا جا
ہمراہی تہین ہٹ گیا پچھے جبرائیلؑ ۔۔۔ ہویا میرے نال سی اوسدم اسرافیلؑ
پردہ ستر ہزار مین ڈٹھا خواہ مخواہ ۔۔۔ ہر ہر پردہ سی موٹا ستر سالہ راہ
ستر سالہ راہ سی وتھ ہر پردہ جان ۔۔۔ بعضے سی یاقوت دے جوہر بعض عیان
بعض زمرد سبز وے بعضے خالص زر ۔۔۔ چاندی بعضے آہنی کچھ دے بہی اکثر
بعضے آہے برف دے بعضے نار ہوا ۔۔۔ بعضے ظلمت بعض نور بعضے سنگ صفا
ہر پردے تے ملک اک موکل سی سردار ۔۔۔ ہر اک اگے تابع فرشتہ ستر ہزار
پھر اگے ہر اک دے ستر ہزاران ہور ۔۔۔ آہے تابع حکم دے بات نہ سکن موڑ
پہلے پردہ پاس مین جس دم پہونچا جا ۔۔۔ دتا اسرافیل نے پردہ اوہ ہلا۔
فرشتہ پردہ وار نے پچھیا توں ہین کون ۔۔۔ کہیا اسرافیل ہان نال نبیؐ با عون
جبدہم نام رسول دا سنیان پردہ دار ۔۔۔ ہتہ حضرت دا پکڑ کے کہیا آ سردار
حضرت اگے عرض کر مڑیا اسرافیلؑ ۔۔۔ ایدون اگے یا نبیؐ مینوں نہین سبیل
تان مین پردہ دار نال اگے ہویا روان ۔۔۔ دوجا آ ہلایا پردہ ملک رحمان
دوجے پردہ دار پھر کیتا استفسار ۔۔۔ توں کیہڑا تے نال مین کیہڑا ہی سردار
دسی اپنے حال دی تان اوسنے تعریف ۔۔۔ پاک محمدؐ نال مین لیایا ہے تشریف
دوجے پردہ دار پھر ایس طریقہ نال ۔۔۔ تیجے پردہ پاس آ کیہا ایہو حال
پردہ ستر ہزار جو سارے ایسے طور ۔۔۔ گذریا مین پھر آیا پردہ آخر دور
پردہ سی اوہ نوروار فرشتہ سی اوسجا ۔۔۔ پھڑیا نال تعظیم دے ہتہ میرا اوس آد

اوپر کرسی پکڑ کے بیٹوں دی بہا
چٹے موتی دی آہی کرسی اوہ صفا

ناگاہ پچھے پر دیوں ہیں اک سنی ندا
دہشت اوس آواز تھیں رہیا ہوش نہ کا

ڈگن لگا جان کر سیوں ہیں سان اُسدم تاں
اک قطرہ پانی رحمتوں آیا وچہ دہان

اوہ قطرہ میں حلق دے ہیٹھاں لیا اوتار
واللہ کوئی چیز ناں اوس تھیں شیریں دار

اُس قطرہ تھیں ہوگیا جاتا نال وقوف
علم اولین سے تے آخرین میرے پر مکشوف

اٹکن ہوئی ہیبتوں میری تدوں زبان
اُس ہیبت تھیں بدل کے ہوئی اطمینان

اللہ نے جاں ویکھیا میرا حیران حال
میں نوں کہیا سلام تاں دلداری دے نال

فرمایا نبی کریمؐ نے جاں رب جل جلال
اوس ہیبت تے دہشتوں میں نوں لیا نکال

اول نال ثناء دے میں ہویا ماموُر
اک روایت وحیؐ دی ہوئی ندا ضرور

یا محمدؐ رب دی اس جا پڑہ ہو ثناء
میں ملہم تاں ہو کے کیتا ایہہ ادا

التَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوٰاتُ وَالطَّيِّبَاتُ

جمع کر کے سب ثنا تے تعریف زبان
طاعت عبادت خدمتاں بدنی سب عیان

خیرات اتے ہور نیکیاں تے نالے احسان
سب جناب خدائیدی ہیگی لائق شان

سی جوامع الکلم تھیں ایہہ تنے کلمات
قولاً فعلاً عملاً کو باہر نہ اس بات

حضرتؐ وچہ جناب جاں کیتی ایہہ ثنا
تحفہ طرفوں رب دی ہویا سلام عطا

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ

پھیر جواب سلام دا حضرتؐ کہے مبین
اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِيْنَ

ڈٹھا جاں ملکوت نے ایہہ رتبہ اظہار
شان کمال محمدؐی تا بولی یکبار

اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ۔

جان اپنے تھیں آیا باہر نبیؐ تمام
اوسے ساعت پایا ایہہ قبول سلام

پردہ موخہ وصال تھیں اوسدم چک لیا
بہر تعظیم کمال دے لائق شان خدا

لطائف اشارات فی التحیات

اہل اشارت ایس ہے جا کیتا بہت بیان
میں بھی اوستھیں کجھ لکھاں اندر ایس مکان

تن چیزاں جاں لے گیا سرور عالی ذات
التحیات صلوات لے تیجا والطیبات

پہلے اوس دے چار چیز دتے رب حیات
سلامت نبوت ہور توں رحمت برکات

سلامت نبوت تیسری رحمت رب جناب
تینے لفظ ایہہ منفرد کیتے رب نے یاد

لفظ جمع دا آیا برکت وچہ برکات
نال جانے اسرار دے کی اس وچہ درجات

وچہ ترقی زیادتی ایہہ ہے لفظ مدام
وقت جمع دے برکتاں کہیں خاص عوام

قیامت تیکر برکتاں نال ظہور عرفان
امت دے اولیا تہیں ہوون پیو عیان

لطیفہ دوم

کیتا نبی کریم نے جدوں قبول سلام
امت دے صلحا یاد آئے اوس مقام

السلام علینا وعلی عباد اللہ الصالحین

سلام اساں پر ہور جو صلحا بندے رب
ہویا حکم جناب دا حضرت سنیاں جب

یا محمد اخرجت جبرئیل من بینشا وانت یدخل امتک فی سرنا

یا نبی میں جبرئیل نوں کیتا محرم کا
امت داخل توں کریں وچہ میرے اسرار

میں قربان رسول تے واہ وا ذات رسول
ساتوں ایس مقام تے بھلیا ناہیں مول

پا کیتی اس وقت وچہ امت پیش معبود
ہمت اوسدی تہیں ہوئے حاصل سب مقصود

لطیفہ سوم

السلام علینا آکھیا جاں سردار انبیا
ہوئی عالم غیب تہیں اُسدم ایہہ ندا

اے دوست کوئی ہور نان باجھہ میرے استھان
توں علینا کیوں کہیں ظاہر آکھ عیان

عرض کیتی بے جسم تہیں نان کو میر نال
ایپر میری جان نال دائم فرق نہ وال

حاضر غائب نت اوہ رہندی وچہ نظر — نال سلام جو امن توں دتا پاسوں بشر
ایسے وقت عطا وے اندر ای رحمان — اس امت مسکین نوں کیوں ناں یاد کران
اس خرمن تھیں اوہ بھی خوشہ لیوں آ — عالیشان اس خوان دا توشہ لیوں آ۔
جیکر خوان احسان تھیں لقمہ لئے گدا — کی ہووے کم خوان تھیں وچہ جناب عطا

لطیفہ چہارم

شریک امت نوں بھی کیتا حضرت وچہ سلام — رحمت برکت وچہ ناں شرکت کیتی عام
تابع ہے سلام دی رحمت برکت کل — لیا یا وچہ سلام دے تاں ہی فخر رسل
روائیت ہے فرمایا جس دم نبی خدا — سلام میں پر تے رب دے جو بندے صلحا

اَلسَّلَامُ عَلَیْنَا وَعَلٰی عِبَادِ اللّٰہِ الصّٰلِحِیْنَ۔

سُندا ایہہ ندا تاں اللہ دا محبوب — سلامت امت ہی میں نوں بندوں ہو یا خوب
جاں توں کیتی ابتدا میری ذات علّام — سلام امت دا سونپیا تینوں ای خوشنام

وَاِذَا جَآءَکَ الَّذِیْنَ یُؤْمِنُوْنَ بِاٰیٰتِنَا فَقُلْ سَلٰمٌ۔

آون تیرے پاس اوہ مومن جاں خوشنام — من میریاں آیتاں آکھیں انہاں سلام
ایپر خاطر سلطنت تیری نبی کریم — رحمت برکت اونہاں تے مقرر کراں قدیم
کَتَبَ عَلٰی نَفْسِہِ الرَّحْمَۃَ رحمت فہ میں — تَبَارَکَ الَّذِیْ بِیَدِہِ الْمُلْکُ برکت فہ میں

لطیفہ پنجم

سلام ساڈے تھیں جاں کیتی امت بہرہ مند — اسیں بھی تیری نال ایہہ عہد کراں پیوند
اک شب اج دی رات دا انگ اندر ہر سال — تیری امت واسطے کرساں رحمت نال
اوہ شب ہی شب قدر دی بہتر ماہ ہزار — امت تیری واسطے فضل میرا بسیار
ہر اک تیرے امتی تائیں کراں سلام — سَلٰمٌ ھِیَ حَتّٰی مَطْلَعِ الْفَجْرِ ہے میرا اعلام
لیا سلام جا ربدا حضرت شب معراج — اوپر تخت سلامتی سر تے رکھیا تاج

کیوں نہ اوڈے شوق تہیں جو شفقت ریام   ہے بندہ محتاج نوں رب دا ہیوے سلام
چھپیا وچہ ظلمات دے آب حیات اج رات   وصل دوست دا طلب کر اندر شب ظلمات

لطیفہ ششم

روایت ہے جو ہویا ایہہ خطاب خدا   مرنے وقت حبیب نوں کہیا رب علا
یا محمد جو کوئی سفر دن آوے پھیر   تحفہ خاطر دوستاں لیاوے مڑدی دیر
تو اج سفر معراج تہیں چلیوں اے محبوب   امت نوں ہن لیسیں کی تحفہ مرغوب
فرمایا میری طرف تہیں جو کجھہ ہووے عطا   امت تائیں دیو ساں تحفہ اوہ پہونچا
حکم ہویا جو توں کہیا جو کجھہ کہیا میں   جو کجھہ کہیا فرشتیاں کہناں ہوئی تیں
وچہ نمازاں اپنیاں پڑہن تشہد عام   دولت سعادت ابدی تاں ہووے انعام

فصل ہفتدہم

دربیان آیۂ کریمہ آمَنَ الرَّسُولُ

فن سیر تفاسیر دے متفق سب علما   مقام قرب تے پہونچیا جدوں حبیب خدا
سلام سنے بیواسطہ طرفوں رب برین   مرتبہ علم یقین توں پہونچیا عین یقین
غیبی جو ایمان سی ہویا شہودی تاں   جیونکر حق سبحانہ دا ہے ایہہ فرمان

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَیْهِ مِنْ رَّبِّهٖ

آخر سورۃ بقرہ دا ایہہ فرمان خدا   ہے کلام بیواسطہ کہن سبھے علما
جان طوالت ذکر ایہہ ایتھے دتا چھڈ   ویکھہ معارج پھول کے شوق جے ہے بہد

فصل ہشدہم (۱۸)

دربیان قولہ تعالیٰ فَاَوْحٰۤی اِلٰی عَبْدِهٖ مَاۤ اَوْحٰی

یعنی حق سبحانہ اپنے بندے نال
خبر نہین اوہ کی کہیا کی آہا اسرار
ایہو خاطر اوسدا کہیا بیان مقام
دو کمانان وا قدر یا کمتر مقدار
ایسے طور ایہہ آکھیا ہے مبہم فرمان
اِذْ یَغْشَی السِّدْرَۃَ مَا یَغْشٰی ہے مبہم فرمان
لَقَدْ رَاٰی مِنْ اٰیٰتِ رَبِّہِ الْکُبْرٰی ایہہ بہی مسطور
علماوان اس کلمات وچہ نا دخل نہ ہول
اک گروہ علما دا روشن نظران نال
اوس جملہ تہین کجھہ قول اندر ایس کتاب
پنج نمازان جس طرح ہویان ہین قبول
انشاء اللہ بعد اس ہووے گا مذکور
آیا وچہ حدیث وے کہیا پاک نبی
میرے پاسون پچھیا کی کرن گفتار
عرض کیتی مین یا اللہ تون ہین دانا تر
اثر خوشی دا ہویا ظاہر وچہ پستان
پھر فرمایا کی جانین اسے نبی خوش نام
کہیا مین وچہ کفارتان کردے ہین کلام
فرمایا کیا کفارتان عرض کیتی مین تا
پہوسچانا پانی وضو دا وچہ وضو دی جا
جوڑ وضو دے دہوونے ہر ہر طرفون خوب

آکھیا جو کجھ آکھیا [illegible] حضور [illegible]
بھید جو اندر [illegible] [illegible]
قرآن ثابت [illegible] پاک کلام
کیفیت [illegible] [illegible]
عجائب سدرہ [illegible] ڈٹھی [illegible] عیان
ظاہر بیان نہ ہوا ہے بعض آیات قرآن
فَاَوْحٰی اِلٰی عَبْدِہٖ مَا اَوْحٰی اندر کرتون غور
ایہہ مخفی اسرار نان سمجھے عقل عقول
دیکھہ صحیح روایتان کہندے ہین احوال
جان تبرک ہین لکہان مدد نال وہاب
ثواب فضائل وسدے بھی ثمرات وصول
خواتیم سورت بقرہ دا ذکر ہویا مسطور
اندر صورت خوب ہین ڈٹھا پاک ربی
ملاء اعلیٰ وے ملک جو وسدے ایہہ اسرار
پس میرے وچہ موڈھیان کفت تا رب ہر
بھید زمین آسمان دا مین پر ہویا عیان
فرشتے وچہ کس بات دے کردے ہین کلام
کردی دور گناہ جو طاعت رب علام
تن چیزان ہین رب جیوڑین گناہ ونجا
موسم سردی وچ جان ڈرپانی تون آ
بخشش ہووے گناہ دی ایہی عمل محبوب

دوہم جماعت واسطے جان پیادہ پا — بدلے ہر ہر قدم دے رحمت ہووے خدا

نیدا اوئے نماز دے پھیر کرے انتظار — خاطر ہور نماز دی اوہ ہے نیکوکار

اوہناں تنہاں عمل پر جو کوئی کرے قیام — گویا ماں تھیں جمیاں جھڑن گناہ تمام

اک روایت وچ ہے جاں خواجہ کونین — کف لئے کیف الٰہ تھیں پایا شرف بعین

غیب زمین اسمان تھیں ہوئی اطلاع عام — پچھیا کس وچ جھگڑدے میرے ملک کرام

کہیا وچ کفارتاں ہور درجات نجات — نالے اندر مہلکات کردے ہین گل بات

صدقت عبدی آکھیا ہن رب وہاب — کیتا پھیر ملائکاں تائیں ایہہ خطاب

اے فرشتیو مشکلاں کرنے والا حل — آگیا جے پچھ لو اوس تھیں ہر مشکل

حضرت اسرافیل تاں آیا وچ حضور — کہند اکیا کفارتاں حضرت دس ضرور

کہیا کرناں وضو دا موسم سردی وچ — پیریں ٹر کے جاوناں طرف جماعت کجھ

اوڈیکناں لب نماز دے دوجا وقت نماز — کہیا توں سچ محمدا رب تھیں ہوئی آواز

حضرت میکائیل آکیتا پھیر سوال — درجے اوچے جو کرے اوہ کیہڑ اعمال

حضرت کہیا اعمال اوہ ہے اطعام طعام — پڑھنا رات نماز نوں لوگ جاں سون تمام

ہور سلام علیک ہے کرناں ہر اک نال — سچ کہیا توں یا نبی ہویا حکم جلال

پھیر پوچھیا جبرئیل آکی ہے منجیات — عذاب الٰہی توں بندہ جس تھیں لبھے نجات

پیغمبر فرمایا ہے اللہ دا ڈر — ظاہر باطن جاننا حاضر رب اکبر

ہور میانہ روی ہے اندر فقر غنا — نالے کرناں عدل ہے اندر غضب رضا

صدقت یا محمد ہویا پھیر ندا — سچ کہیا توں یا نبی ناہیں فرق ذرا

ہویا عزرائیل پھر حاضر خدمت تاں — یا حضرت کی مہلکات مینوں دس بیان

یعنی کیہڑی چیز جو بندیاں کرے ہلاک — دتا پھیر جواب ایہہ تاں صاحب لولاک

بخیلی ہے اوہ جیدا ہووے تابعدار — جو کجھ کہند ابخل ہے اوہو کردا کار

نالے اچھا آپ نوں جانیں نال اعتقاد سچ کہیا توں پانی ہویا پھیر ارشاد
روائیت وچہ اس سلیمان اندر ملک چہار بحث کرن وچہ گڈریاں برساں چار ہزار
کوئی جواب نہ آیا تاں اس رات عظیم کیتی اونہاں تعلیم سی پاسوں نبی کریم
بعضے کہن معراج جدا ایہو سبب پُر نور حکمت وچہ معراج جیہڑی ہویا ہے مذکور
(ترجمہ) خطاب ہویا جان ای نبی کریں نماز ادا پچھے عجز نیاز دے پڑھ توں ایہہ دعا

اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَسْاَلُکَ الطَّیِّبَاتِ وَتَرْکَ الْمُنْکَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاکِیْنِ وَاَنْ تَغْفِرَ لِیْ وَتَرْحَمَنِیْ
وَتَتُوْبَ عَلَیَّ وَاِذَا اَرَدْتَّ فِیْهِ فِیْ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِیْ غَیْرَ مَفْتُوْنٍ ؕ

(ترجمہ) رب نے کہیا نبی نوں کہندا ابن عباسؓ عبادت کیتی توں میری خلوت اندر راس
خلوت اندر آکے شافع امت ہو کیتا سانوں یاد جیوں خلوت وچہ کھلو
(ترجمہ) کہندی حضرت عایشہ رضی اللہ عنہا حضرت نوں فرمایا آہا ایہہ خدا

لَوْلَا الْعِتَابَ مَا کَانَ مَعَکَ بِاُمَّتِکَ الْحِسَابُ ؕ

(ترجمہ) ہویا خطاب جناب دا توں میرا مقصود باعث تیرے ہوئی ایہہ خلقت سب موجود

اَنَا وَاَنْتَ وَمَا ھُوٰی ذٰلِکَ خَلَقْتُھَا لِاَجْلِکَ ؕ

پیدائش وچہ جہان دے سی ایہو مقصود نال محمدؐ تاں کرے ظاہر اپنی جود
جیکر تاں ایہہ ہووندا ظاہر کدوں پچھان آدم اتے جہان دا سب ایہہ نام نشان
ہوئی سفیدی صبح دی بخشش اوس عیان سب طفیلی اوسدے ایہہ ہی جان جہان
(ترجمہ) سعیدؓ ابن جبیر پر راضی ہووے خدا کہندا کہیا نبی نوں آہا ایہہ خدا

اَلَمْ یَجِدْکَ یَتِیْمًا فَاٰوٰی وَوَجَدَکَ ضَآلًّا فَھَدٰی وَوَجَدَکَ عَآئِلًا فَاَغْنٰی -
اَلَمْ نَشْرَحْ لَکَ صَدْرَکَ وَاَلَمْ اَضَعْ عَنْکَ وِزْرَکَ وَاَلَمْ اَرْفَعْ لَکَ ذِکْرَکَ -

(ترجمہ) آنحضرتؐ نوں وحی سی کیتا ایہہ خدا ٹھیک بہشت حرام ہے اوپر سب انبیا
جد تک جنت وچہ تاں تیرا ہووے ہی دخول اگے تیری امتوں ہور امم نہ مول

کوئی وچہ بہشت دے ہرگز جاوے نان
یا محمد مصطفےٰ سمجھین نال خیال
تان حساب نہ اوہناں دا ہرگز ہووے طول
کرن پاک نہ اوہنان نون مرگ چاپک نال
اندر دوزخ آخر اوہنان پیا کیسی تان
فرمایا اللہ پاک نے میرا اہل ذکر
اہل شکر دے واسطے زیادہ نعمت ہے
نا امید نہ رحمتون ٹولہ اہل شکر
یعنی رحمت اساندی اوہنان شافی ہے
توبہ جیکر نان کرن ہین مصیبت وچ
پاک نبی نون رب نے کیتا ایہہ فرمان
اک دن اندر مردیان ہوسین آخر کار
آخر تون اس یار تھین جاسین ہو جدا
نیکیان بدلہ نیک ہے بدیون بری جزا
صحبت میرے نال رکھ جو وچہ آخر کار
تعلق دنیا وچہ نان رکھین جت کت سول
کہندی حضرت فاطمہ رضی اللہ عنہا
تیرے نال معراج وچہ کی رب کیتی گل
امت تیری دے گناہ مین جو ڈٹھے صاف
اللہ جل جلالہ فرمایا حضرت نون
عرض کیتی مین لیایا وچہ تیری گاہ

جدتک امت آپ دی اندر آوے نان
امت تیری نون وتانان اسان وافر مال
عمر تھوڑی تا دل اونہان سخت نہ ہوون مول
تان لے توبہ نان ہرات ہیر افضل کمال
وچہ قبران تا بہت چر ہووے نہ دیر انہان
وچہ مہمانی ہے میری عالی انہان قدر
اہل طاعت دے واسطے بہت کرامت ہے
البتہ ایہہ بیمار ہین اسین طبیب مقر
توبہ مرض گناہ تھین انہان کافی ہے
پاک گناہ تھین تا ہوون کہیا لوچہ ہو نچ
زندگانی کر جس طرح چاہین وچہ جہان
جس نون چاہین رکھ لے دنیا اندر یار
عمل جہڑا تون کرینگا ملسی اوہ جزا
خلقت تھین نا امید ہو رکھ امید خدا
آنا میرے پاس ہے سب چھڈ دوست یار
تون دنیا دے واسطے پیدا ہویا نہ مول
مین حضرت تھین پچھیا دس اے نبی خدا
حضرت کہیا آکھیا مینون عزوجل
کوئی وچہ نہ مین ڈٹھی با جہون کرنے معاف
میرے پاس لیائیون کیہڑا تحفہ تون
تقصیر طاعت دی اک مٹھ دوجی ظلم گناہ

قول دہم
قول یازدہم
قول دوازدہم
قول سیزدہم

اللہ نے فرمایا ہین قدسیہ
بخشی رحمت حضور ہین طاعت دی تقصیر

تیری امت وسے جیہڑے ہوسن اظلم خطا
تیرے نال شفاعتے بخشش کراں عطا

کہیا ابن عباس نے کہیا ایہہ گدا
اے محمد جو منگیں تینوں کراں عطا

آنحضرت فرمایا اے میرے سبحان
جو مقصود مراد میں تینوں سب عیان

تا پہر حق سبحانہ کہیا رحمت نال
تا کر امت خاطرے اون کجھ فکر زوال

اَنْتَ شَفِیْعُهُمْ فِیْمَا یُقَصِّرُوْنَ فِیْ فَرَائِضِیْ وَاَنَا اَکُوْنُ شَفِیْعًا لَّهُمْ فِیْمَا یُقَصِّرُوْنَ فِیْ سُنَّتِكَ

میرے فرمان وچ اوہ جو کجھ کرن قصور
توں شفیع ہو اوہناں دا اندر یوم نشور

اندر تیریاں سنتاں کرن جو اوہ تقصیر
ہوراں شفیع میں اوہناں دا کہیا رب قدیر

فرمایا اللہ پاک نے اے میرے مقبول
دو ہراں تہیں باہر ناں امت تیری کل

یا اوہ تابع ہووسن یا کرسن تقصیر
طاعت نال رضا میں معصیت تقدیر

طاعت کراں قبول میں میری ذات کریم
معصیت اوہناں بخشاں میرا نام رحیم

فاطمہ نے ہے فرماوندی کہیا پاک نبی
ایہہ درخواست میں کیتی وچ جناب ربی

امت میری بخش دے مینوں کہیا جلال
تیجا حصہ امتی بخشیا تیرے نال

باقی حصے دو جو سو بھی یوم نشور
تیرے تائیں بخشاں کہیا رب غفور

آنحضرت نوں رب دا ہویا ایہہ خطاب
کی چاہیں کہیا امتاں کہیا رب وہاب

بخشی تیرے واسطے امت ستر ہزار
ہور کی چاہیں یا نبی کہے داتا غفار

ست سو بار خطاب ایہہ کیتا رب غفار
کی کجھ چاہیں یا نبی کہیا امت ہر بار

کتنی امت توں چاہیں آخر ہویا خطاب
عرض کیتی میں منگنا توں داتا وہاب

جو کجھ ہے لے جو کوئی سب مینوں مطلوب
حکم ہویا میں سب تینوں بخشاں اے محبوب

ظاہر رحمت ہے میری نال لے عزت تیں
اک قسم ہے امتی بخشاں تینوں میں

اک قسم میں رکھیا سو بھی روز حشور
بخشاں عزت ہے تیری رحمت اساں ظہور

وحی آیا اوس روز جو مریمؑ ہوئی پیدا
مین کہیا قلمان آہنی سٹو اندر آب

اسے پر قلم جو ذکریا تر دی اوہ رہی
وَمَا کُنتَ لَدَیہِم ہے میرا فرمان

قلم تیری ہی آب پر تر دی اوسدم تان
ہر اک ٹولہ آکھہ سی امت تیری خوب

نبیؐ شفاعت اونہاندی کرسن میرے پاس
میری ایہہ اولاد ہے رباقدر جلیل

ایسے طور جو ہوسن عاصی بے فرمان
سارے آپو اپنے کرسن حق اظہار

پائیو قرعہ سب تسین قلمان مریمؑ طور
تیرے کران سپرد مین امت یوم حشر

اندر شب معراج دے وچہ عالی دربار
حساب امت دا مین کران اندر روز شمار

عرض کیتی مین رب جیو میری ایہہ مراد
حضرتؐ نون فرمایا تان رب ایہہ خطاب

تینون بہی نان خبر ہو اونہان بد اعمال
بیگانیان تہین بہت تان کہان حال چھپا

جے باعث پیغمبری تیری شفقت ہے
جے پیغمبر انہاندا تون ہین راہ نما

جیکر تیرا اونہان ول ہیگا اج خیال
ہر اک چاہے مین پالان خدمت کران سدا

سینیان پایان آب وچہ اوہ ہویان غرقاب
بی بی مریمؑ واسطے خدمت اونہان لئی

جیکر ہوندون اوسجا تون اے نبیؐ رحمان
ایسے طور جان حشر دا ہوسی روز عیان

ہوسن تابعدار جہڑے میرے محبوب
مثلاً آدمؑ آکھسی اوسدم نال قیاس

نوحؑ ذریت آکھسی ملت کہے خلیلؑ
مالک اتے زبانیہ دوزخ تے شیطان

ہین خداوند کل دا کرسان ایہہ گفتار
قلم شفاعت ہے تیری تار انگلے فی الفور

تون امت دے واسطے نان کر ذرا فکر
ایہہ درخواست سی کیتی ای میرے غفار

حکم ہویا کی غرض ہے تیری وچہ اس کار
شرمندہ امت نان ہووے اوسدن پیش عباد

امت تیری دا کران مین اس طور حساب
بنے شفیق نہ اونہاندا جسدم جانے حال

بد افعالی اونہاندی خبر نہ جانے کا
ربوبیت دے واسطے میری رحمت ہے

میرے بندہ اوہ ہین مین معبود خدا
ویکہان دائم تے رکہان دائم رحمت نال

قول نوحؑ تمہم

قول نبیؐ تمہم

مناجات

اے رب کیتا اساں نوں توں بود وں نابود — پھیر حیاتی ابد دی دیویں توں معبود

توں ہی ساڈے جسم دا کیتا ساز طیار — ساڈا ساز نواز توں باجھہ تیرے بیکار

اوپر تیری ذات دے سب امیداں تے بیم — بخشش کر توں اساں تے اے ستار کریم

باجھوں تیرے اساں دا نانہہ کوئی مددگار — توں وکھیں ستے جائیے پھر کیہڑی دربار

جیکر تیرے پاس ہاں آئے بے سر و پا — تیری صرف امید دہر ہور مراد نہ کار

قافلہ تریا واپسی ساں نوں ربا دیکھہ — یارب ساڈی بیکسی نالے سفر نیکھہ

تیرے باجھوں ور کوئی قبلہ کرساں ناں — جے توں کڈھیں اساں نوں سد ہی کون اساں

آنحضرتؐ تھیں اک دن عرض کری صدیقؓ — فاوے دے اسرار تھیں دس اک رمز تحقیق

آنحضرتؐ فرمایا مینوں کہیا رب — میری خواہش ناں ہوندی جیکر ایس سبب

امت تیری نال ناں کرناں سخن خطاب — پھیر قلیل کثیر تھیں کرواناں حساب

اک دن اس کلمات تھیں حضرت عمرؓ خطاب — پچھیا حضرتؐ آپ نال کی کجھہ کہیا وہاب

فرمایا حق سبحانہٗ بابت امت مین — شکایت ظاہر سی کیتی آکھہ سناواں تینوں

گوشہ اندر جائیکے کردے ہین گناہ — ظاہر مجلس وچہ آکردے یاد الٰہ

لیکن مین ہاں جاندا بھیدا تے اسرار — دیکھہ گناہ ہاں ڈھکدا مین ہاں پاک ستار

کہے امیرالمومنین حضرت شاہ علیؓ — مین بھی اوس کلمات تھیں پچھی بات جلی

فرمایا حق سبحانہٗ کیتی ایہہ گفتار — امتاں اگلیاں جد گناہ کردیاں سن اختیار

میری طرفوں آوندا اوپر اونہاں عذاب — قوم نوحؑ دی جس طرح ہوئی ہے غرقاب

شامت بداعمال دی ہوندی غرق زمین — جیوں موسیٰؑ دے وقت وچہ ہویا قارون لعین

بعضیاں صورتاں بدلیاں شامت بداعمال — عیسےٰؑ تے داودؑ دی قوم دا ڈٹھیں حال

امت تیری کرے گی جس دم بداعمال — بدلایاں تھیں نیکیاں بدلاں رحمت نال

بابت بد اعمال دے اگلیاں امتاں پر
تیری امت دے گناہ معاف کراں قبول
کہندی حضرت فاطمہؓ راضی ہوس خدا
مخفی باتاں رب نال اندر شب معراج
شکایت مین تہیں امتاں کیتی بے چون
مین ضامن ہاں رزق دا رزق دیوان ہر آئے
غم نہ آئے واسطے اگے ہی غم کہان
دوجا پیدا اسے کیتا مین جنت گلزار
امت تیری نال رکھے رغبت جنت دی
تیجا تیرے دشمناں خاطر کیتی نار
چوتھا کردی دشمنی ہر دم میرے نال
یعنی گوشہ وچہ جا کر دے ہین گناہ
خلقت تون پرہیز کر بدی نہ کران اظہار
پنجواں منگاں انہاں تہیں نہ کل دا اعمال
چھیواں روزی انہاندی دیوان کسے نہ غیر
طاعت اندر شرک ایہہ کرن اعمال ریا
میرے باجہوں غیر دی رکھن ایہہ امید
ستواں دیوان انہاں نوں نعمت صبح و شام
اٹھواں ہر دن ملکین بد اعمال انہاں
بھیجاں کجھہ جے انہاں پر مصیبت لئے بلا
آنحضرتؐ فرمایا مین تہیں پاک ربی

بارش ہوئی پتھراں کرداں لوط نظر
ہووے جگہہ عذاب دی رحمت اونہاں نال
اک دن پاک رسول تہیں مین ایہہ پچھیا جا
کی کجھہ نیکیاں آپنے کہیاں [illegible] حبیب تاج
آکل ایہہ فرمایا سنی محمد توں
ضمانت میری تے نہیں رکھن پر اعتبار
بقولہ
(کل واکم رکھہ کل تے اسے بندی ناداں)
تیری خاطر ہور جو تیرے کر تابعدار
کرن قصور اعمال وچہ خواہش کرن بدی
داخل دوزخ ہون دی امت کردی کار
مین بندیاں نال صلح دا رکھاں نت خیال
ناں جانن جو ہر جگہہ حاضر پاک الٰہ
ڈرن ملامت خلق تہیں کرن نہ خوف قہار
روزی ہفتہ سال دی اگون کرن سوال
ایہہ عبادت غیر دی کرن نہ چاہن خیر
عزت ذلت ہتھہ ہے میرے ہوری دس نہ کا
میتوں ڈرن نہ غیر تہیں ڈر دے رہن جاوید
شکر کرن ایہہ غیر دا میرے باجہہ مدام
میتوں دسن نال کران شکوہ انہاں عیاں
شکایت میری خلق پاس کر دے رہن سدا
فائدے دی اسرار وچہ کیتا ایہہ وحیؐ

مین تے است تسان وچہ شرطان تکمال
اوّل جو کوئی امتی کرے اطاعت مین
قدر بموجب اپنے دیوان اُنہان جزا
دوجا جو کوئی گناہ کر توبہ پھیر کرے
گناہ تون اوسنون پاک کر توبہ کران قبول
تیجا ہفت اندام پر اوسدی کران نظر
ہیگا اوسدا اک جوڑا اندر یاد غفار
ست دوزخ تھین اوسدی ہفت اندام آزاد
چوتھا اوسدے دلے دا حال کران معلوم
کیتے ہوئے گناہ تھین ہویا ہے پشیمان
پنجوان بندہ گناہ نون جے نان کرے ہمیش
تاکفارت گناہ دی درد بیماری ہو
چھیوان وچہ ہر سال دے ماہ دیہ نون دو بار
گرمی سردی دا انہان حصہ دنیا وچہ
ستوان امت نال تین فضلون کران شمار
زیادہ طاعت جو آوے دونی دیان جزا
گردن اونہان تے رکھان کیتا ظلم جنہان
بزرگوار ایام جو دن راتان تے ہور ماہ
اندر انہان ایام دے دونیان ہون حسنات
اٹھوان نا کران حساب مین اونہان یوم حشر
ہوون وچہ بہشت دے داخل رحمت نال

اک روایت نو شرطے کہیا جل جلال
قدر بموجب اونہان دے چاہان عبادت تین
تھوڑی کردے بندگی رتبہ دیان بڑا
گران گناہ نہ پھیر عمر دل وچہ قصد دہرے
گویا کدی گناہ نان کیتا اُسنے مول
دیکھان اوسدے چھے جوڑ گناہ اندر جیکر
چھیہ اعضا اوس اک دے کرسان تابعدار
کرکے وچہ بہشت دے واڑان اوسنون شاد
کرکے یاد گناہ نون جے ہووے مغموم
معاف کران تقصیر اوس دیان مقام جہان
پچھتاوے تا دوزخ بھیجان اوسدے پیش
اوسنون اندر حشر دے نان خواری ہو
گرمی سردی وچہ مین کھولدیان در نار
قیامت نون محفوظ ہونان ہوونگے رنج
عدل نہ کرسان انہان نال ایسے میری دلا
جیکر بہت گناہ ہون اوہ دیوان بدلا
اوہ روایت دوسری اٹھوان سُنی بیان
پاون اپنی عمر وچہ ہووے فضل الٰہ
بہت ہوون تا نیکیان بدیان ہوون مات
فضل کرم تھین بخششان ہوون اونہان اوپر
تیری امت واسطے میرا فضل کمال

مناجات

خدایا کیتا اساں نوں توں ہی ہے پیدا — عہد نامہ بھی اساندے توں ہی لکھی چا
حق اپنے نوں اساں پر فرض کیتا توں آپ — بدلہ او سدا آپ پر فرض کیتا توں آپ
اسیں ضعیف نحیف ہاں عاجز تے کمزور — ہوندی طاقت کسی طرح حکم سکاں تیں موڑ
اتنیاں تیریاں بخششاں جیدا نہیں شمار — ضعیفاں نوں توں کسطرح ضائع دیں گذار
اپنیاں اسیداں ویکھ کے جو ہیں بہت فراخ — تیریاں کرماں اساں نوں کردتا گستاخ
نہیں تے کی اسیں چیز ہاں کس وچ دی ہاں خاک — جو تیری دیوار تھیں کردیئے زنگ پاک
جیکر بدلے گناہ دے سانوں کریں خوار — حکم تیرے تھیں کسنوں ہے طاقت انکار
جیکر مٹھی خاک تھیں توں ہو ویں خوشنود — تیرا کجھ نقصان ناں ہے اوہ ساڈا اسود
اوس ساعت جو اسیں ہاں نالے ساڈی آہ — بخشش اپنی اساں پر کر توں خواہ مخواہ
بخش گناہیں اسیں ہاں تیرا عہد وفا — روز قیامت بخش توں اپنا اساں لقا
یارب بھیج رسولنوں بہت درود سلام — نالے آل اصحاب پر طرفوں ایس غلام
فاوحی دے اسرار دا حد شمار نہ کا — دیکھ معارج پہو لکے جے ہے شوق بڑا
حال محبوب خدائیدا باقی وچہ وہیان — لکھنا ایس غلام نے جے رب کرے آسان

بیان ایجاب نماز روزہ

فاوحی دے اسرار وچہ ہوئی جو ہوئی کلام — بھید محبوب محب دا بہتا تا انجام
ہویا خطاب جناب وا ای سیر محبوب — خدمت اپنی تساں پر کراں مقرر خوب
ہین تے تیری استاں اوپر حکم سدا — پنجاہ نمازاں اک دن اندر کرو ادا
روزے ہین چھ ماہ دے اندر ہر سال — عرض کیتی ہین رب جی کر تخفیف اعمال
پنج نمازاں کم ہویاں مڑ مڑ عرض کراں — ہر نوبت وچ پنج پنج کرے معاف رحمان
تا اندر دن رات دے پنجی وقت نماز — تن مہینے سال وچہ روزے رکھو ساز

پھر فرمایا رب نے اے سید مقبول
ایہہ عبادت اسانڈی کیتی تساں قبول

مین پھر باعث شرم دے مل لکھاں لجپال
حکم ہویا توں مینیاں کہہ دے توں کھول

عرض کیتی مین تان ربا ایہہ پھر فرمان
مینوں واحد جان کے جو لیا وسے ریان

بعد اقرار توحید دے شرک نہ مول کرے
اوسدی جگہہ بہشت ہے ہرگز ناڈھ ڈرے

یا محمد مصطفےٰ سبقت رحمت مین
اوپر سیدے غضب دے خاطر مست تئین

یا محمد مصطفےٰ تیرا عالی شان
کرساں روز حشور دے خلق ہوسی حیران

توں چاہندا ہین یا نبی دیکھہ لیوین اظہار
جو کجھہ تیرے واسطے کیتا اسان طیار

نالے تیریاں امتاں خاطر ہے موجود
عرض کیتی دس اوہ بھی اے میرے معبود

ہویا اسرافیل نوں تاں رب دا فرمان
جبرائیل امین پاس لیجا شاہ جہان

جو کجھہ پیدا ہین کیتا وچ جنت گلزار
خاطر اسدی ہور جو اسدی تابعدار

جا دکھاؤ ایسنوں تاں دیکھے ہو شاد
دل اپنا رنج فکر تھین کر لیوے آزاد

فصل نوزدہم (۱۹)

دربیان عجائب و غرائب کہ در بہشت آفریدہ بود در شب معراج بحبیب خود حضرت صلے اللہ علیہ وسلم مشاہدہ نمود از لطائف و عواطف الہی جل جلالہ

عالم فن حدیث دے نالے اہل سیر
بدلہ دیوے خیر دا اوتھاں رب اکبر

وچ تصنیفاں اپنیاں کردے ایہہ تحریر
جلالت والے تخت دا اوہ سلطان منیر

یعنی احمد مصطفےٰ نبیاں دا سردار
کہندا جسدم بھیجیا مینوں رب غفار

جبرائیل امین پاس ہمراہ اسرافیل
دیکھدیاں ہی آکھیا مینوں جبرائیل

اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ اَیُّهَا النَّبِیُّ رحمت تے برکات
اوپر تیرے یا نبی رب ولوں دن رات

مین کہیا ہووے سلام مین ہور بندیاں صلحا
کہندا جبرائیل نوں اسرافیل ایہہ تا

فرمایا حق سبحانہ جو اسے جبرائیل ۔ لیجا احمد مصطفٰے وچ بہشت جلیل
اسدی خاطر ہو رجو اسدے تابعدار ۔ کیتا اسان طیار جو دیکھے لج اظہار
ہتھ میرا پھڑ لیا یا او سدم جبرائیل ۔ دروازہ وچ بہشت دسے ڈٹھا امر جلیل
اول عجب بہشت دا دروازہ نظر پیا ۔ دو تختہ سی اوسدے کہندا نبیؐ خدا
سی اوہ سونے سرخ دے چوڑ پنج سو سال ۔ رستہ سال ہزار دا او چا کرین خیال
پنج ہزاران برس راہ ڈٹھا اک ایوان ۔ اُس دروازہ دے اگے قائم عالیشان
ایہہ دروازہ او سجا کیتا سی ترتیب ۔ بلندی اوس ایوان دی حکمت سنی عجیب
پنجاہ ہزاران سال دا ہے اوہ روز نشور ۔ جلدی کرسن قطع اوہ ہوسی امر غفور
رستہ اُس ایوان دا اہی ہے اس مقدار ۔ جیونکر وچہ قرآن دے کیتا امر جبار

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی - فِیْ یَوْمٍ کَانَ مِقْدَارُهٗ اَلْفَ سَنَةٍ

پس مقدار ایوان دا اوپر اس تقدیر ۔ ایسے خاطر ہے کیتا اوس علیم قدیر
بندہ قبروں جان او ٹھے نظر پوے ایوان ۔ طے کرنا بیابان اوہ او سپر ہووی آسان
چلے بندہ جس گھڑی قبروں اپنا سر ۔ اوپر اوس ایوان دی حوران پین نظر
حوران او سنوں آکھہ سن جلدی جلدی آ ۔ ویکھدیان آواز سن قطع کرے صحرا
وچہ منزل مقصود دی تھوڑی فرصت وچ ۔ پہنچے امر الٰہ تہین سول نہ ہووے رنج
دوجا عجب بہشت دا ڈٹھا ایہہ سرور ۔ کنڈے سیخان چار سو ڈٹھی اوپر در
موتی مروارید تہین سے یاقوت تمام ۔ اک کنڈا وچہ او نہاندے ڈٹھا نبیؐ کرام
آہا لال یاقوت دا پولا بڑا عظیم ۔ اوہ حلقہ جان ویکھیا کہندا نبی کریمؐ
شہرستان آباد سی اُس وچہ چار ہزار ۔ کنگرہ ہر ہر شہر وچہ چہل ہزار شمار
اندر اوس اک طبق دے حلے پئے جنان ۔ دوجا سی پر نور تہین مینوں ہویا عیان
مین پچھیا جبریلؑ تہین انہاں ندا احوال ۔ کہندا اگے آدموں اٹھہ ہزاران سال

پیدا کرکے رب نے رکھے ہین اس تہان ۔ ایہہ طبق جو اُنہاندے ہتھہ وچہ ہون عیان
امت تیری جان آوے ایتھے روز حشر ۔ اوپر اس دہلیز دے ہووے انہان گذر
مبارکبادی آکھدے ایہہ فرشتے تان ۔ طبق نورانی اونہان تے کردے سن قربان
حلقہ باب بہشت دا ہلایا جا جبریلؑ ۔ خازن جنت بولیا تان رضوان اصیل
دروازے پر کون ہے بولیا ہان جبرائیلؑ ۔ پُچھیا تیرے نال کون کہیا نبیؐ جلیل
پاک محمدؐ مصطفٰے سرور کون مکان ۔ سب کجھہ جسدی خاطرے ہیگا ساز جہان
پُچھیا تان رضوان نے دقت نبوت پاک ۔ آگیا ہے وحیؑ نے کہیا ہان بے باک
حمد خدا دا آکھہ کے کہولے در رضوان ۔ جو تہی دردی مین ڈٹھی کہندا شاہ جہانؐ
خالص چاندی دی بنی موتی دی دہلیز ۔ پشتیبان جواہری چمکن بہت عزیز
کہیا مین رضوان نون تا اوس وقت سلام ۔ دے جواب سلام دا کیتی ایہہ کلام
یا محمدؐ پیشتر ایہہ جنت گلزار ۔ تیری خاطر ہور جو تیرے تابعدار
لشکر مین رضوان دا ڈٹھا اوس مکان ۔ آٹھ خلیفے اوسدے ہر ورتے دربان
ست لکھہ ہر دربان دا اگے تابعدار ۔ خاصہ سی رضوان دے اگے ستر ہزار
ستر ہزار ہر اک دے اگے تابعدار ۔ سُنیان مین رضوان دا ایہہ آہا اذکار

سبحان الخالق العلیم سبحان الکریم الاکرم سبحان المُثیبِ من الطاعة جنات النعیم

سب نعمت جنتی لبدا اسدے رضوان ۔ مینون جاد کہایان کہندا شاہ جہانؐ
جیکر ساری عمر مین اوسدی صفت کران ۔ صفت نہ ہووے اونہاندی ہرگز کدی عیان
ڈٹھی ہور بہشت دی عجب دیواران کل ۔ اک اٹ سونے سرخ دی عمدہ وانگون پہلؑ
اک چاندی دی اِٹ لگی ہور خشت یاقوت ۔ پہیر زبرجد سبز دی لگی اٹ ثبوت
کستوری دے گارےؑون اوسدی سب بنا ۔ ستر سالہ راہ دا اوس دیوار چوڑا
اک روایت وچہ سی پنج سے سال چوڑا ۔ رستہ سال ہزار دا اوچی اوہ بنا

باہروں اندر وسدی ایسی آہی صاف
پیندا اُس وچ عکس سبھی جیوں شیشہ شفاف

ست آسماناں عرش تک نالے ست زمین
تحت ثریٰ تک مین ڈٹھی وسدیوں وچہ بین

مٹی سب بہشت دی مشک عنبر کافور
کیسر تے ہور ارغوان اُسدا گھاہ پُر نور

کینکر روڑے اوسدے زمرد مروارید
ہور خالص یاقوت دے قدرت رب مجید

بہتے محل حویلیاں دیکھے وچہ بہشت
بعضے سرخ یاقوت دے سُن اے نیک سرشت

اُہے چٹے موتیوں کنگرے تے مینار
بعض محل جواہروں کیتے رب غفار

بنے زمرد سبز دے کنگرے اوہناں بلند
بعضے سونے چاندیوں بعضے سورج چند

بعضے رنگ ستاریاں آہے محل مناں
ستر گھر ہر محل وچہ کیتے رب طیار

ستر ہزاراں کوٹھری اندر ہر ہر گھر
حجرہ ستر ہزار سی وچہ گھراں ہر ہر

اک حجرے وچہ رکھیا تخت سنہری جان
دوجے وچہ یاقوت دا تیجے موتی مان

سب حجریاں وچہ تخت سی اوپر اس اطوار
تنبو سی زربفت دے پردے زری سوار

فرش بچھائے تخت تے ستر ہزار دیباج
استبرق تے سندسوں سُن اے نیک مزاج

رنگ نہ رلدا اک دا ہرگز دوجے نال
اک اک حور العین اک تخت اوتے خوشحال

ستر حلہ بدن تے جدا جدا ہر رنگ
رنگے عنبر مشک تہیں بدن اوپر سن تنگ

گوشت مغز تے ہڈیاں اندر اس پوشاک
سب حوراں دا نظر وچہ آوے باہر اک

جواہراں نال آراستہ ہر اکدے سر تاج
زلفاں موںہہ پر عنبریں ڈٹھیاں شاہ معراج

آہا ہر ہر زلف نال زیور زینت وار
جدا جدا آواز اوس گنتی ستر ہزار

لذت اوس آوازیاں آوے باجھ شمار
اگے ہر ہر حور دے تخت ہفتاد ہزار

گردے ہر ہر تخت دے کرسیاں سن اکثر
بعض زمرد موتیوں بعضے چاندی زر

رلدی مول نہ اک سی ہرگز دوجی نال
صفت خداوند پاک دی ویکھی نبی کمال

نہراں وچہ بہشت دے ڈٹھیاں کہے نبی
پانی تے ہور دودھ تہیں شہد شراب سبھی

جاری وچہ جو چشمیاں نہران ستر ہزار
چشمیاں بہشت کافور تہیں شہدان شیرین دار

نیم اتے خوشبو وا مشک نالوں ہی خوب
ڈٹھے چشمے ہور ہی اللہ دے محبوب

رحیق اتے ہور سلسبیل تے تسنیم روان
چوتھا چشمہ زنجبیل جاری وچہ جنان

کناری نہران چشمیاں آہے موڑ چھپان
سونے ہیر وایہ دے قدرت ربّ سبحان

اندر شہران چشمیاں جو ہر گوناگون
جھگ اونہاں کافور تے مشک عنبر بچون

سنبل کیسر اوگیا کنڈھیاں تے خوشرنگ
ڈیکھ رسول اللہ دا عجب ہویا تے دنگ

درخت ڈٹھے وچہ جنتے کہندا شاہ ابرار
جیکر ہیٹھاں اوسدے کوئی تیز سوار

مدت ستر سال تک دوڑے زور لگا
سایہ اوس درخت دے ہیٹھوں ہول نہ جا

آہے سبھ لئے سرخ تہیں اوہ تمام اشجار
شاخاں سی یاقوت تے موتی قیمت دار

سندس اتے حریر دے پتر عجب ضیا
مشرق مغرب نوں ڈھکن اتنا اونہاں چوڑا

ثمراں آنگ عظیم سن میوے اونہاں نال
آہے ستر ذائقہ ہر ہر وچہ کمال

بیٹھے میوہ وچہ ہی جا گہہ واند حور
ہر اک اہل بہشت لئے اپنا کرے ظہور

بہشتی جسدم کرے گا رغبت میوہ دل
میوہ ٹٹ درخت تہیں آوے اُس ول چل

اندر نوری طبق دے ہریا قدرت نال
اوس بہشتی دے لگے حاضر ہو فی الحال

مثلاً اوہ درخت جے رستہ سال ہزار
ہووے حاضر آ ہووے اک لمحہ وچہ کار

آوے شاخ درخت دی نیڑے اوس دہان
کھاوے جتنا جی کرے جاوے پھیر مکان

برابر شتران جانور درختاں پر طیران
جو رنگ وچہ بہشت دے اوپر اونہاں عیان

یعنی اوپر پران دے سب نمونہ رنگ
لکھہ بولی تہیں بولدا گذرے پیش نسنگ

کہے بہشتی دیکھ کے تیری خوش آواز
تاں اوہ اگوں جانور بولے نال نیاز

گوشت میں سب چیز تہیں خوشتر لذت دار
ایہہ کہہ اونوں ذبح ہو ہووے کباب طیار

پاس بہشتی آ پوے کھاوے اُس مقدار
جتنا اُس تہیں جی چاہے بندہ نیکوکار

باقی پہہ اوہ تہا نور اوڈے وچہ ہوا
دکھلائے سب بہشت مین نبیؐ کرن فرمان
جنت الفردوس تے جنت عدن عظیم
انہان باجھون ہور چار مین بستان ہرا
چوتھا دار جلال ہے درختان حد نہ کا
باغ و غنچہ انہان وچہ ڈٹھے نبیؐ کریم
بہت محل حویلیان عدن اندر اظہار
اصحابان دے نام سن اکثر اور مکان
دسیا جبرائیلؑ نے لے لے سب دا نام
اندر اوہنان حویلیان بہت رفیع خورشید
حضرت عمر خطابؓ دا ڈٹھا عالی شان
پھیر حویلی علیؓ دی ڈٹھی شاہ جہانؐ
ابوبکرؓ نون نبیؐ نے کیتا ایہہ فرمان
آہا سونے سرخ دا ہور عجب بسیار
ابوبکر صدیقؓ نے کیتی عرض بیان
حضرت عمر خطابؓ نون کہیا پاک نبیؐ
اندر اوس دے دیکھیان مین حوران بسیار
رو کے عمر خطابؓ نے عرض کیتی فی الحال
پھر کہیا عثمانؓ نون مین وچہ ہر آسمان
وچہ بہشتان دیکھیا محل تیرا بھی ہے
صورت تیری مین ڈٹھی وچہ چوتھے آسمان

بھکے اوپر شاخ دے گاوین نال ادا
چار باغ وچہ اوہناندے ڈٹھو عالیشان
جنت ماوای تیسرا چوتھا باغ نعیم
دار السلام تے دار خلد دار قرار صفا
ستاریان قدر اسمان دی ریگ بیابان یا
ہے انہاندی چھت پر ربدا عرش عظیم
ستاریان تہین آسمان دے بہتے وچہ شما
زمیان تے آسمان تہین ست حصہ عالیشان
فلانہ بنت فلان دا حضرتؐ ایہہ مقام
ابوبکر صدیقؓ دا ڈٹھا محل بلند
ڈٹھا عمدہ محل ہور پھر حضرت عثمانؓ
ہین وچہ بہشت دے چاری عالیشان
ڈٹھا وچہ بہشت مین محل تیرا ذی شان
تیری خاطر رب نے کیتا جو طیار
قصر تے صاحب قصر بھی تیرے پر قربان
قصر سرخ یاقوت دا تیرا ڈٹھا سی
ڈر تیری پر غیر تون گیا نہ مین وچکار
حضرتؐ غیرت غیر تہین یا ہو تیرے نال
ڈٹھا تیرا نام ہے لکھیا اے عثمانؓ
پھر فرمایا علیؓ نون سن تون اے خوش پے
پچھیا جبرائیلؑ تہین مین سی یہہ بیان

عرض کیتی جبرائیل نے اے اسوار براق
دیدار علیؓ دے وچ مدام ہین ملک مشتاق

فرشتہ صورت علیؓ دی پیدا کیتا رب
وچہ چوتھے آسمان دے ملک ویکھن تان سب

ہین تبرک ڈھونڈدے نال او سدی دیدار
پھر فرمایا اے علیؓ اسے میرے دلدار

تیرے کوشک دے وچہ مین داخل ہویا سان
میوا اک درخت تہین لیے سونگھیا اوستہان

دو ٹکڑے اوہ ہویا وچون نکلی حور
مونہہ پر پیا نقاب سی قدرت رب غفور

مین پچھیا اُس حور تہین توں کسدی خوشخو
کہیا حضرت علیؓ دی بہائی تیرے جو

ڈٹھی وچہ بہشت دی پہر اک نہر روان
ساق عرش تہین او سدا منبع ہووے عیان

پانی دودہ شراب تے چوتہا شہد عیان
سی اندر اُس نہر دے اکے جگہہ روان

ہرگز رلدا نہین سی اک دوجے دے نال
کنارے اوس زبرجدی قدرت رب تعال

روڑ آہے سب جوہری پھل عنبر تے گہاہ
آہے کیسر خالصوں کیتے پاک الٰہ

ستاریاں قدر آسمان دے برتن خالص سیم
رکہے اوپر نہر دے ڈٹھے نبی کریمؐ

اوتھان وانگوں گرونان مرغ ڈٹھو بسیار
اوپر کنڈھے نہر دے ملک کرن گفتار

گوشت انہاں جناوران یا اس نہروں آب
کہا او جیوے جو کوئی راضی اوس وہاب

مین پچھیا کیا نہر ایہہ کہندا وحی سنا
ایہہ کوثر جو آپ نوں کیتی رب عطا

اندر ہشت بہشت دے نال کوئی بستان
جس وچہ کوثر نہر نال حضرتؐ ہووے روان

ڈٹھے کنڈھے نہر تے تنبو در یاقوت
گھر ایہہ حرمان تیریاں کہندا وحی ثبوت

اندر انہاں خیمیاں حوران خوش آواز
گاون اس کلمات نوں عجب اونہاندا ساز

نَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نَبْؤُسُ اَبَدًا وَنَحْنُ الشَّاهِدَاتُ فَلَا نَحْنُ اَبَدًا وَنَحْنُ الْكَاسِيَاتُ فَلَا نَعْرٰى اَبَدًا وَنَحْنُ الشَّابَّاتُ فَلَا نَهْرَمُ اَبَدًا وَنَحْنُ الرَّاضِيَاتُ فَلَا نَسْخَطُ اَبَدًا وَنَحْنُ الْمُجَاوِرَاتُ فَلَا نَمُوْتُ اَبَدًا طُوْبٰى لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَهٗ۔

آوازہ اس نغمات دا پہونچے وچہ اشجار
اُس تہین حاصل ہوندا عجب سرود اتہار

دنیا وچہ جے آوندا اوس سماعون صوت رہندی دنیا وچہ نان ہرگز محنت موت
کہیا جبرائیلؑ نے سُن اے نبیؐ خدا جے چاہین انہان دیکھنان تینون دیان کہا
فرمایا دَین دیکھسان تان پھر جبرائیلؑ در خیمہ وا کھولیا پردہ چک سبیل
حوران دیکھیان اوس جا کہے علیہ السلام صفت نہ ہووے اونہاندی اندر عمر تمام
سرخ یاسون یاقوت دے چٹی یاسون شیر روشن تر آفتاب تھین چہرہ اونہان منیر
نازک نسی پھل تھین اوہ حوران واچہم چمک زیادہ چند تھین نرمی ریشم کم
خوشبو زیادہ مشک تھین اونہان وال سیاہ گندے ہوئے آراستہ قدرت پاک الٰہ
بعضیان جھڑیان بیٹھیان ڈیرے اُنہاندے وال ململن قدمان تیک وال جو کھڑیان خوشحال
کھلیان ستر حور ہور اگے صفان بنا مین کہیا جبرئیلؑ نون ایہہ جنتی نعما
عرض کیتی جبرئیلؑ نے تیری خاطر رب نالے اُمت آپ دی خاطر ہویان سب
آنحضرتؐ فرمایا وچہ جنت گلزار عجب عجائب ویکھیان اوتھے نہران چار
صفت جنہان قرآن وچہ کردا پاک خدا قدرت اللہ پاک دی وچہ شمار نہ آ

وَمِنْهَا اَنْهَارٌ مِّنْ مَّاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِّنْ لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهٗ وَاَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشّٰرِبِيْنَ
وَاَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى۔

کشادہ ہر اک نہر سی سُنتون بات صفا دنیا سوئی قدر جیون ہے اگے دریا
مین پچھیا جبرائیلؑ تھین نہران والی گل آیان کیہڑی طرف تھین جاون کہڑی کول
وحیؑ کہیا مین حضرتؐ تا جانان اس مقدار جا پیون وچہ حوض دی نہران ایہہ چہار
ایپر کتھون آئیان نان مینون معلوم تیرا ورجہ بڑا ہے وچہ درگاہ قیوم
کر درخواست رب تے نان ہووے اظہار اک فرشتہ آیا اندر ایس وچار
عظمت جسم اس ملک دی باجھون رب علیم کوئی نہ جانے جسقدر اوسدا جسم عظیم
مین تھین بعد سلام دے کیتی اُس گفتار اوپر میرے بازوان حضرتؐ ہووین سوار

الہیان تائین بند کر مین ہوئیا اسوار
کوئی واصف اوسدی صفت لنکے کر
ڈٹھا چشمان کھول کے قبہ اک عظیم
موتی اک سفید تہین قبہ اوہ بڑا
بیٹھا جیونکر جانور اوپر اک پہاڑ
سی زبرجد سبز دا اوس قبہ دا در
اوسدے وچون ویکھیان نکلن نہران چار
اوس فرشتے آکھیا قبہ اندر وڑ
مین کہیا ہے جندرا لگا اسدے باب
کنجی تیسے ہتہہ ہی مین کہیا اوہ کی
بسم اللہ مین پڑہی سی ہو اُس جندرے پاس
اندر وڑ کے مین ڈٹھا جو ایہہ نہران چار
مین چاہیا ہُن لکلان جان ڈٹھا اسرار
یا محمد ویکھیا مین کہیا تان ہان
ہو وہی قدرت رب دی تان پہر سب مفہوم
رکن قبے دے چار سی چوہان تے تحریر
اللہ اوپر دوسرے تیجے تے رحمان
میم بسم دے چشمیون جاری ہووے آب
نہر خمر دی نکلے وچون میم رحمان
جاتا ایسی کلمیون نکلن نہران چار

اوہ فرشتہ اوڈیا تان اوتھون اکبار
مینون اونوین آکھدا حضرت کھول نظر
ہیٹھان اک درخت دے قدرت رب علیم
ساری دنیا اوسپر جے کر دین ٹکا
اوس قبہ دے پیش ایہہ دنیا وامقدار
لگا اوسپر جندرا آہا خالص زر
چاہیا مُڑان پچہان نون جان ڈٹھا اسرار
ویکھ حقیقت یا نبی کر کے خوب نظر
کیکر اندر مین وڑان کہندا ملک شتاب
کہندا بسم اللہ ہے پڑھ کے ویکھ ابہی
کھلا اونوین جندرا ڈٹھا نال قیاس
چار رکن اس قبیون نکلن باہر وار
پہر اُس ملک خدائیدے کیتی ایہہ گفتار
کہندا اچھی طرح تہین حضرت کرو بیان
جان پہر ڈٹھا غور تہین ہوئیا ایہہ معلوم
اک دے اوپر بسم سی قدرت رب قدیر
اوپر چوتھے رکن دے ہویا رحیم عیان
ھے اللہ دے چشمیون نکلا شیر شتاب
نکلے میم رحیم تہین نہر شہد دی جان
تان پہر مینون ہوئیا سی ایہہ حکم غفار

يَا مُحَمَّدُ مَنْ ذَكَرَنِيْ بِهٰذَا الْاَسْمَاءِ مِنْ اُمَّتِكَ وَقَالَ بِقَلْبٍ سَلِيْمٍ وَخَالِصٍ

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم۔ سقیتہ من ھذہ الانھار الاربعۃ

تیری امتون جو کوئی مینون کرسی یاد
چوہان نہران تہین پیوسی ہو ویگا بیغم
آنحضرت فرمایا وچہ بہشت نعیم
دروازہ اوس کہولیا مین وچہ وڑیا جا
ڈٹہا اک صندوق ہین اُس خانہ وچہ جا
عرض کیتی جبریل نے او رب دے مقبول
باجہون دوست کسے نے نا ظاہر اسرار
کہلائے ور صندوق دا امر الٰہی نال
لپیٹی حلہ وچہ سی پچہیا ایہہ ہے کی
عرض کیتی مین یا الٰہ مینون کرین عطا
تین تے تیرے امتی خاطر پیدا ہے
استہین کوئی عزیز تر پیدا ہوئی نہ شے
ہتہہ طلب دا نا چہڈین جو خواہش اس راہ
ظاہر فقر نہ جان توں کفر جہیدا ہم پا
ڈٹہے ہور بہشت وچہ ست محل بلند
مشرق مغرب تیک سی اونہاندا چمکار
وحی کہیا یا حضرتا اوسدے ایہہ قصر
ست قدم تک اوسدے جاوی تُردا نال
وحی کہیا بیشک جا ایہہ بشارت دا وہ
جو کوئی بندہ خواب تہین فجری ہووے بیدار

نال انہان اسماں دے ہو ویگا اوہ شاد
حمد ہزاران رب دا اوپر فضل کرم
ڈٹہا سرخ یاقوت دا اک محل عظیم
خانہ در سفید اک اُس وچہ نظر پیا
نوری لگا جیندڑا پچہیا ایہہ کیا
اِس وچہ سر خدا ہے خبر نہ کسے ہول
عرض کیتی مین رب جیو ایہہ بہی کر اظہار
ڈٹہی اُس وچہ گودڑی رکہی عجب احوال
کہیا مرقع فقر دا یا حضرت ایہہ ہے
حکم ہویا اے مصطفٰی خطرہ دلوں اُٹہا
دیان پر اوسنون جو میرا یار ہویدا ہے
ایسے خاطر فقر نون فخر کہیا خوش پے
جسنون توشہ فقر نان عاجز اوہ تباہ
بلکہ فقر ہے معنوی فخر جیہڑا انبیا
موتی تے یاقوت دے سُن اے دانشمند
پچہیا جبرائیل تہین کسدے ایہہ اظہار
رستہ دستی جو کوئی اندہے دا ہتہہ پھڑ
امت اپنی نون وسان نبی کہیا ایہہ حال
استہین ہی خوشخبر اک حضرت ہیگی بہہ
آکہی کلمہ لا الٰہ الا اللہ اکبار

وضو کر کے فجر دی کرے نماز ادا
بعد اسدے فرمایا ڈِٹھا مین رضوان
میرے اِستقبال نون اُٹھیا ملک خدا
عرض کیتی اوس یا نبیؐ الله جل جلال
امت تیری واسطے دو قسم ہے جان
پھر ڈٹھیان رضوان پاس کنجیان باجھہ شمار
کہیا تا رضوان نے امت تیریون جان
نوان محل اُس خاطرے کر دا رب بنا
بندہ قبرون اُٹھسی صبح قیامت جان
تا اوہ اپنے محل وچہ آوی خوشیان نال
فرمایا ادریسؑ پھر مین ڈٹھا اُس جا
مین کہیا ادریسؑ نون آئیون ایس مکان
کہندا تلخی مرگ دی جیکر سب انسان
امت تیری دیکھدا رب ویندا توفیق
مین کہیا ادریسؑ نون بھائی کر اظہار
کہندا وچہ بہشت جو قصر اتے ہور حور
ایہہ ہے امت احمدی دا لا محل مکان
ہیگا اوس پہاڑ دا جبل الرحمتہ نام
مشک عنبر دا اوہ ہے حضرت سب پہاڑ
بیٹھے پنجسو برس ہے جے بجلی اوپر کاء
پچھیا کسدی ملک ہے ایہہ پہاڑ عظیم

دنیا جتنے ست حصے جنت دے حذا
تخت جڑاؤ اُتے بیٹھا گرد فرشتے جان
امت دا احوال ہین او ستھہین پچھیا تاں
جنت تا ہین تن قسم کیتا قدرت نال
خاطر ساریان امتان ہو اک قسم جنان
ہین سبھے نور تہین پچھیا ایہہ اسرار
آکھے کلمہ لا الٰہ الا الله نون تا ان
کنجی مینون دیوندا جندرا اوس لگا
کنجی اوسدے محل دی اوسنون سونپان تان
گھر اپنے وچہ آوڑے فکر نہ رہے رواں
کہیا سلام اُس مرحبا مینون کہے سُنا
جان کندن دی تلخیون بچکے ای ذیشان
مینون ہوندی کاش جچ اندر اوس جہان
جان کندن دی تلخیون کی ڈرسی تحقیق
کیا سبب جو تون چاہین امت دا دیدار
ڈٹھے مینون آکھدی ایہہ بات ضرور
یا محمدؐ پہاڑ اک ڈٹھا وچہ جنان
کنگری عرش مجید تک سر اوس کوہ عظام
در چاندی دے اوپر باران جان ہزار
دوڑے جلدی دوسے کر درنا سکی جا
کسے نبیؐ صدیق دا یا کسے ملک کریم

حکم ہویا ہے اہنان تہین مالک ایس نحو — امت احمدؐ مصطفےٰ وچون پر جو ہو
نال جماعت فجر دی کرے نماز ادا — اوسدی ملک بہاڑا ایہہ کیتا پاک خدا
اوسجاگہ تہین آرزو میری ہوئی فاش — مین بہی تیری امتے اندر ہوندا کاش

فارغ شدن از سیر گلزار و ارادہ نمودن بدیدن نار صلی اللہ علیہ وسلم

بعد اسدے فرمایا خواجہ علیہ السلام — جان گلزار بہشت داکیتا سیر تمام
حاضر ہویا پہیر مین وچہ جناب علیم — تان مینون فرمایا اے حبیبؐ کریم
اپنی امت دی ڈٹھی تون ہے منزلگاہ — مہمان خانہ اساندا ڈٹھا خاطر خواہ
ایپر تون خوشنود ہین یا ہین ناخشنود — عرض کیتی مین عبد ہان تیرا اے معبود
بندہ اپنے مالکون راضی ہووے نہ کیون — راضی مین ہر وقت ہان ربا کہین جیون
مینون قسم جلال دی فرمایا رب علام — اوپر تیریان دشمنان ایہہ نعیم حرام
جتنے تیرے ہوسن دوست تابعدار — اوپر اونہان حلال ہے ایہہ نعمت گلزار
منزلگاہ ہے دشمنان بہی جا دیکھہ اٹھار — بے فرمانان واسطے جو کجہہ ہویا طیار
کہدے جبرائیلؑ نون اسرافیلؑ شتاب — دوست میرے نون دسے جا کے دار عذاب
سعیدؓ ابن جبیر دی ایہہ روایت ہے — روایت حضرت عکرمہؓ دی ایہہ سُن خوش لیے
ڈٹھا جدون بہشت مین کہیا نبی کریمؐ — دل میرے وچہ آیا ویکہان نار جحیم
تہہ میرا جبریلؑ پہڑ ہویا تدون روان — مالک علیہ السلام پاس تان آئے اُس تہان
مالک تائین آکہدا جبرائیلؑ امین — دوزخ تائین چاہندا دیکھے نبی بہین
قید خانہ ایہہ دشمنان ویکہین اکہین نال — تا جالگے دشمنان دے ڈٹھا حال
یارب میری طرف تہین لکہہ درود سلام — روح رسولؐ کریم دے اوپر بہیج مدام
اوسدی خاطر ہووسی جنت اسان نصیب — دوزخ نون چہڑوا ونان اوسے پاک حبیبؐ

فصل ہستم

در بیان اطباق جہنم و عجائب و غرائبی کہ در آنجا بنظر آنسرور صلی اللہ علیہ وسلم رسیدہ

روایت ہے جبرئیل جان مالک پاسوں جا — اجازت منگی سیر دی خاطر نبی خدا
مالک کہیا یا نبی اپنے زیر قدم — نظر کرو تاں ڈیکھیا سرور نے جبدم
پاٹ گئے آسمان کل ظاہر ہوئی زمین — بیت مقدس آ یا نظری نبی امین
اک فرشتہ ڈیکھیا طول آسمان زمین — بڑی ڈراکی شکل اوس قدرت رب برین
بینی وسے سوراخ توں شعلہ اگ اظہار — ہتھ اگاہے آتشی کہندا وحی پکار
صو پائیلا چیز جو تیسے ہتھ وچہ ہے — دس حبیب خدائیوں تا ڈیکھے اوہ شے
آنحضرت فرمایا کہ اسے جبرائیل — دروازہ کہولے ماروا تاں ایہہ ملک اصیل
مالک کہیا یا نبی ڈیکھو تاں ڈٹھا مین — زمین اول تاں پہٹ گئی ڈٹھی خلقت عین
پانی دوجی زمین پہر اندر اوسے آن — دوزخ وسے زنجیر غل اوسے وچ ہوئی عیان
تیجی پیچہ زمین نوں اوہو ہویا شگاف — سیاہ زمین قطران دی کپڑے ڈٹھے صاف
چوتھی پہٹی زمین پہر اوس وچہ ڈٹھی نار — ہور اٹھوہین دوزخی ہر دم استغفار
پنجویں پہٹی زمین پہر نام اوہدا سجین — دوزخیاں دا اوس وچہ دفتر ہوئی مبین
ہوسی قیامت اونہاں تے ہوسن اوہ انہار — چہیویں پہٹی زمین پہر ڈٹھا شاہ ابرار
وانگ پہاڑاں اوس وچہ ڈٹھے سنگ بہیر — اگ اندر نال کافراں ہوسن اوہ قرین
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ایہو اشارت ہے — بالن دوزخ آدمی پتہر مندی شے
ستویں پہٹی زمین پہر اوسدا نام عجیب — ڈٹھے دریا آتشی اوسدے وچہ غریب
اک روائیت آکھیا مالک نال وحی — دوزخ ڈیکھ نہ سکسی احمد پاک نبی
مین کہیا اوسقدر کہول جتنی طاقت مین — تا سوئی دے چہیک جیڈ کہولی دوزخ عین

اگ دوزخ دی بعد ازاں ہوئی سی اظہار
کالی زیادہ رات تھیں دی پناہ غفار

ست دروازہ دوزخی ڈٹھے حال تباہ
بعضے نیئوں بعضیوں ہیٹھ نشیبے سنے زیادہ

جان دروازہ دوزخاں ڈٹھے نال خیال
ہر در اوپر لکھیا سی خط جل جلال

پہلے در تے لکھیا قدرت نال بیچون
خاطر اونہاں نمازیاں ہیگا ویل نیون

فویل للمصلین الذین ہم عن صلاتہم ساہون

وچہ نمازاں اپنیاں سستی کردے جو
اندر دوزخ اونہاں دی جاگہ ہر دم ہو

فویل للمشرکین سی دوجے در تحریر
ویل للمکذبین سی تیجے در تسطیر

ویل للمطففین سی اوپر چوتھے در
ویل لکل ہمزۃ پنجویں در اوپر

فویل للذین یکتبون الکتاب سی اوپر باب ششم
فویل للقاسیۃ قلوبہم اوپر در ہفتم

ہر ہر دروا نام سی ہر ہر جدا عذاب
ہے اختلاف کتاب وچہ اندر ناماں باب

باب جہنم اولیں خازن صوصائیل
نام دوجے دا لظی سی خازن طوفائیل

حطمہ تیجا باب ہے طوفائیل بواب
خازن شمطائیل ہے سقر چارم جو باب

طوفطائیل خزانچی باب سعیر اوپر
اطمطائیل بواب ہے ہاویہ ستواں در

ہے ہر ہر دربان دا تابع ستر ہزار
فرشتے سب سیاہ رو غصہ باجہ شمار

ذکر عذابہای دوزخ

خواجہ عالم آکھدا صلے اللہ علیہ
اول طبقہ دوزخاں جو کجھ ڈٹھا ہے

ستر ہزار پہاڑ مین وڈے اوتھے نار
اوپر ہر ہر کوہ دی جنگل ستر ہزار

اوہ بھی آہے اگ دے وچہ ہر جنگل ہو
ستر ہزار ڈونگھیاں سی اوہ بھی آتش اندر

اندر ہر ڈونگھیان دے شہر ایسے مقدار
اندر ہر اک شہر دے حویلی ستر ہزار

ستر ہزاراں کوٹھڑی ہر ہر قصبہ اندر
ستر ہزار صندوق سی اندر ہر ہر گھر

اندر ہر صندوق دے ستر ہزار عذاب
در طبقہ جان دوسرا کھولیا بعد ازان
ملک غلاظ شداد سن اوس طبقہ وچکار
عذاب اس اندر تن حصے پہلیوں دوجیوں جان
ستر ہزاران سال دا راہ اونہاں ڈونگھان
طبقہ پنجواں جان کھلا ڈٹھا مین بیابان
کہیا جبرائیل نوں پردہ ایہہ چکوا
سپ اٹھوئین اوس وچہ ڈٹھے باجھ شمار
مین پچھیا تان دسیا ہے ایہہ ویل مقام
چھیواں طبقہ جان کھلا جنگل پیا نظر
پوچھیا جبرائیل تہین کہندا ایہہ سجین
غلاظ شداد ملائکہ ڈٹھے باجھ شمار
ڈٹھے مین تابوت سی اوسجگہ دے وچ
اگ کھوہ تہین کڈھ دوسرے پاون لعکانون
رحم نہ اوپر اونہاندے کردا کوئی ذرا
مین پچھیا جبرائیل تہین اندر دوزخ کو
کہیا جبرائیل نے ایہہ عذاب آسان
پھر ڈٹھے تابوت مین لگے جندرے نار
کہیا حضرت ایہہ مین گردن کش جبار
دوزخ اندر پادسن بعد حشر اونان
اونہان تابوتان وچہ مین ڈٹھے کژدم مار

جدا جدا اہر دکھہ سی دسے پناہ وہاب
اول نالون دوگنان ہویا عذاب عیان
کھولیا طبقہ تیسرا تان ہویا آشکار
چوتھا طبقہ کھولیا نہران ہوئیان عیان
جوش اونہاندا دیگ دی انگ ہووے پیا عیان
ڈٹھیا پردے آتشون ویکھہ ہویا حیران
جان پردہ اوٹھوایا حال ڈٹھا اس جا
گنتی کوئی نہ جاندا باجھوں رب ستار
سپ اٹھوئین ایس جا بہر عذاب تمام
اوہ بہی ڈٹھیا اگ تہین قدرت رب اکبر
عاصی کافر ایسجا وچہ عذاب مہین
اندر طبقہ ستوین جانے رب قہار
ہتھہ غلاظ ملائیکان قینچی پگڑی نچ
کردی اوہ فریادسن اندر حال زبون
دمدم و دہ عذاب سی دسے پناہ خدا
انہان تالون سخت تر وچہ عذاب نہو
ہور عذابان نار تہین اسے نبی رحمان
پچھیا جبرائیل تہین ایہہ بھی کر اظہار
تیک قیامت انہاندا رہسی حال خوار
ہمیشہ وچہ ڈونگھان نان پہوچن اہل جفا
باجھون رب نہ جاندا کوئی انہان شمار

ڈُٹھے جنگل آتشی مین پھر باجھ شما
اندر اونہان جنگلان ڈٹھا مین بیابان
ڈٹھے وچہ اُس جنگلے کتے تے بگھیاڑ
دوزخیان نون اونہان تہین کروی ہیں عذاب
عرض کیتی یا حضرتا ایہہ درخت ز قوم
بہر عذاب زیادتی ایہہ سب ہیں سامان
سب وصّاف جہان دے تیکر یوم حشر
وچہ روائیت دوسری آیا ایہہ بیان
مین ڈٹھا تان ستوین طبقے پئی نظر
ہور درکات جہنون دونا اوس عذاب
کہیا اس وچہ ہوسن سب فرعون ہامان
ہور اوہ صاحب مائدہ عیسیٰ علیہ السلام
طبقہ چھیوان جسدا ہیگا نام جحیم
پنجوین طبقے سقر وچہ ترسا تے یہود
چوتہا طبقہ نطی ہے ایہہ جاگہ شیطان
حطمہ طبقہ تیسرا جاگہہ اونہان خراب
اندر طبقے دوسرے جسدا نام سعیر
پہلا طبقہ جان ڈٹھا اوس عذاب سان
ڈٹھے دریا آتشی اُس وچہ ستر ہزار
جیکر ست زمین تے نالے ست آسمان
فرشتے تائین ادسدم ہووے حکم خدا

درخت اتے پہل اونہاندے آہے سارے نا
اک چکی وچہ اوسدے ملک پیہندے انسان
اوتھان جیڈے قدسی دی پناہ غفار
پچھیا جبرائیل تہین دس ایہہ حال خراب
بگھیاڑان تے کتیان حال کرو معلوم
عاصیان خاطر بانیٔ ہیگا باجھ بیان
ہرگز ایس عذاب دی وصف نسکن کر
مالک علیہ السلام جان چکیا طبق نیران
اوہ دوزخ ہے ہاویہ وچہ عذاب اکبر
مین پچھیا ایہہ کسدی جاگہہ دس خراب
قارون تے نمرود بہی ہور شداد پچھان
ہور منافق امتی تیرے ایس مقام
مشرکان تائین ایسجا ہوگ عذاب مقیم
اسجگہ وچہ ہوسن معذب اوہ مردود
ہور جو اسدی تابع لوک مجوس پچھان
کہا دا جہنان بیاج ہے پیتی جنہان شراب
ظالم جابر غمازوی اسجا ہون اسیر
پاسون سب دے کات دکہنتون ایہہ بیان
بزرگی ہر دریا دی کرتون ایہہ وچہ بابہ
اندر اک دریا دے پاون سُنی بیان
کہنڈا آسمان زمین تون وچون دس دریا

جیکر ڈھونڈے اوس وچہ پورا برس ہزار
دوزخ وچہ زبانیہ اس عظمت دے نال
اک پاسے تہین دوسری طرفی خبر زوال
آتش دے دریا جو وگدے موجاں مار
ہرگز کوئی جاندار زندہ رہندا ناں
القصہ مین پچھیا مالک پاسوں تا
مالک کوئی جواب ناں دتا ایس سوال
اے پر جبرائیلؑ نوں مخفی دسی بات
مالک ایس جواب تہین حضرتؐ کرے حیا
ہین مالک نوں آکھیا دسین ایہہ ضرور
بیش وقوعے واقعہ چاہیئے کرن علاج
عاصی امت آپ دی خاطر ہے ایہہ جا
اس منزل پر خوف تہین اوہ پرہیز کرن
اوسدن اوپر عاصیاں بخشش کراں نہین
جناب رسول اللہ نے جدم سنیاں حال
نال شفاعت عجز دے وچہ درگاہ جلال
نال نبیؐ دے رویا حضرت جبرائیلؑ
حرمت تیری یا نبیؐ میرے پاس عظیم
اے محبوبا میریا تینوں آخر کار
خدمت اندراج جو محنت کیتی توں

پتہ آسمان زمین دا ناں لگے زنہار
جے آسمان زمین نوں منہ وچہ لیوں ڈال
اڈے ملک جسیم اوہ کیتے جل جلال
آواز خروش جے اونہاندی پہنچے وچہ سماں
رہا ایس مقام تہین رہین وچہ امان
کیہڑا اس وچہ طایفہ ہوگ معذب آ
.دوجی واری پچھیا پہیر نہ دسیا حال
کہیا جبرائیلؑ نے سن اے یا برکاتؐ
رکہہ اتہین معذور توں پچھو نہین پتا
شائد کوئی اوسدا ہووے علاج ظہور
مالک نے تاں آکھیا اے صاحب معراجؐ
کرو نصیحت اونہاں نوں جاہی نبیؐ خدا
اندر ایس مقام دے ہرگز ناں وڑن
محبت میرے کسی نال ہوگ نہ دساں تہین
چاک عمامہ سر تیوں رویا نیک خصال
ضعف ناطاقت اتناں عرضی کیتا حال
ہویا خطاب جناب دا اوسدم ایہہ جلیل
تیری دعا قبول ہے خوش ہوناں کریم
راضی کرساں ہووسی سب مراد اظہار
ہویا تیرے واسطے میرا حکم بیچون

طٰہٰ مَا اَنْزَلْنَا عَلَیْکَ الْقُرْاٰنَ لِتَشْقٰی۔

اس کارن تاں بھیجیا تیرے پر قرآن   وچہ مشقت محنتاں توں ہووین حیران
مقام شفاعت وچہ کھڑا ہوسین کمر کس   بخشاں عاصی اس قدر جو توں آکھیں بس

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ — الحمد للہ رب العالمین

ہے قریب جو اس قدر تینوں کراں عطا   پس توں راضی ہووسیں کرسیں حمد خدا

بیان ویدن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مادر پدر خود را در دوزخ

روایت ہے فرمایا نبیاں دے سردار   حال دوزخ ساں ویکھدا اوپر کھلا کنار
اس حالت وچہ دوزخ اوپر آئی موج   اگ نے کیتا جوش تاں آئی اوپر اوج
ڈٹھے میں دو شخص تاں وچہ عذاب حیران   اک روایت ویکھیا نوخطا اک جوان
اک عورت دے نال ہے وچہ عذاب اسیر   عاصی کئی ہزار میں ڈٹھے وچہ سعیر
تاں متاثر ہویا اسے پر اتنا مول   جتنا دیکھ دو نفر ایہہ میں دل ہویا ملول
بھڑکی سینے اگ میں دیکھ اوہناں دا حال   ہیٹھاں اگ لیجاوندی کدی اوتاہاں اوبال
جاں اوہ اوپر آوندے چاہن کرن کلام   نال میرے اوہ آئیکے اسیر اوس ہنگام
ہیٹھاں اگ لیجاوندی پاون ناں مجال   مالک پاسوں پچھیا تاں اوہناں دا حال
مالک پھیر جواب ناں دتا ایس مقام   ایہہ بھی حال چھپایا میتھوں ملک کرام
دوجی نوبت پچھیا بھی پھیر تیجی وار   دتا کوئی جواب ناں پر کیتی گفتار
یا نبی اللہ آوندی مینوں شرم کمال   ظاہر کراں جو آپ پر اوہناں دا احوال
اوہناں پاسوں پچھ توں آپ کرن اظہار   میں آہا تاں منتظر جوش کیتا تاں نار
تاں اوبال اوس نار دے آئے میرے پاس   روندے جوش خروش تھیں ہوگئے گم حواس
اوس عورت تھیں پچھیا دسیں اپنا حال   نالے ایہہ جوان ہے کھڑا تیرے نال
روکے مینوں آکھدی اے مائی دی جان   میں ہاں تیری والدہ کیوں توں ہیں انجان

نام میرا ہے آمنہ ایہہ عبد اللہ آب
شفاعت تیری تہین ہی کیون اسین محروم
آنسو جاری ہو گئے اوس دم سُنی ندا
دو گلان تہین اک گل کرین جو تینون بہا
سُن متحیر ہویا نبیاں دا سلطان
شفاعت اُمت دی کیتی مین ربا اختیار
ہویا خطاب ہاب دا ایس محبوب
اسین بہی تیری اُمتی جو وڈے گنہگار
کران شفاعت آپ وی انہان حق قبول
شفاعت پاک رسول وی ساڈے کرین نصیب
لکھ صلوٰۃ سلام ہو اوپر نام نبیؐ

بخشے تیری خاطر کئی لکھان عاصی ب
خواجہ عالم ہویا ایہہ گل سُن مغموم
اے محمد مصطفےٰ ہے ایہہ امر خدا
شفاعت اُمت دی کرین بایان پیو بخشا
آخر کیتی عرض ایہہ وچہ درگاہ سبحان
حکم تیرے تے چہڈیا مان پیو والا کار
مان پیو تے اختیار جو امت کیتی خوب
پاسون اگلیان امتان بخشان روز شمار
یارب بخشین اسان نون حرمت نبی رسول
نام محمد مصطفےٰ تیرا خاص حبیب
ناقص کسترا امتی کہے غلام نبی

فصل بست و یکم

در بیان دعای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود

اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِکَ بِعَفْوِکَ مِنْ عِقَابِکَ وَاَعُوْذُ بِرِضَائِکَ مِنْ سَخَطِکَ وَاَعُوْذُ مِنْکَ لَا اُحْصِیْ ثَنَاءً عَلَیْکَ اَنْتَ کَمَا اَثْنَیْتَ ؕ

بزرگان نے فرمایا جدون علیہ السلام
ثواب تمام بہشت تہین بہی ہوئے آگاہ
معافی وسے آثار سب ڈٹہو وچہ جہان
ڈریا نبی عقاب تہین چاہیا عفو خدا
یارب پہران پناہ مین تیری نال رضا

دوزخ اتے بہشت وا کیتا سیر تمام
خبر عذاب جہنمون پائی نبی الٰہ
ننتیجے ہور عذاب دے ڈٹہے وچہ نیران
اگے ذات وہاب دے منگی ایہہ دعا
تیرے غصہ غضب تہین دی پناہ خدا

یارب تیری صفت نوں نال گن سکاں میں	جیونکر اپنی صفت توں آپے کردا ہیں
تاں پھر برقع ستر دا کھلا بھید نبی	یا محمد مصطفےٰ کہیا پاک ربی
جنت دوزخ دسے نہیں وس لتے اختیار	جنت نوازش نال کرے مول نہ ساڑے نار
نوازش وس بہشت دسے ہوندی جیکر جان	حضرت آدم اوس وچہ کیوں ہوندا حیران
طاقت ساڑن ہووندی جیکر اندر اگ	حضرت ابراہیم نوں کیوں نہ جاندی لگ
غضب دا ڈلکہے ساڑدا نال جہنم جان	رضا نوازی اساندی نال گلزار جیہان
اگ دوزخ تے جیکدی پردہ دہران رضا	باغ لتے بستان ہو پھل پھل ہون صفا
صاعقہ غضبی جیکدی دیکھے باغ جنان	جل خاکستر ہو جاوے باغ اتے رضوان
حضرت اوپر جاں کھلا اس معنی دا حال	اوسے دم وچہ عرض ایہہ کیتی وچہ جلال
اَعُوْذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ بخش رضا الٰہ	اپنے غصے غضب تھیں رکھیں وچہ پناہ
گذرے ایس مقام تھیں سرور بعد ازاں	ایہہ مقام جناب پر ہویا تدوں عیان
رضا تے غصہ صفت دو حضرت کریں وقوف	جدتک صفت اظہار نال اپنی کرے موصوف
ہرگز فعل نہ ہووندا تد توڑی اظہار	سن ایہہ نکتہ چھڈ دتی سب فریاد پکار
اَعُوْذُ بِكَ مِنْكَ اے میرے غفار	سب فریاد پناہ ہے تیری ہی درکار
شکائیت دے تن قسم ہین بزرگاں دا فرمان	شکائیت دوست اک قسم اگے غیر پچھان
دوجا شکائیت غیر دی کرنی دوست پاس	تیجا دوست پاس ہے کہنا سب وسواس
دوست دا کول غیر دے کرنا گلہ برا	گویا یرانہ چھڈ ایہہ غیراں پاس گیا
پاس دوست آ غیر دا گلہ نال کرنا خوب	لازم ناہیں دوستی اندر ایہہ اسلوب
غیر دوست تھیں رونال اگے آکے یار	اسنوں کہندے شرک ہین عارف تے ابرار
دوست دے پاس دوست دی کرنی آ فریاد	ایہہ عین توحید ہے سن توں ہوکے شاد
شکائیت دوست پاس جے آکے اظہار	ایہیں باطن اوسدا ہیگا شکر گذار

گویا ظاہر آکھدا ایہہ حالت ہے پھول
تیرے باجھوں ہور نان آکھاں جینوں کھول

بہت شکائت ہے میری اسیر کوئی نہ یار
تیرے باجھوں جس پاس جا کراں اظہار

ایوب علیہ السلام دا قصہ ایہہ نظیر
حکایت شکایت اوسدی کردا آپ قدیر

اِنِّیْ مَسَّنِیَ الضُّرُّ کیتی جدوں پکار
دکھ سنایا یار با تیرے باجھ نہ یار

اِنَّا وَجَدْنٰہُ صَابِرًا آکھیا تاں غفار
بندہ صابر اساں نے پایا نیکو کار

شکوہ ہوندا اسان دے باجھوں اگے غیر
دکھ سناوے اپنا تاں نان ہووے خیر

گذرے ایس مقام تھیں بعد ازاں جناب
پھیر جناب رسول نوں ہویا ایہہ خطاب

جیکر کریں فراق تھیں بہر وصل فریاد
کر بہانوں تے نان بہانویں پوری ہوگ مراد

جیکر ایہہ فریاد ہے بہر فراق اسان
کر فریاد ہزار توں ہوگ فراق نہ تان

عقد محبت اوسدے بدہا ہے اسان سخت
فراق قطیعت اوسدے نال ہائی یک لخت

نا ہویا احوال سی ساڈے وچہ و میان
ناکیتی فریاد دا اسندے اسین بیان

ارادے ازلی وچہ جو چاہیا ہویا عیان
ہن کی رکھے فائدہ ایہہ فریاد فغان

جسدم کھلا نبی پر ایہہ معنے اسرار
لَا اُحْصِیْ تا آکھیا حضرت نے اذکار

تیری ربا ہو سکے میتھوں نان ثنا
جیونکر اپنی صفت توں آپے کریں سدا

تعجب ہے درویش ہے کرکے دیکھہ خیال
سب خلقت تے ہے سکھدی اوستھیں صفت جلال

ایس جگہہ اوہ صفت دا دم نہ سکے مار
حمد ثنا تاں دوجیاں دا کی پہونچے کار

یارب میری طرف تھیں لکھہ صلوٰۃ سلام
اس حامد محمود پر نالے آل عظام

فصل بست و دوم

بازگشتن سید کونین صلی اللہ علیہ وسلم از مقام قاب قوسین بر موسیٰ علیہ السلام و دلالت او بر مراجعت از برائے تخفیف نماز روزہ

ذات مقدس مصطفے صلے اللہ علیہ　　جان گلزار تے نار دا سیر کیتا خوش ہے

کہیا جبرائیل نوں اذن ہووے اسدم　　مقام الٰہی وچہ پھیر مڑکے وہران قدم

ہان کہیا جبریل نے تان پھر نبی کریم　　حاضر ہوئے آئیکے وچہ جناب عظیم

ہویا خطاب جناب دا اے سردار جہان　　عذاب نعمت کسطرح ڈٹھے تار جنان

عرض کیتی مین یار با نعمت وچہ گلزار　　اتنی ڈٹھی جیدا تینون علم شمار

وصف عذاب النار دا تینون سب معلوم　　حکم ہویا اے احمدا ایہہ گل کر مفہوم

تیری امت وچہ جو ہوسن تابعدار　　وچہ حمایت اساندے ہوسن پاسون نار

خلعت سد ایمان ول ہن تون ایتھون جا　　وصف نعمت جنتان اونہان جا سنا

ہور عذاب النار دا اونہان دسین حال　　میریان چند وصیتان یاد رکہین فی الحال

اول غم اندوہ دا جان دیکہین وسواس　　مینون اوسدم یاد کرین ہان تیری پاس

دوجا دعا مظلوم تہین ڈردا رہوے سدا　　بہانوین کافر اوہ ہووے ہے حجاب لگا

تیجا اوپر سختیان کر تون صبر مدام　　غرور عنا تکبرون کر پرہیز تمام

ہووین دنیا وچہ نان ہرگز تون مغرور　　دنیا جگہہ زوال ہے ایہہ گل جان ضرور

نال کسی دے ایسنے کیتا نہین وفا　　عرض کیتی مین یار با تون معبود وسدا

تیتھون ڈران مدام مین تیتھون سب امید　　جانان علم یقین تہین تون خالق جا وید

پیدا مینون تون کیتا ہور کیتی تکریم　　خلعت نبوت بخشیا تون اے رب رحیم

بعد اوسدے فرمایا مینون پاک خدا　　کرین نمازان ساریان اندر وقت ادا

کرنا امر معروف ہے نہی منکر ہی نت　　قائم اسپر دین ہے سست نہ ہووے کت

مین کہیا اے رب جیوا ای مولا استا　　سنیان ڈٹھا اج رات جو کجھہ مین اسرا

قوم لگے جا دسان کون کرگ تصدیق　　حکم ہویا ایہہ من سی ابا بکر صدیق

صحبت دے آداب سب بجا کے بعد ازان　　ہوئی پاک جناب تہین طرف زمین روان

اسے پر شوق وصال والذت ہور لقاء
نان دل چاہے چھڈنان ہوئی پھیر ندا

اے دوست وچہ ازل سے میرا ہویا خطاب
سبب حضور اس مشت خاک میری وچہ جناب

توں ہی ہے تے انہاں نوں جا ہدایت کر
چراغ ہدائیت انہاں ندے راہ ضلالت وچ ہر

توں اس جاگہ لیاوُن تہین عاجز ہووین جان
لیاوُن وچہ اسجگہ دسے مین نان عاجز ہان

ہن وچہ امت اپنی جا ٹیو حال شاداب
سبھاں تائین سد توں میری وچہ جناب

جیہڑا تینوں لیا یا اوپر ایس مقام
لیا وے ایہہ مقام بہی تیرے پاس کرام

ابلاغ رسالت توں کرین صحبت خلقت نال
کر جد طاقت صبر دی تیری پہڑے زوال

تکبیر تحریمہ آکھکے آ جا وچہ نماز
تا سب پردے چاک کے تیری سُنان نیاز

جیدے ویکھن واسطے اس جا آون ہے
اوسے جگہہ وکہا وسان مین اوہ تینوں تسے

ایسے جاگہہ کہیا ہے سرورؐ بعد ازاں
آ ئیا سفر معراج تہین جیدمؐ وچہ جہان

شوق اوپر شوق ہویا زیادہ باجہہ شمار
چنانچہ سی اکبار گی ہوندی باجہہ قرار

اول تہا شوق سر نالے روح دا شوق
دل دا شوق تے نفس دا شوق ہویا مافوق

سارے دل دے شوق نال شوق ہوی ایہہ یار
ہوند صحبت خلق تہین جان حضرتؐ بیزار

ہوندی طاقت طاق جان رنج اندر غمناک
کہندی تد وں بلالؓ نوں ایہہ صاحب لولاکؐ

اَرِحْنَا یَا بِلَالُ مِنْ هٰؤُلَاءِ وَصُحْبَتِهِمْ

انہاں لوکاندی صحبتوں سانوں رضی کر
جدوں ارادا ازلیہ ہوندا ایہہ پھیر مقر

کردے جاری خلق وچہ شریعت دے احکام
دل قائم کر دسدے حکم الٰہی عام

جان پہر ساعت گذر دی ہوندے باجہہ قرار
غالب ہوندا شوق پہیر کردے ایہہ پکار

اَرِحْنَا یَا بِلَالُ مِنْ هٰؤُلَاءِ وَصُحْبَتِهِمْ

راضی کرین بلالؓ توں انہاں لوکان تہین آ
انہاں لوکاں دی صحبتوں ساڈا دل پرچا

بلالؓ اقامت آکھدا تاں پہر نبیؐ امین
وچہ نماز کہلوندے ہو کے باتسکین

بزرگان نے فرمایا وچہ نماز ایہہ حال
سوہنہ پھیرن کو نین تہین سُنتون ایہہ بیان
طلب دنیا دی اوس وچہ جائز ہی ہر حال
نان ہے شہوت نفس دی نال ہے صحبت خلق
کل علاقہ چھکے ڈ اپنا آپ تمام
ہٹ دا دو جہان تہین سرور دا جان خیال
مقام اوادنے آوندا نظر اندر او سحال

اپنا کل وجود ہے سونپان حق دے نال
جو عبادت نفس دی ہے مراد پچھان
اسے پر وچہ نماز نان عقدہ بنیا دینال
پس کیا بھید نماز ہے سمجھ لے صاحب دولت
سونپ دینان ہے یار نون بھید نماز کرام
محنت ہندی آوندا نظر مقام جلال
تا ایسے احوال تہین دیندا خبر بحال

وجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِيْ فِي الصَّلٰوةِ

میرے سر دی اکھیان ہیگی وچہ نماز
روشنائی اوس اکھیان وچہ نماز نصیب
بزرگان ایس مقام وچہ کیتی ایہہ کلام

ایہہ نہ کہیا نماز خود بلکہ وچہ نیاز
محبتؔ راضی ہوندے باجھون قرب حبیب
اعلیٰون ادنے ول ہے ساڈا سہو مدام

سَهْوُنَا عَنِ الْاَعْلٰى بِالْاَدْنٰى وَسَهْوُ الْمُصْطَفٰى بِالْاَدْنٰى عَنِ الْاَعْلٰى

سہو نبیؐ دا ہوندا جیکر وچہ نماز
القصہ فرمایا نبیاںؑ ندے سر وا
جان مین آیا عرش پاس کیتی عرش ندا
ڈٹھا اک فرشتیان وا اوس جا گروہ
قطرے جتنے مینہہ دے تارے جو آسمان
مین پچھیا ایہہ کون ہین سارے ملک جلیل
واپس عرش مجید تہین گندا اطباق آسمان
نال میرے جبریلؑ بھی لدی اوسنون آ
امت تیری تے کیا کیتا فرض الٰہ

ادنے طرفون جاوندا اعلےٰ طرفے راز
مڑیا جسدم دیکھہ کے مین جنت تے نار
خوشی تینون تے رحمتان برکت کرے ندا
پیدائش زمین آسمان دی جتنی اوہ انبوہ
پت درختان جس قدر ہور ریتان بیابان
نام کروبی انہاندا دسیا جبرائیلؑ
موسےٰ علیہ السلام دے آیا وچہ مکان
موسےٰؑ کہندا مرحبا آئیون حال سنا
پنجیؔ کہیا نماز ہے روزے ہین تن ماہ

موسٰے کہیا یا نبیؐ ایتھوں مُڑ فی الحال
وچہ درگاہ خدا دے کر تخفیف سوال

امت تساں ضعیف ہے کد چکے ایہہ بہا
تاہیں واپس ہویا وچہ عالی دربار

عرض کیتی مین رب جیو توں علیم اسرار
امت توں کد چکیا جاسی اتنا بہار

پندرہاں وقت نماز تاں حکم کیتا رحمان
موسٰے علیہ السلام پاس ہیں مُڑ آیا جان

پہر مینوں ادس پہیریا وچہ دربار لطیف
مُڑ مُڑ جا کے طلب ہیں کرداساں تخفیف

تاں پہر ہویا قرار ایہہ امت دے اعمال
پنج نمازاں رات دن روزے تیہہ وچہ سال

موسٰے نوں آ دسیا پہر فرمان لطیف
پہر کہندا مُڑ رب توں ہور کرا تخفیف

موسٰے کرے مبالغہ اس نوبت پہر جان
آنحضرتؐ پہر شرم کر عذر کیتا سی تاں

موسٰے کرے مبالغہ اسے پر شاہ ابرارؐ
نہایت شرم حیا تہیں مُڑیا ناں اسبار

ملک اسنے ملکوت وچہ ہویا ایہہ ندا
محمدؐ اتے محمدیاں اوپر فرض خدا

ہوئی مقرر پنج بار وچہ دن رات نماز
اک مہینہ سال وچہ روزے نال نیاز

آلنسرؐ اس بار بہی اک روائیت آ
آکہے موسٰے لگ کے وچہ دربار گیا

ایہہ کیتی شرم سی وچہ طلب تخفیف
تاں کیتا ارشاد ایہہ حضرتؐ رب لطیف

یا محمدؐ جو کوئی پڑہ سی پنج نماز
اندر وقتاں خوب دے کر کے عجز نیاز

روزے ماہ رمضان دے رکہے لئے ثواب
پنجاہ نمازاں اوسدیاں روزے سب حساب

بعض روائیت آیا ہویا امر خدا
مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا

اک نیکی دی خاطرے دیواں اُسنوں دس
پنج نمازہ پنجاہ ہون روزے دس ماہ بس

رکہے روزے ہور جے چھہ ایام شوال
سٹھ روزے تاں ہووندے وچہ حساب اک سال

وچہ روائیت دوسری آیا ایہہ بیان
پنجاہ وقت نماز جاں کیتا حکم رحمان

مُڑ مُڑ آہے آوندے موسٰے پاس نبیؐ
کہے انہاں لگ جاوندا مُڑ دربار ربی

دسں نمازاں ہوندیاں ہر نوبت تخفیف
پنجویں نوبت پنج وقت کیتا امر لطیف

موسٰے پھیر مبالغہ کیتا حضرت نال
اے محمدؐ پھیر جا کر تخفیف سوال

اگے تیرے خلق نوں مین ازمایا ہے
سست اندر اعمال دے اوہنان پایا ہے

اندر اس پنج وقت بھی کاہلی کرسن اوہ
خواجہ عالم آکھیا سن اے اہل شکوہ

خاطر مین تخفیف دی کیتے بہت سوال
مڑ مڑ کران سوال تہین آوے شرم کمال

راضی ہان اِس قدر تے امر جو کیتا رب
رخصت ایہہ گل آکھ کے ہوئے شاہ عرب

ہوئی ندا اوسوقت تان جو مین بندیان پر
فرض کیتا تے بہار دا چکیا سب امر

تین پر ہوئیان یا نبیؐ فرض نمازان پنج
نالے امت آپ پر بخشیا ہے ایہہ گنج

بدلے اک نماز دے مین دس کران قبول
پنج نماز پنجاہ ہون حکم نہ ہووے عدول

یعنے جو وچہ ازل دے ہے میرا فرمان
بدلیا مول نہ جاوندا ناہووے نقصان

پنج نمازان حال وچہ ہے پنجاہ ثواب
پنجان بدلے اوہنا ندا ہوگ پنجاہ حساب

روایت ہے جو مصطفٰے کیتا ایہہ فرمان
کیتی فرض نماز جان سیر پر سبحان

حکم ہویا اے احمدا ایہہ نماز اِس طور
قیام قرائت رکوع تے سجدہ قعدہ ہور

امت تیری سے تے تیری ایہہ عبادت خوب
عبادت سب ملائکان اوپر ہے مرغوب

تحت ثریٰ توں عرش تک جتنے ملک تمام
وچہ رکوع سجود دے قومہ اتے قیام

تسبیح تے تہلیل وچہ جو ہینگے دن رات
بخشان امت نوں تیری بہت اجر درجات

وچہ کتابان معتبر بزرگان فن سیر
پنجاہ وقت نماز نوں کیتا ایہہ مقرر

ایہہ نمازان پنج جو ہین اندر دن رات
ورد امت دے خاص واہیگا بابرکات

تفصیل پنجاہ نماز دی ایس طرح تہین جان
اول سنت فجر دی دوجی فرض پچھان

تیجی چوتھی سنتان چار رکعات پیشین
ہر شفعہ نماز چہ سنتان نالے نفل مبین

پنجوین جان نماز توں فرض ظہر دے یار
چھیوین ستوین رکعتان بعد ظہر دے چار

آیا وچہ حدیث دے کہیا نبیؐ خدا
اول آخر چار چار سنت ظہر ادا

عن ام حبیبۃ رضی اللہ عنہا قالت سمعت عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول من حافظ علی اربعۃ رکعات قبل الظہر واربع بعدھا حرم اللہ علیہ النار

ام حبیبہ آکھدی راضی ہوس خدا | سنیاں پاک رسول تھیں کہندا ایہہ صفا
جو کوئی کرے محافظت اوپر رکعت چار | اول آخر ظہر دے رہسی نہ اندر نار
اٹھویں ناویں جان توں چار رکعت قبول | اول عصر نماز دے سنت پاک رسول
دسویں عصر نماز خود یارہویں مغرب جان | بارہویں سنت شام دی پچھلی لیہہ پچھان
تیرہویں فرض عشاء دی چودہویں سنت عشا | پندرویں وتر نماز ہے ویاں حساب سنا
پندراں نمازاں ہور ہین پچھے اسدی جان | باراں رکعت رات وچہ چھ نماز عیان
چھہ نمازاں ہور ہین وچہ نماز ضحٰے | رتن نمازاں ہور ہین اندر شام عشاء
ہر ہر فرض نماز دی خاطر سنی بیان | تحیت مسجد نفل دو پنج نماز پچھان
پنج نمازاں ہور ہین بانگ اقامت وچہ | پنج تحیت وضو دی پڑھ توں نال ہوزچ
تسبیح تے استخارہ دی توبہ حاجت چار | ایہہ پنجاہ نماز ہین کرکے دیکھ شمار
اول ایہہ محافظت ہوئی نماز پنجاہ | پھر کیتی تخفیف سی کرکے فضل الٰہ
پنج نمازاں پر ہویا ایہہ اختصار قرار | باقی ہویاں مستحب کیتا فضل ستار
وچہ صحیح حدیث دے آیا ایہہ بیان | فرضاں اندر جد اگجھ ہووے نقصان
روز قیامت اوس وچہ نفل دلون گے پار | بعض بزرگاں روز وچہ سو رکعت ادا
تا پنجاہ نماز نت ہووے اونہاں ادا | لازم اوپر اپنے کیتیاں ایہہ سدا
ہو فرمان الٰہ دا رغبت شوق اظہار | جانے تا پھر بادشاہ بندہ تابعدار
کیوں جو ولدا نور تے ہور خوشی بہی جان | اندر خدمت اوسدی ہے موقوف پچھان
مردہ جسد دی وید تھیں زندہ ہو کر یاد | رونان سب جہان دا اوسدی وصلوں شاد
سورج پایا تخت اوس اک شب چمیا جان | اوپر تخت آسمان دے ہویا نت تابان

اگ حیرت تہین جالیا ہم عاشق پر بال
بے پر سورج چندو انگ اوڈیا باجہہ زوال

یارب روح رسول پر لکھہ صلوۃ سلام
بہیجین ہر ہر نفس وچہ نالے آل عظام

فصل بست وسوم

در واقعات کہ بعد از نزول آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بظہور پیوستہ

علما وان دا اختلاف ہے وچہ نزول رسول
بعض کہندے جبریل خود چک کے اوہ مقبول

لیاندا اوپر پران دے طرف زمین بہار
تا اطباق آسمان تہین اوترے نبی خدا

آون جاون وقت وچہ حذیفہ کرے بیان
سی اسوار براق دا نبیان دا سلطان

بعضے کہندے جاندیان سی اسوار براق
آیا باجہہ براق دے اوتون نہ رواق

جان سوار براق تے سی قدرت اظہار
بعض طریق نزول دا کردے ایہہ اظہار

اللہ دے محبوب نے لطف کرم احسان
ڈٹھا حق وچہ اپنے جیدم باجہہ بیان

فرمایا محبوب نون سجدہ شکر گذار
سجدہ وچہ سر رکھیا کارن شکر ستار

جان سجدیون سر چکیا کہندا نبی خدا
ڈٹھا بستر خواب پر مین بیٹھا ہان آ ر

آہے جامے خواب دے گرم اجے تک جان
قدرت اللہ پاک دی کی کران بیان

بجلی وانگون تیز جان رستہ کیتا طے
ڈٹھا بستر خواب دا گرم اجے تک ہے

مین نہ جانان رات دا کہیا سی احوال
رات آہی اک رات اوہ یا آہا اک سال

طاقت ساڈی جان دی ہے اندر اک دم
گردے پہرے جہان دے کر کے تیز قدم

تن اوسدا جو اسان دی جا پاسون ہے صاف
ساعت وچہ جے جا آوے اوسوچہ کیا خلاف

ایسا آیا گیا اوہ اللہ دا مقبول
وچہ اندیشہ کسی دے آوے ناہین معقول

واقعہ اول بردن آں حضرت صلعم بود بشہر جابلقا و جابلسا و یاجوج و ماجوج و طوائف دیگر

روایت ہی جو آوندیاں حضرت نبیؐ مبین ۔ شہر یاجوج ماجوج وچہ لیا گیا وحیؑ امین
اونہاں تائیں سدیا طرفے دین اسلام ۔ میناں ناہین اونہاں نے ناری ہوئے تمام
پہر فرمایا مصطفےؐ مینوں جبرائیلؑ ۔ مغرب مشرق وچہ دو وسے شہر جلیل
باراں ہزار ہر شہر دا دروازہ وچہ شمار ۔ اک دروازیوں دوسرا راہ فرسنگ وچار
ساکن مشرق شہر دی بقایاسی قوم عاد ۔ قوم صالحؑ دی باقیوں مغرب وچہ آباد
مغرب والے شہر دا جابلقا سی نام ۔ جابلسا سی مشرقی سُن توں حال تمام
دس ہزار دربان سی مقرر ہر در پر ۔ دن دوجے ہور آوندے جاون ایہہ مقر
قیامت تیکر اونہاندا رہسی ایہو طور ۔ نوبت ناں آپہلیاں ہر دن آون ہور
دسیا دین میں اونہاں نوں کیتا انہاں قبول ۔ بہائی ساڈے دین دے اندر ہین مقبول
نیک اونہاں دی نیک ہین برے اونہاں دے بد ۔ ہور دُہے تن طائفہ باجہوں گنتی حد
منسک نام اک طائفہ دوجا سی تاویل ۔ تیجے داتاریس نام دسیا جبرائیلؑ
میں سِتّے ایہہ طائفے سدے طرف خدا ۔ مول نہ منیاں انہاں نے ناری ہوئے سدا

واقعہ دوم قصہ قوم موسیٰ بود علیہ السلام

مرگٹے نے وقت معراج دسے کہندا پاک رسولؐ ۔ مینوں اوپر قوم اک لے گیا ملک قبول
ایہہ ہیگا اوہ طائفہ جس دی وچہ قرآن ۔ کیتی وصف کمال ہے خود اللہ سبحان (وصفے جبرائیل ۱۲)

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَىٰٓ أُمَّةٌ يَّهْدُوْنَ بِالْحَقِّ وَبِهٖ يَعْدِلُوْنَ

میں اوپر اُس قوم دے کہیا آ سلام ۔ وحیؑ اونہاں نوں دسیا میرا حال تمام
جاتا اونہاں ایہہ ہی محمد ختم رُسل ۔ نعت میری اونہاں پڑہی سی وچہ کتاباں کل

میری خدمت ہو گئے حاضر آ تمام
مین اوہنان نون آکھیا منون دین اسلام
موسیٰ تائین رب نے دسی تیری گل
مدت دے سان منتظر تیرے اسین کمال
کتنیان چیزان دیکھیان مین وچہ اوس گروہ
سینے سب سلیم سن کپڑے سب پشمین
تختے درنون مول نان رہندے نت کشاد
روندے جد دم جدی گھر اوہنان اولاد
مین اوہنان تہین پچھیا کیا تساڈا دین
سب کتابان انبیا منان فرض ادا
راضی رہندے اسین ہان ہردم نال قضا
اک دوجے دی دشمنی ہرگز کران نہ مول
غیبت اپنے بہائیان ہرگز کران نہ مول
کیتی صوم صلوٰۃ ہے لتے اجتہاد طاعات
اندر امر معروف دے نہی منکر وچہ ہور
راضی ہان نہ تنگ بہکھ وچہ جو ناکھائیے رج
فانی اسان نعمتان دنیان چھڈ تمام
وصیت موسیٰ نبی نے ساونن تا اسدم
مین اوہنان تہین پچھیا کیون رنگ زرد تسان
برابر ہین کس واسطے سب تساندے گھر
چاہیئے گھر بہی ہو وے اکو جہے اسان

اک دوجے نون اوہنان نے دسی خبر اعلام
موسیٰ بارے ہو سکے کردی ایہہ کلام
وصیت ساونن کر گیا موسیٰ تیری ول
شکر خدا دا غیب تہین ڈٹھا پاک جمال
اول اوہنان زرد رنگ ڈٹھا با اندوہ
دیواران گھر اوہناندے برابر جوین زمین
گھر قبراندے پاس سن مسجد دور زیاد
فوت جان ہوندا اوہنان تہین تا اوہ ہوندے شاد
کہندے منان رب اک فرشتیان نال یقین
صلہ رحم دا ادا حق ہے انکار نہ کا
شاکر اندر نعمتان صابر وچہ بلاء
جو کجھ جانان اوسنے ساڈا عمل معمول
روزی کہان روز وچہ رات نماز قبول
مقصود ساڈا اعمال سنتے آخری درجات
کوشش کردے رات دن جتنا ساڈا زور
کیتا اسان پسند ہے فقر غنا تے لج
خاطر باقی نعمتان رہان طیار مدام
اوپر اسدے رکھیا رہان ٹھیک قدم
کہندے خوف خدا تہین ہین پھر پچھیا تان
کہندے جان ذل اہانندے برابر ہین نکیر
نالے مرگئے نہ کسی دن سوچ دی ہپ چہان

پھر مین پچھیا تساندے گھر کیوں ہین بے در
کہندے سے تجھتے ہووندی خاطر چوران ڈر

کوئی چور خیانتی ساڈے اندر نان
پھر پچھیا کیوں تساندے کھلے ہین دکان

خرید فروخت وچہ نان کوئی ہے شغول
کہندے حضرت اساندے اندر ہے معمول

حاجت جہڑی چیز ہو جاوے وچہ بازار
قیمت او سجار کہہ کے لیاوے جو درکار

پھر پچھیا گھر تساندے کیوں مسجد تون دور
کہندے جائیے دور جان ملے ثواب وفور

پچھیا قبرستان کیوں ہو گھران نزدیک
کہندے بھلّے مرگ نان جو ہے راہ باریک

پچھیا جسدم جمدا کیوں روندی ہو زار
مردے اوپر خوشی کیوں کردے ہو اظہار

کہندے تان مولود پر ساڈی نہین خوشی
کھلا آیا قید وچہ حال ہوسی اُس کی

موُیا چھٹیا قید تہین غم تون ہویا ازاد
خوشی اتے غم وچہ ہے ساڈی ایہہ مراد

ڈٹھا کوئی بیمار نان اوہنان اندر سول
ایہہ سبب بھی پچھیا کہندے نا مقبول

کفارت گناہ بیماریان ہو اے نبیؐ خدا
گناہ نہ کردے اسین ہان کیون بیماری آ

بھل بھلیکھے نال جے کردا کوئی گناہ
بجلی آ اسمان تہین کردی اوس تباہ

پھیر اوہنان نے آکھیا اے رسولؐ کمال
شریعت اپنی دا وسین ساڈے تائین حال

ساہنون دسین دین اوہ جہڑا ساہنون خوب
حال موافق اوہناندا کو دسیا تان محبوب

وصیت لئے تعلیم مین تان کیتی اس طور
صبر کرو اسے قوم سب سختیان تی باغور

توفیق صبر دی رب تہین منگو تسین ہمیش
خوف خدا دا اپنے رکھو ہر دم پیش

فخر نہ کرنان کدی بہی کسے چیز دینال
تکبر ہرگز نان کرو اوپر کسے اعمال

رحمت رب کریم ستے رکھو نت امید
خوف رجا وچہ زندگی کریو تسین جاوید

ملنا چاہو تسین جے مینتے موئے نال
لازم اوپر اپنے ایہہ کرو اعمال

رخصت کیتا اوہنان نون کر کی وداع سلام
کہندے ہین دو حاجتان اے رسولؐ علّام

ساڈے بھی خاطر رب تے اگے کرین سوال
تا کفایت اوہ کرے کرکے کرم کمال

زمین پلیٹے اساندی خاطر تاں ہر سال	زیارت کعبہ دی کران کرکے حج کمال
ساڈی ایہہ زمین ہی چین زمین سوا	مشکل سانوں حج ہے جس نال زمین گنجا
دوجی حاجت اساندی ہی اسے شاہ عرب	نظر خلق تھیں اسانوں رکھی پردہ رب
ساتھیں خلق خدا نال فتنہ اندر آ	حضرت کہندے رب نوں منگی ایہہ دعا
ایہہ دعا قبول تاں کیتی جل جلال	پوشیدہ آون خلق توں حج کرن ہر سال

واقعہ سوم

پھیر جب ان دی قوم تے میرا ہویا گذر	کرن سلام علیک آ بعضے اشہد پڑھ
پھر کہندے اے مصطفےٰ دین اسان سکھلا	کہیا مینوں امر نال کیتا ایہہ خدا

واقعہ چہارم

بیت مقدس آیا او تھوں ہو روان	بدھا ہویا براق میں ڈٹھا در پر تان
شکرانہ نعمت رب وچہ دو رکعت نماز	بیت مقدس وچہ پھر نیتی نال نیاز
تصویراں پیغمبراں تاں پھر جبرائیل	مینوں پھیر دکھایاں باعث حکم جلیل
اپنی صورت بھی ڈٹھی اونہاندے وچکار	سبھے یاسے بوبکر عمر خطاب یسار
جاں میں باہر آیا کہندا جبرائیل	ہو سوار براق تے اگے چل سبیل
وچہ چمکارے چشم دے میں ہوکے اسوار	ڈٹھا مکہ وچہ ہاں قدرت رب ستار
بستر میرا گرم سی قدرت نال خدا	اوس قادر دیاں قدرتاں وچہ حساب نہ آ
کہے عمارہؓ نبی دی مدت آون جان	سی تن ساعت رات تھیں جانے رب سبحان

کہے محمد اسحاق تے وہب منبہ بھی
مدت سفر معراج دی آہی چار گھڑی

واقعہ پنجم

آنحضرت فرمایا حضرت جبرائیلؑ
کے وسے صحرا دے اندر ہے ایہہ جا
اس قصہ معراج وچہ کون کرگ تصدیق
تھوڑی مدت وچہ ایہہ دولت ہوئی عیان
کہیا جبرائیل نے نال کر غم تصدیق
ام ہانی فرماوندی ابوطالب دی دہی
رات رہیا اوس جگہہ تے جس دم ہوئی فجر
بیت مقدس لے گیا پہر اسمانان پر

ذی طوے صحرا تک آیا ملک جلیل
حضرت جبرائیلؑ نون مین ایہہ کہیا تار
آیا تے ہور گیا مین اوپر عرش تحقیق
باہر کہڑ کوئین تہین لیائے پہیر مکان
اول سب تہین من سی ابا بکر صدیقؓ
ہویا سفر معراج دا گہر میری وچہ سی
مینون کہیا نبیؐ نے اج شب رب اکبر
ڈٹہا عرش عظیم ہی ہور عجب ہر ہر

فائدہ

جاہل ایہہ کلام ہے اوس صاحب اجلال
اس نینوین ہلیز تہین لیگئے ہٹی خاک
باہر جد دیکہنون ڈٹہا اوہ کجہہ جا
ایس جگہہ گفتار تہین مار نہ ہر گز دم
ام ہانی نے آکہیا اے رسول رحمان
ہے درخواست ایہہ میری ایہہ عجب اسرار
تینون جہوٹہا آکہن سنکر سے کفار
اس قصہ نون کسے تہین نال کہان پنہان
کہندا ابن عباسؓ ہے رضی ہوس لطیف
غمگین خاطر ہویا اندر حجر مکان
ابو جہل آبیٹہدا پاس نبیؐ ناگاہ

جامی دی تقریر جیون اندر ایس مقال
ہتہو ہتہی رکہہ کے اندر درگاہ پاک
نال کیفیت اسان تہین پچہو چون چرا
واللہ اعلم آکہہ کے کرتون بات ختم
میرے نال پیو آپ تون ہوجاون قربان
منکر ناہین من سن نال کر نال اظہار
آنحضرتؐ فرمایا مینون قسم غفار
سورج چڑہیا ہو گیا جس دم روز عیان
آنحضرتؐ وچہ حرم دے لے آئے تشریف
سی تکذیب قریش دا دل دے وچہ بیان
نال ٹھٹھے دے آکہدا اس ای نبیؐ اللہ

کوئی تازہ امر اج ہویا ہے اظہار
فرمایا پاک رسولؐ نے مین اج رات مقرر
اگے دسی کسے نان جو اج دسان بات
کیتے کیتا سفر ہے کہندا شاہ جہان
کہند اگیون تون اج رات آئیون وقت فجر
وسین گا ایہہ قوم دے اگے ہی حالات
کر فریاد پکار تان لوکان سے لئے بلار
ابو جہل نے آکھیا اے محمدؐ جو
آنحضرتؐ فرمایا جو مین اجدی رات
سن متعجب ہوندے ایہہ ساری گفتار
ناقص عقل نہ اوہناندی پہونچی تان اس حد
لیکے نال منافقان ابو جہل مردود
گیون نہ اپنے یار پاس گیون اس تقریب
فرمایا صدیقؓ نے کی کجھہ کہے امر
حالانکہ وچہ قوم دے رہیا ساری رات
کوئی تعجب ہے نہین جے اوہ کرے بیان
آوے پھیر زمین تے مین جانان تحقیق
ڈٹھا کسے نہ یار نون تیرے نالون ہور
اوہ بہی دعوے ایہہ کرے جو وچہ رات پچھان
ابو بکرؓ تان آیا خدمت خیر بشرؐ
رات مینون آسمان تے سدیا رب جبار
عجائب غرائب جسدی معنے تے اسرار
سفر کیتا جو نان کیتا اگے کسے بشر
سن متحیر ہو گئے کہندا ایہہ حالات
بیت مقدس گیا سان پھر اوپر آسمان
فرمایا ہان اس طرح کہندا اوہ منکر
فرمایا ہان دس سان تا سن کے ایہہ بات
سن فریاد پلید دی جمع ہوئے اس جا
مینون ہے تون دسیا انہان پاس کہو
بیت مقدس گیا سان پھر اوپر سموات
بعضے جاہل اوہنان تہین کرن صریح انکار
بعض ضعیف ایمان بہی ہو گئے مرتد
ابو بکر صدیقؓ پاس آکے کہندا زود
تان سندون کی آکھدا ہے اج بات عجیب
کہندا راتین گیا مین بیت مقدس پر
کہیا تان صدیقؓ نے جو اوس آکھی بات
طے کرے جو رات وچہ رستہ ہفت آسمان
ابو بکرؓ نون آکھدا تان اگون زندیق
تصدیق کرے گل یار دی اینوین جہون غور
جا کے ہفت آسمان تے آیا پھیر مکان
کہندا حضرتؐ تسان ہی دسی ایہہ خبر
فرمایا مین آکھیا جھوٹھہ نہین گفتار

عرض کیتی صدیقؓ تے سچا نبیؐ خدا ۔۔۔ اسے پر سارا ماجرا مینوں آکھ سنا
تاں قصہ معراج دا حضرت نبی بشیرؐ ۔۔۔ اگے یار صدیقؓ دے سب کیتا تقریر
سن سن ہر ہر فصل نوں ابو بکر صدیقؓ ۔۔۔ کہندا سچا نبیؐ توں بات تیری تحقیق
فرمایا پاک رسولؐ نے سن اے ابا بکرؓ ۔۔۔ کردا توں تصدیق ہیں اندر سب امر
ابو بکرؓ نے آکھیا کیا جا گہہ انکار ۔۔۔ آیا جبرائیلؑ ہے تیں پر بارھ ہزار
محمدؐ نوں جے لیگیا اج آسمانان پر ۔۔۔ کی جا گہہ انکار ہے کی ہے عجب امر
مقرر اس جا ہویا اول جس تصدیق ۔۔۔ کیتی ہے معراج دی ہے اوہ یار صدیقؓ
ابو بکرؓ دا اوس دن لقب ہویا صدیق ۔۔۔ کہیا رب العالمین حق اوسدے تحقیق

وَالَّذِیْ جَآءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهٖ

آیا سچے پاس اوہ کیتی آ تصدیق ۔۔۔ ایسے خاطر اوسدا ہویا لقب صدیق
کیتی جس تکذیب سی ابو جہل مردود ۔۔۔ اندر اوسدے حق ہے ایہہ دیا فرمود

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ اِذْ جَآءَهٗ

جھوٹھا جیہے جو رب پر اوستھیں ظالم کون ۔۔۔ جھوٹھا جو جانے نبیؐ نوں ظالم اوڈا گون
تصدیق کرے معراج جو تابع اوہ صدیقؓ ۔۔۔ ابو جہل دی تابع ہے منکر زندیق
یا رب روح پر لکھہ درود سلام ۔۔۔ نالے اوسدی آل پر تے اصحاب کرام

واقعہ ششم خبر دادن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از نشانہائے بیت المقدس و قوافل ایشان

ایہہ خبر جاں ہو گئی مکے وچہ اظہار ۔۔۔ صحابان نے صدیق وانگ چا کیتا اقرار
اک جماعت جہاں دی اجے درخت ایمان ۔۔۔ جڑاں یقین نہ پکڑیاں مرتد ہوئی جان
جھڑا ٹولہ منکراں لگا وچہ انکار ۔۔۔ آکے اندر حجرے دے کردی ایہہ گفتار
یا محمدؐ اساں نوں خبر نہ ہے آسمان ۔۔۔ ایہہ اقصیٰ ہے ڈٹھی ساڈا ایہہ گمان

توں وچہ اپنی عمر دے گیا نہ اوس مکان
روایت ہے ایہہ نبی تھیں جو اندر اوس حال
جلنے وقت جو گیا سانوں نال کسے رِدا
جاں ہُن پچھے قوم نے میں تھیں پتہ نشان
جبرائیل امین نے حکم الٰہی نال
گھر عقیل دے پاس آ دتا اوہ ٹکا
جو جو میں تھیں پچھدے دساں سب اُمور
قوم اساڈی گئی ہے اندر اوسے راہ
فرمایا تن قافلے میں ڈٹھے اک جا
پیالہ پانی اوہناں دا میں پیتا سی چک
بعد طلب اوس اوتھے وی پانی پیتا آ
اک شتر پر چڑھے سن دوئی مردہ وچہ دو
اک اوہناں تھیں ڈگ پیا ٹٹ پیا سی ہتھ
وچہ جگہ تنعیم دے آہا اوہ روان
بہار آہا اوس لدیا چھٹہ اندر خط دار
وقت طلوع آفتاب دے اوہناں ہوگ نزول
وچہ اوڈیک اوس قافلہ ہوئے سب رجوع
اوپر اس امید جو ہووے خبر دروغ
کہنے والے نے کیتا ناگاہ ایہہ بیان
کہنے والے دوسرے پھیر کیتا اظہار
اوپر شتر خاکستری اوہ دونوں اسوار

جیکر کہندا سچ ہیں اوسدے دس نشان
کسی طرح دا ہویا ہینوں رنج ملال
پیتے نشان بیت دے ویکھاں نظر ٹکا
دس ایں نشان توں ہویا ساں حیران
بیت مقدس سامنے کر دتا فی الحال
دیکھ نشانیاں قوم نوں دیوان سب سنا
کہندے اوہناں نشانیاں اندر نہیں قصور
حال اونھاں دا دس توں جیکر ہیں آگاہ
اوتھے آہا اک ڈھونڈدا اگم جو اوسدا سا
جاں آون تے پچھ لہ جھگڑا جاوے مک
یا نہ پیتا اوہناں نے پچھو ایہہ پتا
دیکھ سیکر براق نوں اوتھے نٹھا سی او
تیجا قافلہ جو دساں اوسدی سنیوں گل کتھ
اوپر شتر خاکستری چڑھیا ہویا فلان
اگے سارے قافلہ اوہ ہیسی اسوار
جسدم سنی قریشیاں ایہہ خبر معقول
آ ہے پئے اوڈیک دے سارے وقت طلوع
آفتاب نبوت احمدی پاوے نانہ فروغ
واللہ سورج نکلیا تاں آیا کاروان
واللہ ہوئے اوتھے اوہ قافلہ دے آشکار
آون اگے کاروان چھیٹ اوہناں خط دار

قریشی جا کروانیاں پاسوں لین بیان — جو جو پاک رسول نے دسے پتے نشان

جیوں جیوں پاک رسول نے کیتا سی فرمان — کیتے سب کاروانیاں اوہ ہو پئے عیان

ہتھہ جیدا سی ٹٹیا نس گیا سی اوٹھہ — کہندا سچا مصطفیٰ بات نہیں ہے جھوٹھ

بجلی وانگوں گذریا اوہ اندر صحرا — کمان اساڈا ڈگیا دتا اوس پہڑا

القصہ سب گواہیاں سن سن سب کفار — ہرگز صدق یقین تہیں نان کیتا اقرار

زنار الکار نہ توڑیا آہندا نان یقین — کہندے بات معراجدی ہیگی سحر مبین

منکر اگے معجزہ لیا ھزار معقول — نسبت کرسی سحر تہیں جاہل نامعقول

سوہنا اگے انہیاں لگے بہت برا — معتقداں نوں براہی لگے خوب بہلا

روایت ہے جو دوسری اجہ اوہ سب کاروان — بہیجیا تاں جبرئیل نوں خود اللہ سبحان

کہچہ طناب زمین دی تالیوی فی الحال — پوہنچے پیش طلوع دے قافلہ جلد بیال

ملک موکل شمس نوں ہویا امر خدا — قافلہ آسنے تیک توں سورج نہ چڑہا

سخن سیے محبوب دا نانا ہووی دروغ — آفتاب جمال پیغمبری لئے کمال فروغ

واقعہ ہفتم تعیین اوقات نماز بود

آیا سفر معراج تہیں جان عالی سلطان — ہوئی رات معراج دی جبدم صبح عیان

پنج نمازاں اوس دن صبح توں تیک عشا — اول وقت پڑہائیاں جبرائیل نے آ

ہویا حضرت وحی سی کعبہ پاس امام — نال رفاقت وحی دے پڑہی علیہ السلام

دوجے دن بہی وحی نے وچہ آخر اوقات — امامت کیتی مصطفیٰ پڑہیاں پنج صلوٰۃ

اول آخر وقت تاں ہویا نماز عیان — سب نمازاں دو رکعت اول سی فرمان

وچہ نمازے شام دے ایہپر تن رکعات — پہر بعضیاں وچہ دو رکعت زاید سن حالات

شکرانہ اقامت واسطے دو رکعت اظہار — ایہپر اندر سفر دے قصر دو اندر چار

رہیاں اپنے حال تے تن رکعتاں شام
حاضر مکے وچہ جو سن اصحاب رسولؐ
تاں وچہ اس اوقات دے کرن نماز ادا
مہاجراں حبشہ وچہ بہی کردا اسلام
جسدم خبر موصول ہو گذرے جو ایام
اوس صاحب معراج پر بہت درود سلام

ہویا وچہ ہر وقت دے جبرائیل امام
سبناں تائیں خبر ایہہ کردتی مقبول
اول دن اس وقت تہیں ہوئے نہیں قضا
ایام اوقات معینہ کرن نماز قیام
قضا اونہاندی کرلیون پڑہن نماز تمام
طرفوں ایس غلام دی ربا ہیچ مدام

فصل بست و ہفتم در بعض فوائد متعلقہ بہ معراج - فائدہ اول

اندر اصل معراج دے ناں ہیگا اختلاف
منکر اصل معراج دا کافر ہے ناداں
صحیح صریح احادیث ہین متواتر مشہور
نام مبارک اونہاں دے سن توں کراں بیان
ہور علی المرتضےٰ عبداللہؓ ابن عباس
انسؓ مالک داجاں توں ابو ہریرہؓ ہور
عمرانؓ بن حصین تے عبداللہ ابن عمرؓ
عبداللہ بن ابی اوفےؓ نالے ام کلثومؓ
ابو امامہؓ باہلی اسامہؓ بیٹا زید
ابو درداؓ تے عائشہؓ ام ہانیؓ فرخ خو
راضی اوپر انہاندے ہر دم ہووے خدا
بعضے کہندے خواب وچہ ہویا ہے معراج
بعضے کہندے روح گیا اوپر عرش برین

منکر ہے ہین معراج نوں قبلی والے صاف
کیتا اوس انکار ہے صریح آیت قرآن
تینہہ اصحاب رسول دے راوی ہین پرنور
ابا بکر صدیقؓ ہے حضرت عمرؓ عثمانؓ
عبداللہؓ بن مسعود ہے سن توں نال قیاس
خدریؓ ابو سعید ہے ہور مالک باغور
حذیفہؓ الیمانی بہی بوسلمہ نیک سیر
بیٹی پاک رسولؐ دی ہور بلالؓ معلوم
عبدالرحمانؓ عاص دا سن اے با امید
ابی ذر غفاریؓ تے ابی کعبؓ دا جو
وجہ جو ہے اختلاف دی اوہ بہی بیان سنا
بعضے کہن بیداری بنیاں دا استراج
جسم مبارک آپ دا اوپر رہیا زمین

جیہڑا فرقہ خواب واکردے ہین بیان ۔۔۔ لیاون وچہ دلیل دے ایہہ آیت قرآن

وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ ط (سورۃ بنی اسرائیل)

اور نہین کیا ہم نے وہ خواب جو دکھلائی تجھکو مگر آزمائش واسطے لوگون کے ۔ (ترجمہ)

اسان نہ کیتا خواب اوہ دکھلایا تینون جو ۔۔۔ مگر آزمائش اوسوچہ لوکان خاطر ہو

کہندے خواب انبیا دی ہوندی ہے برحق ۔۔۔ حکم بیداری ہووندا موافق ایس سبق

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَنَامُ عَيْنَايَ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي ط

فرمایا اکہیان سوندیان دل میرا بیدار ۔۔۔ کرے تائید اوہ قول جو خواب دا اسرار

ایہہ مذہب ہے عایشہؓ معاویہؓ بہی ہمراہ ۔۔۔ حسن بصریؒ بہی انہان پر راضی ہووے الہ

کہندی حضرت عائشہؓ ایہہ سخن مقبول ۔۔۔ جسم مبارک آپ داگمؐ نہ ہویا اصول

مَا فُقِدَ جَسَدُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ہور حدیث معراج وچہ وارد ہوئی جو ۔۔۔ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ لکہن نبیؐ خوش خو

معتزلیان دی سند ہے ایہو پکی بات ۔۔۔ کہندے ممکن ہے نہین جو وچہ اکو رات

جلکے ست آسمان لنگے آیا پیہیر ضرور ۔۔۔ اندر سند لیاوندے ایہہ آیت مذکور

غافل ہین تاویل تہین سند نہ اونہان پاک ۔۔۔ خبط اونہاندا حافظہ عقل اونہان وچہ شک

ہے حماقت اونہاندی دونوین ایہہ دلیل ۔۔۔ کردے رد جواب ہین عالم ایس سبیل

رویا معنے جان توں رویت بصری نال ۔۔۔ یعنی اکہین دیکہنان جیونکر کرلن مقال

رَأَى رُؤْيَتُ بالعین ڈٹہا اکہین نال ۔۔۔ رویا معنے خواب نان کرتون خوب خیال

رویا رویت ویکہنان دونوین مصدر جان ۔۔۔ جیون متنبیؔ آکہدا ہے صاحب دیوان

رُؤْيَاكَ بِالْعَيْنِ أَحْلَى مِنَ الْقَصَصِ ط

حضرت ابن عباسؓ تے ہور مفسران نال ۔۔۔ رویا دی تفسیر ایہہ کیتی ہے اسحال

رویا معنے ویکہنان اکہیان نال شتاب ۔۔۔ فتنہ موجب ہووندا ہرگز کدی نہ خواب

رؤیا معنے خواب دے جیکر لئے من
تفسیراں نوں کھول کے دیکھیں اکہیں نال
مراد اس رؤیا اوہ ہے ڈٹھی نبی جو خواب
مدینہ وچوں نکلیا قصد عمرہ دا کر
ہوئی صلح کفار تہیں اس منزل وچہ آ
بعضیاں مومناں تفرقہ ہویا وچہ ضمیر
اِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ ہے فرمان رحمان
ہے مراد ایہہ خواب اوہ ڈٹھا شاہ جہان
ہویا سی اس خواب تہیں تاں متفرق حال
ملک حکومت ہوسی اوس جماعت جان
خاطر پاک رسول نوں خطرہ ہویا دور
جسمانی معراج دا جو اوہناں انکار
چھوٹی عمر سی عائشہ وقت معراج رسول
حقیقت پر معراج دے اوہناں کدوں خبر
جسمانی معراج ایہہ حضرت دا اکبار
اہل سنت دا طائفہ اس اوپر اتفاق
بیت مقدس مکیوں گیا اندر اک رات
جو منکر معراج دا بیت مقدس تک
جو اطباق آسمان تہیں کردا ہے انکار
خبراں نال احاد دے ثابت سیر آسمان
بلکہ ہے اوہ مبتدع تے گمراہ عیان

تاں ایہہ خواب معراج نال تعلق چکیں ظن
حدیبیہ دا واقعہ آیت دسے حال
عمرہ ہی گذار دا سفنے وچہ جناب
حدیبیہ وچہ آ ہوئی منزل خیر بشر
عمرہ تاں گذاریا مڑیا نبی حسن ادا
کیتا تاں اس خواب نوں ب نقشہ تعبیر
بعض مفسر اس طرح کردے ہیں بیان
منبر پر جیوں بوزنے دوڑن نبی غیبان
تاں تعبیر اس خواب دی دسی وحی کمال
تخت اوپر جیوں بوزنے چڑھسن بعد ازاں
عائشہؓ اتے معاویہؓ دا بھی سن مذکور
بر تقدیر صحیح دی اوہ بھی سن اذکار
چھہ سالاں تے کجھہ ماہ عمر آہی مقبول
معاویہ مسلمان ناں سی اوس وقت مقر
روحی ہور معراج ہیں جدا جدا اظہار
جاگدیاں معراج سی اوس صاحب براق
اوتھوں پھر سماوات پر جیوں لکھے حالات
اوسنوں کافر جان توں اس وچہ ناہیں شک
اوسنوں جانے مبتدع شرع اندر اظہار
منکر خبر احاد دا کافر ناہیں جان
مقر مقام قوسین دا محقق مومن جان

بہت دلیلان آئیان اوپر اس مذہب
پہلی ایہہ دلیل ہے ایہہ جو کہیا رب

سُبحَانَ الَّذِیۡ اَسۡرٰی بِعَبۡدِہٖ پاک اللہ دی ذات
سیر کرایا جس لئے بندہ نون وچہ رات

اسم عبد موصوف ہے روح جسم دے نال
ہوندا جیکر خواب وچہ ایہہ ظاہر احوال

اَسۡرٰی بِرُوۡحِ عَبۡدِہٖ تان ہوندا فرمان
دوجی ایہہ دلیل ہے سنتون نال دہیان

تان فضیلت ہووندی جے ہوندا ایہہ خواب
معجزیان وچہ نا ہوندا تان معراج حساب

ہوسکدی ایہہ بات ہے جے ترسیا ہوو
بہشت ویکھے وچہ خواب دے ہور سامان موجود

پہر اوہ خواب رسول دی کی ہووے تفضیل
اندر اسدے تیسری سُن تون ہور دلیل

فضیلت ساڈے نبی دی صلے اللہ علیہ
اوپر سبہنان انبیا دو چیزان تہین ہے

دینا وچہ معراج دی شفاعت وچہ عقبےٰ
نہین لئے ہور فضیلتان برابر وچہ انبیا

شریعت اسئے کتاب جے سرور تائین ہی
شریعت لئے کتاب ہی دوجے نبیان ہی

معراج شفاعت نال ہے فضیلت شاہ ابرار
معتزلیان نے دوہان تہین کیتا ہے انکار

گمراہی دا اعتقاد ایہہ دیوے رب پناہ
کہندے ایہہ دو شرف جو پائے نبی اِلٰہ

ملی دولت معراج دی تواضع نال خدا
خلقت نال تواضع ملی شفاعت تا

دوجی ایہہ دلیل ہے سنتون یار لطیف
پیغمبر فرمایا وچہ حدیث شریف

صلیتُ العشاء الاخیرة فیکم وصلیت رکعتیھا بَیۡتِ الۡمَقۡدس وصلیت الوتر بجنب العرش وفی روایتہ تحت العرش

وچہ تساندے مین پڑہی اخیر نماز عشا
پڑہیان دو رکعات مین بیت مقدس جا

پاس عرش دے جا کے وتر پڑہے اُس رات
اک روائیت عرش پاس کہندا عالیذات

سُنتیان سفنے ہووندی تان نماز ادا
بیداری دے وچہ ہے اوپر عرش گیا۔

دوجی ایہہ دلیل ہے پاسون شاہ جہان
بیت مقدس دی پچہے آکفار نشان

اک اک سرور دیکہہ کے دسدے رہے نشان
جیکر ہوندا خواب وچہ ڈٹہا ایہہ بیان

ہرگز کوئی علامتاں پچھدے ناں پھر مول ۔ کردے ناں انکار ہی کافر جیت کت سول
مثلاً جیکر آکھدے مینوں اندر خواب ۔ آسماناں تے لے گئے ڈٹھا عجب عجاب
موجب پھر انکار دی ہوندی کوں کلام ۔ ایس قسم دی خواب بھی دیکھن لوگ عوام
فضیلت پھیر انبیاء دی کیونکر ظاہر ہو ۔ پھیر نشاناں بھی کارواں پچھے اوہناں جو
دسے پاک رسول نے ساری اوہ نشان ۔ مرد بیٹھا اک اوٹھ تے سر دی نال حیران
منگی اوس غلام تھیں اپنی تدوں گلیم ۔ سر دی ہووے دور تاں دسی نبی کریم
مینوں لگی پیاس سی کہندا ایک جناب ۔ میں پیتا سی چاک کے اوہناں پیالہ آب
پیلے والا آیا جاں اس لگی پیاس ۔ ملیا پانی اوس ناں تاں ہویا وسواس
ڈٹھا شتراں کارواں جس دم تیز براق ۔ دوڑے اک سوار تاں ڈگا بالاتفاق
ٹٹا اوسدا ہتھ سی جاں آئی کارواں ۔ خبراں سب درست سن پوری پئے نشان
ایہہ دلیلاں ساریاں بیداری دیاں جان ۔ جاگدیاں جا دیکھیا عرش اوپر آسمان
اکھیاں مٹھی خواب وچ دل اوسدا بیدار ۔ جبرائیل اوٹھائیا نبیاں دا سردار
جاں اس دولتخانیوں اوہ سلطان کونین ۔ چلیا قصد معراج دے طرفے قاب قوسین
سبوحیاں آسمان تھیں کیتی ایہہ ندا ۔ سُبۡحَانَ الَّذِیۡۤ اَسۡرٰی بِعَبۡدِہٖ پاکی ذات خدا

فائدہ ثانیہ واقعہ شرح صدر پیغمبر است صلی اللہ علیہ وسلم

دو مراتب آپ دا سینہ ہویا چاک ۔ دودہ دائی دا چھڈیا جاں صاحب لولاک
وچہ قبیلہ بنی سعد جیوں ہویا مذکور[1] ۔ دوجی وار معراج دی اندر رات ضرور
موجب پاکی آپ دے جد ایہہ ہویا کار ۔ ناطق ہین روایتاں اسپر باجھہ شمار
سینہ جس دم چیریا نالے حکم بیچون ۔ دل تائیں پھر چیر کے کڈھیا کالا خون
پھر اس دل نوں دھو کیتا خالی تے تطہیر ۔ موجب زینت دا ہویا تا خانہ تعمیر

[1] یعنی در جلد اول ۱۲

خانہ دل داغیر تھیں خالی نان جد تیک | جاگھہ اوس وچہ یار دی نان پاوے تد تیک
تمام فرد مخلوق دے جان خالق کونین | زنجیران غیب شہود دی وچہ پڑوے ہین
سارے سیر سلوک دی اسیر ہے بنیاد | ظاہر باطن پاک ہو اندر سب نہاد
فضائل تے کمالات دے تا خاطر اجرا | ایہہ جہان تے اوہ جہان دونوین شق سُنا
شق صدر دو مرتبہ سرور جن انسان | ظاہر ہویا سمجھہ لے ای میرے اخوان
پہلاں جدم لبان تھین جدا ہویا سی شیر | تاں اتنان دی بدن دی حاصل ہو تعمیر
تا اس امر خطیر نال کیتا سی آغاز | جو عظمت کونین دا سبھے سارا راز
تے وچہ رات معراج دے توجہ ہوی جان | طرفے منزلاں غیب دی ویکھے راز نہان
دوجی واری چیر کے کیتا پہیر طہور | ہون آسان تا گذرنے پردے ظلمت نور
ہستی مجازی دی بساط تاں سب ہووے طے | اکدم وچہ تا عرش تھین گذری فرخ پے
باہر اپنی ہستیوں آیا شاہ لولاک | بیگانیاں تھین اوسجا حجرہ کیتا پاک
سخن بلآلت جائیکے سنیاں پاک رسول | ڈٹھا جو کجھہ دیکھنا اوہ لقا مقبول
ایسی ڈٹھی جائیکے اوہ درگاہ جلال | نان کوی اوتھے طرف سی نا اسطرف خیال

فائدہ ثالثہ

وچہ آسماناں جو ڈٹھے انبیا علیہ السلام | ہو سکدا ہے ویکھناں اوہناں دو اقسام
یا اوہ جوار دارح آئے ہو تشکل اجسام | یا اوس رات معراج وچہ اوس خالق علام
خاطر ملنے مصطفٰے روح جسمان وچہ پار | بھیجے استقبال نون جیوین روایت آ

والبعث آدم فمن دونہ من الانبیاء رقا مصم

فائدہ رابعہ

عوارف معارف وچہ ہے آیا ایہہ بیان | ڈٹھا جو پیغمبراں نون اندر آسمان

اشارت اس وچہ ایہہ سی سن ہو کی خورسند
درجہ ہووسے احمدی سب تہین فوق بلند

ڈٹھا موسٰے نبی جو وچہ چوتھے آسمان
کہیا طبقہ چار می جھڑا پھیرسے مکان

بارگاہ وچہ وصل ہو کیونکر صدر نشین
رب ارنی دا کس طرح آکھے سخن مبین

محل نظر تہین قدم اوس پیچھے رہیا جان
لن ترانی دی خوف تہین ہویا موڈ بتان

حیا تواضع نال جان اس صاحب لولاک
محل نظر تہین قدم نان چکیا با ادراک

وچہ حجاب آداب دے چھیدم بیٹھا جا
الم تر اسلے ربک ہویا مخاطب تا

بجلی وانگوں پہونچیا اندر وصل مکان
قاب قوسین تا ہوئیا اَو اَدنٰے عیان

فائدہ خامسہ

پنجاہ وقت نماز جو کیتی فرض ستار
وصیت موسیٰ نال جو گیا مڑ دربار

پنج نمازان فرض تان کیتیان رب رحمان
حکمت اس وچہ ایہہ سی سن صاحب ایمان

اس امت پر تخفیف سی اللہ نون مطلوب
حبیب علیہ السلام دا سبب بنایا خوب

تا ارادہ ازلیہ ہو جاوے تحقیق
کرداہے اس قول دی حکم خدا تصدیق

یُرِیْدُ اللّٰہُ بِکُمُ الْیُسْرَ چاہیا رب رحیم
آسانی سو تسان نون اے امت نبی کریم

ما یرید اللہ لیجعل علیکم من حرج ۔ ترجمہ نہین چاہتا اللہ یہہ کہ ہو تم کو تکلیف ۔

نہین چاہندا رب تسان نون ہو حرج تکلیف
سارے حکم آسان ہین کیتے رب لطیف

وظیفہ ثانیہ در نقلہائے مشہورہ، درین وظیفہ چند نقل مسطور میشود

نقل اول

خواجہ عالم آکھدا این اندر اس رات
قرب کرامت نال تان لنگھے سب سماوات (یعنے آسمانہا)

فرشتے ہر آسمان دے ڈٹھے مین مشغول
پڑہین سورتان قرآن دی اللہ دے مقبول

پڑہدے سورت ملک نون ملک اول آسمان
پڑھن سورہ یٰس نون فرشتے دوم عیان

سورہ فاطر تیسرے چوتھے وچہ والطور | وچہ پنجویں آسمان دے الرحمان ضرور

چھیویں سورت واقعہ پڑہدے ملک خدا | ستویں سورت حشر دا کردے ذکر سدا

پھیر مجموع فرشتیاں ڈٹھے بعد ازاں | پڑہن درود شریف تے نالے حمد رحمان

امت تیری واسطے نالے استغفار | مین اوہناں نوں ویکھ کے کیتا استفسار

اسے فرشتیو کدوں دی اس کم وچہ مشغول | درود تے امت واسطے بخشش جو مسئول

تاں اول آسمان دے فرشتے کرن مقال | آدم دی پیدائشوں پنج ہزاراں سال

اگے ایسے شغل دے اندر رہاں مشغول | دوجے دس ہزار سال کہن اگے معمول

پندراں ہزار سال پیش کہن تیجے آسمان | وینہہ ہزاراں سال پیش چوتھے کرن بیان

پنجویں پنجی ہزار سال چھیویں تیہہ ہزار | ستویں پینجی ہزار سال کہندے ایہو کار

نقل دوم

آنحضرتؐ فرمایا وچہ پہلے آسمان | ستر ہزار ملائکہ مین پر ہوئی عیان

ابوبکرؓ تے عمرؓ دے جہڑے دوست یار | بخشش اوہناں خاطری منگن پیش غفار

ستر ہزار ملائکہ وچہ دوجے آسمان | عثمانؓ تے ہور علیؓ دی جہڑے یار پچھان

اوہناں خاطر رب توں بخشش کرن سوال | پھیر تیجے آسمان پر ملک ڈٹھے اس حال

اوہناں دی تعداد بھی آہی ستر ہزار | ابوبکرؓ تے عمرؓ دے جو دشمن مردار

لعنت اوپر اوہناں دے کردی ہر ہر بار | پھیر چوتھے آسمان پر ملک ایسے مقدار

عثمانؓ اتے ہور علیؓ دی جو دشمن بدخواہ | لعنت اوپر اوہناں دے کہندی شام پگاہ

پھیر پنجویں آسمان پر فرشتہ ستر ہزار | اصحاباں دیاں دشمناں پر کردے پھٹکار

پھیر چھیویں آسمان پر ملایک ایس حساب | بخشش منگن اوہناں دی جو دوست اصحاب

پھیر ستویں آسمان پر فرشتہ ستر ہزار | اوپر دشمناں انہاں دے لعنت کرن پکار

نقل سوم

فرمایا ڈٹھا بوبکرؓ وچہ چوتھے آسمان
تیجے اندر عمرؓ نوں وچہ وچہ عثمانؓ

وچہ پہلے آسمان دے ڈٹھا شاہ علیؓ
فرمایا بوبکرؓ نوں آہا ایہہ نبیؐ

پہونچیوں ایس مقام وچہ کس عمل دے نال
برکت صحبت آپ دی کہندا انیک خصال

پچھیا حضرت عمرؓ نوں توں کس نال عمل
آئیوں ایس مقام وچہ مینوں دسیں گل

کہیا حضرت عمرؓ نے تیری مدد نال
پھر حضرت عثمانؓ تھیں کیتا نبیؐ سوال

آئیوں کہڑے عمل تھیں اندر ایس مکان
تیری نصرت نال بس کہندا ایہہ عثمانؓ

پچھیا حضرت علیؓ تھیں تیرا عمل کیا
کہیا محبت آپ نال میں آیا اس جا

نقل چہارم

روایت دیکھی مصطفےٰؐ قدرت رب رحمان
وچہ ستاں اسمان دے صورت شکل عثمانؓ

اصحاباں نے پچھیا حکمت کرو عیان
ڈٹھی ہر آسمان جو صورت شکل عثمانؓ

فرمایا تا ملائکہ جو وچہ ہفت سماء
برکت صورت اوستہیں ہاون شرم حیا

تفسیر بحر العلوم وچہ آیا ایہہ بیان
پوچھیا سی عثمانؓ تھیں حضرتؐ ایہہ بیان

پہونچیوں اس آسمان تے کس عمل دے نال
شب بیداری باعثوں کہندا انیک خصال

پہونچیوں دوم آسمان وچہ نال کہڑے اعمال
کہے سورت اخلاص دی برکت قرأت نال

پھر پوچھیا کس عمل نال گیوں تیجے آسمان
کہے طفیل مصاحبت دہی تیری دی جان

پوچھیا چارم فلک پر کیونکر ہویا مقام
کہندا برکت آپ دی صحبت ایہہ انعام

پھر فرمایا کس طرح پنجویں فلک اوپر
برکت خدمت مسجدوں کہندا انیک سیر

پھر فرمایا کس طرح پہونچیوں ششم آسمان
کہے تحمل محنتاں کر کے لیا مکان

پھر فرمایا کسطرح پہونچیوں ستویں پر
کہندا برکت شرم دی پاسوں رب اکبر

کیتے ست سوال ایہہ اندر ست آسمان
دتا ایہہ جواب سی تا حضرت عثمانؓ

نقل پنجم

خواجہ عالم آکھیا صلے اللہ علیہ   جان طبقات آسمان دی ہو دن لگ طے

مین پہوچیا اک جھنگلے جو آئی خوشبو   مغز معطر اوستھین میرا جاندا ہو

پوچھیا مین جبرئیل تھین ایہہ کیا مشک بہار   کہندا ایہہ خوشبو آوی جنت دی گلزار

اندر ایسے حال دے سُنی مین ایہہ کلام   کہنے والا آکھہ دا نال نیاز تمام

یا رب اتنی بما وعدتنی فقد کثر عبقریی واستبرقی وحریری وسندسی

اے رب مینون دیہہ تون وعدہ کیتا جو   عبقر تے استبرق بہت گیا ہے ہو

حریر سندس تے ہور ہور جبدا نہین شمار   کہندا ایہہ بہشت سی اگے رب جبار

اہل اپنے نون سنگ امین وچ بہج شتاب   مین سنیان ایہہ اوستون رب داہویا خطاب

لک کل مسلم مومن ومومنۃ

ہین سب تیرے واسطے مومن مرد زنان   مین تے نبیان پر جھڑا لے آوی ایمان

صالحہ کرے اعمال جو شرک نہ کری روال   میرے باجہون غیر نون ناہیں کری خیال

میتون ڈریا جو کوئی خوف نکرے عذاب   دولت امن امان تھین ہووے سعادت یاب

میرے پاسون جو منگے حاجت اتی مراد   کران عطا مراد سب جو ہووے دلشاد

مینون دیوے قرض جو قرض اوس کران ادا   توکل مین پر جو کرے مہم نہ اٹکے کاد

انا اللہ لا الہ الا انا لا اخلف المیعاد

مین اللہ معبود ہان مین بن ہور نہ کو   ہرگز کران خلاف نان وعدہ میرا جو

جناب الٰہی تھین ہویا جس دم ایہہ خطاب   مین راضی ہان رب جیو کہی بہشت جواب

ایس سوال جواب دی حکمت وچہ عیان   اہل اشارت آکھدے سُنتون ایہہ بیان

خاطر اپنے اہل دی شوق بہشت عیان   کیتا پاک رسول نے سُنتون نال دہیان

بہشت بہشتیان واسطے ہو زیادہ مشتاق   بہشتی بہشتان واسطے جو رکھن اشواق

پہر فرمایا پہونچیا مین وچہ ہور بیابان
بد بو آوے اوتہین جیدا نہین بیان

مین پوچہیا جبرئیل تہین کہے وحی خوشخو
دوزخ دی آواز ایہہ نالے اوسدی بو

مین سُنیان ایہہ آوندی دوزخ دی آواز
یارب میرے وچہ بہیج اپنا وعدہ راز

مین وچہ بہتے ہوگئے غل اتے زنجیر
حمیم اتے عشاق بہی ہور عذاب سعیر

ہویا خطاب قہار وا سُنی جہنم نار
مشرک کافر کافرہ تے ہور قوم جبار

ہور قیامت نال جو نان لیا آوے ایمان
تیری کران سپرد سب کہے جہنم تان

مین راضی ہان یاربا اوپر ایس عطا
پیغمبر نون حال ایہہ دسیا آہا تا

تیرے دشمنان واسطے دوزخ کری اوڈیک
بد مذہب وچہ نار دے پاون جاگہ ٹہیک

روائیت ہے ایہہ واقعہ وچہ چہیوین آسمان
دسیا پاک رسول نون مالک کون مکان

نقل ششم

خواجہ عالم آکہدا اے صلے اللہ علیہ
مینون وچہ بہشت دے گئے سی جیدم لے

حور قصور نعمتان دسیان سب جنان
نال نظر التفات دے اجے مین ڈٹہا نان

تجلّٰی حق سبحانہٗ آیا سیر دا
مینون سب اشیا تہین کیتا اوس جدا

بہشت دوزخ دی ذرا نان مینون رہی خبر
محو تجلّے وچہ تان ہوگیا یکسر

نظیر

سدیا مجنون عامرے تائین لیلی جان
پاس سہیلیان اپنیان ازماوی اوس تان

اراستہ کری کنیزکان لاوے ہار سنگار
مجنون نون دکہلائیکے تا سمجہے اسرار

پہر دل اندر اوسدے خطرہ پیا گمان
شاید عمدًا ہو نہین جاوے غیر دہیان

اونوین دو وجے راہ تہین آئی مجنون کول
جلوہ کرے جمال وا کہندی اوسنون بول

جماعت اک کنیزکان آزمایش خاطر جان
آون تیرے پاس جان کرین نہ غیر دہیان

لیلی تائین آکہدا مجنون ایہہ جواب
شراب عشق دی پیکے مین ہان مست خراب

تون ہی نظری آوندی جس ول دیکھان مین
ملے مراد نہ عمر تہین جے بن دیکھان تین

نقل ہفتم

آنحضرت فرماوندے رات معراج جان
تسبیح سُنی ملایکان اندر ہر آسمان

کنین میری آوندی آواز اور اذکار
جان ستوین آسمان تہین ہین لنگھہ ہویا پار

پہر نان سُنی آواز مین کوئی عیان نہان
عرض کیتی مین یا الٰہ اندر ہر آسمان

آوازے صاحب طاعتان سُندا آیا ہان
سُنان نہ اسجا مول کجہہ ہویا خطاب رحمان

اما علمت یا محمد ان طاعات المخلوقین وذکر الذاکرین متلاشی فی جنب عظمتی۔

ناجاتا تون یا نبی طاعت اہل طاعات
ذاکران دا ہور ذکر جو اندرون تے رات

پلے عظمت اساڈی ہے اوہ سب ناچیز
متلاشی سرگردان ہین جانے نال تمیز

نکتہ اسجا اوہ ہے طاعت اہل طاعات
ذاکران دا ہور ذکر اوس عظمت پاس نہ بات

تمام گناہ جے عاصیان اُسدی رحمت پاس
ہو جاون ناچیز جے عجب نہ کرین قیاس

نقل ہشتم

پیغمبر فرمایا ساق عرش سلے مین
ڈٹھے لکھے چار خط آکھہ سناوان تین

انا ذاکر من ذکرنی پہلا خط مراد
ذکر کران مین اوسدا کرے جو میری یاد

انا احب من یحبنی میرا اوستہین پیار
جس نون میری دوستی اوہ میرا دلدار

انا ازید من شکرنی تیجی سطر تحریر
میرا کرے جو شکر اوس نعمت دیان کثیر

انا اجیب من دعانی چوتھی سطر سُنا
کروان قبول مین اوستہین جو کوئی کرے دُعا

نقل نہم

فرمایا سید المرسلین مین وچہ رات معراج
رتبہ قاب قوسین وچہ پایا شرفون تاج

تن سو [۳۱۲] باران مین ڈٹھے منبر اوتہی نور
سبھے پاسے عرش دے قدرت رب غفور

کہیے پاسے عرش دے منبر اک عظیم
ہزار برج سی اوسدا حکمت رب حکیم

اک برجون تادوے کر ہزار سالہ سی راہ
رنگ برنگی گوہران جڑیا عالیجاہ باد

مین ایہہ صورت واقعہ پچھیا ہویا عیان
منبر سبھی طرف دے مرسل بنیائن جان

کہیے پاسے عرش دے منبر تیرا ہے
مین کہیا کہیی طرف کیون منبر میرا ہے

ہویا خطاب جناب دا اسے میرے دلدار
روز قیامت ہووسن جان ظاہر اسرار

تابعداران نون کران طرف بہشت روان
سبھی طرفے عرش دے ہیگا باغ جنان

بھیجان دوزخ دل مین جو ہین بے فرمان
کہیی طرفے عرش دے ہیگا دوزخ جان

اس منبر پر حشر نون بیٹھا ہووین جان
بے فرمان جان نار وَل ایتھون ہوون روان

جیکر دیکھین امتی اونہاندے وچکار
واپس موڑ لیا وسین وچہ میری دربار

کرین شفاعت اوسدی مین بخشان تقصیر
عاصی امت آپ واسطے نہ وچہ سعیر

نقل دہم

روایت ہے اوس رات وچہ امت دا سردار
مڑ مڑ امت واسطے عرض کرے دربار

ہووے جناب وہاب تھین ہر ہر بار خطاب
ہر نوبت کہندا بخش دے امت اے وہاب

ست سو بار جناب وچہ کیتی عرض رسولؐ
اک روایت ست لکھہ عرضان کری قبول

ہر واری سی آکھدا امت چاہان مین
ہر نوبت رب آکھدا امت بخشان تین

موافق خواہش مصطفےٰ بخشش کری خدا
جان پھر آیا زمین تے ہادی راہ نما

خاطر پاک رسولؐ دی عثمانؓ ابن عفان
خوشہ لیا کھجور دا ہدیہ رکھے جان

اک روایت لیایا اک حضرتؓ دا یار
طائف دے انگور دا خوشہ وچہ دربار

ہتھہ خوشہ دی طرف جان کیتا نبیؐ دراز
اونوین سائل اٹھکے منگدا نال نیاز

اوہ خوشہ انگور دا یا خرما دا جان
دے دتا درویش نون اونوین شاہ جہان

اوہ سوالی ترپیا لئے خوشہ فی الحال
ملیا حضرت بو بکرؓ راہ وچہ نیک خصال

خوشہ لئے خرید تان اوتھین ویکی مل
لیا آکے ہدیہ رکھہ دتا خدمت فخر رسلؐ

خوشہ دیوں نبیؐ دا جسدم ہویا خیال — اوسے سائل آئیکے کیتا پھیر سوال
اوہ عطیہ یار دا اوتوین پاک رسولؐ — اوس سوالی نوں دتا دیر نہ کیتی مول
لئے سوالی تُر پیا اوتھون پھیر شتاب — رستہ اندر دیکھیا اوسنوں عمرؓ خطاب
اوہ خوش اوستہین لیندا مل خرید — لیا آکے اگے نبیؐ دے رکھی مرد رشید
چاہیا پاک رسولؐ نے دانہ کھاوان چا — اوسے سائل آئیکے کیتی پھیر ندا
تان اوس سرور انس و جان ازروے صدق صفا — نان کھادا لے اوسنوں کیتا بعطا
پھیر اس نوبت جائیکے عثمانؓ نیک قیاس — سوالی تہین مل لے کے لیا آیا حضرت پاس
اوسے سائل اُٹھ کے کیتا پھیر سوال — اوہ عطیہ اوسنوں پھیر دیوے خوشحال
مڑ مڑ دتھا آپنے جان اوہ کرے سوال — چوتھی نوبت اوسنوں کہندا فرخ فال

آسائلٌ اَنتَ اُمّ تاجرہ

توں سائل ہیں یا کوئی تاجر مرد کمال — بھیجیا جبرائیل نوں اللہ نے ذوالجلال
اَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ آیا ایہہ فرمان — سوالی نوں نان رد کر کہندا رب رحمان
اندر شب معراج دے مڑ مڑ ست سو بار — مین سی تین تہین پوچھیا کی تیںنوں درکار
اُمت چاہاں آکھیا ہر نوبت سی تین — ہرگز سخت جواب نان دتا تیںنوں مین
میرا بندہ آیا چار نوبت تین کول — حاجت اپنی عاجزی تین تے آکھی پھول
دتا سخت جواب توں انہاں لفظان نال — تاجر ہیں کوئی آدمی یا کوئی اہل سوال
باوجود اس امر دے امت کرین طلب — سونپ دیوان ہیں آپ نوں اوسدا امت سب
حقیقی کرم وجود ہے ذاتی صفت اسان — ایس صفت دا غیر پر نہین بقا ہو جان

مناجات

یارب ذات کریم تین وچہ سرا وجود — ہتھ کرم تہین کھولیا در بخشش تے جود
اسین تیرے ہاں منگتے توں ہین شاہ تمام — بخش گناہین اسین ہان پہلی وچہ ہر کام

بخشش بے نظیر تیں نالے بے مانند — بندے تیرے اسیں ہاں توں ہیں رب بلند
ظالم اسیں تمام ہاں نالے جرم اندیش — توں وفا تے کرم تہیں ساڈی آویں پیش
بریاں اندر جو کوئی ہووے بہت برا — رحمت تیری اوس ول کردی نظر سدا
لائق توں ناں دشمنی رحم اساں پر کر — توں ہیں لائق رحم دے اے اللہ اکبر
ضعیفاں اوپر ظلم ناں ہرگز کرے قوی — فقیر اوپر سوا کرم دے کرے نہ شاہ کدی
اوہ عارف ہے جاندا جدا رخ وچہ راہ — بخشش کرم خدا ہے مقابلہ وچہ گناہ
سبقت رحمت رب دا ہویا تقاضا جو — نام امت مرحوم اس تاں گیا ہے ہو
ساڈوں بخشش جو دوا کردا ہیں فرمان — بہتر ہے جو اساں نوں بخشیں اے رحمان
عروس کرم دی جو رکھی وچہ پردے پنہان — لکھانداول اوستے ہویا ہے قربان
کیا ہووے جو اوسدا لئیں نقاب اوٹھا — پردہ اس آفتاب تہیں دیویں چاک دکھا
ظلمت رسمان جسم دی تاں سب ہووے دور — ظاہر جیدم ہو تیری سورج بخشش نور
یارب میری طرف تہیں ہر صبح وہر شام — اس عاجز گنہ گار تہیں بھیج درود وسلام
ختم کراں ہن باب ایہہ فضل الٰہی نال — متعلق معراج دے اسے پر بہت احوال
شوق ہو وہ جے دیکھناں معراج دیکھیہ نسنگ — لطیفے تے ہور فائدے نقلاں نگا رنگ
لکھناں اگے بہت ہے حالت عمر خباب — ایس نقل تے ختم میں کرداں ہاں ایہہ باب

نقل متعلق باب معراج

آیا جاں معراج تہیں نبیاں ندا سردار — دوجے دن جاں نکلیا گھر توں باہر وار
ڈٹھا اک کنیز نوں روندی زار و زار — تکرا آٹا پشت تے پچھے شاہ ابرار
کیوں روندی ہیں آکھدی لونڈی اگوں تاں — میں فلاں ترسادی حضرت گولی ہاں
مینوں چکی پاس سی بھیجیا اج سویرا — میں ہوئی بیمار ساں لگی مینوں دیر

ڈٹھی ہان جو دیوسی مینون اوہ سزا
چل شفاعت مین کران تیری مالک کول
بہار آٹے دا چک کے پُشت مبارک پر
لونڈی کہندی یا نبی جلدی تردا ہین
فرمایا تون پکڑ لے گوشہ چادر پاک
کوچہ وچہ ترسا دے پہونچے لونڈی نال
کُنڈا جا کہڑکایا اونوین شاہ جہان
اوہ ترسائی ویکہہ کے کہندا اسرور لون
فرمایا مین آیا ایس کنیزک نال
اوہ ترسائی آکہندا اے خواجہ کونین
فرمایا ہان مین گیا اوپر عرش برین
پھیر حضرت ایس جا کہندا اوہ ترسا
سد قبیلہ لیا وندا جلدی اپنی نال
ہے اندر توریت دے تیری نعت عیان
جس راتین معراج جا آوے فرخ فال
مہر نبوت دے وہری آٹے دا انبان
مینون ہویا یقین نہین شک رہیا مول
قوم قبیلہ اوس دا بہی لیا ایمان
یارب برکت مصطفٰے جو خیر الاخیار
مین تیرے محبوب دا ربا ہان مداح
بہیج درود سلام تون اوس پر با جہہ حساب

آنحضرت فرمایا فکر نہ کر تون کار
بہار آٹے دا چک لوان نال تیرے اندھل
نال کنیزک جاوندا جلدی خیر بشار
پہونچا تیرے نال جو تاہین قوت مین
جلدی میرے نال تون پھیر ہو کے چالاک
جا دروازے نے کہلا ہویا نبی کمال
اوہ ترسائی نکلیا گہر دے وچون تان
ایس کوچہ وچ یا نبی کدی نہ آیون تون
کران شفاعت ایسدی دسیا سارا حال
کل شاید معراج تون کیتا قاب قوسین
پر تون جا لے کسطرح وسین نال یقین
ایہہ گل کہہ کے جاوندا قوم قبیلہ دا
کہول کتاب تورات نون کہندا دیکہو حال
جسدے اندر اک ہے ایہہ بہی درج نشان
آٹا چیٹہہ پر چک کے نجے گر لونڈی نال
ترسائی دے گہر جاوسی اوسدن شاہ جہان
اللہ واحد اک ہے تون ہین اوس رسول
برکت ایہہ تواضع ہوئی شاہ جہان
اس عاصی مداح دا بہی کر بیڑا پار
برکت اوس محبوب دی میری کر اصلاح
فضل تیرے دے نال مین ختم کرا ایہہ باب

فصل در سال دوازدہم از بعثت عقبۃ الاولیٰ واقع شد

اندر موسم حج دے باران نفر انصار ــ مشرف وچہ اسلام دے ہوئے بزرگوار
اس جملہ تھین دس نفر قبیلہ خزرج سی ــ اسعد ابن زرارہ تے عوف مالک دا بھی
نام مبارک بعضیاں پچھے ہوئے بیان ــ نال اختلاف روایتاں ملے نبی نوں آن
عقبہ وچہ جناب دے بیعت کیتی آ ــ منن حکم رسول دا کرن نہ شرک ذرا
مقرر اسپر عہد جان پورا کرن وفا ــ داخل وچہ بہشت دے ہوسن اہل صفاد
کفر شرک دے باجھ ہون جیکر ہور امور ــ امر تعلق اودے ہے بافرمان غفور
چاہے جیکر بخش دے چاہے کرے عذاب ــ اوسدی صفت قہار ہے نالے وصف وہاب
روایت ہے جو بھیجیا سرور فرخ فال ــ مصعب ابن عمیر نوں ایس جماعت نال
کرے تعلیم قرآن دی جا مدینہ تا ــ قاعدے شرع شریف دے نالے دے سکھلا
مصعب ابن عمیر پر راضی ہووے جلال ــ ایہہ جوان گھر ماپیاں پلیا نازاں نال
جان ایمان لیائیا نال رسول کریم ــ ماں پیو اسنوں دکھہ پہر دیندی بہت عظیم
وقت محاصرہ شعب دے ایہہ بھی سی ہمراہ ــ بہت مشقت ایسنے جھلے رنج تباہ
جتنا ہن تک ہو یاسی قرآن شریف نزول ــ سارا رکھیا یاد سی اس رب دے مقبول
حکم جناب رسول تھین اہل بیعت دینال ــ وچہ مدینہ آیا مصعب فرخ فال
اسعد ابن زرارہ دے گھر وچہ ہویا مقام ــ ایسپر گھر انصاریاں جاندا وقت تمام
گھر گھر جا کے دسدا دین رسول خدا ــ مشرف وچہ اسلام دے بعضے ہوئے تار

مقدمات ایمان آوردن اسید ابن حضیر و سعد ابن معاذ رضی اللہ عنہما

قبائل وچہ انصار دے قبیلے دو مشہور ــ عبد الاشہل دوسرا بنی ظفر مسرور

اسعد ابن زرارہ تے مصعب ابن عمیر — اندر اوہناں محلیاں جاندی خوش تدبیر
اوہناں دوہاں قبیلیاں دی کجھ لوکی آ — پاس اوہناندی جمع ہو سُنن کلام خدا
سعد ابن معاذ نے جسدم سُنیاں آ — سعد زرارہ دا آہا ماسی زاد بھرا
قبیلہ بُرسیّد وچہ ہیسی بزرگوار — اسید ابن حصیر بھی قوم اندر سردار
اسید ابن حصیر نوں ایہہ گل آکھی آ — اسعد ابن زرارہ نے مرد مسافر لیا
کم عقلاں دا پھیریا آکے راہ قدیم — واللہ جیکر ناں ہوندا اصلہ رحم دا ہیم
ہین تاں اوسدا فیصلہ ویندا جھب مکا — منع کریں توں اوسنوں اس باتوں ہن جا
نیزہ آہا ہتھ وچہ اوسے وقت اسید — طرف زرارہ آیا اوتھوں با اسید
اسعد اوسنوں دیکھکے کہندا مصعب نوں — ایہہ آیا سردار ہے اے مصعب سُن توں
جیکر مومن ایہہ ہووے کیا اوناں بہت ایمان — پاس کہلوتا آئیکے تدوں اسید جوان
ہسدیاں کہندا کیوں آئے ساڈی منزل وچ — بیعقلاں نوں پھیر کے کیوں کیتا جر زچ
اسعد کہیا اسید نوں توں ہیں مرد دانا — اک لحظہ توں بیٹھکے سُنیں کلام صفا
جیکر ہووے خوب اوہ تاں توں کریں قبول — نہیں تے مرضی جو تیری کراں اسیں عدول
سُنکے گل اسید ایہہ کہندا ہے انصاف — نیزہ گڈ زمین تے بیٹھ گیا اوہ صاف
بعد تمہید مناسبہ مصعب نیک صفات — شروع کیتا قرآن تاں اونویں با برکات
طرف قبول اسلام دی دسّی اوسنوں راہ — اسعدؓ مصعبؓ آکھدے سانوں قسم الٰہ
اگے استھیں جو کسے ساتھیں گل اسید — ڈٹھا نور اسلام دا متھے با اسید
ہویا پڑھن قرآن تھیں مصعبؓ فارغ جاں — ساڈے نال اسیدؓ نے کیتا ایہہ بیان
مومن لگو ہون جاں کردے کی ہو تاں — کہندی جلسے پاک ہون نہاندی اول ہاں
پھر کلمہ توحید نوں پڑھدے نال آواز — دو رکعت نماز پھر پڑھدے نال نیاز
سُن ایہہ بات اسیدؓ نے عمل کیتا فی الحال — وچہ زمرہ اسلام دے آیا مرد کمال

جاندا اسعد معاذ دل ہو کے مسلمان
ڈٹھا سعد معاذ نے کیتا ایہہ بیان

قسم خدا نہ آئیا پہلی طرح اسید
پھر کچھ اکی کم کر آئیون با امید

کہندا امین جا اونہاں نون کیتا منع تمام
لیکن ہویا معلوم ایہہ میری سنی کلام

چاہندے ہین بنو حارثہ مارن اسعد نون
ماسی زاد بھرا جو تیرا دسدا ہون

توڑن تیرے عہد نون رکھے اوہ تمام
مطلب ایہہ اسید دا اسی وچہ اس کلام

جو ایہہ سعد معاذ بھی کرے حمایت جا
اسعد جو ہے ایسدا خالہ زاد بھرا

غصہ ہوا سعد تھین نیزہ سعد لیا
کہندا کیتا کجھ نہین تون ہی اوتھے جا

اس حالت وچہ سعد بھی آئیا اونہاں کول
اسعد دوروں ویکھ کے کہی مصعب تھین گل

واللہ ایہہ جو آئیا ہے وڈا سردار
ایہہ جے کرے متابعت ہووے بہتر کار

کرے نہ پھیر مخالفت وچہ مدینہ کو
داخل سعد معاذ جے وچہ اسلامے ہو

کھڑا ہویا تان اٹھکے سعد بھی اوس مقام
کیتی وانگ اسید دی اوس بھی سخن کلام

اسعدؓ نے بھی اوسنوں دتا اوہو جواب
بیٹھ گیا جان سعدؓ پھر مصعبؓ نیک خطاب

حالت دین اسلام دی اوسنوں دسی تا
سورت ایہہ حمٓ دی پڑھ کے دی سنا

بسم اللہ الرحمن الرحیم حٰمٓ تنزیل من الرحمن الرحیم

مصعبؓ کہندا قسم رب اگے بات کلام
ڈٹھا متھے سعد دے اندر اثر اسلام

اسعدؓ مصعبؓ دے اونوین سعدا شاری نال
اک بندہ نون بھیجیا گھر دی ول فی الحال

تا دو جامے لیا آئیا گھر تون جا کے پاک
غسل کیتا تے بدن پر پہنی نوین پوشاک

کہے کلمہ توحید دا اونوین نال آواز
دو رکعت نماز بھی پڑھدا نال نیاز

وچہ قبیلہ اپنے ہو کے مسلمان
آئیکے حضرت سعد تان کرہی ندا بیان

جو کوئی عورت مرد ہو آوے دوڑ شتاب
اج دن پردہ ہے نہین نا ہی کوئی حجاب

خلقت ہوئی جمع جان کہندا اسینوں سب
حال میرا وچہ تسان ہی کیکر دسو جب

کہندے تون ہین اساندا مہتر بہتر خوب … حکم اسے تے ہور مشورہ سب تیرا مطلوب
جو کجھ چاہین اساندے تائین کر فرمان … حکم تیرے دے اوپر دن جان کران قربان
کہیا سعد معاذ نے راضی ہووس خدا … کرن کلام نہ تسان نون میرے نال روا
اللہ اتے رسولؐ نون جد تک منون نان … راوی کہندا او سدن مینون قسم رحمان
بنی اشہل دے لوک سب ہوئے مسلمان … حضرت مصعبؓ بعد زان ظاہر تے اعلان
مدنیان تائین سد دا طرفے دین متین … دن دن مومن ہووندے لوڑے نیک یقین
خزرج تے ہور اوس دے تا زیادہ اشراف … خلعت پہن ایمان دا مومن ہوئے صاف
مصعبؓ ہر اک واقعات خدمت وچہ رسولؐ … کردا رہیا گذار شان اللہ دا مقبول
اس تھین پچھے آپ بھی خدمت وچہ جناب … حاضر ہویا جائیکے راضی ہوئی وہاب

ذکر بیعت عقبۂ ثانیہ و ہجرت بعضے از صحابہ بجانب مدینۂ سکینہ و باقی واقعاتے کہ در سال سیزدہم از بعثت بظہور پیوستہ

اہل سیر فرماوندے رحمت رب غفار … سال نبوت تیرہوان جان ہویا اظہار
ارادے ازلی نے چاہیا سُن ای دانشمند … دین اسلام محمدی جھنڈے ہون بلند
ہووے دور جہان تھین کفری سب بنیاد … مشرک کافر خوار ہون ہووے دور فساد
اس صورت دا ابتدا ہویا ایہہ اظہار … اہل مدینہ ایس سال جماعت باجھ شمار
آشنا بیگانہ نیک بد عورت مرد عوام … زیارت بیت اللہ نون آئے لوک تمام
اک روایت وچہ ہی پنجسو دے نزدیک … اک روایت تن سو آئے نفر سلیک
کعب مالک دا آکھدا سکے آئے جان … ملاقات کیتی آ نبیؐ دی وعدہ ہویا تان
شب ایام تشریق تھین دوجی رات ضرور … شعب عقبہ اتے ہوئیکے حاضر وچہ حضور
بیعت کرئیے آئیکے اک دوجی دینال … تخمیناً ثلث جان رات دا گذریا تا احال

اس خاطر اسلام جو ساڈا اسی پنہان ۔ کفاران تھین چھپ کے آئے اوس مکان
لے چاچے عباس نون حضرت نبی لطیف ۔ وعدہ والی جگہہ تے لے آئے تشریف
اجے عباس قریشیان دا آہا بہترین ۔ شفقت عموی واسطے آیا نال امین
سی صاحب تدبیر دا دانا عالیجاہ ۔ ایسے خاطر مصطفٰے لے آئے ہمراہ
قاعدے عہد پیمان دے تا اندر انصار ۔ محکم کرنے واسطے آیا بزرگوار
اسین ستّر سان آدمی کرو نقیب بیان ۔ دو ساڈے نال عورتان اندر اوس مکان
بیعت کیتی نبی تھین آ اندر اس رات ۔ کیتی سی عباس نے شروع اول ایہہ بات
اے مدینہ والیو جانون نال دھیان ۔ رتبہ احمد مصطفٰے کیا اسان میان
عزیز تمامی قوم وچہ اوہو ہے محفوظ ۔ ہن تک پاسون دشمنان رکھیا اسان محفوظ
ہن تک ایسے قصد دے اوپر تا ہہ ہان ۔ ایپر ایہہ ہے چاہندا آہو وے تسان میان
ساتھیان ہکل تسان وچہ جا کرے پیوند ۔ تسین سنون اسبات نون ساڈے دانشمند
واعدہ جے لیجان دا ایہگا اسنون نال ۔ پورا کر سوالیں نون سچ دسونے فی الحال
شرا عدا مخالفان پاسون وچہ امان ۔ رکھہ گے تا جاوسی ہکیون نال تسان
ہیکر اوپر اپنے نال تسان بحث بار ۔ ہن بہی اسنون چھڈ دیو نا ہنہد کرو اقرار
رہسی [illegible] امان ۔ ہرگز پاسون دشمنان پاوے نان نقصان
کہیا تا انصار نے سنتون اے عباس ۔ تون جو کجھہ فرمایا سنیان نال قیاس
ایپر پاک رسول نون ایہہ سخن فرما ۔ شرط جو چاہے کر لیوے اسان نہ چون چرا
باب اپنے تے رب دی کری جو ہے منظور ۔ بولیا پاک زبان تھین تابہر رب دا نور
کجھہ آیات قرآن تھین پڑھ کے دہو سنا ۔ عرض کیتی انصاریان اے رسول خدا
کی فرماوین کس طرح کریئے بیعت تین ۔ فرمایا بیعت کرو جو تابعداری ہین
اندر تنگی خوشی دے خرچ کرو زر مال ۔ امر معروف تے نہی دا ہر دم ہی خیال

کہنے کلمہ حق تھین ڈرو نہین زنہار
جیونکر کرو محافظت اپنا اہل عیال
اسعد ابن زرارہ تے راضی ہوس خدا
دیہہ اجازت یا نبیؐ عرضان کیتے تان
ہر دعوت دی صفت دوہرا اسے پاک رسولؐ
تون سانون اج دسدا جو ہے سخت بڑی
ہے سبا تہون چھڈوایا تون ہی دین قدیم
رغبت نال اس امر نون کیتا اسان قبول
نہائت سخت ایہہ مرتبہ نا کیتا انکار
کوئی اوپرا ساندے نان ہیسی سردار
نال خوشی وسے اسان ہن منیان اوہ سردار
دست حمائت اوستھین چاچیان وی تا چھڈ
نہین پوشیدہ بات جو ایہہ قسم الزام
ہووے کوئی دلیر نان اس قسمان پر مول
جو کجھہ ساتھین ہویا اس جا وچہ عیان
کردے بیعت اسین ہان اس جملہ دینال
قدرت اللہ پاک دا ساڈے ہتھہ پر ہتھہ
ہوسن تیری جان دی ساڈیان جانان وی نال
زن فرزند عزیز جو نال اتے ہور جان
جے اس عہد پیمان نال کیتا اسان وفا
داخل نیکان وچہ تان ہوسان ایس سبب

پاس تساڈے جان آوان ہوو مددگار
اینویں میرے نال ہو بخشے تسان جلال
روائیت ہے جو مصطفےٰ تائین کہندا آ
فرمایا کہہ کی عرض ہے اسعد کری بیان
نرم اتے خواہ سخت ہوا سے رب دے مقبول
اوپر ساری خلق دے مشکل اتے کڑی
متابعت دین اسلام دا ہویا امر عظیم
خویش قبیلہ چھڈیا امر نہ تسان عدول
اپنے گھر وچہ اسین سان دوجا عزت دار
طمع ریاست نا کسے ہیسان خود مختار
چھڈیا جسنون قوم نے خویش ہوئے بیزار
قوم چاہندی ہے اوسنون ہیڑ وطنون کڈھ
بہت برے مکروہ ہین اندر خلق عوام
مگر جناب خدا وچہ جو ہویا مقبول
دلون زبانون اوسپر موافق سانون جان
نال خدائے کریم جو خالق ماہی حال
عہد کران اسبات پر سن لے ساڈی ستھ
معزز
بدن اسان بدن آپ پر ہوسن ڈھال مثال
بھر حفاظت آپ دے سب کران قربان
کیتا اسان وفا تان نال جناب خدا
توڑان جے اس عہد نون عہد شکنان سب

تاں وچہ ٹولہ اشقیا ساڈا ہووے مقام ‏ رب بچاوے ایس تھین شان نہ بد انجام
صادق ہاں اس بات وچہ دیوے رب توفیق ‏ بات پہونچی اس تیک جاں بولیا نبی تحقیق
رب کارن ایہہ شرط مین کراں تساندے نال ‏ کرو عبادت اوسدی شرک نہ کریو وال
اپنے کارن شرط ایہہ میری ہے احوال ‏ کرو حفاظت جس طرح اپنا اہل عیال
میری بھی اس طور تھین کرو حفاظت سب ‏ عرض کیتی انصاریاں اے پیغمبر رب
کیتا اساں قبول ہے جو تیرا فرمان ‏ سب اصحاب رسول پر ہور ہنی رحمان
دست مبارک پکڑیا پہلاں جس نے آ ‏ بیٹا سی معرور دا اوسدا نام براؓ
اک روایت اولاً ابو امامہ سی ‏ اسعدؓ ابن زرارہ بھی سن توں بات اجی
اک روایت اولاً آہا ابو الہیثمؓ ‏ بیٹا التیہان دا راضی ہوس کریم
کعب بن مالک آکھدا جو اس ابو الہیثم ‏ بیعت ویلے آکھیا سن لے نبیؐ کریم
لوکاں نے وچہ اساندے ہیگا عہد قرار ‏ اسیں اونہاں نوں قطع ہن کردے ہاں یکبار
ایسا نہ ہو یا نبیؐ رکھیں یاد اقرار ‏ فتح تے غلبہ آپ نوں جاں دیوے غفار
مڑ کے اپنی قوم دے اندر آویں توں ‏ ساں نوں ناامید چھڈ مکے جاویں توں
نال تبسم آکھدا نبیاں دا سردار ‏ یاد رکھو اس بات نوں اے میرے انصار

بل الدم الدم والھدم الھدم انتم منی وانا منکم احارب من حاربتم واسالم من سالمتم

خون میرا خون تساندا قبراں نال قبر ‏ تسیں مین تھین مین تساں تھین جانے رب اکبر
کراں لڑائی اوس نال لڑے تساں تھین جو ‏ صلح کراں اس نال جس صلح تساں تھین ہو
ہوئے پختہ قاعدے جسدم عہد پیمان ‏ اشارے تھین جبرئیل دے تاں پھر نبی رحمان
قبیلہ خزرج تھین چنے حضرت نو رقیب ‏ تن قبیلہ اوس تھین لئے نقیب حبیب
خزرج دی جو قوم تھین بنے آہے نقبا ‏ براؓ ابن معرور سی رافعؓ مالک دا
سعدؓ عبادہ دا آہا سعدؓ بن خیثمہ جان ‏ سعدؓ ابن ربیع بھی عبادہ صامت مان

عبداللہ ابن رواحہ داعبداللہ ابن عمر
پوتا جو حرام داسن اے نیک سیر

منذر بیٹا عمر جو ابن حنیس جوان
نام نقیبان اوس دسے سن صاحب ایمان

حضرت ابوالہیثم ابن مالک التیہان
اسید ابن حضیر داسعد زرارہ جان

مقرر جس دم مصطفٰے کیتے ایہہ نقیب
فرمایا پاک زبان تہیں اے انصار حبیب

کرے نہ کوئی اپنے ولدیت وچہ وچار
ایہہ نقیب جو آپ ہین کیتے ہین اختیار

بلکہ جبرائیل نے نال حکم غفار
کیتے ایہہ اختیار ہین وجون قوم انصار

وچہ کرامت سب تسین اکو جہے جان
نقیبان تائین نبی نے ایہہ کیتا فرمان

تسین ہو اپنی قوم دے ضامن ذمہ وار
حواری ہوئے کفیل جیون قوم عیسیٰ وچکار

ساری امت واسطے ہین ہان ہویا کفیل
اک روایت اوس شب کہی عباس وکیل

عبادہ انصار داسی ایہہ بیت عباس
قوم خزرج نون آکھدا سنیون نال قیاس

نال محمد مصطفٰے بیعت ہی کس شے
کہندے ہو تون ہی دسدے تا کہندا خوش پے

لڑائی کالے لال پر مصیبت جانان مال
بیعت کیتی تسان ہے سنیون نال خیال

جیکر جانون ہو وسی مال جان نقصان
موکھہ پھیرو گے اوس دم ہن ہی ایس زمان

ترک کرو تا اوسنون نا نہہ کرو اقرار
اندر دنیا آخرت ہو و نا نہہ خوار

جانان تے ہور مال دی تلف اندر نقصان
نہیں اندیشہ تسان نون جیکر وچہ دھیان

بہتر دنیا آخرت تاکریو منظور
کہندے تان انصار سب سنی عباس ضرور

مصیبت مال تے قتل دی ساون سب پسند
کہندے پاک رسول نون تا پہر دانشمند

حضرت جے اس عہد تہین کرسان اسین وفا
سانون اسد یو واسطے مل سی کیا جزا۔

آنحضرت فرمایا ہے بہشت جزا۔
سنکے ایہہ کلام نون عرضان کردے تا

دست مبارک اپنا کھول اے نبی کریم
بیعت کریئے تا تیری ملے بہشت نعیم

دست مبارک کھولیا بیعت کرن تمام
فارغ جبدم بیعتون ہو گئی خوشنام

ہر عقبہ تے آ ٹکے او سدھم تا شیطان
میری ایس کلام نوں سُنیوں اہل منا
خاطر جنگ جدال دی متفق ہوئے آ
اب عقبی ایہہ بولیا اب نام شیطان
واللہ اس تہیں بعد ہیں تیری لوان خبر
قسم خدا دی جس کیتا تینوں نبی کبار
فرمایا تاں آپ نے اجے نہ امر غفرا۔
گئے اسیں ول خوابگاہ کہندا ہے عباس
ایا سُنیاں اسیں ہے ای خزرج دی قوم
وچہ مدینہ لیجائو واعیہ ایہہ نشان
مشکل جنگ نہ کسی نال ساڈوں قسم خدا
جماعت سی اک مشرکاں کہندا ایہہ عباس
بیعت ساڈی دی اوہناں خبر نہ سی نہار
ساڈے وچوں ناگیا کوئی اختیار کرل
عبداللہ ابن سلول سی مدینہ وچہ سردار
عبداللہ نے آکھیا ہے ایہہ مشکل کام
عبداللہ تہیں بات سُن مُردی سب کفار
ڈھٹی اک قریش دے پیراں وچہ نعلین
توں سردار رئیس ہیں قوم اندر اس آن
ساڈی ایہہ کلام جاں سُنی جواں قریش
پہن لیو پاپوش ایہہ دیندا قسم خدا

نال بلند آواز دے کرے ندا بیان
نال محمد اج کیتی لوکاں بیعت آ
آواز لعنتین لعین دی سُندا نبی خدا
سن اے دشمن رب دے کرن نبی فرمان
عباس عبادہ دا کہے فضلہ جس پدر
اہل منا تے جے کہیں کہیچ لئے تلوار
آیا ساڈے واسطے ہیں محکوم قضار
قریشی وجے ہونداں کہندے ساڈے پاس
پاس محمد گئے ہورل نشین کل یوم
متفق ہو کے اوس تہیت رسول نال اسان
جیبا لڑناں نساں نال نظری ساڈوں آ۔
باہنوں آئے نال سی ایتھے آہے پاس
کہنا نہ سے قسم جو خبر ناں صاف کیتا انکار
قریشیں جاندے پاس پھر عبداللہ ابن سلول
س بیعت دی اوسنوں خبر نہ سی نہار
باجھوں میرے مشورہ قوم نہ کرے کلام
کعب مالک دا آکھدا راضی ہوس غفار
ابوجابر نوں میں کہیا سُن توں سخن لعین
ایسی جوتی ہے جے پہنے تیں وچہ طاقت ناں
پیراں تہیں نعلین کڈھ سٹو ساڈے پیش
ابوجابر نے آکھیا میںوں اوسدھم تار

شرمندہ ایہہ جوان توں کیتا لے پاپوش
دیدے اسنوں پھیر کے ای کعب کر ہوش

کیا میں قسم خدائیدی ناموڑاں کسحال
مینوں جتی لین وچہ ہویا چنگا فال

متفرق لوک منا تہیں ہوئے بعد ازاں
جاتی خبر قریشیاں بیعت والی تاں

جاتا خیر شیطان دی سچی نا شک وال
پچھے قوم انصار دے روان ہوئے فی الحال

سعدؓ عبادہ دوسرا منذرؓ ابن عمر
ملے قریشی انہاں تہیں کردے جنگ اشر

پھڑ کے حضرت سعدؓ نوں گردن رسہ پار
مکے اندر لیاوندے مشرک اہل جفا

بعضے عاقل انہاں تہیں کردے ایہہ کلام
حارثؓ لئے جبیرؓ جیوں کرو نہ ایسا کام

رستہ اساں سوداگری خاص مدینہ ہے
جنگ لڑائی انہاں تہیں رستہ کینہ ہے

مصلحت ایہہ جو سعدؓ نوں قیدوں کر آزاد
جاوے ایہہ گھر آپنے پورے نہ کجھ فساد

چھڈ دتا تا سعدؓ نوں سن ایہہ سخن معقول
چھٹ کے قیدوں جاوندا اللہ دا مقبول

مدنیاں تائیں سعدؓ دی جس دم ہوئی خبر
چھڈاون خاطر سعد نوں مڑدے نیک سیر

رستہ اندر سعدؓ دی آ کیتی ملاقات
واپس طرفے گھراندی ہوئے نیک صفات

اہل مدینہ والیاں صورت عہد پیمان
مکے وچہ قریش نوں جس دم ہوئی عیان

مسلماناں نوں دکھ پہیر لگے دین کمال
مکے وچہ اصحابیاں رہنا ہویا محال

ایسے خاطر مصطفےٰ کیتا حکم لاچار
وچہ مدینہ جارہن ہجرت کر کے یار

پہلاں ہجرت جس کیتی وچہ اللہ دی راہ
مصعبؓ ابن عمیر سی راضی ہوس اللہ

اک روایت وچہ سی ابو سلمہ اصحاب
مخزومی عبد الاسد دا بیٹا نیک خطاب

ہجرت حبشہ تہیں آیا واپس ہو مرداں
کیفیت ہجرت ایسدا ہے اس طور بیان

ام سلمہ سی ایسدی بیوی نیک صفات
سلمہ دختر ایسدی نال ہیسی خوشذات

اوپر اونٹھ بہائیکے پھڑدا آپ مہار
قصد مدینہ مکیوں نکلیا باہر وار

بن مغیرہ بوجہل ملدے اندر راہ
ام سلمہ دی قوم تہیں آہے ایہہ گمراہ

ابو سلمہ دے ہتھ تہین لیندی کھوہ مہار
عورت تے فرزند تہین جدا کرن مکار

کہندے سے اپنے نفس دا توں مالک ہین بس
ہو مخالف اساندا جاہ جتہے تین وس

ام سلمہ پر اساندی قربت ہے معقول
درد پہیرن ایسنوں لازم ناہین مول

ام سلمہ سے تے دہی لیندے ایہہ چہڑا
ابو سلمہ نوں چہڈ دے جنگل وچہ تنہا

ابو سلمہ زن دہی تہین جس دم ہویا جدا
وچہ مدینہ آوندا دل وچ رنج بلا

اک جدائی مصطفےٰ تے عورت فرزند
نالے سختی سفر دی غم دل اندر بند

دل محنت دے وچہ ہے پاس نہ ہرگز یار
سب یاراندے یار پاس ای میرے غفار

میرے مانگ جہان وچہ ہو کوئی نہین
دوکھ اتے غم وچہ ہان پاس نہ یار قرین

ام سلمہ فرماوندی رضی اللہ عنہا
بنی مغیرہ لیگئے اوتھوں مینوں تار

قبیلہ عبد الاسد وچہ جو خاوند دی خویش
لیگئے میری دہی نوں کوئی نہ جادی پیش

اندر اگ فراق دے جلدا جگرا جی
خاوند پاسوں وچہڑیا نالے وچہڑی دہی

مکے دے میدان وچہ ہر دن مین لاچار
آوان اوتہے رات تک کردی گریہ زار

رحمت دی امید کر دیکہان ہر ہر ول
رو رو کے مین ہو تھکہ تہین ایہہ کردی ستان گل

غم زمانے دا سہان یا جدائی یار
طاقت نان جو مین چکان کہڑا کہڑا بہار

بنی مغیرہ تہین ڈٹھا اک نے میرا حال
رحم آیا دل اوسدے شفقت سی کمال

کہندا اپنی قوم نوں دیکھو اسدی دل
اگ جدائی وچہ ہے ایہہ گئی جل بل

تان پہر میری دہی نوں لیا کے دین ملا
کہندی تین اختیار ہے رستے رہ بہا نوین جا

تان مین اپنے اونٹھ تے ہو بیٹھی اسوار
بیٹی اپنی نال لے کردی شکر غفار

راہ مدینہ پکڑیا پہونچی وچہ تنعیم (مقام)
عثمان اگون مل پیا آہا مرد کریم

ابی طلحہ دا پت سی جو بن عبد عزا
پر مشرک اوس وقت سی مینوں کہندا اکہ

ابو امیہ دی بیٹی چلی کتہے ہین
مدینہ اپنے خصم پاس چلی کہیا مین

کہندا تیرے نال ہے ناہیں کو ہمراہ / ہین کیہا دختر ایہہ ہے توکل ہور اللہ

پھر کے مڑ کے اونہہ دی اپنے ہتھہ مہار / روان ہویا ہے جاندا خود مولا غفار

ہرگز صحبت نا ڈٹھی کسے مومن کفار / جیسی ڈٹھی اوسدی صحبت پاک اطہار

تابہی عمر بن عوف وسے وچہ محلہ آ / کہندا تیرا زوج ہے ایس محلہ جا

مڑیا مینوں آکہہ کے وچہ امان خدا / ہجرت کیتی بعد اس عامرؓ مرد خدا

ابن ربیعہ ایہہ سی نال اس بی بی جان / لیلی اوسدا نام سی بنت ختیمہ مان

عبداللہ بن مظعون دا قدامہ بہی اس نال / خباب بیٹا سی ارث دا ہجرت کرن کمال

مصعب ابن عمیر دے گھر آکر نزول / ابو سلمہ بہی ایسجا آگے سی مقبول

پہیر مکے تہیں آیا شماسؓ ابن عثمان / ارقم ارقم دا پسر معد اعمرو دا جان

ابی بلتعہ دا پت جو حاطبؓ مرد جوان / مسعودؓ ربیعہ دا ہور سی سعد ابی سرج پچھان

بعد اوہناں دے آیا عثمانؓ ابن عفان / ابو خلیفہؓ ہور سی بن عتبہ مردان

سالمؓ مونا ابیدا آیا اسدے نال / حمزہؓ ستے ہور زید بہی آئے مرد کمال

مرثدؓ ستے ہور دوسرا ابو مرثدؓ خوش نام / ابو کبیشہؓ بنی دے ستے ایہہ غلام

ابن ام مکتوم بہی جس دا نام عمروؓ / عبداللہ بن مسعود بہی ہور عمار یاسرؓ

آگیا پہیر بلالؓ بہی راضی ہوس غفار / اک دوجے دے نال رل آئے نیکوکار

حضرت عمرؓ خطاب بہی لے آیا تشریف / پہہ پہہ اصحاب کرام نال راضی ہوس لطیف

قصد ہجرت واسطے ہر اکتا عمرؓ خطاب / مخفی ہور اصحاب سی آئے نیک جناب

پا شمشیر میان وچہ پھڑ کے دست کمان / نیزہ چک کے آیا کعبہ دل جوان

پچھے کعبہ سی بیٹھے بہت قریش جفا / کیتے عمر خطابؓ نے ست طواف ادا

ابراہیم مقام وچہ دو رکعت نماز / تسلی نال گذار دا سب ارکان نیاز

پہیر قریشیاں وچہ کہلو کہندا ایہہ سنگ / ناخوش مونہہ اوس قوم دا جو پوجن ایہہ سنگ

جانن انہاں پتھراں تائیں جو معبود — بعد اسدے پھر عثمان غنی ایہہ فرمود

جو کوئی چاہے تساں تہیں پیو دیو گوا — ہووے اپنی اولاد نوں سیتی یتیم [illegible]

رنڈی عورت جس بنے کرنی اج بیشک — [illegible]

فرماون اید ہو [illegible] — [illegible]

ہرگز نا کوئی ہلیا نا سی سکے ہجال — کوئی پچھے عثمان دے نال گیا [illegible]

ظاہر ہجرت اس طرح کیتی اوس امیر وزیر — ہجرت پاک رسول تہیں اگے چند بیان

یارب روح رسول پر آل سنے اصحاب — بھیج سلام درود توں مینں تہیں تا جد حساب

ذکر مشورت اشرار درباره سید ابرار صلی اللہ علیہ وسلم و مقدمات ہجرت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

روائیت ہے جو اکدن حضرت شاہ جہان — نال اصحاب کرام دے کیتا ایہہ فرمان

ہجرت والا مینں ڈٹھا سفنے وچہ مکان — ہیگا دو پہاڑ دے وچہ اک نخلستان

یعنی نخلستان اوہ ہے مدینہ پاک — یار مدینہ تر پئے ہجرت کر بے باک

ابابکر صدیقؓ بن دوجا شاہ علیؓ — مکہ اندر نال رہیا کوئی پاس نبیؐ

جدوں قریشیاں دیکھیا خاطر اہل ایمان — جا گہہ دوجی ہو گئی مقرر اوتے عیان

وہم پیا دل اونہاں دے ایہہ نہ ہووے جو — پاک محمد اونہاں تہیں جا کے رلدا ہو

قصی ابن کلاب دا دار الندوہ سی — جا وچہ اوس مکان دے کرن صلاح تتی

دار الندوہ جاں توں نام کمیٹی گھر — کردے اوس وچہ مشورہ خاطر آن شرور

بڈھا ہے با وقار دی بنکے شکل شیطان — جمع جتھے ملعون سن آئیا اوس مکان

پچھدے اوسدا حال تاں کہندا اوہ مردود — ہاں قبیلہ نجد تہیں مینں اس جا موجود

مینں جاتا ہے تساندا سارا شرح احوال — آئیا مدد تساندی کارن مینں ات حال

تجربہ لے تجویز تہین شکلاں کران اسان
جا تا سبھناں مشرکاں اہل مکہ ایہہ ناں
القصہ بیر پلید اوہ سی شیطان مکار
غنیمت صحبت اوسدی اونہاں سمجھی تاں
اوس مجلس دا ہو گیا سر حلقہ مردار
بنیا وسخن دی رکھہ کے کردی ایہہ کلام
دور نہین جد ہون اوس تابعدار اظہار
ہُن کوئی سوچ مشورہ جھڑا ہو دی جواب
کرناں چاہے قید اوس کوٹھی وچہ خراب
اندر اوسے قید دے مرسی ہو بے آس
متفرق اصحاب جاں سُن سَن ایہہ خبر
محمدؐ نوں آ کڈھسن اوہ قیدوں فی الحال
بولیا ابو البختری اوسنوں ویہو کڈھ
شیخ نجدی تاں آکھدا ایہہ بہی رائے ضعیف
حلاوت وچہ کلام دے لطف اندر گفتار
ہو کے تابعدار اوس کرن تسانہیں جنگ
مشرک سب شیطان دی سُنکر بات کلام
ابوجہل تا بولیا جو کتا بد نام
ہر اک قوم قبیلیوں کر وجوان اختیار
قتل کرن تاں اوسنوں جھگڑا دین مکا
بنو عبد مناف وچہ پہیر نہ طاقت ہو

مین آزمودہ کارہاں پختہ وچہ جہان
کی ڈر ہیسے ایہہ ہووے وچہ صلاح اسان
ایسا کیتا آپ نوں اوس محرم اسرار
حاضر ہونا اوسدا جاتا لئے احسان
جو دل آوے جبد کرے اوسنوں اظہار
دیکھو کم محمدؐی پہونچا ایس مقام
وقصد کرے گا جنگ دا ہوسی مشکل کار
ہشام عمر دا اونہاں تہین بولیا بے آداب
طاقی وچوں دیونا چاہے کہا نا آب
شیخ نجدی تاں بولیا ایہہ گل ناہین راس
بنو ہاشم وی نال رل آون اوہ مقصد
نال تساں دی کرن گے اوسدم جنگ جدال
وڑن نہ دیو اوسنوں وچہ مکے دی حد
محمدؐ دی مشہور ہے بہت کلام لطیف
جا سناوے جس جا ہون اوہ تابعدار
مقابلہ اندر ہو وسو پہیر نہایت تنگ
بہت صلاح آفرین کر دے سن بدنام
ہنگی ایہہ صلاح نیک سبھناں سنوں تمام
رلکے پاک رسول نوں سب کٹن تلوار
سب قبایل دین جان اوسدا خون وہا
جو سب نال قبائیلاں جھگڑا کرن کھلو

نال ضرورت ہووسن راضی دیتؔ نال
دیتؔ خون محمدی دیواں گے فی الحال

پاوان گے اس وغدغہ پاسوں اسیں امان
شیخ نجدی تاں آکھدا ایہو ٹھیک بیان

جو کہندا ابوجہل ہے ٹھیک ایہو تدبیر
اس اوپر اتفاق تاں کر دے سب شریر

مجلس وچوں اوٹھدے اوہ سارے مجہول
طیاری اس تدبیر وچ ہوندے سب مشغول

اللہ جل جلال نے بھیجیا جبرائیلؑ
حال صلاح جہال دی دسی سب دلیل

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

اور جبوقت مکر کرتے تھے ساتھ تیرے وہ لوگ جو کافر ہوئے تاکہ بند کر رکھیں تجھکو یا مار ڈالیں تجھکو یا نکال دیں تجھکو مکر کرتے تھے وہ اور مکر کرتا تھا اللہ اور اللہ نیک مکر کرنیوالوں کا

مکر کیتا جد کافراں حضرت تیر نیال
قید کرن یا قتل ہے یا اوہ دین نکال

مکر کرن پر رب دا مکر نہ اوہناں یاد
اللہ بہتر جاندا مکر ان اہل فساد

باب پنجم (۵)

فصل اوّل ۔ دربیان مقدمات ہجرت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

الحمد باب بیان کر ہجرت پاک رسولؐ
جیوین مدینہ چلیا ہے تیرا مقبول

راوی کرن بیان ایہہ جیہڑا قوم قریش
کیتا بہکے مشورہ نال شقاوت طیش

در پر قتل حضور دے پختہ ہوئی صلاح
کیتا عہد اقرار ایہہ رلکے قوم سفاح

پاس نبی دے بھیجیا جبرائیل الہ
ایس مکر دے حال تھیں کیتا سب آگاہ

جو اوس مجلس بحث وچ گذریا سبھی حالات
اک اک پاک رسولؐ نوں وحی سنائی بات

یار ہوگئے وچہ من باقی پاس نبیؐ
مثل حضرت صدیقؓ دے بھی ہور شاہ علیؓ

قصد انہاں بھی جاندا ہویا مدینہ ول
خدمت اندر مصطفےٰ آکے کرے گل

آنحضرت فرمایا اے صدیقؓ رفیق
صبر کرو امید ہے مینوں بھی تحقیق

ہوئی اجازت رب دی چلاں نال تساں
عرض کیتی صدیقؓ نے ہاں ہوویں قربان

تیرے اوتوں یا نبیؐ ایہہ پر دس بیان ۔ ایہہ امید تحقیق ہے سرورؐ کہیا ہان
ٹھہر گیا صدیقؓ تاں کر دا اوتھے خرید ۔ دیکھے درماں چار سو خاطر نبیؐ مجید
نال روایت واقدی اٹھ سو درماں نال ۔ اک خریدیا اپنے خاطر یار کمال
گھاہ کھلاوے اوہناں نوں فربہ ہووے تاں ۔ بیا او ڈیکھے کد آوے وعدہ وقت روان
روائیت ہے صدیقؓ نے اندر اوس زمان ۔ ڈٹھی سی ایہہ خواب جو چند اوتوں آسمان
اوترکے ہے آیا مکے دے صحرا ۔ پھر وچہ مکے شہر دے ہویا نور ضیا
پھر طرفے آسمان دی چڑھیا ماہ بلند ۔ اپنی منزل جا ٹکے ٹھہر گیا اوہ چند
روشن ہوئی زمین سب نوروں اوس کمال ۔ حرکت بہت ستاریاں کیتی اوسدے نال
پھر اوہ چند سپاہ نال جو تارے مقبول ۔ اوڈکے وچہ ہوادے مکہ کرن نزول
مکہ اوسے طرح سی روشن پر انوار ۔ پر گھر تن سو سٹھ ناں اک روایت تسو چار
پھر مڑ آیا چند اوہ اندر شہر حرام ۔ روشن ہوئی اوستھیں پھر اطراف تمام
مڑکے مکے شہر پر روان ہویا اوہ ماہ ۔ منزل بی بی عائشہؓ اوتریا عالیجاہ
ہویا شگاف زمین نوں اوس جگہہ ناگاہ ۔ اندر اوسدے ہو گیا غائب اوسدم ماہ
ابابکرؓ اوتھے خواب تھیں لگا روں ضرور ۔ ہیسی علم تعبیر وچہ ایہہ عالم مشہور
جاں تعبیر اس خواب دل کیتا اوہناں خیال ۔ اوہ ماہ پاک رسولؐ داسی آفتاب جمال
ستاریاں دی تاویل سی خویش اتے ہوریار ۔ ہو موافق اوس نال سفر کرن اختیار
طرف مدینہ پاک دی ہجرت کرن جمیل ۔ چند ستارے پھر کے پھر مکہ فتح دلیل
منزل اندر عائشہؓ پھر آئیا جو ماہ ۔ دلیل زوجیت مصطفٰے ہوسی عالیجاہ
ہویا شگاف زمین وچہ جو غائب مقبول ۔ دلیل وفات محمدی اوسجا دفن رسولؐ
ابابکرؓ نوں ہویا خوابوں رنج محن ۔ اک جدائی مصطفٰے دوجا ہجر وطن
دلدے اندر سوچدا اللہ دا مقبول ۔ چھڈاں وچہ مسافری ناں سرورؐ نوں مول

پلہ ہر گز یار دا چھڈان ناہین مول — سو مشکل تہین پکڑیا اوہ پلہ مقبول
ہجرت دا صدیق نون بخشتہ ہویا یقین — کرے تردد جو رہان نال رسول امین
اوہناں دنان وچہ آیا جبرائیل امین — اذن ہجرت والیا یا طرفون رب برین
کہندا پاک رسول نون اے صاحب لولاک — بھیجی اللہ پاک نے ہے ایہہ آیت پاک

وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِیْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِیْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّیْ مِنْ لَّدُنْکَ سُلْطٰنًا نَّصِیْرًا۔

اور کہہ اے رب میرے داخل کر مجھکو داخل کرنا سچا۔ اور نکال مجھکو نکالنا سچا اور کر واسطے میرے نزدیک اپنے سے غلبہ مدد دینے والا۔ موضح القرآن

کہہ رب داخل کر مینون جو سچا اوخال — کڈھین سچا کڈھنان اے رب جل جلال
تے تون اپنے پاس تہین غلبہ مینون کر — جو ہو مدد دیونے والا سب امر
ہور کفار مکار دا قصہ قصد عیان — دسیا جبرائیل نے ہور رب دا فرمان
اندر جاگہہ خواب دے سوین نہ اج شب مول — کرو طیاری سفر دی اے رب دے مقبول
طرف مدینہ جاندا ہے فرمان جلیل — ایہہ کہہ واپس ہویا حضرت جبرائیل
ایپر ہوئی رات جان رلکے قوم کفار — ابوجہل تے بولہب مانند انہان مکار
جیون دستور قرار سی رلکے آئے سب — بیٹے اوڈیکن کد سوین حضرت فخر عرب
فرصت پاکے تا اسین کریئے اوس ہلاک — اک روایت وچہ ہے ابوجہل ناپاک
کہندا اج شب اوسنون رکھو اسین نگاہ — فجر ہوندی تان اوسنون کریئے قتل تباہ
بنی ہاشم نون ایہہ گل تا ہووے معلوم — جمع ہوکے ہو ساریان ایہہ کیتا کم شوم
حال انہان تہین مصطفے پائی خبر تمام — کہندے حضرت علی نون اے علی خوش تمام
حکم ہویا ہے رب دا طرف مدینہ ول — ہجرت کرکے مین جاوان ایپر سنتون گل
لوکان دیان امانتان ہے گیان میرے پاس — تینون دیوان سونپ ہین اسدم نال قیاس
دیوین سونپ امانتان مالکان تائین سب — مشرک کارن قتل ہین قصد رکھن اج شب
چادر میری پہن کے اوپر سیری جا — سون دل قایم رکھہ کے خطرہ وہم اوٹھا

کوئی رنج آفات ناں پہونچے تینوں مول — سنکے حضرت علیؓ نے کیتا سب قبول
چادر پہن جناب دی بستر اوپر جا — فارغ دل ہو سونگیا اوسدم شیر خدا
قربان کر دا جان نوں اوپر پاک رسولؐ — واہ واہ شیر خدائیدا اللہ وا مقبول

نقلت

وچہ اندر اوس رات دے حضرت شاہ مردان — سنتا پاک رسولؐ اتوں ہان کرن قربان
حضرت جبرائیلؑ تے دوجا میکائیلؑ — وحی انہاں نوں ہویا طرفوں رب جلیل
بھائی چارا تساندا آپس وچہ کمال — عمر تساں اک دوجیوں لمبی اتے طوال
حیاتی اپنی یار دی اپنی زندگی پر — وسو تساں عزیز ہے یا کجھہ ہور ام
کہندے رہا جاندا اتوں ہین سب کجھہ چیز — زندگی آپو اپنی سبہناں بہت عزیز
حکم ہویا ول علیؓ دی دیکھو کر خیال — حقیقی یارانہ ہے بدا نال رسولؐ کمال
کیتا اپنی جان نوں ندیہ جان رسولؐ — بھائی جان عزیز اوس اپنی جان نمول
جاؤ طرف زمین دی ہن اتوں آسمان — دشمناں پاسوں علیؓ دی جا ہو نگہبان
حکم خدا تہیں آ بیٹھے دونویں ملک جلیل — سر ول جبرائیلؑ اوس پیروں میکائیلؑ
کہیا جبرائیلؑ نے خوش ہو علیؓ کمال — ملائک علیؓ وچہ فخر رب کیتا تیرے نال
جو کوئی بہر خدائیدے رہ دا پنجے راہ — ملک عرش تہیں بھیجدا ہے اوس ہر گاہ
حق وچہ حضرت علیؓ دی رب کیتا فرمان — ومن الناس من یشری آیت پڑہیں آن
کتب سیر وچہ آگیا جدم شاہ ستے — اوپر بستر مصطفےٰ تکیہ کرکے علی
کفاراں گھیریا حضرت والا گھر — گھر توں باہر آیا اوسدم خیر بشر
لا یبصرون تک پڑہی سورت یاسین — سٹی مٹھ وچہ پکڑکے ماری پھوک جبین
اوپر سر ان کفار دے پہر سٹی اوہ خاک — جس جس سر تے جا پئی ہویا بدر ہلاک
یعنی وچہ جنگ بدر دے موئیا اوہ پلید — صحیح سلامت نکلیا اوتھوں نبی مجید

کسے نہ جاتا ہے گیا کتھے نبی خدا
محمد صاحب آئیا گھر توں باہر وار
سراں اوپر کفار دے لایا ہتھ جدوں
اندر جدوں شگاف تہیں کیتی اُنہاں نگاہ
کہندے ستا ہویا ایہہ محمد ہے
اوتھیا حضرت مرتضے ڈٹھا اونہاں تمام
پچھدے حضرت علی نوں کتھے گیا نبی
شرمندے حیران تاں ہو گئے اوہ تمام
ابی لہب نے آکھیا چھوڑو دست امیر
صحیح روایت وچہ ہے اوس شب نبی خدا
سوچ ہویا گرم جان اللہ دا رسول
کہے روایت عائشہ بیٹھی ساں میں گھر
آئیا سر ڈھنّہ وات کے میں ہوئی حیران
لے اجازت مصطفے آئیا اندر گھر
جد کر لئی گھر دے وچہ توں باہر اوس نکال
گھر وچہ بیوی آپ دی یا بیٹی اوسدی بھین
تاں فرمایا آپ نے سن اسے یار صدیق
عرض کیتی صدیق نے اسے رسول اللہ
سرور کہیا ہاں جان ہویا یار خوشی
ایسے خاطر اونٹھ دو کیتے میں طیار
کیتا اساں قبول ہے ایس شرط دے نال

بعد اوہناں دے مشرکاں ظاہر ہویا سا
مٹی سر تے پا گیا خبر نہیں زنہار
ڈٹھا گرد آلود ہے ہوئی خبر تدوں
بستر اوپر ویکھیا ستا عالی جاہ
وڑدے کر کے قصد بد اوہ سارے بدپلے
کہندے ایہہ تے ہے نہیں سرور خیر الانام
کہیا نہیں معلوم میں کتھے حضرت ہی
قید کراں شاہ علی نوں تاں اوہ کجھ زمان
چھڈے حضرت علی نوں تاں پھر اوہ شریر
گھیار رہیا ہو گیا جس دم روز ضیا
چار ورہیں سرور کدا موہڑیاں تیک قبول
خبر دتی اک شخص نے آئیا ہے سرور
اگے کدی نہ اس طرح آئیا شاہ جہان
ابا بکر نوں آکھدا اس ویلے سرور
کہیا میرے باپ نے اسے رسول کمال
اوہناں باجھوں ہور ناں اے سرور ثقلین
اجازت ہجرت دی ملی مینوں بے تحقیق
میں ہی تیرے قدم دے ہووانگا ہمراہ
نال نہایت خوشی دو روکے کہندا ہی
کرو قبول اک نیں ہن کہندا شاہ ابرار
قیمت اوسدی لویں توں تاں تھوں فی الحال

اک روایت آکھیا نبیاں دے سردار
ابو بکرؓ نے آکھیا اے رسول الٰہ
فرمایا ایہہ بات نال اپر قیمت نال
چار سو درمان مُل ہے حضرت اک شتر
کہندی حضرت عائشہؓ جلدی ابا بکرؓ
مان پکایا اٹھہ کے گوشت اتے طعام
بند جو بنن اوس تہین اوہ اسباب سفر
کمر بند اک لک تہین کھولے نیک صفات
ادہے تہین تا بنہدے سفرہ محکم کر
اک روایت وچہ ہے اُس بنداہی نال
ذات النطاقین ہویا لقب بی بی دا تان
قبط اللیثی تہین سدیا عبد اللہ نون تان
مقرر اُجرت راہبری کر کیتا فرمان
غار ثور تے لے آوین ایہہ دو شتر اسان
رات دنے پاس اساندے لیاوین پیوان شیر
رہوین وچہ قریشیاں دن دے وچہ تمام
عبداللہ ایہہ تیز رو آہا بڑا جوان
ایہہ مہمان ہوئیاں جس ویلے طیار
کارن خرچے سفر دے لیندا نال اوہا
کہندی حضرت عائشہؓ ابو قحافہ نام
کہندا او اللہ چھڈ گیا ابو بکرؓ اسدم

شتر جو میری ملک نان ہوساں نہین سوار
اوتھہ ایہہ تیری ملک ہے کہندا عالیجاہ
ابو بکرؓ نے آکھیا کرو جیوں تساں خیال
نال روایت واقدی اٹھہ سو درم مقرر
لگا کرن طیار سی سب اسباب سفر
ہویا جس دم سفر دا طیار اسباب تمام
اُسدم ناموجود سی تا دہی ابا بکرؓ
چیر دو ٹکڑے اک تان دیکو عالی ذات
ادہا اوپر لک دے بنہے نیک سیر
بنہے لوٹا اوہنا ندا بی بی نیک خصال
رحمت ہووے رب دی اوہنان پر ہر آن
رہبر ماہر اوہ سی پختہ اوس زمان
گذرن تن دن اج تہین ای عبداللہ جان
بکریان چارین آکھیا عامر تائین تان
عبد اللہ بن ابو بکرؓ نون وسن ایہہ تدبیر
خبر اوہناندی آدسین سانون پچھے شام
جیوں فرمایا سنیان اللہ دے مردان
ابو بکرؓ دے پاس جو ہیسی درم دینار
اسماء کہندی پنج ہزار درم اوہ گنتی سا
باپ میرے دا باپ سی اندہا اوس ایام
سختی تنگی وچہ تساں نالے اندر غم

خاطر تسان نہ ہے رکھی اوسنے کوئی چیز
رکھیا ہویا نقدی جس جا میرے باپ
دادے نون مین وسیا کپڑا اوسپر پا
ابوقحافہ آکھیا تان نہین کجھہ غم
آہی رات سوار دی بالی ماہ صفر
متوجہ دل غار ثور ہویا پاک رسول
تا پیران دا نان لگے اوپر زمین نشان
سجے کھبے دیکھہ کے کہندا ابابکر
دشمن کوئی گھات وچہ ہووے نان نہان
پہونچے پاس پہاڑ دے جان دونین ممدوح
ابابکر نے چکیا کاندہے نبی خدا
کہندا ٹھیر والیس جا یا رسول جلال
رات اندہیری یا نبی ایہہ ہے خالی غار
جاگھہ تیری جائیکے مین کر لوان صفا
ڈٹھا جا کے غار نون آہی بہت خوار
بہت سیاہ تاریک سی نامہ جیون گنہگار
جوین کلیجہ عاشقان ہوئے زخم فراخ
ابابکر صدیق تان چادر اپنی پاڑ
وچہ تفسیر تیسیر دے آیا ایہہ ذکر
بہتی قیمت اوسدی جو اوہ سٹی چیر
کھلی رہی سوراخ اک کیونکر بند کرے

مین کہیا چہڈیا بہت کجھہ میری باپ عزیز
ٹھیکریان روڑے لیا دہرے مین سجاگہ آپ
کہیا ساڈے واسطے ایہہ چہڈ مال گیا
کافی خاطر تساندی ایہہ سب دام درم
طاقی وچون نکل کے جاندے نیک سیر
ترد بیتیان بھار سی اللہ دا مقبول
اگے اگے آپ دے سی صدیق روان
یا نبی اللہ آوندا گہات پاسون ہے ڈر
ویکھان نچھے تا کوئی پچھے آوے نان
تنگ نعلینون نبی دے پیر ہوئے مجروح
وراو پر اوس غار دے لیا دے لئے بٹھال
اول مین وچہ غار دے دیکھہ آوان سب حال
سپ اٹھوئین ہوندے ایسے تہان بسیار
صدیق اکبر ایہہ آکھہ کے اندر غار گیا
مدت دا کوئی اوسجا گیا نہ سی زنہار
غمناکان دا غمکدہ تنگ سے تے ناہموار
سب اٹھوہیان نال پر آہے بہت سوراخ
بند کرے سب ڈہونڈ کے رڈہان اندر غار
آہی چادر صابری جامہ ابابکر
بند کیتے سوراخ اوہ جو کر اک اک لیر
پاس نہ باقی لیر کو اوسپر پیر دہرے

سدتے پاک رسول نوں آسے اندر غار
تا در پر اوس غار دے نال حکم ستار

خار مغیلاں اگ پئے اونویں نال شتاب
حضرت تے وچہ غاراں تا اوہ ہووے حجاب

کہنے تائیں ہویا اونویں حکم ودود
پیٹا تانا تار تہیں تا اوس تنبیاں زود

جفت کبوتر نوں ہویا اونویں حکم خدا
اوسے رات موہنہ غار تے آنڈے دتی آر

ایہہ سب امر خدا تہیں ہوئے پردہ دار
رہے محفوظ تا مصطفےٰ یار سوں شر کفار

نقلست

رات رہے وچہ غار دی دونویں یار تحقیق
جو سی اوپر روڈھ دے اڈی پیر صدیقؓ

اڈی پیر صدیقؓ لے آ ڈنگ لایا سپ
زخم ہویا تے پیڑ بھی رہیا بہتیرا انپ

آنسو جاری ہو گئے ضبط نہ ہویا سول
بغلاں اندر اوس وقت سی سر پاک رسولؐ

رخسار مبارک نبیؐ پر آنسو پینیدے جا
خواوں ہو بیدار تاں پچھدا نبیؐ خدا

ڈنگ لایا ہے سپ نے کہندا ابا بکرؓ
حضرتؐ دل صدیقؓ دی کیتی جدوں نظر

چادر اوپر ہے نہیں پچھے صدیق نال
عرض کیتا صدیقؓ نے تا سارا احوال

حق اندر صدیقؓ دے کیتی نبیؐ دعا
باقی حالت غار دی دیساں پھیر سنا

اسماء بنت صدیقؓ دی کہندی ایہہ احوال
باپ میرا جاں نکیوں گیا پیغمبر نال

ابا بکرؓ دی دوستی نال جناب رسولؐ
آئے کافر جاندے پچھتے معقول

قریشی دن دوسرے آئے ساڈے گھر
مین نکلی جاں اوہناں نے آکھیا در

کہندے کتھے گیا ہے تیرا باپ سنا
مین کہیا ناں مین جاناں جانے حال خدا

طمانچہ میںوں ماردا ابوجہل بد خو
والا سرے کن تہیں باہر آیا جو

ابوجہل نے بعد ازاں کیتی ایہہ ندا
محمدؐ تے ابو بکرؓ نہیں لک گئے کدہرے جا

لبھ لیاوے جے یا دسے خبر اوہناں دی کا
کھو دیواں اونٹھ میں اوس دے تائیں تا

ستی جواں قریشیاں جدھر ایہہ ندا
منصب سے تے تلوار سی اوس دم اہل جفا

نال طمع زر مال دے آئے طرف پہاڑ
کھوج او ہناندا لبھہ کے کری او ہنان اظہار
کہندا تا کفار نوں جو مطلوب تسان
چڑھیا ہے آسمان تے ایتھوں نان معلوم
اک روایت کہی ایہہ ابوکذر نے بات
تخم کبوتر مشرکان دیکھے اوپر غار
کھوجی تائیں آکھدے عقل نہ تینوں کہیہ
ہوسی کہنے تانیان جیکوئی جاندا تا
روائیت ہے جان آگئے اوہ مشرک نزدیک
کھوجی کہیا تساندا جو مطلوب صفا۔
ابابکرؓ سن بات ایہہ ہویاسی غمناک
کیوں رویا ہیں عرض تان کردا ابابکرؓ
پہونچے ذات شریف نوں جیکر کجھہ الم
فرمایا تا مصطفےٰ لاتحزن اے یار
ابوبکرؓ نے آکھیا یا رسولؐ اللہ
تا اوہ سانوں دیکھہ سن حضرتؐ کہندے تا
ابوبکرؓ تا رون تہین بند ہویا او سدم
وچہ تفسیر کبیر دے آیا ایہہ مذکور
ابوبکرؓ دا رونان جسدم آوے یاد
روائیت ہے جد مشرکان نوں کھوجی بدکار
مڑ مڑ کرے مبالغہ اندر اس تقریب

کھوجی نام ابوکذر جو لیائے سے وچہ اوجاڑ
ابوکذر تا کھوج دیکھہ لیا آیا اوپر غار
ہرگز اگے نان گیا چھڈ کے ایہہ مکان
یا وچہ گیا زمین دے ہویا ہے معدوم
ہے اندر اس غار دے سرورؐ عالیذات
جالا کہنے دا لگا نان ٹٹی اک تار
پیش میلاد محمدی شاید جالا ایہہ
جالا پہٹا ابہجدی آنڈے سب صفا
چالی گزدا فرق نان رہیا حضرت تیک
اگے ایتھوں نان گیا ہرگز کسے جا
آنسو جاری ہو گئے پچھدا سرورؐ پاک
باعث ذات شریف دے حضرت آیا ڈر
بند ہووے اسلام تان حضرت ایہو غم
اللہ ساڈے نال ہے فکر نہین درکار
جیکر نیویں قدم ول ہو کے کرن نگاہ
ظن تیرا کی او ہنان نال تیجا جہان خدا
سوہنی واگ اختیار دی ہتھہ قادر ریغم
حسن بصریؒ لتے دمبدم رحمت رب غفور
روندے آہے صلعم جان یاد ہو تا شاد
وسدا مطلب تساندا ہے وچہ ایسے غار
تا گروہ کفار دا آیا غار قریب

آنڈے اوتون اوڈوا دیکھ کبوتر زود
بالا کہتے داڈٹھا اوپر غار موجود

کہندے جیکر آوندا کوئی اندر غار
آنڈے بیشک ٹٹدے ٹٹدا جالا تار

آنسر ور سنے اوہاندی جس دم سنی کلام
کہندے تار عنکبوت دی باعث رب علام

رکھیا شر اعدا تہین سانون رب نگاہ
ہور کبوتر دے آنڈے ہین سبب پناہ

حق کبوتر دے کیتی حضرت نیک دعا
کبوتر کعبہ وچہ جو ہن تک ہین بجا

اوسے دی ہے تخم تہین ہین کبوتر سب
جیندے حق دعا سی کیتی شاہ عرب

برکت اوس اعمال جو خدمت بنی کرام
قیامت تیکر فیج تہین ہوئے بند تمام

خلقت تائین اوہاندا ہویا منع شکار
شکار کبوتران حرم دا ناجایز زنہار

اعلام الوراکتاب وچہ آئیا ایہہ بیان
قریشیان ڈٹھا غار پر ملک صورت انسان

کہند اڈہونڈونان ایتہے پاک محمد نون
بلکہ شگافان غار وچہ ٹولو کہندا ہون

ایدہر اودہر جاوندے سنکو اوسدی بات
پاک محمد غار وچہ رہیا تن دن رات

عبداللہ بن بوبکر آوے ہر ہر رات
آدسّے اوہ واقعہ مکی کرن جو بات

حضرت مکر کفار تہین ہوندے سی آگاہ
غلام عامر صدیق دا جو سی مرد الٰہ

بکریان رہیا چراوندا جان گذری کجھہ رات
لیاوے در پر غار دے بکریان نیک صفات

رات گذارن دودہ تہین تا حضرت احوال
تن دن تے تن رات تک گذری اس منوال

قصد مدینہ دا کیتا حضرت بعد ازان
لکھہ درود سلام ہو اوپر اوسدی جان

از جملہ لطائف این قصہ ہشت لطیفہ مذکور میشود تا اہل بشارت مستفید گردند

لطیفہ اول

اے درویش پچھان تون ہر ہر شاہ جلال
غلبہ دشمن پر کرے قوت لشکر نال

ایسپر شکر رب دا ہور طرح دا احسان
کدی مچھر بہی آلڑے وچہ قدرت میدان

ول نمرود خلیل دے کرکے دیکھہ نگاہ　　مچھر تھین نمرود دا لشکر ہویا تباہ
کیڑی بیجے بیئو کدی دے گواہی گوہ　　کدی مسیحی سنگ کرے جا وے غم اندوہ
باعث ہووے معرفت آپلی خود گاہ　　کدی کبوتر غار پر پردہ ہووے پناہ
پردہ داری آکرے کہنا کدی کدی　　مچھر ڈنگ تلوار ہو قدرت پاک ربی
جیونکر ہویا عنکبوت پردہ دار رسول　　قدرت اللہ پاک دی سمجھہ نہ آوے مول

لطیفہ دوم

روائیت ہے جان مصطفٰے آیا اندر غار　　عرض کیتی جبرئیل نے اگے رب ستار
دہ اجازت یا الٰہی میں جاوان فے الحال　　جا ڈہکان در غار دا پر اپنے دے نال
ہویا حکم جناب دا میں خود ہان ستار　　قدرت میری دیکھہ توں جو ہووے اظہار
دشمنان والے مکر نون میں کر دیوان دور　　بہت ضعیف جو جانور او سدے نال ضرور
پس عنکبوت ضعیف نون کیتا امر خدا　　کرکے سجدہ شکر دا لیاوے حکم بجا
ہویا اوس عنکبوت نون ربدا ایہہ خطاب　　جالی جا بچھا توں لمبی کرین طناب
ہن توں مکھی نال ہے جا قناعت کر　　ہمت رکھہ بلند پر کرکے دور خطر
قاف قرب دا اکدن جو سیمرغ بلند　　اکدن تیرے دام وچہ لیا ئیکے کرسان بند
اوپر ایس امید دے مدت ست سو سال　　بیٹھا سی در غار تے اوہ کہنا فے الحال
رات آرام قرار نان دن نون سی بیتاب　　تا آیا وچہ غار دے اوہ رسول وہاب
کہنا نبی کریم ول کرے اشارہ تار　　مین تیرے دیدار دا وعدہ پایا سا
آتے دیدار تھین تا پاوان آرام　　خواجہ عالم جان کیتا اندر غار مقام
لعاب عجز آمیز تھین تنن لگا تا تار　　اوپر تار باریک دے کرن لگا رفتار
ابا بکر صدیق نون کہندا پاک رسول　　ایس اندیشہ وچہ سان مدت دا مشغول
اوپر پل صراط دے امت مین اس حال　　کیکر چلسی حشر نون آہا ایہہ خیال

ہن مینوں ایہہ غیب تہیں ہویا ہے اظہار　　اوپر تار باریک ڈجیوں ایہہ پردہ دار
جلدا ہے تے اسطرح ہوسی فضل الٰہ　　اوپر پل صراط دے امت ہوگ نگاہ

لطیفہ سوم

تنیاں جان عنکبوت نے جالا اوپر غار　　کبوتر آنڈے بھی دتے ڈٹھے قوم کفار
کہندے جیکر آوندا کوئی اندر غار　　آنڈے جاندے ٹٹ ایہہ کوئی نہ رہندی تار
باہر کردے بات ایہہ سندی اندر رسی　　چاہیا تا ابلیس نے دسے اوہناں نبیؐ
جلدی آ جبرئیل نے حکمے نال خدا　　پر اپنے نال سٹیا ستوین زمین اوٹھا
اشارت وچہ اسباب ایہہ اوسدن شیطان　　چاہیا نبیؐ کریم دا پردہ کرے عیان
اک ضرب جبرئیل دے پر تہیں اوہ مردود　　ستوین ہیٹھ زمین دے سٹیا ناخوشنود
مومن نوں دم آخری مکر کرے شیطان　　سینہ بندے رب تہیں چاہے لوے ایمان
نظر عنایت جے کدی اوسدم کرے خدا　　سٹے اسفل سافلین اندر اوہ صفا
اعلےٰ علیین وچہ درجہ عبد بلند　　کرسے جے اپنے فضل تہیں عجب نہیں ہرچند

لطیفہ چہارم

اے درویش میں دیکھیا اس کہنی دا حال　　ابراہیم خلیل جد کعبہ کرے کمال
حکم کیتا عنکبوت نوں کعبہ دی مقدار　　اپنے آب لعاب تہیں حلقہ لاوے تار
ہویا اوس عنکبوت نوں ایہہ ربدا فرمان　　دسیا ابراہیم نوں جو کعبہ دا تھان
اس کعبہ دے گرد توں گوشہ پکڑ مدام　　تا شہباز لیاوسان اندر تیرے دام
اوسدی دولت وصل تہیں درجہ پایاں کمال　　ای درویش اس ذکر دل کر توں ذرا خیال
بندہ تائیں جو دسے گھر دوست دا راہ　　لوکاں تائیں آکھدا آکھو الا اللہ

اوسنوں دیوے شرف جے نال جمال رسولؐ
لطف کرم تہیں اوسدے عجب نہیں کجھ مول

لطیفہ پنجم درباب آن مارکہ دہان بپاے ابوبکرؓ رسانید

ڈنگ لایا صدیق نوں جس سپ نے وچہ غار
جلد پہلی وچہ اوسدا حال ہویا اظہار

لطیفہ ششم

اندر تاج القصص دے آیا ذکر عجیب
لگا ڈنگ صدیقؓ نوں اندر حب حبیب

اک انہیرا غار دا زخم دوجا سی مار
تیجا سی غم یار دا جس وچہ درد ہزار

لذت مزہ دیدار دا ایپر سی کم نان
ہوئی عالم غیب تہین ایہہ نوازش تان

آئیا جبرائیلؑ تان اندر اوس ہنگام
یا نبیؐ صدیقؓ نوں کہندا رب سلام

گھنہ آدمؑ تہین پیش جہ چار ہزاران سال
اک پیالہ ہے کیتا پیدا قدرت نال

مروارید سفید دا اوہ پیالہ جان
بہر شفا صدیقؓ دے ہے تریاق بیان

شربت اوہ طیار ہے پیوی جلد صدیقؓ
حضرتؐ نے بوبکرؓ نوں خبر دسی تحقیق

پہٹیا اندر غار دے اک پتہر فی الحال
اک پیالہ نکلیا پر شربت دے نال

مٹہا ٹہنڈا شہد تے برفوں بہت کمال
خوشبو تر کافور تہین یار پیوی فی الحال

اولوین صحت ہوگئی غم ہویا سب دور
ایہہ قصہ کجہہ عجیب نان سمجہن اہل شعور

ثابت صحیح روائیتوں ہویا ایہہ بیان
حضرتؐ زخم صدیقؓ پر لایا آب دہان

ہوئی شفا صدیقؓ نوں درد نہ رہیا مول
تینوں خود معلوم ہے آب دہان رسولؐ

آب کوثر تے اوسنوں ہے ترجیح ہزار
ہووے سلام غلام دا ہر دم باجہہ شمار

لطیفہ ہفتم

ایہہ بہی تاج القصص وچہ راوی کری عیان
ابا بکرؓ نے سی پیتا اوس شربت تہین جان

پردے اگون اکہیان اولوین دین اوٹہا
اک گوشہ تا غار دا پہٹیا نظری آ

اوس طرف تہین ہویا اک دریا عیان
کشتی اوسپر ہے چلی بیٹہا اک جوان

پار طرف دریا دے باغ اک نظری آ
گرد دا اوہ جوان ہے ایہہ آواز سنا

اے ابو بکرؓ نہ تنگ ہو اس بٹری پر آ　　لے چلاں دل یار دے ویکھن باغ دکھار
عجیب غریب تا صنعتاں ویکھن جل جلال　　ابو بکر صدیقؓ نال کیتی ایہہ مقال
کی جا گہہ ہے باغ دی کی رتبہ بستان　　پیش جمال محمدیؐ آکے کرن دھیان
ککھ کوچہ ہے تیرا میتوں باغ بہار　　مجلس وچہ چراغ ہے بس تیرا دیدار
جنت کرن آراستہ جو لکھیہ زینت نال　　دیکھاں کسے نہ چیز دل تیرا چھڈ خیال
راوی کہے جاں ابوبکرؓ نیبی چھڈ خیال　　آیا وچہ حضور دے کہے نبیؐ فی الحال
اے ابو بکرؓ جو دیکھیا توں ہی واقعہ غیب　　توں وسنیں یا میں وساں سب تینوں لاریب
ابو بکرؓ نے آکھیا اے رسول اللہ　　توں ہے دس فرماوندا اسرار عالیجاہ
حوض کوثر اوہ دیکھیا توں دریا جیاں　　محبت دی اوہ ناؤ (کشتی ۱۲) سی بیٹھا وچہ رضوان
باغ جنت دا اوہ سی جو ڈٹھا گلزار　　جیکر چاہندے جاوندوں جنت دے وچکار
جیوں حضرت ادریسؑ ہی زندہ وچہ جنان　　وچہ روایت دوسری ہی اس طور بیان
کھلی سی اوسخا طرے طاق اندر غار　　کافر کرن جے قصد آ تا جاون ایہہ یار
اوس کشتی وچہ بیٹھکے جاون اندر باغ　　ہرگز تا کفار نوں ملے نہ کوئی سراغ

لطیفہ ہشتم

وچہ ریاض مذکورین ایہہ ہے گا مذکور　　کہندا ابن عباسؓ ہے راضی ہوس غفور
باہر آیا غار تھیں جس دم ابا بکرؓ　　غمگین ڈٹھا اوسنوں پچھے آن سرورؐ
کیوں رنگ تیرا بدلیا عرض کری خوش ذات　　یا حضرتؐ میں خوف تھیں ستا ناہیں رات
اس باعث جو آپ نوں نا پہونچے نقصان　　فرمایا حضرتؐ رب دا توں پایا رضوان
عرض کیتی صدیقؓ نے حضرت کی رضوان　　آنحضرتؐ فرمایا سن اے میری جان

اللہ یتجلی للمؤمنین عامۃ ویتجلی لک خاصۃ

مومناں تائیں کرے گا تجلی اک خدا　　خاص اک تیری واسطے دلتوں فکر اوٹھا

یارب روح رسولؐ پر آل اصحاب تمام ‖ بھیج سلام غلام دا ہر دم صبح و شام

فصل دوم در بیان کہ از حین خروج غار تا در آمدن آنحضرتؐ بمدینہ بوقوع پیوستہ

لکھن مورخ اس طرح دو نوین رفیق شفیق ‖ تن دن رات اوس غار دے اندر رہے تحقیق

پچھے وقت نماز دے وچہ کردے رہے قیام ‖ پنجشنبہ دی رات جان آئی اوس مقام

غرہ ربیع الاولین یا سی رات سوار ‖ پہنچوین ایسے ماہ دی راوی دی گفتار

ابن فہیرہ جو سی عامر نام غلام ‖ عبد اللہ ارقط دوسرا جو رہبر خوشنام

اوٹھ لیائے اوسجا وعدہ موجب تاں ‖ بدعا ناقہ پر چڑھے آپ رسولؐ خدا

ہوئیا ردیف رسولؐ دا حضرت ابا بکرؓ ‖ عبد اللہ عامر بیٹھدے اوپر دوم شتر

راہ کنارہ پکڑ کے وچہ اندہیری رات ‖ چھپکے پاسوں دشمنان جاندے عالی ذات

روایت ہے جان مصطفےٰؐ وچہ مکے دی حد ‖ ڈر دشمن تہین چلیا سدہا رستہ چھڈ

جان راہ راست پہونچیا حضرتؐ خیر عباد ‖ حب وطن دی آپ نون آئی اوسدم یاد

دلوچہ ہوئیا وطن دا اونوین شوق کمال ‖ آئیا جبرائیلؑ تان اندر اوسے حال

حب وطن دی تون رکھین حضرتؐ کہیا ہان ‖ کہیا جبرائیلؑ نے ہے رب دا فرمان

اِنَّ الَّذِیْ فَرَضَ عَلَیْکَ الْقُرْاٰنَ لَرَادُّکَ اِلٰی مَعَادٍ

وعدہ وچہ قرآن دے کیتا ایہہ خدا ‖ لیاوگ اندر وطن پھر دلتون فکر اوٹھا

فتح مکے تے ہو وسی وعدہ کیتا رب ‖ سن ایہہ مژدہ ہٹ گئے فکر اندیشے سب

آہا وقت دوپہر دا جان آئی راہ راست ‖ سایہ پتھر دا ڈٹھا اوتھے عالی ذات

اوس سایہ دے ہیٹھہ تان اوتری کرن آرام ‖ جگھہ بنائی خواب دی خاطر نبی کرامؐ

لیٹے اوسپر مصطفےٰؐ حضرت ابا بکرؓ ‖ اوٹھیا خاطر سیر دی ناگاہ پئی نظر

ایالی ڈٹھا چار دا بکریان وچہ صحرا ‖ دودھ چوایا اوس تہین ابابکرؓ نے جا

لیا آئیا پاس رسول دے پایا کجھ وچہ آب ۔ خوابوں ہو بیدار سی پیتا شیر جناب
اوسجا تہیں پھر کوچ سی کیتا عالی جاہ ۔ ظاہر ہوئے واقعہ کتنے اندر راہ
انشاء اللہ ایسجا اوہ سب باترتیب ۔ کراں بیان عیان میں اندر ذکر حبیبؐ

واقعہ اول

منزل وچہ قدید جان آئے نیک سیر ۔ ام معبد عاتکہ دا سی اس جا گھر
خزاعیہ مرور دی سی دہی نیک خصال ۔ اوترے اسجا آئیکے سرورؐ فرخ فال
کرم سخاوت وچہ سی اوہ عورت مشہور ۔ بڈھی ہوئی عمر دی کامل عقل شعور
درخیمہ تے بیٹھدی سی اکثر اوقات ۔ آوے جاوے جو کوئی راہی وچہ ذات
ضیافت کردی ہر کسے موافق اپنے حال ۔ ایپر بارش نا ہوئی سی اندر اس سال
تنگی اندر مبتلا آہی نیک صفات ۔ جان پہنچے مہمان ایہہ اوتھے عالیذات
ام معبد توں منگن گوشت اتے کھجور ۔ نال ویکے اوتہیں لیوں نیک شعور
ام معبد آکھدی جیکر میرے گھر ۔ گوشت خرما ہوندا حاضر دیندی کر
تا ضیافت تسانڈی کردی باجھوں مل ۔ حاجت قیمت لین دی نا ہوندی بالکل
خشک سالی تہیں ہوئے ہاں وچہ اس سال حیران ۔ قطرہ مینہہ نہ برسیا ہے اوتوں آسمان
کھیتی تے وچہ نسل دی وگی سخت ہوا ۔ برکت ایس زمین دی ساری کھڑی اوٹھا
ایسے خاطر ہوئے ہاں شرمندہ حیران ۔ ہووے خدمت مول نان جو آوے مہمان
پچھوارڑے گھر او سدی ڈٹھا پاک رسولؐ ۔ بدھی آہی بکری بہت بیمار ملول
پیغمبرؐ فرمایا بکری کیسی ہے ۔ شائد ہووے اوتہیں حاصل ساڈی شئے
ام معبد نے کہیا بکری ایہہ نزار ۔ آیڑ نال نہ جا سکی اس جا ہے لاچار
حضرتؐ کہیا ایسدے ہیٹھاں ہے کجھ شیر ۔ ام معبد آکھدی ایہہ ضعیف نہیر
دودھ دیوے ایہہ کس طرح لاغر ہے بیمار ۔ تا سرورؐ فرمایا جے آکھیں اک وار

چو کے دیکھاں ایسنوں دودھ دیوے یا نان ۔ ام معبد آکھدی مانع کون تساں

منگوائی تاں بکری حضرتؐ اپنے کول ۔ ہتھ لاوے تاں تھناں نوں نام خدا اول

نالے برکت واسطے حضرتؐ پڑھی دعا ۔ دودھ تھناں وچہ تر پیا قدرت نال خدا

نالے اشارے چوئیا دودھ تھنوں فی الحال ۔ جیونکر پانی بدلوں امر الٰہی نال

صاحب خیمہ تھیں لیا برتن خاطر شیر ۔ چوئیا اوس وچہ دودھ تاں آپ بشیرؐ نذیرؐ

ام معبد نوں دتا اول پاک نبیؐ ۔ پھر اصحاباں نوں دتا اونہاں پیتا بھی

پچھوں پیتا آپ بھی کیتا شکر خدا ۔ دوجی واری چوندے برتن بڑا منگا

اوس خیمہ دے وچہ سی برتن اک کلاں ۔ اوس بکری دے دودھ تھیں بھر دا شاہجہاں

اک روایت وچہ ہے سرور فخر رسلؐ ۔ یاراں پیتا دودھ جو دیندی اوسدا مل

اوس منزل تھیں ٹر گئے جان سردار جہان ۔ ام معبد دا آیا خاوند بعد ازاں

ابو معبد اوسدا اکثم آہا نام ۔ بیٹا ابی الحوت دا مالک اوس مقام

پھر یا ڈٹھا دودھ تھیں بھانڈا وچہ مکان ۔ کتھوں آیا دودھ ایہہ پچھدا ہو حیران

ام معبد نے کہیا اک بلند قدر ۔ قدم مبارک لیائیا اندر ساڈے گھر

اوسدے شرف قدوم تھیں ایہہ برکت ظاہر ۔ ابو معبد نے کہیا دس اوسدے آثار

ام معبد دسدی صفت جمال کمال ۔ ابو معبد آکھدا ہووے معلم حال

ہوسی ایہہ قریشیاں وچوں مرد کمال ۔ کرن قریشی جسدی راہاں اندر بھال

جیکر صحبت اوس تھیں ہوندا شرف حصول ۔ رہندا اوسدے ساتھ مین کردا فرق نمول

شرف صحبت دا پایا وساں ایسر ہے امید ۔ اوس بکری دا حال سن اندر عمر جاوید

دودھ رہی سی دیوندی برس اٹھاراں جان ۔ خلافت عمر فاروقؓ دے اندر عہد پچھان

عام رمادہ وچہ اوس ہوئی عمر تمام ۔ برکت ہتھ شریف دی اوسپر لکھ سلام

ایمان آوردن ام معبدؓ و ابو معبدؓ

ابو معبدؓ آیا مدت بعد ازان
وچہ مدینہ پاک آ ہویا مسلمان
ساقی روح روان توں پی شربت اسلام
وچہ جناب خدائیدے رتبہ لیا عظام
وچہ روائیت آیا ام معبدؓ بھی
خاوندوے ہمراہ آ مومن ہوئی سی

واقعہ دوم

صحیح بخاری وچہ ہے آیا ایہہ بیان
مالک ہذیلی دا کہے جو عبدالرحمان
سراقہ مالک خشم دا ایہہ بھتیجا سی
جسنے اپنے باپ تھیں سنیاں آہی
اوہ سراقہ تھیں کرے روائیت اہل قیاس
قاصد قوم قریش دے آئے ساڈے پاس
قریشیاں ہو کے متفق کیتا ایہہ پیمان
محمدؐ لئے ہور یار اوس جو کوئی مارے جان
یا لئے کر کے قید اوس نوں اسان پکڑا
دیوان اوسنوں اونٹھ سو دیر نگران فدا
بہت عنایت ساندی اوسنوں ہووے ہور
بھیجے قاصد ہر طرف اوپر ایسے طور
جنگل تے دریا وچہ ہوئی خبر عیان
کہے سراقہ میں بیٹھا بنی مدلج وچہ سیان
ناگاہ آ اک مرد نے کیتا ایہہ بیان
میں ڈٹھا ہے دور تھیں اک گروہ روان
کنڈھے دریا جاوندا سنیوں ہو کے دور
ہوگ محمدؐ ظاہراً اعلم ہووے ضرور
راضی سنکے ہویا ایہہ سراقہ تان
ایسے قایل نوں پایا غلطی وچہ اُس آن
کہیا محمدؐ نہیں اوہ سی فلان فلان
میرے اگوں گئے اوہ میں نوں حال عیان
اوسدی ایس کلام تھیں سی ایہہ غرض عیان
اوسنوں پلکے وہم وچہ آپ جاوے پنہان
آیا مجلس خاص تاں وچوں مجلس عام
اک کنیزک تھیں کرے خفیہ بات کلام
وچہ فلانی جگہہ دے گھوڑا رکھ طیار
خفیہ اوسنے لئے پھر نیزہ تے ہتھیار
تاں گھوڑے پر ہویا جلدی نال سوار
پچھے سید مرسلین تیز کیتا راہ دار
تے مقام غدار تھیں سرور عالیذات
راہ مدینہ قطع سی کردا نیک صفات

سراقہ پچھوں دور تھیں نظر پیا ناگاہ ۔ پچھے انہاں دوڑ دا آیا واہو داہ
جاں نزدیک جناب دے آیا تیزی نال ۔ گھوڑے اوتوں ڈگ پیا سر پرنے فی الحال
پھر اوٹھیا تاں سوشتر یاد آیا انعام ۔ گھوڑے اوپر بیٹھ اکر کے قصد حرام
روایت ہے جد آوندے لگا گھر توں سی ۔ کڈھیا تیر قمار دا ترکش وچوں سی
تیر خلاف مراد دے باہر آیا تاں ۔ باز نہ آیا ٹر پیا سی وسواس شیطان
گھوڑا تیز چلایا پچھے پاک رسولؐ ۔ پہنچ گیا نزدیک تاں اس حالت مجہول
آواز تلاوت نبیؐ دی سندا پچھے جا ۔ ابوبکر صدیقؓ نے پچھے ڈٹھا تار
رو کے کہندا یا نبیؐ پچھے کریں دھیان ۔ طالب تیرے آگیا ہویا کم ویران
حضرتؐ کہیا کیوں روویں کہیا ڈر فی الحال ۔ روواں تیرے واسطے اپنا خوف نہ وال
حضرتؐ کہیا صدیقؓ نوں ناں دشمن تھیں ڈر ۔ دوست ساڈے نال ہے شکر مولا کر
کجھ گمان نیاز تھیں اونوں تیر دعا ۔ پڑھیا اس کلمات نوں اوہ نبیؐ خدا

اَللّٰھُمَّ اکْفِنَاہُ بِمَا شِئْتَ

اس دشمن دی یار باشر کفایت کر ۔ ساتھیں چاہیں جس طرح تیرا ہووے امر
سراقہ تے وچہ مصطفٰیؐ فرق نہ وڈا سی ۔ اک دو نیزے دار وتھ زادی کہندا ہی
دھسیا وچہ زمین دے گھوڑا اوس ناشاد ۔ سراقہ گوڈیاں ٹیک نال روناں کر فریاد
یا محمدؐ میں جاناں ایہہ سب تید بلا ۔ تیرے اثر دعا تھیں باعث ہور نہ کا
گھوڑا ہووے خلاص میں حضرتؐ کریں دعا ۔ کرن بے ادبی آپ تھیں میوں غرض نکا
شرط کراں جو آپ نوں ڈھونڈن آوے جو ۔ موڑاں پچھے اوسنوں اگے ہووے نہ کو
فرمایا تاں آپ نے سن اے میرے رب ۔ جے سچا تاں ایسنوں دیہہ خلاصی جھب
گھوڑا اوہنوں زمین تھیں نکلیا فی الحال ۔ تاں سراقہ آکھدا اے سردار کمال
نور بصیرت نال میں ویکھاں کراں دھیان ۔ شمع نبوت آپ دی روشن کرگ جہان

عہد نامہ اس بات دا مینوں کرین عطا
جدوں جلال کمال دا جھنڈا ہووی کھڑا

تیری وچہ جناب دے اوس وسیلہ نال
حاضر ہوواں نال رکان مین اندر اُس حال

عامر نوں تاں پچھیا حضرتؐ نیک صفات
ای عامر تیں پاس ہے اسدم قلم دوات

عامر کہیا یا نبیؐ ہے گی قلم دوات
حضرتؐ کہیا لکھدے جو ایہہ آگہی بات

امان نامہ تاں اوسنوں کر دتا ارقام
ابا بکر صدیقؓ دا سی ایہہ ملک غلام

پاس سراقہ جو آہا حرچہ راہ اِت سول
حضرتؐ تائیں دیوندا اسپر لیا نہ سول

اک روائیت تیر کڈھ ترکش توں اُس آن
کہندا اپنے پاس رکھہ حضرتؐ ایہہ نشان

ایالی تے ہور بکریاں میری وچہ اس راہ
اگر ملسن آپ نوں جے ہو تیری چاہ

ایہہ نشانی وس کے جو چاہیں توں لے
خواجہ عالم آکھدا حاجت ناہیں کجھ شئے

تیں تہیں صرف امید ایہہ توں ایہہ ساڈا کار
مخفی رکھیں نا دسیں کسے اگے زنہار

ایہہ وصیت آپ دی سراقہ کری قبول
ترکش اندر رکھدا اسے نامہ مقبول

مڑیا ایتھوں ہویا مکہ فتح جدوں
حضرت جنگ حنین تہیں واپس ہوندے دوں

جعفرانہ وچہ آگیا پاس رسولؐ کریم
نامہ اوہ دکھلائیکے با آداب تعظیم

کر وا عرض جو لاج ہے حضرت روز وفا
پائیا شرف اسلام بہی اندر اوسے جا

سراقہ پاک رسولؐ تہیں جان مڑیا اس طور
لدھا اسنوں راہ وچہ بہت ڈہونڈا اور ہور

سراقہ ملدا ہر کسے کردا ایہہ بیان
مین بہی ڈہونڈن گیا ساں مڑیاں حیران

کوئی نشانی اوہناں تہیں ہوئی نہیں معلوم
مڑدے سنکے بات ایہہ تا اوہ سارے شوم

تا خواجہ کونیں دا ہوکے فارغ بال
گیا منزل مقصود تک پہنچ نہ ڈٹھا وال

نقلست

سراقہ واپس آیا قوم اپنی وچہ جان
ابو جہل نوں خبر ایہہ ہوئی آہی تاں

پہونچیا پاک رسولؐ پاس چھڈ آیا راہ مل
ایہہ طعنے دسے بیت تاں لکھ سراقہ ول

بنی مدلج انی اخاف سفیھکم　　سراقة یستوفی بنصر محمد
علیکم به ان لا یفرق جمعکم　　فیصبح شتی بعد عود سودد

اے بنی مدلج جانیان عقل نہ تسان رہ دال　　سراقہ مدد جا کیتی پاک محمد نال
ہن لازم ہے تسان نون کرو انفاق تمام　　ثابت ہویا نفع ہے بہت تسان اس کام
جان سراقہ نے پڑہی اوسدی ایہہ ہفوات　　ابوجہل ول لکھدا مڑکے ایہہ ابیات

ابالحکم ان کنت شاھدا　　لامر جوادی ان تسیح قوائمته
عجبت وان لم تشکک بان محمد　　نبی برھان فمن ذا مکالمته
علیك بکف الناس عنه فانی　　اری امرہ یوم ستبدو معالمته

قسم مینون ہے لات دی ای ابوالحکم پچھان　　جیکر گھوڑا ویکھدون میرا اوس زمان
وہیا وچہ زمین دے ایس طرز دے نال　　طاقت حرکت نا رہی اوسدی وچہ رہ دال
ہو متعجب اوس وقت کہہ دیندون بیشک　　محمد نبی خدا ہے نال دلیلان پک
ہن لازم جو اوسدی کر مدد دل نال　　اوسدے رنج تکلیف دا کرین نہ مول خیال
تینون صاف پیغمبری دسے لبھن اعلام　　اوپر ستوین آسمان کرسن جا تیام
صبح دولت تان اوسدی روشن ہوسی لو　　اجے نتیجہ صبح ہے کر کے صبر کہلو

واقعہ سوم

بریدہ ابن خصیب دا اسلمی نیک خصال　　سنسا سرور آ گیا ابا بکرؓ دے نال
قریشیان قتل اسیر دا تا ہے اشتہار　　دیندے اوسنون سو شتر پھڑے یا دیوے مار
بریدہ تائین طمع نے کیتا ترت طیار　　لیندا اپنی قوم دے اسی نال سوار
پہونچیا پاک رسول پاس اپنے لشکر نال　　حضرتؐ دا سی قاعدہ سمجھن اچھی فال
لیکن شگن وچار نان عادت نام مول　　جدون بریدہ آ پہونچیا پاس جناب رسولؐ
حضرتؐ نے تا پچھیا کی ہے تیرا نام　　کہیا بریدہ نام مین کہے علیہ السلام

اے صدیقؓ توں سمجھیا بریدہ دا اسرار — بُرَدْ اَمْرُنا ہویا نیک اسانداکار

ہین توں کس قبیلیوں پچھدا شاہجہان — اسلم تہین ہان آکھدا پھر کردی فرمان

اسلمنا اسین ہوگئے بس سلامت ہان — پھر پچھدے کی قوم تین کہے بریدہ تان

بنی سہم دی قوم ہان کہندا پھیر نبیؐ — خَرَجَ سَہْمُکَ ایہہ بھی ہیگا امر خوشی

نکلیا تیر اتیرے کیتا فضل غفار — جان سیّد ابرار دی سُندا ایہہ گفتار

ہو تعجب پچھدا کون تسین ہو آپ — کہیا محمدؐ نام مین عبد اللہ میرا باپ

مینوں کیتا رب نے ہے برحق رسولؐ — کلمہ اشہد آکھدا اُسن ایہہ گل مقبول

صدق دلے تہین لیا آیا اوسویلے ایمان — نالے اوسدے نال دے ہوئے مسلمان

خدمت وچہ جناب دے رہیا سی اُس رات — فجر ہوئی تان آکھدا حضرتؐ تائین بات

وچہ مدینہ پائیؐ باجھہ نشان نہ جا — پس پگڑی اپنی کھولدا رحمت ہوس خدا

نیزے اوپر بنہکے لئے بنا نشان — اگے اگے نبیؐ دے ہویا پکڑ روان

نوبت لئے کرنا ہی آہی اوسدے نال — وجدا باجہ آوندا اندر جاہ جلال

کہندا میرے گھر چلو اے جگدے سرورؐ — کرائیے اوسنے لیا سی وچہ مدینہ گھر

مرضی اوسدی ایہہ سی تا جو پاک رسولؐ — اوسدے گھر دے وچہ جو جاکے کرن نزول

شتر میرا مامور ہے کہندا پاک رسولؐ — ٹھہیر لیگا ایہہ جس جگہہ اوسجا کران نزول

یعنی میرے اونٹھہ توں ہے فرمان خدا — بیٹھے گا جس جگہہ تے اوہو میری جا

مستقصی وچہ لکھیا روائیت ابو العلا — لی حدیث صحیح نان وچہ حضرت دی جا

اسپر ایہہ حدیث ہے بریدہ والی جو — فرمایا جو اوسنوں آنحضرتؐ خوشخو

بعد میرے اک شہر وچہ تیرا ہوگ نزول — وچہ شہران خراسان تہین اِک بڑی مقبول

بنائی ذوالقرنین دا جو ہے خاص بنا — نام شہر دا مرو ہے کہندا نبی خدا

اہل مشرق دا چمک سی اوپر تیرے نوبت — نال اوہناندے ہووسی تیرا حشر ضرور

کہندا ابوالعلاء ہے بعد وفات کمال — بریدہ آیا مرد وچہ غازیاں دے نال
اسجگہ وچہ اوسدی ہوئی وفات ظہور — تنور گران دا اوس جا محلہ جو مشہور
حکم جو قاضی شہر دا اسجاگہہ وچہ سی — کول اوسدے ایہہ دبیا رحمت ہوس ربی
ارباب سیر ہین آکہدے رحمت رب علام — زبیر ابن عوام پر اندر اوس ایام
آیا قافلہ شام نال مکے جاندا سی — راہ دے اندر مل پیا اوہ بہی نال نبیؐ
ابوبکر صدیقؓ دا آہا یار قدیم — اندر زمرہ سابقان مومن باتکریم
ہویا ملاقی راہ وچہ باصاحبؐ لولاک — کردا نذر رسولؐ دی کڈھ سفید پوشاک
ابابکر صدیقؓ نون دیکے ہور لباس — مکے طرف فر آیا تان ایہہ نیک قیاس
ہجرت دے سامان کر مکے وچہ تیار — پہیر مدینہ آیا رحمت ہوس غفار
جاگہہ ایس زبیر دی روایت بعض ارقام — طلحہؓ جسندے باپ دا عبیداللہ سی نام
ربا روح رسولؐ پر بہیج درود مدام — نالے آل اصحاب پر کہے غلام سلام

فصل سوم۔ در نزول آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بمدینہ سکینہ واستقبال انصار برلے تشریف قدوم سید ابرار صلے اللہ علیہ وسلم

حال نزول رسولؐ دا وچہ مدینہ پاک — لکہیا پہلی جلد وچہ پڑھ اسے با ادراک
ربط قصہ دے واسطے پہر اسجا تحریر — ایپر ہور روائتان حال بشیر نذیرؐ
اصحاب سیر احادیث پر رحمت ہووے غفار — کہندی جس دم مدنیان سنیان ایہہ اظہار
مکے وچون نکلیا والی دنیا دین — طرف مدینہ آیا صاحب دین متین
وچہ مدینہ پاک دے جو سن مسلمان — کارن استقبال دے ہر دن ہون روان
کرن انتظار جناب دا جان ہو گرم ہوا — گہر مڑ کے پہر آوندے سارے مرد خدا
روز نزول رسولؐ دا جیون دستور سدا — مڑن لگی سی گہران نون کرکے رسم ادا

اتفاقاً اک یہود سی اوپر سطح حصار
چڑھیا اپنے کم نوں ڈٹھا اوس آشکار

دوروں ترُدا آوندا اوہ سلطان جہان
رخسارے وانگوں شمع دے چمکن وچہ بیابان

قد مبارک سرو جیوں وچہ سفید پوشاک
طوبے نظری آئیا جیوں وچہ جنت پاک

طاقت رہی نہ ضبط دی وچہ یہودی مول
کر فریاد پکار دا اے عرب مقبول

جس دے ہو نسیں منتظر اوہ آئیا سلطان
بخت دولت اقبال دا مالک صاحب شان

وچہ مدینہ ہو گئی ایہہ خبر مشہور
چھوٹے وڈے جتنے عورت مرد ضرور

پہنے سبہناں کپڑے ہور لئے ہتھیار
نال خوشی دے ہوندے گھوڑیاں اتے اسوار

آئے طرف میدان دی خاطر استقبال
چڑھدے اوپر گھاٹیاں سارے با اقبال

ہوئی حاصل خوشی جو عیش نشاط سرور
وچہ مدینہ لے آئے جاں تشریف حضور

ایس خوشی دی مثل ناں اگے کدی خوشی
حاصل ہوئی مدنیاں راوی کہندا ہی

ایسے خاطر بعضیاں دفاں نال وجا
گائیاں خوش آواز تہیں گیت عجیب بنا

طلع البدر علینا من ثنیات الوداع
وجب الشکر علینا ما دعی الی اللہ داعی

ایھا المبعوث فینا بالامر المطاع

چڑھیا گھاٹیاں وداع تہیں اوپر ساڈے چند
لازم سانوں شکر ہے دایم ہے وہ چند

جد تک کوئی دعا گو رب تے کرے دعا
آئیا ساڈے وچہ نبی لیاوان حکم بجا

عمرو بن عوف نجار دے وچہ قبیلہ جان
سرور آئیا گاوندیاں لڑکیاں خوش الحان

نحن جواری بنی نجاری
وحبذا اللہ من جاری

لڑکیاں بنی نجاریاں ہیگیاں اسیں تمام
مبارک ہے ہمسائگی نبی علیہ السلام

نیزہ بازی حبشیاں کیتی نال خوشی
ہوئی کدی نہ ایسجا سی اس حال خوشی

سب صغیر کبیر تے غلبہ ہویا خوشی
کہہ تکبیراں آکھدے آئیا پاک نبیؐ

تقریراں تے تحریر دی حدوں باہر جان
آہی کثرت خوشی دی وچہ اوس روز پچھان

سرور ڈٹھا اوہناں دا جان اس طور احوال — خوش ہو کے فرماوندے جانے جل جلال
دوست میرے تسیں ہو اندر ٹولہ خاص — میری الفت تساں نوں ہوئی با اخلاص
ماہ ربیع الاول نوں آیا روز سنوار — متفق ہین اسبات پر سب علماء کبار
ایسے وچہ تاریخ دے کہندے ہن اختلاف — بعضے پہلی آکھدے بعضے دوجی صاف
بعضے کہندے بارہویں آیا روز سوار — ہے اختیار متاخرین ایسے پر اظہار
تاریخ مہینے تیر دی چوتھی آہی جان — وچہ مہینیاں فارسی سن سیتے اخوان
بارہویں ماہ ایلول دی رومی سال کمال — سی تاریخ سکندری ست سو تیتی سال
برس آیا ایہہ تیرہواں بعثت پاک نبی — اللہ تائیں علم ہو رکمی بیشی دا ہی
ابابکر صدیق تھیں روائت ایہہ منقول — کہندا مدنی ہو گئے گلاں وچہ مشغول
ایتھے پاک رسولؐ نے فرمایا اج رات — رہساں بنی نجار وچہ چنگی ایہہ بات
دادی عبد المطلب دی جو مائی سی — اوسدے بنی نجار ایہہ بہائیاں وچوں ہی
ہاشم عبد مناف دا جو پت جد عظام — عورت اوس قبیلیوں کیتی سلمی نام
عبد المطلب اوستھیں پیدا ہویا ہی — قصد کیتا ول اوہناں دے چلے پاک نبیؐ
قوم بنی عمرو عوف ول پھیریؐ اک شریف — گھر کلثوم بن ہدم جو بڈھی اک ضعیف
عرب تے اہل اسلام دے اندر سی سردار — اوسدے گھر وچہ جا ٹکے اترے شاہ ابرار
سعید ابن خثیمہ دی اک روائت جان — اوہ متاہل نہیں سی اوترے نبی رحمان
وچہ محلہ شیخ دے اوتریا صدیقؓ — قبیلہ بنی الحارث نوں بن خزرج تحقیق
صعب ابن یسار دے اک روائت گھر — خارجہ بیٹے زید دے وچہ اک قول مقر
نال نقیباں مصطفےٰ تے باقی انصار — اوترے اوس گھر جا ٹکے جس جا ہیو قرار
بیٹھا ہو کے چپ سی نبیاں دا سردار — کردا حضرت بوبکر لوکاں تھیں گفتار
جھرٹے پاک رسولؐ نوں اگے جان نہ جان — خادم تھیں مخدوم نوں اوہ پچھان نہ جان

پیش امیر المومنین ابوبکر صدیق	تحفہ نذران رکھدے لیا لیا کی تحقیق
سایہ اک درخت سی کیتا نبی نزول	وہپ سورج دی جان آئی اوپر پاک رسول
ابا بکر صدیق تان ہویا اوٹھہ کھڑا	سایہ چادر دا کرے اوپر نبی خدا
تان پہر جاتا ساریان ایہہ رسول علام	پہر متوجہ نبی ول ہوئے خاص عوام
ہر ہر قسم رسول دی کردی مدح بیان	ایہہ قصیدہ آکھیا سی حضرت حسان

ترجمہ قصیدہ اشعار حسان بن ثابت رح

شکر خدا دا توں آئیوں نال ہدایت نور	ظلمت کفر ضلال دا جس تہیں ہویا دور
توں کرامت بزرگی اندر جاہ جلال	اسان مبارک فال ہے پکڑیا تیر نال
یارب روح رسول پر بہیج درود سلام	نالے آل اصحاب پر طرفوں ایس غلام

باب ششم در واقعاتے کہ در سال اول از ہجرت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بوقوع پیوستہ ودرین باب شانزدہ واقعہ مرقوم گردد

علما سیر تواریخ پر رحمت دن تے رات	کہندے سید کائنات سرور موجودات
بنی بکر بن عوف دے قبیلہ وچہ دن چار	ٹھہریا مسجد قبا دی کرے بنا طیار
یعنی مسجد قبا دی شروع ہوئی بنیاد	کرے صلاحت جسدی اوہ خود رب عباد

قولہ تعالی لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ پارہ ۱۱ رکوع ۲

ترجمہ البتہ وہ مسجد بنیاد رکھی گئی ہے اوپر پرہیزگاری کے پہلے دن سے بہت لائق ہے یہہ کہ کھڑا ہووے تو بیچ اوسکے۔

اوہ مسجد ہے جسدی شروع ہوئی بنیاد	اوپر تقوائے دین دے پہلی دن ہی شاد
بہت مناسب اوہ جو اس وچہ کریں قیام	اے سردار جہان دے تینوں لکھہ سلام
اول اوہ مسیت جو جس وچہ نبی خدا	کیتی آ او نماز ہے مسجد ایہہ قبا
بکیون ہوئی جس دن ہجرت نبی خدا	شاہ علی بہی ترپیا تن دن پچہوں تا

سبب توقف مرتضیٰ ایہہ سی سُنی بہرا — امانتاں اوسنوں سونپ سی آئی نبی خدا
تا اونہاں دیاں مالکاں نوں اوہ دیہو پہنچا — ایہہ امیر المومنین لیایا حکم بجا
آہبے وچہ قبا دے اوسدم تیک نبیؐ — حاضر خدمت ہویا جس دم شاہ علیؓ
تُروا آہا رات نوں حضرت شیر خدا — ٹُک رہنداسی رو نہ نوں تا کو خبر نہ پا
ستارہویں یا اٹھارہویں ربیع الاول ماہ — ولی نبیؐ پاس آگیا ہویا فضل الٰہ
رستہ دی تکلیف تہیں ہوئے زخمی پیر — ہتھہ لایا جان مصطفیٰ ہوئی ساری خیر
نالے بہر شفا دے منگی نبیؐ دعا — اونویں صحت ہوگئی درد نہ رہیا کار

واقعہ دوم

ہوئی مسجد قبا دی جان بنیاد تمام — روز آہا اوہ جمعہ دا نبی علیہ السلام
قبیلہ بنی عمرو تہیں سرور ہویا ملیار — خاص مدینہ وچہ تاں آئیا شاہ ابرار
بنی سالم بن عوف دی منزل شاہجہان — پڑھی صلوٰۃ الجمعہ آجیو نکر امر رحمان
اک تنسو مومن اوسدن آہا نال رسولؐ — خطبہ پڑہیا اوسدن اللہ دے مقبول
ایہو خطبہ اولین ہویا وچہ اسلام — ہن تک ہیگی یادگار مسجد ایں مقام

ذکر درآمدن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بمدینہ سکینہ ونزول آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بمحلہ ابوایوب انصاری رضی اللہ عنہ

طرف مدینہ آیا جان سردار کمال — چھوٹے وڈے شہر دی خاطر استقبال
حاضر خدمت ہوگئے ہر اک چاہندا سی — میرے گھر ہی اوتریں حضرت پاک نبیؐ
گرد بہے شتر جناب دے ہوئی خاص عام — ہر اک آہا پکڑدا ہتھہ مہار کردم
آنحضرتؐ فرمایا دیو چھڈ مہار — اوٹھہ میرا ماموربے طرفوں رب غفار
جتھا ہوسی امر رب ٹھہر گ اوس مقام — رستہ چھڈو ایسدا دیکھو کم علام

روایت اوس میدان وچہ پہنچی فرخ پے
گوڈیان پر سے لنے بہہ گیا اوتھے شتر رسولؐ
چھڈ دتی سی واگ اوس رستہ تہوڑا تا
سینہ صاف زمین سے تے رکھہ دتا اُس تا
انشاء اللہ ساندی منزل ایہہ مدام
اپنے گھر لیجاوندا اوہ جگ دا سرورؐ
بعض اصحاب انصار تان کہندے وچہ جناب
ہووے شرف نزول جے اندر ساڈے تہانڈے
المرءُ مع رحلہٖ مرد نال اسباب
دروازہ ابو ایوب دے اوپر بیٹھا جا
یا محمد اوٹھہ تون اوترو ایسے جا
وچہ مدینہ ہوئیا تیرا جدون نزول
تا گھر اندر اوہناندے لے جاوین تشریف
یا فندہ اسے فقیر مین اوہ ربدا مقبول
نال تواضع ایہہ گل ڈٹھی اوس بعید
کوہ جودی تے آ لگی جیونکر کشتی نوحؑ
جاتا اپنے آپ نون جہنان حقیر ذلیل
روائیت ہے جو نبیؐ نال ایہہ ابو ایوب
تبع نے جو سونپیا پاس حکیم شامول
وچہ جناب محمدیؐ دیوین ایہہ پہوسچا
جو رکہین مکتوب ایہہ بطناً بعد بطن

دروازہ مسجد نبیؐ دا جسجا واقع ہے
پہیر اوٹھایا تو ریا اللہ دے مقبول
جا کے مڑکے آبیٹھا اوپر پہلی جا
اوتریا اوس مقام تے حضرتؐ ایہہ فرما
سی گھر ابو ایوب دا نیڑے اوس مقام
بھی اسباب لیجاوندا سارا اپنے گھر
لے گیا ابو ایوب ہے حضرت سب اسباب
دور نہین نزدیک ہے کہندے حضرتؐ تان
اک روائیت اوہ ہے ناقہ او جناب
جبرائیلؑ لیا ئیا اونوین امر خدا
حق تواضع بوایوب کیتا سب ادا
وچہ آرایش خانیان خلقت سی مشغول
کہندا ابو ایوب سی مین ہان مرد ضعیف
مین مسکین غریب گھر کیونکر کرے نزول
اوسدے گھر ہی یا نبیؐ چلو حکم مجید
طور سینا پر ہوئیا تجلے رب مفتوح
اوہو وچہ جناب دے ہوئے قدر جلیل
رکھدا قرب قریب سی نال اوہ مکتوب
کیتی ایہہ تاکید سی جان ہو نبی رسولؐ
بھی اپنی اولاد نون وصیت ایہہ فرما
پہوچیا ابو ایوب پاس اوہ خط ایس زمن

سی ایہہ پت اکیلوان اوس حکیم شاہول
جلد اول وچہ ویکھو ایہہ قصہ سب مقبول

کیتا ابو ایوب دے گھر وچہ نبیؐ نزول
ست مہینے ہیٹھلے گھر رہیا مقبول

اپنے اہل عیال نال ابو ایوبؓ کرام
اوپر منزل رہے سی اندر اوس ایام

ابو ایوب رسولؐ پاس اک روایت آم
کرو اعرض جو کل اسی ستے نہین ذرا

سرور کہیا کیوں نہین ستی ہو تسین کل
عرض کیتی یا مصطفٰے اس خاطر سن گل

نان ہووے جو ساندے وچون اہل عیال
اوپر حرکت کرے کوہ کے فارغ بال

چہت تہین سٹی ڈگے تا پایا کجھہ گرد غبار
مان پیو سنے فدا مین تیرے توں ہر بار

مین چاہان جو لیجاوین توں اوپر تشریف
کران رہائش ہیٹھلے گھر اسے نبیؐ لطیف

تا اسین ایس اندیشیوں جاوان ہو خلاص
آنحضرتؐ فرمایا سن اے با اخلاص

سانوں رہنان ہیٹھ ہی ہیگا بہت آسان
اکثر بندے رب دے ساتھی آون جان

اوپر کوٹھے جان وچہ ہی تکلیف انہان
کہیا ابو ایوبؓ نے ہے ایہہ سچ بیان

ایپر اندر ایسدے سانوں ادب نہین
اوپر رہئیے اسین جو تسین ہوو زیرین

القصہ بہت مبالغہ کیتا ابو ایوب
بالاخانہ تا گیا اللہ دا محبوب

وچہ چبارے مصطفٰے تا رہیا اک ماہ
آیا جبرائیلؑ تان لے فرمان الٰہ

مسجد منزل آپنی خاطر خاص نبیؐ
جدا بناؤ ایس جا ہے فرمان ربی

وچہ مدینہ لیا آیا جسدن تہین تشریف
ست مہینے بعد تان با فرمان لطیف

مسجد منزل پاک دی کیتی شروع بنا
پڑہان درود سلام مین اوپر صبح مساء

واقعہ سوم بنا ے مسجد متبرکہ بود

اوہ میدان جو آپ وا جدعا نام شتر
بیٹھا اوسدے وچہ سی ربدے نال امر

سہل سہیل یتیم دو حق اونہاندا سی
پت رافع بن عمرو دے راوی کہندا ہی

اسعد ابن زرارہ دے حجر کفالت وچہ
کھجوران لوک آوسجدے اوس طوالت وچہ

آون پیش رسولؐ تہین او سجا مسلمان
پڑہدے آنماز سن اندر اوس میدان

اسعد ابن زرارہ جو رحمت ہوس خدا
جماعت سی کراوندا ہوا امام سدا

خواجہؐ عالم پچہیا کسدی ایہہ زمین
کہندے سہل سہیل دی ایہہ ہے مالک بین

اسعد دے ہور مالکان رضی با دل جان
سونپین پاک رسولؐ نون ایپر شاہ جہانؐ

کدیا مفت قبول نان دتے دس مثقال
آہے سو لئے خاص دی قیمت وچہ سمہال

ابابکر صدیقؓ نون کیتا تا فرمان
دیوے قیمت اونہانون اللہ دا مردان

بعضے طرف میدان دی قبران سی کفار
ہور درخت کجور دی کہوڑے لے ناہموار

نال اشارت مصطفےٰ قبران دیون ڈہا
سٹے کٹ درخت اوہ کہوڑے کرن صفا

جدون برابر ہو گئی اوہ زمین تمام
رکہی طرح مسیت دی با فرمان کرام

وقت عمارت یار سب مہاجر تے انصار
بہتر اٹ لیاوندے نالے نبیؐ کبار

دیکہن یار رسولؐ دے کوشش وچہ تعمیر
مدد کرے تے آپ خود کردا کم کثیر

کرے علی المرتضےٰؓ کوشش با جہہ بیان
مڑ مڑ پڑہدا رجز ایہہ اللہ دا مردان

لا یستوی من یعمر المساجدا ✦ یداب فیہا قائما وقاعدا ✦ ومن یرا من التراب حامدا

عمار یاسرؓ اس رجز دا ہی کردا تکرار
سنکے حضرت علیؓ تہین کہندا اسی ہربار

فارغ اک اصحاب سی بیٹہا اوس مکان
عمار یاسرؓ تہین رجز سن کردا ایہہ گمان

ریس کرے ہے ایہہ علیؓ دی ایس رجز نال
کہندا اے عمارؓ تون چپ ہو جانی الحال

نہین لئے ایس عصا تہین با رانگا کر ہوش
ریس کرین تون علیؓ دی ہوندا نہین خاموش

پیغمبرؐ فرمایا سنکے ایہہ بیان
عمار یاسرؓ ہے اکہیان میریان دا خوان

صحیح بخاری وچہ ہے اوسدے ساری بابہ
اک اک اٹ لیاوندے دو دو اٹ عمارؓ

وچہ روایت دوسری راوی کہندا ہی
اک اٹ اپنے واسطے اک اٹ بہر نبیؐ

سٹی سر مونہہ اوستہین سرور کر دی پاک
نالے پاک زبان تہین کہندے شاہ لولاکؐ

عمارؓ تقتلہ الباغیہ یدعوھم الی الجنۃ ویدعونہ الی النار

ایہہ حضرت عمار بھی کہندے وچہ جواب — اعوذ باللہ من الفتن فتنیوں رکھہ رب
جنگ جمل دی وچہ سی ہویا ایہہ شہید — معاویہؓ تے وچہ علیؓ جو ہویا جنگ شدید
القصہ کار تعمیر جاں پہونچیا جتھاں تا — فرمایا شاخ خجور کٹ دیو جتھاں پار
تنہ درخت خجور دے تا بنائے تھم — بعضے وچہ محراب دے اوہ نہیں آئے کم
بیت مقدس ہویا قبلہ اہل ارشاد — تن دروازے تا ہوئے مسجد وچہ کشاد
باب الرحمۃ اک دا لقب ہویا مشہور — دوجے درتھیں آوندے مسجد وچہ حضور
تیجے درتھیں آوندے مسجد وچہ عوام — باب مواخر اوسدا کہندے آہے نام
مسجد ابجے تمام نال سی وچہ اوس ایام — جس جا وقت نماز ہوا وے تھے کرن قیام
حضرت عمر خطابؓ دے عہد خلافت تک — مسجد ایس طریق دی اوپر آہی یک
عہد امیر المومنین لوک ہوئے بسیار — کھلی مسجد تا ہوئی حکم خلیفہ نال
ایہہ نال بدلایا مصالح وچہ تعمیر — عمارت دی کئی مرتبہ ہوئی سی تغییر
پھیر امیر المومنین عثمانؓ ابن عفان — کھلی مسجد سی کیتی عہد خلافت جان
دیواراں چونے سنگ تھیں کیتا نقش نگار — سنگ منقوشہ تھیں ہوئی تھم سیت تیار
چھت بنائی ساج دی یعنی چوب آبنوس — ولید بن عبد الملک جاں ہویا شاہ ناموس
عمر عبد العزیز نے اندر اوس نے نال — ہور کشادہ جا کیتی مسجد نبی جان
ازواج رسول کریمؐ دے جو گھر مسجد نال — داخل مسجد اوہ کیتے کھلی ہوئی کمال
عہدی عباسی ہویا جاں پھر بعد ازاں — اوس کیتی تعمیر مڑ اپنے وچہ زمان
پھر مامون رشید نے کیتی ہور کشاد — زینت مسجد دی کیتی محکم کر بنیاد

مامون دی تعمیر ہے ہن تک امن امان
بنیا ہندے سلطان توں میں ہوواں قربان

واقعہ چہارم (۴)

زیدؓ جو بیٹا حارثہ ابو رافع خوش نام — دونوین نبی کریمؐ دے خاص آزاد غلام

آنحضرتؐ نے اہنان نون کیتا سی طیار — پنجسو درمان خرچ دیتے دو شتر راہوار

تا جا مکے لے آئے فاطمہؓ خیر نساء — نالے ام کلثومؓ جو بیٹیان نبیؐ خدا

سودہؓ بنت ربیعہ بھی جو سی حرم رسولؐ — نالے زوجہ زیدؓ دی ام ایمن مقبول

ہور اسامہ زیدؓ دا بیٹا نیک خصال — وچہ مدینہ لے آئے ایہہ سب اپنے نال

عبداللہؓ بن ابو بکرؓ جس دم سنی خبر — عبداللہ تہین جدا اریقط نام پدر

ابو بکرؓ جو گیا ہے نابیؐ نال رسولؐ — غنیمت صحبت جان کے اللہ دا مقبول

عبدالرحمانؓ عائشہؓ نالے اسدی مان — عیال حضرت صدیقؓ دی یعنے ام رومان

عبداللہ دا طلحہ بھی ہو لیا اہنان نال — اہل بیت رسولؐ نال رل سب نیک خصال

رلدے ہر اک فرع دا اصل اپنے دے نال — گھر اپنا بنوایا جدا نبیؐ نے فی الحال

نال دیوار مسیت دے حجرہ ہویا بنا — گھر جہڈا ابو ایوبؓ دا تا آئے اوس جا

واقعہ پنجم (۵)

وچہ مدینہ لے آئے جان تشریف — اک یا دو کجھ ودہ گھٹ بھی حضرت نبیؐ لطیف

تن نمازان عصر ظہر نالے وچہ عشاء — دو دو رکعت ودہ کیتی حکمے نال خدا

چار رکعتان فرض تان اندر تن نماز — تن رکعتان شام وچہ باقی دو دو ساز

واقعہ ششم بیان اسلام عبداللہ بن سلام رضی اللہ عنہ

عبداللہؓ ابن سلام ہے راوی ایہہ بیان — وچہ مدینہ جان آیا نبیان دا سلطان

مین وچہ خدمت مصطفیٰ آیا لوکان نال — جان سرور انبیا دا ڈٹھا پاک جمال

رلے کدا بان نال تان ڈٹھا او سدا رو — مین سنیان فرماوندے موہنہ تہین ایہہ شخو

یا ایہا الناس افشوا السلام واطعموا الطعام وصلوا الارحام وصلوا باللیل والناس نیام تدخلوا الجنۃ بالسلام

اے لوگو تسیں ظاہر کردے رہو سلام ۔۔ طعام کھلاؤ ہور کرو سب وصل ارحام
ستے ہوون لوگ جاں راتیں کرو قیام ۔۔ تاں پھر داخل ہووسو اندر دار سلام
کہندے جھگڑا اولا کیتا وعظ سوال ۔۔ وچہ مدینہ پاک دے سی ایہہ قول قبول
سن ایہہ وعظ جناب دا مڑیا ابن سلام ۔۔ دوجی نوبت پھر گیا مجلس خیر انام
خلوت اندر اس دفعہ جا کیتی ملاقات ۔۔ سرور پاسوں پچھدا ان مسئلہ دی بات
کہندا ان سوال ایہہ ہور نہ پچھاں گل ۔۔ باجھ نبیؑ نہ کرے کوا ہناں تائیں حل
اول کیا سبب جو پیدا ہو فرزند ۔۔ کدی مشابہ باپ دی کدی مائی مانند
دوجا ایہہ بیان دس اول کون طعام ۔۔ کھاون وچہ بہشت جا مومن اہل اسلام
تیجا ایہہ بیان دس اول کون نشان ۔۔ قیامت دیاں علامتاں وچوں ہوگ عیاں
کیتے ایہہ سوال جاں عبداللہ ابن سلام ۔۔ لگا دین جواب نوں سرور خیر انام
فرمایا ناں معلوم سن ایہہ اسرار جمیل ۔۔ ایسے ساعت آیا اسے پر جبرائیلؑ
لیایا طرفوں رب دی میرے پاس پیغام ۔۔ اوسے دم ہی بولیا عبداللہ ابن سلام
ذَاکَ عَدُوُّ الْیَہُوْدِ دشمن ایہہ یہود ۔۔ ہویا اوسے وقت ہی ایہہ فرمان ورود

مَنْ کَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِیْلَ فَاِنَّهٗ نَزَّلَهٗ عَلٰی قَلْبِکَ ۔ تا عَدُوٌّ لِّلْکٰفِرِیْنَ[1]

پڑھ کے اس فرمان نوں بنیاں دی سلطان ۔۔ جواب مسائل اس طرح کیتا پھیر عیاں
ہووے ماں یا باپ دی مشابہت جو فرزند ۔۔ اثر منی دے باعثوں سمجھیں دانشمند
اول وچہ جماع دے جس ہووے انزال ۔۔ مشابہت ہو فرزند دی اوسے پر ہر حال
داخل وچہ بہشت جاں ہوون اہل ایمان ۔۔ اول کھانا ناں آوسی جھگڑا اوپر خوان
اوس مچھی دا جگر ہو جس اطباق زمین ۔۔ سچکے اوپر موہڈیاں سنگے نال مبین
ہوسی اول حشر دی علامت جو آشکار ۔۔ مشرق طرفوں ہووسی اگ اس طور اظہار
جیوں چرواہا بکریاں ہکے اک جا کر ۔۔ خلقت نوں اگ لیا دسی طرف میدان حشر

[1] جو کوئی دشمن ہووے واسطے جبرائیلؑ کے پس تحقیق اوس نے اوتارا ہے اوپر دل تیرے کے ساتھ حکم اللہ کے سچا کرنے والا واسطے اوس چیز کے جو آگے اوس کے ہے اور ہدایت
اور خوشخبری واسطے ایمان والوں کے جو کوئی ہے دشمن واسطے اللہ کے اور فرشتوں اوس کے اور [illegible] اوس کے اور جبرائیل اور میکائیل کے پس تحقیق اللہ دشمن ہے واسطے کافروں کے

سنے جان ابن سلام نے ایہہ جواب تمام	ظاہر صدق یقین تہین پڑھدا ایہہ کلام

اشہد ان لا الہ الا اللہ وانک رسول اللہ

کرو اعرض جو یا نبی میری قوم بہتان	میرے تائیں آکھن ساری جان پچھان
باوجود اسبات دے سبہناں نوں معلوم	ہان ہین سید او ہناں افضل وچہ علوم
ہن جان مینوں جان سن لیایا ہے ایمان	میکر حق وچہ آکھن بہتا اوہ بہتان
پیش میرے اسلام دے ہوون نوں اظہار	حضرت قوم یہود نوں سددو وچہ دربار
او ہناں پاسوں پچھہ توں میرا حال بیان	عبد اللہ نوں نبی تاں گوشہ کر پنہاں
سدیا قوم یہود نوں حضرت وچہ جناب	اول وس کے او ہناں دی تائیں حال عذاب
کہیا قسم خدائیدی اس وچہ شک نہ مول	تسیں مینوں ہو جاندی ہاں برحق رسول
پس پھر جان پچھان کیوں نا لیا وو ایمان	کہندے اسین نہ جاندے توں رسول رحمان
پھر فرمایا تساں وچہ عبد اللہ ابن سلام	ہے کس قسم دا آدمی آکھو سچ کلام
کہندے ساڈا پیشوا ہے دانا تر	بیٹا ساڈے پیشوا دا جو اسے علے تر
آنسرور فرمایا جے اوہ مسلمان	ہو جاوے تاکی کہو ساری کر دعیان
کہندے حاشا اوہ کیوں ہووے مسلمان	دیوے ایسے دین تہین اوسنوں رب امان
آنسرور تن مرتبہ کیتا ایہہ تکرار	دیندے ایہو جواب سن اوہ سارے یکبار
آنسرور فرمایا نکل اے ابن سلام	کلمہ شہادت آکھدا نکلیا خوشنام
کہندا اڈر کے رب تہین لے آؤ ایمان	اوپر احمد مصطفےٰ ہے معلوم عیان
ہو تسیں سب جاندے اوہ رسول خدا	کہندے آکھیں جھوٹھہ توں ساں نوں خبر نکا
اک روایت آکھدے بہت برا ایہہ یک	اجہل پت مجہول دا اسو چہ ناہین شک
آہیا ابن سلام سنے یا رسول الٰہ	ڈردا ساں اسبات تہین ہو یا جو تساں آگاہ
مجلس وچوں او ہناں نوں دتا نبی نکال	یارب بہیج درود توں نبی اوپر ہر حال

واقعہ ہفتم

وچہ مدینہ جان اُٹھے ہجرت کر کے یار ۔ ہوا مدینہ پاک دی آہی بد بو دار
ناموافق اوہناں دے آئی اوہ ہوا ۔ اکثر ہوئے بیمار تاں یار رسولؐ خدا
اوہناں وچوں اک سی ابابکر صدیقؓ ۔ نالے مولیٰ اوسدا اوہ بلال عتیق
ہویا سبب بیماری اوہناں لقب تباہ ۔ خبر پوچھن نوں آوندے ہر دن نبی الٰہ
اندر غلبہ تاپ دے حضرت ابابکر رنگ ۔ پڑھدے آہی اس رجز نوں بندہ نیک سیر

کل امرء مصبح فی اھلہ ۔ والموت ادنیٰ من شراک نعلہ

اہل اوسدے ول ہوندے روشن سب امور ۔ نال دوالاں نعل دے ہے گی موت ضرور
آوے جدوں بلالؓ نوں تپ تھیں فیر آرام ۔ عتبہ شیبہ پر کرے لعنت لے کے نام
امیہ بن خلف تے ہور جو اوہناں مانند ۔ باعث جنہاں بیوطن ہو پایا ایہہ گزند
بیماراں پر مصطفیٰ کر کے رحم بڑا ۔ نال تقاضا رب دے اگے کرے دعا

اللھم حبب الینا المدینۃ کحبنا مکۃ او اشد اللھم بارک لنا فی صاعھا ومدھا وصححھا لنا وانقل حماھا الی الجحفۃ

یا رب دیویں حب توں اوہناں مدینہ دی ۔ جیوں نکر مکہ دی اساں ہیگی حب بڑی
گوشت تے وچہ صاع دی نالی اندر ناپ ۔ برکت سانوں دیہہ ربا بھیج جحفہ ول تاپ
برکت دعا حضور دی کیتا فضل خدا ۔ سب یاراں بیماراں نوں ہوئی عطا شفا
مدینہ اندر ہو گئی موافق سب ہوا ۔ جحفہ دے ول منتقل ہویا بو وبا

واقعہ ہشتم طرح برادری انداختن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در مہاجرین انصار

وچہ انصار مہاجراں اندر ایسے سال ۔ بھائی چارہ پایا ایہہ بھی سن احوال
پنجتالی نفر مدینیوں جو اصحاب انصار ۔ اک روایت ہے ہر صنف وچہ پنجاہ شمار
نال مقرر مرد دے حضرت پاک نبیؐ ۔ بھائی چارہ پا کے پکے محکم کیتا سی

اوس جملہ تھیں جو ڈٹھا اندر کتب سیر
ایہہ امیر المومنین ابا بکر صدیق
حضرت عمر خطاب دی نال حضرت حسانؓ
عثمانؓ ذو النورین دا بھائی اوس ہویا
ابو عبیدہ جراح دا حضرت سعد پچھان
طلحہ بن عبد اللہ جو کعب بن مالک دا جان
ہم یا سلمانؓ فارسی نال ابو درداؓ
ابو حذیفہ پت جو عتبہ نیک نہاد
عمارؓ بن یاسر ہویا نال ثابت بن قیس
ثابت انصاری دا بیٹا جو سی نیک خصال
پنجتالیہ مرد مہاجران وچوں اس اطوار
روایت ہے اسباب وچہ لکھیا ایہہ اسرار
اک دوجے توں او لاں سری جو نال رضا
تا اصحاب رسول دے اوپر اس اسرار
پچھے جاں جنگ بدر دے آیت ہوئی نزول

اندر ایس مقام دے لکھیا کرین نظر
خارجہ بیٹے زید تھیں اخوت ہوئی تحقیق
مالک انصاری دا بیٹا جو سی عالیشان
پت ثابت انصار دا رحمت ہوس خدا
زبیرؓ ابن عوام دا سلمہ نیک نشان
عبد الرحمان عوف دا سعد ربیع پچھان
مصعبؓ ابن عمیر دا ابو ایوب بھرا
عبادہ ابن بشیر دا بھائی بنیان شاد
عبد اللہ بن جحش دا نال عاصم خوش دلیل
رہی ہو وے انہاں تے اللہ جل جلال
پنجتالی ہم دا انصار دے بنے آپس وچہ یار
بھائیاں وانگ اک دوسرے دا ہو مددگار
وارث اوسدے مال دا ہووے ایہہ بھرا
اک دوجے تھیں لیو ندی ورثہ اس اطوار
ایہہ عقد منسوخ تاں ہویا سی ات معول

اُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِيْ كِتٰبِ اللّٰهِ

اور ناطے والے ایک دوسرے سے لگاؤ رکھتے ہیں اللہ کے حکم میں۔ سورۃ احزاب سیپارہ [۲۱]

شرح بخاری وچہ ایہہ لیا ئیا ابن حجر
نے حاتم بھی ایسدا راوی نیک نشان
لیائے وچہ اس باب دے ایہہ حدیث شریف
بدھا عقد برادری ابو بکرؓ دا جان

ابن عبد البر اتھیں سن ای نیک سیر
بو عبد اللہ نیشاپوری جو رحمت ہوس رحمان
ابن عمر فرماوندا جس دم نبی لطیف
نالے حضرت عمرؓ دا رحمت انہاں رحمان

طلحہؓ اتے زبیرؓ ہی عثمانؓ عبد رحمان
کہیا حضرت علیؓ نے خدمت شاہ جہان

اصحابان دے یا نبیؐ ہوئے یار بہرا
ناہہ بنایا تسان نے میرا بھائی کا

آنحضرتؐ فرمایا تیرا بھائی ہین
دنیا اتے وچہ دین دے فکر کیا ہو تین

القصہ ایہہ جماعت جو ہوئی ہے مذکورہ
آہے سب مہاجرین رحمت اونہاں غفور

ہویا عقد برادری دو دو نیت معلوم
زیادہ اس تہین جاندا اللہ سب علوم

واقعہ نہم کلام کردن گرگ با راعی غنم

اندر ایسے سال دے ہجرت وچہ اظہار
بولیا اندر جنگلے راعی تہین گھیاڑ

اک ایالی چار دا بکریان صحرا
لے جاندا گھیاڑ (چرواہا) اک جلدی لئے چھڈا

گرگ ٹبے جا بیٹھا ارکھ دم وچہ دوران
نال زبان فصیح دے بولیا سنے شبان

رزق وتاسی رب نے سو توں لیا چھڈا
اوہ ایالی آکھدا وچہ تعجب آر

قسم خدا دی نان ڈٹھا ایسا عجب کدی
کہندا اوہ گھیاڑ تاں عجب زیادہ ہی

وچہ اس نخلستان دی وچہ دو سنگستان
اگلا پچھلا دس سی آ اک مرد بیان

دعوت کرسی خلق نوں طرف دین الٰہ
ہون مخالف اوسدے ایہہ کافر گمراہ

کھولن کمر اعتقاد تہین ناہہ زنار عناد
دوزخ اندر جاوسن منکر اہل فساد

آئیا خدمت مصطفےٰ اوسدن اوہ شبان
ہو کے مسلمان تاں دتیا سب بیان

آنحضرتؐ فرمایا وچہ اخیر زمان
منزل اپنیوں باہر اک آویگا انسان

گھر وچہ لبھے نہ پونہچسی تازیانہ نعلین
حالت اہل عیال دی اوسنوں کہی لعین

واقعہ دہم (۱۰) صلحنامہ نوشتن بیہودان بود

اندر ایسے سال دے قریضہ قوم یہود
بنی نضیر بنی قینقاع آہوئے موجود

خدمت نبیؐ کریم وچہ کر دیو آ بیان — اے محمدؐ کیا توں دعوت کریں عیان
فرمایا کلمہ طرف جو نان ہے کوئی الہ — باجھوں اک معبود دے سُنیوں خواہ مخواہ
مین رسولؐ اللہ ہان خاص نبیؐ موعود — دیکھو وچہ توریت دے نعت میری موجود
مین پیغمبر او ہو ہان جو علما نشان — خبر دتی سی یکیوں نبی آوگ اس تہان
او ہو ختم الانبیا تے ہو فاضلتر — اونہاں تے پرا او سیر ہوئے سلام مقر
ہور سب صفتاں میریاں کیتیاں اونہاں عیان — کہن یہودی سُن لیا جو توں کریں بیان
ایپر آئے اسین ہاں خاطر دوجے کم — یعنے قاعدے صلح دے ہو جاون محکم
ایہہ جو ساتھوں تا ہووے تینوں نفع زیان — ساڈی ولوں نا رکھیں کجھ امید احسان
نیچ اُتے کوئی دُکھ بھی تینوں دیاں نہ مول — مدد تے وچہ جنگ تین ہووان نہیں شمول
کسے تیرے اصحاب نوں دیوان نان ایذا — اوسدم تیک مہم تین پہو بچے کیہڑی جا
آنحضرتؐ نے اونہاں دی عرض کیتی منظور — ایس شرط دی نال جو کرن نہ کجھ قصور
میرے یار جو ہور بھی ہوون مابعد آ — اونہاں نال نہ دشمنی والی ہووی کار
نال اونہاں دے دشمناں مدد کرن نہ مول — دیلوں دُکھ تکلیف نان اونہاں کسی سول
جیکر توڑن عہد پھر اونہاں خون حلال — ازواج اولاد غلام ہو ضبط ہووے سب مال
صلح نامہ ہر قوم نے کردتا تحریر — پکڑی او پر الیس دے گواہی رب قدیر
آہا بنی نضیر دا ولی عہد مکار — حیّ بن اخطب نام اوس ظالم بڑا خوار
حقیقت حضرت احمدیؐ صدق رسالت پک — آہا سبھ جاندا مول نہ سی کجھ شک
باوجود اس بات دے کرداسی انکار — روایت ہے جان قوم دی وچہ گیا مردار
او ستھیں پچھیا قوم نے حضرتؐ دا احوال — کہندا او ہو نبی ہے جبدی صفت کمال
پڑھی وچہ تورات دے ہور سُنی اخبار — نال عداوت اوس نال ایہہ رہساں آ تنکار
اسحاقی خاندان تہیں نبوت اوسد نال — ہوندا اسماعیلؐ ول نبوت دا انتقال

مخالف مذہب اساں دی ایہو ہے ہیہات
باعث ضد لے تے دشمنی ہور نہ کوئی بات

واقعہ یازدہم (۱۱) تعیین اذان بود

ہویا ایسے سال وچہ دیون بانگ رواج
اقامت جمعہ نماز وچہ وڈّا اسی احتیاج

ہووے علامت کوئی جو مقرر وقت نماز
آون مسجد وچہ تاں اوتھیں اہل نیاز

آنحضرتؐ اس باب وچہ نال اصحاب کرامؓ
کرے آپ ہے مشورہ بعضے کرن کلام

جو آوازے سنکھ نال لوک کران آگاہ
بعضے آکھن اوسوقت وچہ تُرہی وجے دلخواہ

آنسرورؐ اس امر وچہ موافق ہویا نہ مول
یہود نصارا دی روش کیتی نانہہ قبول

بعضے کہندے اگ نوں بالاں وقت نماز
عادت ایہہ مجوسیاں کہندا صاحب راز

تا امیر المؤمنین حضرت عمرؓ پچھیا ن
کہندا وقت نماز دے کرو ندا اعیان

جد ون امیر المؤمنینؓ دسی ایہہ صلاح
نال اشارے مصطفیٰ تے اصحاب فلاح

بلالؓ بلند آواز سی وقت نماز مدام
اَلصَّلٰوۃُ جَامِعَۃٌ کرے بلند کلام

عبداللہ بن زید دا انصاری جو صحاب
ڈٹھا تیجے سنکھ کو اوسنے اندر خواب

عبداللہ نے چاہیا لیواں سنکھ خرید
پچھیا لیکے کریں کی کہندا مرد رشید

وقت نماز وجاوساں سُنکے آون تا
کہندا بہتر چیز اک استوں دیاں سکھا

عبداللہ نوں وسدا تا کلمات اذان
سُنکے رکھے یاد جو ڈٹھا رات عیان

اک روایت خواب وچہ چڑھ مسجد اوپر
پڑھدا بانگ نماز کو سُندا نیک سیر

آیا مجلس نبیؐ دی مخبر ہو بیدار
سب کیفیت خواب دی کردا آ اظہار

آنحضرت فرمایا ایہہ ہے سچی خواب
باجھوں اس دے ہور ناں بہتر کوئی خطاب

ہویا پھیر بلال نوں اوسدم ایہہ ارشاد
پڑھ توں وقت نماز دے ایہہ الفاظ کر یاد

کہندے موجب خواب دے حضرت جبرائیلؑ
کیتی بانگ نماز دی آ تعلیم جلیل

روایت جدوں بلالؓ نے آکھی بانگ نماز
حضرت عمرؓ خطاب سن آئیا نال نیاز

کہندا حضرتؐ خواب وچہ میں ایہہ سنی اذان
نبیؐ کہیا تیں پیشتر آیا وحی رحمان

ست اصحاباں آدسی ایہو اپنی خواب
پیغمبرؐ نوں یاد تاں آئیا ملک حجاب

جس تھیں شب معراج وچہ آہی سنی اذان
مقرر بانگ نماز تاں ہوئی بعد ازاں

روایت ہے اک روز جو نبیاں دا سردار
ہویا فجر نماز توں ناں اگے بیدار

بلالؓ حجرے تے آئیکے کہندا نال نیاز
الصلوٰۃ خیر من النوم ہے نیندوں خوب نماز

ایہہ کلمہ تاں نبیؐ نوں آیا بہت پسند
فرمایا فجر کے بانگ وچہ ایہہ بھی کہو بلند

واقعہ دوازدہم بیان موت ولید بن مغیرہ علیہ ما یستحقہ

ولید مغیرہ نبیؐ دا دشمن جو مردود
ٹھٹھے بازاں پنج وچہ جو شامل مطرود

گذری ایس کتاب وچہ ہے پچھاندی گل -
ایہہ اندر اس سال دے جاندا دوزخ ول

آہا وچہ قریشیاں عرب اندر سردار
اعدل کہن قریش دا اسنوں سب اظہار

یعنے سب قریش دی ایہہ ہیسی ہم سنگ
برابر ساری قوم دے اندر قوم ننگ

بعضے آکھن اوہ سی اعدل ایس سبب
کعبے نوں اک مرتبہ پاون جامہ سب

اکواری پہناوندا سے کعبے نوں تنہا
اعدل ایس سبب سی قوم قریشیاں دا

روایت ہے ولید نے نزع دے بہت رونا بیلاو
ابوجہل نے پچھیا کی باعث فریاد

کہندا واللہ ایہہ جو جس نزع میں سب
ناں ہیگا ڈر موت تھیں ایپر ایہہ سبب

ڈردا ہاں جو نبیؐ دا دین ہووے اظہار
مدد نال خدائی دے تا اوہ آخر کار

آ کعبہ دی بام پر جھنڈے شرع لگا
اوپر ست آسمان دے روشن ہون لوا

ہو گیا عہد ضمانتوں ابوسفیان معزول
عاصؓ بن وائل سہمی جو بابا عمرو دا سو

سی کفار غلیظ تھیں وڈا ایہہ پلید
دوزخ اندر اس برس گیا ہمراہ ولید

واقعہ سیزدہم زفاف عایشہ صدیقہ است رضی اللہ عنہا وعن ابیہا

زفاف حضرت عایشہ رضی اللہ عنہا ۔ یعنی جس دن گئی ایہہ گھر وچہ نبی خدا

روز آیا اوہ بدرہ دا مشہور روایت نال ۔ اول ہجری سال سی اندر ماہ شوال

ابوبکرؓ دے گھر گیا اس دن نبیؐ خدا ۔ مرد عورت انصار دے جمع ہوئے اس جا

اوس دن حضرت عائشہ عمر نہ سالہ سی ۔ ایہو ایس بیان دی پکی راوی ہی

اسین محلہ شیخ دے بنی حارث وچہ سان ۔ گھر ساڈے وچہ آئیا سرور جن انسان

مین آہی سان کھیلدی چھوٹیان بچیاں نال ۔ سر موںھہ میرا دھویا مان میری فی الحال

مینون کھچ لیاوندی پاس سید ابرار ۔ مین مائی دے ہتھہ وچہ ہوئی باجھہ قرار

نفس میرا تنگ ہوئیا چاہان چھڈیاں ۔ تا حاصل تسکین ہو مینون اوس مکان

پاس نبیؐ دی لیاوندی ڈٹھا مین ات سول ۔ بیٹھا اوپر تخت دے گھر ساڈے بقبول

مینون پاس رسولؐ دے دتا آ بٹھلا ۔ کہندی تیرا اہل ایہہ اے رسولؐ خدا

اسپر تیرے واسطے برکت رب کرے ۔ برکت تیرے پر ہووے ہوون کم کھرے

بہر ولیمہ کجھہ نان پاس اساڈے سی ۔ کوئی اونٹھ نہ تے بکری ذبح نہ کیتی ہی

طعام ولیمہ اساندا سی اک کاسہ شیر ۔ سعد عبادہ بھیجیا اوس دن با تدبیر

اوہ جماعت عورتان جو حاضر دل شاد ۔ پی پی کے اوس شیر نون دین مبارکباد

آیو اپنے گھران نون رخصت گیان ہو ۔ تان پھر ام المومنینؓ بی بی فرخ خو

نال خواجہ کونینؐ دے ہویا تحقیق زفاف ۔ گرد دے مسجد پاک دے حجرہ بنیان صاف

ایسے حجرہ اوس دا ہویا سی انتقال ۔ کجھہ فضائل عائشہؓ دا سنیون احوال

فضائل حضرت عایشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا وعن ابیہا

نکاح بی بی تہین اوّلا اک فرشتہ جان ۔ اوس مالک دے امر تھین وچہ صورت انسان

وصلہ وچہ حریر دے بی بی دی تصویر
اندر خواب رسولؐ نوں وسی ملک قدیر

آنحضرتؐ فرمایا ایہہ تصویر شریف
صورت پکڑی تا ہو دی ظاہر شکل لطیف

ہور فضیلت عایشہؓ کوئی عورت بکر
باجھوں اوہناں نبیؐ دی نا سی کر توں فکر

سبھی باقی ازواج تہین پیاری پاک رسولؐ
وچہ اوہناں دے بستر ہوندا وحی نزول

حاصل باقی بی بیاں ایسا شرف نمول
ستاراں آیت ایسدی اندر شان نزول

ویکھیں سورۃ نور وچہ جو چاہیا رحمان
سال پنجم وچہ ہووسی ایہہ بہی حال عیان

روح مطہر نبی دا صلے اللہ علیہ
گودی اسدی گہرا اہدے راہی ہویا ہی

انشاء اللہ سخن ایہہ مجلس وچہ وفات
ظاہر ہوسی پڑہیں تین حالت عالیذات

دوجا اعلم علم وچہ آہی باجھ حساب
پچہدے مشکل مسئلے بڑی بڑے اصحاب

ہے اصحاب الوف تہین وچہ اسمار رواۃ
دو ہزار لے دو سو دس ۲۲۱۰ حدیث ثقات

اس جملہ تہین اک سو ستر اوپر چار ۱۷۴
اوناں مسلم وچہ لئے پڑہ افراد شمار ۶۹

چنانچہ وچہ صحیحین دے دو سو نوے ست ۲۹۷
ہین حدیثاں اوہناں تہین سن نوں ہیر ی مت

رحلت وقت رسولؐ دی عمر اٹہاراں سال ۱۸
ستا سٹھ سالہ عمر سی جدوں ہویا انتقال ۶۷

جنازہ پڑہیا اوہناں دا ابو ہریرہؓ سا
وچہ بقیع دے دفن ہے راضی ہوس خدا

واقعہ چہاردہم

عاشورے دا رکھیا روزہ وچہ اس سال
آنحضرتؐ دی یار کھی ہوئے موافق نال

ایہہ سبب ہے سی ایسدا قوم یہود تمام
روزہ عاشورا رکھدے روزہ خاص عوام

حضرتؐ کہیا ایہہ سنت موسیٰؑ نبی خدا
اہل لئے احق ہے میں جو کراں ادا

ہویا ظلم فرعون تہین موسیٰؑ اج خلاص
غرق ہوئے وچہ نیل دے قبطی اج دن خاص

اس نعمت دی شکر وچہ موسیٰؑ علیہ السلام
روزہ اس دن رکھیا باقی عمر تمام

آنحضرتؐ دے حکم تہین منادی کیسے ندا
روزہ سب اصحاب نے رکھیا آہا سا

واقعہ پانزدهم ۱۵

اندر ایسے سال دے برا ابن معرور
اسعدؓ ابن زرارہ بھی رحمت اُنہاں غفور

دوویں ایہہ نقیب سن انصاری یار نبیؐ
تے کلثومؓ بن ہدم جو مدنی مومنہ سی

عثمانؓ بن مظعون بھی مہاجر جو اصحاب
فوت ہوئے اس سال وچہ رحمت ہوئے وہاب

پایا شرف اسلام دا اندر ایسے سال
حضرت سلمانؓ فارسی ایہہ بھی سن احوال

واقعہ شانزدهم سلمان فارسی رضی اللہ عنہ دے رسیدن او باستانہ رسالت صلی اللہ علیہ وسلم

کہندا ابن عباس ہے رہنی ہوس جلال
مینوں سلمانؓ فارسی دسیا اپنا حال

گردی شہر صفہان دے مین ہنداسان جان
رحے اوس پنڈ دا نام سی باپ میرا دہقان

آتش پرستان وچہ سی وڈا دولتمند
نورخشان اوس نام سی اندر قدر بلند

مینوں گھر وچہ رکھدا نال پیار کمال
رات دنے دسان پوج دے آتش ہائین بال

بہر زراعت جاو ندا باپ میرا انت سا
اکدن مینوں بھیجیا بدل اپنے اوس جا

کیتی ایہہ تاکید سی آوین جلدی نال
رستہ اندر جاندیاں مین ایہہ ڈٹھا حال

گرجا اک عیسائیاں آیا اندر راہ
آواز رہباناں دی سُنی اوس وچہ خواہ مخواہ

اوس کنیسہ وچہ جا مین ڈٹھا ایہہ راز
پڑہدا کوئی انجیل سی کوئی پڑہے نماز

مینوں اوس جماعت دا آیا کم پسند
ٹھیر گیا مین اوس جا چھٹکم سب ہر چند

ترسایاں تہین پوچھیا ایہہ کی ہیگا دین
کہندے عیسےٰ نبی دا ایہہ ہے دین متین

مین طرفے اوس دین دی رغبت ہویا تان
میرے دل وچہ کر دتا نصرانیت تھان

ہویا آتش پوجنوں دل میرا بیزار
مین تان پاس اوس قوم دے دتا روز گذار

دل اپنے دا اونہاں نوں میں سب دسیا حال
غرض کیتی مین ہویا مشکل ایہہ کمال

دین نہ حاصل کر سکان اندر ایس مکان
دسو کی تدبیر ہو کہندے اوہ رہبان

حاصل دولت ایہہ ہوسی اندر ملکے شام
مین پھر گھر وچہ آئیکے باپ ڈٹھا وچہ غم
تاں اوسکے احوال دی دسّن آ خبر
باپ میرے نے پچھیا ہن تک رہیوں کجا
مین پر جو سی گذریا کیتا سب بیان
آتش پرستی دین دی کرن لگا تحسین
دین نصارا دا ہویا غلبہ میرے دل
محبت دل عیسائیان ڈٹھی میری جان
ایسا نہ ہو نس کے ہو جاوے ناپید
پاس نصارا بھیجیا مین خفیہ پیغام
اتفاقاً اک قافلہ آیا طرفون شام
عیسائیان نے اسبات دی دتی خبر پہنچا
رلکے نال اس قافلہ آیا اندر شام
پاس اوسدے مین جائیکے دسیا اپنا حال
مینون اپنے کول تان رکھیا اوس مقام
دولت مند جو اوسنون ویندے آہے مال
دیندا اوہ نہ کسے نون لے صدقہ دا مال
ست مٹ درہم دینار تھین اوسنے بھرے کمال
حکم خدا تھین مرگیا راہب چھڈ اوہ چیز
مین کیفیت اوسدی کر دتی اظہار
اوہ خزانہ اوہناں نون مین سب دسیا جا

آوے جان کوئی قافلہ جا وین اوس مقام
بھیجے ڈھونڈن واسطے لوک چھڈاکے کم
خبر نہ ہوئی اوہناں نون مطلق آہی یہ
وصیت میری نان سنی دتی دیر لگا
سنکے میرا باپ ایہہ ہو گیا حیران
گلان مذہب وسدا کہہ بڑے تلقین
سنکے گلان پیو دیان ہوئی تاثیر نہ تل
باپ میرے نون گذریا خطرہ اتے گمان
ایہہ گل دل وچ سوچ کے مینون کیتا قید
خبر کرین جان قافلہ آوے طرفون شام
پھر مڑ چلے وطن نون اندر اوس ایام
مین حیلہ تھین قید دے وچون ہو یا رہا
فاضل راہب دا پتا ہیسی اوس مقام
دین عیسائی اوسنے دسیا رغبت نال
اوہ لوکان نون آکھدا دیوو رب دے نام
جو مسکینان نون دیوے اپنیان ہتھان نال
بہت ذخیرہ اوسنے جمع کیتا اس حال
ہوئی عداوت دل میرے دیکھ اوسدا ایہہ حال
کفن دفن دی اوسدی ہون لگی تجویز
کہندے لیکر جانیان تون اوسدا اسرار
مول نہ کرسان دفن ایہہ کہندی قسمان کھا

سولی چاہڑ اوس لاش نون کر دتا سنگسار
محبت اوسدی ہوگئی مینون باجھ قیاس
جان اوہ ایس جہان تہین لگا ہون روان
ہن کسنون تون سونپ کے مینون چلیا ہین
جو دنیا نون چہڈ کے مائل آخر ہووے
سے تا مین دس کے اوسدا نام نشان
فارغ اوسدے دفن تہین ہین ہویا جسم
زاہد دی ملاقات کر کیتا ایہہ بیان
اوس سعادتمند نے کیتا جلد قبول
اوٹھا نیک احوال ہین اوس زاہد داسب
اوستہین پہلے آخری مین کیتی التماس
کہیا زاہد موصلی واللہ نہین پتا
مگر نصیبین شہر جو اوس وچہ مرد فلان
اوس صالح نون ڈہونڈ کے مین کیتی التماس
رکہیا اپنے کول اوس مینون تا چندگاہ
کیتی مانند سابقہ اوستہین بہی مین گل
ایہہ ولائت دے دم وچ شہر آہا ذی شان
مین اوس راہب پاس جا کہی حقیقت پہول
اوسپر بہی جان نزع دا آئیا وقت قریب
اوس راہب نے آکہیا مینون نہین گمان
ایہیر جہڑا ہوونان آخر نبی ظہور

جاگہ اوس بہایا اک عابد دیندار
اوسدے مرنے تیک مین رہیا اوسدے پاس
عرض کیتی تین پاس مین ہن تک رہیا سان
کہندا اسد ہے راہ تے کوئی نہ دیکہان مین
ایہیر موصل وچہ ہے اک بندہ خوش خو
جاندا طرف بقا دی فانی چہڈ جہان
طرفے زاہد موصلی مین پہر دہرے قدم
مینون تین تہین سونپیا زاہد اوس فلان
اندر صحبت اوسدے مین ہویا مشغول
مرض موت دی اوسپر بہی آہی پہر رب
تیرے پچہون مین رہان ہن وسیلے کسدے پاس
صاف بورب جاکے وراہ پر چلے باجھ ریا
تان مین اوسنون دفن کر اوس ول ہویا روان
مینون زاہد موصلی بہیجیا تیسکے پاس
اوہ بہی لگا مرن جان حکمے نال اللہ
کہندا وچہ عموریہ زاہد جا اوس ول
تان مین طرف عموریہ ہوئیا پہیر روان
اوس راہب بہی رکہیا مینون اپنے کول
مین پچہیا ہن کس طرف میرا کہڑے نصیب
میری مرضی دا ہووے جو کوئی انسان
آئیا وقت قریب اوس روشن ہوسی نور

ملت ابراہیم دی زندہ کرگ کمال
وچہ ولایت عرب دے جاکے اُسنوں بحال

وطن اپنا چھڈ آ وسسی اندر نخلستان
ہوسی اوہ مکان جو وچہ دو سنگستان

وچوں سب علامتاں اک نشان اتے سول
صدقہ مول نہ کھاوسی ہدیہ کرسے قبول

مہر نبوت ہووسی موڈھیاں وچہ نشان
رہیا مین وچہ عموریہ کہندا ہے سلمانؓ

کر مزدوری اوسجا مکریاں چند راس
ہویاں وچہ عموریہ حاصل میرے پاس

اوہ راہب بھی ہوگیا فوت قضا دے نال
بنی کلب تھیں قافلہ ملیا تاں اس حال

اوہناں تائیں آکھیا لے چلو مین نال
اندر عرب زمین دے بکریاں لیو سنبھال

آیا اوہناں نال مین مکے اندر تاں
بیہڑے نال فریب ایہہ کیتا اوہناں آ

مینوں نام غلام دسے کرکے اُنہاں پیچ
پاس یہودی اشہلی عثمان دتا ویچ

باغ کھجوراں اوس جا ڈٹھا نال نگاہ
جاتا نبیؐ موعود دی ایہہ ہے ہجرت گاہ

دل میرے وچہ نال آوے ایہہ زرا قرار
خدمت اوس یہود وچہ کرن لگا مین کار

چاچے دا پُت اوسدا آیا وچہ اس حال
شہر مدینیوں آیا مین دل کرے خیال

مینوں مُل خرید کے لیا آیا ایس مکان
مین مدینہ دیکھ کے کیتا ایہہ گمان

شاید اگے مین ڈٹھی ایہہ ولایت ہی
اندر انہاں دناں دے آیا پاک نبیؐ

اتفاقاً اک درخت تے چڑھیا ساں اک روز
مالک میرا سی بیٹھا بیٹھاں بادل سوز

چاچے دا پُت اوسدا کہندا ایہہ گل آ
ہلاکت ہووسے اوس تے خزرج وچہ قبا

اک مرد دے پاس سب جمع ہوئے اوتاں
دعوے کرے پیغمبری مکیوں آ اس تھاں

سی نزدیک جاں سُنی مین ایہہ گل بانکیز
ڈگ کے اوس درخت تھیں جلدی لواں مین

جلدی اوتر درخت توں مین ایہہ پچھیا آ
ایہہ کیسی ہے گل کیتی مینوں دیو سُنا

نال اک گل دے لگیوں ہوش تے دل سلمانؓ
کی ہووسے جے پھر کہیں تاں لے جاویں جان

سخت طمانچہ ماردا مالک غصہ نال
کہندا تیرا کم کی نال فضول مقال

توں جا اپنا کم کرناں کر ایسی بات
کجھ کھجوراں کیتیاں میں اُس وقت طیار
میں ایہہ کیتی عرض تاں کر ملاقات حضور
میں کھجوراں آندیاں صدقہ اس مقدار
آپ جنابؐ رسولؐ نے ہرگز کھاوی ناں
اوس راہب نے جیطرح دسی آہی گل
ہور کھجوراں لیا ئیا میں وچہ دوجی رات
عرض کیتی یا مصطفٰےؐ ہدیہ ایہہ کھجور
تاں اوہ کھادیاں آپ نے نال لے کھاون یار
کہندا ایہہ سلمانؓ ہے اُس دن وچہ جناب
کھجوراں گن سان لیا ئیا بیجی وچہ شمار
دو تن حصہ ہو گئی تاں ملاقات رسولؐ
بغلوں کپڑا لاہ کے چُمدا میرا اسر
پاس نبیؐ دے پھر گیا جاں میں تیجی بار
جنازے اک اصحاب پر گئی آہے اوسجا
پھر ہویا میں آپ دی پشت مبارک ول
نال فراست سمجھیا تا میرا مطلوب
اک روایت آپ دے دو شملہ اوسحال
مہر نبوت دیکھ کے پاس گیا میں جب
موہنہ تھیں کلمہ آکھیا اک رب سچ رسولؐ
میں ہٹ سکے تا سامنے حاضر ہویا آ

القصہ جاں آئیا اوسدن ویلا رات
لے اوہ خدمت نبیؐ دی میں آیا یکبار
کجھ غریب محتاج ہین تیری نال ضرور
کرے اشارت مصطفٰےؐ کھا لیو دل یار
میں دل اندر آکھیا ایہہ ہے اک نشان
تاں پھر مجلس پاک تھیں میں آیا گھر ول
اندر مجلس پاک دے بیٹھا عالیذات
لیا آیا تیرے واسطے میں ہاں وچہ حضور
میں دل اندر آکھیا دوجا نشان اٹھا
ویہہ نفر اک قول وچہ بیجی ۲۵ سن اصحاب
جاں کھادیاں وچہ گنتری گٹکاں ہین ہزار
ابوبکر صدیقؓ سی وچہ مجلس مقبول
پہنایا سے کپڑا ہویا جاں نبیؐ امر
گورستان بقیع وچہ ڈٹھا شاہ ابرارؐ
میں ہو کے تا روبرو کہی سلام دعا
مہر نبوت تا دیکھاں میں سوچی ایہہ گل
چادر پشت مبارکوں چاک لوی محبوب
دوہاں تائیں چاک دا دست مبارک نال
مہر نبوت میں چمی فضل کیتا رب
تا فرمایا آپ نے ہٹ جا اے مقبول
حال حقیقت آپنی عرض کیتی میں تا او

سُن سُن گلاں میریاں تعجب کرن جناب
مین ساں آہا دسدا اپنا کہول احوال
ارباب سیر تواریخ دے کہندے ایہہ کلام
باوجود اس بات دی عبادت کرے غفار
پہر رضای خدائیدی جہڈے مان پیو تہان
اک دن پاک رسولؐ نے فرمایا ای سلمان
مالک نوں جا کہیا مین مکاتب مینوں کر
اپنے خواجہ واسطے تینہہ ۳۰۰ سو رُکہہ کھجور
نالے چالی اوقیہ دیواں خالص زر
مین کیفیت حال آ دسی وچہ جناب
اپنے بہائی دی کرو مدد جت کت سول
کھجوراں بوٹے تیہہ ۳۰۰ سو مینوں دین لیا
جیدم پورے لگ سن مینوں کر اعلام
مین پہر جا کے نبیؐ نوں کیتی ایہہ خبر
اک اک بوٹا لاوندا ہتہہ مبارک نال
مگر اک بوٹا جو لائیا حضرت عمر خطابؓ
پہر جا جیدم بوٹیاں گروے پاک نبیؐ
پہر حضرت فاروقؓ تہیں سرور آکہی گل
کہیا فاروقؓ مین لائیا مُڑ پہر کہیا نبیؐ
ایس آنحضرتؐ پٹیا ہتہیں اوہ نہال
ہتو شہ پیئے کھجور دے اوسنوں اوسی آن

چاہیا اس احوال نوں سُن لیوں اصحاب
سندے سب اصحاب سن اوسدم حیرت نال
جان حضرت سلمانؓ سی آئیا وچہ اسلام
مالک مجازی دی کرے خدمت لائق کار
نال ہزار مشقتاں آئیا ایس مکان
مالک اپنے نوں کہو کرے خلاصی تاں
بڑے مبالغہ نال تاں ایہہ گل ہوئی مقرر
بیجاں پالاں اوہناں نوں پہل دیوں مسرور
تا پہر ہووان آزاد مین جے ایہہ کراں امر
اصحاباں نوں آپ نے کیتا ایہہ خطاب
مدد میری وچہ تاں ہوئے سب مشغول
فرمایا جا انہاں نوں وچہ زمین لگا
مین موجب ارشاد دے جا کے کیتا کام
تا تشریف لے آیا اوہ جگ دا سرور
مینوں قسم خدائیدی لگے سب نہال
اوہ نہ لگا مول سی حکمت رب وہاب
سبناں تائیں دیکھیا میوہ لگا سی
اس بوٹے نوں کی ہویا لگا ناہیں پہل میوہ
عمل امت دا نال ہووے ہرگز جیہا نبیؐ
بوٹا اوسدی جگہہ پر ہور لایا فی الحال
جڑہاں ثبوت زمین وچہ شاخاں ول آسمان

القصہ نخلستان ایہہ سونپیا خواجہ نوں
مین تاں سی اوہ جاں دا کیکر ہوگ ادا
آیا سونا اوس وچ آنڈے دا مقدار
مہم مکاتب فارسی دا کی ہویا حال
فرمایا ایہہ لے کے دیہہ خواجہ نوں جا
عرض کیتی میں یا نبی چالی اوقیہ زر
آنحضرت نے پکڑیا تاں اوہ بیضہ زر
دعا برکت دی اوسپر پڑھ کیتا فرمان
کہندا سلمان تسم جان اوہ بیضہ زر
پورا اندر وزن دے نہ کم تے تاں بیش
قید غلامی تہیں ہویا میں اس وقت خلاص
غزوہ خندق وچہ پھر ہور سارے غزوات
تاں ایہہ خلعت باشرف میں نوں ہویا عطا

چالی اوقیہ وین دی نا طاقت میں نوں
مال غنیمت آیا اندر اس اثنا
دیکھ سونا فرمایا نبیاں دے سردار
میں نوں وچ حضور دے طلب کیتا ولے
ذمہ تیرے مال جو اس تہیں کریں ادا
کرگ کفائت اوہ مال کیونکر ایس قدر
زبان مبارک اوسپر پھیری خیر بشر
لیجا حاجت ایس تہیں کرسی رب آسان
تولیا چالی اوقیہ ہویا وچہ قدر
میں اوہ سونا جا کیتا تاں خواجہ دی پیش
شرف حضوری مصطفےٰ تاں میں پایا خاص
خدمت تیرے صاف تہیں میں کیتی ذات
لوکان الایمان عند الثریا کہیا نبی خدا

لوکان الایمان عند الثریا لنالہ رجال من ھولاء متفق علیہ واشار الی السلمان

پاس ثریا ہووندا جیکر دین ایمان
وچہ حضور رسول دے میرا قدر بلند
عرب عجم وچہ ہویا جو جو جنگ جہاد
یزدجرد جو شاہ سی فارس جس ایام
قبضہ وچہ اسلام دے فارس آیا جان
باقی عمر اس ملک دا بنیاں رہیا شاہ
وچہ مدائن ہویا طرف بہشت روان

لیندے ایسے لوک تاں اشارہ اول سلمان
جان جہد ایس جہان نوں نبی گیا خورسند
اکثر حاضر اوہناں وچہ سلمان نیک نہاد
دتی جا شکست سی جاں لشکر اسلام
شاہ ہویا تا عجم دا ایہہ حضرت سلمان
ہجری تینتی سال وچہ باتقدیر الہ
رضائے جناب رحمان تہیں پایا شرف عیان

کتب سیر وچہ ہور وجہ ہی قصہ سلمانؓ / ہویا جیوین آزاد سی ہے ہور طور بیان

لے پر ایس کتاب وچہ نا لکھیا احوال / دیکھہ کتابان شوق تہین باقی حال بحال

ہی حضرت سلمان تہین ایہہ بہی گل ارقام / پاس ستاران شخص ہین پہونچیا ہو غلام

عمر او سدی دی وچہ ہے علما دا اختلاف / بعضے کہندے چار سو سالان عمر اس صاف

روائت ہے جو درمیان مہاجرین تے انصار / وچہ شان سلمانؓ دے ہوئی سی گفتار

ہر فرقہ سی آکہدا ساڈا ہے سلمانؓ / تا خواجہ کونین نے کیتا ایہہ فرمان

السلمان منا اہل البیت پچھان / شامل وچہ اہل بیت ہو راضی ہوس رحمان

یارب ایس غلام تہین بہت صلوٰۃ سلام / بھیجین اپنے نبیؐ پر نالے آل عظام

باب ہفتم

واقعہ سال دوم از ہجرت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم واز جملہ واقعات دوازدہ واقعہ دریں نسخہ مرقوم میگردد

واقعہ اول

وچہ شعبان اس سال دے روزے ماہ رمضان / فرض ہوئے تے فطر دا صدقہ واجب جان

عید جنگل وچ جائیکے پڑہی جماعت نال / ایہہ تن باتان ہویان اندر دوجے سال

واقعہ دوم تحویل قبلہ بود

علما حدیث تے فن سیر کہندے جد ان نبیؐ / وچہ مدینہ آئیا ہجرت کرکے سی

سولانؓ مہینے سی پڑہی یا ستاران ماہ / طرفے بیت مقدس ایہہ نماز ویچاہ

خاطر داری واسطے جو ایہہ قوم یہود / آوے ول اسلام دی من اک معبود

اندر انہان دنان دے سُندا نبیؐ احوال / کہندی قوم یہود جو عجب ہیگا ایہہ حال

مذہب ساڈے وچہ ہے محمدؐ دا اختلاف / قبلہ وچہ موافقت ہیگی او سدی صاف

آنحضرت نون بات ایہہ آئی سی دشوار / ایہہ سخن سی او نہاندا بنیاد فساد اصرار

اگے اللہ پاک دے کیتی نبیؐ دعا
قبلہ کعبہ اساندا کر اے پاک خدا

حکم خدا تھیں ہویا اوسدم وحی نزول
بنی سلمہ دی مسجد سے پڑھی نماز رسولؐ

پیشی دا اوہ وقت سی حالت وچہ رکوع
کعبہ دی ول آپ نے کیتا اونویں رجوع

مقتدیاں نے بھی کیتی حضرتؐ دی اقتدا
دوجی ایہہ رکعت جاں آیا حکم خدا

قَدْ نَرٰی تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِی السَّمَآءِ فَلَنُوَلِّیَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰىهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

ڈٹھا تیرا موںھہ اساں طرف آسمان بلند
کیتا قبلہ اوہ تیرا جہڑے تساں پسند

پس توں اپنا موںھہ کر طرفے کعبہ پاک
اوسے حالت موںہہ کیتا قبلہ ول بیباک

اوسے طرح نماز نوں کیتا نبیؐ تمام
اوہ مسجد ذوالقبلتین لقب ہویا تے نام

اشنا بیگانہ جاں سنی قبلہ دی تحویل
ہراک حسب اعتقاد دے کروی سخن دلیل

مکہ قبلہ اساندا ترک نہ کیتا ہول
ایہہ باعث حسد دے قبلیوں پھیر رسولؐ

بعض یہودی آکھدے وطن آیا اس یاد
تا قبلہ ول موںھہ کیتا ساڈا ایہہ اعتقاد

مشرک کہن جو مصطفیٰ مذہب وچہ حیران
ناجانے جو کی کہے کی کجھہ کرسے بیان

تابعدار جو آکھدے کیا سبب اس کام
قبلہ کعبہ ول جو موںھہ کیتا خوش انجام

تا حق پہلے طائفہ آیا ایہہ فرمان
جلدی سے جو آکھسن بعضے لوک نادان

سَیَقُوْلُ السُّفَهَآءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلّٰىهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِیْ كَانُوْا عَلَیْهَا قُلْ لِّلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
یَهْدِیْ مَنْ یَّشَآءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ

پھیریا قبلہ طرف تھیں اونہاں نوں کس چیز
مشرق مغرب رب دا آکھہ توں نال تمیز

جسنوں چاہے دسدا اہے اوہ سدھا راہ
طرفے دین اسلام تے کعبہ بیت اللہ

حیی بن اخطب آکھدا وچوں قوم یہود
نالے اوسدے یار بھی کہندے لے مقصود

بیت مقدس طرف جو پڑھیاں ہین نماز
ہدایت سی یا گمراہی دسو مینوں راز

مسلماناں نے آکھیا جس وچہ رب رضا
اوہ ہدایت جان توں باقی سب خطا

ہور جماعت یہود تہین کہندی کی اس حال　　تحویل قبلہ تہین اولاً گییا جس انتقال
اسعد ابن زراہ جیوں براہ ابن معرور　　لے کلثوم بن ہدم بہی ہور جو موئے ضرور
مومن خدمت مصطفیٰ پچہدیا ایہہ گل آ　　حال اونہاندا کس طرح موئے سے جو اسان پہرا
پیش تحویل جو قبلیوں موئے ساڈے یار　　اندر ایس جواب دے آئیا حکم غفار
مَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُم فکر نہ کریو ول　　ضایع اونہاں عمل نان تے ایمان قبول
خدری ابو سعید ہے راوی ایس بیان　　قبلہ ویول پہر گیا جان ساڈا سلطان
مسجد وچہ قبا دے آیا پہر اوہ چل　　دیواران اوس بدلیان مڑ پہر کعبہ ول
شنبہ والے روز پہر اکثر صاحب راز　　مسجد وچہ قبا جا پڑھدا رہیا نماز
فرمایا جو آدمی کامل وضو کرے　　آ مسیت قبا دے وچہ نماز پڑھے
ثواب عمرہ دا اوسنوں حاصل ہووے تا　　یارب نبی کریم پر نت درود پہنچا

واقعہ سوم۔ تزویج فاطمہؓ بنت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

ماہ رجب یا صفر سی اندر دوجے سال　　عقد ہویا جان فاطمہؓ علیؓ ولی دے نال
اندر اس احوال دے اکثر اہل سیر　　لیائے بہت روائتان وچہ کتب اکثر
بعضیاں مجمل لکھیا مفصل بعض اذکار　　مؤلف ایس کتاب (یعنی ملا معین رح) نے جو کیتا اختیار
صفوۃ الصفادہ تہین جو جامع اذکار　　اوسے دا ہے ترجمہ اندر اس گلزار
راوی ہے اس بات دی ام سلمہ نوں جان　　نالے سلمانؓ فارسی رحمت ہوس رحمان
پہونچی حد بلوغ نوں جس دم خیر نسار　　تا درخواست منگنی کرن قریشوں آ
اسے پر کجہہ التفات نان کردا شاہ ابرار　　اکدن حضرت بوبکرؓ کیتا ایہہ اظہار
آنحضرتؐ فرمایا ایہہ گل ہے موقوف　　او پر امر خدائیدے سن میری موصوف
اک روائت ایہہ کہیا ہے انتظار وحی　　حضرت عمر خطابؓ نوں ایہو کہیا نبیؐ۔

اکدن حضرت ابوبکرؓ عمرؓ تے سعدؓ معاذ
کہیا قریشیاں نبیؐ نوں فاطمہ سندی بات
شاہ امیر المومنین حضرت علیؓ ولی
کہے امیر المومنین ابوبکرؓ صدیقؓ
غالب میرا ظن ہے فاطمہؓ سندی بات
اللہ تے رسولؐ دی اس وچہ ہوئی رضا
میری کرو موافقت چلو پاس علیؓ
تنگدستی دے باعثوں جیکر کرے عذر
سنکے ایہہ سعیدؓ تاں کہندا اسے صدیقؓ
چلو حضرت علیؓ پاس اسیں ہاں تیرے نال
علیؓ امیر المومنین اوتھے اپنا اس حال
پلاوے اُسیجا اوتھے نوں پانی سی اسحال
کہیا امیر المومنین ابوبکرؓ صدیقؓ
جس وچہ ہووے آپ دی سبقت ناہیں مثل
اوس رتبہ وچہ ہور دی شرکت ناہیں مثل
خاطر شگنی فاطمہؓ اسے پر کجھ جواب
اسے پر میرا ظن ہے جو توں کریں پسند
خواستگاری فاطمہ کیوں ناں کریں جلی
ابوبکرؓ نوں آکھدا وا نہ مول دگا
مینوں جو اس امر دا رغبت اسے رہیاں
تنگدستی دے باعثوں ظاہر کراں نہ راز

گلاں مسجد وچہ سن کردے نال نیاز
ایسیر ہوئی قبول ناں خدمت عالیذات
سی درخواست ناں کیتی ہن تک اجے جلی
باعث تنگی نا کرے ایہہ گل علیؓ تحقیق
ہے جوانمردی دے بہر علیؓ خوشذات
کہے سعیدؓ تے عمرؓ نوں ابوبکرؓ ایہہ تمام
خطبہ کارن فاطمہؓ رغبت کراں جلی
مدد کریئے اوسدی تارل کے اکثر
تینوں کماں خیر دی رب دیوے توفیق
مہاجرے تے انصار دے تاسردار اسحال
لے گیا نخلستان وچہ جو انصار کمال
انہاں تائیں دیکھ کے کردا استقبال
کوئی خصلت خیر دی ایسی ناہہ تحقیق
وڈا رتبہ تساندا وچہ جناب رسولؐ
عرض قریشی کرے ہے وچہ دربار رسولؐ
دتا ناہیں کسی نوں جو مقبول جواب
کیتا ایس جواب نوں تیری خاطر بند
رو پیا ایہہ بات سن حضرت شاہ علیؓ
ہنجھی کیتی اگ میں کر کے صبر بڑا
شاید ہوسی کسے ناں میرا ایہہ گمان
کہندا حضرت ابوبکرؓ اوسدم نال نیاز

پاس رسولؐ خدا دے دنیا دا ایہہ مال　　کجھ اعتبار نہ رکھدا نان کرا ایہہ خیال

سُن کے حضرت مرتضےٰؓ تاں اُسدم ایہہ گل　　پکڑ مہار اوس اوٹھ دی آیا گھر دی ول

گھر نبی دے آیا اوٹھ نوں وچہ دربار نبیؐ　　ام سلمہؓ دے گھر اندر اوسدم حضرتؐ سی

کنڈا آ کھڑکائیا اونیں شاہ مردان　　ام سلمہؓ نوں مصطفےٰؐ کردا ایہہ فرمان

اٹھ دروازہ کھولدے ایہہ آیا محبوب　　اللہ اتے رسولؐ دا ایس پرانہ خوب

فهذا رجل یحب الله ورسوله ویحباه

ام سلمہؓ نے آکھیا ماں پیو میں قربان　　کون اجیہا مرد ایہہ جسدی ایڈی شان

فرمایا چاچازادہ ہے میرا ایہہ بھرار　　نام علی المرتضےٰؓ کر دروازہ وار

ام سلمہ فرماوندی رضی اللہ عنہا　　اوٹھ کے جلدی کھولیا میں دروازہ تار

قسم خدا دی آئیا اندر تد تک نان　　حرم خانہ وچہ میں گئی اندر جد تک نان

السلام علیک یا رسول اللہ کہندا عالیذات　　وعلیکم السلام یا ابالحسن رحمت تے برکات

اپنے کول بہالیا تا حضرتؐ خورسند　　سر نیوان کر بیٹھدا مانند حاجتمند

آں حضرتؐ فرمایا اے علیؓ مردان　　شاید حاجت شرم تھیں توں تاں کریں عیان

جو کجھ دل وچہ ہے تیرے ظاہر کر اسدم　　شرم نہ کر سب ہووسن تیرے حاصل کم

عرض کیتی تا مرتضےٰؓ اے رسولؐ رحمان　　ماں پیو میرے ہو جاون تیری توں قربان

تینوں سب معلوم ہے اندر عمر صغیر　　ماں پیو توں لے پالیو میں نوں با تدبیر

جو کجھ میں پر توں کیتا شفقت تے احسان　　اوسدا عشر عشیر نان ماں پیو کیتا جان

تیری برکت رب نے دسیا سدھا راہ　　باطل دین چھڈائیکے کیتا فضل اله

ذخیرہ عمر نے زندگی توں ای پاک رسولؐ　　خیر جہاناں دوہاں دی نال تیرے مقبول

دل میرے وچہ ہویا جو کجھ نقش مراد　　یعنی خطبہ فاطمہؓ سُن اے نیک نہاد

گستاخی دے وہم تھیں کراں میں آگاہ　　ام سلمہؓ ہر آکھدی دوروں کراں نگاہ

منہا پاک رسولؐ دا روشن اوس ہنگام
اے علیؓ دس کی ہے پاس تیرے موجود
کہیا حضرت مرتضےؓ اے رسولؐ اللہ
اک زرہ شمشیر ہے تے اک شتر ہین پاس
تا حاکم فرمایا ضرورت ہے شمشیر
سواری لئے لباس ہے تیرا ایہہ شتر
کران کفایت ہین تین تہین ایس زرہ نال
عقد تیرا آسمان وچہ بدھا جل جلال
سونہہ بازو اس ملک دے مین ویکھے لبیا
خوشخبری ہویا نبیؐ نال جماعت تین
مین کیتا اس ملک تہین اسدم ایہہ سوال
کہندا اسنی محمدؐ سدا مین ہان سطائیل
دین بشارت بہجیا مینون رب جلیل
اوہ حقیقت واقعہ کرسی آعیان
کیتا آسلام اوس نال آداب کمال
اندر اوسدے دو سطر نوروں سی تحریر
کہیا جبرائیلؑ نے اے صاحبؐ لولاک
برادر تیرے واسطے کیتا رب اختیار
حضرتؐ کہیا کون ہے ایسا مرد درست
کہیا جبرائیلؑ نے بہائی دین جلی
اللہ نے آسمان وچہ انہان عقد نکاح

ہو سیا نے مسکرائیکے کیتی ایہہ کلام
جس تہین حاصل ہو جاوے تیرا ایہہ مقصود
میرا حال احوال سب تینوں ہے آگاہ
جو کجہہ مینوں حکم ہو منان بیو سواس
کیون جو وچہ جہاد دے ہین ہمیش دلیر
ایہہ بہی لازم رکہنان سن ای نیک گہر
ہور بشارت مین دیان ای بوالحسن کمال
فرشتہ بہجیا رب نے تین اکے اجمال
مینوں کہیا سلام آ لے تے پیغام غفار
ہور طہارت نسل تہین دیان بشارت تین
ایس طہارت نسل تہین کیا عبارت حال
موکل پائیان عرش تہین ہین ہان ملک جمیل
ایہہ دیکہہ تے پچہے آوندا میری جبرائیلؑ
آیا جبرائیلؑ بہی اندر ایس بیان
سفید حریر اک پارچہ بہشتی آندا نال
پچہیا حضرتؐ ایس وچہ کی مضمون منیر
چنیان ساری خلق توں تینوں اللہ پاک
فاطمہ اوسدے عقد وچہ دے ای شاہ ابرار
خلعت اخوت جسدے قد پر آیا چست
چاہیے داپت نسب وچہ حضرت شاہ علیؓ
ایس طریقہ نال ہے کیتا با اصلاح

بہشتان تائین ہویا ایہہ فرمان ربی ہویا زینت زیب تان وچہ جناب سبہی

زیور نال آراستہ حوران سب اقسام میویان طوبے نون ہویا نا رب دا پیغام

پہنے جاگہہ بہتران زیور اتے لباس ہویا پہر فرشتیان حکم ایہہ رب الناس

وچہ چوتھے آسماندے پاس بیت المعمور جمع ہوئے تا آیا آدمؑ نبی حضور

منبر کرامت پر کہیا خطبہ با دستور اوہ منبر ہے نور دا اگے بیت معمور

پہر اک ملک جو اوسدا اہیگا نام حیا منبر اوپر آیا لے کے حکم خدا

نال فصاحت آکھدا احمد خدائے برین ملک نہ کوئی اس جیہا ہور فصیح حسین

اوسدے حسن کلام تہین کنبہے سب آسمان میرے تائین آیا پہر رب دا فرمان

اے جبرئیل جو فاطمہؓ ہے کنیزک مین بنت محمدؐ مصطفےٰ آکھہ سنا وان تہین

اپنے بندے علی نال بدہا عقد نکاح کر شہور فرشتیان اندر با اصلاح

مین بہی حکم خدائے نال جان ہویا مامور کیتا وچہ فرشتیان ایہہ عقد مشہور

گواہی نال ملائکان تان ایہہ صورت حال لکہہ کے ہان مین لیایا تیرے پاس سمہال

تیرے تائین دس کے ایہہ فرمان خدا دیوان پہر رضوان نون مہر مشک دی لا

جسدم ہویا منعقد ایہہ عقد میمون طوبے نون پہر ہویا حکم خدا بیچون

زیور اتے لباس اوہ جو پیدا ذیشان دے کہلار تمام اوہ میرا ہے فرمان

ملایک حوران سب تان جو غلمان ولدان لگئے سب تلاش کر اوہ زیور اوس آن

اوس لولہ وچہ جو ہووے ہدیہ تحفہ کو طوبے والے زیور دن تیک قیامت ہو

اس تہین پہچون رب دا ہویا ایہہ فرمان ایہہ بشارت عقد دی تین پر کران عیان

وہ خوشخبری اتہان تین توہی بنی بلند کرگ عنایت اتہا نون اللہ دو فرزند

اندر دنیا آخرت دونوین فاضل پاک شاہ علیؓ نون آکھدا تان صاحب لولاکؐ

مینون قسم خدائیدی سن بوالحسن ایہہ قیل اجے نہ بازو اپنے کہولے سی جبرئیلؑ

اجے نہ رکھے قدم اوس پوڑی فلک اوپر
اس دم اللہ پاک دا آیا ایہہ فرمان
تان گواہان سامنے ہووے ایہہ نکاح
حضرتؐ پاسوں آیا جسدم شاہ مردان
ابوبکرؓ تے عمرؓ دی راہ اندر ملاقات
کہیا پیغمبرؐ ہے کیتی میری عرض قبول
ایہہ مقرر ہو گئی اس دم نیک صلاح
ہو صدیقؓ فاروقؓ سے تے راضی رب جلال
مسجد اندر اجے تان داخل ہوئے سان
چہرہ روشن آپ دا اونگون چند بدر
مہاجر تے انصار دی جمع کرین اصحاب
منبر تے چڑھ مصطفےٰؐ کرکے حمد تمام
کہیا مینوں جبرئیلؑ نے جراج رب غفور
کنیزک اپنی فاطمہؓ بنت محمدؐ دا
مینوں کیتا امر ایہہ اسدم رب ودود
کیتا پھیر خطاب ایہہ اوٹھ اے علیؓ امیر
تان سلطان الاولیا اوٹھیا وچہ حضور
درود رسولؐ کریم پر بعد ثنا خدا
فرزند سعادت مند جو اپنا فتح خو
ہویا حضرت پاک تھین اندر عقد عطا
پچھو پاک حضور تھین اے گروہ اصحاب

جسدم آکھڑکایا تون سی گنڈا اور
اوٹھ تا مسجد چل کے کریئے بات عیان
یار مناقب آپ دے سبھن با اصلاح
طرفے مسجد پاک دی ہویا جلد روان
ہوئی پچھیا اونہان نے کی گذری حالات
ویکھو پچھون آوندا میرے پاک رسولؐ
ہووے یاران روبرو مسجد وچہ نکاح
آئے مڑ اسوقت ہی مسجد میر بلال
ساڈے پچھون آگیا اونوین شاہ جہان
کیتا سد بلالؓ نون اسدے بعد امر
کیتے جمع بلالؓ نے تا اصحاب جناب
کیتا ایہہ ارشاد تان اے گروہ اسلام
کرکے جمع ملائکان اندر بیت معمور
بندہ اپنے علیؓ نال وتا عقد بندھا
عقد کران مین فاطمہؓ وچہ حضور شہود
قاعدہ خطبہ ادا کر پیش صغیر کبیر
اندر مجلس اتقیا کرکے حمد غفور
کرکے کہندا اس طرح سر دفتر اولیا
بدلے مہر اک ذرع جو گیا مقرر ہو
اس معنی نون منیاں مین بھی نال رضا
ہو گواہ پھر ایسپر جو کجھ ہووے خطاب

آسنروردل موہنہ کر پچھن یار حضور
ایس طریقے نال ہے عقد ہویا منظور

آرے۔ تا فرمایا اوسدم ایہہ ندا
ہوئی سجیوں کھبیوں برکت دے خدا

وچہ جمعیت انہاندی برکت دیوی رب
تاپھر خانہ پاک وچہ آکے شاہ عربؐ

کیتا ایس نکاح دا آکے جہب اعلان
کیتا حضرت علیؓ نوں نالے ایہہ فرمان

ایس ذرع نوں ویچ کے قیمت اسدی لیا
چارسو درمان لیآیا ویچ ذرعہ اوہ تار

زرع عجیب غریب سی چنانچہ کو تلوار
ہرگز اوپر اوسدے کردی نا سی کار

چارسو اسی [۴۸۰] درہم دی اک روائیت جان
دیکھے حضرت علیؓ نوں لیندا مُل عثمانؓ

ورع لئی عثمانؓ نے قیمت لئی علیؓ
کہندا امر شاہ علیؓ نوں پھر عثمانؓ ولی

ورع لائق ایہہ آپ دی ہبہ شرعی نال
مین تینوں ہاں دیوندا نان کر کوئی خیال

سخی بہادر مرتضےٰؓ جان ایہہ ڈھا مال
منعم دا کر شکر تان آئیا جلدی نال

رکھیا وچہ حضور آ زرہ اسلتے ہور زر
دسی صورت واقعہ اگے خیر البشرؐ

حق حضرت عثمانؓ دے کیتی نبیؐ دعا
ویندا انہی صدیقؓ نوں درہموں مٹھہ او بہا

جو درکار اس کم ہولیاوے مل سامان
بھیجیا نال صدیقؓ دے بلالؓ نالتے سلمانؓ

جے کر ہووے بہار کو چک لیاون تا
کہندا حضرتؓ بوبکر درہم گنے مین آر

تن سو لے سٹھہ [۳۶۰] درہم سی اوہ سب وچہ شمار
کیتا جس تھیں فاطمہؓ دا مین دلاج تیار

فرش اک مصری جنس تھین نال ریشم سی پُر
نطع اک ادم تھین لیف خجور اندر

عبادہ سی اک خیبری مٹی بہاندی کجھہ
سی اک پردہ ریشمی ایہہ سب آندی کجھہ

لیا آندا ایہہ سامان سب وچہ حضور رسولؐ
روکے ایہہ دعا تان کردے نبیؐ غفور

اللّٰھم بارک علی القوم اناھم الحرف

اوپر توں اوس قوم دے دائم برکت کر
بہاندے ٹھیکرے خاکی جہاندے ای اللہ اکبر

راوی ایس بیان دا ابن جوزیؒ مقبول
ام سلمہؓ نوں سونپ دے باقی درہم رسولؐ

بعضیاں امراں ہور وچہ تا اوہ خرچ کرے
مدت گذری اک ماہ کہے علیؓ مبرور
میرے تائیں شرم تہین ایہہ نا طاقت سی
اپیر خلوت وچہ کدی جو ہوندی ملاقات

روائیت خوشبو واسطے باقی درہم دہرے
اندر مجلس نان ہویا واقعہ ایہہ مذکور
آکھاں جو ایہہ بات مین خدمت وچہ نبیؐ
کردی ایہہ ارشاد سی سرور عالیذات

نعم الزوجتہ زوجتك انھا ابشر سیدۃ النساء العالمین

نیک جفت ہے ایہہ جوڑا تیرا اے مردان
ہو سردار زنانیاں اندر دوہاں جہان
اوپر اس دے گذریا جاں عرصہ اک ماہ
عقیلؓ برادر مرتضےٰؓ راضی ہوس الہ
آکے کہندا یا علیؓ آپس نکاح دینال
ہوگئی خوشنود ہاں بہت مرفہ حال
اپیر جاہاں جلد جو ایہہ تارے اقبال
پاون شرف قران دا اندر برج وصال
کہیا حضرت علیؓ نے میری ایہو مراد
اپیر باعث شرم ہے ہُن ای نیک نہاد
پہر کے ہتہ امیرؓ دا تاں عقیل اسدم
دروازہ حجرہ مصطفےٰ رل آئے باہم
ام ایمن جو نبیؐ دی لونڈی عالیذات
ایہہ گل او سنوں دسدے کہندی سن ایہہ بات
کیتی اس مقدار جو بینوں تساں خبر
ہور ترددو نان کرو دولوین نیک سیر
نال جماعت حرم دی کر اتفاق تمام
کرکے اپس مہم دا رلکے سب انجام
ام سلمہؓ نوں دسدی ام ایمن ایہہ بات
پہر باقی ازواج دے رلکے ایہہ حالات
عائشہؓ دے گہر جمع سب ہویاں نیک صفات
آنحضرتؐ بھی اوسجا ہین عالی ذات
حلقہ وانگ ستاریاں کیتا گرد ے ماہ
گلاں کرن افسوس تہین اگے نبی الہ
ذکر خدیجہؓ پاک دا تے ترتیب امور
جزوی کلی کم جو کیتا سب مذکور
جے اوسدی وچہ زندگی فاطمہؓ والا کم
ہوندا تا پہر ہوندا کی فکر اوسدم
کہیا پاک رسولؐ نے اُس ویلے ایہہ رد
مثل خدیجہؓ ہے کتہے دنیا اندر کو
جد کیتی تکذیب سی میری خلق تمام
اوس کیتی تصدیق سی میرے دل آرام

کیتا دین قبول اوس خرچیا مال تمام بشارت ملی بہشت دی وچ حیات ایام
زمرد چاندی خاص دا ملیا باغ بہشت ام سلمہ تا آکھدی سُن اے نیک سرشت
یا رسول اللہ دسے ناں ہو کجھ دروغ صفت خدیجہؓ پاک دی ہے کمال فروغ
اللہ سانوں اوسنوں وچ بہشت برین جمع کرے پر بات ایہہ سُن ای صاحب دین
چاہیے دا ایت آپ دا بھائی شاہ علیؓ چاہندا ہے جو اوسنوں بیوی ملے جلی
ولایت نبوت دی دوویں موتی باجھ مثال چا پرووین دوہاں نوں وچ لڑی اتصال
ام سلمہؓ نوں آکھدا اودم آنسرور میرے تائیں علیؓ خود نا ایہہ کہیا امر
عرض کیتی یا مصطفٰے صاحب شرم علیؓ اس باعث ناں ہویا خدمت وچ جلی
ام ایمن نوں آپ نے کیتا ایہہ فرمان سد لیا شاہ علےؓ نوں اندر ایس مکان
علیؓ نہ بیٹھا سی منتظر پچھدا کی ہے بات کہندی حضرت پاس چل جلدی نیک صفات
آیا پاس حضور دے حضرت شاہ علیؓ سر نیویں کر بیٹھدا رب دا خاص ولی
فرمایا اے مرتضٰےؓ تیرا ہے مقصود بی بی تیرے پاس تین جو ہو وے موجود
ہاں کہیا یا مصطفٰے ماں پیو میں قربان وعدہ رات یا کل دا کیتا شاہ جہان
باہر آیا مجلسوں ہو خوشنود امیر حرماں تائیں مصطفٰے کردا ایہہ تقریر
رخصت کارن فاطمہؓ تا ترتیب امور فرش جو برتن دیوے کرن درست ضرور
اُس درہماں تھیں دس درہم حضرت فرخ لیے ویندے تدوں امیر نوں ام سلمہؓ تھیں لیے
تا کھجوراں لے آوی روغن التے پنیر پنج درہماں دا مُل لیا روغن جا امیر
پنیر لیا اک درہم دا چوہنہ درہمیں خرما آنسرور دے پاس تاں لیایا ایہہ شیا
کڈھے ہے تا آستین تھیں ہتھ رسول کریم اوسے وقت منگایا دسترخوان ادیم
اوس وچ رکھ رلائیاں چیزاں اوہ تمام حبش بنایا اوس تھیں جو اک قسم طعام
پھر حضرت شاہ علیؓ نوں کیتا ایہہ خطاب سد لیاوین جا سیکے جو ملے اصحاب

عرض کیتی یا مصطفٰے آئے بہتے لوک
دس آون دس کہائیکی جاون اوہ طعام
برکت پاک رسول دی رجے اوہ تمام
حضرت اپنے ہتھہ نال پھڑیا ہتھہ علیؓ
منزلگاہ وچہ اوہناندی لیجاندا مقبول
دو چشمان وچہ دیکے بوسہ شاہؐ جہان
نعم الزوجۃ زوجتک تیرا جوڑا خوب
خاوند تیرا نیک ہے ایہہ علی مردان
جمعیت برکت اوہنان نون یا رب کرین عطا
اسمار بنت عمیس نون ڈٹھا اوس مقام
کہندے حضرت دختران تائین وقت زفافؓ
تا فرمایا حاجتان تیریان بہی اسمار

فرمایا وس آئیکے کہاون مول نہ روک
گئے جان ست سَے مرد زن کہاون اوہ طعام
ہویا ولیمہ فاطمہؓ دا جان پورا کام
دو وچے ہتھہ ہتھہ فاطمہ پھڑکے آپ جلی
فاطمہؓ دا سر رکہہ کے نال سینہ مقبول
سونپے علی امیرؓ نون کیتا ایہہ فرمان
ایویں سونپے فاطمہؓ تائین علی محبوب
پھر پھڑ بازو دوہاندے کری دعا بیان
اللہ تائین دوہان نون سونپے مڑیا تا
ٹھیرے خدمت واسطے پچھدا خیر انام
حاجت ہوندی ایسجا تا ٹھیرین ہان صاف
دنیاوی ستے وچہ آخرت اللہ کرے ادا

روایت

روایت ہی جو مرتضٰےؓ کردی ایہہ بیان
چوتھا روز زفاف تہین اک روایت نال
مین تے بی بی فاطمہؓ بیٹھے تکیہ لا
سنیان پاک رسول دا جان آوازہ پا
پیغمبرؐ نے اسان نون دتی تان سوگند
آکے سر دی طرف تان بیٹھے شاہؐ ابرار
چنانچہ سجا پیر مین رکہیا سینہ پر
لگا کرن کلام سی ساتہین شاہؐ ابرار

دو باری ساڈی پاس تان آئے شاہ جہان
گہر ساڈے تشریف جان لیایا نبی کمال
پہنی ہوئی دوہان نے آہی اک چادر
چاہیا جلدی اوٹھکے ہوئیے اسین جدا
اوپر اپنے حال دے بیٹھے رہو خورسند
پیر اپنے تان رکہدا دوہاندے وچکار
رکھدی سی کھبے پیر نون فاطمہؓ نیک سیر
اسین رسول کریم تہین پھر تعلیم طیار

پھر فرمایا آپنے لیا علیؓ کجھہ آب
لیا آیا مین کجھہ آیتان پڑھیان اوس جناب

فرمایا کجھہ پی لے مین پیتا کجھہ آب
سر موڈھے میرے چھڑکیا باقی آب جناب

تا فرمائی آپنے اوسدم پاک کلام
اوپر اوس جناب دے ہووے لکھہ سلام

اذهب عنك الرجس یا ابا الحسن وطهرك تطهیرا

ہووے پلیدی دور سب تین تھین ابالحسن
پاک کرے رب پاک تین جیون پھل وچہ چمن

پھر فرمایا آپ لیا مین لیا نداتا جا
اینوین حضرت فاطمہؓ تائین کیتا تا

بھیجیا پھیر امیرؓ نون باہر نبیؐ کہال
فاطمہؓ پاسون پچھہ کے پھیر علیؓ داحال

عرض کیتی یا مصطفےٰ صفتان اوس تمام
ایسیر بعض قریشنان کردیان ایہہ کلام

تیرا خاوند فاطمہؓ ہے تنگدست فقیر
آنسرورا ایہہ بات سن کیتی ایہہ تقریر

تاہ فقیر غریب ہے باپتے شوہر مین
سب خزانے زمین دے ربنے دستے ہین

کیتا کجھہ قبول نان مگر جو پاس بیچون
اسے فرزند جو مین جانان جیکر جانین تون

اندر تیری نظر دے دنیا ہووے خوار
مینون قسم خدائیدی سچ کران گفتار

مقدم خاوند ہے تیرا اندر سب اصحاب
وچہ اسلام لتے علم دے حلم اندر شاداب

کیتے اللہ پاک نے دو انسان پسند
باپ تیرا مقبول ہے تے خاوند خورسند

بے فرمانی اوسدی ہرگز ناںہہ کرین
تابعداری اوس وچہ ہر دم قدم دہرین

پھیر وصیت علیؓ نون ایہہ کری سدا
رعایت خاطر فاطمہؓ اندر رہین سدا

فاطمہؓ ٹکڑا ہے میرا جے رکھہین خوشنود
مینون کرسین خوشی تون سونپیان تہان وود

تاپھر چاہیا اوٹھنان نبیاندے سردار
کیتی حضرت فاطمہؓ اوسدم ایہہ گفتار

خدمت خانہ سونپ تون مینون پاک نبیؐ
باہر وے کم مرتضےٰؓ جاکے کرے سبھی

لونڈی کوئی یا نبیؐ جیکر کرین عطا
مدد میری آکرے اندر کمان تار

آنحضرتؐ فرمایا دیان کنیزک مین
یا خادم تھین چیز اک بہتر دیوان تین

فاطمہؓ کہندی اوہ کہیا نبیؐ کرے گفتار
الحمدللہ نوں بعد ازاں تیتی بار کہو
لا الٰہ الا اللہ آکہیں بعد ازاں
ہزار نیکی دن حشر دے وچہ نامہ اعمال
فرمایا ایہہ مرتضیٰؑ مینوں قسم خدا
مینوں اندر زندگی دکھہ نہ دتا مول
ایتھوں تک رسولؐ دی جو لکھی گفتار
صفوۃ الصفاوہ ہے جو اوسدی تصنیف
حقیقت امر معلوم سب پر اللہ نوں صاف
بکری بہیجی آپ نوں چاول بعضیاں یار
ذکر وصف اوس پاک دی اتہین بہت ضرور
ایہہ اولاد بتولؓ نوں دتی رب قیوم
اک محسنؓ جو ہوگیا ساقط آہا جان
چھہ ماہ یا کجھہ گہٹ سی بعد وفات رسولؐ
وچہ مدینہ قبر پر جا کہہ نہیں معلوم
کتب اہل تذکیر وچہ ڈٹھا ایہہ بیان
جو قیمت اوس زرہ دی ہوئی ہے مذکور
دہیاں ساری خلق دا مہر درم دینار
پیس کی ہوئیا فرق پہر کر درخواست توں
شفاعت امت ہو تیری میرا مہر مقرر
ہوئی دعا قبول تاں آیا وحی قدیر

سبحان اللہ نوں آکہہ توں ہر دن تیتی بار
اللہ اکبر اتنی باری پہیر پڑہو
ایہہ سو کلمہ ہووسی اندر گنتی تاں ان
دیکھیں بھارا وزن بہی وچہ میزان اعمال
رہی ہمیشہ فاطمہؓ میری وچہ رضا
میں بہی ناہہ ستایا اوسنوں کسی مول
ابن جوزی دی نقل ہے رحمت ہوس غفار
ہور روائتاں مختلف ہین وچہ ذکر شریف
سعد ابن معاذ نے کہند کر روز زفاف
طعام عروسی فاطمہؓ تاں ہوئیا طیار
جو اندر اس مختصر ہو جاون مذکور
رقیہؓ حسنؓ حسینؓ نے زینبؓ ام کلثومؓ
چھڈیا ایسے مرض تہیں بی بی ایہہ جہان
اعلے علیین وچہ جان پہونچی مقبول
لطائف وچہ اس واقعہ ایہہ بہی اک مرقوم
چار سے درمان مہر جان بی بی ہویا عیان
خدمت اندر باپ دی عرض کری مسرور
تیری دہی دا یا نبیؐ مہر ایسے اطوار
لگے اللہ پاک دی جو مالک بیچون
روائت کہیا مصطفیٰؐ وچہ جناب اکبر
لیا اقطعہ حریر دا جس وچہ ایہہ تحریر

تسلی رکھ اے فاطمہؓ فکر نہ کر اک مو
شفاعت اوتھاں مہر تین دلون کر کہو خوشحال
جان تبرک اوسنون رکھو نت نگاہ
ایہہ وصیت کر گئی اندر ایسے حال
روز قیامت جان اوٹھان ناما ایہہ دلیل
یارب برکت مصطفیٰ تے اکرام نبیؐ
ہر دم میری طرف تہین لکھ سلام درود

جو امت گنہگار سب باپ تیری دی ہو
رقعہ بی بی فاطمہؓ تا اوہ لیا سنبھال
آیا وقت وفات جان بی بی عالیجاہ
ایہہ رقعہ وچہ قبر بین رکھو میری نال
بہر شفاعت چار کہاں وچہ جناب جلیل
دا نسل امت وچہ ہو ایہہ غلام نبی
رسولؐ تے آل اصحاب پر ربا کرین درود

مناجات

حمد الہی ہو گئی ایہہ ہی جلد تمام
برکت اوسدی آل دی کر توں بیڑا پار
دانہ پانی جان میرا جگ توں جاوے مک
روضہ پاک محمدی دنیا وچہ اک بار

پڑہاں درود سلام مین اوپر خیر انامؐ
اندر دنیا آخرت کرین نہ مول خوار
اندر امت احمدی دنیا وچوں چک
جے دکھلا دین رب جیو کی گل ہے دشوار

مرنے ویلے جان مین کلمہ نال نکال
ایس غلام النبی تے کر توں فضل کمال

خدا کے فضل سے جلد دوسری تمام ہوئی

اشتہار جلد ثالث کتاب وحمد رب الارباب معہ شکریہ احباب

ہن ہین اگے رب دے دونوین ہتھ اوٹھا
حمد پڑہاں دل جان تہیں نالے کراں دعا

جیکر ہر سر وال دا میرا ہووے زبان
قیامت تیکر دمبدم آکھاں حمد رحمان

حق حمد دا مول ناں ہووے ذرا ادا
اوسدے فضل تے کرم دی ہے تعداد نگا

کیہڑا کیہڑا فضل ادس آکھاں باتفصیل
ہے اوسدے افضال تہین ایہہ اک خوب دلیل

ہین ناقص بعقل نون دتی ایہہ توفیق
کیتا اپنا فضل اوس میرے نال رفیق

یعنی ذکر محمدی پاسون ایس غلام
سال ۵۲ لو بجا عمر تک نبی علیہ السلام

اندر اس دو جلد دے کروایا ارقام
اس اوسدے انعام پر میرا فخر مدام

نہین تے مین کی چیز ساں جو ایہہ کم عظیم
کرسکدا مین کسطرح مدد با جہہ علیم

ہن مین نازاں ہو رہیکے اوپر اس انعام
اوپر روح محمدی پڑہاں درود سلام

وچہ عالی دربار دے آکھاں عرض سوال
باقی عمر جنابؐ دا حال جو یاراںؓ سال

لکھاں تیجی جلد وچہ مین اوہ حال کمال
اوپر ایسے طرز دے نال تیرے افضال

دشمنان دے ایذا تہین ہیا مدینہ جار
صبر نہ کیتا ظالمان اوپر ایس جفار

کارن جنگ رسولؐ دے لشکر کر طیار
آکے اندر بدر دے جیوں ہوئی مردار

جیونکر آیا بدر وچہ اوہ سید سالار
تن سو تیراں ۳۱۳ مومنین تے کفار ہزار

جیونکر کیتے رب نے سب دشمن پامال
جیونکر ہوئے قید سی لکھاں سب احوال

جیونکر باقی نس کے مکے وچہ گئے
وچہ مصیبت مر دیاں تکیؓ سب پئے

قرقرۃ الکدر پھر جیونکر ہویا جنگ
پھر غزوہ آغار وچہ ہوئی جیون کافر تنگ

سریہ فردہ جیوں کیتا جا اصحاب رسولؐ
کعب بن اشرف قتل جیوں ہویا سی مجہول

ابو رافع بہی جس طرح مویا حال حیران
جیوں پھر ام کلثومؓ تہین نکاح ہویا عثمانؓ

حفصہ عمر خطابؓ دی دختر دا احوال ۔۔ عقد زینب پھر جس طرح ہویا حضرتؐ نال
پیدائش حضرت حسنؓ دی جو فرزند بتولؓ ۔۔ مدد نال خدا دے سب کراں منقول
پھر لکھاں جنگ اُحد دا سارا باتفصیل ۔۔ جیونکر ہویا مقابلہ نال کفار ذلیل
مدد طلحہؓ زبیر تھیں نے ہور شاہ علےؓ ۔۔ جیونکر واپس اُحد تھیں ہویا نبیؐ جبلی
ہوئے اندر اُحد دے جو اصحابؓ شہید ۔۔ لکھاں فضائل اونہاں دی ہور احوال سعید
غزوہ حمرۃ الاسد دا پھر لکھاں احوال ۔۔ ہجرت پاک رسولؐ دا حال چہارم سال
وقائع قضیہ رجیع دے پھیر کراں مسطور ۔۔ سریہ ابوسلمہ دا پھیر ہو دسے مذکور
بیر معونہ وچہ پھیر ہوئی لڑائی جیوں ۔۔ غزوہ بنی نضیر دا ہویا سی پھر کیوں
پیدائش شاہ حسینؓ دی پھر حالت ارقام ۔۔ عبداللہ بن عثمانؓ دا حال وفات کرام
بدر صغرا دا ذکر پھیر کر دساں اظہار ۔۔ ہور یہودن زنا کر جیوں ہوئی سنگسار
حال طعمہ دا پھر لکھاں زرہ چرائی جو ۔۔ قتادہ بن نعمان دی گھر تھوں لکھاں سو
جیوں تحریم شراب وچہ آیت ہوئی نزول ۔۔ پنجواں ہجرت سال پھر حالت پاک رسولؐ
ذات الرقاع دی پھیر بین حالت لکھاں جنگ ۔۔ دومتہ الجندل وچہ پھر غزوہ ہویا انسنگ
غزوہ بنی المصطلق مریسیع ہے نام ۔۔ حال برئیت عائشہؓ پھر ہو وی ارقام
غزوہ خندق جیوں ہویا پھر اوہ ذکر لکھاں ۔۔ سعد ابن معاذ دا قضیہ پھیر عیان
ہجرت چھیویں برس دا پھر ہی حال رسولؐ ۔۔ آیا ابونضیر ہے مدینہ وچہ جت رسول
ہجرت تھیں پھر ستواں سال رسولؐ کمال ۔۔ غزوہ خیبر جیوں ہویا لکھاں اوہ احوال
جعرانہ وچہ جس طرح ہویا نزول رسولؐ ۔۔ کرے عنایت آدسا جیوں رب دا مقبول
حالت ناویں سال دی پھیر رسول کریمؐ ۔۔ ہر طرفوں جیوں آوندے مومن فوج عظیم
حالت دسویں سال دی ہجرت شاہ ابرار ۔۔ پھر کجھ یارھویں برس دا ذکر کراں اشکار
دعوے کرن پیغمبری مدعی جیون کذاب ۔۔ پھر لکھاں کجھ واقعات حالت مرض جنابؐ

امت دے سردار دا قبض ہویا جیوں روح حالت غسل تے کفن دی سب کراں مفتوح
بعد دفن جو واقعات اوہ بھی لکھاں احوال پھر کجھ لکھاں معجزات ربدی مدد نال
یارب میری آرزو دنیا دین تمام برکت احمد مصطفےٰ اٹکے کوئی نہ کام
اوپر تیرے لطف دے ہے امید مراد فکر دنیا تے آخرت توں رکھیں آزاد
اوپر تیرے نام دے دوجی جلد ختم وچہ رمضان شریف دے حمد پڑھاں ہر دم
تن سو سولاں سال سی اوپر اک ہزار ۱۳۱۶ھ ختم ہوئی ایہہ جلد جاں لکھاں حمد غفار
دعوے ناں کوئی شاعری مین عاجز مسکین شوق رسول کریم نال لکھیا ذکر مبین
یارب ایس کتاب دا ساعی کاتب جو دین دنی وچہ اوسدا اٹکے کم نہ کو
نال وسیلہ مصطفےٰ عرض غلام نبی کلمہ تے انجام کرائے علام ربی

سب مراداں پوریاں نیک جیہ ہو انجام
پڑھاں رسول کریم پہ لکھہ صلوۃ سلام

شرف الدین جالندہری کاتب ایس کتاب خوش خو خوشخط باادب بندہ نیک مآب
اگے ابوالبشیر ہے ہن کرا ابو نذیر انعام کتابت اوسنوں دیہا یارب خبیر
چھپوائی جس کتاب ایہہ لا کے اپنا دام عالم فاضل مولوی غلام محمد نام
مطبع روز بازار دا مالک صاحب شان مختار عدالت وچہ ہے سوہنی شکل جوان
امرت سر دے وچہ ہی صاحب قدر بلند رہے حفاظت رب دے وچہ پاسوں سب گزند
مین دتا ہے اوسنوں دائم حق تصنیف اک سو جلد کتاب والے انعام شریف
یارب دنیا دین وچہ رکھہ اوسنوں خوشحال جسنے ذکر محمدی چھاپیا الفت نال
کوئی مراد نہ اوسدی اٹکے وچہ جہان آخر دیویں اوسنوں وچہ بہشت مکان
رکھہ حفاظت وچہ توں میرے ساری یار نالے مومن مومنات دے مولا غفار
غلام محمد مستری میرا یار عزیز ساکن موضع کاکڑاں صاحب عقل تمیز

اندر ایس زمان دی جا رہیا وچہ بار
ہے اوہ صاحب حوصلہ دایم وچہ سخا
اندر دنیا دین دے دیہہ او سدا مقصود
اہل سخا نون رب جیونگ نہ کر ہر چند
رازق میرا رب ہے دیندا رزق مدام
کیتے میرے نال اوس بہت احسان و فا
مَن لَم یَشکُرِ النَّاسَ لَم یَشکُرِ اللّٰہ جیون روایت آ
مین وچہ او سدے حق دے دایم کران دعا
ربا بخش گناہ مین ہان وڈا گنہگار
بخش میری تقصیر تون ای میری معبود

ہمت او سدی نال ایہہ ہوئی کتاب تیار
یارب او سدے حوصلہ اندر فرق نہ پا
اہل عیال اوس مرد دا ربا رکھہ خوشنود
عزت دنیا دین وچہ او سدی رکھہ بلند
نہین خوشامد واسطے میری ایہہ کلام
مینون لازم او سدے حق وچہ کران دعا
شکر نہ کرے جو بندیان شکر نہ کرے خدا
یارب بخش ایمان اوس غم نہ دیکھے کا
بخش میرے مان باپ نون الٰہی ستار غفار
ایس غلام النبی تہین ربا ہو خوشنود

آکھان کلمہ لا الٰہ الا اللہ انجام
محمد رسول اللہ ہے ہوئی ختم کلام

تقریظ تاریخ از عالیجناب مجمع اوصاف بیحساب جناب مولانا مولوی ابو عبید احمد بخش صاحب واعظ جامع مسجد امرتسر سلمہ ربہ

بعد حمد پاک رب العالمین
ہم درود رحمۃ للعالمین
حبذا زہ این کتاب مستطاب
از برائے اہل ایمان آفتاب
واقعات حضرت خیر الانام
درج گردیدست در درج کلام
عرق ریزی مصنف را نگر
از طبیعت ریختہ سلک گہر
خوشتر آن باشد کہ حال مصطفٰے
ورد گردد بر زبان صبح و مسا

خوشتر آن باشد که احوال رسول ‏ فرحتے بخشد بجانہائے ملول

خوشتر آن باشد که ذکر احمدی ‏ وارساند بر کمال سرمدی

ہان زبحر طبع بہر خاص و عام ‏ نخل جان شاداب کرده آن ہمام

الله الله نظم شیرین ساخته ‏ خوب درکار نحو پرداخته

الله الله کرده است احسان تام ‏ حق جزائے بخشدش از خاص و عام

الله الله این کتاب خوش مذاق ‏ ہر ورق از وے پئے جانہا وفاق

حمد لله کاین بیان آخر رسید ‏ در زمان نیک و آوان سعید

یک ہزار و سه صد و ہم شانزده ‏ در مه شوال ختمش آمده

از سراپائے دل ای مشتاق دل ‏ گفت ہاتف سال آن مرغوب دل ۱۳۱۶ھ

چون ز سال عیسوی کردیم یاد ‏ گفت بس کج خاتمه بالخیر باد ۱۸۹۹ع

از دل جان گفت احمد سال آن ‏ ذکر احمد مصطفےٰ محبوب جان ۱۳۱۶ھ

تقریظ و تاریخ اختتام از جناب مولوی بدر الدین صاحب وچھوپڑیہ الہ سلمہ

اے مصنف آفرین صد مرحبا ‏ ہمچنین ذہن و ذکا طبع رسا

طوطئ طبعت شکر خائی که کرد ‏ در ثنائے مصطفےٰ و مجتبےٰ

جملگان گویند بر تو آفرین ‏ مومنان و عارفان باصفا

از ته دل گفته نعت رسول ‏ گشته اسلامیان را رہنما

سعی و جہدت این ہمه مشکور باد ‏ ہم به نزد خلق و ہم پیش خدا

خواندش با صدق دل بیمار گر ‏ بالیقین یابد ز مرض خود شفا

بلبل معنیت بر شاخ سطور ‏ مے سراید نغمهٔ شیرین نوا

منکر و غافل ز راه دین حق ‏ میشود از خواندنش در اہتدا

چون مرتب کردی این سلک گہر — ہست ہر یک گوہر او بے بہا

ہر بصر مے شناسد قیمتش — کور دل را نیست بہرہ زین ضیا

چونکہ ہستی از غلامانِ نبیؐ — خوب کردی حق این حسنی ادا

جملہ امیدت برآرد کردگار — میکنم از صدق دل ہر دم دعا

سال تاریخش ز بدر الدین شنو

تحفہ یعنی عاشقان مصطفےٰ

ولہ

ہے کتاب شریف و احسنِ قصص — حرز جان و رفیقِ قلبِ صفا

بدر نے سال اختتام کتاب

۱۳۱۶

خوب چہپی منزلِ ثانی۔ کہا

تقریظ و تاریخ جناب میر کرامت اللہ صاحب فرزند دلبند جناب میان اسد اللہ صاحب آنریری مجسٹریٹ و رئیس اعظم امرتسر

مشفقی مولوی غلام نبی — آپکا کوئی بھی نہین ثانی

دو جہان مین تمہاری ہے یہ خوشی — چہوڑ دون یادگار اچھی سی

اہل پنجاب کا ہوا جو خیال — کھل گیا ایک دم مین سارا حال

جانتے ہی نہین یہ نیک صفات — سرورِ کائنات کے حالات

ان کو ہو کچھہ نہ کچھہ تو آگاہی — کیون بنے ہین یہ مہ سے تا ماہی

خوب ہی تم نے آج کام کیا — ترجمہ کر دیا معارج کا

ترجمہ بہی کیا وہ خاطر خواہ — مرحبا مرحبا جزاک اللہ

لہ میر صاحب کا حسن ظن ہے ورنہ [illegible]

پیاری پیاری زبان پیارا بیان — جس پہ سب جان و دل سے ہین قربان
ترجمہ عام فہم پُر مضمون — کوڑیون بکتے ہین رکنون
کہہ رہا سب دم زمانہ ہے — سر مخفی کا یہہ خزانہ ہے
دیکھہ کر بولتے ہین نکتہ چین — اصل اور ترجمہ مین فرق نہین
دیکھہ کر کہہ رہے ہین طالب — دونو ہین ایک جان دو قالب
اسکی تعریف مین ہے مو بہ زبان — قلم صنعت سخندانان
رنگ لائی ہے آپکی محنت — گھر بگھر بٹ رہی ہے یہ دولت
پہلا باغ رسول کا دفتر — تہوڑے عرصہ مین اڑگیا چھپکر
دوسری جلد کیا نکالی ہے — تن مردہ مین جان ڈالی ہے
خوب اندہیرے مین جلا یا دیا — یہہ مہا کاج تم نے کاج کیا
کوئی اسکے صلہ مین کیا دیگا — تمکو دے گا اگر خدا دیگا
مین نے تاریخ فی البدیہ کہی — چھپ گیا ہے یہ دفتر ثانی
اور یہہ معجمہ[لہ] مین سال ہوا — شوخ ہے یہ ترجمہ معارج کا ۱۳۱۶ھ

لہ معجمہ یعنی نقطہ دار لفظ شخ ی ت ج ج ۱۳ھ ۱۶

تاریخ طبعزاد حکیم غلام علی صاحب متوطن موضع محلانوالہ علاقہ ضلع امرتسر

جلد ثانی ز احمدی گلزار — مخبر از معجزات تام نبی
اسے علی نام ناظم و تاریخ — عابد و اہل دین غلام نبی ۱۳۱۶ھ

تاریخ اتمام از عالیمقام فہیم و ذہین والا تمکین جناب منشی شہاب الدین سلمہ المبین خوشنویس ساکن موضع جگدیو علاقہ ضلع امرتسر

مشفقی مولوی غلام نبی — فخر شعراز بان پنجابی

ہم سبہون کی شفیع وسرور کی — کیسی تاریخ عمدہ ہی لکھہ دی
دی پنجابی زبان کو ہی ضیا — آفرین مرحبا جزاک اللہ
خوش خدا آپکو رکھی ہر دم — فکر عقبیٰ سے آپ ہون بیغم
تیسری جلد جلد ختم کرین — فتح اسلام ہی بیان جسمین
اسکی تاریخ سال گر دیکھین — ہر سر مصرع کا حرف لے لین

۱۳ ھ ۱۶

صحت نامہ گلزار احمدی

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲۴	۴	اَلْقَاعِدِیْنَ	اَلْقَاعِدُوْنَ
۵۷	۱۰	واقعہ دہم	واقعہ نہم
۵۸	۸	اونہان	اونہان حال
۷۷	۶	ابیعہ	ربیعہ
۱۰۱	۹	شبیہ	شبہ
"	"	لبیت	لیت
۱۲۶	۱۳	مغز	مغز بعین
۱۲۸	۸	تینون	تیتہون
۲۱۳	۴	دوجا	تیجا
۲۴۹	۴	رحمت	رحمت تہی
۲۵۹	۴	مال	نال
۲۶۰	۱۰	جہان	جنان
۳۱۱	۱۸	اٹہکے	آٹیکے
۳۱۲	۸	اوٹہہ کے	آٹیکے
۳۲۵	۴	دہی	دہی اوس
۳۵۸	۵	یمت	قیمت
۳۵۹	۶	ارشاد	رشاد
۳۶۶	۸	تا	تا
۳۶۷	۶	بعضے	بعض
۳۶۹	۹	نان	مان
۳۷۷	۱۵	نان	تان

تمام